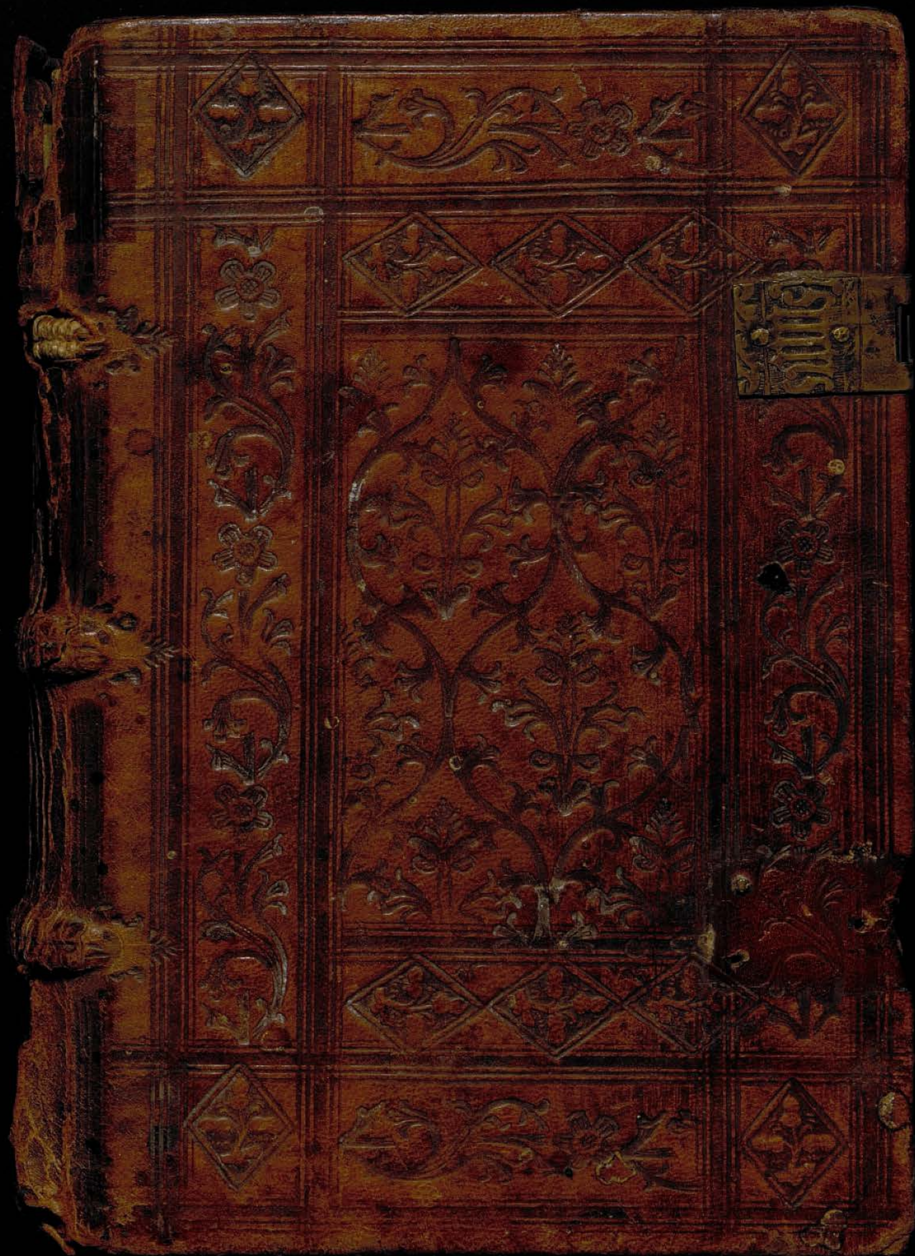
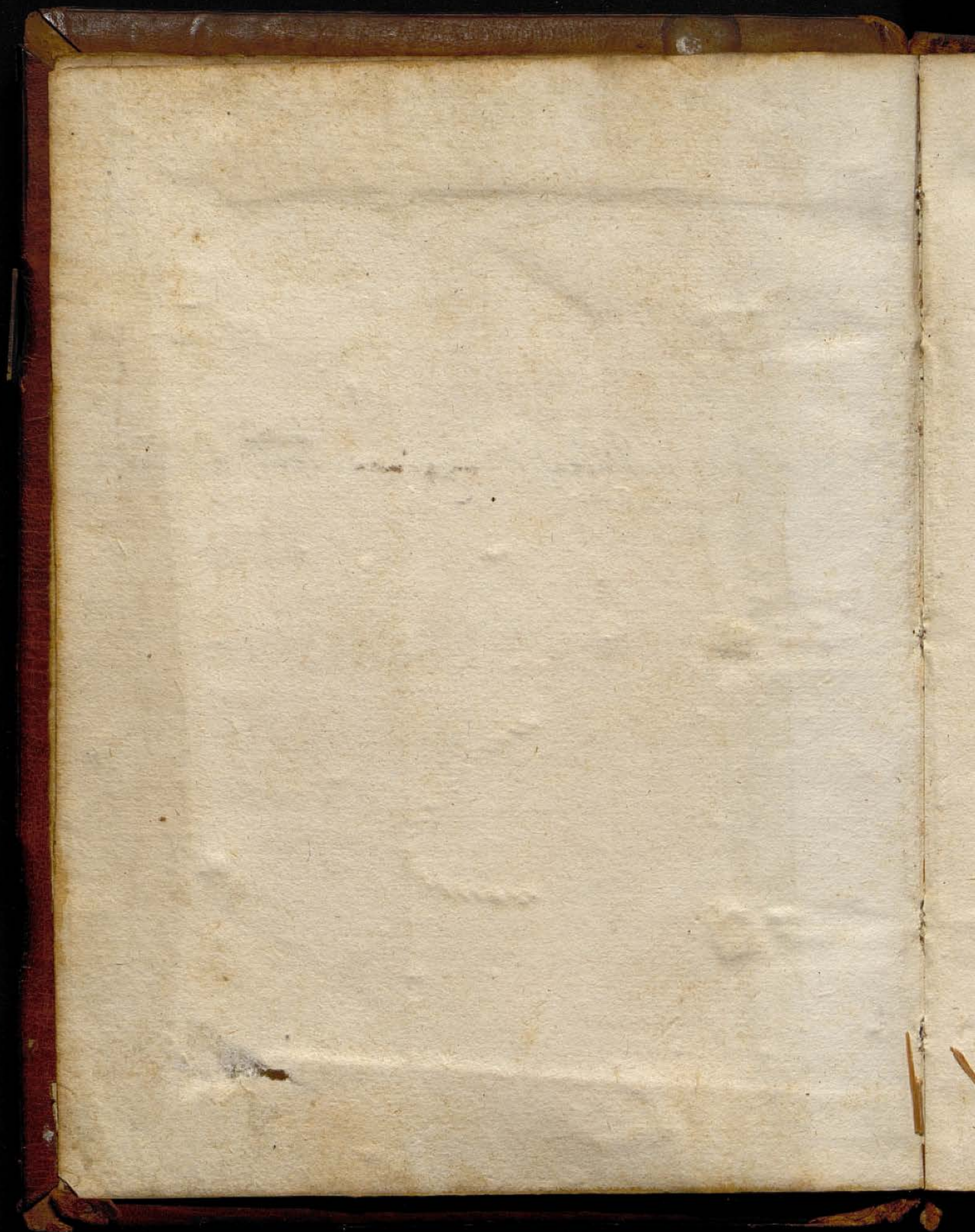


dulcedinis tuę dnē· quam abscondisti timentib; te·
Perfecisti eis qui sperant in te in conspectu filiorū hominū·

dns amat iudicium· et non derelinquet scos suos·
in aeternum conseruabuntur· Iniusti punientur·

Valerasis regimen vite humane



Summa Ioannis Valensis de regimine
uite humane seu Margarita do-
ctorum ad omne propositum.
prout patet in tabula.

Ad Sapientissimum Theologū fratrē Petrum de Arriuabēis ordīs minoꝝ Guillelmus Astēsis.S.D.

h Aud īiuria mi pater reuerēde ab Atheniēsibus nōnūq̄ irrisos fuisse Lacedemonios arbitror: q̄ leges quas suis conderent eas in archiuū conferrent: quasi his legibus posse hoīum uitam institui existimarent: quæ non essent enunciatæ: quod ipsi longe secus faciendum censebant: id quod a Romanis etiam lege sancitum fuit & obseruatū: quippe quia frustra leges & ad bene beateq; uiuendū insti tutiones a principibus dicerent̄: nisi: ut Mercurius instituit Trimegistus suis enunciarent̄ & populis & iudicibus: ut quid obseruandum esset: aut a quibus abstinendū ītelligi posset. Id ipsum cū ceteris: tum tibi potissimū pro īnato erga ꝓximum charitatis studio decreuisti obseruandū: ut pote qui diuinis semper cōtemplandis: ut assolet̄: uersaris: tui quoq; animi curas ad cōmunem hoīum utilitatem quandoq; impenderes: Effecisti sane pater optime quod uirum decuit cui diuina cōmittuntur archana. Nec ulla exparte tua te fefellit opinio. Quando quidē sūmā hanc aureā innocentissimi illius Theologie philosophi Fratris Ioannis Valensis usq; adeo penitus occlusam nō secus ac preciosam gemmam ex abditissimis latebris ad oīum tandē noticiā ferre properasti: ut sciant cuncti quāta te diuturna sup cōi oīum utilitate cura solicitet. q̄ ut tātorū

laboꝝ gratiosiór fructus ĩtra sinũ memórie cõmẽdaret uoluisti snĩaꝝ flosculos ĩ ordinẽ colligere: & uiá legẽtibus pádere: Quáobrẽ tuus Georgius de Arriuabenis uir inquá ĩter ceteros imp̄ssores officiosissimus: ut tuæ morẽ gereret uolũtati: sũmam hác ipsá perq̃ acuratissime ĩprimere curauit: tanto q̃ studio: ui: diligentia: ac cura tá præclaꝝ opus in lucẽ redactũ ẽ & emendatũ: ut nõ uerbũ tñ: sed nec syllabá credá ĩ corrigẽdo omissá. Quo tãti uiri generosos usq̧ labores ueluti Beatus Bernardius Feltrẽsis suo semp̱ comitatu cõtubernioq̧ dignabat᷑: ita omnes diuini eloquii p̄cones & lectitare: & sibi ꝓponere ualeant quos imittent᷑ & predicent & in q̄bus ueluti quodá absolute ac totius uirtutis speculo altius speculent᷑: ut sciát cũ oĩbus secure & intrepide loqui: & decenter uniuersos scd̄m singulas statuũ conditiones instruere. Oportet. n. uerbi dei declamatores oĩum artium esse pitissimos: & ut de oratore primus oĩum Gorgias Leontinus sensisse legitur: apte de oĩbus scire rñdere. Non. n. parum est in p̱suadendo se unũ oĩbus exhibere audiendũ: qui & dicẽdo auditoꝝ animos in ueritatis sententiá trahat: & suadẽdo ac disuadẽdo in oĩ re uertat quo malit. Itaq̧ cũ singulis bonaꝝ artiũ disciplinis uix singule hoĩum etates sufficiant. Mirabile certe munus hoĩbus fuisse celitus cõdonatũ arbitror: q̧ huiuscemodi liber ĩ lucẽ ꝓdierit: cui qui uiti uolue

rint: queant inter ōis artiū ꝓfessores quasi in ꝓpria uersari officia. Hic. n. floret medicina. hic legū uene randa maiestas. Hic poetæ ꝑspicui: q apud egypti- os sacerdotū & ꝓphetaꝝ cognomēto humanarū simul diuinarumq̨ rerum cognitionē tradiderūt. Hic demū philosophie rōnalē: moralē: naturalēq̨ pre se fert scientiā: docetq̨ non solū hoīem cetera: sed qd sit ēt ipse hō: nec qcq̄ est hoīum obscurū er- roribus: quod huius ductu curaq̨ non splendeat: Quā. n. pōt mens hoīum in errores lapsa incurrere egritudinē: ī qua nō sanet͛ his philosophiæ guber- naculis atq̨ medicaminibus. recte Stratonicus hāc sanitatem appellat: Hæc uiā ab bene beateq̨ uiuen- dum suis parat preceptis. Huius clientes plurimum amant Veneti: Immo ueros moribus ac peritia Phi losophos numinū instar & colunt & uenerantur. Quapropter ab ipsoꝝ Illustrissimo atq̨ Excellen- tissimo Dn̄io fuit obtentū ꝙ nullus ꝑter prefatum Georgium libellū hunc ualeat imprimere: aut im- primi facere: seu alibi impressum uendere in terris eiusdē usq̨ ad annos decem ꝓxime futuros. Qui- igitur huius Sacre philosophiæ stigmata elemen- taq̨ apprehendere cupiunt: omni studio curare de bent: ut qđ paruo empturi diuinū opus inueniunt sue omnino biblyothecæ ascribāt: ex quo magnā cōsequent͛ uoluptatē: maioresq̨ in dies suscipient fructus ad laudē summi tonantis. Amen. Finis.

¶ Tabula per ordinem Alphabeti omnium in summa Joannis valensis contentorum.

¶ De incipientibus a littera. A.

Aliquid non inueni fo 110 s

De littera. B.

De littera. C.

De littera. E.

C

De littera. G.

De litera. H.

De littera. J.

De littera. X.

De littera. Y.

FINIS TABVLE

¶ Incipiunt tituli super communiloquio fratris Joannis valeñ. ordinis fratrũ Minorum

Um collectiõis huius que potest dici summa collectionum siue communiloquium sint septem partes ad maiorem euidentiam processus cuiuslibet partis capitula prenotantur.

¶ Prime igitur ptis sunt distinctiones .x. Quarum prima est de republica in communi ⁊ informatione personarum ex qbus constituit. Et hui⁹

Primum capitulum quid sit respublica.
Secundum ex quibus constituitur: ⁊ qualiter
Tertium qualiter debet legibus regulari
Quartum qualiter debet in iustitia fundari
Quintũ qualiter debet vnanimi concordia cõnecti ⁊ vniri.
Sextum qualiter debet fideliter adiuuari
Septimum qualiter debet salubribus consilijs dirigi
Octauum qualiter debet virtuosis moribus ordinari
Nonũ: qualiter recta intentione debet ordinari
Decimũ qualiter ex pdictoꝝ carentia vel defectu destruitur
Undecimũ de exẽplis antiquoꝝ q̃ta. s. sustinuerũt ꝓ salute reipublice
Duodecimuȝ ꝙ doctrina euangelica non repugnat reipublice ⁊ ꝙ post eius successionem non contingunt magis aduersa q̃ ante: sicut errantes aliqui posuerunt

Ecunda distinctio est de informatione principis in republica siue rege. Cuius

Primum capitulum est: quomodo princeps est ad moduȝ capitis in republica. Et de capitis proprietatibus
Secũdũ ꝙ dñatio vel potentia nõ est ex libidine ambienda
Tertium quomodo ẽ ordinate ⁊ legiptime assumenda

Ertia distinctio est de virtutibus principantis. Cuius

Primum capitulum est ꝙ assumpt⁹ est ad sollicitudinem ⁊ laborem: non ad ocium vel quietem
Secundũ ꝙ debet esse humilis deo ⁊ ecclesie: colens vere deuȝ ⁊ ecclesiam honorans
Tertium ꝙ debet esse immaculatus a sordidante culpa
Quartum ꝙ debet esse virtuosus operum iustitiis

Quintum q debet esse misericors pia clementia
Sextum q debet esse equus iustitia
Septimum q debet esse illuminatus spirituali scientia: Et de studio principum antiquorum
Octauum q debet esse largus munificentia.
Nonum q debet esse affabilis ilari leticia
Decimū q debet esse hospitalis in aduenientiū susceptione grata.
Undecimum q debet esse longanimis patientia
Duodecimū de felicitate principū virtuosorum in hac vita
Tertiūdecimum qualiter se debet habere tempore belli. s. vt nulli inferat vel assumat nisi iustum bellum
Quartūdecimum q tunc maxime caueat a dei offensa: et eum placet perfecta iustitia
Quintūdecimum q in expugnando sit cautus sagatia
Sextūdecimū q tunc debet esse in se et suis ordinata disciplina
Decimūseptimū qualiter dz puidere q sit in suis fidelitas vera
Decimūoctauum q de celo est victoria. Et q sit in eo spes firma et ofo ad deum deuota.
Decimumnonum q princeps debet esse rex virtualiter regendo se et suos affectus
Uicesimū qualiter caueat ab impia tyrannide et iniustitia

q Uarta distinctio est de informatione eorū qui sunt presides prouinciarum et iudices. Qui sunt ad modum oculorum et aurium in republica. Cuius

Primum capitulum est q non sint ambitiosi talium officiorum
Secundū q caueant a vana pompa: et inutilium personaꝝ sequela.
Tertium quales debent esse inqsitus iudices vt diligentes sint in causaꝝ discussione: et sententiaꝝ diffinitione: et ad talia pertinentium.
Quartum de ordinata indulgentia: et de veritate iudicij

q Uinta distinctio est de informatione oratorum seu iurisperitorū qui sunt ad modum lingue in republica. Cuius

Primum capitulum est quales debent esse et aquibus cauere.
Secundum de informatione actorum in iudicio comuniter
Tertium de informatione testium
Quartū de informatione reorum siue eorum contra quos est actio.
Quintum de informatione accusatorum
Sextum de informatione intercessorum

ſ Exta distinctio: de informatione senatus siue consiliariorum qui sunt ad modum cordis in republica. Cuius

Primum capitulum est de talium institutione et auctoritate apud antiquos

Secundum quod debent esse iustitia vite probati.
Tertium quod debent esse veridici
Quartum quod sint experti
Quintum quod sint stabilitate solidi
Sextum quod consilia sint examinata
Septimum quod in consilijs capiendis audiende sunt sententie diuersorum.
Octauum quod princeps debet esse magnificentior in consilijs largior: et clementior
Nonum quod secreta et archana consiliorum sunt occultanda

ſ Eptima distinctio est de informatione thesaurariorum: siue habentium curam de thesauris principis: siue reipublice: qui sunt ad modum stomaci in republica. Cuius

Primum capitulum est de informatione ministrorum seu camerariorum principis qui sunt ad modum laterum in republica
Secundum de informatione custodum thesauri et expensarum publicarum: qui sunt ad modum stomaci vt dictum est.

o Ctaua distinctio est de septem vitijs que consueuerunt esse curialium cauendis. Cuius

Primum capitulum est de bonorum ambitione cauenda.
Secundum de cauenda adulatione.
Tertium de improba munerum acceptione
Quartum de impudenti comodorum et officiorum venditione
Quintum de simulata amicitiarum fictione
Sextum de sophistica calumniarum machinatione: et impia pauperum spoliatione.
Septimum de voluptate comessationum et vitiorum illas concomitantium

n Ona distinctio de informatione militum qui sunt ad modum manuum in republica. Cuius

Primum capitulum est: quare per manus significantur.
Secundum de militie institutione: et militis nuncupatione: et affectione.
Tertium de sacramenti militis modo et qualitate
Quartum de militum virtuositate: et quod debent esse strenui circunspecti: et expediti.

Quintū de disciplina militari: ꝛ exercitatione virtuali: ꝛ eorum vtilitate
Sextum de iure militari
Septimum de multiplici militia: ꝛ q̄lr militandū sit ꝯ hostes spūales
d Ecima distinctio est de informatione populi laborantis qui ē ad modum pedum. Cuius
Primum capitulum est: quare laborantes per pedes significā/tur ꝛ de pedum proprietatibus
Secundum de admonitione talium: vt laborent fideliter. Et de nume/ro septem artium mechanicarum
Tertiū de taliū admonitione a pctis cauēdis q̄ ꝯcomitantur laborantes ꝛ de debito cultu diuino: ꝛ congrua oīone quā debēt exoluere suo modo
Quartū de informatione singuloꝝ ꝑut competit sue arti
Quintū de informatione venatorum: vt caueant q̄ a talibꝰ sūt cauenda.
Sextum de admonitione medicoꝝ: ꝛ egrotantium eis cōmissorum
Septimum de admonitione lusoruꝫ ꝛ de cauendis vitijs que sunt in lu/dis: ꝛ specialiter alearum ꝛ talorum
Octauum de admōitione hn̄tis curā reipublice: vt prouideat ꝙ singuli exerceant sua officia: ꝛ de exclusiōe iutiliū offōꝝ. Et in hoc terminatur pars prima que est de corpore reipublice ac mēbris: ꝛ eius constitutiōe.
s Ecunde partis que est de colligatione multiplici membrorū ad inuicem sunt distinctiones nouem. Quarum
Prima est de colligatione ordinali vł legali que est dominoruꝫ ad seruos: ꝛ econuerso. Et huius
Primum capitulum est de origine seruitutis. ꝛ de equalitate conditiōis omnium que debent principes cogitare
Secundum de informatione seruorum vt intelligant peccatum eē cām seruitutis: ꝛ vt sint liberi mente
Tertium de fidelitate quam habere debent ad dominos
Quartum de nequitia infidelium seruorum ꝛ punitione eorum
Quintum de admonitione seruoꝝ fideliū: ꝛ spālr de obediētia ad dn̄os.
s Ecunda distinctio est de colligatione naturali que est patrum ad filios ꝛ econuerso: ꝛ eorum admonitione. Cuius
Primum capitulum est de admonitione patrum vt nutriāt fi/lios sub ordinata disciplina.
Secundum de amore filioꝝ ad parentes in affectu ꝛ effectu
t Ertia distinctio est de colligatione fratrum ad inuicem. Cuius
Primū capłꝫ est de eoꝝ informatione q̄ ad amoris beniuolētiā

Secundum qualr paterfamilias debet regere familiam totam
Tertium de admonitione predictorum erga eos qui colligati sunt cognatione vel affinitate

Uarta distinctio est de admonitione hominum qui sunt colligati sacramentali colligatione: sicut coniuges. Cuius
p Primum capitulum est: quid sit coniugium: ⁊ de eius ordinata ⁊ legiptima contractione
Secūduz de vxoris male morigerate instructiōe ⁊ supportatione
Tertium de mutua coniugum dilectione
Quartum de fidei indeffectione
Quintum de operis coniugalis religiosa exercitatione
Sextum de coniugum perpetua indiuisione

Uinta distinctio est de colligatione spirituali que ē fideliū. Cuiꝰ.
q Primuz capitulum ē ꝙ debent sibi inuicem coherere.
Secundum ꝙ caueant ne dissipētur ab hoste
Tertium qualiter debent inter se cohabitare
Quartū quō antiq laborauerūt ad attrahēdū alios ad hāc colligationē.

Exta distinctio est de colligatione ciuili: Cuius
f Primum capitulum est de dilectionis vnitate quaz habere debent ciues: ⁊ ꝙ caueant ne sibi inuicem noceāt
Secundum qualiter sibi inuicem subueniant
Tertium de cauenda fraudulentia in mercaturis
Quartum de non accipiendis vsuris a vicinis

Eptima distinctio de colligatione amicabili. Cuius
f Capitulum primum est quid sit amicitia: ⁊ qualis esse debeat: ⁊ que exiguntur ad veram amicitiam
Secundum de ficta amicitia: ⁊ propter que dissoluitur
Tertium de vere amicitie vtilitate

Ctaua distinctio est de colligatione sociali in ꝯuictu. Cuius
o Primum capitulum est: ꝙ homo debet esse socialis
Secundum ꝙ malorum societas est vitanda
Tertium ꝙ bonorum societas est appetenda: ⁊ qualis esse debet: ⁊ que debent esse in vera societate
Quartum de his que dissoluunt societatem

Ona distinctio est de virtuali conuersatione cum aduersarijs.
n Cuius
Capitulum primum est ꝙ laudabile est bn̄ viuere inter malos.
Secūdū ꝙ ꝑ patientiā ⁊ beneficentiam vincuntur aduersarij

Capitula tertie partis

t Ertie partis:que est de informatione hominum quantum ad ea que sunt cōia omnibus sunt distinctiones octo. Quarum Prima est de istructione hominū quantum ad differentias sexuū. Cuius

Primum capitulum est quales esse debent viri

Secundum de informatione mulierum: quales scilicet esse debent et specialiter quantum ad sobrietatem

Tertium quales esse debent quo ad pudicitiam et castitatem.

Quartum. quales esse debent quo ad quietem et taciturnitatem.

Quintum quales esse debent quo ad vestiū et ornatū qualitatem

q Ecunda distinctio est de informatione hominum s̄m differentias etatum. Cuius

Primum capitulum est de instructione eorum qui sunt in primo gradu scilicet infantum.

Secūdum de instructione eorum qui sūt in scdo gradu scilicet puerorum.

Tertiū de instructiōe eorum q sunt in tertio gradu scilicet adolescentium:

Quartū de instructiōe eorum q sunt in quarto gradu scilicet virorum

Quintū de instructōe eorum q sūt i qnto gradu. s. senū dictorum a senectute.

Sextum de instructione eorum qui sunt in sexto gradu scilicet senum a senio: et de incomodis senectutis.

t Ertia distinctio de istructiōe hōiū q̊ ad dr̄ias ꝯditionū. Cuius

Primum capitulum est de informatione nobilium sanguine: vt nō glorientur de sua nobilitate: et de huius parua vtilitate.

Secundum de vera nobilitate.

Tertium de instructione ignobilium: et de illius commoditate.

Quartum ꝙ non est gloriandum de preeminentia donorum nālium.

q Uarta distinctio de instructione hominum quo ad dr̄ias sustētationis siue possessionis. Cuius

Primum capitulum ē de admonitione diuitū.

Secundū de multiplici pauperum admonitione: et de paupertatis vtilitate

q Uinta distinctio est de admonitione hominum s̄m differentias qualitatis vite. Cuius

Primum capitulum est de admonitione existentiū in peccato.

Secundum de admonitione penitentium.

s Exta distinctio est de admonitione hominum s̄m differentias statuum. Cuius

Primum capitulum est de admonitione coniugum
Secundum de admonitione multiplici viduarum ꝛ quales esse debēt
Tertiuꝫ de admonitione multiplici virginum ꝛ quales esse debent. ꝛ de fructu virginitatis: ꝛ de pena illam violantium ꝫm antiquos.

s Eptima distinctio est de admonitione hominuꝫ ꝫm differētias euentus vel fortune: prout loquitur vulgus. Cuius
Primum capitulum est de admonitione existentium in ꝓspeꝛitate ꝛ de eius instabilitate
Secundū de admonitione existentium in aduersitate: ꝛ de eiꝰ vtilitate.

o Ctaua distinctio est de admonitione hominum quo ad differētias complexionum corporis. Cuius
Primum capitulum est de instructione existentium in sanitate
Secūdū de admonitiōe existētium in infirmitate. ꝛ de huiꝰ vtilitate

Capitula quarte partis

q Uarte partis que est de republica ecclesiastica specialiter: ꝛ eius membris sunt distinctiones quinqꝫ. Quarum prima est de clericis in communi. Cuius
Primum capitulum est que sunt membra reipublice ecclesiastice ꝫm ꝙ caput ꝛ que alia membra
Secundum de clericis in communi: ꝛ quales esse debent: ꝛ de signo clericali quod est corona
Tertiū de instrutione eoꝝ q sunt in primo gradu. s. hostiariorum.
Quartū de informatiōe eoꝝ qui sunt in secūdo gradu. s. lectorum
Quintū de admōitiōe eoꝝ q sunt in tertio gradu. s. exorcistarum.
Sextū de admonitione eoꝝ q sunt in quarto gradu. s. acolitorum.
Septimum de admonitione eoꝝ q sunt in qnto gradu. s. subdiaconoꝝ
Octauum de admonitione eoꝝ q sunt in sexto gradu. s. diaconorum
Nonum de admonitione eoꝝ q sunt in septio gradu. s. presbyterorum

s Ecunda distinctio est de perfectione predictorum scilicet quales esse debent. Cuius
Primum capitulum est: ꝙ debent esse scientia prediti
Secundum ꝙ sint moribus ornati.
Tertium ꝙ sint castitate puri. Et de periculo cohabitationis eorum cuꝫ mulieribus
Quartum ꝙ sint ab auaritia liberi
Quintum ꝙ sint a secularibus negotijs separati.

Sextum quales esse debent sacerdotes specialiter. Et de vita antiquorũ gentilium sacerdotum
Septimum ꝙ sint circa curam sibi commissam solliciti. Et quales esse debent respectu eius
Ertia distinctio est de instructione epꝛoꝝ specialiter. Cuius
t Primum capitulum est ꝙ ptãs ecclesiastica nõ est ambienda
Secũdũ de exẽplis sctõꝝ in fugiendo ⁊ refutando ecclesiasticã dignitatẽ
Tertium de incomodis ⁊ improbitate ambitionis
Quartum ꝙ electio rite est facienda
Quintum qua intentione debet quis ꝯsentire electioni. Et que dꝫ cogitare consentiendo. Et de nomine episcopi quid importat
Sextum qualis debet esse post consecrationem
Septimum ꝙ debet esse sollicitus in vitijs cauendis: ⁊ specialiter in cauenda lascivia gule
Octauũ qualis dꝫ esse in cauenda macula omnimode luxurie
Nonum qualis debet esse in cauenda opinione auaritie: ⁊ amplectanda largitione elemosyne
Decimum qualis esse debet in sectanda hospitalitate. Et huius gratia de hospitalitate qualis esse debet ⁊ de eius vtilitate
Undecimũ q̃lis eẽ dꝫ in mensa erga hospites: ⁊ a quibus cauere
Duodecimum de multiplici conuiuio: ⁊ quale debet esse conuiuium epĩ ⁊ qualia fuerunt conuiuia antiquoꝝ
Uarta distinctio est de officijs ecclesiasticorum. Cuius
q Primum capitulum est de dispensatione sacramentorum
Scõm de veritate ꝑdicabiliũ: Et de obligatione ad ꝑdicandũ.
Tertiũ ꝺ sctitate vite ꝑdicãtiũ: ⁊ ṽtuositate quã hr̃e debent
Quartum qualis esse debet predicatio.
Quintũ de necessitate ꝑfectiõis exẽplorum ipsis predicantibus
Sextum de pietate orationum
Septimum de virtutibus qua habere debent curam animarum habẽtes: ⁊ quales assumi debent ad illud opus
Uinta distinctio q̃les esse debent ecclie iudices. Cuius
q Primũ cap. ẽ q̃le dꝫ eẽ iudiciũ ecclesiasticorũ: ⁊ q̃ sũt i eo cauẽda
Secundum qualis esse debet domus ⁊ familia episcopi
Tertium de mysterijs vestimẽtorũ episcopaliũ ⁊ sacerdotalium
Quartum de necessitate cohabitatõis pastorum cum gregibus: ⁊ de periculo separationis

Capitula quinte partis.

q Uinte partis que est de informatione scolasticorum sunt distinctiones due. Quarum

Capitula sexte partis

s Exte partis que est de informatione religiosorum sunt distinctiones sex. Quarum

T Ertia distinctio est de castitate religiosorum ad quam se obligāt.
t Cuius
Primum capitulum ē quid sit castitas
Secundū que sunt necessaria vel expedientia ad custodiam castitatis.
Q Varta distinctio est de obedientia ad quam se obligant religio
b si. Cuius
Primum capitulum est quid sit obedientia
Secundum qualis esse debet: z de eius gradibus
Tertium qualia debent esse opera obedientie
Quartum de exemplis obedientie in antiquis.
Quintū de imperfecte obedientibus
Sextum de periculo inobedientie.
Q Vinta distinctio est de septem necessarijs religiosis vt perfecte
q viuant in predictis. Cuius
Primum capitulum est de elongatione a tumultibus munda
nis que est eis necessaria saltem in affectu
Secundum de omnimoda sui ipsorum abnegatione
Tertium de cordis cultura siue interiori exercitatione
Quartum de interiori scrutinio siue discussione
Quintum de sui ipsorum vera cognitione
Sextum de vera humilitate: z qualis debet esse
Septimum de orationis deuotione
Octauum que faciunt orationem efficacem
S Exta distinctio est de vite religiose vtilitate. Cuius
s Primū capl'm est de pmij religiosorum bonorū magnitudie.
Secundum de peruersitate eorum qui male viuunt in religio-
ne: z de pene talium magnitudine
Tertium de misterialū signficatione habitus religionis

Capitula septime partis

S Eptime partis que est de instructione hominum vt sint para
ti ad mortem sunt distinctiones tres. Quarū. Prima est de
s preparatione ad mortem. Cuius
Primum capitulu3 ē de vite hui⁹ breuitate z labilitate: z q
non est in ea confidendum
Scōm de exhortatione hoiu3 ad merita cumulāda in hac breui vita
Tertium de mortis ineuitabilitate

EXPLICIVNT CAPITVLA

¶ Incipit prologus in cõmuni-
loquium a fratre Joanne valenſi
de ordine fratruȝ minorũ edituȝ.

A Um doctor ſiue
predicator euan
gelicus ſapienti-
bus ⁊ inſipiẽtibꝰ
debitor ſit. ſalua
tore demandan
te eidẽ: p̃dicate
euangelium omni creature; ſe-
dula diligẽtia ſtudere debet: vt ſci
at omneſ inſtruere doctrinaliter:
⁊ admonere efficaciter non ſoluȝ
in predicatione declamatoria: ſed
in collatione familiari ⁊ mutua:
prout hortatur. Ecc. xxxvij. Cum
viro irreligioſo tracta de ſanctita
te: ⁊ cuȝ iniuſto de iuſtitia. Et ſic
de alijs q̃ ibi enumerat. ⁊ hoc ex-
emplo ſaluatoris: qui nõ ſolũ pre
B dicabat publice in ciuitatibꝰ ⁊ ſi-
nagogis: ſed etiã in menſis para
bolas ⁊ verba vite frequenter au-
ditoribus ꝓpõebat. Luc. vij. Sy
mon: habeo tibi aliqd dicere. Si
militer exẽplo b̃ti Pauli. ij. cor.
C i. Sermo meus et p̃dicatio mea
nõ in perſuaſibilibus humane ſa
pientie verbis. ⁊c. Predicatio
ſcilicet publica. ⁊ ſermo priuatus
ait glo. Et Act. xx. ait idem. Do-
cere vos p domos ⁊ publice ideſt
priuate ⁊ cõiter rectificãs ⁊c. Fre
quenter eniȝ collatio familiaris ⁊
mutua: efficatior eſt ad inſtruen-
dum q̃ predicatio publica vel le-
ctio: prout ait Grego. ſuper euã.
li. i. omel. ij. Collocutionis inqt D
vox corda torpẽtia excitat pluſq̃
lectiõis: ⁊ quaſi quadam manu
ſollicitudinis vt euigilent. ſcilicet
audiẽtes pulſat. Et ideo p̃dicator
euangelicus etiaȝ i priuata colla-
tione verba vite iugiter ꝓponat.
pro loco ⁊ tempore: etiam in mẽ
ſa: vt alimẽta corporis miniſtrã-
tibus: ipſe alimenta vite diſpẽſet.
Ciuile enim eſt ac ſacris conſẽ- E
taneũ litteris: aut oio ſilere i mẽ-
ſa vt audias ad ꝓfectum aut vñ
ꝓficiant alij: aut ſine culpa leten
tur: doctum ꝓferre ſermonẽ. Si
qdem ⁊ inter comedentes de-
us parabolas miſcuit: ꝓut dici-
tur in policrato. li. viij. c. ix. Si. n.
diogenes ⁊ alij Cynnici (qui ſ3 F
Papi. ſunt philoſophi pciſſime
vite. Nam cynos canis dicitur q
eſt parciſſimuȝ animal) obuios
monuerunt: ꝓut dicit Señ. ep̃la
xxx. ⁊ Hiero. ꝯ Jouinianum lo-
quens de Diogene: q̃ habitauit
in portarum veſtibulis. ⁊ in porti
cibus ciuitatum vſq3quaq3 pro-
ferens verbum: ⁊ tranſeuntium
aut abigens aut notãs vitia que
mores fedabant: Multo magis
predicator diuinꝰ debet ſingulos
monere: ⁊ vtiliter cum illis con-
ferre vt quilibet ex ſua collatiõe
amplꝰ illuminet ⁊ melioret: q3
vt ait Señ. epiſtola. 110. Qui ad G
ph̃m venit quotidie: aliqd bo-
ni ſecũ ferat: aut ſanior domum

redeat: aut sanabilior. Et pōit ex/
empla. Qui ad solem venit colo
rabitur. Qui in taberna vnguen
taria resederint: odorē secū ferēt
Sic qui ad philosophum fuerit:
traxere aliquid necesse est. Pre/
dicator ergo sicut philosophus
celestis verba sapiē effundit: vnđ
audientes illuminent sicut a sole
⁊ exēpla vite ostēdat aspiciētibꝰ:
vt odore virtutum reficiant. Sic
enim monet beatus Grego. sup
euange. li. ij. omel. xvij. Cuz quē/
libet lubricū videmus: admonē/
dus est: vt coniugio studeat fre/
H nare iniquitatem suā. Cum con/
iugatum videmus: admonēdus
est: vt sic exerceat curaz seculi ne
postponat amorem dei. Cuz cli/
cum videmus: admonēdus ē vt
sic viuat ꝙ vite exempluz secula/
ribus prebeat. Cum monachum
videmꝰ: admonendus est: vt in
reuerentiaz habitus sui: in actu:
in locutione ⁊ cogitatione se sem
per circūspiciat: ⁊ que mūdi sunt
deserat: ⁊ qđ ostendit oculis hu
māis in habitu: ante dei oculos
moribus pretendat. Iste sanctus
ē: admoneatur vt crescat. Iste ini
quus: admōeat: vt se corrigat. Et
quisquis se ad sacerdotez unxe/
rit: sale sermonis eiꝰ conditus re/
cedat. Col. iiij. Sermo vr̄ semp
in gratia sit sale conditus: vt scia
tis quomō oporteat vos vnicui/
ꝙz respondere. Iste enim est fru/
ctus phie vere. vt enim dicitur li.
de deo Socratis: Aristippus re/ I
spondit cuidam tyranno interro
ganti: quid sibi philosophie studi
um tam impensum ꝓfuissz. vt cū
omnibus inquit hominibꝰ secu/
re ⁊ intrepide fabularer: ⁊ vere.
Iste est enī vere philosophie fru
ctus scire loqui ordīabiliter. ⁊ de
center ⁊ vtiliter cum omnibꝰ ho/ K
minibus s̄z dignitates graduū:
quātitates etatum: qualitates sta/
tuum: conditiones ministroruz
⁊ officiorum. scilicet loqui cuz re
gibus prout decet. Et sic de alijs.
Et s̄m hos modos apostoli do/
cuerunt populuz dei: nunc domi L
nos: nunc s̄uos: nūc p̄res: nūc fi
lios nūc senes: nūc iuuenes: nūc
diuites: nunc pauperes. Eph. v.
viri diligite vxores vestras. ⁊. vi.
Filij obedite parentibus. Et se/
quit. Serui obedite dominis. Et
i. Pe. prio. Serui subditi estote
in oī timore dominis. Et seqtur.
c. iij. Mulieres subdite sint viris
suis. Similiter beatus Jo. Scri
bo vobis p̄res. Scribo vob̄ ado
lescentes. Scribo vobis īfantes.
⁊c. Et non soluz apostoli ⁊ sancti
doctores sic distinctis modis do
cebāt homines: sed etiam philo/
sophi gētiles: ꝓut ait Trogus pō
peius li. ii. de Pictagora: ⁊ Po
licratus. lib. vij. c. iiij. Qđ cū au/ M
disset Crotonioꝝ vrbez omnino
resolutam: ⁊ virtutis opera indi/
gētez: illuc venit: ⁊ matronaꝝ se/
parataz a viris doctrinā: ⁊ puero

rum a parentibus frequenter ha
buit. Et docebat nūc has pudici-
tiam ⁊ obsequia in viros: nūc il-
los modestiā: ⁊ litterarū studiū
Et inter hec velut genitricē vir-
tutum frugalitatem omnib⁹ inge
rebat. Et sic assiduitate disputa-
tionum: ad frugem melioris vite
populū reuocauit: Unde v̄sus.
Descripsi mores hominum iuue
numqꝫ. Et qualiter serui despici
unt domios. Quid meretrix: qd
leno: dolis cōfingat auar⁹. Hec
quicunqꝫ legis sic puto tut⁹ eris.
Ut versus scripti erant in epita
phio Terentij. Exemplo igit̄ sal-
uatoris apostolorum ⁊ doctorū
sanctorum: ac etiam gentiliū phi
losophorū: euangelicus predica
tor: vt dictū est: ordinabiliter: di-
stincte: vtiliter: ⁊ ex proprijs oēs
moneat tam in publica ꝑdicatio
ne q̄ȝ priuata collatione. ⁊ sicut ꝓ
uidus explorator debet conside-
rare status eoꝝ: mores ⁊ consue
tudines cum quibus confert: Et
N prout viderit expedire saluti eoꝝ
sermones vtiliter ꝓponere: ⁊ eos
efficaciter hortari. Quia vt ait q-
dam sapiens: Cū orator non ali-
ter nisi orando probetur: philo-
sophus non minus tacendo pro
tempore q̄ȝ loquēdo philosopha
tur. Est enim tempus tacendi ⁊
tempus loquendi: Et ideo ait pri
us tacendi: postea loquēdi: eoꝙ
O ille veraciter loqui nouit: qui pri-
us bñ tacere didicit. ⁊ q̄si quod-
dam nutrimētum est verbi cen-
sura silētij. ait Gre. supra Ezech.
li. i. homel. xi. Ubi .n. nō ē audit⁹
nō effundas s̄monē. Ecc. xxxij.
⁊ nolite sctā dare canib⁹ Mat.
Et libro. i. saturnaliū dr̄: ꝙ So-
crates grecus orator. cum in cō-
uiuio a sodalibus hortaret̄: vt ali
quid in mediū proponeret de fō
te eloquentie ait. Quod presens P
locus ⁊ tempus exigit ego n̄ cal-
leo: ⁊ que ego calleo: nec loco ꝑ-
senti sunt apta nec tempori. Ideo
sequitur ibi. Nihil tam cognatū
phie q̄ȝ locis ⁊ temporibus apta
re sermones: eorū q aderūt esti-
matione in mediū vocata. Alios
enim reuocant exempla v̄tutū: Q
alios beneficioꝝ: nōnullos: mo
destie. ⁊ qui aliter agebāt sepe au
ditis talibus ad emendationem
veniunt. hec ille. Regula igit̄ di-
scretionis moderante: ꝓut vide
rit expedire ꝓ loco ⁊ tempore ꝓ-
ponat predicator diuin⁹ v̄ba edi
ficatoria in plures s̄m illud Ecc.
xxi. verba prudentie statera pon
derantur. Ut enim dicit Augu-
stinus. vi. confes. Sermo ē vas-
sasia cibus: sapientia ⁊ stultitia ci
bi vtiles ⁊ inutiles: qui v̄bis or-
natis sicut vasis vrbanis ⁊ rusti-
canis subministrātur. vt ergo ꝓ- R
uidus dapifer cibos sapientie in
v̄bis ornatis dꝫ ꝑdicator mini-
strare. Fauus eniꝫ mellis verba
cōposita: dulcedo anime: suaui-
tas mentis. ꝓuer. xi. Et prouide

S debet predicator materiam de q loquitur dimittere: si intellexerit aliam esse vtiliorem illis quib9 loquitur: vel si viderit superuenire alios quibus magis ꝯpetat alia materia: exemplo Xenocratis: q ommissa materia quã tractabat transtulit se ad aliam propter vitia superuenientis inuehendo ꝯ illa: prout ait Uale. li. vi. c. vlti. dicẽs. Perdite luxurie athẽis adolescẽs polem9 nec illecebris tãtũmõ: sed ẽt infamia ipa gaudẽs: cuȝ e ꝯuiuio nõ post solis occasũ sed post ortũ surrexisset: domũq3 rediẽs Xenocratis philosophi patentẽ ianuã vidisset vino grauis: vnguentis delibut9: sertis capite redimito, ꝑlucida veste amictus refertam turba doctoꝝ ei9 scolaȝ intrauit. Nec contentus tã deformi introitu consedit: vt clarissimũ eloquium: ⁊ tam prudentissima precepta: temulẽtie lasciuijs eluderet. Orta demum: vt par erat omnium indignatiõe. Xenocrates multũ in eodẽ habitu cõticuit: ommissaq3 re quã dicerebat de modestia ⁊ temperãtia loq cepit. Cuius grauitatem sermonis coactus respicere polem9: ꝑmuȝ coronam detractam capiti ꝓiecit paulopost palium intra brachiuȝ reduxit: ꝓcedente tempore: omnem conuiualem illaritatẽ deposuit: ad vltimũ: totã luxuriã exuit. vniusq3 orationis saluberrima medicina sanatus: ex infami Ganeone maxim9 ph͠us euasit: peregrinatus est eius anim9: in nequitia non habitauit. h ille. ⁊ de hoc Aug. epistola. lvij. Cõsimilimõ debet predicator videns aliã materiam esse meliorem auditorib9 ⁊ vtiliorem: se ad illaȝ trãsferre: ꝓut vtilitas exigit. Et q2 non omnibus predicatorib9 vacat inspicere ⁊ perscrutari multa volumina predictorum doctoꝝ: collegi i hoc tractatu siue collectiõe que põt dici summa collectionũ siue cõiloquium quedam generalia ad instructionem hoium ẜm varietateȝ statuum eoꝝ. Et hoc nõ solum de libris diuinoꝝ doctoꝝ: sed ex libris gentilium phoꝝ: exemplo apostoli. qui introduxit dicta eoꝝ. sicut illõ. i. cor. vi. Colloquia praua: bonos mores corrũpunt. quod fuit dictum Menãdri. ⁊ illõ ad Ti. i. Cretenses semper mendaces: male bestie: ventris pigri. qõ fuit dictũ Epimenidis poete. ⁊ illõ Act. xvij. Gen9 dei sumus: qõ ẽ clausula versus heroici: prout dicit Hiero. ep͠la lx. Et exẽplo beati Hiero. q itroduxit multa dicta gentiliuȝ ꝯ Jouinianũ ⁊ in epistolis suis. Et exemplo beati Aug. qui inducit talia m͠lta in libris suis de ciui. dei: ⁊ alijs: ⁊ in epistolis suis. vt enim dicit idem de doc. xpiana ante fineȝ. Sicut populus israel vasa ⁊ ornamenta aurea ⁊ argẽtea ⁊ vestes atulit de egypto: que vendi-

cauit ad meliorē vsū:sic libera-les disciplinas vsui veritatis aptas ꝛ quedam moꝝ precepta cōtinē-tes possunt accipe fideles ad ve-ritatis attestationem:sicut ibi ex-emplificat Aug.de doctorib⁹ sa-cris:qui fuerūt in sapientia secu-larium philosophoꝝ experti ꝛ pro tulerunt ex eoꝝ doctrinis multa vtilia ecclesiasticis:ꝛ refutauerūt superstitiosa figmenta. Nō ergo propter insufficientiā sacre scri-pture:in qua quicquid homo ex͂ didicerit si noxiū est damnatur: si vtile inuenit:sed ꝓpter honorē veritatꝭ ꝛ efficatiorē attestatōē ipis auditoribus:ꝛ preconium diuine bonitatis:que eis veritatem reue lauit:vt ait Apo.ro.i.Deus enim reuelauit illis.Dicta igitur verita tis.ex libris eorum licite possunt

X assumi:prout ait Cassiodorus li. de institutione scripturaꝝ loquēs de libris Origenis: q̄ sucos salu berrimos caute ꝛ sapienter sume re debemus:ne pariter venenū perfidie sorbeamus.vbi introdu cit dictū Virgilij:qui cum legeret Eniū requisitus a quodam quid ageret:respondit.Aurum in ster core quero scilicet veritatē in tā vili libro.Ommissis igit͛ supersti tionibus predictorū:que sunt ve re dicta ab eis:hic sanctoꝝ aucto ritatibus adiungantur.Et si nar rantur aliq̄n dubia:intelligant͛ vt ab eis sūt narrata.nō vt assertiōe affirmata.Ut aūt auctes que idu cuntur sint magis certe: ꝛ libri ꝛ capitula distincte nominentur Et vt si qui dignentur ista pueri-lia ꝛ rudia aspicere inuēire possint plura de materijs de qb⁹ hmōi auctoritates sunt in libris ꝑnola tis ꝛ capitulis. Quasi enim soli-ditas auctoritatū est certitudo li-brorum ꝛ capituloꝝ: ꝛ ecōuerso vage auctoritates:min⁹ solide vi-dentur ꝛ min⁹ efficaces ꝯ volen-tes resistere vel ꝯdicere. ¶ Et q͛ aliter sunt admonendi viri litte-rati:al͛r illitterati:aliter scolares: aliter religiosi:sicut facit Grego. in pastorali p totū:ꝛ sicut ait idē esse faciendum.li.xxxi.mor.sup illō.Quis dedit gallo intelligen-tiam? iō ſm distinctionē gradu-um: statuū ꝛ officioꝝ distigui ꝑt hec collectio siue tractat⁹. Sunt enim scolares siue layci: ꝛ sūt lit terati siue clici: ꝛ sunt scolares si-ue philosophi:ꝛ sunt religiosi si-ue monastici.Et quia ex premis-sis cōsistit respublica ciuilis:que est quasi quoddā corpus cōpagi natū ex membris quoꝝ mēbroꝝ est connexio ad inuicē multimo-da:ideo hec collectio in.vij.ꝑticu las distinguitur.

¶ Prima pars est de constitu-tione reipublice: ꝛ membris suis ꝛ de instructiōe ꝛ informatiōe ꝑ-sonarum que sunt membra eius singillatim ꝛ absolute sicut prin-cipis:qui est ad modum capitis: ꝛ sic de alijs.

¶ Secũda pars est: de ↄnexiõe dictoꝝ membrorum scilicet principis ad subditos: ⁊ econuerso ⁊ sic de alijs ⁊ de eoꝝ instructione ex proprijs quibuslibet.
¶ Tertia pars est de admonitione hominũ cõiter ad ea que sũt cõia omnibus: qualia sunt differentie etatis scilicet pueritia: senectus: paupertas: opulentia: ⁊ sic de alijs. Et he tres ptes sunt specialiter de admonitione laycoꝝ.
¶ Quarta pars est de admonitione ecclesiasticoꝝ ẜm differẽtias statuum ⁊ graduũ.
¶ Quinta pars est de admonitione scolasticorum siue philosophantium.
¶ Sexta pars est de admonitione religiosoꝝ siue monasticoꝝ.
¶ Septima pars est: de admonitione cõi. ⁊ de morte: vt sint parati homines ad mortẽ. ⁊ de partibus sibi spectantibus.

Finis prologi.

¶ Prima distinctio. De republica in cõmuni: et de isormatione personarum ex quibus constituitur.

Q Uoniã respublica vt dictuz est: ẽ vniuersale quoddaz corpus cõpaginatuz ex membris. princeps enim vel dominans obtinet locuz capitis: prepositi et iudices sunt ad modum auriuz et oculorum. Senatus siue collectio sapientum et cõsiliariorum ad modum cordis. Milites protegentes ad modũ manuũ. Laborantes siue agricole solo inherentes ad modũ pedũ: put dicit Plutarcus libro qui intitulatur istructio Traiani: iõ primo dicẽdũ ẽ de republica in se et in cõi. Scdo de personis ex qbus cõstituitur singillatiz: et de admonitiõe earum.

D E primo scilicet de republica. Primo ingrẽdũ ẽ quid sit. Secũdo qualiter constituitur. Tertio quibus virtutibus ornatur regitur et conseruatur. Quarto qualiter per 9riũ deficit et dissoluitur: et ex quorũ deffectu. Quinto: de sollicitudie antiquorum et labore pro republice conseruatione: et de magnitudine sustinentie pro ipsa. Sexto qualiter doctrina euãgelica nõ cõtrariatur reipublice sicut detrahẽtes aliqui posuerũt.

¶ Capitulum .j. Quid sit respublica. B

E primo notãdũ: quod respublica ẽ res ppli. Populus autez est cetus: iuris consensu: et vtilitatis coione sociatus prout ait Augu. i. de. ciui. c. xix. recitans diffinitionẽ reipublice dataz a Scipione et recitatam a Tulio vt patet ibidem. Et idẽ Augu. v. de ci. c. xviij. Respublica est res populi: res cois: res ciuitatis. Et sic pz: quod ois qui intẽdit bonũ cõe vt vtilitatez populi: vel patrie: vel ciuitatis augere cõseruare, ptegere: salua iustitia. intendit et rempublicã augere protegere et conseruare. Ad quaz rẽpublicã habuerũt antiq affectuz magnũ vt patebit infra.

¶ Capitulum .ij. ex quibus et qualiter constituitur respublica.

E X quibus et qualiter constat respublica determinat Augu. v. de ci. di. quod tũc respublica. i. res populi iuste et bene regitur siue ab vno rege. siue a paucis optimatibus: siue ab vniuerso populo: cum talis ẽ populus scilicet cetus: iuris 9sensu: et vtilitatis coione sociatus. Tunc enim salua est respublica: cũ fm ius omnes consentiunt. et vtilitatem cõmunẽ oẽs intendũt. Constat autez personis superioribus: mediis: et iferioribus. Unde ibi Aug. recitans verba Scipionis C

dicit. Nõ sicut in fidibus & tibijs in ipso cantu a vocibus cõcẽtus quidã tenendus est ex distinctis sonis: quem discrepantem aures ferre erudite non possunt quousq3 concors efficitur: sic ex sũmis & infimis: medijs iterjectis ordinibus cõsonis: moderatã rõnis ciuitatem consensu dissimiliũ cõtineri: & que armonia a musicis dicitur in cantu: eam eẽ in ciuitate concordiam. Quilibet eni3 in ciuitate est vna littera in sermõe ait Aug. iij. de. ci. c. iij. Patet ergo: rempublicã cõstare ex personis varijs sicut ex membris suis Unde & qõdã corpus dr̃ esse: vt dictũ est. Et sic Aposto. loquens de republica ecclesiastica vocat eam corpus: & ciues eius mẽbra ro. i. Multi vnum corpus sum⁹ in christo: singuli aute3 alter alterius membra. Et. i. cor. xij. Et. n. in vno spiritu nos omnes ĩ vnu3 corpus baptiçati sumus. Unde & de republica: membris: & cõcordia ait Tulius. i. de offi. c. xxx. dicẽs esse in republica magistrat⁹: personas priuatas & peregrinas Ubi assignãs eoꝝ officia dicit: ꝙ ꝓpriũ mun⁹ magistratus est: intelligere se gerere personã ciuitatis debereq3 eius dignitatẽ & decus sustinere: ẜuare leges: iura describere: & fidei sue ꝯmissa meminisse. priuatu3 vo inquit Tuli⁹ oportet equo & pari cum ciuibus iure viuere: nec submissum nimis & abiectum: nec se efferentẽ nimis ea velle in republica q̃ tranqlla & honesta fiunt. Taliter enim sentire solemus bonũ ciue3 & dicere. Peregrini vo & incole officiu3 est: nihil ꝑter negotiũ suũ agere: nihil de alieno ingrere: minime q3 esse in aliena republica curiosum. Et hec officia reperiuntur: cũ queritur: quid deceat: qd aptum sit personis tempori⁹ & etatibus: prout dicitur ibi. Et ex his patet: ꝙ sicut in corpore nãli: mẽbra sunt sibi inuicẽ deseruientia: & pro se inuice3 sollicita: & mutuo sese contegentia: & mutuas deformitates cooperientia: ac se se exornantia: sic debet esse in mẽbris reipublice: que est quasi corpus vt dictũ est: maxime ĩ republica ecclíastica: sicut aptat Apo. vbi. s̄. Et sicut euidẽs signũ rabiose furie est: ꝙ vnũ mẽbrũ destruat aliud: vel deuoret in corpore naturali: sic signu3 rabiose malitie est: ꝙ vnũ membrum reipublice deuoret aliud & disperdat: maxime si sanũ est membrum. Si autem putridum & aliorum infectiuũ: auferri vel segregari debet & amputari ab habẽte potestate3 seruato iure iustitie: prout ait Tulius. iij. de offi. c. vij. loquẽs de tyranno dicẽs. Hoc genus hoĩu3 est pestiferu3 atq3 impium: & ex hominu3 cõitate exterminãdũ Et ponit exẽplũ sic. Membra corporis amputãtur: si spiritu ca

rere ceperint: et ceteris nocet mē bris: sic feritas et imānitas belueē a conciuiū tanꝙ̄ vnitate corporis segregāda. Si ergo vtētes organis musicalibꝰ: diligēter studēt: ne fiat aliqua dissonantia i organis suis: et vt sit ꝓportionalis cōsonantia: multo magis gubernatores reipublice debent sollicite ꝓuidere: ꝙ in predictis partibꝰ reipublice sit debita armonia: ꝓut dicitur a policrato li.iiij.c.viij. Si iquit citharedus aliiꝗ fidicines multa diligētia ꝓcurant quomodo oberrantis corde ꝯpescāt vitiū: et eā vnanimē reddant: faciātꝗ dulcissimā dissidētiū ꝯsonātiam: cordis non ruptis sed tensis ꝓportiōabiliter et remissis: ꝙ̄ta sollicitudine oportet principē moderari nūc rigore iustitie: nūc remissiōe m̄ie: vt subditos faciat q̄i vnanimes i domo: et q̄i discordātiū i misterio: pacis et charitatꝭ operibus: vnam faciant perfectā et maximam melodiā. Hoc autē certū est: ꝙ tutius est: cordas remitti ꝙ̄ nimis ꝓtendi. Remissarum nanꝗ ꝓtensio: artificis peritia cōualescit: et debitā soni reddit gratiam: Sed que semel rupta est: nullo artificio reparatur. Profecto si sonus exigitur quē non habent: frustra tendūt: et citius sepe venit ad nullum ꝙ̄ ad eū q nimis exigitur. Huiusmōi autē armonia virtualis erit in republica: quando erit conformis illi superne hierusalē ꝓ sua possibilitate: et ordinata legibus dei: quādo de illa vificabit. illō Job xxxviij. Nunquid nosti ordinem celi: et rationē eius pones in terra. Ratio enim celi ponitur in terra: qn̄ respublica hūana imitat̄ rēpublicā celestē: vbi volūtas dei lex ē ꝓut dicit Aug. loquēs de republica in angelis siue i curia celesti ꝺ ci.c.ij. Et sic pꝫ secūdū.

¶ Capl̄m. iij. qualiter debet respublica legibus regulari.

Tertio videndū est: quibus respublica ordinat̄. Et sciendum ꝙ ordinat̄.

¶ Legum rectitudine.
¶ Iustitie solidantis equitate.
¶ Concordie vnanimitate connectente
¶ Fidelitate mutua adiuuāte.
¶ Consilio salubri dirigēte.
¶ Morū honestate decorāte.
¶ Ordinata intētiōe quasi omnia cōseruante.

¶ De primo pꝫ ꝑ Tuliū prima rhetorica lib. i. vbi ait. Oēs leges ad cōmodū reipublice iudices referre oportet: Nemo inquit leges legum causa saluas eē vult: sed reipublice. Nam vt ex medicina, nihil oportet putare proficisci: nisi ꝙ ad corporis vtilitatē spectet: quoniam eius causa instituta est: sic a legibus nihil debet arbitrari proficisci. nisi ꝙ reipublice conducat: quia eius causa cōparate sunt. Et Ambro. ome/

lia.v.hic reipublice vsus ē: leges
omnibus esse cōmunes. atq; ob
seruari eas deuotione cōi: vno
omnes teneri viculo: nō alij ius
esse. quod alius sibi itelligat non
licere: sed qd vni liceat licere om
nibus: & cōmunem reuerentiā.
pīm quoq; cōsilio respublica gu
bernetur. Cōmune omnibus vr
bis domiciliū: cōis conuersatio
nis officiū: vnum prescriptū oi-
bus esse vnū consilium. hec ille.
Et ideo nisi rectis legibus respu
blica gubernetur non diu stabit.
Nec mirum: cū lex sit ſm Pa-
pinianū & Demostenē inuentio
hois: donū dei: dogma sapiētū
correctio violentorū excessuū: ci
uitatē ꝯpositio: toti⁹ crimis fuga.
N Siue lex est ratio sūma insita a
nā: que iubet que sunt faciēda: ꝓ
hibetq; ꝯria. ait Tulius de legi-
bus. Siue lex nihil aliud ē q̄ rec-
O ta rō: & a nemie tracta: impans
honesta: prohibens ꝯria: ait idē
phil. ix. Siue. lex est recti prece-
ptio: prauiq; depulsio. ait idē. ij.
de natura deorū. Ipsa enī ē ius
scriptū: iubēs honestū: ꝓhibēs
ꝯrium: ait Gratianus. Est enim
lex interpres equitatis: rerum di
uinarū & humanarū compos: ait
P Egippus. Ideo necessarie sūt iu
ste leges ad gubernationē reipu-
blice: ꝓut dicit Señ. epl'a. xciiij.
Qd postq̄ subrepentib⁹ vitijs i
tyrānidem regna conuersa sunt:
opus esse cepit legib⁹ quas & ipsi
inter vitia tulere sapientes. Et po
nit exemplū de Solone. q Athe
nas equo iure fūdauit. Et de Li
gurgo qui leges istituit: & d alijs
Et de his & d eorū legibus loqt Q
Augu. ij. de ci. c. xvj. De legibus
quoq; Solonis ait Aulus geli⁹
li. ij. q incise erant in assib⁹ ligne
is: vt sempiterne manerēt. Et de
Ligurgo & eius legibus ait Tro
gus pompeius lib. ij. vt dictū est
in breuilogo de virtutibus. Sūt
eni leges sic capistra & cōpedes R
equorū & frena: ait Criso. sup Jo.
omel. xxxvi. vt enī legitur in tra
ctatu de. xij. abusionibus. duode
cimus abusionis gradus est: po
pulus sine lege. q dū dei dicta: &
legū scita ꝯtemnit: per diuersas
errorū vias in laqueum perditio S
nis icurrit. Et sequitur vna rega
lis via lex dei: que nec ad dexterā
nec ad sinistrā declinat. Et quia
omniū legum est inanis censura
nisi diuine legis imaginem ge-
rat: ꝓut ait Augu. viij. de ci. c. vj. T
ideo omnes leges emanare de-
bent a lege diuina. p me ingt sa-
pientia diuina reges regnant: et
legum cōditores iusta decernūt.
ꝓuer. viij. humane eni leges ea-
tenus valēt: quatenus nō discre
pant a diuinis ait helinandus. &
iō hec respublica sola ē ordinata
que legibus regulatis lege diui-
na gubernat: q: tunc est ciuitas
dei: in qua rex veritas: lex cha-
ritas: modus eternitas ē. ait Au- V

gu. Que lex licet sit vna in se: est
tamē multiplex in fructu ⁊ ꝟtute
Job.xi. Multiplex est lex eius.
Et quia inutilis est legū latio: ni/
si sit earūdem debita custoditio:
ideo sollicite debent custodiri in
republica. Nam vt ait Vale.li.v.
ca.iij. loquens de Atheniensibꝰ.
Cū ēt equissima iura sed iniquis/
sima ingenia hñent: moribꝰ suis
q̄ legibus vti potius maluerūt.
X Et debēt custodiri a maioribꝰ ⁊
minoribꝰ: ne sint sicut tele aranea
ruȝ: que infirmiora aīalia retinēt
valentiora transmittunt: ꝓut ait
Vale.lib.vij.di. leges esse tales vt
ait Anatharsus: ꝙ his pauperes
⁊ humiles ꝯstringi: diuites ⁊ po
tentes nō alligari ꝯtingit. Econ/
trario. de illo qui eruit sibi oclꝰȝ
vnū: cū filius eius deberet mul/
ctari priuatione amborūȝ ꝓpter
adulteriuȝ: ꝓut dicit Vale.li.vi.
c.ij. de quo in breuilogo de ꝟtuti
bus. Et Saul noluit pcere filio:
qꝛ fuerat transgressus mandatū
eius .i. Re.xiiij. Vñ sicut leges ñ
debent punire innocentem ꝓut
dicit Pau.act.xxij. ⁊ tu sedēs iu
dicas me ſm legem. ⁊ ꝯ legē iu/
bes me percutere. ita nō debent
absoluere reū a disciplina. maxie
quādo quis peccat in rempubli/
Z cam. Qui enim iustificat impiū.
⁊ condemnat iustum vterqꝫ ab/
hominabilis apud deum ꝓuer.
xvij. Unde Vale.li.vij.c.xij. dicit
ꝙ nihil Agesilai facto sapientiꝰ.

q cū aduersus rempublicaȝ lace
demonioꝝ ꝯspirationē ortā cō/
perisset: leges ligurgi abrogauit:
que de damnatis suppliciū sūmi
vetabant comprehensis auteȝ ⁊
⁊ interfectis sontibꝰ euestigio re/ A
stituit: atqꝫ vtrūqꝫ simul ꝓuidit:
ne salutaris animaduersio vł in/
iusta essꝫ: vel iure impediret. Ita
qꝫ vt semper esse possent: aliquā/
do non fuerunt.

Caplm.iiij. Qualr respublica
debet in iustitia fundari.

E quia leges non suffici/
unt ad regimē: nisi iusti/
tia regulet. iō respublica
dȝ eē fulta iustitia ⁊ in ea fūdata:
ꝓut dicit Aug. recitās sentētias
sapientū .ij. de ci.c.xix. ⁊ ꝯcludēs
hoc verissimū esse scilicȝ sine sū/
ma iustitia rempublicaȝ regi nō
posse. vnde Lelius asserit: nihil
tam inimicum q̄ iniustitia ciui
tatiꝰ: nec oio nisi magna iustitia B
geri ac stare posse rempublicaȝ.
Et idem .iij. de ci.c.iiij. Remota
inquit iustitia: qd sunt regna ni/
si latrocinia? Ubi ponit exemplū
de Alexandro ⁊ pirrata: de quo
in breuiloquio de virtutibꝰ. Ait
enim Tulius .ij. de offi. ꝙ oibus
necessaria est opinio iustitie ēt so
litario: ⁊ his qui vendūt ⁊ emūt
ꝯhendisqꝫ negotijs necessaria ē
iustitia ad rem gerendā. Cuiꝰ tā/
ta est vis: vt nec illi qui maleficio
⁊ scelere pascunt possint sine vlla
particula iustitie viuere. Et pōit

C exemplum de latronibus. Unde
⁊ leges latronū esse dicuntur qui
bus pareāt: quas obseruent. vbi
pōit exempla ꝑ equalē prede pti
tionez. Barglus illiricꝰ latro ma
gnas res habuit. ⁊ multo maio-
res Nouatꝰ lustrarius: cui exer-
citus imperatoris cesserunt. Un̄
ait ibi. Archipirrata: nisi equali-
ter predam dispttiat aut interficit̄
a socijs aut relinquit̄. Jō conclu
dit ibi: ꝙ cū tāta sit vis iustitie: vt
ētipsa latronū opes firmet ⁊ au-
geat: q̄ztā eiꝰ vi iter leges ⁊ iudicia
i ꝯstituēdo rēpu. fore putamꝰ. vn̄
⁊ iustitia ē splēdor magnꝰ ex q̄ bo
D ni viri noiant̄. Cuiꝰ munꝰ primū
ē: ne cui qs noceat nisi lacessitꝰ in
iuria. Dein̄ vt cōibꝰ ꝑ cōibꝰ vtat̄
priuatis vt suis. ait idē de offi. li.
i. c. vj. Uel fūdamēta iustitie sūt:
ne cui noceat̄: deinde vt cōi vti-
litati seruiatur. ait idez. c. viij. Et
Ambro. prio de offi. ait: ꝙ iustꝰ
cōia habz pro suis sua pro cōibꝰ
Sequitur. Justitie est prima ps
E in deuz. secūda in patriaz tertia
in parentes. deinde in oēs. Sed
vera iustitia non est nisi in repu-
blica: cuius ꝯditor rectorq₃ xp̄s
est. Et in ea ciuitate est vera iusti-
tia de qua dictū est: Gloriosa di-
cta sunt de te ciuitas dei. vt ait
Augu. vi. de ci. c. xi. Et Ualerius
li. vi. de virtutibus recitās exem-
pla antiquoꝝ: de quibꝰ in breui-
loquio de virtutibꝰ. Et cū ipa sit
virtus qua vnicuiq₃ sua tribuūt̄:
ꝑut dicit Augustinꝰ. xix. de ci. c.
i. de q̄ veniūt inocētia: amicitia:
ꝯcordia: pietas: religio: affectus:
humilitas ꝑut ait Macrobiꝰ li. F
i. Siue eiꝰ species sunt pietas er-
ga omnes xp̄ianos: innocētia si
ne iniuria aliqua: dilectio reuerē
tia cō cordia: misericordia scilicet
in affectu. ⁊ clementia in effectu:
ait Hugo. Qualis autē esse debz
in republica: tam superiorū erga
inferiores ⁊ econuerso q̄z pariuz
inter se patebit infra: cum singil-
latiz de taliū informatione dicet̄.
Naz vt ait Ber. in sermone quo
dam de aduentu. Justitia est vir
tus que reddit vnicuiq₃ ꝙ suum
est scilicet superiori: equali: ⁊ in-
feriori. Prelato eniz debet̄ reue- G
rentia ⁊ obedientia: pari ꝯsilium
quo erudiat̄ ignorantia: ⁊ auxili
um quo iuuetur infirmitas: infe
riori custodia: vt non regnet pec
catuz in mortali corpore. ro. vij.
⁊ disciplina: vt scilicet dignos fa-
ciat pnie fructus. Quibꝰ dz ad-
iungi iudiciuz ait idez. Et h̄: sunt
septez colūne quas edificat sapiē
tia in domo sua. ꝑuer. ix. ait idē
vbi. s̄. Magno igit̄ affectu est iu
stitia appetēda: magno studio cu
stodiēda: magno honore vene-
randa. Unde iustitie templa de- H
dicauerūt gentiles ait Aug. prio
de doctri. xp̄iana. c. v. Jō ad eaz
hortatur sapiētia diuina iudices
reipublice Sap. i. Diligite iustiti
am qui iudicatis terram.

¶ Capl'm.v. Qualr' dz respubli-
ca vnanimi concordia. vniri.

c Et quia tūc ē iustitia pn-
cipalr' in republica quā
F do est in ea vera concor-
dia: necesse ē: vt respublica vna-
nimi cōcordia adiuuet̄. put dicit
Salustius in iugurtino li.ij. reci-
tans v̄ba Scipionis. ego inquit
trado vobis firmū regnū: si bo-
I ni eritis: imbecille: si mali. Nam
ↄcordia puę res crescūt: discor
dia maxime dilabuntur. hoc idē
ait Sen̄. epl'a. xcvi. Omne enim
regnū in seip̄z diuisuz desolabit:
ait Saluator Mat. xij. Et sic ↄ̄
rio: vnitū augebitur. Nihil eniz
vtilius ciuitati concordia. Unde
comētator. ix. ethi. Cōcordia ma
G gnorum grata toti ciuitati: & totis
grecis. Tūc eniz respublica. & in
se est fortis & hostibus terribilis.
Terribilis vt castroꝝ acies ordi-
nata cant̄. vi. Sup quo Grego.
super Ezechi. li.i. hom el'. viij. Ca
strorum inquit acies tūc hostib'
horribilis ostenditur: quādo ita
cōstipata & condensata fuerit: vt
nullo loco interrupta videatur.
Uno inquit agmine psequebant̄
filij israel: & debilitabant̄ hostes.
Judith. xv. vt enim ait Sen̄. iiij.
de bñficijs. c. xiiij. hōi queꝫ nul
H la vis nature quibuslibet fecit ter
ribilem & validū: duas res dedit
natura que faciunt eum validuz
K scilicet rōnem & societatem. So
cietas ei dominiū oīum aīalium
dedit: & imperiū terris gentium:
& etiam dominari in mari iussit.
Et ideo in omni republica debꝫ
vnus pricipari: ne fiat diuisio ait
Hiero. epistola. xcij. propter qđ
rectores reipublice antiquit' & si
essēt prius discordes: postq̄ erāt
assumpti ad regimen reipublice
inter se mutuo cōcordabant: p-
ut narrat Ualeri' lib. iiij. c. ij. nar
rans de manilio lepido: & Tulio L
Flaco: Qui vt cēsores creati sūt:
q prius inimicitijs dissidebāt: pu
blice iuncti sunt non dissidentes
inimicitijs priuatis. Unde ibidez
c. i. narrat de eo: q̄ plāgebat ad-
uersariū: eo q̄ erat reipublice vti
lis. Et quia non est vera concor-
dia: nisi vbi regnat charitas: que
facit multitudinis cor vnū & ani-
maꝫ vnaꝫ. act̄. iiij. ideo nec vera
est respublica nisi vbi lex est cha
ritas: vt dictum est.

¶ Capl'm. vj. Qualr' debet res-
publica fidelitate iuuari.

Onsimilr': in republica
c debet esse vera fidelitas:
qua adiuuetur. Nisi eniz
in partibus eius sit vera fidelitas
scilicet absq̄ cordis maliuola ter
giuersatiōe: absq̄ oris fallaci de-
ceptione. absq̄ gestus dolosa si- M
mulatione: & absq̄ operis puer-
sa defraudatione. non poterit re
gi nec diu durare. qa vt ait Tuli'
i. de offi. c. vij. Fundamentū iu- N
stitie ē fides. i. dictoꝝ ↄuētorūq̄
cōstantia & v̄itas. Et vt ait ibidē

c.xij.cũ duob⁹ mõis fiat iniuria:
aut vi aut fraude.fraus quasi vul
pecle: vis leonis vr. Utrũqȝ ṽo
ab homine alienissimũ. Toti⁹ au
teȝ iniustitie nulla ẽ capitalior: q̃
eorũ qui cũ maxie fallũt: id agũt
vt boni videantur. Hec auteȝ fi-
delitas non acquiritur pecunia
vel comodo tpali sed virtute: ait
O Ambro. pȝio de offi. Quis fide-
les putat: q̃s vl pecunia vel adu
latione obligatos sibi crediderit?
Quis illos: qui ad obedientiam
plurima redimũtur pecunia fide
les arbitrerᷓ? Nam isti se frequẽ
ter vẽdere volũt: ⁊ imperia dura
ferre nõ possunt. Acquiritur aũt
fides ⁊ cõseruatᷓ iustitia ⁊ prudẽ
tia: vt ait Idẽ lib. ij. c. xij. Unde ⁊
P hoc raro est aliquib⁹ mẽbris rei-
publice: ⁊ maxie ƀm illud Ennij
vt ait Tulius vbi. s̃. Nulla sãcta
societas nec fides regni. Immo
quorundam fides mutatᷓ cũ tem
pore: sicut ait Egipp⁹ lib. i. loq̃ns
de quodam qui fidẽ mutauit cuȝ
tempore. Sed nihil stabile qđ ẽ
infiduȝ: ait Tulius de amicitia. c.
xij. Et ipsa fides. i. fidelitas est fũ
damentum stabilitatis que est in
amicitia: ait ibidẽ. Et ƀ fides fuit
in magna reuerẽtia apđ antiq̃s.
Unde ⁊ Cato eam cõmendans
dixit: eaȝ templũ habere cũ Io-
Q ue. siue vicinam esse Ioui in Ca
pitolio. prout ait Tuli⁹. iij. de offi.
c. xiiij. ƀȝ illud Ennij. O fides ap
pta pinnis. i. fastigio templi. Ne-
mo ṽo põt dici fidelis q infidelᷓ
est suis: ait Egippus vbi. s̃. Et qȝ
ñ ẽ vera amicitia nec vera virt⁹
nisi quaȝ regulat vera charitas:
iõ nec est vera fidelitas: nisi quã
efficit diuia charitas. Fideles. n.
in dilectione acquiescẽt illi Sap. R
iij. Amicus aũt fidelis: permãet
in tempore tribulatõis. Ecc. xxij.
Fidẽ posside cũ proximo in pau-
pertate illius. Sequitur. In tpe
tribulationis permane illi fidelᷓ.
¶ Capl'ȝ. vij. Quarᷓ dȝ respubli
ca salubribus consilijs dirigi.

C Onsequenter: sciendũ:
q respublica debet esse
salubribus consilijs dire
cta: eo q salus vbi multa cõsilia.
puer. xx. Unde rectores respubli S
ce antiquitus dicebantᷓ consules
a ↄsulendo. v. de ci. c. xij. Iõ Tu
lius pȝio de offi. c. xxij. ait. Par-
ua sunt arma foris: nisi consiliuȝ
sit domi. Unde ibi ait. Q̃đ ↄsiliũ
Solõis pl⁹ pfuit ciuitati Atheñ.
quia ab eo leges habuit et istitu-
ta: q̃ valuit victoria Themisto-
dis: qȝ bellũ gestũ est cõsilio se-
natus: q a Solone cõstitut⁹ est.
Et Señ. de tranquillitate animi
post principiũ. Nõ his solus in- T
quit reipublice preest: qui tuetur
res: Et de pace belloqȝ censet: sȝ
q iuuentutem exhortatur: qui in
bonorũ preceptorᷓ inopia virtutẽ
instituit: qui ad pecuniã luxuriã
qȝ ruentes retrahit: ⁊ si moratur
in priuato: publicum tamẽ nego

tiū agit. Et Tulius de Senectu-te.c.iij. dicit: ꝙ dantes consiliuȝ i republica plus agūt ꝙ̄ alij. Nā sunt sicut gubernatores in naui. Alij enim sentinaȝ exhauriunt: alij cursant: alij malos extcādūt. Ipse vero clauuȝ tenens: ⁊ quie tus sedens in pupi: multo maio ra ⁊ meliora facit. Non enim vi-ribus: aut velocitatib⁹ aut celeri-tate corporis res magne geruntur: sed consilio: auctoritate atqȝ sen tentia. post ꝯcludit ibi. Qd cū ta libus senectus augeri soleat: apd eos viget ꝯsiliū. In antiquis eni est sapientia. Job. xx. Unde Ro boam quia dereliquit consiliū se num: ⁊ adhesit ꝯsilijs iuuenum amisit regnū. iiij. Re. xij. Senuȝ enim cōsiliū multū valet. Unde Valeri. lib. vi. c. ij. dicit de illo qui respondit alteri qui minabatur si bi: ꝙ haberet ml'tos gladios. Et ego inquit alius multos amicos Quasi dicat. Te non timeo. Si-militer consilio sapientum respu blica augetur regitur ⁊ conserua tur. sicut narrat Augu. epl'a. xxx-viij. ad Dioscoruȝ de Temistocle ph'o: q non curauit ꝙ esset habi tu indoctior cū canere neruis in epulis recusasset. At vbi: cū se ne scire illa dixisset: sibiqȝ dictū esseȝ: quid igitur nosti. rn̄dit. Rempu blicam ex parua magnaȝ facere: cū scilicet eius consilijs respubli ca acquiesceret. Quales aūt esse debent consiliarij in regimie rei publice: dicetur infra: vbi de Se natu idest collectione senatoruȝ siue consiliariorū ageť.

¶ Capl'm. viij. Qualiter dȝ res-publica v̄tuosis morib⁹ decorari

Et non solum respublica debet esse directa consi-lijs: sed debȝ esse decora ta moribus virtuosis: ſm qd ait Aug. recitans versuȝ Ennij poe te. ij. de ci. c. xxi. Morib⁹ antiqs res stat romana virisqȝ. Quem versum inqt vel breuitate: vl' ve-ritate tanqȝ ex oraculo quodam affatū esse mihi videť. Naȝ neqȝ viri nisi morigerata ciuitas fuissȝ neqȝ mores: nisi hi viri p̄fuissēt: aut fundare: aut tam diu tenere potuissent tantam ⁊ taȝ longe la-teqȝ imperantē rempublicā. Se quitur De viris quid dicaȝ: Mo res enim ipsi itroierunt virorūȝ penuriam, put ibi dicit Aug. reci tans verba Scipionis. Quales enim erant mores antiquorū ait Salustius recitans verba Cato-nis contionantis in senatu libro i. Que verba etiam recitat Aug. v. de ci. c. xij. Nolite ait existima re: maiores nostros armis rem publicam ex parua magnam fe-cisse: Si ita esset multo pulcher-rimam nos haberem⁹. Quippe sociorum atqȝ ciuiū: preterea ar-moruȝ ⁊ equorū maior copia no bis ꝙ̄ illis. Sȝ alia fuere q̄ illos magnos fecerūt: que nobis nul la sunt. Domi industria: foris ia-

B stum imperiū: animus in consu
lendo liber: neq3 delicto neq3 libi
dini obnoxius. pro his: nos ha
bemus luxuriam: auaritiam: pu
blice egestatem: priuatim opulē
tiam. Laudamus diuitias: seq
mur inhertias: inter bonos ⁊ ma
los discrimen nullum. Omnia
v̄tutū p̄mia ābitio possidet. Nec
mir. vbi vos sepatū sibi q̄sq3 ɔsi
liū capis: vbi domi voluptatib9:
vbi pecunie gr̄a seruitis: eo fit: vt
impetus fiat in vacuam rempu
blicam. hec ille. Ubi ergo predi
cti mores sunt: ibi merito respu
blica ordinatur: ⁊ vbi desunt: de
ordinat. Un̄ Augu. i. de ci. c. xxx
iiij. loquēs de Scipione: ait. Qđ
non censebat ille felicem rempu
blicam stantibus menibus ⁊ ru
entibus moribus. Et idem lib. ij.
C Romani quippe portam veterē
auctamq3 laboribus fediorē stan
tem fecerant q̄ ruentez: quoniā
quidem in ruina eius lapides ⁊
ligna: in istoruz aūt vita: nō mu
rorum: sed morū munimenta at
q3 ornamenta ceciderunt: cū fu
nestioribus eorum corda cupi
ditatibus q̄ ignibus: vrbis tecta
ardent. hec ille. Et tamē vt ait idē
epistola. v. Auersa ⁊ peruersa cor
da mortalium: felices res huma
nas putant: cū tector splendor i
spicitur ⁊ labes non attendit aia
rum: cū theatrorum molles ex
truitur: ⁊ effodiuntur fundamen
ta virtutum. ⁊c. Nam principan
tes in republica sepe non studēt:
mores corrigere: sed hominib9
dominari: ait Aug. vbi. s̄. c. xix.
recitans abusionem talium. Re D
ges non curant q̄ bonis sed sub
ditis regnēt. prouintie regib9 nō
tanq̄ rectoribus mor: sed tāq̄
rerū dominatoribus: ⁊ delitiarū
suarum prouisorib9 seruiunt. Et
istos bonos mores corrūpūt col
loquia mala. ij. cor. xiiij. Et q2 bo
nos mores vel malos nō faciūt
nisi boni vel praui amores: put
dicit Augu. epistola. xxxiiij. ideo
non sunt boni mores in republi
ca nisi vbi ordinati amores: qui
solum sunt in republica ecclesia
stica: siue in ciuitate dei. quam fa
cit amor dei vsq3 ad cōtemptum
sui: put ait idē. xiiij. de ci. c. vltio.
Et econtrario desinit esse locus
remedior vbi que fuerant vitia
mores sunt. ait Sene. ep̄la. viij. E
Mos est enim mentis habitus
ex quo singulorum operum assi
duitas manat. Et sic extendēdo
nomē: virtutes dicuntur mores
ait Policratus li. v. c. iij. Unde ⁊
ex hoc est deceptio multorum in
republica: estimantium: prauos
mores nō esse vitia propter assi
duitatez. ait Sen̄. li. de vera vita F
in pricipio. Argumētū pessimuz
turba est. Queram9 autē qđ opti
mū factū sit: n̄ qđ vsitatissimū: ⁊
quid nos in possessionez felicitat
constituat nō qđ vulgo: veritat
peruerso interprete, pbatum sit.
Et ibidem

Et ibidē. Nulla res nos maiorib⁹ malis implicat: ꝗ̄ qḋ ad rumorē componimur: optima rati que magno assēsu recepta sūt: ꝙꝗ eẍ boni multi sunt: nec ad rationē sed ad silitudinē viuim⁹ G Et ponit exemplū. ꝙ aliter est in vijs moꝝ: ⁊ aliter i vijs pedū: qꝛ in primis celeberrima via maxime decipit. scilicet q̄ ambulat mltitudo. Similiter inquit in pplo quando vnus cadens se premit trahit alterū: ⁊ primi: exitia sunt sequentibus. Sic ⁊ i vita accidit ꝙ cadentes in prauis moribus: alios trahūt ⁊ cadere faciūt. Ad quos mores corrigendos laborare debent rectores reipublice.

¶ Caplm nonū qualr debꝫ respublica recta intentione ordiari.

c Et non solū predicta sufficiunt: nisi sit vna ⁊ ordinata intentio membroꝝ omniuꝫ reipublice scilicet vt ipsa saluetur: ait Tulius. iij. de offi. c. v. dicens: ꝙ vnū dꝫ esse ꝑpositū omnib⁹: vt eadeꝫ sit vtilitas vniuscuiusꝗꝫ ⁊ vniuersorum: quā si ad se quisꝗ̄ rapiat: dissoluet omH nis humana cōsociatio. Vn̄ vo omnes intendunt cōmunē vtilitatem reipublice: nec aliqs vult nocere alteri ꝑꝑ propriuꝫ comoI dum: stabilis est respublica. Vn̄ ait ibidē. ꝙ non solū hoc iure gētiū: sed etiam legibus populoruꝫ quib⁹ in ciuitatibus singulis respublica continetur eo mō cōstitutum est: vt nō liceat: sui comodi causa nocere alteri. Hoc eniꝫ spectant leges. Sic volunt incolumen esse ciuiuꝫ coniunctionē: quam qui dirimunt: eos morte: exilio: vinculis: damno cohercēt ꝫm leges. Unde ibidē ait. ꝙ detrahere aliquid alteri. ⁊ alteri⁹ incomodo: suuꝫ comodū augere: magis est ꝯ naturam ꝗ̄ mors: ꝗ̄ dolor: ⁊ cetera que possūt corpori accidere. Et hoc ideo: quia tollit conuictuꝫ humanū: ⁊ societatem que ꝫm naturā est. Et hāc intentionem habuerunt antiqui nobiles amatores reipublice qui intendebant comodū alienū sicut suū: vt ait Tulius pmo ꝺ offi. c. viij. dicēs. ꝙ ille Terentianus chremes nihil humani. a se alienum putabat. Et Sen̄ epl'a. xix. Nihil quod est humanū: alienū a me puto. Qḋ et recitat Augu. epl'a. xxxviij. Sapiēs inqt Sen̄. Qui nihil iudicat suum magis ꝗ̄ cuiuslibet: illi cuꝫ humano genere cōsortiū est. Sed stulta auaritia mortalium: possessionū proprietateꝫ decernit: nec quicꝗ̄ credit esse suū qḋ publicū. Sūt eniꝫ sapientes similes soli ⁊ lune que omnibus lucent. Vn̄ Sen̄. ibidē. K Soli inquit ⁊ lune plurimuꝫ debeo: ⁊ tn̄ non mihi vni oriuntur. Imo curabant ꝺ republica post mortem sicut ante: ait Tulius de se loquēs li. de amicitia. c. vi. Nō minoris cure mihi est: qualr post

mortem meā respublica fuerit q̄ꝫ
qualis hodie. Paucis enim na
tus est: q populū sue etatis cogi
tat: ait Señ. epistola. xlij. Et ideo
quedam ciuitates attribuūt diui
nos honores quibusdam: vt ex/
citarent alios ad sustinendū pro
republica: ait Tulius. iij. de natu
ra deoꝝ. Unde ait ibidem. ꝙ in
L plerisqꝫ ciuitatibus: augende vir
tutis gratia: quo libentius: reipu
blice periculum adiret optimus
quisqꝫ: viroꝝ fortium memoriā:
honore deoꝝ immortaliū conse
cratam intelligi potest. Unde ex
hac vnanimi voluntate ꝛ cōi in/
tentione existentiū in republica
M ipsa saluatur ꝛ conseruatur. Qđ
patet exemplis sensibilib⁹. Ter/
ra eniꝫ immobiliter stat: eoꝙ ei⁹
quelibet pars tendit ad vnū sciꝫ
ad centrū vt dicit phus. ij. de ce.
ꝛ mūdo. Item: nauis regulr̄ tra
hitur: quando a vehentibus con
corditer ducitur. Similiter acies
proficit et vigoratur q̄ꝫdiu ꝯcor
diter tenetur. Et sic in oi cōitate.
Et quia nō est perfecta intentio
ad vnuꝫ in aliqua cōitate: nisi in
vnitate ecclesiastica: in qua que/
ritur vnū: qđ est necessariū ꝛ pe/
titur res vna scilicet habitatio su
perna in glia: ideo sola ecclīasti/
ca respublica est perfecta: in qua
quis non debet querere qđ suuꝫ
N ē: sed quod ihu xpi. Qđ ostendit
apo. exemplo membroꝝ in cor/
pore sibi inuicem ministrantiuꝫ.

i. cor. xij. Quando igit̄ dictis mo
dis respublica cōstituitur: guber
natur ꝛ adiuuatur: salua erit.
¶ Capl'm. x. Qualr̄ respublica
ex predictoꝝ defectu destruit̄.
Ex predictis patet: qualit̄
c respublica dissipat̄ ꝛ dis/
soluit̄: ꝛ sic destruitur ex
defectu predictoꝝ. Ex eisdeꝫ eim
generatur res ꝛ corrumpitur: ait
phus: ethi. ij. Ex quo igit̄ respu/
blica perficitur ex predictis: eoꝝ
carentia ꝛ defectu deficit ꝛ dissol O
uitur: vt patet ex verbis Catonis
Similiter etiam: vt non maneat
color vl' pictura in republica: ꝑ/
ut dicit Augu. ij. de ci. c. xxviij. re/
citans v̄ba Tulij li. v. de republi/
ca. Nostra etas: cū rempublicaꝫ
sicut picturam accepisset egregiā
euanescente venustate: non mō
eam coloribus hisdeꝫ q̄bus fue
rat renouare neglexit: sꝫ nec id q
dem curauit: vt formam saltē ei⁹
et extrema tantuꝫ liniamenta ser O
uaret. Quid enim manet ex anti
qs moribus: quibus ille dixit rē/
publicam stare romanam: quos
ita obliuione obsoletos videm⁹:
vt nō modo nō colantur: sed ēt
ignorentur? Et si ita fuit tūc mul/
to min⁹ est modo effigies vl' co/
lor: vbi omnes querunt que sua
sunt non que ihu xpi. ꝛ de destru
ctione reipublice loquitur Aug.
ibidem. c. xix. vbi postq̄ꝫ enume/
rauit flagitia: ludibria ꝛ scelera q̄
fiebāt in republica. ait. Quis hāc

rempublicam non dicam romano iperio. s3 domui Sardanapali ꝯpauerit? Qui quondā rex ita fuit voluptatibus dedit⁹: vt in sepulchro sibi scribi fecerit: eā sola habere mortuum que libido ei⁹ cōsumpsit dum viueret? Et hec mala in republica sine in mūdo orta sunt ex ignauia: ociositate: libidinosa voluptate ⁊ pacis male tranqlitate: ait Augu. ꝑrio de ci. c.xxx. recitans v̄ba Scipiōis di. Qd Catone suadente: vt carthago destrueret emula romani imperij cōtradicebat ip̄e Scipio timens infirmis aīs hostium securitatem. ⁊ tanq̄ pupillis ciuibus ydoneū tutorē: necessariuȝ vidēs esse terrorem. Et hoc quidem re ipsa ꝓbatū est: Deleta qppe Carthagie: ⁊ magno scil3 terrore romane reipublice depulso ⁊ extincto: tanta de rebus prosperis orta mala continuo subsecuta sunt: vt corrupta diruptaq3 concordia respublica destructa sit. Que mala: qualia fuerunt enumerat ibi. c.xxxi. scilicet ciuilia bella: libido dominādi: auaritia: luxuria: ⁊ sic de alijs. Consimilr̄ loquit Aug. epistola. v. recitās v̄ba Salustij? q̄ quando nec hoibus nec ipsis quos deos putabant: morū perditoꝝ ⁊ corruptoꝝ auaritia rapacitasq3 parcebat: tunc cepit perire laudabile illud decus: salusq3 reipublice. Et itroducit ibi v̄sus Juuenalis. Nunc patimur lōge pacis mala. seuior armis. Luxuria incubuit. victūq3 vlciscitur orbem. Nullum crimē abest: facinusq3 libidinis. Ex quo pauptas romana perijt. ⁊c. Unde sequit. Dolendū enim viderūt: prudentes scilicet plus paupertatem q̄3 opulētiam perisse romanam. In illa: moꝝ integritas suabat: per hanc: non muros vrbis sed mētis ipsius ciuitatis dira nequitia: omni hoste peior irrupit. Qui ergo volunt esse fideles reipublice: studeant vt rectis legibus regant iustitia ordinētur: ⁊ sic de alijs vt s̄. dictum est: ⁊ a ꝯrijs caueant.

¶ Capl̄m. xi. Quanta sustinuerunt ⁊ fecerunt antiqui pro salute reipublice.

Consequēter ꝯsiderāda sunt antiquoꝝ exempla ⁊ facta circa rempublicā augendā ⁊ conseruādā. Fuit ei3 i eis pia ꝓ ipsa sollicitudo ad ipa3 pro eius salute: feruida emulatio terrenorum oium cōtemptus siue despectio: terribiliū ⁊ arduorū agressio: periculoꝝ ⁊ laboruȝ perpessio: mortis libēs susceptio: ⁊ necis carorum sicut filiorum ⁊ cognatorū pro republica occisorum nulla lamentatio: ⁊ etiā fuit in eis moriendi ante destructionem reipublice omnimoda affectio: quia in eis vigebat soli⁹ reipublice salutis desideratio. Et de his ꝓ parte in breuiloquio de virtutib⁹. Unde narrāt Valeri⁹ li. ij.

.c.iij.de Camillo: qui precat᷒ ē: q̄ si alicui deoꝝ felicitas romana nimia videretur: eius inuidia sui aliquo incomodo sanaretur. ⁊ subito lapsu decidit. Quod etiam ad damnationē qua postea oppressus est pertinuisse visū est. Sequitur. Eque virtutis est: ⁊ bona patrie auxisse: ⁊ mala in se transferre voluisse. Et idem Valerius li.vi.c.vi. narrat de pietate antiq̄rum in p̄riam: vbi ait. Restat vt p̄rie caritas exhibeat: cui᷒ maiestatis que deoꝝ numinib᷒ equat auctoritas: parentum vires subiecit. Fraterna q̄q; charitas eq̄ animo ac libēter cedit. Et exemplificat de illis: q̄ se morti ꝑ republica exposuerunt. vbi narrat de
V quodam in cui᷒ capite cuȝ picus sedisset: ⁊ affirmarēt aruspices: pico occiso fore reipublice statuȝ felicissimū: sueq; domus miserrimū: cōseruato aūt pico i ꝯtrium vtrūq; cessurū: ille picū in ꝯspectu senat᷒ morsu suo necauit. idē narrat Vegeti᷒ li.viij.c.viij. Iteȝ Valeri᷒ li.v.c.vi. De Aristo. narrat dicens. q̄ cum esset supreme vite: Et reliquias senilib᷒ ac rugosis membris in sūmo lſaꝝ otio vix custodiens adeo valenter ꝑ salute patrie incubuit: vt eaȝ: hostilibus armis solo equatā in lectulo Atheniensiū e manib᷒ in q̄bus erat eripet. Et ibidē de mult̄
X narrat q̄ mira fecerūt ꝑ republica: sicut de Codro q̄ se morti exposuit: vt sui vincerēt: Et de alijs simil̄r. Similiter Augu.v. de ci. c.xviij. narrat q̄ sta sustinuerunt antiqui pro republica. Sicut de illo q̄ se p̄cipitauit in hiatū terre cū dictū esset oraculis deoꝝ: vt illud qd romani hn̄t optimuȝ illuc mitteretur. Et de Bruto qui filios occidit: q̄a fuerant contra rempublicā. De q̄ poeta ait. Na tosq; pater noua bella gerentes. Ad penā: pulchra ꝑ libertate vocauit. Et de alio qui filiū occidit: licet ꝑ patria pugnasset: q̄a tn̄ ꝯ imperium suum.i.ꝯ illud qd imperauerat: licet vicissȝ occidit: ne plus mali esset in exemplo impe rij ꝯtempti: q̄ȝ boni in glia occi si. Narrat etiā de alio: q̄ q̄a porsenaȝ regem occidere nō potuit: ⁊ pro eo aliū deceptus occidit: in ardenteȝ aram ante oculos eius dexteram ostendit dicēs: mltos esse tales: qualeȝ illū vident: qui in eius exitiū coniurassent. Cui᷒ ille fortitudinem ⁊ coniurationē taliū pertimescens: a bello facta pace se compescuit. hoc idē narrat Sen̄. epistola.lxxvij. Qualr
autem omnia ꝯtēpserunt ꝑ salute reipublice ait ibidem: di. q̄ ipi pauperes erāt: quoꝝ diuitijs erariū plenū erat. Et cum haberent opulentissimā rempublicā.i. rem patrie: rem cōeȝ: ipsi in domib᷒ suis pauperes erant. Simil̄r ait Tuli᷒.ij. de offi.c.xxiij. di. q̄ omnium macedonū gaza: q̄ maxie Y

potit⁹ est Paulus tātū in erariū
pecunie inuexit: ꝙ vnius impera/
toris preda finē attulit tributorū.
Z At hic nihil in domū suam attu
lit preter memoriā nominis sem
piternam: imitatus prem affrica
nū: q in nullo locupletior fact⁹ ē:
Carthagine euersa. Sic nec su⁹
collega minim⁹ non tñ copiosior
cū copiosissimam vrbē funditus
sustulisset: Italiā magis ꝗ̄ do/
mū suam ornare maluit: q̄ orna
ta: domus eius videret ornatior.
Non enim diuitias reputabant
suas: sed cōitatis. ait idem lib. iij.
c. xv. Neqꝫ solū nobis diuites eē
volum⁹: sed liberis: propinquis:
amicis: ⁊ maxīe reipublice. Sin
guloꝝ eim facultates ⁊ copie. di
uitie sunt ciuitatis. Unde antiqui
non estimabant aliquos viuere:
nisi qui viuerent ad aliorū vtilita
A tem: ait Señ. epistola. liiij. ꝙ ēt
ñ sibi viuit q nemini viuit. Hinc
Joseph⁹ videns patrie ruinaꝫ in
destructiōe ciuitatis hierosolimi
tane: Tito eam obsidente: defle/
y re cepit: ꝙ euaserit scilicet cū ce/
ciderit percussus saxo sup caput:
eo ꝙ dulce eēt sibi mori añ prīā:
ait Egippus li. vi. vt eniꝫ ait Tu/
lius prio de offi. c. xviij. oīum so/
cietatum nulla gratior: nulla ca/
rior ꝗ̄ ea que cū republica ē. vni
cuiqꝫ nostrū cari sunt parentes:
ꝓpinqui: liberi: familiares: sed
omnes omniū charitates patria
vna complexa est: ꝓ qua vir bo/
nus non dubitat mortem appe/
tere: si ei sit ꝓfecturus. Et cōclu/
dit ibi. Qd̄ detestabilior nulla est B
immanitas ꝗ̄ eoꝝ q lacerāt sce
lere patriam: ⁊ in ea delenda fū/
ditus occupantur. Et idem Tuli
us rethorica. ij. li. v. dicit. Qd̄ nul
lum periculū vitandū est ꝓ salu/
te reipublice. Ut enim dicit Uale C
rius li. ij. c. i. fidū erat ⁊ altū rei/
publice pectus: curia silentiqꝫ sa
lubritate munituꝫ ⁊ vallatū vndi
qꝫ: cuius limen intrantes: abie/
cta priuata charitate: publicā in/
duebant: ⁊ ideo ꝓ republica om
nia sustinebant. Propter qd̄ ēt
non plangebant filios: ꝓ repu/
blica morientes: maxime si vir/ D
tuose pugnarent: ait Criso. super
Johannē omelia. lxij. arguens
fideles qa plangunt mortuos su
os: qbus est spes resurrectionis.
Unde ait. ꝙ gētiles possent i hoc
dirigere xpianos. Naꝫ mulier q̄
dam gentilis audiens de filio in
bello cadente: interrogauit Qua
liter res ciuitatis sunt disposite?
Quasi dicat. Si res ciuitatis sal
ue sunt: nō plango filiū. Similr
narrat ibi de alio. q cū esset coro/
natus. i. habēs coronā in capite:
cū audiuit ꝙ filius pro patria ce
cidit: auferens coronam interro
gauit. vter duoꝝ: idest. Quis fi/
liorum? ⁊ coronam confestim re
posuit. hoc idem narrat Ualeri⁹
planius li. v. in fine di. Qd̄ cum E
Xenofon sollēne sacrifitiū page/

ret ꝛ maiorez filiū noīe getilū ce
cidiſſe in prelio cognouiſſet. non
ideo cultū deoꝝ obmittendū pu
tauit. ſed tantū coꝛonam depone
re cōtētus fuit. Percūctatuſq̄
quō cecidiſſet. vt audiuit pugnā
tem foꝛtiſſime interijſſe. coꝛonaz
capiti repoſuit. Mineruam cui
ſacrificabat teſtatus. maioꝛez ſe
ex virtute filij voluptatem q̄ȝ ex
moꝛte amaritudinē ſentire. Mi
ris enim modis afficiebātur an
tiq ad rempublicā. ex quoꝝ con
ſideratione arguit Aug. v. de ci.
C c. xviij. ꝛ poſt. Si iſti talia fecerīt
ꝑ republica ꝛ omnia cōtēpſerūt
tot pericula aggreſſi. ꝛ hoꝛribilia
moꝛtis gnā perpeſſi ſunt. q̄d ma
gnū eſt. pꝛo illa eterna glīa. cun
cta ſeculi huius q̄ȝtūlibet iocun
da blandimenta cōtemnere. vel
qūo audebit quis: de volūtaria ſe
paupertate extollere. vel moꝛtem
ꝑ xp̄o timere. ſaluatoꝛe dicente.
nolite timere eos qui occidūt coꝛ
pus Math. x. vnde ꝛ ibi arguit
q̄ ſi ipſi hec fecerunt amoꝛe pa
trie: ꝛ laudū cupiditate: ꝑut loq
tur poeta ō illo qui occidit filios
G Vicit amoꝛ patrie: laudūq̄ȝ imē
ſa cupido. Quid magnū ꝑ vera
libertate q̄ liberos facit a diaboli
dn̄atu: nō ꝑ cupiditate hūanarū
laudū: ſed charitate liberandoꝝ
hominū a demonib⁹ ſcilȝ ē faciē
dū. ꝛ ſic de alijs ꝑut ibi bene cō
cludit Augu. Si enīȝ illi ꝑ repu
blica. i. pꝛo re populi nō redēpti
magno pꝛecio ideſt ſanguine ie
ſu xp̄i: nec regn̄ati ſacramēt̄ ei⁹:
nec viuificati vita ſua: nec effecti
vel exiſtentes ad modū coꝛpoꝛis
eius: nec ꝑellecti ad vitā eternā:
nec hr̄des dei: aut coheredes xp̄i
facti: ꝛ pꝛo ſalute tpali nō eterna A
ex carnali amoꝛe patrie: ꝛ laudū
cupidine: non ad meriti augmē
tum vel pꝛemij cumulū: nec ad
animarum ſalutē vel dei honoꝛē
tot ꝛ talia fecerunt: q̄ȝta debēt fa
cere viri eccleſiaſtici pro republi
ca eccleſiaſtica. i. pꝛo re populi re
dēpti ſaluatoꝛis ſanguine ꝛ ab eo
ellecti? Et ſic de alijs. De quo. i.
Pe. ij. vos eſtis gen⁹ ellectū: re
gale ſacerdotiuȝ. ꝛ hoc charitate
mouente: ꝛ ad augmentum me
riti facientiū: ad cumulū pꝛemij
ad animarum ſalutem ꝛ dei ho
noꝛem? Exēplo Saluatoꝛis ſua
dentis qui animam ſuam poſuit
ꝑ republica. i. Pe. i. xp̄s paſſus B
eſt pꝛo nobis: vobis relinquens
exemplū. Et. i. Jo. iij. Sicut ipſe
animam ſuam poſuit pꝛo nobis
ſic ꝛ nos debemus aīas pꝛo fra
tribus ponere. Et ſi ſ3 ph̄os ali
q diſcendi ſtudio impediti quos
tueri debent deſerūt: ꝛ nil confe
rūt ſtudij: nil operis: nil faculta
tū ſcilicet in vite ſolatiū: in alterū
genus iniuſtitie incurrūt: ꝑut di
cit Tulius pꝛio de offi. c. v. m̄to
magis qui deſerunt rempublicā
diuinam cauſis pꝛedictis neceaȝ
adiuuāt. Quia vt ait ibi. c. vj. pꝛe

H clare scriptū est a Platone. Nō solū nobis nati sumus: ortusq̄ꝫ nostri partem patria vendicat: partem amici. Atqꝫ vt placet Socraticis: que in terris gignuntur: ad vsus hominū omnia creari: homines vero: hominū cā eē generatos nec ipsi iter se alijs alij pdesse possent. In hoc eiꝫ: nāꝫ ducē debemus seq: cōes vtilitates in mediū afferre: imutatiōe vl' mutatione officiorū dādo ꝛ accipiendo: cū artibus: cū opa: cū facultatib⁹ deuincere hoīum inter hoīes societatem. hec ille. Si ergo phi iudicabant: hoc esse faciendū nā duce: multo magis debent fideles: spū inspirante ꝛ dirigente viuere ad aliorū vtilitatem: vt nemo sibi viuat ꝛc. Ro. xiii. Qualiter autē respublica debeat disponi in se ꝛ suis ptib⁹ ꝛ officijs docet Auice. x. phie sue. c. viij. vbi ait. oportet: vt in statuendo leges hec sit prima intētio scilicet ordinare ciuitates in tres partes. i. in dispositores: ministros: ꝛ legis peritos. Et in quolibet eorū ordine ordiet aliqs prelatus. ꝛ post hos ordinent alij: vt nullus sit inutilis in ciuitate: quin habeat aliqueꝫ statum laudabilē: vt scilicet ab vno quoqꝫ proueniat vtilitas ciuitati Ideo phibeat legislator ociositatem ꝛ vacationē: ne sit aliqs q nonobediat alicui. Sūt eim cōpescendi: ꝛ qui non patiunt compesci: expellendi sunt a ciuitate.

A

B

Sequitur. Debet etiam prohibere officia: pp que amittuntur hereditates: ꝛ ex quibus nulla prouenit vtilitas: vt non sit luctator vel aleator: hic enim accipit qd nō prodest ciuitati. Sed oportet ꝙ qui accipit afferat fructū alij. Item prohibeat studia: vtilitati ꝯria: que sunt: doctrina furandi: rapiendi: ꝛ decipiendi. phibeat etiam actiones: que si negligunt inducūt contrariū constructiōis ciuitatis: sicut est fornicatio: ꝛ cōsilia: que retrahūt homies a cōiugio qd ē melius in ciuitate: ne quis degeneret: ꝛ eueniat primo niorū alienatio. Decet etiam ne pueniat diuortiū vl' diuisio copule que est in coniugio. Sic enim ordinata ciuitate poterit qsqꝫ pacifice viuere quo ad se. fructuose quo ad alios: ꝛ quisqꝫ possidere quod suum est. Et ob hoc maxime: vt sua teneāt homines: reipublice: ciuitates constructe sūt. put dicit Tuli⁹. ij. de offi. c. xxiij. Nam ꝛ si natura duce cōgregabantur homines: tamen spe custodie suarum rerū: vrbiū presidia querebant: vt ait ibidem.

K L M N

¶ Capl'm. xij. ꝙ doctrina euangelica non repugnat reipublice.

E T qm̄ aliq errauerūt: ponentes: doctrinam euāgelicam ꝯriari reipublice: sicut scribit Marcellinus ad Augu. epistola. iiij. dicens scilicꝫ opinando: ꝙ predicatio ꝛ doctri

ria euangelica reipublice moribꝰ
nulla ex parte ꝯuenit: sicut a mul-
tis dicitur. Cuiꝰ pceptū ē. vt nul-
li malū pro malo reddere debea
mus. ⁊ percutienti maxillā pbe-
re aliam: ⁊ paliū dare tollenti tu-
nicaꝫ: Et sic de alijs Math. v.
Nam quis tolli sibi ab hoste ali-
quid patiatur: vel romane ꝓuin-
cie depredatori: nō mala velit iu
O re belli rependere? Et ad illō re-
spondet Augu. epistola. v. añ fi-
nem di. Qui dñt doctrinam xpi
aduersam eē reipublice: dent ta-
lem exercitum: tales milites: ta-
les ꝓuinciales: tales maritos: ta
les coniuges: tales parentes ⁊ fi
lios: tales dños ⁊ seruos: tales iu
dices ⁊ reges: tales debitores fi-
sci: redditores ⁊ exactores: q̄les
precipit doctrina xpiana: ⁊ aude
ant: eaꝫ dicere reipublice aduer
sam. Imo non dubitent confite-
ri: magnaꝫ si sibi obtemperet sa-
lutē esse reipublice. Quasi dicat.
Si predicti tales essent in repu-
blica: euangelica doctrina eis op
time conueniret. Nec mirū: cuꝫ
talem rempublicam ipsa consti-
P tuat. De qua post subdit Augu.
Qd in ista colluuione moꝝ pessi
morū ⁊ veteris perdite disciplie:
maxime venire ac subuenire de-
buit celestis auctoritas: que volū
tariam paupertatē: cōtinentiaꝫ:
beniuolentiam: iustitiam cōcor-
diaꝫ veramq̄ pietatē persuaderet:
ceterasq̄ virtutes non tm̄ ꝓpter
vitam istam optime gerendam:
nec tm̄ propter ciuitatis terrene
concordiaꝫ: verū etiā ꝓpter adi-
piscendam sempiternā salutē: et
eternam cuiusdā populi celesteꝫ
diuinamq̄ rēpublicā. Cuiꝰ nos
ciues efficit fides spes charitas:
⁊c. Vñ si tales essent ciues ⁊ alij
omnes quales describit doctrina
euangelica: nullus faceret maluꝫ
alteri: nec tolleret tunicā. Itē alij
errantes posuerunt: multa mala
venisse reipublice post fidē xpia
nam: que tangit Marcellinꝰ. ⁊
ad que respōdet Aug. vbi. s. di.
Multa mala fuisse in republica
etiam ante fidē iducens vba Sa Q
lustij. li. ij. vrbē scilicet fuisse vena
lē: ⁊ mature perituram si empto
rem inuenerit. Similiter inducit
verba Iuuenalis. Seruabat ca-
stas hūilis fortūa latinas. Quō-
dam: nec vitijs contingere pua
sinebat. Tecta: labor: sōniq̄ bre-
ues: ⁊ velere tusco. Vexate dure
q̄ manꝰ: ⁊ proximꝰ vrbi. Hani
bal: ⁊ stātes collina turre mariti.
Et ad hanc questionem respon
det Aug. v. de ci. c. v. Et post re-
citans mala: que venerunt reipu
blice romane etiam ante fidem. R
Unde ait lib. iij. c. xviij. rempubli
cam romanam ita perisse: ⁊ tot
milites fuisse ab Hanibale inter
fectos: q̄ ipse misit tres modios
plenos annulis extractis de digi
tis eoꝝ in ciuitatē suā Cartagiñ.
Non igit̄ fidei xpiane imputari

debet: si aliquādo aduersa reipu/
blice contingunt: sed potius pec
catis hominum inobedientium
doctrine euangelice: & transgre/
dientiū eius mandata. ait Aug.
S in tractatu de excidio vrbis. di.
Nō de⁹ permisit: multos in exci
dio vrbis flagellari: quia seruus
sciens voluntatem domini sui et
ñ faciens: plagis vapulabit mult.
vbi ponit exempla: vnā tribulā
sentit area: vt stipula scindatur &
granū mūdet: vnū ignē fornax:
vt palea pergat in cinerē: & aurū
sordib⁹ careat. Sic tribulationē
roma pertulit: in qua vel liberat
pius vl' damnat impi⁹. Fides er
T go non nocuit reipublice sꝫ mul
tū profuit. Nec pp fidē xpi fue/
rūt puniti: sed ꝓpter peccata sua
vt dictū est. Unde erroris huius
improbitas per se patet. Nam di
cere: peius esse illis cū quib⁹ de⁹
est: & meli⁹ illis cū quib⁹ ñ ē: im/
probabilis error est: ait Joseph⁹
contionās ad iudeos: ꝓut dicit
Egippus li. vj. vos ingt deus de
seruit: quia vos pietatis cultū de
seruistis: ꝑsidiū speratis diuinū:
sed qui defēdebat: ad hostes mi
grauit: quia deum quem nos co
lebamus romani venerātur: et
nos offendim⁹. vbi idūcit aucto
V ritates scripturarū. Non enim in
multitudine populi sed in timo/
re domini Abraā penetrauit egy
ptū. Dormiebat Abraam: & tor/
quebat Pharao Gen. xx. Sic
de Isaac. Sic de Jacob ꝯ Esau
Sic Moyses ꝯ egyptios ora/
bat dū dormiebat. Sic d̄ Josue X
Gedeone Ezechia. In orōne er
go meliora arma q̄ ī v̄tute. Nō
ergo in multitudine exercit⁹: bel
li victoria: sed de celo fortitudo. j.
macha. iij. Cū igitur deus sit cū
illis q recte credūt: dicere: ꝙ pe/
ius est hominibus post fidei su/
sceptionē q̄ ante irrationabil' er/
ror est. Judith. vj. Si deus no/
biscū: cur apprehendūt nos hec
omnia. s. mala. Quasi di. Mala Y
non apprehendūt eos cum qui/
bus deus est.

¶ Secunda distinctio. De infor
matione principis in republica.

¶ Capitulū primū. Quomodo
ꝑnceps dꝫ esse ad modū capitis.

P Remissis rationib⁹
instruendi habentes
curā reipublice & cō
ferendi cū eis: cōse/
quenter ꝓcedendū
est: sūmo magistro dirigente ad
informationem & instructionem
partium eius: siue mēbrorū. Quia Z
vt tactū est supra respublica ꝺm
Plutarcū est corpus quoddā:
qd diuini muneris bñficio aiat:
& summe equitatis agitur nutu.
& regitur quodā lumine rōnis:
In quo corpe quoniā princeps
obtinet capitis locū: vni subiect⁹
deo: & etiā eis qui vicē dei agūt:
in terris: quoniam qui cultū dei
& religionis instituūt & informāt:

A vicez anime in republice corpe obtinent: ⁊ sic ab eis totū corpus vegetatur ⁊ regitur. Et d̄ isto corpore ait similr̄ Amelius florus loquēs de Remulo in principio historie romanorum. Q̄d ex varijs quasi elementis congregauit corpus: ⁊ vnū pplm̄ romanū effec. Et quoniam in isto corpore p̄nceps est ad modū capitꝭ vt dictū

B est. ⁊ sicut legitur. i. Re. xv. Cum esses paruulus in oculis tuis: caput factus es in tribub⁹ israel. ait Samuel ad Saul. Et li. v. de sacramentis. c. viij. Terrena ptās: caput habz regē: ⁊ spūalis: summū pontificē. Et merito: per caput significat: q: sicut caput mēbris oib⁹ suprapositū est ⁊ oium regitiuum: in sublime erectum: sensib⁹ omnib⁹ dotatū: ⁊ singulari vēustate effigiatū. ait Ambro.

C in exameron. omel. vi. Caput inquit sup reliquos art⁹ nostri corporis cernim⁹ eminere: prestantissimūq; oium tāq; supra elemēta celū: tāq; arcē inter cetera vrbis menia. In hac arce quādaz habitare regalē sapientiā ẜm dictū ꝓpheticū. oculi sapientꝭ in capite eius: hanc esse ceteris tutiorē: ex illa oibus mēbris vigorez prouidentiāq; deferri. Que ē validitas lacertorum: q̄ velocitas pedū: nisi capitis velut pricipis sui impartialis q̄dā āminiculet potestas? Ex eo eīm ait distituūt vniuersa: aut oia fulciunt. Maior humani capitꝭ ornat⁹: q cerebrūz nostrū. sedē ⁊ originem nostrorum sensuū capillis munit ⁊ vestit. Il

A lic eniz sedes ē vniuersorum. Cum caput vides: hoiem agnoscis: si caput deest nulla cognitio adesse pōt: iacet truncus ignobilis sine honore sine noīe. vnd̄ postea ibi concludit. Nō imerito huic q̄si cultori suo mēbra cetera famulātur. ⁊ circūferūt illd̄ seruili gestamine. atq; i sblimi locatū vehūt videas enim: imperatori suo singula mēbra gratuito stipēdio militare. Alia portant: alia pascunt:

B alia defendūt vel ministeriū suū exhibent. parent vt pricipi: ancillant vt dn̄o. hec ille. Merito ergo ob dictas elegātes capitis prerogatiuas princeps debet esse caput populi. Qui debet eē talis q̄le caput in corpore hūano: ⁊ cui defuiāt singuli: sicut ⁊ capiti mēbra. Unde p̄nceps est ptās publi-

C ca: ⁊ quasi q̄daz in terris diuine maiestat imago: ait Policrat⁹ li. iiij. c. i. Id̄ ⁊ anime regenti corpus comparat: ꝓut ait Seн̄. primo de clementia. vbi loquēs de imperatore ait. Q̄d quēadmōuz totū corp⁹ aīo deseruit: tanto magis tantoq; speciosi⁹ ille in oculto manet: ⁊ cū man⁹: pedes oculiq; negociū illi⁹ gerunt: sic ⁊ immensa multitudo: vni⁹ aīe circūdata est: illius spiritu regit illius rōne flectit. ⁊c. Id̄ p̄nceps dicit basis ppli. Job. ix. sub q̄ curuant.

D qui portant orbē. vbi Grego. ix moral'. dicit. Qd̄ pnceps non incongrue greco eloquio basileos dr: qd̄ latina lingua basis ppli interpretatur. Quia ipse sup se populū sustinet: qui mot⁹ illius pietatis pondere fixus regit. Multū ergo necesse ē pncipi: sub quo ꝯphendit ois dominās in republica sibi ꝯmissa: vt sit virtutib⁹ preditus: prudētia exptus: moribus ꝓbus: eminentior in his populo quem regit. Cū ēt in brutis aialibus vigore valentiora psīt.

E Ait Señ. epistola. ix. di. Qd̄ primi mortaliū: ꝛ ex eis geniti nāꝫ incorrupti sequebant: eūdē hēbant ducē ꝛ legē cōmissi melioris arbitrio. Naturale enīꝫ ē potiorib⁹ deteriora submitti: vt mutis qui dē gregib⁹ aut maxia corpe presint: aut vehemētiora. Non pcedit armenta degener taur⁹: sed q magnitudine auctoritatꝫ ceteros malos vincit. Elephantium greges maxim⁹ ducit. Inter hoies: maximo est ꝓximuꝫ optimum. Animo itaqꝫ rector eligebatur.

F Iō sūma gentiliuꝫ felicitas erat in quibus non poterat esse potentior nisi melior. hec ille. Et huic ꝯcordat qd̄ dr de Saule. i. Re. x. ait Samuel. Videtis quem elegit dominus: ꝙ nō sit similis ei in omni populo. Quando igitur talis est pnceps: merito caput populi dici potest.

¶ Caplm. ij. Qd̄ dominatio nō ē ex libidine ambiēda.

O Omnis aūt princeps est admonendus de cauenda ambitione pncipādi vl' dominandi. Ad pñs aūt notādū: ꝙ non est appetenda potentia principandi siue dominandi ob vtilitatis modicitateꝫ. Ob vere bonitatis in ea paruitateꝫ. Ob ml'timodā icomoditatē. ꝛ ob ei⁹ momentaneā breuitateꝫ. De qb⁹ omnibus eleganter loquit Boetius. ij. de consola. c. vi. Quid in-

G quit de dignitatib⁹ potentiaꝝ diseraꝫ quas celo equatis. ꝛc. Et sequitur. Quo ita fit: vt nō: virtuti ex dignitate: sed ex v̄tute dignitatibus honor accedat. Que v̄o ē hec nostra spectabilis: ꝛ preclara potentia? Nonne terrena animalia cōsideratis? Nunc inter mures si videres aliquem: ius sibi ꝛ potestatem preceteris vendicanteꝫ: q̄nto mouereris cachino. Quid v̄o: si corpus spectes imbecillius reperire queas: qd̄ sepe muscularū morsus: vel in secreto quoqꝫ reptantium necat introitus? Ex quo cōcludit: ꝙ non potest quis exercere ius nisi in solū corpus cum animus sit liber. Exinde arguit: ꝙ in dignitatibus ꝛ potestatib⁹ si aliquid inesset naturalis ꝛ proprij boni: nūq̄ pessimis prouenirent. Non eniꝫ solēt

H aduersa sociari. ꝛ nā respuit: vt contraria queqꝫ iungant. Itaqꝫ cum pessimos plerunqꝫ dignita

tibus fungi videas: dubium nō est: illa in natura sua nō eē bona que pessimis inherere patiūtur: Et.li.iij.c.iiij.de hoc idē elegan/ter. vbi pbat: q dignitas sine ho nore nil habet ex se virtutis vel p bitatis: nec in ea propria vis sed hoīuz falax ānectit opinio. Et iō per vmbratiles dignitates: dubi um nō ē posse asseq reuerentiā: cū etiam indignis malū dedec⁹ adiciant: eoq minus pateret eoꝝ īdignitas: si nullis honorib⁹ īcla
I rescerent. Et concludit. q eo ab iectior fit quis: quo a plurib⁹ con tēnitur cū dignitas reuerendos facere nequeat iprobos quos plu ribus ostat: despectiores potius dignitas facit. Et h merito. Red dūt eniz improbis dignitates pa rē vicem: quas sua contagiōe cō maculant. Quasi dicat. Sicut ip si deturpant dignitates: sic econ/uerso. Et ponit exemplū. q Ca/tullus poeta Nomiū sedentē in ciuili. i. iudiciaria sella: strumen/tum appellat. i. gibosū vel tube/rosum. Erat enim Nomius ini/quus consul rome. Similiter lo/
K quitur Ber. ad Eugenium. ꝯ di. Simia in tecto rex fatuus in so/lio sedens. Et loquitur congruen ter. Sicut enim simia q̄to plus ascendit: tāto euidētius patēt ei⁹ turpitudines: sic q̄to plus subli/mat in dignitatib⁹ indignus: tan to euidentius manifestantur ei⁹ īdignitates. Unde recitat Hie/ro. epistola vlt. q Tulius dicit de Cesare. Cum quosdaz scilicet in dignos ornari vidissz: dicebat. n̄ illos ornauit: sed ornamēta. i. di/gnitates deturpauit: ob eoꝝ scili/cet indignitatez. Rectus eniz or/
L do est: vt p virtutes quis trāseat ad honores. vt eniz ait Augusti. v. de ci. c. xiij. ꝯiuncte erant edes honoris ⁊ virtutis que pro dijs habebantur. Et per edem virtu/tis: transitus fiebat in edem ho/noris: ad significandum q per
M virtutē debet quis venire ad im/perium ⁊ honorem: nō per falla cem ambitionē: vt ait ibi. ¶ Itē nō sunt ambiende potestates do minandi ob multitudinem solli/citudinū: inquietudinū: curaruz ⁊ dolorū qui tales comitantur: si cut extrahitur a Boetio ibidem. Que est inquit hec potestas: que sollicitudinū morsus formidinū q3 aculeos vitare nequit? Vellēt eniz ipsi: securi viuere sed neque unt. An potentem censes quē vi deas velle qd non potest effice/re: qui satellite. i. collectione exer/citus latus ambit: qui quos tenet ipse plus metuit: qui vt potēs esse videatur in manu seruientiū si/
N tus est. vt eniz dicit Tulius. v. de offi. c. vij. Et eniz qui se metui vo lunt: a quibus metuantur: eosdē metuant ipsi necesse est. Ubi po/nit exemplū de Dionisio tiranno qui cruciatu timoris angi solitus: in tantuz q cultros tonsoris me/

tuēs: candēte carbone adurebat
capillum: quia non audebat ꝑti/
more: permittere ab aliquo radi
O barbam. Et de hoc exemplificat
Boetius ⁊ de hoc eodem Tuli⁹
li.ij. vbi.s. Similiter exemplifi/
cat idem Tulius de Alex. ferreo:
qui non audebat intrare vxoris
cubiculū anteꝙ̄ vn⁹ de satelliti/
bus districto gladio anteiret. et
scrutaretur archulas muliebres:
ne aliqd telum ocultaretur. Qui
P tamē: ab ea interfectus est ꝓpter
pellicatus suspitionē. Et de his
narrat Valerius lib. vltimo ante
finē. Ubi ait: ꝙ Massimissa rex
parū fidei in pectoribus hoīum
reponens: salutem suam: canum
custodia vallauit. vnde ꝙ̄uis po
testas a deo sit. Omnis enim po
testas a dnō. Ro. xiij. ⁊ ipsa bōa
sit in genere suo. i. qua quis bene
vti potest ⁊ ad bonū: nō tamen
est ita bona: ꝙ faciat bonum ha
bentem eam: nisi in gratia ⁊ vir/
Q tute bonus sit: sicut probat Boe
tius vbi. s. di. ꝙ non est in digni
tatibus propria vis hoīum: sed fal
lax annectit opinio: vt dictum est.
Si enim esset in eis naturale mu/
nus nullo modo ab illo cessarēt:
sicut ignis vbiq terrarum nūꝙ̄
tamen calere desistit: ꝓut ibi ex/
emplificat. ¶ De miserijs quoq
ambientium dominiū ait Senē.
epistola. xcviij. di. ꝙ vt vincerēt
hostem: cupiditate victi sunt: nec
ābitioni vel cupiditati restiterūt.

⁊ cū angere alios videbant. ipsi
angebantur. Angebat inquit in/ R
felicem Alexan. furor aliena va/
standi: ⁊ ad ignota trāsmittebat.
Et de Cesare loquens ait. ꝙ am
bitio ⁊ mltiplex mod⁹ sup alios
eminendi scilicet eum angebant.
Tamē dominationes potestatum
cōmittant nō solū predicta sed et
spiritualia pericula animarū ait
Grego. mora. xxvj. super illud
Job. xxxv. Deus potentem non
abicit. Magna est potentia tem
poralis: que apud deum meritū
suum habet de bona administra S
tione regiminis. Nōnūꝙ̄ tamē
eo ipso ꝙ preeminet ceteris. ela/
tione cogitationis intumescit: ⁊ dū
foris immenso fauore circūdat.
intus vītate vacuatur: atq obli.
sui in voces se spergit alienas: ta
lemq se credit: qualem foris au/
dit: non qualem intus discernere
debuit. Subiectos despicit: eosq
eqles sibi nature ordie nō agno
scit. Cūctis se estimat ampli⁹ sa/
pere: qbus se videt ampli⁹ posse
Ubi ponit exemplū: Qō rectum T
iter sepe pergimus: ⁊ tamen ortis
iuxta viam vepribus per vestem
retinemur: In via nō offēdim⁹:
sed a latere nascitur qd pungimur
Et ideo concludit. Bona nāq ē
ordine suo potentia: sed cauta re
gentis indiget vita. Cuilibet er/
go. siue bonus sit siue malus pe
riculosū est appetere potestatem
dominationis: quia sicut dicit

V ibi Gregorius. hūana mens ple
rūq₃ extollitur: etiam cum nulla
potētia fulcitur: Quāto magis in
altū se erigit cū se ptās adiungit?
¶ Quā breuis aūt est talis pote
stas: dicit Eccle. x. Omnis potē
tatus breuis vita. Et Job. xxiiij.
Eleuati sunt ad modicu₃: ⁊ non
subsistūt. Ubi Gre. moral. xvij.
de hmōi breuitate dicit. Qd ex
quo vita hominis est vapor ad
modicū parēs. Jac. iiij. ⁊ omnis
caro fenum: ⁊ omnis gloria eius
quasi flos agri. Jsai. xl. restat: ꝙ
potentia temporalis breuis est: ⁊
gloria carnalis: que dum nitet ca
dit: ⁊ dū apud se extollitur: repen
tino fine terminatur. Est enim q̄
si stipula: que in altū rapitur: ⁊ q̄
X si fumus qui ad nubila extollitur
⁊ sicut nebula q̄ se erigit: ⁊ sicut
ros qui subito desiccatur: ⁊ sicut
spumose aquarū bulle: q̄ omnia
excrescūt vt appareant: crescen
do tamē peragunt: ne subsistāt:
ꝑut ait ibi Gre. Sic ē de potētia
temporali: prout aptat ibi bene i
dicto Sap. v. Quid nobis ꝓfuit
superna. ⁊c. Sequit. Transierūt
hec omnia tanq̄ vmbra ⁊c. hāc
modicitate₃ potentie debent ṗn
cipes attēdere: ⁊ cogitare: ꝙ non
sunt domini rerum veraciter: s₃
vocaliter: exēplo regis Leonar
di: de quo legitur in quadam hi
storia: Qd cū floreret i maximo
vigore imperij sui: sedile suu₃ in
litore maris ascendētis statui fe
cit. ⁊ alloquens mare ait. Impe
ro tibi: ne ascendas terram meā
nec vestem vel mēbra dn̄atoris
tui madefacere presumas. Et ni
hilominus mare ascēdit: ⁊ terra₃
ac pedes eius madefecit. Quo fa
cto: ille resiliens ait. Sciant om
nes habitatores orbis: vanam ⁊
friuolam esse regum potentiam:
nec quempiam: regis nomine di
gnum: preter eum cui⁹ nutui ce
lū: terra: ⁊ mare obediūt. Et nū
q̄ postea ceruici sue coronā au
ream imposuit: sed ea₃ sup ymā
ginem saluatoris in cruce posuit
in laudem regis eterni: cu₃ tamē
esset rex Normādie: Datie ⁊ An
glie: Unde etiam Xerses rex: cu₃
de sublimi loco: infinitā pene ho
minū multitudinem: ⁊ inuaria
bile₃ exercitum vidisset: fleuisse
legitur: eo ꝙ post centu₃ annos
nullus eoꝝ quos tunc cernebat
superfuturus esset: sicut ait Hie
ro. epistola. cv. ⁊ Valeri⁹ lib. vlt.
ante fi. Qui ibi videt: specie aliēā
suam deplorasse conditionem:
opu₃ magnitudine q̄ altiore ani
mi sensu felitior. ¶ Ob predictā
igitur pericula ⁊ alia multa anti
qui non solū nō ambiebant ptā
tes dominationum: sed etia₃ fu
giebant: vel coacti accipiebant.
Et hoc ex reipublice vtilitate: ꝑ
ut ait Egippus lib. iiij. de Vespe
siano: qui cum esset in obsidione
hierosolimitana: ⁊ vēisset rumor
Neronem esse occisum: ⁊ Gal

bam interfectuȝ:qui fuit occisus septimo mense a die assūpte potestatis:tūc viri veteris milicie elegerunt Vespasianū vt susciperet
B rogantes scilicet imperium. Ille vo cepit abigere:⁊ se indignum dicere. Illi instabant :ipse resistebat.perseuerātius quoqȝ reluctātem armati gladijs circūsistunt: morté minantes. Qui aduertēs: sibi discrimem imminere si resisteret:⁊ graue periculum si reciperet:ita potius cessit imponentibus ꝙ accepit voluntarius: qd alij ambire solent. Urgebant milites:suadebant duces. Curā potius ꝙ honoré induit. Similiter
A narrat Valerius li.vij.c.ij. Rex inquit subtilis ingenij:quem ferūt:sibi traditu ȝ diadema priusꝙ capiti imponeret diu retentuȝ considerasse ⁊ dixisse. O nobileȝ magis ꝙ felicem pānuȝ:queȝ si quis penitus agnoscat ꝙ multis sollicitudinibus:periculis ⁊ miserijs sit refertus:nec humi quidē iacentem tollere velit. Quasi dicat. Si quis consideraret pericu
C la ⁊ sollicitudines potestati annexas:ipsam oblataȝ non acciperet Et ad hoc Valerius etiam li.v. c.vj.narrat de quodaȝ egrediēte portam:in cuius capite subito corona erupit:responsumqȝ est:eū fore regem si in vrbeȝ reuertisset Qd ne accideret:volūtariū ⁊ perpetuum sibi indixit exilium. Cuius testāde rei gratia:capitis eiꝰ effigies erea:porte quam exierat inclusa est. Principes enim antiqui agebant gratias:quando eorum potestates minuebantur.ait
A Valeri.li.iiij.c.i.narrans de quodam:qui cum Asiam ⁊ vicinas gentes amisisset:gratias egit populo:eo ꝙ magna nimis pcuratiōe esset liberatus:⁊ ꝙ modicis regni terminis vteret. Sic preoībus rex reguȝ ⁊ dominus, dominantiuȝ:ac princeps regum terre exemplū euidens ⁊ efficax dedit fidelibus ne ambirent potentiā temporalem:quando cognoscens ꝙ venirent vt eum facerēt regem:secessit in monteȝ Jo.vj. Ubi Criso. omel.xli. Fugit inqt erudiens nos fugere mundanas
B dignitates. Et sequit. Uenit eniȝ erudiens nos contēnere ea que hic sūt:⁊ nūꝙ stupere.i.admirari que in hac vita sunt clara: sed hec omnia deridere:⁊ futura diligere. Unde ait postea:ꝙ gloria in hominibꝰ est vt flos feni:⁊ q eam tribuunt:vmbra somnij sūt viliores.

¶ Capl'm.iij. Qd ordinate ⁊ legiptime sit dominatio assumēda

C Quis dignitates principatuuȝ ⁊ potestatū nō sint ex libidine appetende:sunt tamen assumende ex intentione obediendi deo:⁊ ecclie modo debito ⁊ ordinato. Sunt
C enim principes ⁊ domini instituendi legiptima auctoritate. Qd

contingit quadrupliciter.
¶ Uel diuina ordinatione ꝛ pro uisione.
¶ Uel eccl'ie ex diuina auctorita te collatione.
¶ Uel paterna ꝛ legiptima suc/cessione.
¶ Uel militū siue populi vnani mi electione.
¶ Fuerunt eniꝫ reges assūpti ad gubernationē populi dei diuina ordinatione ꝛ preceptiōe. vt Da/uid. i. Re. xvi. Unde ꝛ Moyses orauit: vt deus prouideret hoieꝫ ſm multitudinem populi q pos/set intrare ꝛ exire ante eos. Nu/
D meri. xxij. ¶ Item assumuntur principes ad gubernationem po puli dei ab eccl'ia diuina auctori/tate: vt ꝛ Moyses vocauit Jo/sue: ꝛ dixit. vt introduceret popu lum. Deutero. xxxi. ꝛ ministerio Samuelis vnxit domin' Dauid in regem: in figura: ꝙ dei vicari' scilicet ecclesie prelatus confert principatum ꝛ potestatem ac re/gimē populi: prout iustitia exigit ꝛ ecclesie vtilitas. ¶ Iteꝫ fuerūt principes gubernantes populuꝫ dei paterna successione: sicut Sa lomon. iij. Re. i. Sedit Salomō super thronuꝫ Dauid patris sui. hoc enim promisit deus regi re/cte gubernanti populum suum: Deut. xviij. ꝙ scilicet filius eius regnaret. ¶ Item fuerunt princi pes antiqui assumpti ad regimē populi vnanimi militum vel po puli electione. sicut Uespasianus de quo dictum est: ꝛ alij multi im peratores ꝛ ꝯsules prout ait Ua/lerius li. iiij. c. iij. dicēs: ꝙ ab ara
tro accipiebantur: vt cōsules fie E
rent. vbi narrat Attiliuꝫ quem se men spargentem viderunt q mis si erant a senatu: ad eum accersi endū: ꝛ ad populi romani impe/rium suscipiendum. Sed ille ru stico opere attrite manus: saluteꝫ publicā stabilierūt: ingentes ho/stiuꝫ copias pessūdederūt: quecꝫ modo arantium bouum iugum rexerant: triumphalis currus ha benas retinuerūt. Nec fuit huic rubor: eburneo sceptro deposito agrestē stipitem aratri repetere. Similiter narrat ibidē de Qui/tio Cincinato: de quo etiam Au gu. ij. de ci. c. xviij. ꝙ cū quattuor iugera possideret: ꝛ ea suis mani bus coleret: ab aratro est addu/ct': vt dictator fieret. maiori vti/cꝫ honore ꝙ̄ consul victis hosti bus ingentem gloriam consecu/tuꝫ: in eadē paupertate mansisse
Et de consimilibus Ualeri' vbi F
s. reddens rationem talium ele/ctionū dicit. patrie rem non suaꝫ qsqꝫ agere ꝑperabat: pauperqꝫ in diuite: ꝙ̄ diues in paupere ver sari malebat. ꝛc. De huiusmodi etiam electione ait Solinus li. xi. c. iiij. loquens de habitantib' quandaꝫ insulam. In regis inqt electiōe nō nobilitas preualet: sꝫ suffragia vniuersoꝝ: ppl'us enim eligit spectatū

Ab aratro ex

eligit spectatū morib⁹: ⁊ inuete/ rata clementia. annis grauē. Sȝ hoc in eo querit: cui liberi nulli sunt. Nam qui pater fuerit: etiaȝ si vita spectetur: non admittitur ad regendū. Et si forte dum re/ gnat: pignus sustulerit: exuit po/ testate. Ideoq; maxime custodi tur: ne fiat hereditariū regnum. Deinde etiam si rex: magnā pre ferat equitatem: nolunt: ei totum licere: sed q̄draginta rectores ac cipit: ne in causis capitū solus iu dicet quēq;. Si q̄s displicuerit aduocat⁹ iudicat a populo: atq; ita a dictis iudicibus .xl. fertur sententia cui necessario acquiesci tur. Cultu rex dissimili a ceteris vestit serinatio hitu: q̄ liber⁊ p̄reȝ amiciri videmus. Qui si in pec cato aliquo arguitur: morte mul ctatur: non tamē cuiuscūq; atte/ ritur manu: sed consensu publi/ co rex omnium interdicta facul tate: etiaȝ colloquij potestas om nino punito negat. hec ille. Om nibus his modis ellecti ad regi/ men populi: dum adsit ecclie cō sēsus ⁊ auctoritas: ex deo regnāt ꝓuer. viij. per me reges regnant per me principes imperant. ⁊c. Nec obuiat qđ dicit Osee. viij. Ipsi regnauerunt ⁊ non ex me: principes extiterunt: ⁊ nō cogno ui: Potestas enim principandi ex deo. est: sed prauitas regimis: a male imperantib⁹: Omnis. n. potestas a deo est. Ro. xiij. Ideo Jo. xix. dicitur a xp̄o. Non habe res in me potestatem nisi tibi da ta esset desuper. Dicūt tamē ma li ex deo regnare: ⁊ nō cognosci ab eo: eoq; eos non approbat: si cut exponit Gre. mora. xxv. Fa/ cit enim deus sinendo: sed nescit reprobando: ait ibi. Nec est im/ putanduȝ diuine ordinationi: q̄ mali regnēt: sed subditorum pra uitati: Ipse eniȝ regnare facit hy pocritam propter peccata populi Job. xxxviij. Unde Gre. vbi. s. Qui talē patitur inquit rectorem deum non accuset: q: nimirum: sui fuit meriti: puersi rectoris sub iacere ditioni. Culpaȝ igitur ma/ gis accuset operis q̄ iniustitiam gubernantis. Dabo inquit reges in furore meo. Osee. xiij. sciłȝ ob subiecto⁊ prauitatem: ad peccā/ tiū penam. vnde ⁊ patienter de/ bent sustinere fideles: taliū perse cutionem. Legitur enim: q̄ Atti la in persecutione romano⁊ in/ terrogatus a quodā sancto ep̄o in ecclesia incluso quis esset: re/ spondit. Ego sum Atila flagellū dei. At sanctus episcopus. diuinā veneratus maiestatem: bene in/ quit veniat minister. dei. Et inge minans illđ benedictus qui ve/ nit in nomine domini: reseratis ecclesie foribus: persecutorē ad/ misit: per quē martirij ē palmaȝ assecutus: Nouerat enim: flagel li potestatem esse a deo: ⁊ q̄ de⁹ flagellat omnem filium queȝ re/

c

cipit. Hebreoꝝ. ideo flagelluȝ
vel flagellantem non exclusit: sȝ
gaudenter admisit. Et huiusmo
N di pricipes: ecclesie sunt ministri
⁊ de manu ecclesie gladiũ accipi
unt. In ipsa eniȝ ecclesia sũt duo
gladij. Luce .xxiij. Ecce gladij
duo hic. Quorũ vno vtit̃ princi/
pis manu: cui corpoꝝ cohercen/
doruȝ confert potestateȝ: alteri⁹
v̉o gladij scilicet spiritual'; in põ
tificibus auctoritate sibi reserua/
ta. Non enim sine causa gladiuȝ
portat. Dei eniȝ minister est vin/
dex in eis qui male agunt Ro.
xiij. Exercet enim officiuȝ quod
non conuenit sacerdotij manib⁹
dei tamen ⁊ ecclesie auctoritate
i omnibus iure seruato.

¶ Tertia distinctio. De v̉tutib⁹
principantis.

¶ Capl'm .j. Q̃ꝺ pnceps assum
ptus ẽ ad sollicitudieȝ ⁊ laborẽ.

T quocũqȝ modo predi
O c ctorũ: princeps fuit insti
tutus: assentire debet di/
uine electioni: ⁊ ordinationi: nõ
ex libidine acquirendi predia et
comoda propria: nec ex libidine
principandi: nec ex libidine vo/
luptãdi ⁊ lasciuiendi: nec ex libi/
dine iudicandi: Sed debet assen
tire deo ⁊ ecclie: ⁊ pncipatũ assu
mere cũ timore ⁊ tremore: cum
cordis humilitate ac recta inten/
tione: vt scilicet sit obediẽs deo ⁊
ecclie ad exequendũ vtriusqȝ im
perium: ad dei honorem: ⁊ ppli
vtilitatẽ: mala cohercendo: bõa
iubendo: q: vt ait Augu. lib. iij. P
ad Crisosto. In hoc seruiunt re/
ges deo: si in regno suo bona iu
beant: mala prohibeãt: nõ soluȝ
que pertinent ad societatem hu
manam: sed que ad religionem
diuinam: Nec assumpti sunt ad
quieteȝ cordis vel corporis: sed
magnam sollicitudinem ⁊ labo/
rem: dũ perfecte fecerint officia
sua. Unde narrat Macrobi⁹ li.
i. c. xvi. de Dyonisio tyranno: q
cũ qdã familiaris vitam ei⁹ esti/
maret beatam: volens ipse ostẽ/
dere: q continuo metu misa eẽt
⁊ q̃ plena periculis: gladiũ eua Q
ginatum a capulo fillo tenui pen
dentem: capiti illius inter epulas
iminere fecit: Ille aũt inter epu/
las: mortis periculo grauabatur
nec eũ delitie cõsolabant. Talis
inquit est vita mea quã beatã pu
tas. Sic eniȝ mortẽ semp nobis
imminere videmus. Quõ eniȝ
felix esse poterit: q timere nõ de/
sinit: ait ibi. Et Tulius idẽ lib. v.
tuscu. q. post mediuȝ. Qui enim
preest: in sollicitudie. Roma. xij.
¶ Insuper: vocati ad principa/ R
tum: vocati sunt ad mariam ser
uitutẽ: ⁊ quasi ad quandã captiui
tatem. Job. xxvi. Gigantes ge/
mũt sub aquis. vbi Gre. moral'.
xvij. Nomine inquit gigantum
potentes huius seculi significat.
Aque v̉o: populi sũt. Apoc. xvij.
Gigãtes ergo: sub aquis gemũt

q: elati: dũ in hac vita hominem
assequi cupiũt: sub ponderib⁹ po
puloꝝ gemũt. Nam q̃to qs alti
us erigitur: tanto curis grauiori
bus oneratur: eisq; populis: mẽ
te ꝛ cogitatiõe supponit: quibus
suppõitur dignitate: vt ait ibidẽ
Preterea. Magna captiuitas.
videt circũcingi iugiter ppl̃i mul
titudine: ꝛ quasi circũligari. Qđ
accidit principib⁹: ꝓut ait Señ.
li.i. de clementia loquens ad im
peratorẽ. Possũ inquit in qua
S libet parte vrbis incedere solus
Q sine timore q̃uis nullus sequat
comes: nullus ad latus gladius
Tibi ỽo in tua pace armato vi
uendũ est: Obsidet te ꝛ quocun
q; descendas magnus apparat⁹
Et sequit. Et hoc sũme magnitu
dinis seruitus est. vnde ꝛ Pla
to vidẽs Dionisium corporis sui
sceptũ custodibus: qd inquit ma
li fecisti: vt a tam multis necesse
habeas custodiri: prout dicitur
in policrato.li.iiij.c.iiij. Ideo ne
cesse est: q sint ỽtuosi: ꝛ viribus
validi qui in hmõi dignitatib⁹ in
R stituuntur. Unde ꝛ Saul fuit al
tior vniuerso populo ab humero
T ꝛ supra.i.Re.x. Iõ Helius im
perator ꝓut dicitur in policrato
li.iiij.c.xii. cũ obsecrãte senatu: vt
filiũ: Cesarẽ appellaret: suffice
re inquit debet: q ego ipse imeri
tus regnauerim: cũ nõ mererer.
Principatus enim: sangui non
debetur: sed merito: ꝛ similiter re
gnat: qui rex nascitur nec meret.
Et proculdubio: parẽtis affectũ
exuit: qui paruulos suos superie V
cta molle importabili extinguit.
hoc est filios suffocare non pro
mouere. Alendi enim ꝑus sunt:
ꝛ ỽtutibus exercẽdi: ꝛ cum in eo
ꝓfecerint: vt probentur: eos vir
tutibus antecedere quos debent
honore ãnire: inuiti ascendãt: ꝛ se
ciniũ suoꝝ nequaq; subtrahant
votis. hec ille. Nec repugnat qđ
dicitur. principatus non debetur
sanguini ei: qđ dictum est supra:
q principes succedũt pr̃ibus: q:
ratione carnis ꝛ sanguinis non
debetur principatus: viuentibus
scilicet ſm appetitum carnis ꝛ sã
guinis. Debet tamen ratione car
nis ꝛ sanguinis: obedientib⁹ deo X
ꝛ mandatis eius.

Caplm.ij. Qđ princeps deb3
esse humilis deo ꝛ ecclesie.

Qualis autem debeat esse
princeps vel rex descri
bit dominus eleganter.
Deut.xvij. Cũ inquit fuerit con
stitutus scilicet rex: non multipli
cabit equos nõ habebit vxores
plurimas. Et sic de alijs que enu
merat ibi. Ex qua auctoritate p3:
q debet esse humilis obedientia
respectu dei ꝛ ecclesie: deũ pie co
lendo: eccliam ꝛ eius ministros
deuote honorando. Itẽ deb3 Y
eẽ in eo quo ad se perfecta sancti
monia. Quo ad alios pia clemẽ
tia. Ad recte regendũ: legũ diui

narū solers intelligentia. In regēdo perfecta iustitia. Respectu omnium larga munificentia. In factis ꝛ dictis suis lōganimis pa tientia. ¶ De quo patet qꝫ vt dictū est supra: dei ꝛ ecclesie minister est: ideo merito vtriqꝫ humilis debet esse. Unde Gre. in registro li. v. hortans Mauritiū imperatorē ad debitā reuerentiam ministris ecclesie exhibēdā: Nō indignetur inquit sacerdotib⁹ dominus meus: sed excellenti consideratione propter eū cuius serui sunt: illis famuletur: ꝛ debitā reuerentiam impendat: qꝫ illi aliquādo in diuinis eloquijs angeli ꝛ dij nominant: Exo. xxij. Dijs non detrahas. Malach. v. La-
Z bia sacerdotis custodiūt scientiā ꝛc. vnde Constantin⁹ dicit. Nō est dignum vt nos deos iudicemus. Quid miruꝫ si nr̄a pietas illos dignetur honorare: quibus in suo eloquio honorē tribuens eos angelos aut deos etiā ipse deus appellat: vnde ibidem. Cum Constantino principi scripte abhōinationes ꝯ ep̄os oblate fuissent: libellos accusationis accipiens: in eoruꝫ conspectu incendit. vos inquiēs dij estis a deo vero cōstituti. Inter vos cās vestras disponite: qꝫ dignum non est: vt
A nos iudicemus deos. In qua sētentia: vt ait ibi Gre. plus sibi ex humilitate q̄ꝫ illis prestitit ex reuerentia impensa. De admirabili quoqꝫ humilitate ei⁹ ad deum et ecclīam legit li. i. historie tripartite quasi per totuꝫ. vbi dicit. Nō cū esset multitudo ep̄oꝝ: numeꝝ ecclesiasticoruꝫ excedens: omnibus diebus imperator: quottidiana cibaria exhiberi largissime ordinauit. Et cū vnus vellet culpare aliū: precepit: vt vna die libellos omnes sibi traderēt. Quos accipiens ait. Hee quidē allega- B
tiones tempus habebūt ꝛ iudicē scilicet diem iudicij: ꝛ eū qui iudicaturus est oēs. Mihi vo nō licet de his habere auditoriū scilꝫ sacerdotū accusantiū: ꝛ accusatorum: quos minime ꝯuenit tales debere monstrari his q ab alijs iudicantur. Imitantes igitur diuinā clementiam: ꝛ alterutroruꝫ veniaꝫ: accusationes abolem⁹ alterutras. Et de his q̄ ad fidē pertinent agere studeamus: cui⁹ gratia venimus. Et libellos omnes fecit cremari. Et sequitur. Conuenientibus scilicet episcopis: maximam domū parauit imperator in regalibus sedibus. Et subselia in ea poni precipiēs: intrauit ipse cum paucis: ꝛ minori sede in medio sedit. Et ibi: multū de admirabili honore quem exhibuit ecclesie ministris. Et de hoc codeꝫ li. iiij. c. ij. ecclistice hystorie. vbi ait. Deus vos constituit sacerdotes ꝛ potestatem dedit de nobis C
iudicandi. Et iō nos a vobis recte iudicamur. Uos aūt non de-

eet ab hominib⁹ iudicari. Pro/
pter qđ: dei solius inter vos expe
ctate iudiciū: ⁊ vestra iurgia que
cūqz sunt: ad illius reseruent exa
men. Uos enim a deo nobis da/
ti estis dij: ⁊ conueniens non est:
vt homo iudicet deos: sed ille so
lus de quo scriptū ē. Deus stetit
in synagoga deoꝝ: in medio autē
deos discernit. Jđ his obmissis
ea que ad fidē pretinent absqz ul
la animoꝝ contentione discerite.
Unde in scriptis Nicolai roma/
A ni pontificis. idem dixisse legitur
Si proprijs inquit oculis vidissē
sacerdotem dei: aut aliquē eoꝝ
qui monastico habitu circūami/
cti sunt peccantem: clamidē meā
explicarem: ⁊ eū operirē: ne ab
aliquo videretur. Qualiter autē
ipse deum coluit: ⁊ cultum dei p
orbē dilatauit legitur primo hy/
storie tripartite quasi per totum.
Ubi dicitur. Qđ in somno con/
stitutus vidit signū crucis in ce/
lo: ⁊ angelos stantes ⁊ dicentes.
Constantine: in hoc signo vices
Et extūc: signū crucis preferri in
atie iussit. Et in vexillum crucis
B transformari fecit signū victoria
le: quod vocabať labrū: ⁊ ante se
⁊ aciem preferri. Et li. ix. ecclia/
stice historie dicit. Qđ in dexte/
ra sua signū crucis habuisse per
C hibetur. Qualr etiam dei cultū
dilatauit legit primo historie tri
partite. Qđ scilicet in regalibus
oratoriū fabricauit: ⁊ tabernacu/
lum ad instar ecclie: quod circū
ferebat: dū ꝯ hostes castra meta
retur: quatenus nec in itinere de
gens ipse vel exercitus sacro lu/
mine priuaretur. Sequebāť par
ter sacerdotes ⁊ diaconi taberna
culo seruientes: q̄ fm legē ecclia
sticā sacros ordines adimplebāt
Romanoꝝ eīm cohortes singu
le fecerunt tabernaculū ppriū
⁊ sacerdotes ⁊ diaconos hēbant.
Et dñica die sanxerunt a iudicijs
⁊ causis omnibus vacationē ha D
bere: ⁊ in ea tātū orationibus oc
cupari. Illū honorabāt: qꝛ in eo
xp̄s resurrexit. Aliū scilicet sextā
feriā: qꝛ i eo crucifix⁹ fuit. Ma/
ximam culturā crucis habebāt.
Supplitiū crucis quoqz qđ apđ
Romanos prius in vsu fuit: lege
prohibuit: ⁊c. Et ibi multum de E
mirabilibus opibus que egit. vñ
⁊ dñs Jesus recompensauit sibi
ēt in vita: qꝛ fuit in bellis fellicissi
mus: vt legitur ibi. Qui cū bel/
la omnia superaret: veluti recom
pensans Christo: in ei⁹ religionē
magis magisqz feruebat. Mira
ergo tanti principis humilitas: ⁊ F
stupenda in diuino cultu pietas:
quem debent imitari fideliū pn/
cipes vniuersi. ¶ Consimilr vi/
guit mira deuotio erga deum et
ecclīam in Teodosio impatore:
cuius mirū factum hic intersera
tur in exemplum principū. De q̄
lib. ix. historie tripartite. Qđ cū
apud Thesalonicam ciuitatē quā

de Ambrosij aud. et theodosij humilitate

dā iudices lapidati fuissent: Teodosius indignatus: auctores interfici fecit. vbi septem milia sūt occisi nō precedente iudicio. huiusmodi aūt cladē plenā3 gemitibus audiens beatus Ambrosi⁹: cū princeps venisset Mediolanū: ꝛ solemniter in sacru3 vellet intrare templū: occurrit sanctus episcopus foris ad ianuā: ꝛ ingredientem his sermonibus a sacri liminis ingressu ꝓhibuit. Nescis o imperator perpetrate a te necis q̄nta sit magnitudo? Neq3 post causam tanti furoris mens tua molem presumptionis agnoscit. Sed forte recognitionem peccati prohibet potestas imperij? Decet tamē: vt vincat ratio potestatem. Scienda quippe natura est eiusq3 mortalitas ac resolutio ꝛ puluis progenitoꝝ ex quo facti: ꝛ quo regendi sumus: ꝛ nō flore purpureo confidentem: infirmitatem operti corporis ignorare. Coequaliū hominū ꝑnceps es: o imperator ꝛ conseruus. vn⁹ est dominus rex omniu3 ꝛ creator. Quibus igit͛ oculis aspicies: cōmunis domini templū? Quibus calcabis pedibus sanctu3 dn̄i pauimentū? Quō man⁹ extendes: de quibus adhuc sanguis stillat inocuus. Quō in his manib⁹ suscipies sanctum domini corpus? Qua presūptione: sanguinis preciosi poculū ore tuo percipies: cuius furore ꝟmonis tantus iniuste sit sanguis effusus? Recede ergo recede: ne secūdo peccato ꝑorem nequitia3 augere contēdas. Suscipe vinculū: quo nunc ops dominus te ligauit. Est eni3 medicina maxima sanita⁹is. his sermonibus obediens imperator. Erat enim diuinis eruditionib⁹ eruditus: ꝛ aperte sciens que sūt propria sacerdotum: que regu3: gemēs ꝛ flens ad regalia remeauit. Cūq3 octo mensiū continua transissent tempora: propinquauit natiuitas Saluatoris. Imperator aūt lamentationib⁹ assiduis in palatio residens: cōtinuas lachrymas incessabiliter effūdebat. Ingressus aūt Rufinus tūc magister militum: ad principem in lamentatione prostratum accessit: vt lachrymarū causa3 ingreret. At ille amarissime ingemiscens: ꝛ vehemētius lachrymas fundēs: tu īquit. o Rufine ludis ꝛ mea mala nō sentis. Ego eni3 lamentor ꝛ gemo calamitatē meam: qꝛ seruis quidē ꝛ mēdicantibus aperta sunt domini templa: ꝛ ipsum dn̄m ingredientes licenter exorāt: mihi ꝟo ad eū ingressus nō est: Insup ꝛ celi sunt clausi. Hec dicēs: ꝟba singula singultibus rūpebat. At Rufinus: curro inquit si iubes: ꝛ pontifici precibus suadebo: vt soluat vinculū quod ligauit. Ait imꝑator. Non suadebis. Noui enim: decretu3 eius esse iustū: nec reuerebit͛ im-

perialem potentiā: vt leges possit preuaricari diuinaz. Cūq3 Rufi
I nus verbis plurimis vteretur: et p̄mitteret Ambrosiū esse flectēdū: Imperator euz pergere cū festinatione p̄cepit. Ipse quoq3 spe data post paululum est secutus credens Rufini p̄missionib⁹. porro vir mirandus Ambrosius mox vt vidit Rufinū ait ei. Impudentiam canū imitatus es. o Rufine: tante scilicet necis auctor pudorem ex fronte detergens: non erubescis nec metuis contra imaginem latrare diuinam. Cūq3 Rufinus supplicaret: et imperatorez diceret esse venturū: supno zelo accensus Ambrosi⁹: ego inquit
K Rufine dico tibi: quō eum ingredi sacra limina p̄hibeo. Si vero impium in tyrannidē mutauerit libenter ego necē suscipio. hec et alia plurima Rufinus audiens nunciauit imperatori votum epi: monens ne de palatio forte procederet. At Imperator in media iā platea procedēs: pergo inquit et iustas in facie suscipio contumelias. Cūq3 ad sacra limina peruenisset in sacram quidem basilicaz non presumpsit intrare. Sed veniēs ad antistitē: et euz inueniēs in salutatorio residentez: supplicat: vt sua vincula soluat. At ille tyrānicam dicebat eius esse presentiaz: vesanire Teodosiū: eiusq3 calcare leges. verū imperator: nō insurgo iquit aduersus ecclesiasticas sanctiones: neq3 iniq3 ingredi sacra limina contendo: sed te solue re vincula mea deposco: et cōis domini p̄ me exorare clementiā nec mihi ianuam claudas quaz cūctis penitentiaz agentib⁹ dominus noster appuit. Tūc antistes quam inquit penitentiaz ondisti post tantas iniquitates? Quibus medicaminibus incurabilia vulnera plagasq3 curasti? At imperator: tuuz est inquit et docere et medicamenta temperare: meū vero oblata suscipere. Cui sanct⁹ Ambrosius. Quoniā furori tuū iudiciuz comisisti: et nō ratio sententiam p̄tulit: sed potius iracundia: scribe legem q̄ decreta furoris euacuet: et triginta dieb⁹ sententia necis atq3 proscriptionis in litteris tantū maneat: et iudiciū rationis expectet. Quib⁹ transactis dieb⁹ ira videlicet iā cessante: ratio causam iudicans: apud seipam q̄ cognouerit sub veritate disponat. In his diebus agnoscit: si iusta sit sententia quaz p̄tulit: aut iniusta. Et
si quidē rō p̄bauerit iniusta que p̄lata sunt disrūpet: si vero iusta firmabit. Dierū enim triginta numerus ad hec examināda sufficiet: hanc admonitionē imperator animo libenti suscipiens: et optimaz esse confitens: legē scribi repente precepit: et proprie manus litteris confirmauit. Quo facto vinculuz eius soluit Ambrō. Et lex hacten⁹ obseruatur. Est autē

N lex hmõi. Imꝑator Gratian⁹ va-
lentinianus Teodosius augusti:
Flauiano prefecto pretorij Jllliri
ci. Si vindicari in aliquos seueri
us ꝯ nostram cõsuetudinem ꝑ
cãe intuitu iusserim⁹: nolum⁹ sta
tim eos subire penaꝫ: aut excipe
sententiam. Sed per dies trigin
ta: sup eorū statu ⁊ sors ⁊ fortu-
na sit suspensa. Reos sane exci-
piat carcer ⁊ custodia: ⁊ excubijs
solertib⁹ iugiter obseruētur. Sic
igitur sacratissim⁹ impator ingre
di limina sacra ꝓsumēs: nō stās
dño supplicauit: neqꝫ genua fle-
xit: Sed pronus in pauimento
iacēs: dauiticā ꝓclamauit vocem
Adhesit pauimento aīa mea ⁊c.
Manibus aūt capillos euellēs:
frontēqꝫ percutiēs: ⁊ pauimentū
lachrimaꝝ guttis aspergēs: veni
am impetrare poscebat. Cūqꝫ tē
pus adesset: quo mun⁹ ad altare
solet offerri: surgēs cū lachrimis
ingressus est. ⁊ cū obtulissꝫ: sicut
ꝯsueuerat inter cancellos stetit.
Rursus aūt Ambro. nō quieuit
sed locoꝝ differentiaꝫ edocuit: ⁊
quesiuit: qd ibidē expectaret. im
peratorē aūt dicēte: se sacroꝝ my
O sterioꝝ ꝑceptioneꝫ sustinere: sibi
per Archidiaconē remandauit.
O Jmperator: interiora loca tm̄
sacerdotibus sunt concessa: q̄ ce
teri nec ingredi nec ꝯtingere per
mittuntur. Egredere igit̄: ⁊ hanc
expectationē cū ceteris habe cō
munem. Purpura enim impato
res non sacerdotes facit. Tūc fi
delissimus imperator: etiaꝫ hāc
traditionem animo gratanti su-
scipiens remandauit. Nō auda
tie cā intra cancellos remansi:
sed in Constantinopolitana vrbe
hāc consuetudineꝫ esse cognoui.
vnde grãs ago ꝓ hmõi medici
na. Tali enim tantaqꝫ ꝟtutū ex-
cellentia. ⁊ presul ⁊ imperator cla
rebāt. Ego quoqꝫ vtriusqꝫ opus
admiror. Jllius fiduciaꝫ: huius
obedientiam. Jllius zeli feruorē
huius fidei puritatem. Porro
regulas quas a magno sacerdo-
te perceperat: etiam reuersus in
Constantinopolitana vrbe serua
uit. Nam dū festiuitatis tempore R
ad eccliaꝫ ꝓcessisset: oblatis in al
tari muneribus: mox egressus ē.
Cūqꝫ Maçarius ꝓsul ecclie mā-
dasset: cur intus stare nollet: mā
dauit ille. vix inquit discere potui
que differentia sit imperatoris ⁊
Sacerdotis. vix enim inueni ve
ritatis magistrū. Ambro. nanqꝫ
solū noui digne vocari pontificē.
Tantum itaqꝫ ꝓdest increpatio
a viro ꝟtutib⁹ florēte ꝓlata: hec P
ibi. Laudanda ē igit̄ sci pōtificis
iusta seueritas: ⁊ preconiçanda il
lustris imperatoris obediētie hu
militas vnde ⁊ his principibus
gloriosus princeps regum terre
recompēsauit etiā in hac vita tri-
buēs eis q̄si aram glie. Nam de
felici prosperitate Constantini:
ait Augustinus. v. de ciui. c. xxv.

di. q͏̄ diu iperauit: vniuersũ romanũ imperiũ tenuit ⁊ defẽdit. In gerendis bellis victoriosissimus: in tyrãnis opprimendis per oĩa prosperatus: grandeuus senectute defunctus: filios imperatores reliquit. De prosperitate aũt Teodosij a rege regũ sibi collata: legitur ibidem. xxvj. c. s. qualiter hostes deuicit: ⁊ qualiter tela hostiũ a vento in ipsos retorquebantur In cuius laudẽ ait Claudianus. O nimium dilecte dei: cui militat ether. Et coniurati veniũt ad classica venti. Humiles eni principes ⁊ in presenti deus eleuat: ⁊ in futuro glorificat. Humiles eni principes exaltat deus: superbos vo ⁊ rebelles sibi ⁊ eccl'ie humiliat ⁊ dãnat. Exẽplum de Saul ⁊ Dauid. Jõ ecc. x. Sedes inquit ducum superboꝝ destruxit dñs. ⁊ sedere fecit mites pro eis.

¶ Capl'm tertiuz. Qd princeps debet esse immunis a sordidante culpa.

Et sicut princeps dꝫ esse subiectus deo ⁊ eccl'ie vt dictũ est: ita debet eẽ purus ⁊ imaculatus vite puritate ⁊ sanctimonia: maxime a fetore luxurie: ⁊ horrore gule. Vñ in supradicta auctoritate Deut. df de rege. Nõ habebit vxores plurimas q̃ alici ãt aiuꝫ ei⁹. In quo ꝓhibetur libido luxurie ⁊ etiã gule que est ei annexa Princeps eni debet esse deo acceptus ⁊ gratus in se ordinatus ⁊ honestus: suis amabilis ⁊ venerandus. hostib⁹ terribilis ⁊ timendus. Que omnia auferunt ꝑdicte libidines: ⁊ contraria afferũt. Amor eni mulierũ enarnauit fortitudinẽ Sãpsonis: infatuauit sapiam Salomonis: fedauitq͏ꝫ sctimoniã Dauid regis. ait Hiero. ep'la. xxiiij. Nec Sampsone fortior: nec Salomone sapientior nec Dauid potes eẽ sanctior: ⁊ tñ vterq͏ꝫ a muliere deceptus est. Nullum eniꝫ imperiũ durabile: nec principat⁹ stabilis. qñ regnat in principe libido luxurie. Vñ ⁊ Romanũ imperium exaustum est ⁊ demersuꝫ Nerone imperante: cuius gula oĩa deuorauit. cõmaculauit libido: exausit auaritia: fregit ignauia luxuria cũ supbia exaniauit: prout dicit Polycratus. li. vj. c. xij. Nec mirum: qꝛ quando pn̄ceps in hmõi libidinibus laxat: subditi licentius precipitant. Job primo. Filijs tuis ⁊ filiab⁹ vescẽtibus ⁊ bibentibus vinum in domo fratris sui primogeniti. Vbi Greg. mora. v. ait. Cuꝫ maiores voluptati deseruiũt: mĩorib⁹ lasciuie frena laxant. Unde Herodes contionãs coram Augusto: ⁊ loquens de Antonio prout dic̃ Egippus. li. i. ait. Ille victus ẽ virtutib⁹ tuis: sed magis vict⁹ ẽ moribus suis. Vicit eum Cleopatra vxor. vicit eũ egiptius amor: vicit eum chanopeia luxuries. vi-

ctus est: q2 maluit cū Cleopatra vinci: q̄3 sine ea vincere. vicit eū mulier. infestio2 suis q̄3 aduersa/ rijs. Et de ista luxuria ꝛ ei⁹ nocu
X mētis loq̄tur Ualerius multum li.ix.c.i.ponēs exemplū de mulꝫ. Unā ait. Uō volsicentium vrbs erat opulēta morib⁹: ꝛ legib⁹ o2/ dinata: Postq̄3 vo in luxuriam
y est p2olapsa: in p̄fundū iniuriaꝝ ꝛ turpitudinum decidit: vt seruo rum dominationi insolentissime subiaceret. Itē ibidem narrat: q̄ Campana luxuria: iuictū Hani
Z balem armis: suis illecebris cō/ plexa vincendu3 romano militi tradidit. Illa ducem vigilantissi mū: illa exercitum acerrimū da/ pibus largis: habundanti vino: vnguento2ū fragrantia: ꝛ vene/ ris vsu lasciuio2e. ad somnū ꝛ de litias euocauit: ac deinde fracta ē ꝛ concussa punica feritas. Et se/ quit. Quid ergo his vitijs fedi⁹? quid damnosius? q̄bus: virtus atterit: victo2ie languescūt: ade/ pta glo2ia in infamiam vertitur: animi co2po2isq̄3 vires expugnā tur: adeo vt nescias an ab hosti/ bus: an ab illa capi: pernitiosius hūdum sit: ¶ Consimiliter de/
A bet esse p2inceps liber ꝛ īmacula tus ab ho2ro2e gule que impellit in libidinē luxurie: ventrē eni di stentū cibo voluptas sequit geni taliū: ait Hiero. in ep̄la. xlij. ven ter enim mero estuans: cito des/ pumat in libidinē. A libero eni3

patre p2oxim⁹ intemperātie gra/ dus: ad inconcessam venerē esse cōsueuit: ait Uale. li. v. c. i. Prin ceps eni d3 esse oi tempo2e sob2i us: ꝛ potēs vti vsu rōnis ad cau sas subditoꝝ diiudicandas: ꝛ ad dandas rñsiones populis: quod impedit excessus gule vñ narrat vale. li. vj. c. i. de muliere dānata a Philippo rege temulēto. Que ait. P2ouocarem. i. appellarē ad Philippum: sed ad sob2iu3. i. si nō esset eb2ius: excussit rex crapu lam: ꝛ causa diligenti⁹ inspecta: iustio2e3 sniam ferre coegit. ꝛ iō p2ouer. xxxj. Nolite regibus da re vinū: q2 nullum secretū vbi re gnat eb2ietas: ne fo2te bibāt: ꝛ ob liuiscant iudicio2ū iusto2ū: ꝛ mu tent causam filioꝝ pauperis. Iō nobiles p2icipes abstinuerūt se a lu su luxurie: ꝛ vo2acitate gule. ait Uege. li. v. d re militari. c. x. nar/ rans. Uō scipio affrican⁹ in his/ pania cum inter captiuas eximie fo2me virgo nobilis ad eū p2o/ ducta esset oiu3q̄3 oculos in se cō uerteret: sūma custodia habita: sponso nomine Allio reddidit: aurūq̄3 q̄ parentes eius redem pturi captiuam detulerāt: eidem spōso p2o nuptiali munere dedit. Qua munificētia: vniuersa gēs victa: imperio populi romani ac cessit. Similiter traditū est. Ale/ xandrū macedonem eximie pul ch2itudinis virgini captiue cum finitimi generis p2incipi despon/

A
B
B
C
C

Continentia Scipionis et Alexandri

sata esset. sūma abstinentia ita pe
percisse. vt eā nec quidē aspiceret
Qua mox ad sponsū remissa vni
uerse gentis p hoc beneficiū ani
A mos sibi conciliauit. ¶ Similr:
de Octauiano dr q mortuo An
tonio. Cleopatra accessit ad Au
gustū postq̃ fuit capta: ⁊ prouo
luta ad pedes ei⁹ sollicitabat ocu
los illius. vñ de ipsa: Vult⁹ adest
B precibus: facies intenta perorat.
Sed frustra quidē hoc fecit. Nā
pulcritudo eius in pudititiā pn
cipis fuit. De hoc Policratus li.
iij. c. x. ¶ Similiter legit nobiles
principes: mire fuisse abstinētie:
prout dicit Vegeti⁹. li. iiij. c. iij. di
cens. q Anibal surgere de nocte
B solitus erat: ante noctē non quie
scebat: crepusculo demū ad cenā
vacabat. Nū q̃. amplius q̃ dua
bus horis apud eū discumbebat
Item cum sub Asdrubale mili
taret: plerunq; super nudam hu
C mū saculo tectus somnos capie
bat. Emilianū quoq; Scipionē
tradit in itinere cū amicis ambu
lantem: accepto pane vesci solitū
Idem legit de Alexandro mace
done. Masinissā quoq; nona
gesimū etatis annū agentē meri
die ante tabernaculū stantez vel
ambulantez capere cibos solitū
legimus. Marcū Catonem eo
dem vino quo remiges contētū
fuisse tradit. Et de his Policrat⁹
C li. v. c. vij. dic. Vbi superaddit: q
August⁹ cesar mimi cibi erat at
q; vulgaris Cepe: secūdariū pa
nē pisciculos minutos: caseū bu
balum: manu pressum: ⁊ fic⁹: bi
feras virides maxime appetebat
Vescebaturq; ante cenā quocun
q; tēpore ⁊ loco stomacus deside
rabat. Vnde ipse in quadā epla.
Nec videns quidem in tiberi taz
diligenter sabbatū seruat. q̃ ego
hodie seruaui: qui in balneo post
duas horas noctis: duas buca
das manducaui priusq̃ vngi in
ciperem. Irā quoq; citissime re
mittebam: dum iniuriantis ani
mum imutatum videbā. hec ille D
Vnde ⁊ Julium cesarē vini pcissi
mū: nec inimici quidem negaue
runt: prout ait Suetoni⁹ li. de vi
ta cesaruz: recitās verba Marci
Catonis de ipso Cesare. s. ad euer
tendam rempublicā sobriū acces
sisse. Circa victum eni indifferēs
erat. vnde ait Gaius apius de eo
prout dr ibi. Qd cum ab hospite
conditum oleum pro viridi esset
appositum: aspirantibus ceteris
dixit se tale appetisse: ne hospes
aut negligentie: aut rusticitat̄ cul
pabilis videret. Magna igit hu E
ius abstinentie sobrietas: ⁊ vrba
na curialitas. Et si tales fuerunt
gentiles: quales esse debent prin
cipes fideles: cum dicat scriptu
ra ecc. x. Ve terre cuius rex puer
est: ⁊ cuius principes mane come
dunt. Beata terra cui⁹ rex ē no
bilis: ⁊ cuius principes vescunt
tempore suo: ad reficiendum. s.

non ad luxuriandum.
¶ Caplm quartū. Qd princeps
debz esse virtuosus iustitia.
T non solum oportet q
princeps sit imaculatus
a predictaꝝ libidinū ma
cula : sed etiaz debet esse predit⁹
virtuosorū operū ꝓrogatiua. vn-
de in premissa aucte Deut. vt dis
cat inquit custodire verba eius.
s. dei. que in lege precepta sunt vt
F s. exēplo operū prouocet comili-
tones: ꝛ omnes subditos ad ar-
dua operāda: ꝛ terribilia aggre-
dienda. Facta eni egregia princi
pis: ꝛ exempla virtuosa plus ꝓ-
uocant subditos ad talium imita
tiones q̄ imperia vl' mādata: ait
Claudianus ad Theodosiū. In
cōmune iube: si quid censes esse
cauēdū. Primus iussa subi: tūc
obseruatior equi. Fit popls: nec
ferre negat: cū viderit ipsuz. Au-
ctorem parere sibi: componitur
orbis. Regis ad exemplum: nec
sit inflectere sensus. Humanos:
edicta valēt: q̄ vita regent͡. Mo
bile mutatur semper cū principe
vulgus. Vn̄ in ꝓlogo hystorie tri
partite Sozomeus loquens ad
Theodosium ait. q pietas est ve
rus ornatus imperij: ꝛ q purpu-
ra ꝛ corona in quibus est signuz
maiestatis: clementiam ꝛ pietatē
semper intrinsecus nutriunt. Iō
nobiles principes nō imperabāt
G q ipsi nō facerēt. Sicut de Cesa
re legit: q nunq̄ dixit militibus
ite: sed venite: q2 participatus cū
duce labor videt militib⁹ minor
Et de ligurgo dicitur. q nihil ali
is impauit: qd nō ipse primo im
pleret. Sic fecit ꝑnceps nobilis
Gedeon. Judic. vij. Qd me in-
quit facere videritis hoc facite. ꝛ
quod plus est: hoc fecit princeps
oium regum dn̄s Jesus: vt suos
milites aiaret ad terribilia agre-
dienda : ꝛ constanter sustinēda.
Cepit enim primo facere: postea
docere Act. i.
¶ Caplm. quintū. Qd princeps
sit misericors pia clēmētia.
Onsimiliter debet prin-
ceps esse misericors pia
clementia respectu infe-
riorum:. Et hoc merito. Ipse enī
est pater patrie. ait Sen̄. i. de cle-
mētia. c. viij. Et de hoc idē Sen̄.
eleganter in eodē li. hortans ꝑn-
cipem ad clementiā. vnde ait. li. H
i. Sicut medicine apud egrotos
vsus: ē apud sanos horror: ita cle
mentiā q̄uis pena digni inuocēt
inocentes colunt. Et sequitur. c.
v. Nullam clementia magis ex
oibus q̄ regez ꝛ principē decet.
Ita enim magnis viris virtutes
decori glorie sunt sicut illis salu-
taris potentia est. Nam pestifera
vis: valere ad nocēdum. ꝛ. c. iij.
dicit principū crudelitas bellum
est. clementia in quācūq; domū I
prouenerit: eam felicem ꝛ trangl
lam parabit. Sed in rege quo ra
rior: eo mirabilior. Magni enī

animi. proprium est placidū esse tranquillumq3: ⁊ iniurias ac offēsas superādo despicere. Muliebre eni3 est: furere ira.
K Nō decet regem seua nec inexorabilis ira. Non eni multum super eū eminet: cui se irascendo exequat. Sequitur. c. iiij. Qd si dij placabiles ⁊ equi: delicta potentium nō statim fluminibus prosequunt: q̄to equius est. hoiem hominibus prepositum miti aio exercere imperiū? Unde narrat ibi de quodā qui multū studuit ad hostes destruendos.
L Et cum quendam destruere non posset cōsuluit vxorem. Que dixit ei. Fac qd medici solent: q vbi vsitata remedia nō prosunt temptant contraria. Si igitur seueritate nihil adhuc profecisti: nūc tempta etiā quō cedet tibi clemētia. Ignosce igitur illi. Quod ille gauisus annuit: ⁊ facto impleuit. Cōtulitq3 illi postea cōsulatū: ⁊ amicissimū fidissimūq3 habuit ⁊ heredem. Et ponit bo-
M num exēplū. di. Qd sicut precise arbores. plurimis ramis repullulant: ⁊ multa satorū grana: vt dēsiora resurgant rescindunt. ita regia dignitas augetur: inimicorū numerum tolerādo. parētes eni3 liberiq3 eorum qui interfecti sunt, ppinqui ⁊ amici: in locū singulorum succedunt. Et ibi bene de hoc. ⁊ c. x. ponit aliud exemplū. Apes: iracundissime sunt: ⁊ aculeos in
N vulnere relinquūt: sed rex earum sine aculeo est. Uoluit eni nā nec seuum esse: nec vltionem petere telluq3 destruxit: ⁊ eius iram in hermē reliquit. Exemplum hoc magis regib⁹ ingerēs ait ibi. vbi multa de hoc per totum. vt enim dicit Lucius sicut recitat Policratus li. iiij. c. viij. principē senes O
moribus esse oportet: ⁊ qui modestiora sequat consilia ⁊ vicem gerat medicorū qui morbos curant nūc exanitione in repletis: nunc refectione in vacuis: ⁊ dolorem sedāt nunc cauterio: nunc fomentis. Ubi ponit exēpla. Dicebat Traianus: insanū esse qui oculos habēs lipientes: eos malit effodere q̄ curare. Et vngues si acriores fuerint resecandas nō euelēdas alebat. Et sic Cytared⁹ facit consonātiā non ruptis s3 tēsis cordis proportionabiliter ⁊ remissis: sic oportet principem mo P
derari nūc rigore iustitie nūc fauore clemētie ⁊ vnanies facer sbditos. Tuti⁹ eni ē cordā remitti et q̄ nimis protendi: q2 semel rupta: nullo artificio reparat. Ideo ait Ethnicus denuntiās laudem principis. Est piger ad penas pnceps: ad pmia velox. Quiq3 dolet quotiens cogit esse ferox. Hec eni clementia: principē quodammodo equat deo. sicut ait ali⁹ eggregius versificator alloquēs pn Q
cipē. Sis pius in primis: nā cu3 vincamur in ol. Munere: sola deos equat clemētia nobis. Si

omnibꝰ dicat ſaluator: eſtote mi-
ſericordeſ. Luc. vj. ſpecialr tñ cõ
uenit principi: vt ſit clemẽs: eoq
ſit pater patrie ſicut dictum ẽ. vñ
ꝛ in litteris ſecularibus fertur di
R xiſſe plato: ſicut ait policratus li.
v. c. vj. Cum in ſubiectos inquit
poteſtas ſeuit: idem eſt: ac ſi pu-
pillum tutor pſequatur vl ſuo cũ
mucrone iugulet: ob cuius defen
ſionem a deo traditũ tibi gladiũ
accepiſti. Rẽpublica nãqz frui iu
re populari percellebre eſt: ꝛ eaz
tunc demũ recte procedere: cum
caput eius ſe inutile eſſe cognoue
rit. niſi fideliter membris cohere
at. Et idem. Cũ in ſubditos ma-
giſtratus ac ſi caput corpori intu
meſcat: vt a mẽbris omnino ſi-
ne moleſtia auferri ñ poſſit: hãc
paſſionẽ ſine grauiſſimo dolore
membrorum tollerari vel curari
impoſſibile eſt. Si vo incurabi-
lis fuerit paſſio: ſic viuere qȝ mo
ri miſerius eſt. Miſeris aũt ni-
S hil vtilius qȝ vtcunqȝ finire mi-
ſeriam hec ille. Sicut ergo pius
pater: clemẽs tutor ꝛ peritus me
dicus debent clementes eſſe in
ſibi cõmiſſos: ſic princeps debet
eſſe clemẽs in ſuos. ꝛ hoc multi
pliciter. ¶ Primo pie compatiẽ
do miſerijs ſubditorum. Ut eniz
ait Señ. ij. de clementia: miſeri-
cordia vicina ẽ miſericordie: hẽt
enim aliquid qd trahat ex ea. Et
ponit exemplũ. Imbecilles ocu
los eſſe ſcias: qui ad alienã lipidi
nem ſuffundunt.. Et qȝuis hoc
ſit ex defectu in oculis corporis:
tñ ex virtute eſt in oculis cordis
ſ. reſolui in dolorẽ: viſa alterius
miſeria. Flebaz inqt ſuper eo qui
afflictus erat. Job. xxx. vnde Ua
leriꝰ. li. v. c. i. narrat de clementia
Marci Marcelli. Qui cuz a ſe
captis ſiracuſanis. vrbis affluen
tiſſime tunc afflicte fortunã. ꝛ ca
ſum lugubrem intuens: fletũ co
ibere non potuit. Miſericordia
enim eſt egritudo ex viſa alteriꝰ
iniuria laborãs. ait Tulius li. iiij.
tuſcu. q. Et miſericordia a miſe-
ro corde vocata eſt. ait Gregoriꝰ
mor. xx. eſt eniz triſtitia in alienis
maliſ. ait. Dam. li. i. c. xiiij. ¶ Itẽ
ſecũdo debet eſſe clemẽtia in pn
cipe in remittendo vel temperã-
do poteſtatem: qꝛ clementia eſt
temperantia in ptãte vlciſcendi:
vel lenitas ſuperioris erga infe-
riores. Crudelitas vo nihil aliđ
eſt qȝ atrocitas animi i penis exi
gendis: ait Señ. i. de clementia.
Et idem. Miſericordia eſt egri-
tudo animi: ob alienarum miſe-
riarum ſpeciem: aut triſtitia de
alienis malis. Et idem libro. i. c.
x. Princeps inquit non ſolũ cu
ram ſalutis: ſed honeſte cicatri-
cis agat. Nulla gloria eſt ex ſeua
aiaduerſione. Unde in laudem
Traiani dr: qꝫ erat nã clemẽs in
omnes: auſterus in paucos: qbꝰ
parcere nephas eſſet: adeo vt to-
tius imperij ſui curriculo: vnꝰ dã

natus sit senatorum: licz plurimi
fuerint in ipsum deliquisse. Et
hic etiā est cū senatu damnatus
ipso ignorante. ¶ Itē tertio pn
ceps debet esse clemens releuan
do miseros a miseria: ꝛ dādo ne
cessaria: vnde vegetius narrat li
bro.iiij. Qd Philippus cū au
T disset: phitiā bonū pugnatorem
alienatū a se. eoq filias iops vix
aleret: nec a rege adiuuaret: dcm
qz esset ei monētibus amicis: vt
caueret eū. Quid inqt ille si hērē
partem egrā corporis? Absciden
dum potius q̄ curarē? Deinde se
ro familiariter ꝛ secreto elicituz
phitiā: accepta difficultate dome
sticarū rerū ꝛ facultatū: pecunia
V sufficienter instruxit: ac meliorē
fideliorēqz habuit q̄ esset: ante
q̄ crederet offēsus. ¶ Itē qrto
princeps debet esse clemens. ho
stes deuictos cōsolando: ꝛ sicut
vtilitas fuerit reipublice honorā
Z do. Unde Valeri⁹. li.v.c.i. de cle
mentia pompei dicit: q cū regez
Armenie. qui ꝛ per se cōtra Ro
manos magna bella gesserat: ꝛ
etiam Metridatē infestissimum
vrbi suis viribus protexerat: i cō
X spectu suo diutius supplicem iace
re passus nō est: sz benignis ver
bis recreatū: diadema qd abiece
rat: capiti reponi fecit: cūctisqz re
bus imperatis: in pristinū fortu
ne habitū restituit: eque pulchrū
iudicans: ꝛ vincere reges ꝛ facerē
A q̄ preclarum tribute huma

nitatis specimen: ait idē Auctor.
vbi narrat de clementia Pauli
Qui cum audisset: quendā capti
uum regē adduci ad se: occurrit
ei: conatūqz ad genua percum
bere: dextra māu alleuauit: ꝛ gre
co sermone ad spem hortatus ē
laterique suo proximū in consilio
sedere fecit. nec honore mēse in
dignuz iudicauit. Nam si egre
giuz est: hostē deijcere: nō min⁹
tn̄ laudabile est. infelicis scire mi
sereri. Et ibi alia bona exēpla po
nit de clemētia. Ibidē ēt narrat
Qd Catonis morte Cesar audi
ta: ꝛ se illius glorie inuidere: ꝛ il B
lum sue inuidisse dixit: pr̄imoni
umqz eius liberis suis incolume
seruauit. Et ad istam clementiaz
debet pncipes incitare: dine cle
mentie erga nos solers medita
tio: ꝛ de clemētia dei erga se si cle
mētes fuerint spei etiā certitudo.
Unde Sen̄.v. de clemētia.c.iiij.
Optime iquit deos exemplū pn
cipibus constituā. vt se tales ci
uibus prebeāt: quales sibi deos
velint. Et ibi bn̄ de hoc. Exēpla
quoqz pietatis in principibus an
tiquis euidenter patuerūt: sic in
Enea qui dictus est pius Eneas.
Unde Virgilius li.vj. Tu regere C
imperio populos romane me
mento. Hec tibi artes erunt: pa
cisqz imponere mores. Parcerē
subiectis: ꝛ debellare superbos.
Hec ē in sūmis glia sūma viris.
Et i Traiano q dictus est optim⁹

Augustorum. ⁊ in Tito qui tante
ciuilitatis in imperio fuit: vt om
nibus prodesse nulliqꝫ studuerit
obesse ꝯuictos cõiurationis ꝯ se
dimisit illesos: ⁊ in pristinaꝫ fami/
liaritatem admisit: prout legitur
in gestis eorum.

¶ Capitulum sextum. Qđ prin
ceps sit equus in tenẽda iustitia.

T qꝛ mĩa ⁊ veritas custo
diunt regẽ: ⁊ roboratur
clementia thronus eius
ꝓuer. xx. sic debet esse princeps
A clemens: vt sit in eo equitatis iu/
stitia: sine qua nulla respublica re
gi potest. vt habituꝫ est supra vbi
de republica. Remota eñi iusti/
tia quid sunt regna nisi latrocinia
Ait Aug. iiij. de ci. Et qꝛ princeps
est fundamentũ populi: vt dictũ
est supra: ab eius iustitia emana
re debet iustitia aliorum. Itẽ qꝛ
B est pater patrie: ab eodeꝫ regi de
bet omnis alia iustitia: ⁊ guber/
nari. Item: qꝛ est caput reipubli/
ce: ab ipso debet eius iustitia per
fici. Et considerare debet: ne sit
minor ꝙ̃ debeat: neqꝫ maior. s.
excedens in punitione. Rex eniꝫ
iustus erigit terram suam. ꝓuer.
xxix. ¶ Debet eñi esse iustus: le/
ges diuinas seruãdo: ⁊ alios ad ea
rum obseruantiã ꝙ̃tum ad eum
spectat cogendo: ⁊ nullas alias
statuendo: nisi illis conformes:
⁊ ab illis regulatas: qꝛ omnium
legum inanis est censura: nisi di/
uine legis imitationeꝫ gerant: vt
habituꝫ est supra. ¶ Debet etiaꝫ C
esse iustus: recte ſm illas iudican
do: ⁊ iudicatas sñias exequendo.
Quia vt ait Aug. epistola. xxxij.
Rex seruit deo leges iustas pre/
cipiendo: ⁊ cõtrarias abrogãdo
Per me inquit sapientia diuina
ꝓuer. iiij. reges regnant. ⁊ leguꝫ
conditores: iusta decernunt. De
quibus legibus dictum est supra.
Unde ⁊ legum conditores: apud
gentiles multum honorati fuerũt
sicut Ligurgus ⁊ Solon: ⁊ alij: D
ꝓut ait. Ual. li. iiij. c. iij. di. ꝙ Ap/
pollo. requisitus de Ligurgo. res
pondit se nescire: vtrũ deorũ nu/
mero: an hominuꝫ agregari de/
buerit. Et hoc ob equitatem suaꝝ
legũ. Et de eorum legibus loqui
tur Aug. i. de. ci. c. xvi. Eadeꝫ eñi
instituendarum legũ fuit cã que
regũ: ait Tul. i. de offi. c. xij. Unđ
⁊ principes antiq subiciebãt se le
gibus a se statutis: vt ad eas im/ E
plendas alios prouocarent. sicut
narrat Ual. li. vi. de zeleuco: qui
sibi eruit oculum ⁊ filio aliũ: quia
filius puniri debuit priuatiõe am
boruꝫ. Debiti enim supplicij mo
dum legi reddidit: ⁊ equitatꝭ mi/
rabili tẽperamento: simul mise/
ricordem patrẽ ⁊ iustũ legislato/
rem partitus est. Similiter nar/
rat de alio q qꝛ legẽ a se statutaꝫ
transgressus fuerat: se gladio trãs
uerberauit: ne fraus iustitie fieret

Unde

Unde ⁊ Alex cum inter se ⁊ mi-
lites aliquos: esset disceptatio: ⁊
causa sua esset dānata in castren-
si iudicio illud iudicium acceptū
habuit. iudicibus gratias agens
quorum in eo fidem pbauerat:
q̄ iustitiā oī potentatui ⁊ sibi p̄-
tulerāt: put dicit Policratus li.
F v. c. xi. Mira ergo tāti principis
equitas: qua holuit se subicere iu-
dicio cū subditis suis. Similiter
de Job dr̄ libri sui. xxxi. Si con
tempsi subire iudiciū cum seruo
meo: ⁊ ancilla mea: cū discepta-
rent aduersum me. ¶ Itez prin
ceps debet esse iustus: pauperes
exaudiendo: eoꝝ cās examinan
do: iniurias propellēdo: ⁊ ad sa-
tisfaciendū eis iniuriātes ꝯpellē
do. hoc eniz debet eis facere exē
plo egregij imperatoris Traiani
q audiuit viduaz ad se clamātez
⁊ iustitiam petentē de his qui in-
G nocentem eiꝰ filiū occiderāt. Tu
inquit auguste impas: ⁊ ego tam
atrocem iniuriam patior. Qui lz
equū ascēdisset: ad bellū pfectu-
rus: rn̄dit ei. Ego tibi satisfaciam
cū rediero. Quid inqt illa: si non
redieris? Successor inquit meꝰ
satisfaciet tibi. Et ita. Quid tibi p
derit: si alius bn̄fecerit. Tu mō
debitor es: s̄m opa mercedē re-
cepturus. Fraus vtiqꝫ ē nolle red
dere quod debet. Successor tuꝰ
iniuriam patientibus p se tene-
H bitur. Te vo non liberabit insti-
tia aliena. Bene agetur cū succes
sore tuo: si libauerit seipsū. Qui-
bus verbis motus imperator: de
equo descendit: ⁊ causam presē-
tialiter examinans: cōdigna sa-
tisfactione viduam consolatꝰ est.
Licet aūt alibi scripta sit hec nar
ratio: hic tamen interseritur: exē
plo beati Grego: q aliquando in
diuersis tractatibus narrat idez.
¶ Item princeps debet esse iu-
stus nulli quod suum est auferē-
do: vel auferri permittendo: fur
ta phibendo: transgressores le-
gum puniendo: ad pacem reipu
blice intendendo. Regis enim
officiuz est furta cohibere. xxiij.
q. v. Rex debet. Et ibi officium
regis est: malos opprimere: bo-
nos sublimare. Unde Augu. iiij.
de ci. c. iiij. Remota inqt iustitia
quid sunt regna nisi latrocinia?
vt dictū est. Latrocinia quid sūt I
nisi parua regna. Manus eniz
ipsa hominuz est: cum imperio
p̄ncipis regitur: pacto societatis
astringitur: placiti lege preda di-
uiditur. Et hoc malū in tantum
perditoꝝ hominum accessibꝰ ac
crescit: vt ⁊ loca teneat: sedes cō
stituat: ciuitates occupet: popu-
los subiuget: euidentius nomen
regis assumat: vt ait ibidem. Et
Idez Tulius. ij. de offi. c. xij. vbi
concludit. di. Cum tanta vis iu-
stitie sit: vt latronum etiam opes
firmet ⁊ augeat quātā eā inter le-
ges ⁊ inditia in custodienda re- K
publica fore putas? Sequit. Nā

cũ ꝓmeret,in otio multitudo ab
his q maiores opes hẽbant ad
aliquẽ ꝯfugiebãt virtute ꝑstãtẽ.
Qui cũ ꝓhiberet iniuriã:tenuio
ris.i.paupioris eqtate ꝯstituta:sũ
mos cum infimis pari iure perti
nebat idest ꝑgebat:vt ait ibi. Ne
cessaria est igitur principibus iu/
stitia: de qua est supra dictũ.Vñ
Deut.xvij.dicitur regi:ne decli/
net in dexteram vel sinistrã.Sic
enim debet esse clemens:ne om
L mittat iustitie disciplinam:⁊ ecõ
uerso.Sicut Job.xxix.dicit.Cũ
sederẽ q̃i rex circũstate me exer/
citu erã tñ merẽtiũ ꝯsolator i pri/
mo eqtas iustitie.in ꝓo pietas no
tat clemẽtie:ꝑʒ Greg.mora .xx.
ꝑnceps enim non dʒ dominari:
sed ratio . Et ille est vt princeps
qui est custos iustitie: ait phus.
ethi.v.scilicet mõis dictis.Opor
tet enim:regem prodesse nõ ob/
esse:ait Señ.ij. de naturalibus.
q.vnde ⁊ principes gentiles :ne
iustitia periret:statuerũt aliquos
habentes potestatem resistendi
eis:ait Vale.libro.iiij.c.i.de quo
dam qui talem instituit:cui cum
vxor diceret:id eum egisse:vt fi/
lijs minorẽ relinq̃ret ptãtẽ rñdit.
M Relinquã minorem: sed diutur
niorem.ea eiʒ certa est potentia q̃
viribꝰ suis modum imponit.
¶ Capl̃m.'vij. Qd ꝑnceps illu
minatus sit scientia.
T quoniã princeps non
valet predicta implere:
nisi sit illuminatus sapientiali sci N
entia:ideo debet esse sapientia pe
ritus maxime diuina : vt scilicet
inerrabiliter statuat leges legi di
uine ꝯformes.Unde Deut.xvij.
vbi.ſ̃.de rege postq̃ȝ sedit in so/
lio regni describi sibi Deutro. le
gis huius in volumine:accipiẽs
exemplar a sacerdotibus leuitice
tribus.Deutro.i. secũdam legeʒ
vel iteratam.Describet inq̃ȝ ⁊ in
volumine euangelice legis ⁊i vo
lumine cordis:ꝑm instructioneʒ
sacerdotum leuitice tribus.i.ec/
clesie prelatorum legitime intrã/
tiũ ⁊ presidentiũ:⁊ nõ assumen/
tiũ sibi honorem: sed a deo vo/
catorum sine libidine ambitiõis
⁊ cupiditatis: ⁊ sine affectiõe car
nis ⁊ sanguinis : q2 sicut tactum
est:inanis censura legũ:si non di
uine legis imitationem gerant:⁊ O
inutilis est constitutio principis:
si non est ecclesiastice discipline
conformis . Ideo impator dixit
de legibus suis . Ne dedignent
sacros canones imitari. Unde ⁊
antiqui principes etiam gentiles
fuerũt studiosi ⁊ instructi in hu/
manis scientijs ⁊ diuinis:vt pa/
tet i ptholomeo:qui licet esset gẽ/
tilis:vocauit septuagita iterꝑtes:
vt haberet noticiaʒ diuine legis:
⁊ cõicaret eam sapiẽtibus regni
sui.De quibus ecclesiastice histo P
rie libro.v.⁊ Augustinꝰ.i.d doc
christriana .c.iiij.⁊.xviij.de ciui.
c.xij. Et sicut patet de Alexãdro

N q fuit instruct⁹ ab Aristotele, ꝑut ait. A. gelius libro. atti. noctium. vi. ꝙ inter isignia Philippi macedonis scilicet patris Alexādri hoc fuit: ꝙ ad litteratorium studium: vnicum filium quem sperabat regni ⁊ felicitatis futurū heredē transmittere curauit. vñ ⁊ nato Alexandro: epistolā Aristoteli misit talē. Q Philippus Aristoteli salutem dicit. Filiū mihi genitū scito: quo equidem diis habeo gratias: nō tam ꝓinde qꝛ natus est: q̄ꝫ pro eo ꝙ eum nasci contigit tempore vite me. Spero enim fore: vt educatus erudituſꝙ a te dignus existat ⁊ nobis ⁊ rerum gerendaꝝ susceptiōe. s. regni: ⁊ ad illud pertinentiū. Vñ de hoc Alexander necꝫ li. de naturis reꝝ ait: ꝙ Aristotelis discipulū fuisse Macedonē certum O est: cuius cā logicam elaborauit Tam sedulus autem naturarū R indagator extitit Macedo: vt i vase vitreo in mare misso: naturas ⁊ consuetudines piscium deprehenderit. Gallū enim secum habuit: vt super diluculo: per gallinaceum certificaretur. Et in vase ipso didicit: quomodo insidie S clandestine preparande sint ꝯtra hostes in re militari: dum scilicet exercitum piscium ꝯ alios insurgere inspexit. ¶ De huius etiā P studio ait Señ. epistola. xciij. di. ꝙ geometriam discere studuit: scituruſ q̄ꝫ pusilla erat terra: ex qua minimum quid occuparet. Et ideo a seipso reputatus est infelix ob hoc: ꝙ intelligebat. fl'm se gerere cognomen magnū. s. T Alexandrum. Quis eni magn⁹ in paruo? Et de eo ait Plinius. Alexander magnus inflatus cupidine: animalium naturas noscendi. Aristoteli sūmo in omni doctrina viro misit aliquot milia hominū qui erant in toti⁹ Asie greciecꝫ tractu: quos venat⁹ aucupia: pullat⁹ꝙ alebāt: quibusꝙ varia armenta: aluearia: piscine viuaria in cura erant: ne qd vsꝙ V genitum ignoraret ab eo. Quos percunctando: qnquaginta ferme volumina illa ꝑclara de animalibus concludit. ¶ Consimiliter legitur de aliis principibus: qui vel fuerunt studiosi de se: vl' habuerunt sapientes ad instruendum eos: Sicut Nero Senecā habuit: qui eum instruxit de clementia eleganter in duobus li X bris. Et Traianus habuit Plutarcum: qui eum instruxit notabiliter in libro qui inscribitur de instructione Traiani. Cuius quedam epistola fuit talis. Plutarcus: Traiano salutē dicit. Modestiam tuam noueram non appetere principatum: quem tamē semper mereri morū elegantia studuisti. Quo quidem tanto dignior iudicaris: q̄ꝫto a crimine ambitiōis videris alienus. Tue igitur virtuti congratulor: ⁊ fortu

ne mee: si tamē recte gesseris qđ
probe meruisti. Alioquin te peri
culis. ⁊ me detrahentiū linguis
subiectum non dubito: cum et
ignauiam imperatorum ferat ser
mo publicus: ⁊ delicta disci-
pulorū refundi soleant in prece-
ptores. Sicut Señ. Neronis
sui merito: detrahentium carpi-
y tur linguis. Adolescentium suo
rum temeritas in Quintilianū.
refunditur. Et Socrates in pu-
pillum suū fuisse clementior cri
minatur. Tu vo: quis es? Rectis-
sima geres: si a teipso non reces-
seris: si primo te composueris: si
omnia disposueris ad virtutem
Recte tibi cedēt omnia politice
constitutionis. Maiorū vires
tibi expressi: quibus si obtempe-
res: Plutarcum viuēdi habes
auctorem. Alioquin presentem
epistolam inuoco: quia in perni-
ciem imperij non peragis aucto
re Plutarco. hec ille. Ex his pa
tet euidenter: ꝗ̄ veraciter: equi-
ter ⁊ cõstanter instruxit principē
in p̄dictis. ¶ De studio vo Ju-
lij Cesaris legit libro de vitis Ce
Z sarum parte prima. Qualiter. s.
inuestigauit cursum solis: horas
⁊ momenta temporum numerā
do: ⁊ quomodo bisextū inuenit:
⁊ libellos mltos scripsit. Et simi
liter Solinus ait libro. i. c. ij. Mō
eius disciplina. omnium postea
imperatorum fundata ratio est.
Et libro primo ante finem ait de

Cesare ꝙ nullus celeri⁹ scripsit:
nullus velocius legit: quaternas
simul epistolas dictasse perhibe
tur. ¶ Et de Teodosio legitur in A
prologo historie tripartite. Aiūt
te inquit Sozomeus: per diē ex-
ercitari armis: subiectoꝝ nego-
tia disceptar: iudicare simt ⁊ age
re: modo seorsum: modo publi-
ce que sunt agenda considerare:
noctibus vo libris incumbere.
Et ait ibi. quoddam candelabrū B
oleum sibi fundere in lucernam
vt nullus in laboribus suis affli-
gi cogeret: ⁊ vt somno repugna
ret. Unde ⁊ ait ibidem. ipsum sci
re naturas lapidū exemplo Sa
lomonis. ¶ Cõsimiliter legitur
đ Carolo magno: ꝙ studiosus fu
it in artibus liberalibus: que mi-
ro modo depicte erāt in palatio:
prout legitur in gestis suis. Fuit C
etiā studiosus in libris diuinis:
⁊ specialit diligebat libros beati
Augustini de ciuitate dei. ⁊ Al-
chuinus specialiter docuit eū dia
leticam ⁊ astrologiam: Et trans-
ferri fecit studiū đ Roma Pa- A
risi⁹. Et offensus dissonantia cā-
tus ecclesiastici inter romanos
⁊ gallicos: iudicans: iustius esse
bibere de puro fonte ꝗ̄ de riuo
turbato: duos clericos Romā
misit: vt antiquum cantum disce
rent: Et primo per hos ecclesia B
Metensis: ⁊ per illā omnis ec
clesia gallicana ad romani can-
tus auctoritatē reuocata ē. Lau

danda igitur principis studiosi-
tas: que sic studuit non solum si
bi proficere sed omnibus. Et ta
les fuerunt multi alij principes.
Unde in litteris quas misit qdaʒ
rex romanorum regi francorum
quib⁹ hortabatur: vt liberos su
os disciplinis instrui procuraret:
inter alia eleganter adiecit. Rex
illitteratus: quasi asinus corona
C tus. Ideo illud seculum aureuʒ
dicebatur quando sapientes re-
gnabant: ait Señ. epistola. xliiij.
in illo inquit seculo: quod aureũ
perhibetur. quando penes illos
sapientes regnuʒ erat Possedo
nius iudicabat. hi continebant
manus: ꝛ infirmiores a validio-
ribus tuebantur. Suadebãt ho
nesta: disuadebant contraria: ꝛ
vtilia atqȝ inutilia monstrabant.
horum prudẽtia ne quid deesset
suis prouidebat. Fortitudo arce
bat pericula: beneficia augebant
ornabantqȝ subiectos: officium
erat imperare non regimen. Ne
mo q̃tũ posset aduersus eos ex
periebatur per quos ceperat pos
se, nec erat cuiqȝ animus ad iniu
riam aut causa: cum bene impe-
D ranti bene pareretur: nihilqȝ ma
ius minari male parẽtibus pos-
set: q̃ vt abirent e regno. Hec il-
le. vere ergo illud seculum aure
um quando sapientes principa-
bantur. Unde Boetius primo de
consolatio. c. iiij. dicit. ꝙ ƀʒ Pla-
tonem respublica felix. esse inci-
pit: si eam vel studiosi sapientia
regerent: vel eius rectores: sapiẽ
tie studere contingeret. Ideʒ ait
Ualerius lib. vij. c. ij. Et ideʒ So
crates: q Appollinis oraculo sa-
pientissimus fuit iudicatus: pro-
ut dicit Policratus li. iiij. c. vj.
Nullus enim est: queʒ oporteat E
vel plura vel meliora scire: q̃ pn
cipem: cuius doctrina omnibus
debet prodesse subiectis: Cũ eni
pacis itẽqȝ belli debeat opa mo-
derari: legum: reiqȝ bellice ipsuʒ
oportet habere peritiam. ait Ue-
getius: renatus. Regale eni op⁹
est sapere: ꝛ diiudicare: ait Tuli⁹
libro primo de diuinatione. Qđ
opus non potest exerceri sine di
scretione sapientie. Iudex eniʒ sa
piens iudicabit populum suum.
ꝛ rex insipiens perdet ppl̃m suuʒ
Eccle. x. Unde ꝛ deus voluit sa-
pientes esse rectores populi sui. F
Sicut Abrahaam qui fuit peri-
tus in omni doctrina egiptiorũ.
Act. vij. ꝛ Moyses. Similiter
Dauid qui habuit sapientiam si-
cut angelus dei. ij. Reg. xiiij. Et
Salomon petijt a deo sapientiã
ad regendum populum dei: cui
dedit dominus cor sapiens ꝛ in-
telligẽs. iij. Reg. iij. princeps eiʒ
insipiens est sicut furiosus gladi
um habẽs in manu: ꝛ sicut igna
rus gubnator: tenens guberna
culũ i tẽpestate. ꝛ sic leges igno-
rans ꝛ sedens in loco iudicij ꝛ iu
dicium peruertens. Qđ plangit G

sapiens Ecc.iij. Uidi loco iudicij
impietatem: ꝛ loco iustitie iniq/
tatem. Si tamen ꝯtingat: ꝙ prin
ceps sit ignarus sapientie ꝛ diui
naꝝ legum: inquirat noticiaꝫ di
uine legis a sacerdotibus ſꝫ pre/
ceptuꝫ legis diuine. ꝛ audiat ve
ros doctores: ꝛ eorum consilijs
acquiescat: exemplo Dauid: q ha
buit secum Natham prophetaꝫ
ꝛ Sadoch sacerdotem.

¶ Capl'm. viij. Q̄d princeps sit
largus munificentia.

e T quia princeps dꝫ om
nibus prodesse: vt dictū
est: ꝛ dꝫ omnib9 eē ama
bilis: ideo debet esse in eo largita
tis munificentia. Amici eniꝫ sūt
dona tribuētis: prouer.xix. Et di
uitie scilicet erogate addunt ami
cos plurimos. ibidem. Hoc eiꝫ
facit principes amabiles: sicut d̄
Tito ait Policrates li.iij.c.xiiij.
I Quid dicam scilicet de Tito: qui
patris auaritiam tanta liberalita
te purgauit: vt amor ꝛ delitie ab
omnibus diceretur: constantissi
me tenens in moribus: ne quem
postulandi gratia ad se accedētē
sine re vel spe quoquo modo di
mitteret. vnde ꝛ interrogantib9
domesticis: cur plura polliceret
ꝙ̄ p̄stare posset: respondit: Non
oportet: quēꝙ̄ a sermōe pricipis
tristem recedere. Idem recorda
tus super cenam: ꝙ nihil ea die
cuiꝙ̄ prestitisset: dolēs ꝛ gemēs
K ait. O amici: diem hanc perdidi

Nullum enim vitium deterius
auaritia: presertim in principibus
rempublicā gubernantibus: ait
Tulius.i. de offi.c.xxiij. Et sequi
tur. Q̄d Apollo phitius oraculo
edidit.. Spartā nulla re alia ni/
si auaritia esse perituram. Unde
ꝛ eius etiam suspitio est vitanda
ait idem.c.xviij. Largitas v̄o fa
cit principes amabiles: famosos
ꝛ claros: ait Boeti9.ij. de ꝯsola.
c.v. Claros largitas fac̄. ꝛ debꝫ
esse multiplex in principib9 scilꝫ.

¶ In donorū mūifica largitate
¶ In sui affabili condescensio/
ne ꝛ quasi sui exhibitione.
¶ In superuenientium liberali
susceptione: ꝛ
¶ In necessariorum prompta
administratione.

¶ Princeps enim debet dona
tribuere ſm decentiam ꝛ eminē
tiam sui status: sine magna pre/
ciositate ꝛ multa numerositate:
indilata ꝓ̄portione: ꝛ hilari iocū
ditate. habita tamen recta consi/
deratione ad suam possibilitateꝫ
ꝛ ad eorum quibus dat qualita/
tem: ꝓut docet Seneca.ij. de be
neficijs.c.xij. di. Respiciende sūt M
cuiusꝗꝫ vires facl'tatesꝗꝫ: ne aut
plus prestem9 ꝙ̄ possumus: aut
minus. Estimanda est enim per
sona cui datur. vtriusꝗꝫ personaꝫ
confer. ꝛ inter ipsas examina qd
donabis. Ubi pōit exēplū d̄ Ale
xandro: qui dedit vrbem cuidā.
Cui cum ille diceret: non conue/

nire sue hoc fortune: nõ quero in
quit quid te accipe deceat: sꝫ qd
N me dare: Animosa vox ⁊ regia
videtur: sed stultissima: ait Señ.
ibi. Nihil enim per se decet quẽ
ꝙ: sed refert quid: cur: q̃re: vbi:
⁊c. sine quibus facti ratio nõ cõ-
stabit. econtrario ponit exem-
plum de Antigono: a quo Cin-
nicus petijt talentum. Cui ille re-
L spondit: plus esse ꝙ Cinnic⁹ pe-
tere deberet. At ille repulsus peti
it denarium. Cui rex respondit:
minus esse ꝙ regem dare dece-
ret. Turpissima h̃ cauillatio. In-
O uenit enim quomodo neutrum
daret: cum posset denarium tan-
ꝙ Cinnico dare: ⁊ talentuꝫ tãꝙ
rex. Nam persone contemptibi-
li parum potest dari. tamẽ decet
personam nobilem magna dare
Sed hec largitas debꝫ esse equi
tate iusta scilicet dando de ꝓprio
P non de alieno: ꝙtitate modera-
ta. vt det scilicet ꝙtum decet vti-
litate proficua: vt det ad vtilitatẽ
dantis. intentione ordinata: vt. s.
non ad pompam ⁊ iactantiam:
sꝫ ad profectũ suscipientiuꝫ: pro
M ut dicit de his Tulius. ij. de offi.
c. xix. Multi inquit patrimonia
effundunt: inconsulte largiendo
Quid autem stultius ꝙ quod fa
cis libenter: curare ne id diutius
facere possis. Ad quam etiaꝫ lar
gitioneꝫ sequuntur rapine ⁊c. Et
Q sequitur. Duo sunt largorum ge-
nera: quorum alteri prodigi sciꝫ
qui in epulis ⁊ inuitationibus: ⁊
gladiatorꝫ muneribus: ludorum
venationũq; apparatu: pecunias
ꝓfundũt ⁊ in eas res: quarũ me
moriam aut nullam aut breuem
sunt relicturi. Alij sunt liberales:
qui facultatibus suis aut captos
a predonib⁹ redimũt: aut es alie
num suscipiunt: amicoruꝫ causa
aut in filiarum collocatione ad-
iuuant: aut opitulantur in re acq
renda vel augenda. Idem Am-
bro. primo de offi. vbi ait. Non ẽ
largitas: si qd̃ alteri largiris: alte
ri extorques: illi dare: isti noces:
qd̃ fit iactantie cã magis ꝙ mise
cordie. Et ibi bñ de hoc. Et seqt
R perfecta est: vbi silentium op⁹te-
git: ⁊ necessitatib⁹ singulorũ ocul
te subuenit: quam laudat os pau
peris non labia sua. Nesciat inqt
xp̃s sinistra tua quid faciat dexte
ra tua. Math. vi. Et de hoc Tu-
lius. i. de offi. c. xviij. ea inquit li-
beralitate vtamur q̃ amicis ꝓsit.
nemini noceat: nihil enim libera
le quod non iustum. Et Sene. i.
de clementia. c. xiij. dicit. ꝙ nõ ẽ
liberalis qui de alieno est libera-
lis: sed ille qui quod alteri donat
sibi detrahit. Et hec munificen-
tia prouocat amorem. nedũ suo
rum sed etiam extraneorum. vn
de Valerius libro. v. c. i. narrat d̃
legatis Carthaginensibus veni-
S entib⁹ ad vrbem ad redimendũ
captiuos. quibus nulla recepta
pecunia etiam exercitus captiuo

rum redditus est. Quos obstu/
puisse arbitror: et secum dixisse. O
munificentiam gentis romane:
deorum benignitati equandam
O etiam nostram legationem su
pra vota felicem. Beneficium qđ
nunquam dedissemus accepimus.
Unde et in admirationem: ꝓco/
nizationem: et dilectionem dantiū
eos beneficij munificētia prouo
cauit. Et hanc largitionem auget:
quando dona dantur prompte et
hilariter: prout ait Seneca. primo
de bñfi. c. vi. d. quod quidā bñficium
T ab homine duro et aspero datum:
panem lapidosum vocauit: quem
esurieti accipe necessariū est: sed
tn̄ acerbū. Unde qdā ꝟsificator
egregi⁹. Denigrat meritū: dantis
mora: Nā data rapti. Munera
plus laudis: plusq; fauoris hn̄t.

Capitulum nonum. Quod prin
ceps sit affabilis hilari leticia.

i Tem princeps debet eē
munificus in affabili sui
ipsius ꝯdescensione. Nā
vt ait Seneca primo de benefi.
c. xvij. Beneficium siue liberali/
tas fit dupliciter: aut opa: aut pe/
cunia. Altera ex archa: altera ex
V ꝟtute depromitur. Unde et in lau
dem Traiani dicitur: quod arguen/
tibus eum amicis: quod in omnes ni
mium: et vltra quam imperatorem
deceat cōis esse respondit: se ta/
lem velle imperatorem esse pri/
uatis: qualem imperatorem sibi

quisq; priuatus optaret. Cauere
tamen princeps debet ne nimis X
condescendat et vilescat auctori/
tas: prout dicit Ualerius libro .ij.
c. i. narrās: quod Medie reges nul
li mortalium osculum ferebant.
Quicquid enim in excelso fasti/
gio positum est: humili et certa
consuetudine quo sit venerabili
us vacuū esse consueuit. Ex hac
benigna consuetudine: et conde Y
scensione Julius Cesar amorem
militum suorum meruit. quia il
lis condescendebat. Non enim
eos milites pro conditione: sed
blandiori nomine cōmilitones
appellabat. Miro quoque mō eos
diligebat: et carus habebatur ab
illis. Et aliquādo militi suo subi/
ta valitudine grauato in diuer/
sorio locum suum dimisit: et ipse
humili loco ac sub cliuo accubu
it: prout narrat libro de vita Ce/
sarū beniuolentia enim principis
ꝯdescēssiua suis: mltū eos ꝓuo/
cat in ei⁹ amorem. Unde et de Alex. Z
narrat Valeri⁹. li. v. c. i. quod cū vide
ret militē quendā senio confectū
frigore nimio stupefactum: cum
ipse esset in sede sublimi propin/
qua igni: surrexit: et suis manib⁹
illū in sede sua imposuit dicens:
Illud salutare futurū: et qđ apud
persas capitale extitisset: solium
regium occupasse. Quid igitur mi/
rum: si sub eo duce militare tot A
annis dicebant iocundū: cui gre
garij militis incolumitas proprio sa

ſtigio carioꝛ erat.hec ille.Conſi/
militer narrat Sen̄.v.de benefi/
cijs.c.xviij.de Ceſare:ꝙ cū vete
ranus quidam miles diceret ei:
qui apud vicinos ex cauſa ꝑme/
bat. Meminiſti o imperatoꝛ in
hiſpaniam:cū ſub quadā arboꝛe
feruentiſſimo ſole veles reſidere
quēdā ex comilitonibus penulā
ſubſtrauiſſe: Memini inquit:et
B ꝙ ſiti confectus ire volebā ad fō
tem:ſed nō poteram repere ma/
nibus niſi comiliton foꝛtis ac ſtre
nuus aquam mihi in galea attu/
liſſet:poſſeſ inquit impatoꝛ agno
ſcere militem illum aut galeam?
Ait imperatoꝛ: ſe nō poſſe galeā
agnoſcere ſed hominē.⁊ adiecit
Tu quidem ille non es.Merito
ait miles:me non agnoſcis. Nā
tunc integer eram:poſtea in acie
oculus effoſus eſt: de capite oſſa
eiecta. Quod audiens Ceſar ve
nit exhiberi negociū:⁊ agellos
in quibus cauſa rixe ac litiū fue/
rat militi donauit. De Auguſto
Ceſar narrat. Poli.li.iij.c.xviij.
Aliter.ꝙ cū veteranus periclita/
ret in cauſa:rogauit Ceſarē in pu
blico:vt adeſſet.Qui aduocatū
preſtantiſſimum dedit ei.Cui ve
C teranus.Non ego Ceſar pericli/
tāte te i bello Aſiatico vicariū q̄
ſiui:ſ; ꝓ te ipſe pugnaui.Detexit
ꝙ ipſas cicatrices.Erubuit Ce/
ſar:venitq; in aduocationē:vt q
verebat non tm̄ ſupb⁹ ſed etiā in/
gratus videri.Tali benefica be/
niuolentia:⁊ condeſcenſione be
niuola:meruit non ſolum amo/
rem militum:ſed etiam aduerſa
rioꝝ.De ipſo quoq; Julio Ceſa
re ait Solinus li.i.ꝙ benignitate D
adeo preditus fuit: vt quos ar/
mis ſubegerat:clementia magis
vicerit. Unde ⁊ imperatoꝛ eter/
nus rex regum: ⁊ dominus do/
minantium. vt oñderet amoꝛe;
ſuum ad nos:⁊ nos ad amoꝛem
ſuum aliceret: non ſolum ſua no
bis dedit:ſed etiam ſeipſū: ⁊ ſū
ma ⁊ admiranda munificentia
ſe nobis cōicauit.ro.v.Cōmen/
dat charitatē ſuā in nobis.⁊c.Et
Eph.v. Chriſt⁹ dilexit nos ⁊ tra
didit ſemetipſū pro nobis. Joh.
xv.Maioꝛem charitatē.⁊c.

¶ Capitulum decimū.Qḋ ꝑn/
ceps ſit liberalis in hoſpitum ſu
ſceptione grata.

Similiter princeps debet
eſſe in ſuſceptione hoſpi
tū aduenientiū dapſilis
⁊ largus. Si.n.hoſpitalitas ē in
oībus cōmendanda:⁊ eius con/ E
trarium deteſtandū.put di. Apo
ſto. Petrus.i.pe.iiij. Hoſpita/
les inuicē ſine murmuratione ⁊
Heb.xij.Hoſpitalitatē nolite ob
liuiſci.per hāc eni placuerūt qui
dā angelis hoſpitio recepti Abꝛa
ham.ſ.⁊ Loth.gen̄.xviij.⁊.xix.
Multo magis eſt laudanda in
principibus:⁊ contrarium vitu/
perandū. Per eam ei; fauoꝛ ⁊
amoꝛ populoꝝ impetrat: q2 ſplē

Cesar in aduocatione
a veterano postulatus

didũ in panibus benedicẽt labia
multorum. Ecc.xxxj. Unde ⁊ sal
uatorẽ nostrum voluerũt facere
regem. postꝙ eos satiauit pani-
F bus. Jo.vj. sup qꝺ Criso.omel.
lxxxi. dicit: ꝙ multa fuerat opera
tus mirabiliora: sed nunꝙ con-
fessi sunt eũ regẽ nisi quando im
pleti sunt panibus. Magna eniꝫ
tyrãnidis est superabundãtia ca
strimargie. ait ibi. Et econtrario
narrat Tuli⁹.ij. de offi.c.xviij. ꝙ
Manito homini ditissimo pre-
termissio edilitatis. consulat⁹ re-
pulsã attulit. Huius hospitalitatꝫ
exemplũ habemus in Job.xxxi.
c. libri sui. Si comedi bucellaꝫ
meã solus: ⁊ non comedit pupil
lus ex ea. ⁊ p⁹. Foris non mansit
pegrin⁹: hostiũ meuꝫ patuit via
tori. Hospitalitas eni honestissi-
ma ⁊ famosissima est principib⁹
vnde narrat Valeri⁹ de quodam
magnate.li.viij.c.vltimo.s. Ar-
G gentino gallie possessore: Erat in
quit opibus excellẽs: sed animo
locupletior: semperqꝫ in erogã-
da potius ꝙ congreganda pecu
nia occupatus: adeo vt dom⁹ ei⁹
quasi quedam munificentie offi
cina diceret. Illic enim publicis
apta munimenta vsibus extrue
bant: illic grata populorũ oculis
spectacula edebant: illic epularũ
magnifici apparat⁹: libẽtiqꝫ ani-
mo annone subsidia orlebantur
Et cum hec: vniuersis inopia la-
borantibus priuatim alimẽta: do

tes ẽginibus paupertate pressis
detrimentorum cursu quassatis
subsidia errogabat: Hospites q̃
qꝫ tũ vrbanis penatib⁹: tuꝫ etiaꝫ
rusticis tectis benignissime exce
pti: varijs ornati muneribus di-
mittebãt. Quodã quoqꝫ tempo
re quingentos simul Selegẽtiũ
equites cum tempestate in posses
siones suas compulsos aluit ⁊ ve
stiuit. Quid multa. Non morta-
lem aliquẽ: sed propitie fortune
benignũ diceres sinuꝫ. Ergo qꝺ
gallias possidebat oium q̃si om-
ne patrimoniũ erat. pro cuius sa K
lute ⁊ incrementis: tã argentina
ciuitas ꝙ ⁊ vicine regiones vo-
tis excubabant. Ex cõtraria par
te: sunt loca archas habentia in-
exorabilibus claustris obseratas H
Nõne prestantiorẽ estimes illaꝫ
impensaꝫ ꝙ hanc custodiã. hec
ille. Ex quibus patet: ꝙ hui⁹ ho-
spitalitas in susceptione hospitũ
fuit cõissima ⁊ prõptissima: i col-
latione necessarioruꝫ affluentissi-
ma: in subministratione vrbanis
sima: in duratione: beneficentissi
ma: hoc eni esse debet in hospi-
talitate precipuum Et hec erant L
in palatio Salomonis.iij. Re.i.
Uidens regina Sabba domum
quã edificauerat Salomon: ⁊ ci I
bos mense ei⁹: ⁊ ordines mistrã
tium: non habebat vltra spirituꝫ.
Similiter hec erant in conuiuio
Assueri. Hester.i. vinũ quoqꝫ: vt
magnificentia regia dignuꝫ erat

abūdans ⁊ precipuū ponebatur: nec erat qui nolentes cogeret ad bibendū. Nec debēt esse vel apparere in palatijs principū: ⁊ cōuiuijs histrionici gestus: vel meretricum cantus: nec ludi inepti: nec clamorosi risus: nec confusi apparatus: sed ciuiles ⁊ honesti gestus. Unde ⁊ in cōuiuio quod exhibuit Dido Enee ⁊ militib⁹ eius: licet essent multa superflua Ut scribit Uirgilius li.ij. Non tñ leguntur fuisse inhonesti cantus
K nec hystrionici gestus. Unde dr Cithara tinicus hiopas. Personat aurata docuit que maximus Athlas. Unde hoīuz genus: ⁊ pecudes: vnde hymber ⁊ ignis ⁊c. Licet eni esset a femina prepatū ⁊ nimis delicatum: ⁊ ad voluptatem tendens: non tñ ibi psonuit cithara vl stulta lasciuia: sed que naturalia erāt: ⁊ ꝯuiuio ciuili decentia. In ꝯuiuio vo Enee apd Euādrū: officio humāitatis exhibito. alia legunt. Ubi dr. Dapes iubet: ⁊ sublata reponi Pocula. gramineo viros locat ipse sedili. Precipuūqꝫ thori: ⁊ villosi pelle
L leonis. Tunc leti iuuenes certati areqꝫ sacerdos. Uiscera costa ferunt taurorū: onerātqꝫ canistris Uescitur Eneas: simul ⁊ troiana iuuentus. Perpeti tergo bouis ⁊ lustralibus escis ⁊c. In ꝯuiuio femine cuncta erāt aurea: In cōuiuio vo Enee sedile gramineuz ⁊ spoliati leonis pellis vilosa. Ibi Nulla quies ab epulis ⁊ delitijs: In isto vo cōuiuio necessaria apposita. Ibi cithara. hic sacerdos ad arā: ibi iocosa: hic seria tractabāt. Unñ summe cauēdū principib⁹ ne lasciuie delitiaruz: ⁊ torpores somniorū: ipsū ⁊ suos eneruent.
Cāpana eni luxuria. iuictū armis M
hanibalē: illecebris suis cōplexa romāo militi vicēdū tradidit sicut dictum est supra.c.iij. huius distinctionis.

¶ Capl'm vndecimū. Qd princeps sit longanimis patiā.

v Tertius princeps debet esse longanimis patiētia ⁊ imperturbatus: qa vt ait Greg.mor.xx. ptāti amica est
impatientia. Quā dz princeps re N
frenare ex consideratiōe naturalis parilitatis sue cū illis quib⁹ p̄est. Qd notat in predicta auctoritate Deut. xvij.q.s. de nūero fratrū debet eligi rex. In quo notat parilitas naturalis eius ⁊ illoruz super quos regnat. Qd considerans Job.xxxi. dicebat. Si contempsi subire iudiciū cum seruo meo: ⁊ sequit. Nonne i vtero fecit me qui ⁊ illum? Et de hac patiētia siue intolerantia iniuriarum: siue in sustinentia impropertiorū siue in remissione eorum vt dcm̄ est in breuiloquio d̄ v̄tutib⁹. Summe eni iracundia cauenda ē p̄ncipibus propter eius pernitiositatem ⁊ turpitudinē. ait Sen.i. de clementia aloquēs principē. Lo

O qui inquit non potes. nisi vt vocē
tuam que vbiq sunt gentes exci
piāt. Irasci nō potes: nisi vt om
nia premantur. Cum igitur prin-
ceps latere non possit: et omniuz
oculi in eū respiciant, vt ait ibi-
dem: prouide debet precauere ira
cundiam: que deformat hominē
exteriorē: et confundit interiorez
ait Sen. ij. de ira di. q nihil eque
profuit iratis q̄ itueri deformita
tē rei. i. ire. Nam in ea facies tur-
P batior: ora pulcherrima fedat: tor
uos vultus ex tranquillitate red-
dit. linquit decor ois iratos. Se-
quit. Qualē putas aium: cui⁹ ext
imago tam feda est? Quanto illi
intra pect⁹ est acrior spūs teribi-
lior vultus: intensior impet⁹ ru-
pturus se nisi eruperit? Quales
Q sunt hostium vel ferarū cede ma
dentium: vel ad cedem euntium
aspectus. Qualia poete inferna-
lia monstra finxere: succinta ser-
pentibus: et igne et flatu etc. Talez
nobis iraz figurem⁹. Ideo vt ait
Sixtus. Iratis pfuit aspicere spe
culum: vt ymago repercussa ostē
dat homini suam deformitatem.
R Cum igitur princeps: gestum de
beat habere honestum ob oiuz
aspectum in ipsum: et habere ani
mum iperturbatū ad iudicandū
in tranquillitate: et operanduz in
equitate: studiose debet irā cauer
et animum in tranquillitate serua
re. Ira enim impedit aium: ne
possit cernere verum. Et ira viri
iustitiam dei non operatur. Ia-
cobi. i. Debet enim pus vincere
irā que est hostis interior. regnū
anime confundens: demū vin-
cere hostes: regum exterius inui
dentes: sicut fuit de Fabio vel Fa S
britio. In cuius laudez ait Sen.
i. de ira. q prius vicit iram q̄ ha
nibalem. Cōsimiliter de alijs prin
cipibus legit: q cum essent potē-
tissimi tamē fuerūt patientissimi: X
qualis fuit Julius Cesar: vt le
gitur li. de vita Cesarum: et in sus
tinentia contumeliarum: remis-
sione iniuriarū: et moderatione
penarum: vbi dr: q cū ei impro
peria dicerentur non iudicauit.
Sicut fuit illud. Gallias Cesar T
subegit. Nicomedes Cesarez et
Nicomedes non triumphat q
subegit Cesarez. Imponebatur
enim ei: q Nicomedes rex Bi-
tinie fuit abusus eo in iuuentute
nephādo. s. flagitio. Et cū multa
conuitia de hoc audiret: semper
dissimulabat. Similiter cum la-
to clauo vsq ad manus fimbria
to vti esset consuetus: et laxi⁹ cin
geret. ait Scilla admonēs opti-
mates: vt puerū male cinctū ca-
uerent. In eodē li. legit: in acie p
clamasse: vt ciuibus parceret qn̄
pugnauit contra pompeiū: et ciui V
bus suorū concessit seruare vnū
quē vellēt ptis aduerse: qn̄. s. eēnt
capti: Nec legunt vlli perisse ab
eo nisi in plio exceptis Affricano
et Lucio. Et nec hos etiaz: de vo

vt Augusti

luntate eius peremptos putant: vt df ibi. Similiter cum esset cupidissimus margaritarũ: & diceret Cecilio: vt aliquid faceret. rñdit. Prius saciaberis margaritis Similiter: cũ quidã diceret: vellem: me ad cenã inuitasset: pfecto nihil reliquiarũ fuisset: nunc me reliquie vestre exercent. Imponebat eni ei: q esset auar⁹ & cupidus: Silr de Cesare Augusto legit prout dicit. Poli. li. iij. c. xviij. q mire patientie fuerit. Cum eim aduersus priuatũ quendam escandesceret: loquere inquit Augustus qd placet: qz diligentiam auribus: & lingue taciturnitatez indixi: quietem aio. Et in oibus his potentiam meã acusa: qz nil aliud argui pot in patientia mea Unde obseruatũ est: q quotiens ingrederet vrbem: ne de quoqz suppliciũ sumeret. Et ibidem df q cum qdam sibi diceret: o tyrãne: respondit. Si essem nõ diceres. Itez Curtius eques Romanus: cum macrũ turduz sumpsisset in conuiuio Cesaris: interrogauit an mittere liceret: respõdit: Quid ni liceat? Ille statim per fenestrã misit Similiter miles per itus aucupii: noctuam que Cesarem inqetabat: spe ingentis premii captam duxit ad cesarẽ. hoc laudato: iubet imperator: mille nummos dari. At ille ausus est dicere. Malo vt viuat: auẽqz dimisit. Abijtqz contumax miles: non sine admiratione multorũ: Cesare ñ offenso. Itẽ August⁹ in pollionez scripserat phesceninos. Cãtica. s. nuptialia. At ego iquit Pollio taceo. Non. n. ẽ leue in eũ scribere q pt pscribere. Sicut aũt non facile concipiebat iram: ita nec facile admittebat ad amicitiã: & quem semel admiserat cõstantissime retinebat. Et eidez intra varia dedecora a quodã probroso obiectum est: q adoptõez auunculi: stupro meruerit: quia cum Julius cesar amasse artius victus est: non sine rubore pstrate amicitie. Ali⁹ quoqz irat⁹ obiecit q solitus esset crura ardenti face suburere quo mollior surgeret pilus. Item eo tyrãnizante ingt plebeius. Uides ne: vt Cinedus orbem digito temperat? Et cum magnus ob corporis breuitatem cõuiciãtis cuiusdaz impetu diceretur: sibi calciamentis grãdiusculis esse vtẽdũ. rñdit. ¶ De Tiberio quoqz legitur: q lz in multis fuerit vitiosus: aduersus tamẽ conuicia patiẽs fuit. di. q in ciuitate linguas esse liberas: & mentes hoium oportebat. ¶ Similr Domitianus patiens fuit v bor. Cui fertur dixisse orator Lucan⁹ Non esse mirum si eneaz haberet barbam: cui os ferreum: cor plumbeum esset: eo q dura dumtaxat loquebat: que ex iniquitatis adipe magis qz corde cõceperat procedebant. ¶ De patiẽtia quo

per monu? ... ad ...

ꝙ mirabili Augusti Cesaris dic Sen̄.iij de ira. Qd cum Timagines historiarum scriptor: quedam in ipm Cesarẽ: quedam in vxorem: quedã in totã domũ dixerat. nec dicta perdiderat: sꝫ circũferebat: et in ore eorũ est . the meraria vrbanitas. Et ideo illuꝫ sepe monuit Cesar: vt lingua moderatius vteret. Perseuerãti vo illi. domũ suam interdixit. Consueuerat tñ ille assumi in contubernio polliõis: q libros: acta Cesaris: continentes. Idẽ Thimargines combussit: et tñ Cesar nec motus est: ꝙ laudibꝰ suis gestisꝗ manus intulerat. Nunꝗ cuꝫ hospite inimici sui questꝰ ẽ. Vñ arguit ibi Sen̄ bene: Dicat: sibi quisꝗ: quotiens ira lacessit. Nũquid in domo mea plus possum ꝗ toto orbe terrarũ diuus Augustus potuit? Ille tñ contentus est a cõuiciatore suo secedere. Quis sum ego: cuiꝰ aures ledi nephas sit? Multi ignouerũt hostibus: ego non ignoscam pigris: negligentibus: garulis? Ubi subdit: q̃ debent mouere hoiem ad ignoscendum. Puerũ inquit etas excuset: feminam sexus. extraneuꝫ libertas: domesticũ familiaritas Sequit. Amicus est. s. qui offendit: fecit quod noluit: inimicꝰ: qđ debuit: prudentiori cedamꝰ: stultiori remittamus. Pro quocunꝗ illud nobis rependamꝰ: sapiẽtissimos etiam viros qñꝗ delinquere. Neminem esse tam circũspectũ: cuius non diligentia sibi ipsi aliqñ decidat: neminem taꝫ maturum: cuius non grauitateꝫ in aliquod fedius scm̄ casus impingat: neminẽ tam timidũ offẽsarum: qui non in illas duꝫ vitat incidat. Nobiles enim viri despiciunt opprobria et cõtumelias? ait ibidem: ponens exemplũ bonum. Proprium est inquit magnitudinis vere: nec quidẽ sentire se percussam. s. iniurijs. Sicut eniꝫ imanis fera et magna: ad latratum canũ lenta respicit. Et sicut hirticus ingẽti scopulo fluctꝰ resultat. Qui eni ñ irascit. icõ cussus iniuria psi stit. Qui vo irascit motꝰ ẽ: Vir eni nobilis audiẽs iprop[er]ia: dꝫ cogitare eoꝝ stulticiã itẽperãtiã: vel ignorãtiaꝫ: Vñ ait ibi. Quare fers egri rabiem: frenetici verba: puerorũ proteruiaꝫ Nempe quia videt nescire quod faciunt sic et de alijs. Sunt enim imprudentes: et in oibus par imprudentia: par patrocinĩu. Ibidẽ narrat Sen̄. de mira patiẽtia Antigoni regis. Cum enim quosdã ex militibus audisset omnia mala imprecantes regi. qui eos in illud iter: et inextricabile lutum deduxisset: accessit ad eos qui maxime laborabant. Et cum ignorãtes a quo adiuuarent: eos explicuisset: nunc inquit maledixistis Antigono: cuius vitio in has miserias incidistis: modo aũt bene

Antigoni p...

optate ei: qui vos ex hac voragie eduxit. Nec aplius dixit eis. Idē etiam antigonus cū obsedisset castrum et multa improperia. sibi e castro dicerent fidutia loci. contemnentes hostē: respōdit. Gaudeo et boni aliquid spero: si in castris meis silentiū habeo. Quos cum fame domuisset: captis sic usus est: ut eos qui militie utiles erant in cohortes ascriberet: ceteros preconi subiceret. Idq; se negauit facturum fuisse. nisi expediret his: dnm habere: qui tā malam hnt linguam. Ibi etiam dr. q Scipio affricanus cuidam arguenti eum: q parū pugnaret: rndit imperatorem me peperit mater mea nō bellatorē. Erat tamē fortūatissimus strenuusq; bellator et victor. Ibidem legit d Teodosio imperatore: et recitat in codice: q ait. Si quis noia nostra crediderit lacessenda: eū pene nolumus subici: qm si ex leuitate procedit contemnendū est. si ab insania: miseratiōne dignū: si ab iniuria: remittendum. Ibidez legitur de vespasiano: q dicenti sibi opprobria rndit. Huiusmodi hominibus risum debemus: nobis aūt correctionē: penaz criminosis. ¶ De patientia phorū dr in policrato: q Aristippus: cuidam maledicenti sibi respondit. Ut tu lingue tue: sic ego aurium mearū dns sum. Ibi etiam dr: q Xenophon de se male dicenti rndit. Tu didicisti mala dicere: et ego: maledicta cōtemnere. Et Diogenes ait. Oportet sapiaz ab insipientibus feriri: et meliorez se indicat lingua mala eū quē carpit. Socratem interrogauit Alcibiades: quare Xantipem vxorez suam iurgiosaz: et que die noctuq; mulieribus scatebat molestijs e domo non abiceret. Cui phus. Cum talem domi perpetior consuesco exerceor: vt ceterorum foris petulantiam et iniuriam facili⁹ feram. Quare aūt patiētia: et ire cōtinentia magis est necessaria pncipib⁹ rationem reddit Sen. eodem lib. di. q cū vtilis sit seruientibus: affectuū suorum et hui⁹ mali rabidi. s. ire ptinētia: vtilior tn̄ ē regib⁹ peūt eni oia: vbi qntū suadet ira: fortuna pmittit. Nec diu potest que nullo malo exercet stare potentia. Et enumerat ibi exēpla de potentibus quos potestas incitauit in tyrannicā iram. Narrat enim de Dario duce persarū q cum indixisset bellū Sciticis rogatus a nobile sene: vt ex trib⁹ filijs vnū in solatium sibi dimitteret: duorum autem opera vteret plusq; rogabatur pollicitus: omnes se illi dixit remissurum: et occisos i pspectu patris abiecit: crudelis futurus si omnes adduxisset. ¶ Simil'r narrat ibi de Xerse: q patri petēti vacationē vni⁹ filiorū: petēti permisit eligere quē vellet. Demū quē elegerat in par

tes distractū sibi dimisit. ¶ Similiter narrat de rege Cambise: q̄ cū vn⁹ ex carissimis nimis de ditū vino moneret: vt partius biberet: turpē esse dicēs i rege ebrietatē quem oīum oculi auresq̄ sequūt̄ rn̄dit rex: vt scias oc'los p⁹ vinū esse in officio: manu approbabo. Deinde bibit liberalius q̄ alias: ⁊ iussit filiū eius stat̄ ex opposito: ⁊ intendens arcū cor adolescentis transfixit. Id enim sepe appetere dixerat. ⁊ respiciēs p̄rē interrogauit si satis certā habert manū. At ille negauit: Apolinē potuisse certius dimittere. O cruentū regē. o dignū in quē oīum suorū arcus verterent. ¶ Simile narrat ibi de Arpallo rege persarum: q̄ cū esset a quodā offensus: filios eius epulandos apposuit: ⁊ subinde quesiuit an placeret conditura. Et vt vidit eū plenū malis suis. filiorū capita afferri fecit: ⁊ quomodo esset acceptū interrogauit: nec defuerunt v̄ba misero. Apud regē inquit oīs cena iocūda. ¶ De Cyro similiter narrat ibi: q̄ cū versus Babiloniam festinaret ad bellū: nec posset trāsire late fusū amnē Gissen ⁊ esset vnus equ⁹ regius ibi submersus: ira cōmotus: iurauit: se amnē illum diuisurum: vt etiam nō solum transiri: sed etiam calcari a feminis posset: quē postea in quadrigētos: ⁊ sexagita riuos diuisit. Hec feritas regibus barbaris fuit mira: quos nulla eruditio nullus litterarum cult⁹ imbuerat ait ibi Señ. Quanta etiā scelera fecerunt p̄ncipes irati narrat ibidē. Sicut de Alexandro: q̄ Titum sibi carissimū: ⁊ vna secū educatū parum sibi adulantē inter epulas manu sua transfodit. Sed ⁊ obiurgantē se ex macedone ac libero in persicam seruitutē transeuntē similiter Lisimacum eque sibi familiarē leoni obiecit Et Talephorū membris truncatum. s. aurib⁹ ⁊ naso: in cauea velut aīal quoddā nouum ⁊ inusitatum diu pauit. Et cum esset dissimillimus homini qui illa patiebat̄ dissimilior erat q̄ faciebat: ait ibi Señ. Ad vincendū igit̄ impatientiam in oībus: vt semper sit cōpos sui: sollicite ⁊ studiose debet p̄nceps laborar̄: vt sit victor non hoīum tm̄: sed etiam viciorꝝ Nam terrena potestas vult esse victrix gentium cū sit captiua viciorum: ait Aug. xv. de ci. c. viij. Licet autem multis alijs modis debeant principes informari tn̄ dictis modis sp̄aliter possunt predicatores euangelici habere occasionē edificatorie conferendi cum p̄ncipibus.

¶ Capl'm. duodecimū. Q̄d p̄nceps sit virtuosus in vita.

Tales aūt esse debeant cōmuiter principes fideles: docet optime Augu. v. de ci. c. xxiiij. dicēs. Neq̄ nos xp̄ianos

xp̄ianos quondam imperatores ideo felices dicimus: quia vl'diu
R tius imperarent: vel imperātes filios morte placida reliquerūt: vel hoſtes reipublice domuerūt vel inimicos ciues ꝯ ſe inſurgentes ⁊ cauere ⁊ opprimere potuerūt. Hec enim et alia huiuſmōi erūnoſe vite vel munera vl' ſolatia quidam etiam cultores demonum accipere meruerūt: qui non pertinent ad regnum dei: q̄ pertinēt iſti. Et hoc de miſericordia ſcilicet factum eſt: ne ab eis
S q in eum crediderint hec tanq̄ ſumma bona deſiderent. Sed felices eos dicimus: ſi iuſta imperant: ſi inter linguas: ſe ſubliminiter honorantium: ⁊ nimis honorabiliter ſalutantium: ⁊ ſibi nimis humiliter obſequentiū: nō extolluntur: ſi ſe homines eē meminerint: ſi poteſtatem ſuam ad dei cultum dilatandū: maieſtati q̄ eius famulari faciūt: ſi deū timēt diligūt ⁊ colūt: ſi plus amāt regnū illud: vbi non timent habere conſortes: ſi tardius vindicant: facile ignoſcūt: ſi eandē vindictam pro neceſſitate regende tuendeq̄ reipublice: non pro ſaturandis inimicitiarū odiis exercent: Si eandem veniam/ nō ad impunitatē iniquitatum: ſed ad ſpem correctionis indulgent ſi quod aſpere cogūt plerūq̄ decernere: miſericordie lenitate: et beneficiorum largitate compenſant. ſi luxuria in eis tanto caſtigatior: q̄nto pōt eſſe liberior. Et ſi hec omnia faciant nō propter fauorem inanis glorie: ſed ꝓpter charitatem felicitatis eterne. Si propter peccata ſua: humilitatis ⁊ miſerationis: ⁊ orationis ſacrificium deo vero immolare non negligunt: Tales xp̄ianos imperatores: dicimus eſſe felices interim ſpe: poſtea re ipſa futuros: cum id quod expectamus aduenerit. hec Augu. Qui ſufficienter ordinabiliter: ⁊ perfectibiliter que neceſſaria ſunt principibus enumerauit. ¶ Item de īformatione dominorū bene in tractatu de. xij. abuſiuis. vbi dicit. Sextus abuſionis gradus eſt dominus ſine virtute. Nihil enim ꝓficit. dominandi habere poteſtatem: ſi dominus ipſe nō habeat virtutis vigorē: Et ſequit. Tria neceſſario eum qui dominat habere oportet ſcilicet timorē: amorem: ⁊ ordinationem. Niſi enī ametur dominus: pariter ⁊ metuatur: eius ordīatio minime ſtare poteſt. per beneficiorū igitur affabilitatem procuret: vt diligatur: per iuſtas vindictas non ꝓprie iīurie ſed legis dei ſtudeat: vt metuatur quoq̄ quia multi pendent in eo: ipſe deo adherere debet: qui eum in ducatum conſtituit: qui ad portanda multorū onera eum velut fortiorē ſolidauit. vbi ponit exemplum: Paxil

T (right margin, beside "negligunt: Tales xp̄ianos impe-")

V (right margin, beside "ametur dominus: pariter ⁊ me-")

Rep dos det ... fr precly alis ferrn ...

sius enim nisi bene fixus firmi' ter alicui fortiori hereat: oē quod in eo pendet cito labitur: ⁊ ipe so lutus a rigore sue firmitatis cuz omnibus ad terram dilabit. Sic ⁊ princeps nisi conditori suo ad/ X hereat pertinaciter: ipse ⁊ omnis qui sibi consentit cito deperit. Et ponit ibi exempla de quibusdam qui per officiū dominandi plus deo propinquarūt. sicut Moy/ ses. Quidam vo. deteriores fue runt, sicut Saul. Et in eodem tra ctatu dicitur: q̄ nonus abusiōis gradus est: rex iniquus. Sequit iustitie regis est: neminem iniu/ ste per potentiaz opprimere. Si ne acceptione personarum inter virum ⁊ proximum recte iudica re. aduenis: pupillis: ⁊ viduis de fensorē esse: cohibere furta: adul teria pūire: iniq̄s n̄ exaltare: im/ y pudicos ⁊ histriones non nutri re: impios de terra perdere: pari cidas ⁊ periuros viuere nō sine re: ecclesias defensare: pauperes alere: iustos super regni nego/ tia constituere: senes sapientes ⁊ sobrios consiliarios habere: ma gorum: ariolorū phitonissarūq̄ superstitionibus non intendere: iracundiam differre: patriam iu/ ste ⁊ fortiter ꝯ aduersarios defen dere: super omnia in deo cōfide re. prosperitatis causa animū nō extollere. cuncta aduersa patien ter tolerare: fidem catholicaz in deum habere: filios impie agere non sinere: certis horis orationi insistere ante horam congruam cibum non sumere. Hec regni psperitatem in presenti faciunt: ⁊ regem ad celestia regna per// ducunt. Qui autem regnuz ſm hanc legem non dispensant: mul tum aduersitatis imperij tolerāt Et sequitur. Quātū valet iustitia regis seculo. Pax inquit est po/ pulorum: tutamentuz patrie: cōi tas plebis: munimentum gentis cura languorum: gladius hosti/ um: gaudium hominū: temperi es aeris: serenitas maris: terre fe cunditas: pauperum hereditas: solatium filiorum: ⁊ sibiipsi spes A future beatitudinis. Et sciat rex: q̄ sicut in throno primus consti tutus est: sic ⁊ in penis si iustitiā non fecerit primatuz habiturus est. potentes enim potenter tor/ menta patientur sap. vi.

¶ De informatione Aristotelis ad Alexandrum.

In epistola vo que dicit i Aristotel' ad Alexādruz multa scribunt que spe/ ctant ad principis informationē B ex quibus hic pauca interserūt. Dn̄are ait Aristoteles ad Ale/ xandrum super eos cum bonita te. Qd si feceris: omnes erūt sub iecti ad tuū bn̄placitū ⁊ preceptū ⁊ ob amorem quem habebūt in te. Dominaberis in eis pacifice cuz triūpho. Sequit. Si vis vir tutem acquirere largitatē: Consi

dera posse tuum: ⁊ tempera ne-
cessitates ⁊ merita. Debes enim
largiri bona cū mensura homi-
C nibus indigentibꝰ ⁊ dignis. Qui
enim dat aliter: peccat ⁊ transgre
ditur legem largitatis: quia qui
largitur dona sua non indigenti
bus: nullam acquirit laudem: et
quicquid datur indignis: perdit.
Qui vō vltra modum fundit di
uitias suas: cito venit ad amara
littora paupertatis: ⁊ similatur il
li qui supra se suis dat victoriam
inimicis. Qui autem: de bonis
suis tempore necessitatis dederit
indigenti: talis rex est largus si-
bi ⁊ subditis: ⁊ eius regnum pro
sperabitur: ⁊ mandatum eiꝰ ob-
seruabitur. Talem regem lauda
D uerunt antiqui: talis dicitur vtuo
sus: largus: moderatus: Qui vō
fundit inordinate bona sua indi
gnis: ⁊ non indigentibus: talis ē
depopulator reipublice: regni de
structor: incōueniens regimini.
vnde prodigus appellatur: eoqꝫ
ꝓcul est a regni sui prouidentia.
Nomen vō auaritie multum de
decet regem: ⁊ disconuenit regie
maiestati. Sequitur. Inueni scri
ptum in preceptis magni docto
ris Hermogenis: qꝫ sūma ⁊ ve-
ra bonitas: claritas intellectus: ⁊
plenitudo legis: ac signum pfe-
ctionis est: abstinentia a pecunia
⁊ possessionibus subditoꝝ. Seq
E tur ibi. O Alexander: declina co
natus bestialium voluptatū: qꝛ
corruptibiles sunt. Conatus enīꝫ
voluptatis generat carnalē amo
rem. Amor carnalis auaritiam.
Auaritia desiderium diuitiarum
Illud inuerecundiam: hoc pre-
sūptionem. Illa infidelitatē: ista
latrocinium: illud vituperationē
ex qua nascitur captiuitas: q̄ ducit
ad detrimentum legis ⁊ destru-
ctionem familiaritatis: ⁊ ad rui-
nam totius corporis. Dico illud F
quod sapientes phi dicūt: quod
videlicet in primis decet regiam
maiestatem obtemperare se lega
libus institutis non in ficta ap-
parentia: sed facti euidētia: vt co
gnoscant omnes. Sequit. Decet
regeꝫ legiferos honorare: religio
sos venerari: sapientes sublima-
re: ⁊ cum his conferre. Et postea G
sequit. Oportet regē futura cogi-
tare. ⁊ futuris casibus prudenter
occurrere. Sequitur. Multum
cōuenit regie maiestati: honorifi
ce indui: cum pulchro apparatu
apparere. Itē honorificū est: re-
gem a multiloquio abstinere. ait H
enim Policratus li. v. Qui abū
dant: sui copiositate vilescunt. Et
cū in multiloquio peccatū nō de
sit: pauca prudenter loquentꝭ ser
mo est preciosus. vñ Socrates
querenti quō qs famā optimam
compararet: si gesserit inquit optia
⁊ locutus fuerit pauca. Et sequit
Aristoteles inter cetera di. Noli
frequētare ꝯsortia viliū psonaꝝ:
quia nimia familiaritas parit cō

temptum. ¶ Jndi statuerunt: q
rex tm̄ semel in anno appareat
cum regali apparatu: ⁊ nobiles
stare circa eum: vulgus vero a re
motis: ⁊ illa die dōa elargiri. reos
e carceribus mācipare: ⁊ pia opa
exercere. Et tūc vnus sapientior
K de principib⁹ consueuit cōciona
ri ad regem: referens grates deo
q: regnum indorum ita bene ordi-
nauit: ⁊ de tam sapienti rege pa-
triam decorauit. Et post conuer
tit se ad populū: bonos mores
regis enūerās captādo beniuolē
tiā ⁊ inducēs eos ad humilitatē
reuerentiam: beniuolentiā: ⁊ di
lectionem regis. Quo facto po-
pulus studet regias laudes extol
lere: pro regia vita deum exora-
re. pueros ab infantia inducūt in
regis amorē: honorē: obediētiā
⁊ timorē. Cōsueuit tūc sceleratos
punire: vt ceteri corrigant: tribu
ta alleuiare: cū mercatorib⁹ dispē
sare: eisq; partem remittere. Jō
illic cōcurrūt: ⁊ inde tributa re-
galia ⁊ redditus augmētant. Se
L quitur. O Alexander: noli appe
tere transitoriū: ⁊ qd cito oportet te
relinquere: sed pete diuitias icor
ruptibiles. Noli esse crudelis:
⁊ inflexibilis ad parcendū eis de
qb⁹ victoriā hūisti. Cogita de
futuris casibus. Noli imitari de-
sideria tua in comestione: potu:
coytu: ⁊ diuturno somno. Coyt⁹
enim ē ꝓprietas porcorum. A quo
M si cessaueris tibi grandis erit glo
ria. Non exerceas vitiū irratio-
nabiliū bestiarum: ⁊ actus brutorū
Crede mihi idubitanter: q: coy
tus est destructio corporis: abbre-
uiatio vite: corruptio virtutū: legis
transgressio mores generās femi
neos. Decet impatoriā maiestatē N
paucos habere fideles: cū quib⁹
delectet cū variis instrumentis
organorum: cū fuerit tediosus. Aia
n. humana: ī talib⁹ nāt delectat
sensus requiescūt: corp⁹ vigorat
sollicitudo ⁊ curiositas tumescūt
⁊ hoc fiat tribus vel quattuor vi
cibus: ⁊ hō estius ē: q fiat priua
tim: ⁊ tūc abstine te a vino: ⁊ po
teris multa secreta percipe. De-
bes habere de tua familia specia
les: qui refferāt tibi que fiūt: ⁊ q̄
dicūt per regnū tuū: honora sa-
pientes. Nullus sit de nobilibus
tuis: q tuam non sentiat largita-
tem: pateat omnibus clementia
maiestatis tue: ⁊ nobilitas tui ani-
mi liberalis. Decet regē habere
ꝯtinētiā: discretionē: ⁊ a risu mul
tū abstinere: q: risus tollit reuerē O
tiā: ⁊ generat senectutē. Ille rex
est laudabilis q assimilat vni sub
iectorum. Si quis in ei⁹ p̄ntia iniu-
riam faciat: considerandū q̄ aio
fiat: an ludendo vt placeat: ⁊ ad
gaudiū ꝓuocet: an in contēptū.
Primo mō leuiter corripiat. Se-
cūdo mō grauiter. Obedientia
dominantis in quattuor attendit P
in religiositate: Dilectiōe. Curio
sitate: ⁊ Reuerentia. Rex in re-

gno est sicut pluuia in terra: que
est celi bñdictio: terre vita: viuen
tium iuuamen. Et post. Tẽpore
necessitatis sucurre ciuib⁹. Tunc
debes aperire celaria tua: vt v i/
uant vniuersi prouidentia tua.
Caue offendere sanguinẽ hũa/
num: q2 hoc soli deo ꝯuenit. Ait
Q enim Hermogenes. Qñ creatu
ra interficit creaturã sibi similez:
virtutes celoꝝ clamãt ad diuinã
maiestatem dicẽtes: dñe: seruus
tu⁹ vult eẽ tibi silis. Annales pa/
trũ discute: ide eniz poteris mul/
ta bona extrahere. Facta ꝑterita
dant certũ documẽtũ in futuris.
R Caue ne infringas fidem dataz.
quia hoc conuenit infidelib⁹: iu/
uenib⁹: ⁊ meretricib⁹. Rex nisi
multũ rogatus iurare non debz
Studia in ciuitatibus statue: ⁊ ꝑ
cipe hominib⁹ tuis: vt doceãt fi/
lios scientias litteraꝝ. Et tuã de/
cet ꝓuidentiaz: eis in necessarijs
ꝓuidere. Regnum grecoꝝ subli
mauit diligẽtia studẽtiũ: ꝓbitas/
q3 sapiẽtũ. Nũq3 ꝯfidas in ope/
ribus ⁊ seruitijs mulieꝝ. Reco/
le factũ regine indoꝝ: qñ mãda
uit tibi causa amicitie multa exe
S nia ⁊ dõa venusta. Inter q̃ mis/
sa fuit illa venustissima puella: q̃
ab infantia imbuta ⁊ nutrita fue
rat veneno serpentino: ita q̄ nã
sua versa fuerat in naturam ser/
T pentis. Et nisi ego diligenter: in/
spexissez in illã: ⁊ arte magica in
dagassez: eo q̄ ipsa audacter. ho
ribiliter incessanter: ⁊ inuerecũ.
de figebat visum in faciẽ homi
nũ perpendi siquidem: q̄ inter/
ficeret homies solo morsu: Qđ
tu experimento ꝓbasti. Et nisi hoc
tibi certissime oñdissez: mors tua
fuisset ardore ipsius cõt⁹ subse/
cuta. Ex ꝑmissis igitur ꝑdicator
diuinus habere põt occasionem
instruẽdi principes: ⁊ vtiliter cõ
ferendi cũ eis: maxie tꝑe pacis.
¶ Caplm. xiij. Qđ ꝑnceps non
faciat iniusta bella.

Et quia tꝑs ẽ belli ⁊ tꝑs
e pacis: Eccle. iij. ꝑncipes
sunt instruendi tempore
belli. In primis notãdũ: q̄ belli
illati a principe vl' assũpti: dz esse
iusta necessitas: ⁊ debet eẽ eiusdẽ
iustitie equitas: ⁊ in exercendo:
intentionis ordinabilitas. Quia
V ꝓut habet. xxiiij. q. i. bella possũt
suisteri ꝭm euangeliũ: vt occasio
iniquitatis eripiatur: ⁊ ꝓpter pa
cis necessitatem. In bello enim
iuste reprehendit nocẽdi cupidi/
tas: vlciscendi seueritas: impatiẽ
tis ⁊ implacabilis animi feritas:
crudelitas debellandi: libido do
minandi: ⁊ si qua similia que in
X bellis reprehendũt, ꝓut ait Aug.
xxij. ꝯ faustũ: ⁊ similiter dicta. q.
in qua dr. q̄ bella non sunt pec/
cata si fiant pp malorũ cohibitio
nem: bonorũ sublimationem: ⁊
propter reuerentiam reipublice
exhibendam vel obedientiaz. Et
ibi satis de iustis bellis: de quib⁹

Augu.vbi.s.di. Qd̄ auctoritas
belli est penes pncipē: ministeri
um exequendi penes milites. Et
post bellū qd̄ gerēdū: deo aucto
re suscipitur. recte suscipi: dubita
y re fas non est. scilicet ad terrēdā
vel retūdendaz: vel subiugandā
mortaliū superbiā. Et Idē Aug.
epla.v. Misericorditer si fieri pos
set: etiam bella gererent a bonis.
vt licentiosis cupiditatib⁹ domi
tis hec vitia perderent: q̄ iusto
iperio vel extirpari: vel deprimi
debuerūt. Et de bello iusto.iiij.d
ci.c.xv.z.xxij.c.v. Bellū tamen
nūq̄ deb3 fieri: nisi vrgente ne
Z cessitate: put habetur dicta causa
q.viij. Si nulla vrget zc.
¶ Caplm.xiiij. Qd̄ princeps in
bellis caueat a dei offensa.

Ecūdo princeps est ad
s monendus: vt sit in eo
cura: omnia que deum
offendūt: z ei⁹ eccliam cauendi:
z ea que deo placēt: z ecclie pro
sunt sectādi diligens studiositas.
Debēt enim principes z sui sum
me puidere: vt habeāt deū secū
A Qd̄ est: cū eius mandatis obedi
unt: z ea adiplēt: put ait Achior
alloquēs Holofernē. Judith.x.
vbi cū recitauit bnficia dei exhi
bita populo suo cōcludit. Nunc
ergo dn̄e pquire: si est aliqua ini
qtas eoz i ɔspectu dei sui. z ascē
damus ad illos: quoniaz tradēs
tradet illos tibi de⁹. Si āt nulla
ē offēsio ppli hui⁹ coraz deo suo
non poterim⁹ resistere illis: qm̄
deus illoz defendet eos. Nume
ri.xiiij. Nolite timere: dn̄s nobis
cū est. Et Leui.xxvi. Si in prece
ptis meis ambulaueritis. Seqt.
psequemini inimicos vros z cor
ruent coraz vobis. e5 Josue.vij.
dr: q̄ furto vnius.s. Achor. mul B
ti occisi sunt de populo. Qui vult
ergo victoriā habere in bello: ha
beat deuz secū. exemplo Abrae.
Moysi: Dauid: z alioz pncipū
iustoz.
¶ Caplm.xv. Qd̄ pnceps in ex
pugnando sit cautus sagatia.

Tem princeps debet p
i uidere: vt sit in suis mili
tibus: regiminis ordina
bilitas: et expugnādi artificialis
sagacitas. Debet enim scire artē
rei militaris: quam artē dicūtur C
Lacedemonij tradidisse. Unde
Hanibal. Italiā petiturus: lace
demoniū q̄siuit ductorē: put ait
Poli.li.vi.c.vi. vn̄ ait Trogus
pompeius li.xi. de Alexādro. q̄
cū ad piculosū bellū exercitū le
geret. nō iuuenes robustos: nec
pmū florē etatis: sed veteranos
milites: plerosq̄ etiam emeritos
militie: qui cū pre patruoq̄ mili
tauerāt elegit: vt nō tam milites
q̄ magros militie putares. Or
dines quoq̄ nemo nisi sexagena
rius duxit. vt si principia castroz
cerneres: senatū alicui⁹ reipubli D
ce videre te crederes. Itaq̄ ne
mo in prelio fugam: sed victoriā

cogitauit. Necq̃ eis in pedib⁹ qc q̃ spei: sed in lacertis fuit. Cõtrio fuit d̃ Dario ⁊ suis ⁊ iõ illi victo
E res: ⁊ hi victi. Qui eim secũdos optat euentus: dimicet arte non casu: ait Poli. vbi. s̃. Quã artez noscunt experti in militia: vt' di- ctũ est.

Ca. Capl'z. xvi. Qd̃ priceps suos cohercea disciplina.

i Tez puidere dz p̃nceps vt in se. ⁊ suis militib⁹ sit debita ⁊recta disciplina- bilitas. cohercẽdo. s. carnis lasci uias: cõmessatiões: voluptates: ĩpudicitias: cupiditates: rapinas
F dissensiões: discordias: p̃sũptio- nes. inobediẽtias. De facili eniz vincit exercit⁹ quãtuscũq̃: vbi ñ viget debita disciplia: ait Poli. li. vi. c. xij. di. q̃ Romãis adeo p̃
G fuit disciplia: vt orbẽ terr̃: sue sub icerẽt ditioni. Alexander Mace do: exiguam manũ militarẽ su- scepit a patre sed doctam. Qua assuefacta militie: orbẽ terraruz aggressus: innumeras hostium strages fudit. Xerses a trecentis Lacedemõior̃ ad Tremopilas verat⁹: cũ eos manu infinita: ple risq̃ suis amissis vix cõfugisset: in eo se deceptũ dicebat: q̃ mul- tos qdẽ hoies haberet: raros ãt disciplia tenaces. Et sil'r vict⁹ fuit
H turpiter apd̃ Salaminã: vbi vix vna naui euasit. Fert tñ: q̃ duces ei⁹ ñ ↄsueuerũt. p̃ mltitudie exer citus nũerari: aliter q̃ singlis telis receptis a singlis: vt ex nũero te lorũ: ducũ nũerus hẽret. Frustra eim p̃nceps spat victoriã: nisi vi- geat apd̃ se ⁊ suos disciplia cohi- bẽdi p̃dicta. vñ narrat Uale. lib. ij. c. ij. Qd̃ Corneli⁹ Scipio Cõ- sul: missus i hispaniã: eo momẽ to q̊ castra intrauit: edixit: vt oĩa q̃ voluptatis causa cõpata erant auferrent ⁊ submouerẽt. Cõstat q̃ tũc maximũ institorũ ⁊ laxa- rũ numer̃ cũ duob⁹ milib⁹ scor- tor̃ inde abijsse. Et sic exercitus q ante metu mortis deformi se se deris ictu maculauerat: erecta ⁊ ⁊ recreata virtute: aciem illam ⁊ animosam Numãtiã incendijs exustam: ruinisq̃ p̃stratam solo equauit. Et de hoc infra: vbi de disciplina militari. I

K

Ca. Caplm. xvij. Qd̃ p̃nceps la- boret vt sit in suis fidelitas vera

i Tem princeps dz puide re: q̃ sit in suis vera fide litas: ⁊ sui ab illis amabi litas. vt eniz ait Juli⁹ Cesar. Qui non laborat: vt militib⁹ sit carus militem nescit amare: put dicit i. de vita Cesarũ parte prima. q̃ militẽ nec moribus nec fortuna probabat: sed tantum virib⁹ tra- ctabatq̃ pari seueritate atq̃ in- dulgentia non vbiq̃ ⁊ semp: sed cuz hostis in proxio esset: ⁊ coer cebat tunc maxime exactor gra- uissimus discipline d̃licta. Necq̃ obseruabat omnia: sed seditioso rum fuit punitor acerrim⁹. Mi L M

lites suos cõmilitones vocabat:
diligebatq3: adeo vt audita cla/
de Ticuriana: barbam capillũq3
submiserit: nec añ depresserit q̃3
iudicauerit. Quibus reb⁹ ꝛ deuo
tissimos sibi ꝛ fortissimos milites
reddidit. his mõis attrahit prin
ceps corda suoꝝ potiusq̃3 pecu/
nia vel munerib⁹: put ait Tuli⁹
N recitans dictum Philippi ad
Alexandrũ in quadã eplã. Pre
clare inquit Alexandrum filium
Philippus accusat: q largitiõe
beniuolentiã ꝯsequat. Quod te
malũ iquit vrõ in istam vanam
spem induxit: vt eos fideles tibi
fore putes quos pecunia corru/
O pisses: An id agis: vt macedões
non tam regẽ suũ q̃3 ministrum
ꝛ prebitorẽ putẽt? Nõq3 sordidũ
est regi: melius corruptelã q̃3 lar
gitionem dixit esse. Fit eni3 dete/
rior qui accipit: atq3 ad idẽ semp
expectãdũ paratior. hec ille filio.
Sed preceptũ putem⁹ oib⁹. Idẽ
Vale. lib. vij. c. ij. superaddẽs: q
auus ei⁹ Philippus: maiori ex
pte mercator gratie: magis q̃3
victor fuit. Sed q2 hoies sunt cu
P piditate insatiabiles: mutabiles
ꝛ instabiles.: oportet principem
multa dare: ait Señ. iiij. de bñfi.
c. xxiiij. loquens de Philippo p
dicto: qui cuidam militi dederat
alterius prediũ. Reges ingt do/
Q nant in bello opertis oculis. Nõ
sufficit homo vn⁹ tot armatis cu
piditatibus. Non potest quis co
de3 tempore: ꝛ bonum virum:
ꝛ bonum duce3 agere. Quomo
do tot milia hominu3 insatiabi/
lia saturabuntur? Quid habebũt
si suum quisq3 habuerit: Quasi
dicat princeps vel dominus qua
si cogitur ob armatas cupidita/
tes suorum ad auferendum qui/
busdam: ꝛ dandum aliis. Nec
negat Philippus in dicta epi// R
stola: quin oporteat principẽ lar/
gum esse: ꝛ multa dare: sed insi/
nuat: q non sunt multum fide/
les: qui sola quasi pecunia con/
ducũtur: ꝛ mercantur. Magis
eni condescensiua benignitate: ꝛ
sociali affabilitate attrahit prin/
ceps suos ad amore3 q̃3 pecũia.
vñ narrat Valerius libro. viij. c.
viij. q Themistodes oiu3 ciui S
um suoru3 noia: memoria com
prehendit. ꝛ Titus oia suoru3
noia sciuit. Et Methridates du/
cẽtarum ꝛ viginti gentium que
sub eius regno erant linguas di/
dicit. Ille scilic3 Tit⁹: vt sine mo
nitore exercitum salutaret: Hic
vt eos quibus imperabat sine in
terprete alloqui posset. Ide3 So
linius libro. ij. superaddens: q h
fecit: sicut imperatores faciunt: vt
suos attrahant. ad suum amorẽ.

¶ Caplm. xviij. Quõ priceps po
nat in deo spem de habenda vi/
ctoria:

T q2 victoria: de celo est T
s. a rege regum. Nõ eni
in multitudine exercitus

victoria belli: sed de celo fortitu/
do est. i. Mach. iij. Ideo pricipis
debet esse vera fides: firma spes
et pia supplicatio ad deum: vt ipse
sit dux belli: et ꝓtector sui ac suo
rum: exẽplo Moysi. exodi. xvij.
Qui cum leuabat manus vince
bat israel. Ideo Deu. xx. Si exie
ris ad bellum contra hostes etc.
Nõ timebis eos: qa dñs tuus te
cum est. Sequit. Appropinquan
te bello stabit sacerdos ante aciẽ
et sic loquet. Nolite metuere: qa
dñs in medio nostruz ẽ. sicut fec
V Theodosius prout legit in hysto
ria romanorum. Ubi dr. ꝙ cum
Eugenius et Arbogastes cum in
structa acie alpium transitũ tene
rent. Teodosius expers cibi et sõ
ni orationi incũbens: totam no/
ctem peruigil exegit. Cum tamẽ
se esse destitutũ a suis sciret: et ab
hostibus circuz sceptũ nesciret:
fiducialiter arma corripiens: si/
gnũq3 crucis: se prelio dedit: ac se
in bellum. etiã si nemo sequeret:
X victor futurus imisit. Nam con/
sultus Joannes Anachorita eũ
victurum spoponderat. Uñ seq/
tur ibi Qd cũ ad cõgressionem
ventum esset: veniẽs turbo. a ꝑ/
te Teodosij in ora hostium ruit:
qui et ab eius parte: ualenter spi
cula missa hostibus infigeret: et
hostili ẽt manu missa: ad mitten
tes reflecteret: vt dictuz est. Et sic
hostili exercitu prostrato: Euge/
nio capto et interfecto. Arboga/
stes: manu sua propria percussus
est: Ex quo patz q̃ztũ valet in bel
lo iustitia principis: et oratiõis in
stantia. Unde sequit ibi. Qd post
mortem Theodosij: filijs eius re/
gnantibus Archadio: et honorio
Gildo comes Aphrice: arbitra/
tus in paruulis minimã spem fore
Aphricã proprio iure vsurpat ce
pit. Cuius frater Mazeel: illius
perfidiam perhorrescens redijt.
in Italiam. Qui missus ad illuz
hostem bello insequendũ: iã sci/
ens a Theodosio q̃ztũ in rebus
desperatissimis oro hoiuz per fidẽ
christi: dei clementiã impetraret
Caprariã insulã adijt inde secum
sãctos viros adducens: cũ qbus
oronibus et ieiunijs: dies aliquot
cõtinuauit: et noctes. Añ triduũ
uo q̃z hosti cõtiguus fieret: cernit
noctu beatum Ambro. Paulo
añ defunctum: quõ et qñ victori
am caperet: diem sibi indican/
tem et locum. At tertio demũ die:
oronibus hymnisq3 peruigil: cũ
centũ quinq3 solis militibus. cõ
tra octuaginta milia hostium ꝑ/
gens: eos dei nutu sine bello in di
tionẽ accepit. Guildo comes fu/
gam arripuit et post aliquot dies
stragulatus interijt. Mirifica er
go dina bõitas: et magnifica ora
tionis vtilitas: Et in his pi̾ceps
honorare dz ecclesiam dei: et eius
ministros. ac prohibere suis: ne
presumant: ecclias inhonorare.
Unde narrat ibidẽ. Qd predictus

Z Mazeel rerū secūdaꝝ insolētia tumens: ecclīam dei temeraꝛ au sus est: atq₃ ex ea quosdā non du bitauit extrahere. Sed pena secu ta sacrilegiū: ipse post aliquantu lū temporis est punitus. Simil'r narraꝛ consequēter ibidem. Qđ cū Atila ecclesiā₃ deuastaret. vir sanctus Leo papa ad eum acces sit: ⁊ oia que optauerat obtinens nō tm̄ rome sed ⁊ tocius italie vi ctoriā reportauit. Territus nanq₃ Atila dei nutu fuerat: nec xpi sa cerdoti aliud repēdere valuit ni si qđ ille peroptabat. Ferꝛ quoq₃ post discessum pontificis inter rogatū esse Atilam a suis. cur vl

A tra solitū morē: tantam reueren tiā Romano pontifici exibuerit: qm̄ pene ad oia que ille imperaꝛ set: obtemperari ipe iussiss₃: Tūc regem respondisse: nō se pape ꝑ sonā reueritū eē. sed aliū se virū iuxꝛ eum in habitu sacerdotali vi disse: forma venustiore₃: canitie venerabilem. euaginato quoq₃ si bi gladio terribil'r mortē minātē: nisi oia que ille expetiss₃ impleret. Cum enim princeps sit dei mini ster suscipiens gladiu₃ ab ecclīa vt dictum est supra. iustu₃ est: ip₃ ecclīam honorare: ministros ei⁹ defendere: et eorum iniurias ꝓ pulsare.

Capl'm. xix. Qđ princeps co herceat sensus suos ab omni cō cupiscentia.

Ipso qualiter princeps de bet regere alios: ne falso portet nomen principis vel regis: sollicite studeꝛ o₃ ad re gendum se ⁊ familiam passionū interiorum ⁊ ad principandū cō concupiscentijs que militant ad uersus animam. vt enim ait. Isi

B dorus. ix. Ethi. c. iij. Rex dꝛ a re gendo. Recte faciendo. nomē re gis teneꝛ: peccando amittiꝛ. Rex eris: si recta facis: aliter non eris. Ille vero vere est princeps ⁊ rea liter: qui suis ꝑncipaꝛ mentalib⁹ appetitibus ⁊ desiderijs carnali bus: ⁊ ille rex ē q eos regit. Job. xij. Effundit despectionem super principes. Ubi Greg. mor. xi. ꝑn cipes inquit dn̄r qui principātur

C cogitationibus. Et super illđ ibi dem. Balteum regum dissoluit: Greg. ait. Qui membrorū suoꝝ motus bene regere sciunt: meri to reges dn̄r. Et super illud Job xxxvj. Reges in solio collocat in perpetuum. Greg. mor. xxvj. ait. Reges. s. q a prelati motibus car nis: modo appetitū luxurie fre nant: modo estū auaritie tempe rant: modo gloriam elationis in clināt: modo liuorū suggestiōes obruunt: modo ignē furoris extī guunt. Reges. q₂ temptationem motibus: non consentiendo: suc cumbere: sed regendo preesse no nerunt. hec Greg. Quia igiꝛ ta les realiter: ⁊ virtualiter reges sūt Jō. Horatius in carmine lyrico

ad reprimendā dn̄andi libidinez ita canit: prout recitat Aug. v. de ci. c. xiij. Latius regnes: auiduz
D dominādo spm̄: q̄ si libiā remotis Gadibus iungas: et vterq̄ polus seruiat vni. Et d̄ hoc Claudianus egregie alloquens
B Theodosium ait. Tu licet extremos late dominere p indos. Te medus: te mollis arabs: te seres adorēt. Si metuis: si p̄ua cupis si duceris ira. Seruitij patiere iugum: tolerabis iniquas. Interi⁹ leges: tunc omnia iure tenebis. Cum poteris rex esse tui: procliuior vsus. In peiora dat: suadetq̄ licentia luxum. Illecebris effrena fauet. tūc vinces sed cōprime motus. Asperius: cū prompta venus: cū durius ire.
C Consulitur cū pena patet. sed cōprime motus. Nec tibi quid liceat. sed qd fecisse decebit. Occurret mētem domet respectus honesti. h̄
E ille. Unde et valentius imperator octogenarius: et adhuc v̄go: die fati sui: precōla triumphor̄ suorum recolens q̄bus felicissimus fuerat: ait se tm̄ vna victoria gloriari. Et requisit⁹: qua: respōdit. Quia iīmicor̄ neq̄ssimā domui carnē meam. Amice: hic imperator inglorius magrasset a seculo: nisi ei restitisset: cum qua tu familiarem assensuz pepegisti. ait Ualerius in paruo tractatu. Illi ergo sunt reges et principes: qui sic se
F ipsos et sua oīa regunt. Job. xxix. Cum regibus et consulibus terre Ubi Greg. Reges: q̄ sua corpora bene regere sciunt. qui desideriorū motus in se temperāt: subiectas cogitationes lege virtutis regulant. Reges: q̄a sibiipsis president: et se reges sciunt. Jō beata terra: cuius rex nobilis ē: et vhe terre: cuius rex puer est. Ecc. xi. Un̄ bene dicit Sen̄. epistola. lxix q̄ multi vt hostem vincerēt: victi sunt cupiditate. Nemo cupiditatibus resistit: nemo ambitiōi G
nemo crudelitati. Et cum agere videant: ab eis agitant. Et epistola. cxv. loquens de Alex. ait. Uictor tot regum: tot gentium: tot populor̄ū: ire tristitieq̄ succumbens. Id enim egerat: vt omnia potius in potestate haberet q̄ se. O q̄ magnis homines tenētur erroribus. Felicissimos se iudicāt ignarri: q̄ imperari sibi magnū est imperium. Et ideo idez ep̄la xxviij. Si vis inquit oīa tibi subicere: te subice rōni. Multos reges: si te rō regat. Ab ipsa disces: quid et quemadmodū aget debeas. Et quia nō semper sic facit homo: ideo nō semper est verus rex ait idē epistola. cxvi. Animus noster modo est rex: mō tyrānus. Rex est: cum honesta intuet: salutē cōmissi corporis curat H
et nihil illi īperat turpe: nihil sordidum. Ubi v̄o corpus est ipotens: et delicatuz transit in nomē detestabile; et fit tyrannus. Pa-

rum igitur valet principari genti
tibus exterius: dominari puitijs
easq; humanis regere legibꝰ: ni
ſi princeps eas regens regat lege
rationis ⁊ diuine equitatis. Ma-
lus eni ſi regat ſeruus eſt tot do-
minorũ quot vitiorũ: Ait Augu.
I iiij. de ci. c. iij. Econtra: melior eſt
q dñatur aio ſuo expugnatorẽ vr
bium. puer. xvj. Ille eni vincit ⁊
expugnat exteriora: hic regit ⁊ or
dinat ſua interiora ſm q expõit
Gre. ij. paſtora. c. xij. De tali ſcẽ
dr̃ puer. xx. Rex q ſedet iſolio iu
dicij ituitu ſuo diſſipat oẽ malũ.
¶ Capſm. xx. Qd̃ pnceps caue
at a tyrãnide: ⁊ iniuſtitia.

Ex predictis pz. qualr̃ dif
fert pnceps: ſiue rex a ty
rãno. Quia princeps dr̃
q eſt legiptime inſtitutꝰ: ⁊ iure di
uino ⁊ humano principatẽ: qui ẽ
virtutibꝰ preditꝰ: ⁊ ſeipſum regit
vt dictum eſt. Tyrãnus vo con-
K trarijs modis ſe hẽt. Iob. x. Nu
merus annorũ tyrãnidis eius in
certus eſt: vbi mor. xij. ait Greg.
Tyrãnus eſt: qui in cõi republica
non iure principatẽ. Et Poli. lib.
iiij. c. i. Drĩa inquit ẽ tyrãni ⁊ pn-
cipis: qr hic legi obtẽperat: ⁊ eiꝰ
arbitrio regit pplm: cuius ſe cre-
dit miniſtrum. Tyrãnus vo con
trarijs modis ſe hẽt. Et in litteris
ſecularibus cautum eſt: q nõ eſt
pctm̃: tyrãnum occidere: ſz equũ
L ⁊ iuſtũ: ait idẽ li. iij. in. fi. ſubdens
rationem qui a deo recepit ptãtez
legibꝰ ſeruit: ⁊ iuſtitie: et iuris fa
mulus eſt. Qui vo eã vſurpat iu
ra deprimit: ⁊ volũtati ſue iura ſb
mittit. In eũ igitẽ merito armantẽ
iura qui legeſ exarmat. Jdõ Tul.
iij. de offi. c. vij. Nulla inquit no-
bis ſocietas cum tyrãnis: ſz po-
tius ſumma diſtinctio. Neq; .n.
cõtra naturã eſt: ſpoliare eum ſi
potes: quem etiam honeſtuz eſt
necare: atq; hoc genus peſtiferꝝ
⁊ impiũ: ex hominuz ſocietate ex
terminandũ eſt. vt eni membra
quedã amputantẽ: ſi ſanguie ⁊ ſpi
ritu carere ceperint: ⁊ ceteris mẽ
bris nocent: ſic ⁊ iſta tanq; infir-
ma hois feritas ⁊ imanitaſ belue
a cõmuni humanitate corporis
ſeggregãda eſt. Vñ ⁊ omnis pn
ceps: licet ſit legiptime inſtitutus M
debet tamẽ cauere ab operibꝰ ty
rãnicis: Que ſunt. Iniuſtis legi
bus populũ opprimere. Indebitẽ
tributẽ ⁊ tallijs aggrauare. rebus
pprijs ſpoliare: idebitẽ opibꝰ an
gariare. Ab iuadẽtibꝰ hoſtibꝰ nõ
defendere: prepoſitos ⁊ balliuos
iniuſtos ad eccoriandũ populuz
preficere. Et ſic de alijs. At enim
ait Aug. ij. de ci. c. xx. rex cum eſt
iniuſtus: tyrannus eſt. Et phus.
ethi. viij. ponens drĩam inter re-
gem. ⁊ tyrannum ait. Tyrannus
eſt q qd̃ ſibi conferens eſt inten N
dit: rex: qui qd̃ eſt vtile ſubditoꝝ.
Rex eſt qui per ſe ſufficiẽs eſt: ⁊
omnibus bonis ſuperexcellens.
⁊ talis nullo indiget. vtilia nõ ſi

bi sed subditis intendit: ait ibidē Unde de principantibus mō tyrānico. puer.vij.dr Leo rugiēs vt vrsus esuriens princeps impius super populum pauperē Dux indigens prudentia multos opprimit per calumniā. De talibus cōqueritur dn̄s Ysai.xix.principes tui infideles:socij furū. Et d̄ his Seneca.iij. de naturalibus.q.c.i. Potius inquit est deorum opera celebrare: q̄ꝫ philippi:aut Alexandri latrocinia: ⁊ hanibalis ⁊ aliorum. Et sequit.q̄ est precipuum in rebus humanis:non classibus maria complesse:nec in rubri maris littore signa posuisse: nec defficiente terra:ad aliorum iniurias errasse:in occeano ignota querere:sed animo vidisse: q̄ nulla maior victoria:q̄ꝫ vitia domuisse.innumerabiles sunt q̄ populos in ptāte habuerunt:paucissimi qui se. Hec ille. Sꝫ pnceps nobilis ⁊ iustus cauet a predictis cogitās: q̄ est pater patrie vt habitum est supra.vt eni dicit ph̄s. Ethi.xviij. Similis est comparatio regis ad subditos.patris ad filios:pastoris ad oues. Paterno eni modo: pie debet regere pplꝫ vt dictum est.s̄. Que sit aūt merces tp̄alis princip̄ū bn̄ regētium dr Deu.xvij. Non multiplicabit equos. Sequit. Ut lōgo tempore regnet ipse:⁊ filij eius sup isrl̄. Quale v̄o sit dānum tyrannice regentiuꝫ dr.Ecc.x. Regnum a gente in gentem transfert ꝑpter iniustitias:⁊ cōtumelias: ⁊ diuersos dolos. Ut patet de Saule.i. Reg.xv.⁊ post de Roboam.iij. Reg.xij. Eterna v̄o merces bene regnantiū est: regnare cum rege regum in eternū. Ut Dauid. Iniuste v̄o principātiū dānatio eterna iudicium enim durissimū his q̄ presunt.⁊ potētes: potēt tormēta patientur sapientie.vj.

¶ Quarta distictio. De informatione eorum qui sunt presides ꝓuinciarum.

Expeditis cum dei adiutorio occasionibus alloquendi principem:qui ē ad modum capitis in republica. ꝯsequēter videndum est de informatione eorum qui se habent ad modum membroꝝ. Ut eni tactū est supra.presides prouinciarum ⁊ iudices ac legisperiti vendicāt sibi officium aurium:oculorum: ⁊ lingue. Et loquendo p̄ appropriationē: presides prouinciaruꝫ siue potestates ciuitatum:siue prepositi populorū: siue balliui villarum habent se ad modū aurium Suscipiunt enim precepta principis.⁊ iō auribus assimilant. Iudices v̄o: qui recta vident ⁊ iudicant:oculis comparant. Lingue quarum vsus est eloqui possunt comparari legisperitis ⁊ patronis causarum.

¶ Capitulum primum. Quod presides nō ambiant illa officia.

Rimi aūt.s.presides z p
T positi admonendi sunt z
instruendi ne sint cupi-
di z ambitiosi taliū dignitatū pro
pter easdez rationes: propter q̄s
princeps non debet ambire prin
cipatum. De qbus supra. Si eni
latrocinia sunt parua regna: sm
Aug. z Tulium vbi.s. multo ma
gis tales dignitates sunt quidam
principatus: z eis vtentes vocan
tur potestates. Non ergo ex am
bitione vl cupiditate lucri tpalis.
nec ex appetitu transitorij hono-
ris debent assumi huiusmodi of
ficia: vel vt veri⁹ dicaz onera z pe
ricula: sz dēbet assumi intuitu obie
V superioris principis iniungentis
z affectu comodi reipublice: z de
siderio subueniendi indigentib⁹
suo auxilio z patrocinio. ecc.vij.
Noli q̄rere ab homine ducatuz
nec a rege cathedram honoris
Noli querere fieri iudex: nisi va
leas: virtute irrumpere iniqtates
Sed valde difficile est irrūpere
iniquitates diebus istis: qa mul-
ti iniqui atqz ifideles regno: pau-
ci vo boni: vt eni ait Accius sicut
recitat Tulius.ij.li.de offi.c.xix.
Ad vulgi opinionem: que maior
X vtilitas q̄z regnādi esse possit? Ni
hil tū inutilius eo q iniuste con-
secutus sit inuenio Possunt cui
q̄z vtiles esse languores: sollicitu
dies diurni z nocturni metus: vi
tā insidiarū z periculorum ple-
nissima? hec ille. Et vere ille qui
ex ambitione z libidine presiden
di consequit dignitatē prefecture
iniuste consequit. Indigni ergo
non sunt a principibus preficien
di in dictis officijs ait Val. li.vj. Y
c.viij. narrans de quodam: q cō
suluit: neutruz mitti in hispaniaz
consulē a senatu de duobus: quo
ruz alter nihil hēbat: alteri nihil
erat satis: eque malā imperij ma
gistram iudicans: inopiaz z aua-
ritiā. Quādo eni prefectus egen⁹
ē. multa extorquet a sbiecto po-
pulo: vt sustentet z ditet. Quādo
vo auar⁹ est prefect⁹: multa ra-
pit: vt ei⁹ auaritia satiet. Tales igi
tur excludendi sunt z āmouendi
a talibus officijs. Unde in histo- Z
rijs super actus apostolorū narra
tur de tiberio: q.s. erat in negoci
is morosus: z segnis: z vix aut
nunq̄z mutabat procuratores. z
querentibus cām: rn̄dit: parcere
se plebicule. Scientes eni: se ha-
bere procurationē ad modicum
tempus: emungunt populū vsqz
ad sanguinē: z tāto acrius domi-
nant: q̄to breuius. z qui recētes
veniunt dissipant qdquid inueni
unt. Et dicebat exemplū de quo-
dam vulnerato. Qui cuz esset in
via nec amoueret muscas de vul
nere: alter superueniēs: putās: q
has dimitteret ex imbecillitate: ab
egit eas. Ad quem ille. Male fe A
cisti: qr musce quas āmouisti ple
ne erant sanguine: z me partius
molestabant. Que aūt superueni

ent:acrius pungent. Sic ⁊ ꝓcu
ratores vł officiales recenter ſub
ſtituti:acrius in ſubditos deſeui-
unt.hec ibi. hn̄tes igit̄ maiorem
famē ſiue ex inopia ſiue ex auari
B tia improbius rapiunt ⁊ deuorāt
vñ Ual.li.vi.c.ij.narrat de vetu-
la que orabat deos ꝓ vita Dioni
ſij tyrāni. A qua cū ille quereret:
quo merito ſuo id faceret: rn̄dit.
Quando erā puella:⁊ grauē ha-
beremus tyrānū:carere eo cupie
bamus.Quo interfecto:deterior
arcem occupauit: eiuſq̄ dn̄atio-
nem finiri oēs cupiebāt. Tertiū
importunioré oib⁹ haber̄ cepim⁹
rectorem.Timens itaq̄ : ne ſi tu
fueris aſſūpt⁹.deterior in locū tu
C uū ſuccedat : caput meū ꝓ ſalute
tua deuoueo. Tam fatuā autē au
datiā punire Dioniſius erubuit.
Quales aūt ſint aſſumendi ⁊ ꝑ-
ficiendi ſufficienter docet̄. Exo.
xviij. Prouide ait dn̄s:moyſi de
omni plebe viros potētes . Alia
littera hēt ſapientes ⁊ timētes de
um:in quib⁹ eſt veritas:⁊ q̄ ode
rint auaritiā:⁊ conſtitue ex eis tri
bunos ⁊ centuriones. ⁊c. Debēt
enim eſſe potentes iuſtitie ⁊ alia-
rum virtutum ſtabilitate firmati:
timentes deuū: cultus diuini pie
tate:hn̄tes veritatē vite ⁊ iudicij
in recta diiudicatione:cū auari
tie deteſtatiōe . ⁊ munerū refuta
tione:de quibus infra:⁊ abſq̄ ſb-
iectorum ſpoliatione.⁊ excoriatio
ne. Talis fuit ſeruus Abrae q̄ ꝑ
erat oibus que habebat.vt patet
gen̄.xxiiij. Talis fuit Joſeph.qui
ſub pharaone toti terre egypti ꝑ
fuit.Gen̄.xlij.Talis dꝫ eē ſeruus
fidelis ⁊ prudens ſuper familiā
dn̄i ſui: Prout dicit Saluator.
¶ Capitulum ſecundū.Qđ pre
ſidentes caueāt a pōpoſa ſeq̄lla.
Ualis autem debeat eſſe
quilibet talis prepoſitus
⁊ qualiter debet reger̄ po
pulum ſubiectum patet ex dictis
ſupra de principe.Debet eni imi-
tator eſſe boni principis ⁊ ſe recte
regere in officio ſibi cōmiſſo: ſi-
cut ⁊ princeps in dominio ſuo vł D
regno.Secundū eni iudicē po-
puli:ſic ⁊ miniſter eius. Et ſic p̄n
ceps vel dux debet rectificar̄ om
nes in ſuo dominio recto regi-
mine : ſic ⁊ quilibet preſidens
ſub eo: Ecc.x. Qualis eſt rector
ciuitatis: tales habitantes in ea.
Nihilominus cauere ſe dꝫ a fa-
milie ⁊ ſeruorum numeroſa pō-
pa:⁊ a nimia perſonarū inutiliū
ſequella:ad ſubiecti popłi graua-
mē.exēplo antiquorū.Uñ narrat E
Ual.li.iiij.c.iij.de Catone: qui ēt
cum bellis ciuilibus intereſſet: fi
lium trahens ſecum: duodecim
tm̄ ſeruos habuit.Similiter nar
rat ibi de ſcipiōe Emiliano q̄ p⁹
duos inclitos cōſulatus.totidēq̄
ſue precipue glorie triumphos:ſe
ptem tm̄ ſeruis ſequentibus offi-
tio legationis functus eſt ⁊ ſequi
tur. Itaq̄ cū ꝑ ſocias ⁊ exteras

pauperes quarum ...

gentes iter faceret: non ei⁹ man/cipia: sȝ victorie numerabāt: nec q̄ntū auri ⁊ argenti: sed q̄ntū am plitudinis secuȝ pondus ferret ex timabatur. ¶ Item cauere dȝ
F preses q preest populis a congre gatione indebita diuitiaruȝ: ⁊ ab iniuste extorta pecunia. Exēplo antiquorum: prout narrat ibideȝ Val. de talibus: q post cōsulatus in nullo fuerunt ditiores: sed etiā pauperes mortui sunt. Vñ narr/rat: φ Valenti⁹ post tres cōsula tus poplo romano acceptissimos sic mortuus est paup: φ patrimo nium ad exequiarū expensaȝ nō sufficiebat. Silr narrat de Mar co veneo. q fuit arbiter salutis pu blice φ ita pecūia inops decessit φ sepulture honore caruisset: ni si ex collecta pecunia a poplo fu neratus fuisset. Similiter narrat de alijs: φ sic pauperes post cō/sulatus suos decesserunt: vt non haberent: vnde filias suas mari tandas dotarent: nec vnde cum honore sepeliri possēt. Et hoc iō q: quilibet intēdebat saluti reipu/blice. nō comodis ꝓprijs vt di/ctū est. s. vbi de republica. ⁊ d cō sulibus. Vegetius li. iiii. c. iii. ait.
G φ Scipio post res gestas ꝓspere in hispania: in sūma paupertate decessit: nec ea quidē relicta pecu nia que sufficeret in dotem filia/rū q̄s ob inopiā: publice dotauit senatus. ¶ Iteȝ cauere debet ta lis a comessatiōe ⁊ luxu: ⁊ a luxu riarū lasciuia. Unde narrat Val. vbi. s. de quodam illustri viro. s. Catone: qui tribus tm̄ seruis cō mitat⁹ hispaniā rexit. ⁊ eodē cibo ac potu content⁹ erat quo remi/ges. Illū. n. grata frugalitaš ꝯsu etudo in hoc genere vite cum sū ma dulcedine ꝯtinebat. Similit̄
H narrat Vegetius vbi. s. c. i. qualr antiq cauebant a lasciuia luxurie vt Antigon⁹. Qui cum audisset filium diuertisse in eius domum cuius tres filie insignes ⁊ specio se essent: iusu edixit: ne quis min⁹ quinquaginta annis nātus: hos/pitio matrisfamilias vteret. pre/dicta eni multū nocent existētib⁹ in publicis officijs: ⁊ ēt popl'is sb iectis. Ideo tales a predictis ca/uere debent: quorū multi contra ria faciūt. Quod dolēdū est. Sū
I me aūt sic presidentes habere de bent deum ⁊ eccliam in reueren tia: ⁊ populū subiectum sub disci plina. ⁊ nihilominu⁹ tractare pau peres cuȝ mīa: q: oportet eos mi sereri paupertati subditorum: vt deus de illis habeat misericordi/am. Unde legit in vita beati basi lij. φ accessit ad eum quedā mu/liercula tanq̄ ad potenteȝ apud principem regionis: postulans si bi fieri prouidentiā. i. misericordi am per eum. Qui scripsit illi. hec mulier dicit: me posse apd te. Si ergo possuȝ ostēde. Qui rescripsit sic pater sancte volui misserer illi sed non potui: ꝓ eo: φ tribut̄ ia

cet cui

ect. Cui Basilius. Si qdē volēs
non potuisti: bñ vt cunq; res se
habet. Si autez potens noluisti:
ducat te christus ad horuz indi/
K gentiã: vt cũ volueris nõ possis.
Et sic factum est. Naz postea ca
ptus est ille: et intercessione bea
ti Basilij liberatus. Qui gratias
agēs restituit mulieri in duplum
qđ abstulerat. Jđ saluator Ma
thei. xviij. nõne inquit oportuit ⁊
te misereri ꝯserui tui sicut ⁊ ego:
tui misert⁹ sũ? Et Math. xxiiij.
de malo seruo q manducat ⁊ bi
bit cũ ebriosis: ⁊ percutit seruos:
ad quē venit dñs die qua nõ spe
rat. ⁊c. predictis etiam modis q
bus princeps est informandus:
potest ⁊ quilibet informari q pre
est populo sub eo: vt dictum est.
¶ Capl'm. iij. Qđ iudices discu
tiant ⁊ diffiniant cãs cũ diligētia
Iudices aũt vēdicãt sibi
oculoꝝ locum i republi
ca: vt dictũ est. Sic eniz
oculi discernunt corpori vtilia a
nociuis: quia oculi speculatores
L qdam sunt: ⁊ in alto siti ad peri/
cula preuidenda ꝑm Ambro. in
exameron omel'. vltima. Sic iu/
dices reipublice: in alto positi sũt
vt discernant iusta ab iniustis sa
lubria: a nociuis. oculi inquit tui
recta videãt. puer. iiij. vñ ⁊ iudex
dicitur: quasi ius dicēs ppli: siue
ꝙ iure disceptet. Jure ãt discepta
re: iuste est iudicare. Nõ est autē
iudex: si in eo. ñ est iustitia. xxiiij.

q. ij. Idem pp̄. Quales aũt iudi M
ces eē debeãt dicitur. Deut. xiiij.
Date ex vobis viros sapientes ⁊
gnaros: quoꝝ conuersatio sit ꝓ/
bata in tribub⁹ vr̄is. Et sequitur.
audite illos: ⁊ qđ iustum est iudi
cate. Quia enim debēt esse viri:
requirit in eis virtutꝫ ꝯstãtia viri
eni est ꝓprie fortitudo. Ait Tul.
i. tuscu. q. ⁊ vir dicitur a virtute:
vel quia maior vis in eo ait Pa
pias. Quia sapientes: requiritur
debita sapientia iuris ⁊ legũ: Iu
dex eni dicitur dicē ius: vt dictũ
est. Quia vo gnari: requirit ex/
perta industria. Gnarus enim ē
peritus: doctus: sciens: strenuus
Gnari sunt: qui peritiaz ꝑme ve
ritatis insinuant: ait Papi. Qđ
conuersatio eoꝝ ꝓbata sit, requi/
ritur laudabilis ⁊ redolēs fama
Tales debent esse iudices inꝗtũ
iudices: Possũt enim esse idem
presides ⁊ iudices: presides in ꝑ
sidendo: iudices in iudicando.
Deut'. xvi. Iudices ⁊ magistra/
tus constitues in omnib⁹ portis
tuis. Isti sũt admonendi: vt iu/
N dicium exerceant studiose ⁊ dili/
genter: ordinabiliter ⁊ recte: pru
denter ⁊ iuste. Job. xxix. Causaz
quam nesciebam diligentissime
inuestigabam. Ubi Gre. mora.
xix. Ad proferrendã sententiam
nũꝗ precipites esse debemus:
ne indiscussa temere iudicemus
ne quelibet mala audita nos mo
ueant: ne passim sine probatione

O credamus. Debet ergo eẽ in iudi
cio exquisita discussio: facilis cre
dulitatis exclusio. ꝓpositoꝝ exa
minatio: cũ deliberatione: sentẽ-
tie ꝓlatio. Et hoc merito: qꝛ iu-
dicium dei est. Deut. i. Ita puuz
audietis vt magnũ: nec accipietꝭ
cuiusqꝫ personã: qꝛ dei iudicium
est. Iõ ait dñs Exo. xxiiij. Nec i
iuditio plimoꝝ acquiesces sniẽ:
vt a vero devies. pauperis quoqꝫ
nõ misereberis in iudicio scilicet
a vero deuiando: ⁊ iniuste senten
tiando. Sũme igiẗ cauere debet
iudex a predictis: ⁊ ab eis que iu
dicium peruertũt: Sũme debet
P cauere: ⁊ diligens eẽ in causaruz
discussione: ait Gre. vbi. s. Ma
iora crimina credenda non sunt
mox cũ audiuntur: Sunt tamen
citiꝰ punienda: cũ veraciter agno
scunẗ. Facilitas eniz credulitatis
fac̃ ꝑuersũ iudiciũ. Sicut Phu
tifar: qui nimis credulus verbis
vxoris sniauit ꝯ Ioseph: ⁊ eum
carceri tradidit. geñ. xxxix. Item
defectus discussiõis accusationũ
Q ⁊ defẽsionũ est occasio ⁊ causa in
iusti iudicij. Sicut fuit d̃ ꝑp̃lo cõ
dẽnante Susanam ad dictum
senũ. Quo liberata est: testibus
examinatꝭ ⁊ ꝯdẽnatis. vñ ⁊ Sal-
uator liberauit adulteram: qꝛ nõ
fuit qui eã cõdemnaret. Io. viij.
vt eniz ait Ber. de gradibꝰ hũili-
tatis. est iudiciũ quadruplr̃ scilicz
ṽitatis. Io. v. Sic̃ audio: sic iu-
dico. Et est iudiciũ odij s̃m illud

s̃m legem debet mori: dixerunt R
iudei de xp̃o. Et est iudiciũ ter-
roris. Io. xi. Si dimittimꝰ eũ sic:
oẽs credẽt in illũ: ⁊ veniẽt romãi
⁊ tollẽt locũ nr̃m ⁊ gentẽ. ⁊ est iu
diciũ amoris scilicet carnalis: sic̃
in Dauid: q nolebat ꝙ Absalon
periret. ij. Reg. xviij. Iõ statutuz
est. nõ debere admitti ad iudiciũ
specialr̃ amici: ne fallant: aut fal-
lantur. Cui concordat Tuli. iij. d̃
offi. c. xi. ponit enim ꝑsonas ami
ci: cũ induit personã iudicis. tm̃
dabit amicicie: vt verã amici cãz
esse malit: ⁊ vt orande litis tp̃s q̃
aliquid per leges liceat accomo- S
det. Cũ ṽo iuramẽto snia dicen-
da sit: iuramẽto meminit: deũ se
habere testem. i. vt ego arbitror:
mentẽ suam. hec ille. Cauẽdũ er
go iudicibꝰ: ne ex nimia creduli
tate: ne ex discussionis ommissio
ne. ne ex odij imanitate: ne timo
ris pusillanimitate: ne carnalis
amoris affectione: ne amicitie fa
miliaritate: ne muneꝝ cupidita-
te iudicium ꝑuertant. Quattuor
enim mõis iudiciuz peruertiẗ: ti
more: odio: amore: cupiditate: vt
habeẗ. xi. q. vi. Sed ꝓuideant: ꝙ
sint imitatores sũmi iudicis: cuiꝰ
iudiciũ in terris exercẽt. De quo T
Isai. xi. Iudicabit i iustitia paupe
res qꝫ diligẽter ⁊ cauti fuerũt anti
qui in cãrũ discussiõe: qꝫ sagaces
⁊ ꝓuidi in examinatione: qꝫ cõ-
stantes ⁊ industrij: in dubiorum
sniatiõe: qꝫ clemẽtes ⁊ pij i quo-

R rūdā etiam reoꝝ ꝓ cause exigen
tia absolutione: patet in gestis eo
V rū. ¶ De prio. s. de causaꝝ dilligē
ti discussione narrat Uale. li. vij.
c. iij. di. Qd Demostenis astutia
mirifice sucursū est cuidā ancille
que pecuniā: depositi noie: ea cō
ditione acceperat: vt eaȝ nō nisi
simul vtrisqȝ redderet. Quorum
alter iteriecto tpe: quasi mortuo
socio sq̄lore obsitus: ancille dece
pte nūmos abstulit. Superuēit
postea alter: ⁊ depositū poscer̄ ce
pit. herebat illa misera: pariter ⁊
S pecunie: ⁊ deffensionis penuria:
iāqȝ de laqueo ⁊ suspendio cogi
tabat. Sed oportune sibi Demo
stenes patronus affuit. Qui vt i
aduocationē aduenit: mulier in-
quit hec parata est: depositi fidē
soluere. Sȝ nisi sociū adduxeris
id facere non pōt: qm̄ vt ipe vo-
ciferas: hec dicta est lex: ne pecu
nia vni sine altero nūeret̄. Et sic
X euasit mulier. ¶ De scdo scilȝ d
cāruȝ exaiatiōe: satꝫ pȝ Dani. xiij.
vbi Daniel. oēs ad iudiciū fuoca
uit. ffos testes ↄfutauit: innocētē
liberauit: datū indiscusse iudiciū
T retractauit: vnde narrat Petrꝰ
Alphonsus in tractatu suo de q̄-
dam: qui vocabat̄ refugiū pau-
perū: eo ꝙ solebat pauperes ad-
iuuare. Cū enim quidā paup: vt
ibi dr̄ locasset domū suā cuidam
vicino diuiti. diues cogitās: pau-
perē spoliare pdiolo suo: posuit
in domo dolia quedā oleo plena
q̄daȝ ꝟo semiplēa. Tpe elapso ve
nit videre illa: ⁊ inueniens dolia
semiplena: imposuit pauperi cri-
men furti: vt inde posset euȝ spo-
liare. Cū aūt nō restaret illi nisi
dominatio. refugiū pauperꝝ: vo-
cans eū seorsū: inquirit si essȝ in-
nocēs a crimine imposito. Quo Y
iurante: ꝙ essȝ innocēs rediit cū
eo ad iudiciū petiitqȝ ꝙ dolia il
la mensurarent̄. Et si tm̄ esset de
fecibꝰ in doliis semiplenis sicut i
plenis: ille sit condēnandus. Si
ꝟo non esset in semiplenis nisi
medietas fecis: eēt liberādus: qȝ
ex hoc planū eēt: ꝙ nūqȝ fuerāt
plena. Et sic factū fuit: ⁊ paup li-
beratus est. Ex quo pȝ q̄tū valȝ Z
prouida examinatio in iudicio.
¶ Similr̄ pȝ te tertio. s. de dila-
tione iudicioꝝ. vn̄ narrat Valeri
us lib. viij. c. x. ꝙ q̄daȝ mr̄familias
lias virū ⁊ filiuȝ interemit: qȝ ab
eis optie indol̄ filiū iuuenē queȝ
ex priori viro enixa fuerat ↄperissȝ
occisū. quā rē Dolobella ↄsul ad
se delataȝ: Athenas ad Ariopa-
gi cognitionē tāqȝ ad iudices gra
uiores exercitatoresqȝ relegauit.
qȝ nec ipse liberare duabꝰ cedibꝰ
ↄtaminatā: nec punire eam iusto
dolore compulsā sustinebat. Sȝ A
⁊ Ariopagite non minꝰ sapien-
enter inspecta causa: ⁊ accusato-
rē: ⁊ reaȝ post centū annos ad se
reuerti iusserunt: eodem affectu
moti: quo Dolobella: sed ille trās
ferendo: hi differendo questio-

nem damnādi ⁊ absoluendi in/explicabili vetatione mutabant. ¶ Consimiliter narrat. A. geli⁹ de dilatione iudicij differēdi inter prothagoram vel pictagoraz ꝑm alios: vt ait Poli.li.v.c.xij. ⁊ discipulū eius. Inter quos fuit scisma hmōi. Heual⁹ adolescēs diues: eloquētie discende gratia causasq3 orandi cupiēs fuit. Hic in disciplina Pictagore se dedit ꝓmittēs pecuniā q̄tam peteret: data medietate anteq̄ ingrederetur: daturus aliam: q̄ die primuz cām apd iudices perorasset: ⁊ vi-

B cisset. Postea cū diuti⁹ auditor assertorq3 Pictagore fuisset: facundiamq3 a studio ꝓmouisset: transcurso tempore longiori: cuz causantibus patrociniū denegaret: ne doctoris mercedē ipleret: habito consilio: litē cū eo Pictagoras contestatur. Cū igitur ad iudices ineunde cōstituendeq3 cause venisset gr̄a: Pictagoras sic exorsus est. Disce inqt stultissime adolescēs vtroq3 id modo fore: vt reddas qd peto: siue pro te ꝓnunciatū fuerit siue ꝯ te. Nam si ꝯ te lis erit data: merces mihi ex sententia debetur: q2 ego euicero: Si v̄o ꝓ te iudicatū fuerit: merces mihi ex pacto debet: q2 tu vinces. Ad quem placide heualus: opto inquit: me ancipiti ca-

C ptioni ijsse obuiam: si verba non ipse facerē atq3 alio patrono vterer. Sed maius in ista victoria ꝓ ludiū est: cū te non in causa tātuz sed in argumento quoq3 isto euicero. Disce ergo tu magister sapientissime vtroq3 modo fore: vt non reddam qd petis: siue ꝓ me ꝓnunciatū fuerit: siue ꝯ me. Nā si iudices ꝓ causa mea censerit: nihil tibi ex sententia dabitur: q2 ego euicero. Si ꝯ me ꝓnunciatum fuerit: nihil tibi ex pacto debeo: quia ego nō vinco. Et sic ab adolescente discipulo: magister eloquentie inclytus: suo argumēto ꝯfutatus est: ⁊ captionis v̄ste ⁊ excogitate frustratus. Tunc iudices dubiū hoc, inexplicabile esse: qd vtriq3 dicebatur rati: ne sententia sua: vtranq3 in partem dicta ipsa se se rescinderet: rez in iudicatam relinquunt: causaz in diem longissimum protelantes.

D Nec eos terruit ph̄i predicti auctoritas: cum esset Pictagoras magne auctoritatis apud ph̄os: siue fuerit Prothagoras: q fuit acerrimus sophisticator: ꝓut dicit. A. gelius li.v.c.i. Iuditia.n. festinata: penitentiaz sepe pariūt: vt patet. s. de Teodosio. vnde ⁊ greci cū vrgent ad sententiā: anteq̄ de causa liqueat: respondent patres suos solem apud antipo-

E das non vidisse: sed expectasse sēper donec etiam ipsis oriret. Dicunt etiam: properū esse viatorē qui anteq̄ lucifer oriatur: crassis adhuc tenebris: luceq3 remota: dietam agreditur. ait Poli.li.v.

vbi.s.
¶ Capl'm.iiij. De veritate iudicij: et ordinata indulgentia.

De quarto vo scilicet de absolutione reorum: et indulgetia narrat multum Valc.lib.viij.c.i. Et hoc ex causis varijs sicut ibi recitat. vbi ait q quidam interfecte sororis crimine a rege damnatus a populo est in iudicio absolutus. Quorum alterū atrocitas necis mouit:
F alterū cā flexit: quia immaturum virginis amorem: seuere magis q̄ impie punitū estimabat scilicet popul⁹. ¶ Similiter narrat ibi de quodam qui erat reus homicidij: pro se nihil recusans: sed paruulos flens commēdare cepit. s. iudici. Mitigata igitur qstione: qui omnium consensu periturus erat: pene nullū triste suffragium habuit. Misericordia ergo que stionem illam non equitas rexit queque innocentie tribui nequiuerat absoluo: respcū puerorū data est. ¶ Similr narrat ibi de alio accusato: q graues socijs iniurias attulisset. Et cū snie tristes de eo ferebantur: repētina vis nimbi incidit. Cumque ille prostratus humi: pedes iudicis oscularetur
G et os suum ceno repleretur: totā questionem a seueritate ad clemētiam et mansuetudinem transtulit. ¶ Similr narrat de quodam reo et dānato qui cum clamaret: se innocentem opprimi: et iudex respōderet nihil sua interesse: nocentem aut innocentem eum perire: dummodo periret. ob violentiam dicti: ab alijs liberat⁹ ē. ¶ Similiter narrat de quodam quem damnabat crimen libidinis: sed confessio intemperātie liberauit. Et sic de multis cōsimilibus: put ait ibi. Erant enim pniores ad miserendum: q̄ ad cōdemnandum: vt patet ex dictis. Et de his Augu .xviij. de ci.c.x. loquens de Ariopago. Ariopagite inquit curiales illius vrbis erant. s. Athenarum: et inde nomen habuerunt fm Varronem
H q Mars qui dicitur aries: cum homicidij reus haberetur: iudicantibus duodecim dijs in eo pago: de sex. eorum sententijs liberatus est: quia vbi paris numeri sententie essent preponi absolutio damnationi solebat. Si ergo pagani et gentiles deum ignorātes: fidei inexpertes: diuinum iudicium futurum non precogitātes: nec beatitudinē sperātes: fuerūt sic in iuditijs diligentes: quales esse debēt fideles non solum i suis iudicijs sed i iuditio quod dei ē? Prouidere ergo debz iudex: vt iudicium fiat sufficienti discussione: vt dictum est. Unde narrat Augu.vi.confessio.post medium: de Allipio collega suo: qui apud Carthaginem cōprehēsus
I fuit tanq̄ fur: quia apprehendens quandam securim quam fur qdā

dimiserat. Cui comprehenso obuiauit quidam notus sibi: et quesiuit quid acciderat. Cui cū intimasset factum: duxit eum ad domū predicti furis: ingrens de securi cui⁹ esset a puero statē ante hostium. Qui confestim ait. Nostra ē. Deinde iterrogauit: et aperuit cetera. Et in domū illam cā translata est. Et non arbitror ait ibi Augusti. ob causam aliā deum permisisse: illum capi: nisi vt ille vir tantus futurus iam inciperet discere: q non facile in cognoscēdis causis homo ab homine dānandus esset temeraria credulitate. Ideo inunxit beat⁹ Ambrosius Teodosio: vt an̄ trigesimum diem: nullus dānaret ad mortem: vt hitū est. s. vn̄ dn̄s ait Gene. xviij. Descendam: et videbo vtrū
K clamorē qui venit ad me ope cōpleuerint: an nō est ita. vbi dedit exemplū iudicib⁹ exquisite discutiendi anteq̄ iudicēt. ¶ Itē prouideri debēt: vt iudiciū sit indeclinabili equitate rectū: ne. s. peruertatur affectu carnalitatis: metu potestatis: ītuitu cupiditatis: vel odij et malignitatis. Judices eim iudicauerunt ꝯ Alexandrū ꝓ militibus vt habitū est. s. vnde narrat Augu: vbi. s. de Allipio. q eius indoles: non solum illecebra cupiditatis temptate est: sed stimulo timoris: quando assistebat iudici: et eius consiliarius erat Rome. Ubi cum quidam potentissimus vellet licere sibi ex more potentie qūod erat per leges illicitū
L restitit Allipius: promissū sibi ꝑmium irrisus aio ꝑtente mine calcauit. Et licet iudex in eū cām trāsferret: asserēs: se ab eo nō pmitti: et licet codices conficiendos sibi curaret precijs ꝑtorianis: semper perstitit: et deliberationē inde melius vertit: vtiliorem iudicans equitatem qua ꝓhibebat: q̄ potestatē q̄ sinebat. Sic eim dn̄s ꝑcipit. Exo. xxiij. Nec in iudicio: pliorum acquiesces sententijs: vt
M a vero deuies. Et ibidē. Nō declinabis in iudiciū pauperis. Leuit. xix. Nō iniuste iudicabis. Et post. Noli facere iniquum aliqd̄ ī iudicio scilicet i numero: pōdere et mensura. ¶ Itē iudices ꝓuidere debent: vt iudicium iusto aio: et recto ordine exequant: et etiam recta intētione: nō ex ira aut crudelitate: sed intentione iustitie cōseruande. Qd̄ enim iustū est: iuste exequeris: ait dn̄s. Deut. xvi. vn̄. iiij. dial. c. xxxv. narrat. De q̄dam: q vidit Petrū maiorē ecclesie in locis teterrimis: magno ferri pondere ligatū et depssum
N A quo cū q̄reret: cur hoc eēt: dictū est: q hoc patiebat: q si qd ei pro inferenda vltione videbat ad inferēdas plagas plus ex crudelitatis desiderio q̄ ex obediētia seuiebat. Sūme enim cauendū est iudici ab ira et crudelitate Sap. xxiiij. Cū tranqllitate iu

dica. Ira eim viri: iustitiā dei nō
L opat. Iaco. i. vñ narrat Señ. de
quodam iudice tyrānico: q ex ira
dānauit tres milites innocentes.
vnū: qꝛ redierat a via sine suo cō
militone: iponens ei: ꝙ illū inter
fecerat. precepitqꝫ alteri militi vt
O eū duceret ad suppliciū. Qui cū
eēt eductus: venit cōmilito socius
eius. Quem vidēs Centurio cui
erat preceptū aliū occidere redu
xit ābos ad iudicē. Quos vidēs
iudex iratus dixit primo. Te iu
beo interfici: qꝛ damnatꝰ es. Et
M te similiter aut alteri: quia cā dam
nationis cōmilitō es. Tertio di
xit. Te quoqꝫ iubeo occidi: qꝛ ius
sus illū occidere: impatori nō pa
P ruisti. vñ Señ. O ꝙ solers ē ira
cūdia ad fingēdos furores. Tres
puniti sunt ob vnius inocentiam
Excogitauit iste: quēadmodum
tria crimina faceret: ꝙ nullū iue
nerat. Hꝫ eim iracūdia hoc mali.
Non vult regi: irascit ipsi ṽitati
si ꝯ volūtatem suam apparuerit
Et de hoc Isido. li. iij. de sū. bo
no. c. lv. di. Iudex iracūdus iudi
cij examē intueri nō valet: qꝛ cal
Q ligine furoris cecatus nō videt.
¶ Itē puidere dꝫ iudex: vt iudi
ciū sit liberalitate gratuitū: n̄ ve
N nale vl' vēditū ait Augusti. epl'a.
xxxv. añ fi. Nō iō iudex dꝫ ven
dere iustū iudiciū: vl' testis verū
testimoniū: qꝛ aduocatꝰ vēdit iu
stū patrociniū: ⁊ iurisperitꝰ veruꝫ
ꝯsiliū. Ille eim inter vtrāqꝫ ptē
examis adhibet. Isti ṽo ex vna
pte ꝯsistunt. Cū autē iudicia ⁊ te
stimonia q̄ nec iusta nec vera vē
denda sunt iniq̄ ⁊ falsa vēdūtur:
multo scelerius vtiqꝫ pecunia su
mitur: qꝛ scelerate etiā a volētibꝰ
datur. Ille tñ solet tāqꝫ male sibi
ablatā pecuniā repetere: q iustuꝫ
iudiciuꝫ emit. Qui ṽo ꝓ iniquo
iudicio dedit: vellet qdē repetere
nisi puderet vel timeret. emisse R
hec Augu. Et idē. xxiiij. q. v. Ta
li eiꝫ vēditione nihil inordinatiꝰ
qꝛ iustitiam vendere: iniquitatē ē
iniustitiam ṽo: rabiosa insania
Preterea: talis vēdit iustitiā quā
nō habet. In alijs aūt ꝯtcibus:
res vendita alienatur a vēditore
⁊ transit ad emptorē. Sꝫ in hoc
ꝯtcu nullā iustitiam hꝫ venditor
ꝫ forte effectꝰ iustitie transeat ad
emptoreꝫ. vnde talis ṽitatē ipaꝫ
inhonorat ⁊ vilificat: qꝛ eā que ē
impretialis exponit ꝓ precio. ⁊ iu
diciū ipsuꝫ peruertit puer. xxiiij.
Qui cognoscit in iuditio faciem.
non benefacit. Iste ꝓ bucella pa
nis deserit veritatē. Quibusdam
eim iustitia vilis ē precaritate pe
cunie: ait Aug. v. ꝯfes. Nil sordi S
dius nil turpiꝰ: nil iniqus tali vē
ditione. Apud antiqs eim oē qd
ex debito officij ē: gratuitū eē oꝫ.
Qd si fit ad pciū: in sordibus cō
putatur. ait Poli. li. v. c. xi. Pre
terea iudex ē famulus iustitie: q̄ ē
regina ṽtutū. Iudex ergo q ven
dit dñaꝫ suā ⁊ reginā: vel ꝓstituit

oī precio valentiorē: sicut ꝓditor male perire dꝫ. vt enim ait Poli. vbi. s̄. ꝓciuꝫ nō dr̄ tm̄ pecūia: sꝫ obsequiū ⁊ oē munus: ꝑut dicet ĩ. Talis ergo sicut seruus infidel' dn̄am cui ex fide famulari tenet: quasi in foro distrahit. Johel. iij. puellā vēdiderūt ꝓ vino: vt biberēt scilicꝫ iustitiā incorruptā ⁊ sincerā. Nec solū vēditor ē iniquus
T sed etiam emptor: vt de illis verificet illud Ezech. vij. Qui emit n̄ letetur emptor eim talis scienter ⁊ ex intentione ꝑuersū iudicē corrūpit. Sic Balach corrupit Balaaꝫ muneribꝰ: ⁊ excecauit: Numeri. xxij. Et de hoc bn̄ Isido. iij. de sū. bono. c. lviij. Nullꝰ predo tam cupidus in alienis: q̄ꝫ iudex iniquus in suis. Latrōes in latebrosis faucibꝰ īsidias ponūt isti ꝑalam: rapacitatis auaritia seuiunt. Sequitur. Eorū figura
V vt ait qdā tanq̄ꝫ sillā pingit ⁊ describit. Ipsa quidē est hūana spetie: sed capitibus caninis accincta ⁊ circūdata. Vn̄ Petronius Quid faciūt leges vbi sola pecunia regnat. Aut vbi paupertas vincere nulla pōt? Jam nūc iudiciū nil ē: nisi publica merces. Ideo iudices sacramento alligant legibus iurati ꝙ oīo iudiciū cū veritate: ⁊ legū obseruatiōe disponēt Ipsoq̄ꝫ iure cautum est: vt sacrorū euāgelioꝝ scripture terribiles
X an̄ sedē iudicialē ponant: Ibiq̄ꝫ a principio litiū vsq̄ꝫ in finē permaneant. nec āmoueant: nisi sententia recitata: quo totiꝰ ꝯsistorij latitudo: ipsius dei repleta p̄ntia omnibꝰ metū incutiat: ⁊ ad sacrosanctas scripturas reuerētiam: ⁊ ab inquisitione veritatis oīs iniqtas ꝓpulsetur: omnis quoq̄ꝫ carnis ⁊ sanguinis religio iudiciaria ꝓpellat affectus: euacuans iraꝫ: ⁊ odium: metuꝫ: ⁊ amicitiam. vt enim ait Juliꝰ Cesar. Facile animus verū videt: vbi ista d̄ficiūt. ꝑut dicit Poli. li. v. c. xij. Et de iuramento iudicis Tuliꝰ de offi. li. iij. c. xi. di. ꝙ neq̄ꝫ ꝯ rēpublicaꝫ neq̄ꝫ ꝯ iusiurandū ac fideꝫ. amici cā: vir bonus faciet. Jō vt ait
Y ibidem. preclarū a maioribꝰ accepimus morē rogandi iudices: si eum morē teneremꝰ que salua fide facere possit. hec rogatio: ad ea ꝑtinet: que paulo ante dixi honesta amico: a iudice posse cōcedi. Nam si omnia facienda sūt que amici volūt: nō amicitie tales sꝫ ꝯiurationes putande sunt. vnde ad describendū q̄lis debet eē iudex inducit. A. geliꝰ. li. v. de ymagine iustitie. Crisippus inquit os ⁊ oculos iustitie vultūq̄ꝫ seueris ac venerandis v̄borū coloribus depinxit. Sequit. Forma v̄gina
Z li: aspectu vehemēti ⁊ formidali: luminibꝰ oculoꝝ acerbis: nec humilibꝰ: nec atrocis sed reuerēde cuiusdā tristitie dignitate. Ex huius ymaginis significatione: intelligi volunt: iudicē qui iustitie

antistes est: oportere esse grauez siue seuerum: incorruptz: inadulabilē .i. cui adulari non possit: ꝯ improbos imisericordē atqꝫ inexorabilem: electumqꝫ ⁊ arduuz ac potentem vi ⁊ maiestate equi
A tatis veritatisqꝫ terrificū. ¶ De instructione vero iudicum .ij. q. q. i. p totū. ⁊ cā. liiij. ¶ De pena q̊ qꝫ mali iudicis narrat Uale. lib. vi. c. iij. di. ꝙ. Cambisses rex: mali cuiusdā iudicis e corpe pellem detractā: selle iudiciarie intēdit: ⁊ in ea filium eius iudicaturū consedere fecit. Ceterū: rex barbarꝰ atroci ac noua pena iudicis: ne quis postea iudex corrumpi possit
B prouidit. Solerter eniz ꝓuidere debz iudex ne peruertat iudiciū dei vt eternalr nō puniatr. ex quo tali pena puniuit rex barbarus iudicez iniquum.

¶ Quinta distinctio de informatione aduocatorum. Capitulum primū Qualis debet esse: ⁊ a quibus cauere:

Consequenter admonendi sunt oratores: siue aduocati: vel legiste: q vēdicant sibi officium ⁊ locū legiptie in republica. pronunciant enim cās expediēdas ꝓ reipublice vtilitate sicut lingua enūciat corporis vtilitates ⁊ necessitates. Est
C eni propriū oratoris: aperte distincte: ⁊ ornate dicere. ait Tuli. i. de offi. ⁊ hi sunt informādi: vt vtātr scia sua ⁊ eloquentia ad reipublice salutem nō ad pernitiē: ait ibidem. libro tertio. c. xvij. dicēs. ꝙ inhumanum est eloquētiam ad hominuz salutem ⁊ ꝯseruationē datā ad bonoꝝ pestem: pernitiēqꝫ conuertere. Uerumtamē: vt hoc fugiendum est: ita est religioni horrendū innocentem aliquē impugnare. sicut aliquē nepharium impiumqꝫ defēdere. Ex his patet ꝙ tales cauere debēt. ne ipsam veritatē: vel eius causas opprimant: ⁊ destruant. ne inocentes ⁊ iustos impugnent ⁊ dānificent: ne falsitatem: ⁊ eius falaces causas defendendas assumant: ⁊ ne impios verisimilibꝰ rationibꝰ iustificēt. Qui eni iustificat ipiuz
⁊ ꝯdēnat iustū: abhomiabilr vterqꝫ aū deum, ꝓuer. xvij. Talia eni consueuerunt perpetrar predicti in foris litigiosis: ait Aug. iij. cōfessionū pꝰ principium: loquens de seipo. placuit inquit mihi subtrahere bnficium lingue mee nūdinis laq̄citatis: ne vlterius pueri mendicantes: nō legē tuaz: nō pacem tuā: sed insanias mendaces: ⁊ bella forēsia mercarentr ex ore meo: arma furori suo. Sic est de talibus qui predicta faciūt Licet eni iura sint iusta ⁊ leges recte: ea tn̄ conuertere ad virtutis
oppressionē: ⁊ falsitatis ꝓmotionem: ē eis abuti. Quod multi faciunt. ⁊ vt magis hoc facere possint: dilatant philateria sua: ⁊ ma E

gnificant fimbrias tam ornatib⁹ vestium: q̄ pompa gestium: ⁊ arrogantia verborum. prout legitur in quadam tragedia: de quodā qui vidit infernū: ⁊ videns ibi turbaʒ aduocatorum: dixit. Heu venale genus hominū: accedite: ⁊ mecum in hoc vase balneamini: superest tñ adhuc locus. Sed nobilis animus dedignat: querere honorē ab exterioribus ornamētis. ait Poli. li. viij. c. xiij. de Demostene: qui anteq̄ virtus eloquentie eius innotuisset: cult⁹ copiosioris dr̄ accepisse nitorē: sciens q̄ purpura causidicum vendit. Et post q̄ noticiam ⁊ famā assecutus est eloquentie toga contentus est. dicens. velle: sibi a se potius q̄ a nitore vestium: aut cultu exquisito constare gloriam. Dis Aristipū decuit color: ⁊ status: ⁊ res. Quilibet idut⁹: celeberrima per loca vadit: queʒ cum proprius attolit honor: vilitas nō deprimit. Emēdicatuʒ laudis v̄r esse suffragiū qđ ab extrinsecis pendet. Profecto vnius egregie virtutis titulo quisq̄ magis clarescit: q̄ splendidissimo luxurie instrumēto: ⁊ oi lenocinio vanitatis. Cū ergo virtus omnis aie polleat: iusticia clarius enitescit. vir ergo sapiens: ⁊ virtuosus. dedignari debet ostentare se exterioribus ornamentis: ⁊ sic quasi vendere se. Et nō solū ēt, se aliqñ tales vendunt: vel suū patrimoniū: sed quod miserabilius est vendūt suuʒ silentiū. Et cū silentium sit priuatio locutionis venales exponunt ipsas priuationes. Et sic que nullius sunt precij sunt venalia apud eos: prout narrat de Demostene. Qui cū Aristidinm auctorem fabularum interrogasset q̄tū mercedis in eaʒ accepisset: ⁊ ille respondisset: mille nūmos: plus inquit Demostenes accepi ego: vt tacerem. Planum igit, est: tales esse miserabiles venditores. qui non, solū se ⁊ sua vendūt: sed etiā priuationes vt dictum est. Et lingua talis vēditoris est multum dānifica reipublice. ait Poli. li. v. c. ix. Causidicorum siqdē lingua est dānifica: nihil tam vt dici solet funibus argenteis vincias. Et nō solum causas vendunt: sed etiā protrahunt: vt plus lucrent: ⁊ veritateʒ excludunt: vel qđ nequius est interimunt: ⁊ hoc vt fiat peruersuʒ iudicium: vt de illis verificetur. illud. Isai. lix. Conuersum est retrorsum iudicium: ⁊ iustitia longe stetit: q̄r corruit in plateis veritas ⁊ equitas non potuit ingredi ⁊c. Tot eni repagula fallatiaruʒ: tot obstacula astutiarū inducunt q̄ non hēt veritas ingressum: ⁊ quod grauius est: eā falsitatibus interimunt: ⁊ propinant aliqñ vinum erroris. Ait Aug. primo cōfessionū añ. fi. loquens de poetis Non actus sed verba quasi vasa electa: sed vasa erroris: vinum

quod in eis ꝓpinatur ab illis do/ctoribus. Idē li. sermonū. Quid valet inquit eloquentia paganis: que tanꝙ pocula preciosa morti feros promat errores: ⁊ facit lin/guam frameam ⁊ gladiū bis acu tum? Potest eni dici de talibus: lingua eorū gladius acutꝰ. Sed sciant tales: ꝙ tenenẗ ad restitu/tionem oīum que sūt lucrati iniu ste: Ait Aug. epl'a. xxxvj. loquens de zacheo qui ait Luc. xix. c. Si quid aliquem defraudaui reddo quadruplum. Verūtamē ait Au gu. Si iustitia sincerius consulaẗ iuste dr̄ aduocato: redde qd̄ acce pisti qn̄ contra veritatem fecisti: iniquitati astitisti iudicē fefellisti: causam iniustā oppresisti: de falsi tate vicisti: q: videmꝰ multos ho nestissimos ⁊ discretissimos vi/ros non soluz impune: sed etiaz gloriose videri sibi ꝯmittere. Et ibi bn̄ de hoc. Et non soluz teneẗ ad restitutionem omniū que ac/cepit: sed etiā eoꝝ que per iniustā aduocationem eius iusti amise/runt. Vn̄ ibi Aug. Quis tandem aduocatus facile reperiẗ: q dicat suscepto suo: recipe qd̄ mihi cuz male adessē dedisti: ⁊ redde ad uersario tuo: qd̄ me inique agen te abstulisti? Nisi forte restituen/dum est alienū: quod furtim clā/culo effert. ⁊ restituendum non ē quod in ipso foro vbi peccata pu niunẗ: decepto iudice: ⁊ circūuen tis legibus obtineẗ. Quasi. di. Si illud est restituendum iusto: ma gis istud.

Capl'm secundum. De infor/matione actorum in iudicio.

Et non solum aduocatꝰ est admonēdus his mo dis. sed etiā omnis actor in iudicio. ne. s. cum lite ⁊ iurgio petat sua: nec querat aliena: nec per falsitates procedat: nec causā iniustam aduocatis cōmittat: iu/dicem non corrumpat: nec pau/periorem opprimat: q: ⁊ si lucꝝ his modis sic lucratū sit in archa dānū tn̄ erit in consciētia. Unde Tul. iij. d̄ offi. c. viij. Si vir bonꝰ inqt hēat hāc vi: vt si digitis cō crepuerit. s. per digitoruz pcussio nes sicut fuit mos apd̄ antiquos possit in testamento nomen suuz locupletuz irrepere. i. fieri heres: hac vi non vtaẗ. Et sequiẗ quare itelligat ei nihil expedire aut vti le esse quod est iniustum. Hoc qui non didicerit: bonus vir eē non poterit vbi ponit exēpla de il lis qui supplantauerūt alios iniu ste. Sequiẗ. c. xix. Cadit ne i viꝝ bonum emolumenti sui cā criali aliqd̄ preripere. s. alicui sua tolle re. Nihil profecto minus. est er/go illa res tanti. aut comodū illd̄ tam expetenduz. vt boni viri no men amittas? Quasi dicat. non Et reddit rōnem: qa vtilitas iste non pōt tm̄ afferre ꝗtum aufr: re. Si viri boni nomen erripuit fidem ⁊ iustitiā detraxerit. Et de

Q hoc exemplum.iij. Reg.xxi. de
Achab habet.q per falsū testimo
nium ⁊ iudicium ad sugestionez
Ziecabelis eripuit vineam Na
both. Ideo d̄r ei. Occidisti ⁊ pos
sedisti. Sequit̄ in loco in quo lin
xerunt canes sanguinē Naboth
lambent sanguinez tuū. Carnes
v̊o Ziecabel ⁊c. Simil'r Aman
q voluit opprimere iudeos ⁊ dā
nare damnatus ⁊ suspensus est.

¶ Caplm̄.tertium. De informa
tione testium.

Onsimiliter testis in iu
dicio: est admonendus:
ne testiōium perhibeat
falsitati. neq3 alijs noceat: sicut
p̄cipit dn̄s Exo.xix. Non falsum
testiōiu3 dices. Un̄ Isido.iij. de
sūmo bono.c.lix. Testis falsidicꝰ
tribus est obnoxius. Deo quem
contēnit: iudici quem decipit. in-
R nocenti quem ledit. Et Aug. ser-
mone de plagis. Plaga inquit
octaua est de locustis: q2 locusta
aial noxium significat falsum te
stem. Quid eni vult nisi morde-
re nocendo: ⁊ consumere mentiē
do Iō Apo. āmonet: ne nos fal-
sis criminibus opprimamꝰ. Si
mordetis inquit ad iuicem: ⁊ co
meditis: videte ne cōsumamini
Gal.vj. Tales eni veritatē interi
mūt: ⁊ sic ipsum xp̄m q veritas
S est. Unde ⁊ contra ipsū insurrexe
runt Math.xxvj. Un̄ Ambro-
sermone de passione. Christꝰ est
veritas: pax: iustitia. Quia relin-
quūt pro falsitate veritatem. p p̄
tio tpali iustitiam odiunt: ⁊ scin-
dunt pacē. ⁊ xp̄m occidūt. Ideo
merito falsus testis non erit im-
punitꝰ. puer.xix. Et.xxxi. Testis
mendax peribit. Debet eni reddi
ei. sicut cogitauit facere fratri suo
Un̄ legit̄ in ecclesiastica historia
li.vi.c.ix. q2 tres testes falsi insur
rexerunt cōtra narcissū ep̄m hie
rosolimitanū confirmantes sub
sacramento. Quorū primus iu- T
rauit ita esse: cōfirmans: vt si ita
non esset: igne consumeret̄. Aliꝰ
dixit ita esse: qd̄ si ita nō eēt: mor
bo regio corrumperet̄. Tertius di
xit ita esse: qd̄ si ita nō esset: lumi
nibus orbaret̄. Sanctꝰ v̊o: cuiꝰ
vita ⁊ pudicitia ab oibus nosce-
bat̄: ānis plurimis in desertis de-
litescit: sed oculus dine iustitie nō
gescit. ⁊ impios vltione mollitur
Un̄ primꝰ: a parua scintilla ignis
domo succensa. cum oi familia
sua ⁊ pecore conflagrauit. Secū
dus: a pedibus vsq3 ad uerticem
morbo regio quē fuerat impreca
tus repletus consumit̄. Tertiꝰ vi
dens eorum exitū: nec se posse la
tere dino oculo: cunctis audien-
tibus sera pnia totum sceleris or
dinem pandit. ⁊ in lacrimas pro
rumpens: luminibus est orbatꝰ.
Et Narcissus quasi e celo rediui
uus ex improuiso redijt: ⁊ multo
magis ad eum amor populoru3
excreuit. Sctō igit̄ multum isti p
fuerunt: ⁊ sibi cōfusibiliter nocue

V runt. Jlle eni cui falsa in iudicio opponunt licet sit innocēs patienter sustineat: ⁊ absq falsitate innocentiam suam ostendat: exēplo Joseph: qui inocens in lacū missus est Gen̄.xl. ⁊ exemplo Susāne. Dan̄.iij. ⁊ exemplo beati Stephani act.vij. ⁊ exēplo Jesu xpi. qui quasi agnus ductus est ad victimā. Math.xxvij. Tales eniȝ deus defendit et aliqn̄ in presenti vel si pmittit puniri: hoc facit ad cumulum meriti ⁊ premij. Unde T narrat Hiero. epistola: cxxxiij. de quadaȝ muliere sancta septies pcussa: cui imponebat crimē adulterij. ⁊ viro confitente qui dicebatur adulter: vt mortis compēdio longos euaderet cruciatus: ait il-X la. Testis est mihi deus: nō ideo me id negare ne pereā: sȝ iō mētiri nolle: ne peceȝ. Et ad primū ictū spiculatoris caput viri abscisū est. Et cū ad illam venisset. pmo ictu rasura modica sanguinē emisit: secūdo fibulā auri: e collo excussit. tertio in ferientem gladius est reflexus: et se ferire non posse confitet. Alius percussor eligit ⁊ semel percussa cōcutit: secūdo percussa quassat: tertio vulnerata prosternitur: quarto pcussa visa est mori. ⁊ ducta a clericis reuixit. di. Dominus mihi adiutor ⁊c. Et licet postea seuirent leges: nihilominus reddita est libertati. Euidens igit est mīa dei in ptectione: ⁊ liberatione innocentis

Si vo sit reus his cui imponitur crimen in iudicio: instruendus ē y vt non peccata augeat vel cumulet: se purgando per mēdatia ⁊ piuria: ac per compurgatorū falsa testimonia. Sed dignū se penis ⁊ opprobrijs intelligat. culpas suas ⁊ reatus agnoscat: ⁊ veraciter peniteat. exēplo filiorum Jacob dicentiū Gen̄.xl. Merito h patimur ⁊c. Item instruendus est: vt penā vel mortem patiēter propria sustineat: ⁊ q melius ē sibi vitam finire in pnia q̄ viuere in Z malitia recognoscat: supplicit dei misericordiam imploret: ⁊ ꝯfidēter in saluatorem speret. exemplo latronis Luc.xxiij. Nos qdem digna factis recipimus. Seqtur. Memento mei dn̄e ⁊c.

¶ Capl'm quartuȝ. De informatione actorum in causis.

Item instruēdi sunt actores qui agunt contra reos ne cogāt eos ad iurandum: ne incurrant delictum. Unde Augustinus i sermone de decollatione Beati Johannis A Jlle inquit qui hominem prouocat ad iurationem: quem sit falsū iuraturū: vincit homicidā. Quia homicida corpꝰ occidit: iste animam. Jmo duas aīas. s. eiꝰ quē iurare prouocat: ⁊ suam. Et narrat ibi de quodam q aliuȝ prouocauerat ad iurandum: q nocte i visione adductus est ad iudicem excelsum ⁊ admirabilem. A quo

interrogatus quare prouocaue/rat hoiem ad periurationem: rñ
B dit. Quia negauit mihi rem me am. Cui iudex. Nonne meli⁹ eēt rem tuam perdere q̄ aiam illi⁹ falsa iuratione perimere: At ille ꝓstratus iussus est cedi. Et tā gra/uiter cessus est: q̄ in dorso euigi/lātis: plagarum vestigia appare bant: dictū q̄ est ei. Caue de cete ro ne sic facias. Cū magna eniz compassione debet fidelis agere
C contra tales: dolens plus de dā natiōe aiarum q̄ rerum. Unde Greg. mor. xxxi. sup Job. xxxix. Frustra laborauit: nullo timore co gente: Plus inquit raptoribus ipsis debemus metuere q̄ reb⁹ irrationabilibus defendendis in hiare. Et ibidem. Profect⁹ xp̄ia nus quomodo dz res suas iurgā do defendere: quas precipit nō possidere? Et post. Si charitatis vi scera erga raptorem xp̄ianū non habemus nosipsos plus raptore persequmur. grauiusq̄ nos q̄ al/ter poterat deuastamus: q2 dile/ctionis bonū sponte deserentes: a nobisipsis intus est quod amit timus: qui ab alio solum exterio ra perdebamus. Unde. i. corin. vj. Jam quidem oino delictum
D est in vobis: q2 iudicia habetis in ter vos. Quare non magis frau dem patimini? Si ergo iudicia li tigiosa ꝛ iurgiosa in rebus repetē dis Apo⁹ rep̄hendit: multo ma gis quādo fiunt actiones in iudi/cijs absq̄ charitate vsq̄ ad dam nationē mortis. Jō sancti dabāt etiā res latronibus: ne furando peccarent. Unde narrat Grego. Dial. i. de Hortulano: qui prece/pit serpenti: vt custodiret aditum horti. Et cū fur esset intra detent⁹ veniens ille ait. Cur tociens in la borem monachorum furtum fa
E cere presumpsisti: ꝛ soluēs pedes eius ait illi cum magna dulcedie Amplius non facias furtū: sed cū necesse habes: huc ad me in gredere ꝛ que cū peccato labora bas tollere: ego tibi deuotus da/bo. Et ne ille animam perderet furando: dabat ei gratis de labo re proprio.

¶ Caplm. quintū. De informa tione accusantium.

Et quia in his iudicijs ac cusatores falsi mlta ma la faciūt: iō fideles istru/endi sunt: ne falso alios accusent vel falsa fingendo: vel facta agra uando: siue augmentādo. Ut eni ait Tuli. iij. de offi. c. xvj. Duri ho minis vel potius non hois ē. pe riculum capitis multis inferre. iō periculosum est ꝛ fordidū' ad fa/mā: vt accusator nomineris. Se
F quit. hoc preceptum officij diligē ter tenendū est: vt nunquam in/nocentē iudicio capitis accersias Unde de filijs accusatorib⁹ verifi cat illud hiere. ix. Extenderūt lin guam suā quasi arcū mendacij ꝛ non veritatis. Sequit. Sagitta

vulnerans lingua eorum. Sicut eni sagitta vulnerat subito: et cū quis non suspicat: sic lingua falsi
G accusatoris sepe ledit innocentes ex insperato. Et talis arcus ē maledictus: qa emittit sagittas false accusationis vsq3 ad existētes in partibus remotis. Jō separādus est falsus accusator a populo: ne multos ledat sicut canis rabiosus: ne hoīez mordeat. Phil. iij. videte canes. Glosa. natura canum est: vt non latrēt ad eos cū quib9 habent consuetudinē. Sz isti etiā notos mordēt frequenti9 et vicinos. Jō de quolibet tali dr sic de capite suo Sathana Apo.
H xv. Proiectus est accusator fratrum: et non peccatorum: q2 innocentes accusat.

¶ Capitulum sextu3. De informatione intercessorum.

Et quoniā in iudicio: quatuor sunt persone neces-
I sarie. s. accusatoris: deffēsoris: intercessoris et iudicis ,put dicit Augu. epl'a. xxxv. ad Macedoniū: non solu3 predicti sunt instruendi in iudicio: vt visu3 est sed etiā intercessor: vt modo debito intercedat: inductus pietate et
K misericordia: non vt faueat peccatis vel criminibus: ,put di. ibi Aug. rñdens obiectioni Macedonij obicientis. qđ iprobam9 qđ ipunitū eē volum9. Et sic vr: itercessorē approbare reū ,p q̄ intercedit. Cui Aug. respondit. q2 nullo mō culpas quas corrigi volum9 approbamus: nec qđ perperam cōmittit volumus esse impunitū quia placeat: sed hominum miserentes: facinus siue flagitium detestamur. Quo enim magis
L displicet vitium: eo minus volumus: inemendatum interire vitiosum. Sequitur. Ad hanc penitentiam adduci volumus pro quibus interuenimus: non eo2 peccatis parcimus vel fauemus. Ne ergo inemendati intereant: sed vt veraciter peniteant: iusti intercedunt iudices ,p reis. et post. defensor: ab intercessore plurimū distat. Nam ille diluendis vel obtegendis criminib9 maxie intendit. Intercessor āt: cū đ culpa cōstat: pro pena temperanda: aut remouēda cura3 gerit. Vñ dominus
M apud oēs intercessit: ne lapidaret adultera. Jo. viij. Malis ergo parce vir bone: q̄to q3 melior: tāto est mitior: q̄to celsior potestate: tanto humilior fiere pietate: vt eni ait ibi Aug. Justi est intercedere recta intentiōe: iudicis autē est iudicare iusto ordine et modus rogandi iudicem est: vt faciat quod salua fide facere potest.
N Judicis eni est: semper in causis verū sequi: patroni aūt nō nunq̄ verisimile. Ait Tul. li. iij. de offi. c. xvj.

¶ Sexta distinctio. De informatione senatus et consulum. Capitulum primum. de eo2 istitutiōe

Rehabitis occasionibus p informandi iudices: qui sunt ad modum oculorum in republica: necnon et informandi personas alias illis assistentes sequitur de modis informandi senatū.i.collectionem consiliariorum. Qui quidem senatus obtinet locū cordis in republica secundum plutarcum. Senatus eni nomen est officij dictum a senectute: q vel fundauit vel ausit romam: vt ait papias. Hi a Romulo electi sūt q ob etatē: senatores: ob similitudinem cure: patres dicti sunt. Et senatus officiū est: cōsilio ciuitatem iuuare: ait Pap. Et de hoc in principio historie Romanorum dr. q Romulus condita ciuitate quā ex noie suo Romā vocauit: centū ex senioribus elegit. quorum consilio oia ageret: quos senatores propter senectutē: patres ob cure similitudinē noiauit. Similiter apud Athenas fuit Ariopagus: in quo sapientes erāt cōsules siue curiales vrbis Atheniensium de quibus Aug. xviij. de ci. c. x. dic. q Ariopagū et Ariopagitas constituit Solon. Unde Tuli. i. de offi. c. xxiij. Cum iquit Athenienses Ariopagū dicebāt eo qd in illis totius populi virtus cōsisteret. Et cū ab eis preclara plurima inuenta sint: nihil salubrius nihil gloriosius constitutū est q senatus. Ut eni legit in vita beati Dionisij: ibi exercebant iudicia: et docebant fora: ingeniisq ibi ois solertia. Quid enim nobilius cetu senū? Ait. Poli. li. v. c. ix. q emeriti a vulgaribus officijs: ad consilij et regiminis officium transeūt: et in marcido corpore exeunt mētis vires: eo sapientie magis apti negotijs: quo i corporis exercitijs minus pñt. Eorum nanq tantus honor extitit apud grecos: vt reipublice duces nunq procederent nec egregiū aliquid agerent quod instituti senes non inducerent: aut nō approbarent. Et qd magis est: ab initio vrbis cōdite nomina eorū aureis lrīs sunt cōscripta: Ipsi quoq patres conscripti ab oibus apellati: qui alios sapie etate et affectu paterno precedebant. Penes istos: consiliorum auctoritas erat: et omniū publice gerendorum. Hec ille. et de eorum auctē Tuli. vbi. s. dicit q etiā bellum Atheniensiū gestum est consilio senatus q a Solone erat constitutus: Parua inqt sunt arma foris nisi consiliū sit domi. Multo magis alia gerenda sūt consilio sapientū institutorum in republica. Et merito: Senatus.i.collectio taliū cordi comparat: quia sicut a corde in corpore naturali est vita vigor: et regimē et origo: sic a talibus in republica proportionaliter dicta. vt vere dicat reipublice puer. iiij. omni custodia serua cor tuū: qm ab ipo vita procedit. s. ad agendū et mouendū.

¶ Capitulum

¶ Capitulum .ij. Quod Consiliarij debent esse iustitia vite probati.

Tandem ergo: quales esse debent consiliarij. Debent enim esse vita sancti: et probati: ait Ambro .iij. de offi. di. quod in acqrendis cōsilijs plurimū adiungit vite probitas: virtutum prerogatiuā: beniuolentie vsus: facilitatis gratia. Et ponit exēpla. Quis in ceno fontem quærat? Quis in aqua turbida potū petat? vbi luxuria: vbi intemperātia: et vitiorum cōfusio: quis non horrendū estimet? Quis non despiciet morum colluuionē? Quis vtilē aliene cāe iudicet: quē videt inutilem esse sue? Hec ille. Ex quibus patet: quales esse debēt consules siue consiliarij. s. a vitijs imaculati: virtutibus prediti moribus probati: experiētia idustrij. Unde ibi Ambro. prestantior inquit est a quo ɔsiliū petitur quam qui petit. Et sequitur: qualis esse debet cōsiliarius scilicet vt exemplo et vsu patior sit: pericula presentia soluat: iminentia denūciet: et expediat: ac remedia ferat: et paratus sit non tantum ad soluendū: sed ad subueniendū. Et quia raro: tales inueniūtur. ideo Ecc. vi. dicitur. Cōsiliarius tibi sit vnus de mille. Ideo antiqui senes eligebant consiliarios vt dictū est.

¶ Capitulum .iij. Quod Cōsiliarij debent esse veridici.

Item consiliarij debēt esse veritate prediti: siue veridici: vt in veritate ɔsulāt ex quibus sūt consiliarij: vel cōsules siue sit princeps: siue ciuitas vel respublica. Non ad placitum eorum quibus cōsulūt: sed secundum rei veritatē: ait Sen. vi. de benefi. c. xxxiij. Dic illis qui volūt audire plenas aures adulationibus. Aliquando vox vera intret. Da ɔsilium vtile. Queris quid felici poterit efficere? Nec felicitati sue credat. vt enim legitur in tractatu qui dicitur: moraliū dogma philosophorum: falsi amici: pro cōsilio adulationē afferūt: et vna eorum est cōtentio: quis blādissime fallat vnde Iuuenalis. Nihil est quod credere de se. Non possit: cū laudatur dijs equa potestas. Et sequitur exēplū adulantiū blande fallentium Xerses dux medorum: grecis bellū indixit. Cui familiariū alius dicebat grecos nuntiū belli nō expectaturos: sed ad primā aduentus sui famā terga versuros. Alius dicebat greciā nō vinci: sed molle exercitus opprimi. Alius dicebat: timēdū esse: ne vrbes desertas et vacuas inueniret. Alius dicebat: vix naturā rerū sufficere: āgusta esse classibus maria: militibus castra: explicādisque equestribus cāpestria: vix celum patere sagittis. Dum in hunc modū: regē nimia exultatiōe furentem: ɔcitarēt: dixit Damagatus. Multitudo ista que tibi placet metuēda est. verū enim est: imodica nūquam posse regi: nec diu durare pōt quod regi non pōt. Nihil tā magnū quod perire nō possit. Acci

dūt aūt q̄ dixerat Damagat⁹. ex quo apparet: plus ꝓuidētie inesse senū ꝯsultationib⁹ q̄ȝ vanis vulgi assertionib⁹. De cōfusa v̄o denictiōe dicti regis narrat Trog⁹ pēpei⁹li.iij.dicēs ꝙ Xerses septuaginta millia e regno armauerat: ⁊ triginta milia de auxilijs: ⁊ cen
A tū millia nauiū habuisse dr̄: ⁊ flumina siccata ab ei⁹ exercitu. ⁊ greciam totā vix cape ei⁹ exercitum potuisse. Sed ip̄e p̄mus in fuga postremus in prelio: in periculis timidus: si metus abesset: inflat⁹ Jō merito victus vt dictū ē. Cō similiter narrat Vegeti⁹ lib.iij. de eius cōfusibili deuictione vn̄ in eius exercitu: equa peperit leporez: qd̄ est fugax animal. ait Va
B le.li.i.c.iiij. patet ergo q̄tū nocet adulatio in cōsilijs: ⁊ q̄tū eꝯ ꝓdest veritas consilij.

❡ Capl̄m.iiij. Qd̄ cōsiliarij debēt esse experti.

I Tem consiliarij debent esse multiplici experientia industrij ⁊ perspicui.
C Jō merito senes eligunt cōsiliarij: vt dictū est. q2 vt ait Ambro. in exameron: omel. p2ia Senect⁹ est in ꝯsilijs vtilior. Jō Ecc. xxvi. dr̄. q̄ȝ speciosū canitie iudiciū: ⁊ a p̄sbiteris cognoscere ꝯsiliū vnde dn̄s p̄cepit Moysi: vocare seniores ad ꝯsiliū: vt audirent mandata dei. Exo.iij. Vade ⁊ ꝯgrega seniores ⁊c. Nūeri.x. Congrega de senioib⁹ ⁊c. Roboam q dereliquit cōsiliū senū: adherens ꝯsilio iuuenū: a populo derelictus est.iij. Re.xij.

❡ Capl̄m.v. Qd̄ consiliarij debent esse stabilitate solidi.

I Tem consiliarij debent esse stabilitate solidi: ne moueant timore: amore vel cupiditate: in ꝯsilijs dandis. Ecc.xxxvij. Ante oēȝ actū ꝯsiliū stabile. ⁊ maxie regritur: ꝙ sint stabiles in diuina iustitia: ab ea
D nullaten⁹ deuiādo: vn̄ legitur de Cōstantino p̄re Cōstātini.li.x. histoie tripartite.c.vij. ꝙ cū ecclesia pateret p̄secutiones in toto orbe terraꝝ: cōcessit xp̄ianos libere in sua religiōe ꝯsistere. Sȝ ꝓbare volēs quosdā in suo palatio xp̄ianos: si eēnt solidi: p2ecepit: ꝙ si qui venirēt ad sacrificandū dijs suis: hi cū eo in palatio
E remanerent. Qui v̄o sacrificare nollent: recederēt. Quidaȝ ergo eoꝝ a palatio exeūtes: sacrificare noluerūt: p̄ponētes religionem xp̄ianam ꝓmissis regis. Alij v̄o ꝓmpti ad sacrificandū dijs: sperabant amicitiaȝ regis. Deliberauit ergo rex: eoꝝ vti ꝯsilijs: q in melioib⁹ fideles ꝯstantesq̄ eēnt Alios v̄o tanq̄ȝ effeminatos expulit: credēs: nūq̄ȝ eos erga p̄n-
F cipē eē deuotos: qui dei sui fuerāt patissimi ꝓditores. Illi enim sūt stabiles consiliarij hoīs: qui sūt veri amatores v̄itatis. Eccle.xxxvij. A malo consiliario serua aiaȝ

Equa peperit leporem

Nam deo infidelis est

tuam. Ille enim est malus consiliarius qui pponit pprium comodum temporale vtilitati cōi: vel factum hominis facto dei. Et talis semper est instabilis in consiliis: eo qꝫ variātur comoda que intendit.

¶ Caplm.vi. Qd cōsilia debēt esse examinata.

Qualia ṽo consilia esse debeāt: notandū: qꝫ debēt esse examinata: ⁊ cū deliberatione excussa. Consiliū enim est appetitus faciendi vel nō faciendi excogitata rō. prima Rethorica li.i. Siue appetitꝰ īqsitiuus de nobis vtilibꝰ: ait Damascenꝰ li.iij.c.xxxiij. Prudentis enim est bñ ꝯsiliari: Ethi.vi. vbi comētator ait. Bona ꝯsiliatio ē habitꝰ ꝯiecturatiuus opabiliū fʒ rōnem optimi. Et bonꝰ cōsiliariꝰ est: cui adest talis habitus: ⁊ post oīa cōsiliatio: meditatio: ītellectio: hec perscrutatio p longū tꝑs generatione recipit. vñ dr̄ in tractatu q dr̄ dogma phorū. Triplex est capiendi consilij deliberatio. Pria est: de honesto tm̄. Secunda de vtili. Tertia de conflictu vtriusqꝫ. Dubitamus enim vtrū honestū aut turpe: deinde de duobꝰ honestis: qd ē hōestiꝰ de duobꝰ vtilibꝰ qd est vtiliꝰ. simil'r de pugna vtil' ⁊ honesti. In qua examinatiōe honestū est vtili preponendū: ⁊ bonū cōe proprio: ⁊ sūme qd est ad honorē dei. cōmodo humano. Semp enim honestū ppone dū est vtili: fm doctrinam Tulij iij. de offi.c.xv. Et post. Nec est vnq̄ȝ vtile qd est crudele: ait idē c.xi. ponēs exemplum de Atheniensibꝰ qui presiderunt pollices remigibus q classe valebant: ne postea valerent. Simil'r: nec qd est inhumanū faciendū vel consulendū. sicut expellere pegrinos de ciuitate: ait ibidē.c.xij. Et breuiter concludit: nihil faciendū aut consulendū qd est iniustum. Unde Vale.li.vi.c.xv. loquēs de Temistocle dicente: se habere salubre consiliū: ⁊ petijt dari sibi sapientem ad examinandum. Cui datꝰ est Aristides. Qui redijt ad ppl'ȝ dicēs Themistoclis vtile eē ꝯsiliū: tn̄ minime iustū voluere animo. At vniuersa cōctio pclamauit. Qd equū non videt: nec expediēs. Jō ad examināda cōsilia: debȝ esse deliberatiua discussio: ⁊ exquisita examinatio. Sūt enim duo ꝯ̃ria cōsilio festinatio scilicet ⁊ ira: ait Señ. in puerbijs Et ibidē. Deliberandum est diu qcquid statuendū est semel. Et Seneca epistola .cij. Quicquid cōsilio pspici pōt: pspice. ¶ Itē ꝯsilia debēt esse stabilia: vt prius dictū est: qꝛ sapiēs no mutat cōsiliū: oibus illis manentibꝰ que erāt. ait Señ. iij. ð bñfi.c.xxxvi. Item debent esse cōsilia iusta ⁊ ordinata pponendo iustitiā vtilitati: ⁊ honestum cōmodo vt di

ctum est. Et talia cõsilia sunt au
M diēda. Nõ eniʒ est nã consilia
ri⁹. ethi. vi. Jõ hortat sapiētia di
uina ad audiendũ ꝯsiliũ. puer.
xix. Audi ꝯsiliũ ⁊ suscipe discipli
nã. Ecc. vi. Audi fili ⁊ accipe cõ-
siliũ. Et hoc a sapiente cõsiliario
vt dicit Thobi. iiij. nõ ab insipiē
te. Ecc. viij. Cũ fatuis cõsiliũ nõ
habeas. Nõ ab extraneo. Jbi-
dē cũ extneis cõsiliũ nõ habeas
Nõ ab emulo. Ecc. xxvij. A zelã
tibus te abscõde cõsiliũ. Jõ sa
piētes scã sua regũt ꝯsilijs, puer.
xxxiij. Astutus oĩa agit cũ ꝯsilio.
Siue ergo sit ꝑnceps reipublice
siue ipsa cõitas: siue ēt q̄libet per
sona presidēs vel priuata pruden
ter ⁊ puidēter dʒ cõsiliari de agē
dis: ait Señ. in tractatu de ꝟtuti
N bus. Si prudēs esse cupis: in fu
tura ꝓspectuʒ intende. ⁊ que pñt
ꝯtingere aĩo tuo ꝯcta ꝓspice ni-
hil tibi subitũ sit: sed totuʒ ante
ꝓspicias. Qui enim prudēs est:
non dicit: nõ putaui: hoc fieri: q̄
non dubitat: sed expectat: nõ su-
spicatur: sed cauet cuiuscũq̄ fa-
cti cãm requirere, cũ initia inue-
neris exitum cogita:

¶ Caplm. vij. Qđ in capiendis
cõsilijs sũt multorum sententie
audiende.

c Et in cõsilijs capiendis:
ꝑncipis est: alioꝝ audirē
snias: lʒ sit sapientia ꝓdi
O t⁹: dũ tñ ꝯsilia salubria sint ⁊ vti
lia. exemplo Moysi: q audiuit

consiliũ hiectro qui erat inferior
dignitate: ⁊ minus illustrat⁹ luće
sapiētie. Exodi. xviij. ⁊ super illõ
Jsai. iij. Cõsiliari⁹ nõ est tibi. ait
Hiero. in originali Greci poete
laudabilis snia. Primum dicit
beatum esse qui per se sapiat secũ
dum q sapientē audiat. Qui aũt
vtroq̄ caret: hũc inutilem eē tã
sibi q̄ alij. Seqtur. Romani ꝑn
cipes consules dicti sunt. vl a cõ
sulendo ciuitatib⁹. vel a regēdo
ꝯcta cũ consilio. vñ senatus ꝯsul
ti dicũtur. Nõ eniʒ fatuis credē
dũ est in cõsilijs: vt dictũ est. s.
sed sapientib⁹. vñ Señ. ad Hel
baiã. Sapientib⁹ viris me tradi
di: nũdũ valid⁹ in auxiliũ meũ
n aliena castra confugi. Nec est
iꝯsiliũ requirendũ a malis. Ecc. P
xxxviij. A cõsiliario malo serua
aiaʒ tuã. Vñ Ambro. iij. de offi.
Quõ inquit stare põt vtile consi
liũ nisi habeat iustitiaʒ: ⁊ induat
constantiã: Quõ puto ydoneuʒ:
vt det mihi cõsiliũ: qui non dat
sibi: Job. xviij. ꝓcipitauit eũ con
siliũ suũ. vñ Grego. moral. ix. hʒ
ꝯsiliũ suũ omnis iniquus: pñtia
appetere: eterna despicere: iniu-
sta agere. iusta deridere. Et sicut
hmõi ꝯsulit sibi: ita ⁊ alijs. Nec
ꝯsiliũ est querendũ ab emulis: ⁊
a diligentib⁹ bona hois: nõ ipm Q
hominē. Ecc. xxxvij. A zelantib⁹
te abscõde cõsiliũ. Jõ Gre. in
primo Registri. Null⁹ inquit fi-
delior tibi ad ꝯsiliũ põt esse: q̄ q

non tua: sed te diligit. Et sicut nō est credendū malis consiliarijs exteriorib⁹: sic nec interiorib⁹ ait Comentator ethi. vi. Duo sūt cō siliarij insipiētes: delectatio. ⁊ tristitia. Hec eniȝ multos ꝑcipitāt. Cum eniȝ cōsiliū sit ꝓles mētis ⁊ filius cordis: queȝ mens parit: ⁊ post qđ: sequit opus: ꝓut dicit Augu. omel. prima. corda sequē tiū delectationē indebitā: ⁊ fugiē tiū tristitiam debitā: sepi⁹ seducū tur. In oibus aūt cōsulendus ē magni consilij angelus: ⁊ ab eo ꝯsiliū inquirendū: q est admirabilis consiliari⁹. Isai. ix. Sic Dauid ꝯsulebat dn̄m anteq̄ȝ: aggrederetur facta ardua. i. Reg. xxiij. Cōsuluit Dauid dn̄m. Nūquid vadam ⁊ percutiā philisteos: Et de hoc Aug. in tractatu de lapsu mundi. Quis est consiliari⁹ prudentior xpo: Sequit. Querim⁹ ꝯsiliū: habem⁹ copiā nō sapiētis sed ipsius sapie q xps est. Audi sapientiam. Fons recti ꝯsilij dicit Thesaurizate vobis thesauros i celo Math. vi. vn̄ iste ē ille cōsiliari⁹ vn⁹ de mille: Ecc. vi. Nisi enim ab isto ꝯsiliario emanēt ꝯsilia tanq̄ȝ a fōte sapientie ⁊ nisi tendant finaľr ad eius consilia adimplēda: instabilia ⁊ erronea sunt. vn̄ Sen̄. epľa. xxviij. Errāt consilia nostra: q2 nō habēt quo dirigantur. Et ponit exēpla bona Scire debet qđ petat q sagittam vult mittere: ⁊ tūc dirigere ac moderari manu telū. Simiľr ignorans quē portū petat: null⁹ vent⁹ est suus. i. sibi conueniens. Et q2 iustus querit a deo consiliū: ⁊ nititur adimplere ꝯsiliū sibi datuȝ. Iō Ecc. xxxix. Ipse diriget cōsiliū eius: ⁊ disciplinā: ⁊ in absconditis suis ꝯsiliabit. Et ꝓuer. viij. Meū est cōsiliū: ait sapiētia diuina. Et ibidē. Ego sapientia habito in consilijs. Dans aūt consiliū debet solerter ꝓuidere. ne temerarie presumat dare consiliuȝ sapientib⁹. Iob. xxxvi. Cui dedisti ꝯsiliuȝ. vbi mora. xv. Grego. ait. Dare stulto cōsiliū: caritatꝭ ē. dare sapienti ostationis est. dare ipsi sapie: ꝑuersitatis est. Nec mirū. Grandis enim est imperitia: meliorē velle docere. mora. vi. in fine. Ideo Ecc. xxxij. In medio magnatoꝝ loq nō ꝑsumas. Et sequit. vbi sunt senes nō multuȝ loquaris. s. temerarie consulēdo: ad ostationē docēdo. vľ arrogāter increpādo. vn̄ ⁊ Saluator: cū eēt iuuenis. inuētus est in medio doctoꝝ audiens. ⁊ interrogans.

¶ Capľm. xviij. Qđ ꝑnceps debet esse in consilijs magnificentior ⁊ clementior.

Et q̄uis ꝑnceps debeat audire ꝯsilia sapiētū: vt dictū est: ipse tn̄ debet eē magnificētior in ꝯsilijs detestādo contēptibilia ⁊ vilia: iustior ⁊ equior abhoīando iniqua ⁊ iniusta: clementior, horrendo crude

Z lia munificentior errogando do
naria. Cor eni3 ei⁹ dz eẽ magnifi
cẽti⁹: diuine equitati ɔformi⁹ cle
menti⁹ et munificenti⁹ cordibus
subditorum. vñ narrat Uale. de
Alexandro lib. vi. c. iiij. ꝙ Dario
deuicto: ⁊ virtutẽ Alexandri ex
perto: cũ sibi partẽ regni: ⁊ filiã
in vxorẽ cũ decies centũ millib⁹
talentorũ Darius obtulisset. ⁊ de
hoc Alexander ɔsiliũ reqreret.
respondit permenio. si ipse esset
Alexander se vsuꝝ hac ɔditiõe.
Et ego inquit Alexãder vterer si
eẽ3 parmenio. Quasi dicat. Cor
meũ regale ẽ: ⁊ magnificẽti⁹: Et
iõ magis⁹ magnifica me decent
A ¶ Simil'r princeps dz eẽ clemẽ
tior ⁊ iustior vt habitũ est. s. Ipse
enim ẽ vicarius ⁊ ymago dei in
terris: iõ deo conformior debet
esse. vñ rex apu3 sine aculeo est:
ɔut dictũ ẽ. s. a Señ. prio ð cle
mentia. Nullũ enim magis de
cet clementia ꝙ regẽ vel pncipẽ
ait ibide3. Licet aũt alr accidat
aliquãdo ꝙ ɔsultũ est: nihilomi
nus cõsiliu3 posset eẽ datu3 rõ
B nabiliter: qꝛ põt mutari cõsiliu3
ex ɔtingentib⁹: sicut ait Uale. li.
iij. c. vi. de quodã nomine phisio
Atheniensi: q ait in ɔctiõe aliter
ꝙ accidisset ⁊ propere. Asseruit
tñ suũ consiliu3 fuisse meli⁹: nec
damnauit qð recte acciderat: qꝛ
ali⁹ bene gesserat scilicet ꝙ male
ɔsuluerat: felicius illi⁹ consilium
existimans: suum ṽo sapienti⁹.

Plerũqꝫ enim temeritatẽ iuuat
casus: ait ibidẽ. Semp tñ dz hõ
de reb⁹ agendis ɔsiliu3 cape mo
dis dictis. licet aliter accidat ali
quãdo vt eni3 dicit Comẽtator.
ethi. vi. Demostenes accusat⁹: ꝙ
ɔsilio de futuro nõ est potit⁹ ait.
Nullus de futuro firmiter cõsi C
liat: futuri instabilitate. honorãs
vituperatione dignu3. Quasi di
cat. Futuri instabilitate potest im
pediri qð consultu3 est. hõ tamẽ
faciat qð in se est. nihil omittens
de his que facere debet.

¶ Cap'3. ix. Qð ɔsilioꝝ secreta
sunt occultanda.

E cõsilijs ṽo occultan
d dis in reb⁹ arduis ⁊ pe D
riculosis ait Uegeti⁹ pri
mo de re militari. c. i. ꝙ Metel
lus interrogat⁹ qd postera die fa
cturus esset: tunicã inqt mea3 si
posset eloq cohercerem. s. 'ne di
ceret. Ide3 narrat Ualeri. li. i. c.
x. sub alijs verbis. Nã inquit. Si
hui⁹ cõsilij interiore3 tunica3 cõ
sciam esse sensero: ɔtinuo eã cre
mari iubeo. Iõ ait Ecc. In ab
sconditis suis cõsiliabitur. vnde
Uale. li. iij. c. v. ait. Adeo magna
pria charitate tenebat: vt archa
na patrũ ɔscripta mult' seclis ne
mo senatoꝝ enunciauerit. Seqt
Nunqd taciturnitate3 optimu3
⁊ tutissimum rex administrãda
rum vinculum labefieri volebãt
Et ponit exemplũ. Cũ rex Asie
bellum a perse aduersus populũ E

Romanuz cōpari nūciasset: nō ante scire potuit qđ aut ille locutus esset: aut patres rñdissent ꝙ psam captam cognitū est.

¶ Septima distinctio. De informatione. Thesauriorū pncipis.

¶ Capl'm.i. De iformatiōe Camerarioꝝ principis.

Quemadmodū autez senat⁹ siue collectio sapientuz consiliarioꝝ in republica cordi cōpatur vt dictū est: sic ministri principis siue camerarij ꝛ cubicularij pñt adaptari lateri siue costis in corpe nāli. vñ Bernar. ad Eugeniū omel. iiij. circa mediū alloquēs sūmū pontificē ait. veniam⁹ inqt ad collaterales ꝛ coadiutores tuos. Hi seduli et intimi tibi sunt. ꝙ obrem. si boni sunt. tibi potissime sunt: si mali: eque plus tibi. Ne dixeris te sanuz dolentez latera. i. ne dicas te bonū: malis innitentē. Cōsil'r dici pōt pncipi seculari. Jđ ammonēdus est: vt eligat: ꝛ associet tales sibi collaterales: ꝛ ministros q sint ad sui honorē. ꝛ reipublice vtilitatē. Et puideat: ꝙ sint a sordib⁹ vitioꝝ imacl'ati: ꝛ ne sint dei inimici. Nā si tales sunt: non est securꝫ viuere inter eos. Ambulans eniz in via imaculata hic mihi ministrabat: ait Dauid. rex Debent eniz esse ꝟtutibus pditi: industria puidi: morib⁹ honesti: in misterijs expti. Tales erāt ministri Salomonis. iij. Regū. iiij. Uidēs regina Sabba sapiētiam Salomonis: hītacula seruoꝝ: ordinē ministrantiū: vestesqꝫ eoꝝ: non habuit vltra spm̄. Cant. iiij. En lectulū Salomonis sexaginta fortes ambiunt ex fortissimis israel: omnes tenentes gladiū: ꝛ ad bella doctissimi. ꝛ vt tales sint debet princeps sollicite studere. Scđz eiz iudicē populi: sic ꝛ minister eius. Ecc. x. ꝛ nisi velint eē tales: dꝫ eos de palatio eijcere: tāꝙ inimicos dei: sciēs: ꝙ nō erūt multum sibi fideles. q infideles sunt suo creatori: exēplo Constātij impatoris vt habitū ē. s. Isti debēt dñm suuz amare: fidelitatē ei sincerā seruare: eius honorem in oīb⁹ querere: vitā eius sollicite custodire. i. Reg. xxxvi. ait Dauid ad Abner. Quare nō custodisti dñm tuuz regez? Sequit. vi nit dñs: qꝛ filij mortis estis. De fidelitate autē seruoꝝ ad dños dicet. in parte tertia.

¶ Capl'm.ij. Qđ custodes thesauri stomaco ꝯparantur.

Consimili modo: custodes thesauri pncipis vl' cōitatꝭ stomaco possunt compari in corpore nāli. vt eniz stomacus recipit alimenta corpi necessaria: q̄ refundit ꝟtualiter ꝛ effectual'r in mēbra: sic expensaꝝ subsidia infundunt in erariū pncipis: vl' cōitatis: que tñ effundūtur ad ipsius cōitatis vtilitatem.

Et de hmōi adoptione Policra
tus li.viij.c.xx. Ubi recitat fictā
fabulā Esopi de allegatiōe mē-
broꝝ ꝯ stomacū:eoꝙ deuoraret
omnes labores eoꝝ. Eccle.vj.
omnis labor hoīs in ore eius. Et
cū venisset ad iudicium rōnis:⁊
M rō diiudicasset:ea nihil dare sto-
maco:mēbra d̄bilitata sūt. Qui-
bus conquerentib⁹: adiudicauit
iterū ratio: vt alimenta stomaco
ministrarent. Et sic mēbra refo-
cillant.⁊ pax oīum reformat. Jō
ꝯcludit ibi:ꝙ magistrat⁹:nō tā
sibi q̄ alijs coaceruat. Si enim
exinanit⁹ fuerit:nihil mēbris im
partiri valet: Stomaci enī ⁊ pn
cipis idē est officiū in republica
N q̄tū ad hoc ꝙ dictū ē:iuxͣ illud
Quintiliani. Qui stomacū regē
totius corpis esse ꝯtendūt: vera
vti rōne vident.eius enim vali-
dus tenor firmat oīa mēbra. At
ꝯ eiusdē frangunt cūcta dolore
Quandoꝗ etiam nisi cura iu-
uet:vitiare cerebrū fert:⁊ itegros
illinc auertere sensus. Qū igitur
pnceps bonus: ea que accipit a
populo:ad ei⁹ vtilitatē expendit
nō debet populus de eo ꝯqueri:
sicut nec mēbra de stomaco.⁊ d̄
O tali dr cant.vi. Uenter tuus sicut
aceruus tritici. Triticū enim in
aceruo colligit: vt p cōi vtilitate
expendat. Tales fuerunt Roma
ni quoꝝ erariū erat diues:⁊ ipi
pauperes in domib⁹ suis erāt ꝑ
Salustiū:⁊ Aug.vbi.s̄. Qū igit
deficiebant expense siue in eoꝝ
exequijs: siue in filiab⁹ maritan-
dis:administrabant eis d̄ erario
cōi siue collecta ꝑm Uale.li.iiij. P
c.iij. Sicut dictū est.s̄. Silr ꝯ
stomacus est pestifer q multa re
cipit:⁊ recepta in mēbroꝝ vtilita
tem virtualiter nō refundit. Sic
⁊ pnceps multa recipiens a pplo
⁊ non largiens nec expendens p
eius vtilitate: pestifer est:⁊ mltos S
morbos generat.i.mores puer-
sos in corpore reipublice. ⁊ de ta
li dicit Hiere.iiij. ventrem meū
doleo.⁊ Isai.xlviij. Transgresso
rem ex ventre vocaui te.

¶ Octaua distinctio. De cauen-
dis septem vitijs curialium.

Capl'm.i. De ambitiōe cauenda.

T qm̄ predicti oēs au
lici ⁊ curiales pncipi Q
c assistentes siue consu T
lētes:admonēdi sunt
cōiter: vt precaueant
sibi a vitijs que sunt cōia talib⁹:
⁊ specialr a septē. Quoꝝ pmū
est auida dignitatum ambitio. vt
enim ait Tulius. primo de offi.c.
xxx. Difficile est ptātem cupienti R
seruare eqtatē. ⁊ sequitur. Facilli
me ipellit ad res iniustas q glie
cupidus est. locus enim lubricus
ē. vnde antiq nobiles noluerūt V
preesse in republica nihil q̄diu
eoꝝ ministerio indigebat: prout
ait Uale.li.vi.c.v.dī.ꝙ priscatus
millen⁹ tādiu imperiū sustinuit
q̄diu cum Atheniensib⁹ bellū

gerenduz fuit. Postq̄ vo par
ex victoria facta est: deposuit im
periuz: ne vltra q̄ reipublice ne
cessitas exegerat dn̄s ciuiuz per/
māeret. Idē li.iij.c.iij. dic̄ ꝺ eo q
grās egit qn̄ cōsulatū amisit. Et
de hoc hituz ē.s. in admonitiōe
pncipis. ⁊ dicetur infra parte.ij.
¶ Cap.ij. De cauēda adulatōe.
Ecūdum vitium aulicis
s comune: est seductoria
S ⁊ mēdosa adulatio qua
blandiuntur superioribus: vt se/
quant dignitates ⁊ honores. nec
non ⁊ alijs: vt eis faueant: ⁊ cō/
mendentur ab eis. ⁊ de hoc vitio
Policratus li.iij.c.iiij. multū lo
quitur: vbi ait Adulator ois vir/
tutis inimicus est ⁊ quasi clauuz
figit in oculo ei⁹ cum quo cōferit
eoq̄ʒ magis cauēdus ē quo sub
T amantis spetie capit. Sequit. Co
mites habet adulator: odiū: frau
dem: proditionem: notam men
datij: sequelam seruitutis: exceca
tionem proximi. ⁊ totius extermi
nium honestatis. Oleum inquit
ps. peccatoris nō impinguet ca
put meum. vere enim ab eo lau
datur peccator in desiderijs ani
me sue. Super quod Augustin⁹
Lingue adulantium alligant ho
V minem in peccatis: ⁊ sic trahunt
secū aīas in perditionē. Vn̄ anti
qui sapientes nō permittebāt: ta/
les loqui cuz principibus: imo in
terficiebant eos. Ait Val.li.vj.c.
iij. di. q͏ Athenienses Thimogo
ram inter officiū salutationis Da
riuz regem more gentium adu/
lantez capitali supplicio affecerūt
Et Poli.li.iij.c.xiij. Egregie in/
qt Cecilius Balbus: Imperator
auguste cum in multis appareat
tn̄ i eo maxie elucet prudētia tua
q͏ isti. i. adulatores nundū te om
nino insanū reddiderūt. Qui vt
applaudant tibi: nō mō dijs. sed
tibiipsi ⁊ pplo iniuriā faciūt. Nā
⁊ deorū minuūt reuerentiā: quos
tibi parificant: te arguūt insipiētie
dum conditionis tue repugnan/ X
te nā: parē te numinibus persua
dere presumūt. Nota superstitio
nis inurunt pplum: cui mortales
deos pro imortalibus persuadēt
esse colendos. Sane: aliqd ibi di
uinuz in eo inesse monstrabis: si
oēs hos q diuinitati tue fraudulen
ter applaudūt: rapi feceris ad tor
menta. Quis eni deoꝶ ei parcit:
a q̄ se deceptū intelligit. Quis in
eū n̄ irruat. q aureos Iouis ocu
los eruit: aut argento gēmisq̄ʒ sb
latis: deā vestā nititur excecare?
Quis de martis capite adaman Y
tinuz impune temerarijs effodit
vnguibus? Nempe deos inuisibi
les ⁊ imortales circūuenire: ⁊ eis
fallacie parare insidias grauioris
clpe ē: eo q͏ ab his: visibiliū deo/
rū fabrica sustētat: ⁊ rgit: ⁊ hono
rem aut cōtemptū qui istis exhi
bet illi remunerant. Si sapis er/
go Auguste: in deorū hostes in/
surges: ⁊ te nō deū: quod nequa/

ꝗ̃ es:ſed deoꝝ monſtrabis te eē
cultorē:ſi deceptores iſtos:exce-
catores tuos: deorum cōtēpto-
res extermines:⁊ vtrorumqȝ in-
iuriaȝ punias. ¶ Simile narrat
Z Sen̄. de Alexādro epiſtola.lxx.
di.ꝙ cum in obſidione cuiuſdā
vrbis in Aſia circuiret muros:⁊
imbecilia meniuȝ quereret.ſagit
ta percuſſus diu perſedit irc. ⁊ in
cepta perficere .Deinde cū repſ-
ſo ſanguine: ſicci vulneris doloꝛ
creſceret: ⁊ crus equo ſuſpenſuȝ
paulatim obſtupuiſſet. oēs inqt
iurant:me filium eſſe Iouis: ſed
vulnus hoc:me hominē eē cla-
mat.Adulatores me decipeꝛ vo
lūt ſȝ hoc vuln⁹ veritatē oſtendit.
Et vere adulatores ſunt decepto
res:ſeductores:⁊ inimici verita-
tis.Adulatoꝛ eſt:blandus inimi
A cus eſt:Ait Hiero.epl'a. lxxxiiij.
Hi enī ſunt ſcorpiōes: facie blā
dientes.cauda ꝑcutiētes.Ezech.
iij.Cum ſcorpiōibus hītus ē vbi
Greg.ſuper Ezechie.li.i.c.ix. ait
Adulatoꝛ:ſcorpio eſt: q palpādo
incedit:ſed cauda ferit.Et ſimilr
apis:que mel in ore gerit: ſȝ cau
da ledit.Sunt etiā adulatores ſa
cerdotes infernales.Dicunt enī
placentia. Et ſic incipiunt quaſi
veſperas mortuorum a placebo:
ſed in fine ſepeliūt in peccatꝭ.Se
B pulcrū enī patēs in guttur eoruȝ
ſ.adulatorum:Ait Aug.qꝛ quos
ad peccata illectant quaſi deuo-
rant:⁊ in eorum vitā conuertūt.
Mat.viij.Dimitte:mortuos ſe-
pelire mortuos ſuos.Ubi Greg.
mor.iiij.Mortui ſepeliunt mor
tuos:cum peccatoreȝ peccatores
fauoribus premūt.¶ Item ſunt
nutrices ſathane.qꝛ hoīes nutri-
unt in peccatis.Iob.iij.Cur lac-
tat⁹ vberib⁹.vbi mor.iiij. Greg.
C ait.Adulatores lactant eos quos
laudant quaſi premio laudis.ꝓ-
ue.i. Si te lactauerit peccatores
ne acqeſcas eis.Iſai.iij. Popu
le meus:q te beatum dicunt: ipſi
te decipiunt. Et ibi Hiero.in ori
ginali ait.Adulatores ſūt hoſtes
⁊ ſcille diaboli.Item ſūt propina
tores demoniaci. propināt ei po-
cula mortis:quaſi melle adulatio
nis mellita.ait Alex.neꝗ̃ li.ō na
turis rerū.Adulatio enī eſt vene
nū mellitū:⁊ mel venenatū.Iō
Hiero de coniugio.Adulatoruȝ
inquit aſſertiones:⁊ noxia blan- D
dimenta ſalatie velut quaſdā pe-
ſtes fuge.Iſti adulatores abun-
dant in curijs. ⁊ alios per blāda
mendatia ſua ſeducūt.ait Iuue-
nalis loquens de Roma. Quid
faciā Rome:Mentiri neſcio:li-
brū.Si falſus ē laudare. nequeo
Quaſi di.Fugio vrbē.adulatorū
veneficio excōicatā:⁊ eā adulato
ribus dereliquo.Iō aures clau-
dende ſūt adulatorib⁹:ait Sen̄.
epiſtola.liiij. Surdū te amatori-
bus tuis preſta.Exemplū de Uli E
xe:q claudebat aures ſyrenis. et
epl'a.xlvj. Uenit ad me pro ami

co blandus inimic⁹. vitia nobis sub virtutū nomine subrepunt ⁊ q₂ contrarij sunt veritati dicūt Sathan. ait Greg. mor. iij. Male suadentes dr̄tur Sathan: qa blandis v̄bis ad illicita trahunt. ij. Reg. xix. Cur mihi hodie effi-
F cimini in Sathan? ⁊ de ista peste ⁊ eius documentis hr̄ in tractatu de vitijs. Sed nihilomin⁹ liben- tius tales audiunt in curijs q dicunt placentia: predicatorib⁹ veritatis: q₂ veritas odiū parit. ait Salusti⁹. Et q male agit odit lucem. Jo. iij. Sed non sic faciūt sapientes. Debent eni prohiberi ne sic loquant cum regibus. Un̄ narrat Trogus Pompei⁹ li. vi. q Canon Atheniensis vocatus a rege persarū cōtra Lacedemonios: prohibitus est a collogo re-
G gis cum eū more persarum adulari vellet. Et hoc merito: q₂ adulatio infatuat assentiētē: ait Sen̄. Adulatio queq₂ pro sua portiōe infatuat. Dicamus ergo. Uos q̄dem dicitis: me prudētē esse: ego autē video: q̄ multa inutilia concupisci vl̄ appetere oportet. Unde Cato. Plus alijs de te q̄ tu tibi credere noli. Quid eni prodest: si te oēs laudant: ⁊ conscientia te accusat Aut quid obesse potest: si
H omnes te derogent: ⁊ ɔsciētia defendat. ait. Greg. super Ezech. li. primo Omel. ix.

¶ Caplm̄ tertiū. De iprobe munerum acceptione.

Ertiū peccatum curialium: est improba munerum acceptio. q̄ etiā prudentes excecat. Exodi. xxiij. Ne accipias mūera que excecāt prudentes ⁊ mutāt verba iustorum. Absq₂ eni talib⁹ vix p̄t aliqs igre-
di curias: vix cū aliquo loqui vix ab aliquo audiri. Multi curialium sunt sicut canis acris: q obiecto cibo mansuescit. ait Sen̄. lib. de constantia sapientis. sic est ad lram de talibus. Acres enim sūt ⁊ asperi anteq̄ videant munera: sed eis visis mansuescūt: Econtra fuit de nobilib⁹ romanis. Un̄ Trogus Pompei⁹ li. xviij. ait. q Cineus missus a Pirro Romā ad pacē confirmandā cum ingentibus donis: Nullū inuenit: cui⁹ dom⁹: muneribus pateret. Quia eni munera portabat: oēs claudebant ostia: ne cū muneribus intraret. Idem narrat Ualerius li. iiij. c. iij. ponēs exēpla de multis q refutauerunt munera: d̄ quibus in breuiloquio de virtutibus. Accipiētes eni munera minuūt gloriam suam: ⁊ meritū. Unde narrat Ual. li. vj. c. v. de Pisera milleno: q cū agri pars cōsensu omniu₂ sibi offerretur: auertit aium ab eo munere: deforme iudicās: virtutis gliam: magnitudine prede minuere. Si sic igit paganus refutauit publicū ⁊ consensu omniū oblatum: q̄to magis fidelis refutare debet munus priuatum

exceptis his que recipere licitum
est fm leges: qualia sunt esculēta
ꝛ poculenta: que accipi pñt mō
M debito: ꝛ debita quantitate. Un/
de ꝛ ep͡la diui Seueri ꝛ Impera
toris Antonini⁹ de his determiat
cuius verba sunt hec. Quātū ad
ensenia pertinet audi qd̄ sentim⁹
vetus prouerbiū est: nec oia: nec
semp: nec ab oibus. Nam valde
inhumanū ē: a nemine accipere
sed passim vilissimum: ꝛ per oia
auarissimū. Quod autē mandatꝫ
continet: ne donū vel mun⁹ ipse
procōsul: vel qui in aliquo offi/
cio sit accipiat: ematue: nisi vi/
ctus quottidiani cā: qd̄ ad ense/
nia non pertinet: sed ad ea q̄ edu
lij excedunt vsum. Sed nec en/
senia producenda sunt ad mune
N rum q̄ntitatem. Et Poli. li. v. c.
xiij. ait. Qd̄ fm Pliniū quidam
hoies i Aphrica dicūt effascina
re ꝛ voce ꝛ lingua: quoꝝ fascina
tio est exitialis qñ aliqd laudant
Similiter ait: in illiricis nasci ho
mines: q videndo interimūt q̄s
diutius irati vidēt: Similiter Ap
pollonides perhibet in Scithia
nasci feminas: binas pupillas in
oculis abentes: ꝛ quē irate aspe/
xerint perimentes. Tales sunt cu
riales irati cum munera non vi/
dent: Ait Señ ep͡la xviij. di. ꝙ re
ges partos non poterat qs sine
munere salutare: habētes enim
oculos maculosos: ꝓniores sūt
O ad neqtiam fm sapientes. Sic ꝛ
hñtes oculos cordis maculosos
proniores sunt ad neqtiam i mu
neruꝫ acceptione. Sed sic accipi
entes sunt mali mercatores: qs
hmōi muneribus excecant: ꝛ ꝓ/
uant oculis cordis. Ensenia enī
ꝛ dona excecant oculos iudicis.
Ecc. xx. Sed munera nolentem
accipere commendat ps Mu/
nera inquit super innocētem nō
accipit. Isai. xxxiij. Qui excutit
manus suas ab omni munere
Super qd̄ Greg. mor. ix. añ me
diū. Tres sunt munerū acceptio P
nes: ad q̄s ex fraude festinamur
Munus ex cord. i. captata grā
cogitatione. Munus ab ore: glo
ria per fauorē. Mun⁹ ex manu:
premiū ex datione. A qbus om/
nibus iustus excutit man⁹. Et q̄/
si idē dic̄ sup euāgelia. li. i. homl.
iiij. vbi agit. de triplici munere.
Munus triplex ē. s. ab obsequio.
i. subuentio indebite ipēsa. Mu/
nus a manu. s. pecuniꝫ. Mun⁹ a
lingua. s. fauor. Ut eni ait. Poli.
li. iij. nō est desperādū de suffra/
gio eius quē muneribus pascis.
Alimentū vmbratilis grē mu/
nuscula sunt: ꝛ nisi fuerint frequē Q
tata: amicicie nomē interimūt. et
quod crudeli⁹ est: tales accipiūt
a pauperibus ꝛ afflictis: ꝛ iniuste
vexatis. Cuius contrariū cōmē/
dat Greg. v. Registri. di. Ense/
nia vr̄e sanctitatis accipere nolu/
mus: qꝛ valde icongruū est: vt a
predatis afflictisq͡ꝫ fratribus per

cepisse mūera videamur. Simi-
liter etiā accipiunt ab infamibus
Quod ꝺ dignati sūt facere antiq
R gentiles. ait Seň. ij. de benefi. c.
xvij. loquens de Gricinio Julio
Qui cū sibi esset missa pecunia a
Fabiano persico non accepit. Et
obiurgantibus his qui non esti-
mant mittentes sed missa: ꝙ re-
pudiasset rñdit. Ego ab eo bñfi-
ciū accipiam. a quo propitiatio-
nez non sum accepturus. Quia
I. infamis. Cui cum a Rebilio cō
P sulari essz sūma maior oblata. re
cipere noluit: pecuniā ab eo mis-
sam: qꝛ eiusdē infamie vitio labo
rabat.

¶ Caplm quartū. De impudēti
officiorum venditione.

Quartū peccatum curia-
lium est: impudēs officio
rum vel cōmodorū vē-
ditio. Vix eni sine precio: vel ei9
spe aliquid faciunt. Unde Juue
S nalis loquens de roma ait. Om
nia rome cum precio. Qui das: ⁊
censum. i. illum diuitē aliqñ salu
tes. Ut te respiciat clauso vexen-
to labello: ⁊c. Unde ⁊ vrbē vena
Q lem vocat eā Salustius: si ēptorē
inuenerit. ⁊ cito periturā. Idē di.
Aug. epistola. v. vt habitū est. s.
T Et bene Poli. li. v. c. ix. Impro-
bitas curialium eo vsqꝫ innotuit:
vt de testimonio cōscientie. de ve
nustate morū. de odore opiniōis
de sinceritate cāe: de torrēte elo-
quentie: nisi precio interuenien-
te quis frustra confidat. Fm illō
Ouidij de arte amandi: Ipse lz
venias musis comitat9 homere.
Si nihil attuleris: ibis homere
foras. Nec eniz ingredi pōt sine
precio: nec aures mulcere, pmis-
so. nisi fuerit datum pñs. ⁊ sepe
Unde Poli. vbi. s. Non modo
leones ⁊ tigrides leniisse dict9 est
orpheus fm fabulas sono cytha
re sue: sed apud ipsam deitatem
vox dulcior porauit: canēqꝫ trici
pitez exorauit causa fauorabilor.
¶ Itez Achio fz phabulas solo
testudinis sono saxa emolauit. sz V
apud curiales nihil efficies: nisi
plumbea eoruz corda: maleo au
reo vel argenteo emolias. Apud
inferos vnus cerbarus. sed quot
sunt dulcicula curialiū: tot sūt cer
bari. Isti. n. nec instrumēta nec lit
teras nec sillabas sine precio dāt
nec etiā verbū. Et quod magis ꝑ
uersum est: nec silentiū: vt. s. ha-
bitū est. Et hoc ideo: qꝛ oia num
mus agit: ⁊ charitas est exclusa.
Et sicut legit ꝺ Idra cui si caput
vnū absciderei ꝑ absciso: tria cre
scunt. Est eni spēs serpentis mul X
toruz capituz fz Hiere. epla. lix.
sic est de predictis: qꝛ qñ vni sa-
tisfactū est: ⁊ vnius voracitas qsi
interclusa acrius petūt alij qbus
oportet dare. Et sic incidit in Sil
laz cupiens vitare Caribdim. ait
Seň. li. de constantia sapientis.
Ubi inquirit. Nunqd sapiēs ac-
cedet ad fores quas durus iani-

tor obsidet? Et rñdet Tãq̃ canẽ acrem: obiecto cibo leniet. nec i dignabit aliquid impendere vt li
y men transeat: cogitat: ⁊ in ponti bus quibusdã ꝑ transitu aliquid dari. Patet ergo talium ipudẽs improbitas ⁊ ceca cupiditas.

¶ Capl'm quintũ. De simulata amicitiarũ fictione.

Quintum peccatũ curialium: est exterior amimicitiarũ fictio. Fingunt eni curiales: se esse amicos: donec veniat ad amicitie experimentum. Et tunc apparet: se nõ esse amicos veros. Vere isti sunt amici mense qui nõ permanent in die necessitatis. Et q̊ ei oia sunt venalia apud eos: ⁊ acceptio munerum: p nõ esse verã amicitiã ho
Z minũ. sed nũmorũ. ẽm ꝙ ait Juuenalis. Quãtũ quisq̃ sua nummorũ seruat in archa. Tantũ habet fidei ⁊c. Jõ nulla vera amicitia. Ut eni ait. Tuli. iij ꝺ offi. In malis fictio est in bonis ꝺo amicitia. ⁊ q predicti apud quos oia venalia: ⁊ quos flectunt munera mali sunt: iõ in eis est fictio non amicitia. Scdʒ .n. phʒ. ethi. viij Tres sunt spẽs amicitie equales amabilibus. Sunt eni amantes
A bona. Et sunt propter vtile amantes ad inuicẽ. Et sunt quidã amãtes propter delectationeʒ. Et he due vltime amicitie: ẽm accidẽs sunt ⁊ facile solubiles. Dissoluto eni eo propter qð sunt amici: dissoluit amicitia. i. quando nõ consequit aliqd vtile vel delectabile. Jõ Ecc. xij. Non agnoscit in bonis amicus: nec in malis inimic⁹ vt enim ait Ethnicus. Cuʒ fortuna manet. vultum seruatis amici. Cum cecidit: turpi vertitis ora B
fuge. Unde Aug. viij. confe. post principiũ. Non est vera amicitia nisi cũ eã agglutinas inter herentes tibi charitate. Et loqt ad deũ Talis charitas raro est in curialibus. Ideo Tuli. de amicitia. c. x. Vere inqt amicitie difficillime inueniunt in eis q in honorib⁹ re. q̃ publica versant. ⁊ Sen. epl'a. 50. Errat qui in atrio querit ami C
cum. Et hoc iõ: q quilibet querit ⁊ intendit comodũ ꝓpriũ: propter qð non est vera amicitia. ait Tul. de nã deorum in. fi. Carum est ipsũ verbũ amoris: ex q̊ amicitie nomen dictũ est: quam si ad fructũ nostrum referrimus: non ad eius comoda quẽ diligimus: nõ est amicitia: sed mercatura q̃dam vtilitatũ suarum. Propterea ⁊ arua ⁊ pecudũ greges hoc modo diligim⁹: q fructuʒ ex eis capim⁹. Hoium charitas ⁊ ami D
citia gratuita ẽ. i. esse debet. Et q non est sic in predictis: ideo non est vera amicitia. Jmo de multis verificat illud Hiere. ix. Ois amicus fraudulenter incedit. Et de hoc. ĩ. vbi de amicitia. Huic concordat Ouidius de ponto q ait. Illud amicitie quondã ven-

rabile nomē. Prostat: ⁊ in quē/
stu pro meretrice sedet. Diligitur
nemo nisi cui fortuna secunda ē.
Turpe quidem dictu: sed si mo/
do vera fatemur. Uulgus: amici
tias vtilitate probat.

¶ Capitulū sextū De sophistica
machinatione calūniarū ⁊ ipia
spoliatione pauperum.

Sextū peccatū cōmune
curialibus est astuta ⁊ so
phistica machinatio ad
calūniandū vel illaqueandum
⁊ ex cōsequenti ad excoriandū:
vel spoliandū populum: iniquas
leges statuendo: vel eis fauendo
peruersas consuetudines allegā/
E do: varias vias calūniandi ad/
inueniendo. Unde d talib⁹. Isa.
x. Ue q condunt leges iniquas:
⁊ scribentes iniustitiā: vt opprime
rent in iudicio pauperes. ⁊c. Et d
quolibet tali dicit ps. Sedet in in
sidijs cū diuitibus in occultis. vt
interficiat inocentē. Et contingit
maxime: qñ princeps vl dñs est
minus iustus: ⁊ nimis cupidus:
q⁊ ſm iudicem populi: sic ⁊ mini
ster eius. ecc. x. Et q libenter au/
dit verba mēdacij: oēs ministros
habebit impios. prouer. xix. Et si/
F cut di. Didimus rex Bragmano
rū Alex. detractorū officiū ē: fal
sitatis sermonibus mēdacia pig
mentare. Ut eni placeant tali: et
vt assequantur partem lucri: ma
chinantur ad spoliandum paupe
peres. ⁊ ab eis laudatur peccator

in desiderijs aie sue: Tales etiā
assimilant canibus latrantibus:
siue lupis oues deuorantib₃: siue
accipitribus columbas deplum/
mantibus. Mat. x. Sicut oues
in medio luporū. ⁊ ibi Crisosto.
Omel. xxxiij. Quid ouis in me/
dio luporū: qd columba in me
dio accipitrū. ⁊c. Impius eni pn G
ceps siue dñs est vt leo rugiēs: ⁊
vrsus esuriēs sup pplm pauperē
Tales eni. s. impij psides: siue cō
siliarij: sunt sicut canes latrantes
cogentes. s. pauperes ad iudiciū
in quo spolient. Isai. i. Omēs dili
gunt munera: sequūt retributio/
nes. Ideo seqtur. Pupillo non
iudicant: ⁊ causa vidue nō igre/
dit ad eos. Et tales aliqñ sunt in
durati impietate: q nec pauperū
indigentia mouet eos ad pietatē
ecc. x. Uidi calūnias que sub ce/
lo gerunt: lacrimas innocentium
⁊c. Ui similes sunt lupis: de qui
bus dicit phus. viij. de aialibus:
q lupi: dum venatores piscium
dant eis aliquid non nocēt eis:
sed cum non dant corrumpunt:
rhetia cū extendunt ad siccandū
Sic tales: nisi muneribus preuē H
niant nocent: cās habentibus ⁊
negocia. Imo crudeliores lupis
sunt. Quia legit de lupab⁹: q nu
triunt infantes expositos bestijs.
Sicut fuit de Romulo: quē lu/
pa nutriuit: Prout legit in histo
ria Romanorum: Isti vero ex/
coriant pupillos ⁊ infantes. Lu/

I pus etiã si prius videt hominem
eripit ei vocẽ: prout dic̃ Ambro.
in exameron.omel.vi.sic tales: si
prius vident hoiem: q̃ muneri/
bus preueniant eripiũt sibi voces
ne possit loqui in iudicio. Sunt
etiã similes Castori: de q̃ ait So
lin⁹.li.iij.c.xxxv.q cũ hoiem in/
uaserit: connexũ dentibus nõ p̃/
us relaxat q̃ concrepent ossa sb
dẽtibus eius.sic isti nõ cessãt: do
nec cõfringant pauperes. Mi
che.iij.Insuper excoriauerunt: ⁊
ossa eorum confregerunt: ⁊ cõ sci
derũt.Sunt etiã crudeliores lin/
cib⁹.de qbus Hiero. ep̃la.lxxv.
q licet ore rapido deuorẽt: tãdiu
tñ memoriaȝ hñt pdandi q̃diu
venter est vacu⁹. Ubi vo sangui
ne pasta est feritas: cuȝ saturitate
succedit obliuio: donec memori
am reuocet esuries. Sȝ isti satia
ti spolijs pauperũ: nõ cessant: ali
K os spoliare. Sunt etiam crude/
liores leonibus esurientibus. Ait
enim Solinus.li.iiij.c.viij. Cle/
mẽtie sunt multa inditia in leoni
bus. Prostratis parcũt: in viros
potius q̃ in feminas seuiunt: in
fantes nõ nisi in magna fame pe
rimunt: nec a mr̃a separant. Sȝ
isti nulli parcunt: vt dictuȝ est. Et
sicut est de lupis: q quãdo habẽt
multos filios peiores sunt: prout
dicit ph̃us.vj.de aialibus. sic isti
q̃to plures habent filios: tãto ra
L patiores sunt. Sed talibus euenit
quod contingit auibus deplũmã
tibus bubonẽ. Ut enim dr̃.viij.de
animalibus. Aues volant ⁊ de/
plũmant bubonem. ⁊ postea ve/
natores: cuȝ illo capiunt multas
aues. Sic accidit istis. Dum eniȝ
iniuste pauperes spoliant: ipsi iu/
ste a principe spoliantur. Et dum
alios spoliãt tempõralib⁹: ipsi pri
uant spũalibus. Isai.xxxiij. Ue q
predaris. Nonne ⁊ ipse predabe
ris: Hi sunt inexcusabiles. qꝛ cuȝ
ipsi sint diuites: nihilominus spo
liant pauperes: Ait Ambro.i.de M
benefi.aloquens talẽ. Diues eras
Qua cã: aliena rapiebas: egestas
non compulit. Ideo te feci diui
tem: vt excusationẽ nõ haberes.
Cur non assuisti iniuriã patiẽtib⁹:
Ideo te feci potentẽ: non vt vio/
lentiam inferres: sed repelleres:
Eripe inqt pauperem: ⁊ egenuȝ
de manu peccatoris liberate: Se
quit. Dum eni augere opes. occu
pare terras cupim⁹: iustitie for
mam exuimus: beneficentiã cõ/
munẽ amittimus. Uere eni lucrũ
in arca: damnũ in conscientia: ait
Aug. in sermone de innocentib⁹
Sed damna spũalia predicti nõ
cogitant: qꝛ excecati malitia: ⁊ ra N
pidi auaritia sunt. Sicut est d ca
ne: q duȝ proiecta sibi aperto ore
deuorauit: ad spem tñ venturi in
hiat. Sic isti dum deuorãt quod
fortuna ꝓiecit: ad rapinã nihilo/
minus sunt erecti: ꝓut ait Señ.
de raptoribus ep̃la. lxx. Et quod
irrationabiles creature nõ faciũt
isti non

isti non abhorrent. Ut enim dicit vi. de animab⁹. Non est modus auium vnius speciei: q vna comedat aliam: et tn̄ isti cōfratres spiritualiter deuorāt. Mich. iij. Quasi comederūt carnē populi mei. Unde legitur de Tiberio in cronicis breuib⁹. Qd cū suaderetur sibi: tributa augenda eē p puincijs respōdit: boni pastoris n̄ esse pecus deglutire. Nec isti cogitant q erit eis durū iudicium: qr multi ꝯ eos clamabunt: et de eis conqrent: et aduocabūt: et iudex etiā seuerus. Quot enim bona iniuste abstulerunt: tot ꝯ eos clamabūt. Quot lachryme pauperum quot suspiria: quasi tot legiste ꝯ eos aduocabunt. Ecc. xxxv. lachryme vidue: ad maxillas descēdunt: et a maxilla ascendūt in celū: et deus exauditor nō delectabitur in illis. Job. xxxi. propter multitudinem calūniatorum clamabunt Abacuh. vij. ve qui ꝯgregat auaritiam malā domui sue. Sequit. Quia lapis de piete clamabit. vn̄ narrat Petr⁹ Damianus in tractatu suo. de quodam infirmo ad mortē clamāte: et vlulante: qr sex nūmos a paupercula vidua acceperat: q verberabat de manibus sanctorum Andree et Gregorij: vt videbat ei. Et quot inquit passus illa fecerat in laborando: vt eos a me requireret: tot ictus a sanctorum manibus pertuli. Nec mirum: si superinus iudex talibus ē seuerus: qr vt dicitur. Eccle. xxxviij. Qui offert sacrificiū ex substātia pauperis: quasi q victimat filiū in cōspectu patris. Si talis est. duz sacrificium offert: qualis est dum spoliat? Caueant igitur presides et ꝯsiliarij: et collaterales pricipum ne sint raptores: aut spoliatores pauperū: nec cōsultores alijs ad expoliandum.

¶ Caplm. vij. de voluptate comessationū.

Septimū vitium curialium est comessationib⁹. siue ocijs et vāis ludis noxia vacatio. Ut enim patet ad sensum curiales p̄dictis indulgent et vacant: et in talib⁹ etiā student. Sic n. improperat Amos. vij. Optimates capita populorum ingredientes pompatice domui israel. Sequit. Qui dormit in lectis eburneis et lasciuitis in stratis vestris Ysai. v. Ue qui potentes estis ad bibendum etc. Et qd̄ puersius est. de die faciūt noctem. et ecōuerso Dormientes de die: et vigilantes nocte ait Sen̄. de quodā potente epistola. lxxxvij. q maiorē partem noctis in ꝯuiuio exigebat: et vsq ad horam diei sextā dormiebat. hoc eius erat matutinū. Similiter narrat epl̄a. cxxv. de quodā fabulatore elegante: qui ait: se habitasse supra domū Papinij qui erat ex hac turba lucifugarū. Et circa horā sextā noctis audie

bat clamorem. Et tũc vocabant cellerarij. ꝛ coqui. ꝛ quero ait ille quasi irridendo: qd sit. ꝛ dr: illũ a balneo exijsse: ꝛ mulsum popoſcisse. Valde inquit frugaliter viuebat. Nihil obseruabat nisi noctem. Qd dicit irrisorie. vnde talibus ꝯpetũt q̃ ait Virgili⁹: fuisse in conuiuio Didonis. li. v. vbi dr Postq̃ prima quies epulis mẽsecq; remote. Crateres magnos statuunt: ꝛ vina coronãt. Fit strepitus tectis: voceq; p ampla voluitant. Atria: dependent licini laquearib⁹ aureis. Incensi: ꝛ noctẽ flãmis fumalia vincũt: hec ille. Et quia a libero p̃re ꝓximus est intemperantie gradus ad iconcessam venerẽ: ait Vale. lib. v. c. i. ꝛ ventrem distentũ cibo sequit̃ voluptas genitalium: ait Hiero. ep̃la. xxxvij. Iõ in horũ conuiuio sequit̃ qđ fuit in dicto ꝯuiuio Didonis. De q̊ Virgili⁹ vbi. s. Infelix Dido: lõgũq; bibebat amorẽ De talibus ait Sen̄. ad Helbiã. Vomũt vt edant. O⁹ miserabiles quoꝝ palatum non nisi ad p̃ciosas exercitat̃ escas. Isti aũt: non viuunt recte. ait Sen̄. Nõ viuit q libidini ꝛ somno viuit. Ysai. v. ve qui cõsurgitis mane ad ebrietatẽ sectandã. Sequit̃. Cithara ꝛ lira: ꝛ timpanũ: tibia ꝛ vinũ in ꝯuiuijs n̄ris: ꝛ opus dñi ñ respicitis. Ob ista vitia ꝛ ꝯsilia q̃ consueuerũt regnare in curijs q̃ nõ sunt regulate legib⁹ dei: nec moderamine tẽpantie ordiate: ẽt ph̄i fugiebant curias: ꝑut dicit̃ i ꝓlogo policrati de Socrate: cuz ab eo quereret̃: q̃re nõ in forensibus negocijs versaret̃: respondit Que locus hic calet: ego nescio ꝛ que ego caleo: locus hic nescit. Ego eniz cõtẽno que aulici ambiunt: ꝛ que ego ambio illi contẽnunt. Iõ Joannes Salobinensis intitulauit librũ suũ q dicitur Policratus de nugis curialium ph̄oꝝ: q꞉ illos ꝑ parte ꝯtinet ꝑut ait ipse in ꝓlogo libri. ¶ Cõsilr sancti viri declinant curias: nisi quaten⁹ cogit necessitas: vl' aiaruz exigit vtilitas. Vñ Dauid nõ venit ad ꝫ kalẽdas Saul. i. Reg. xx. Conuiuium ẽt herodis nõ intrauit Joãnes. ſꝫ in eo fuit decollatus e Math. vi. Meli⁹ eniz est ire ad domũ luctus q̃ ad domũ ꝯuiuij Ecc. vi. Iõ dicit̃. in tractatu. xij. abusionum. Quinta abusio est: mõachus curialis. Quia vt sequitur ibi: ordo claustralis: ꝛ ordo curialis sunt diuersi. Ibi enim sedes in insidijs cũ diuitibus ꝛc. Hic dicis: nõ sedi cũ cõcilio vanitatis. Ibi insidiaris vt rapias pauperem: hic dicis odiui eccliam malignantiuz ꝛc. Ibi dextera tua repletur muneribus: hic lauaꝫ inter innocentes man⁹ tuas. Due tamen sunt curie principum secularium. Quorũdam qui ecclesias instruũt quorũdaz qui destruunt. Alia eiꝫ curia Da

uid:alia Absalonis:ꝑut ibi bene
distinguit:ꝛ in vtranqꝫ preualuit
Chusi:non Achitophel. Chusi
enim silentiuꝫ interpretat. Achi
tophel ruina fratris. Ad vtráqꝫ
vo vtilis est accessus bonoꝝ vi/
A roꝝ.s.vt bonum ꝓmoueant :et
malú impediant. Maloꝝ auteꝫ
ad vtranqꝫ inutilis:ꝑut ibi dicit
bene:vbi sequit. Sexta abusio ē
monachus causidic⁹ scilicet qui
amat plus eē de discūbentib⁹ cū
Herode ꝙ in carcere claustrali
cū Joanne. Jbi eiꝫ videt puellaꝫ
saltantem:ꝛ caput Joannis in q̊
est gratia truncatum. Duo enim
B caput Joannis amputant.idest
xp̄m a corde separát: curiositas
ꝛ vanitas.vt enim dr ibi.lꝫ non
videat in disco caput Joānis vi/
det tamen que effuso sanguine
acquiruntur: vachā vidue ꝛ por
cum pauperis. Jn carcere prin/
cipis moritur pauper: ꝛ tamē de
substātia pauperis comedēs mo
nachus:principi blanditur. Cō/
siliarij igitur pꝛicipis vel domini
terre qui obtinent locum cordis
in republica:sint tales vt descri/
ptum est. Et collectio.i.senatus:
studeant:vt tales sint quales erāt
C illi de senatu Romano. vt enim
ait Tuli⁹.v.de offi. Regum po/
puloꝝ ꝛ nationū portus erat:ꝛ re
fugium senatus. Consimilr̄ col/
lectio consiliarioꝝ principis sit
in refugiuꝫ tribulatis ꝛ paupib⁹.
¶ Nona distinctio. De informa
tione militum.
¶ Capl'm.i. Quare militis per
manus significantur.

c Onsequenter prose/
quendum est de illis
qui se habent ad mo/
dum manuum in re/
publica. q̄les sunt mi
lites. Manus eiꝫ reipublice sūt D
homines militares. Qui conue
nienter per manus significantur
Manus eniꝫ parate sunt ad ad/
iuuandum de nature imperio: ꝛ
ꝙtum vtilitatis habent nulli sci
re licet.ait Sene. epistola. xxix.
Opus enim manus est tangere
atrahere:ipellere:ait Comētator
ethi.i. Jō manus est talis dispo
sitionis:ꝙ possit talia facere : ait
Algaçel li.iij. Et manus est orga
nuꝫ organoꝝ.iij.de anima. Et E
non est vnum instrumentum sꝫ
multa li.xiiij.de animalibus. Si
cut ergo manus sunt in corpore
naturali:ad impellenda nociua:
ad ꝑcutienda infestantia:ad atra
henda necessaria:ad conseruan
da alia membra:ꝛ deffendenda
sic sunt milites ad ista efficien/
da in republica: ꝛ quēadmoduꝫ
manus se specialiter ad caput op
ponunt protegenduꝫ ne ledatur:
sic sūt milites in republica ad cu
stodiam vite principis:qui est ca
put : vt dictū est.s̄.vnde ait Sal
uator. Estote prudentes sicut ser F
pentes. Super quod Augu. de
doctri.xp̄iana.c.v.dicit. Prudē

stia serpentis est: q corpus ponit
p capite deffendēdo. Ad quo d
hortabatur ipse discipulos. Ideo
de illis qui fideles sunt potest di
cere respublica: siue ecclia illud
G ps. Qui docet man⁹ meas ad p
lium. &c. his militibus debet pre
dicator euangelicus exprimere
militie institutionem τ dignitatē:
antiquorum militum probitatez:
militaris discipline seueritatem:
τ de his cuz eis conferre ad edi/
ficationem.

¶ Capl'm. ij. De militie institu/
tione.

P Rimo autem videndū
de militie institutiōe. vt
eniz legitur in principio
historie Romanoꝝ: condita ciui
tate a Romulo: quam ex nomi/
H ne suo Romā vocauit: mille pu
gnatores de ipsis elegit: quos ex
numero: milites appellauit. Mi
les enim dicitur: quasi vnus ex
mille electus: vel miles mille va
lens: ait Papias. Romulus p/
us milites e populo sumpsit τ ap
pellauit. Et sic miles est nomen
laboris τ honoris: ait Poli. lib.
v. c. vij. ¶ Secundo videnduz
de his que militem faciunt: de q
bus Poli. lib. vi. c. v. bene dicit.
Qd duo sunt precipue que mili/
I tez faciunt. electio scilicet τ sacra
mentum. vnde τ Vegetius Re/
natus bene de electione milituz.
In hoc inquit: corporis reipubli
ce salus vtił: vt tyrones nō tm̄
corporibus sed etiaz animis pre/
stantissimi deligant. ad vires re/
gni: τ romani nominis funda/
mentum. In prima delectione
idest electionis examinatiōe cō
sistunt: ne leue hoc publicet offi/
cium: aut passim quibuscūq3 cō
mendandum. quod apud vete/
res iter tot varia genera virtutū
precipue constat esse laudatum.
Inuentus enim est: cui defensio
puinciarum imminet: qui mori
bus: viribus τ virtutibus excelle
re debet. honestas enim ydoneū
militez reddit: τ verecundia: duz
prohibet fugere sepe facit esse vi
ctorem. Sequitur. A magnis. n. K
viris magnaq3 diligentia ɔuenit
eligi iuniores. Cum vo diligens
electio: in iudicio fuerit approba
ta: signādi sunt: τ ascribēdi mili/
tie qui ad eam inueniuntur ydo
nei. Nam τ velocitas requiren/
da est τ robur, τ vtrū armorum
disciplina quis edere vel edicere
valeat: τ an habeat confidentiā
militarem: τ huiusmodi. Pleri
q3 enim q̄uis non improbabi/
les videātur in specie: tamen ex/
perimentis probantur indigni.
Repellendi sunt igitur min⁹ vti/ L
les τ in locum eorum strenuissi
mi subrogandi. In oi eiz confli
ctu non tam prodest multitudo
q̄ virtus: in qua exploranda: for
manda: τ promouēda: ducis vti
tur taz opera q̄ iudiciuz. hec ibi.
Cū magna igit examiatōe τ dili

gētia ab antiqs milites eligebāt.
¶ Capl'm.iij.de sacramenti mi
litie qualitate.

M De sacramento vo mili/
tari ait Policra.vbi.s̄.
c.vij.di.q apud Julium
Frontinū: Lucio flaco: et Gayo
varone ꝯsulibus milites primo
iureiurando facti sunt. Antea.n.
sine sacramento a tribunis tan/
tūmodo rogabantur. Ceterum
ipsi inter se coniurabant: se fuge
aut formidis causa non abitu/
ros neq̄ ex ordie recessuros: ni
si teli petendi: hostis ve feriendi
causa: aut ciuis seruandi. Et hoc
dicebatur militie sacramentum:
N quod et xp̄ianoꝝ principum etiā
auctoritate firmatur: et vsu. Con
ceptio huius iuramenti est: prout
dicit Poli.vbi.s̄. et Vegetius li.
iiij.c.i. Jurant quidem milites p
deū: et xp̄m eius et spūm scūm: et
per maiestatem principis: que s̄m
deum humano generi diligen/
da et colenda. Jurant inq̄: stre/
nue se facturos omnia que prece
perit princeps. Cum enim legi/
ptime quis acceperit principatum
tanq̄ presenti deo fidelis: ei est
pstanda deuotio: impendendus
peruigil famulatus. Jurant etiā:
nunq̄ se militiam deserturos: vl'
mortem pro republica recusatu/
O ros: cui⁹ sunt ascripti militie. Cū
q̄ hoc prestiterint iuramētū: cin
gulo militari dotantur et priuile/
gijs. A deo ergo obtinuit: vt ele
ctio. et sacramentum militem fa/
cerent: vt sine electiōe nemo cō
scriberetur: aut sine sacramento
nemo nomen militis aut officiū
sortiretur. Unde refert Tuli. prio
de offi.c.xl. de Pompilione im
peratore: in cuius exercitu filius
Catonis militabat: q cum Pō
pilio videretur: vnam legionem
dimittere: Catonis filium q in ea
militabat dimisit. Et cum ille amo
re pugnandi in exercitu remane
ret. Cato ad Pompilium scripsit P
vt si pateretur: illum in exercitu
remanere: secundo eum obliga/
ret sacramento: quia priore amis
so iure cū hostibus pugnare nō
poterat. ¶ Simil'r Marci Ca/
tonis senis epistola est ad Mar
cum filium in qua scribit: se au/
disse: eum dimissum a Consule:
cum in Macedonia bello persi
co miles esset. Monet ergo: vt
caueat: ne bellum ineat. negatq̄
ei vim esse cum hoste pugnare
qui miles non est: q2 militem nō
credebat nisi eum qui sacramen
to in militiam consecratur. Pa
tet ergo militum dignitas: fidei
firmitas: et sacramenti obligabi/
litas. Cuius forma est: vt deo pri
mum fides debita: deinde princi
pi et reipublice seruet incolumis. Q
Et ideo magna pericula militum
si tales non sunt: et nisi fidem et iu
ramentum seruent. Et licet forte
sint: qui se teneri non videantur
ecclesie ex sacramento sollemni

quia plerũq3 ex cõsuetudine nõ
prestatur: nullus tamẽ est: qui sa
cramento tacito: vel expresso: ec-
clesie non teneatur obnoxius. Et
forte ideo cessat apud aliquos so
lẽnitas iuramenti: quia ad h̄ om
nes inuitat: ⁊ coarctat necessitas
officij ⁊ sinceritas fidei. Inoleuit
enim ꝯsuetudo solemnis: vt ipsa
die qua quis militari cingulo de
coratur: eccliã3 solemniter adeat
gladioq3 super altari oblato: qua
R si celebri professione seipsum ob-
sequio altaris deuoueat: ⁊ gladij
idest officij sui iugem deo spõde
at famulatum. Neq3 eni3 neces-
se est: vt hec: verbo profiteantur
cum legiptima militie professio:
facto eius videat̃ inserta. In ho-
mine eni3 illitterato: ⁊ qui magis
arma debet noscere q̃3 litteras:
non oportet semper exigere pro-
fessionem litteratam sicut in ho-
minibꝰ litteratis: quales sunt epi
⁊ abbates: ꝓut dic̃ Poli. vbi. s̃.
¶ Capl'm. iiij. De militum ꝟtuo
sitate.

Tales autem debent eẽ
q milites scilic3 strenui: au
daces: impauidi: expti:
prouidi: moribus prediti ⁊ venu
sti: patet ex dictis. Unde in exor-
tatione Bernardus ad milites tẽ
pli loquens ꝺ militia ⁊ militibus
ait tria esse necessaria: preliãti. s.
vt sit strenuus idustriusq3 miles:
⁊ circũspectus ad seruandu3: ex-
S peditus ad discurrendum: patus
ad feriendũ. vnde vt essent tales
instruebantur a principibus: pro
ut narrat Salustius de Pom-
peio: ꝙ cum alacribus saltu: cu3
velocibus: cursu: cum validis:
virtute certabat. Neq3 enim ille
aliter potuisset par esse Sertorio
nisi se ⁊ milites suos frequentibꝰ
exercitijs ad prelia preparasset.
Rescindendi: aut scisitandi: insi
liendiq3 ars non mediocris est.
cuius beneficio cautela illa serua
tur: vt miles ad inferendum vul
nus sic in hostem insurgat: vt ei
ex aliqua parte non parcat. Exer T
citium natandi percomodũ est.
Missiliũ maxime vsus: quibus
hostis eminus leditur ⁊ terretur
⁊ eorum exercitatio: lacertis ro-
bur acrescit: ⁊ iaculãdi peritia at-
q3 vsus acquiritur. Non igit̃ effe
minati vel delicati: aut trepidi:
milites esse debẽt: sed tales vt di
ctum est. Optima eni3 militi sũt
hostem ferire: presidia agitare: ni
hil metuere nisi turpem famam
hiemẽ ⁊ estate3 vltro pati: humi
quiescere: eodem tempore labo- V
rare: ⁊ inopiã pati. His ergo pre
ceptis milites hortabor. ⁊c. De h̄
similiter ait Uegetius Renatus
addijciens: inutile esse: militem
tenere nutritum: ⁊ delitijs assue-
tum: preferens tan q̃3 aptiorẽ ple
bem rusticam: que sub diuo ⁊ in
labore nutrit̃: solis patiens: hym
brẽ negligẽs: balneoꝝ nescia: de
litiarum ignara: simplicis animi

paruo cibo contenta: duratis ad omnium laborum tolerantiam mébris: cui gestare ferrũ: fossaʒ ducere: onus ferre consuetudo diuere est. ꝛc. Dicit etiam Poli. li. vi. c. ij. ꝙ Gedeon sicut habet Judic. vij. vicit innumerabiles
X hostium copias in expedita paucitate virorũ fortium: quos nõ facile credendum est in delitijs vrbium: aut regalibus epulis q̃tidianisq; conuiuijs didicisse: vt aquam lamberent. eos tamẽ dominus p̃ceteris cẽsuit eligẽdos.
T Si tamen interdũ necessitas exigit: vrbanos delicatioresq; ad arma compelli: ex quo nomẽ recepere militie: laborare: discurrere: pondus portare: ꝛ solem: pulueremq; ferre discant: parco victu vtantur. ꝛ rustico: ꝛ interduʒ sub diuo: interdum sub papilionibꝰ
Y cõmorentur. Tunc demum ad vsum erudiantur armorum. Et si lõgiorˀ expeditio emergit: in angarijs plurimuʒ: detinendi sunt. proculq; habẽdi ab illecebris ciuitatis: vt eo modo ꝛ corporibus
V eorum accedat ꝛ animis. Nec mirum: si tales eligebant ad militiam quia ab aratro vocabãtur
Z ad consulatum ꝛ principatuʒ: vt dictum est. s. a Ualerio lib. viij. c. iij. Sed quia hodie multi milites vacant lasciuijs: ocijs: aleis: ꝛ aucupijs: effemiati sunt: ꝛ in militia inexperti. Chrio de Romanis militibus est: in quorum pre

coniuʒ ait Lucanus. Hircani membra sua romani more quiritis. Induxisse togã. Sed hodie
multi plus student ornamẽtis vestium ꝛ armorum q̃ exercitijs ꝛ industrijs bellorum: ꝛ tollerantijs laborum: cum oporteat: milites: nitidiores esse armis militaribus q̃ vestibus. vnde legitur de Hanibale: cum apud regem Anthiocum moraretur cã profugij: ꝛ rex ostentaret exercitum insignis aureis ꝛ argenteis florentem frenis ꝛ phaleris prefulgentem: rex gloriabundus respiciẽs
Hanibalem ait. Putasne romanis satis esse hec omnia. Jlle lepide: breuiter ꝛ acerbe eludens ignauiam militũ preciose ornatorum ait. Plane: satis esse credo. Et si Romani auarissimi sũt pugnabũt acrius propter predã. quesierat de numero exercitus: ꝛ de estimatione equiperanda. Ille vero respondit de preda. Nõ tamen vituperanda sunt ornata arma: ꝛ aurea: dummodo non acquirantur ex vanitate ꝛ ostentatione: cuʒ legatur: Machabeos habuisse clipeos aureos. i. Machabeo. vi. Sed hi habuerũt talia arma ad eorum magnificentiam ꝛ probitatem: ꝛ mutuaʒ incitationem ꝛ hostium terrorem. Ex fulgore enim illorum clipeorum: fortitudo gentium dissipata est. Sed arma inaurare ex ostentatione: pompositate: ꝛ vanitate

femineuz est: ait Ber. vbi. s. Co operitis equos sericis: depigitis hastas: clipeos: sellas: frena: calcaria auro: & argēto gēmisq; cir cũornatis. Sequitur. Militaria sunt hec insignia: an potius muliebria ornamenta? Nũquid forte hostilis acies aurum reuerebitur: aut gēmis parcet? Ideo narrat Vegeti⁹ libro. iiij. c. i. q̃ Scipio Aphricanus: cum ornatum scutum elegantius vidisset: non mirari se ait: si tanta cura ornauit illud: in quo plus habebat cõfugij q̃ in gladio. Alia tamen rõne Julius Cesar habuit commilitones taz cultos: vt auro & argēto politis armis ornaret simul et ad speciez: & vt tenaciores essent in prelio: metu damni: prout legitur libro de vita Cesarum. De fortitudine quoq; militum: & arduis factis narrat Vale. libro. iij. c. vij. per totum. Unde ait ibi de quodam qui hortans alacri animo suos ad prelium: ait prandete commilitones tanq̃ apud inferos cenaturi idest post hanc vitam. Mors enim erat eis denũtiata: & victoria promissa: Et duci intrepide paruerunt.

¶ Capitulum quintum. De disciplina militari. Et exercitatiõe: militum: & eorum vtilitate.

Et quia milites efficiuntur virtuosi mõis dictis in militari disciplina: miro modo antiqui erant in exercitio discipline ipsius militaris: et mirabili modo milites erant p̃ncipibus obedientes & consulib⁹ ipsos disciplinantibus: ait Vale. libro. i. c. i. Et hoc multipliciter. Vigebat enim apud eos disciplina militaris in abdicatione carnalis voluptatis quo ad fetorem luxurie. Unde narrat ibi: vt tactũ est. s. q̃ Cornelius Scipio eodē momēto quo castra intrauit edixit: vt omnia que voluptatis causa comparata erant auferrentur & submouerentur. Et tunc constat: maximum institorum & lixorum numerum cum duobus millibus scortorũ abijsse. Et sic exercitus qui se deformi mortis metu fedo ictu maculauerat: recreata virtute: Numantiam animosaz ruinis p̃stratã solo equit vt eim dic. Poli. libro. vi. c. xij. Sen sptorum sepissime superat eoq; luxuriosissima est. Similiter regna Siriorum dicunt fuisse submissa impulsu luxurie. Similiter imperiũ Romanũ exaustuz est. & diuulsũ Nerone imperāte: cui⁹ gula fere oia deuorauit: maculauit libido: exhausit auaritia: fregit ignauia. Luxuria cũ superbia exterminauit vt dictũ est. Vñ ibidem ait. Duci in re militari p̃caucendũ est: ne venus ac vinum pugnantia pectora frangant.

¶ Similiter disciplina militaris viguit in eis in cohibitione comessationũ & ebrietatũ: & oium perti

nentiā ad gulā: prout ait Val. vbi
s. d Metello q lixas e castris sb
mouit: et cibū venalē proponi ve
tuit. De quo etiā narrat Vegetius
G li. iiij. c. i. di. q milites phibuit vti
alia carne: q̄ assa vel elixa. Et d
militibus Julij Cesaris ait li. de
vita Cesarum. q famē et ceteras
necessitates non tm̄ cū obsiderē-
tur: sed etiā cū ipsi alios obside-
K rent tantopere tollerabāt: vt Dy-
rachina munitione viso gn̄e pa-
nis ex herbis quo sustentabātur:
cum feris sibi rem agendā dixe-
rit. s. Pompeius. ¶ Itē viguit
apud eos disciplina in cohibitio
ne depredationis et rapinarū. vn̄
fert hoc edicto Julium Cesarē
compescuisse milites suos: qn̄ vr
L bem ingressus est. non licere ho
mines spoliare vel templa deoꝝ.
Et de hoc Vegetius vbi. s. dic. q
Cato memorie tradidit etiā fur-
H ta: comprehensis inter cōmilito-
nes dexteras esse precisas. Et idē
c. iij. q Lisia dum quendā e via
egressum castigaret: cui dicēti ad
nulli⁹ rei rapinā se ab agmine re-
cessisse: rn̄dit. Ne spēm quidē ra
pturi prebeas volo. ¶ Item erat
mira militū disciplina apud anti
M quos in ocij exclusiōe: et laboris
exercitatione. Unde narrat Va-
lerius vbi. s. de Metello q ve
tuit: neminē militū ministerio ser
I uorū iumentoꝝ q̄ vti: sed vt ipsi
arma ferrent: et alimenta. ¶ Si
militer narrat Vegetius vbi. s. q
Afica quis vsus classis non eēt
necessari⁹: ne tm̄ miles d sidia tor
peret: aut per ocij licentiā iniuriā
socijs inferret naues edificare in
stituit. ¶ De admirabili militum N
disciplina in seuera castigatione
excessuum narrat Val. vbi. s. po
nēs multa exempla. Sic d Ma
nlio Torquato: q filiū: eo q ipso
ignorante ad dimicandū descen
derat: mactari iussit: satius iudi-
cans esse: patrem forti filio: q̄ pa
triā militari disciplina carere. Et
ibi multa alia exēpla de castiga-
tione militū vel permittentiū se
capi cū essent armati: quos nole
bat redimere Senatus: vel fugi O
entiū de acie: quorū erat punitio
vel q nudi virgis cederent: vel q
quasi hostes hērent: et īterficerēt
vel q eis era et donaria denegarē
tur. Et de cōsilibus narrat mul-
tum Vegetius vbi. s. Vn̄ ait. q le
giōibus que punico bello pugnā
t. militiā detractauerant: in Sici
lia velut relegatis septē annis de
creuit Senat⁹ dari ordeū: et hoc P
ideo faciebant: q2 vt ait Val. vbi
s. Eneruos aios odisse solet vir-
tus. Et q2 humane imbecillitatis
efficacissimū iuuamētū est neces
sitas: q2 vt ait ibi. compressi seue
ritate milites: vite desperatione
implicati: multitudinē hostiū su-
perarunt. Loquit de illis q coge
bant tenere locum in acieb⁹: d q
bus prius fugerant. vt eni ait ibi
dem. Gelasius dux Lacedemo

niorū egregio dicto disciplinam
militie concionabat: inculcando
auribus sui exercit⁹: a militib⁹ im
Q peratorē potius q̄ hostem metui
debere. Idem Vegetius vbi. s. si
gnificans. s. in hoc q in prelio du
biā mortē timuisset si deseruisset
s. aciē manere supplicium. Et de
hac disciplina bene p̄dicti aucto
res vbi. s. De vtilitate vo discipli
ne: ⁊ constantia militum p3 ex di
ctis predictorū auctorum. Unde
Ualerius vbi. s. Disciplina mili
taris acriter retenta: principatū
Italie Romano Imperio pepit:
multarum vrbiū: magnorum re
gum: validissimarū gentiū regi
R mē largita est: Et Poli. li. vi. c. i.
dic̄. q̄ Romāos: gētiū oīū fece
rūt esse victores: scia: exercitatio
⁊ fides que electi reipublice im
pendebant. Ideo preualuerunt
aduersus multitudinem gallorū
proceritates germanorum: vires
hispanorū: dolos aphricorū. pro
ut ait ibidem. Similiter ait Tro
gus pompei⁹. li. xi. q̄ Alex. exigu
am manū militarē suscepit a pa
tre: s3 doctā. Qua assuefacta mi
litie: orbem terrarū agressus innu
meras hostiū copias fudit. Et d
hoc bñ Poli. li. vi. c. xiij. De cau
S sis discipline siue pena ait. A. ge
lius. li. vij. di. q̄ puniēdis pecca
tis tres esse causas estimandū est
Uel cū adhibet pena: castigādi ⁊
emēdādi grā: vt his q deliqt: at
tētior fiat correctiorq3. Alia ē: cū
dignitas auctoritasq3 eius in quē
peccat tuenda est: ne pretermissa
aīaduersio ɔtemptū pariat. Ter
tia est exēplū: vt metu pene cete
ri terreātur. Et has tres scripsit
Taurus in primo comētariorū
super Gorgiam platonis. Duas
vo posuit Plato. vnā ꝑpter cor
rigendum. s. peccantē. Aliam ꝑ
pter exempli metum.

¶ Capl'm sextū: de iure militari ⁊ militum priuilegijs.

[D]e iure militū decretorū T
di. i. Ius militare est: bel
li inferendi solemnitas
federis faciendi nexus: signo da
to egressio in hostem: congressio
pugne. ⁊c. Priuilegia quoq3 mi
litaria que erant ex iure antiquo
latius patent. Nā ⁊ liberiores sūt V
⁊ pluribus imunitatib⁹ gaudent
in tantū q̄ ab angarijs ⁊ perāga
rijs. ac sordidis muneribus sunt
alieni: ⁊ q̄ iura licent ignorāt: et
l3 in potestate patris sint: de ca
strensi peculio testari possunt. Et
q̄ maxime est: ex publica sollici
tudine non permittant egere ꝑ
ut dr̄ in Poli. li. vj. c. viij. Qd āt
militare licitum sit fidelibus sub
principibus legiptime institutis:
⁊ de eor disciplina p3. ex doctrīa
Beati Joannis Baptiste Luce.
iij. vbi ait. ad milites. Neminem
concutiatis: neq3 calūniam facia
tis: ⁊ cōtenti estote stipendijs ve
stris. Super quod Aug epl'a. v. X
Quibus stipendium propriū suf

ficere debere pcepit: militare vti q non prohibuit. Et Poli. vbi s. Preco veritatis et dni precur sor nouerat manu militare pro ptam ad iniurias: rapinis assueta et cui nunq aut raro sua sufficiut qn appetant aliena: concussione prohibita exclusit iniurias: rapinas exterminauit: exclusa calumnia: auaritia: damnauit: du precepit: vnuquenq contentu esse stipendijs suis. Qd aut disciplina militaris oia conseruet habet. xxiiij. q. v. ¶ Item q fideles possint militare sub infidelibus in defensione reipublice. salua iustitia et fide patet d sanctis militib: q militauerut sub impijs imperatoribus Sicut de sancto Mauritio: et ei sociis. Jo. i. pe. v. Subiecti estote i oi timore dnis. &c. Sed quia sepe peccata comitant militates: nisi sollicita diligentia precaueat dicit in vita bea. Aug.: q inter instituta beati Ambro. vnum erat q nolebat militare nolente. Ad hoc comendare: ne si militie comendat male ageret: eius culpa suffragatori tribueret. Et ideo ait Titus sicut dicit Egippus li. v. q in exercitu romano: oportet non solum virtutem corporis: sed etia industria mentis requiri: nec fortitudinem in hostem: sed etiam disciplie norma spectari: nec crudelis impius: nec insolens miles nec potius prede q victorie intentus.

¶ Capitulum septimu. Quod milites ecclesiam debent defendere: et de pena militu q officiu suum bene non faciunt.

T qr miles gladium accipit de altari vt dictum est supra et gladiu offert ac quasi primitias officij sui redimit de altari: ad honorem eccle et populi chatholici vtilitate militare debet: et ad mandatu principis si fuerit edictum. ait Poli. vbi. s. c. vij. Usus militie ordinate est: tueri ecclesiam. perfidiam impugnare: sacerdotu venerari pauperu iniuria propulsare: paccare prouintiam: pro fratrib: vt sacramenti docet conceptio sanguine fundere: et si opus est anima ponere. vt de eis dicat. Gladij ancipites in manibus eorum Et hoc non ad rapiendum vl p dandu qd alienu est: vel ad bellum iniustum inferendum: sed vt faciant iudicium conscriptu i. exerceant officium suu fm equitate iudicij. Unde mos fuit militum antiquoru: spolia hostiu co secrare dijs suis: qr publica religione co secrata virtus: nulla laudatione priuata indiget ait Vale. li. iij. c. ij. ponens multa exempla Un Julius Cesar phibuit spolia ri tepla: vt dictum est. s. et exercitus Bronij mansit inuictus donec ausus est insurgere in deos: Apolinis inuadens templu: ait Poli. li. vj. c. xvij. Et Pompei

non permisit spoliari templū: ait
Egipp⁹ li.i.ꝛ ei pepercit Alexan.
ꝑut ðr in historijs. Multo ma-
C gis ergo milites xp̄iani debēt ec-
clesiā honorare: Milites v̍o nō
exercentes offiñ suuz mō debito
vel contrariū facientes puniebā
tur: redigendo eos ad ordinē pe
ditū: ait Val. vbi.s̄. ponens exē-
plū de Aurelio: q filiū virgis ce-
sum: militie munere priuatuz in-
ter pedites fungi coegit: eoq̄ ei⁹
cl'pa: castra eēnt capta. Vel punie
bant etiā pena mortis: vt dictū ē
ait Vegeti⁹ vbi.s̄.di.ꝙ Rutilius
consul: ex duabus legionibus q̄
loco cesserant sorte ductas in cō-
spectu militū securi ꝑcussit. ꝛ ibi
de pena talium multiplici. Con-
traria predictorum inueniunt in
multis milit̄ib⁹: q possunt dici mi-
D lites gloriosi: q Trasonē Comicū
vita ꝛ moribus representāt: nar-
rātes inter mlieres de bellis. De
qbus verificat illd̄ Ethnici. Tūc
exhausta canunt ꝑlia marte gra
ui. Illic Eacides: illic tendebat
Achilles. Et pingunt fluuido p-
gama tota mero. Qui, ꝑut ait po
li.li.vi.c.viij. in eo militie sue glo
riam constare credūt: si ꝯtēptibi
le sit sacrificium: si vilescit ecclie
auctoritas: si ita dilacerauerit re
gnū hois: vt xp̄i imperiū ꝯterat
si laudes suas predicent: ꝛ seipos
falsis preconijs mulceāt. ꝛ extol-
lant cum irrisione audientiū: imi
E tantes militem gloriosum. Hoꝝ
virtus: in eo maxime eluceſſit: si
clerum ꝛ inermē xp̄i militiaz aut
telis aut linguis confodiant: lace
rent diripiāt: ꝛ trucident. Isti nec
artez habent bellandi nec vsum
qꝛ intendunt potius lasciuijs q̄ꝫ
militarib⁹ exercitijs: Ideo nō est
tutum: eos ducere ad bellū: exē-
plo Gedeōis iudicū. vij. Qui cū
ducētis viris q nō biberāt aquaz
curuatis genib⁹: relictis formidolo
sis ꝛ timidis obtinuit victoriam.

¶ Capitulū octauū. de multipli
ci militia.

e Et qꝛ parum prodest mi
litib⁹: ꝙ sint exercitati: di
sciplinati: victoriosi: i mi
litia regia: si fuerint deuicti in mi
litia xp̄iana: sciendum ꝙ est qua F
druplex militia. s. hūana sub ꝑn-
cipe hoie: quos mōuit beat⁹ Io
annes: non facere calūniaz. Lu-
ce.iij. vt dictum est. Et isti debēt
esse electi: disciplinati. iurib⁹ ꝑdi
ti: ꝛ dure nutriti: vt habitum est
Vnde Señ ep'la.liij. Fortior mi-
les ex cōfragoso venit: segnis ē
vrbanus ꝛ verna. Nullum labo
rē recusant manus que ad arma
ab aratro transferunt. Effemi-
nat aīos amenitas nimia. Et po
nit exemplū. Iumenta quorum
vngula in aspero indurata est vi
am quālibet patiunt: in molli v̍o
palustriq̄ꝫ pascuo saginata citius G
substernunt. In primo pulsu de-
ficit ille vnctus ꝛ nitidus. s. miles
senior loci disciplina firmat inge

niū aptūqȝ magnis cōatib⁹ red dit. Ideo ait ibi. Indurandus ē aius: ⁊ a blandimentis volupta/ tum procul abstrahendus. vina hanibalē hiberna soluerunt: ⁊ in domitū niuib⁹ atqȝ alpibus virū eneruauerūt fomenta campanie Et qui armis vicerat: vitijs est vi ct⁹. Et de his etiā supra habitū ē
H ❡ Est alia militia xpiana aduer sus principes ⁊ potestates: aduer sus carnem ⁊ sanguinē gal.'vj. ⁊ eph.vj. de qua Job.vij. Militia est vita hois super terram. Ubi Gre. mor.viij. in principio bñ ꝺ hac militia ⁊ hostibus cōtra q̄s
I est militandū. In qua militia mi litans fidelis debet esse de indu/ stria prouidus: disciplina exerci/ tatus: virtute preditus: constātia animosus. Plus eni est vincere diabolum: q̄ pharaonē cū exer/ citu: ait. Ber. super cañt. Omel. xxxix. ❡ Est alia militia votiua: qua militat homo contra hostes fidei: quales sunt milites tem// pli: ⁊ alij cruciferi. Quos bñ hor/
K tatur: ⁊ monet Ber. vt dictum est supra. Sūt etiā alij milites: q ex diuino amore: ⁊ fidei deuotio/ ne cōtra hostes fidei se exponūt Unde ait Ber ibi. Securi proce dite milites ⁊ itrepido aio inimi cos crucis xpi propellite. Sequi tur. Quā gliosi reuertunt e pre/
G lio. Et post. Impauidus pfecto miles: q vt corpus ferro: sic aiuȝ lorica induit. ⁊c. ❡ Et est militia

virtuosa siue ecclesiastica: q̄ mili tant plati ecclesie ⁊ predicatores illius. ⁊ contra heresim: ⁊ contra L
errorū adinuētores. i. Thi. i. La/ bora sicut bon⁹ miles. Et hi oēs milites informandi sunt mōis di ctis ⁊ si militantes in prima mili tia debent esse prediti virtutibus mlto magis i alijs militijs ⁊ ꝺ ta libus virtutibus que eis compe tunt debet predicator euangeli/ cus conferre cum eisdem.

❡ Decima distinctio. De infor/ matione ppli laborantis. ❡ Ca/ pitulum primum. Quare per pe des designant laborantes ⁊ ꝺ pe dum proprietatibus.

Icut per man⁹: milites
signant in corpore reipu
blice: sic per pedes popu lus inferior conuenienter accipit Sunt eni deputati ad humiliora officia ⁊ obsequia reipublice ꝺm instructioneȝ Plutarci vt dciū M
est. Unde ait. Quasi socios pedi bus faciamus: ne offendant ad lapidē obicē: vel alius multiplex ingerat casus. Illis eni eo magis necessaria est pudentia. quo plu ra inueniūt offendicula: dū i ob sequio corporis in terra gradiun tur: eisqȝ iustius tegmētorum de bet esse suffragiū: q totius corpo ris erigunt: ⁊ sustinēt molē: Pe duȝ āminicula: robustissimo cor/ pori tolle: suis viribus non proce N
det: sed aut turpiter iutiliter ⁊ mo leste manibus repet: aut brutorȝ

ope mouebit̄ ꝛc. ¶Magna ergo vtilitas hoꝝ pedu͞z: magnaq́ꝫ cura sūt ꝓtegēdi: custodiēdi ꝛ dirigēdi: Op⁹.n.pedis ē: corp⁹ sustētare: ait Comētatoꝛ.ethi.i. Sic ꝛ populi inferioꝛis opus est: ad modum pedū rempublicā sustentare: ꝛ suppoꝛtat̄: vite necessaria ꝑparando ꝛ obsequendo. Et ď his
O pedibus Job.iij. Pedes meos subuertunt. vbi moꝛ.xx. Grego. ait. Quid per pedes ecclie. nisi extrema ipsi⁹ membꝛa signantur: que ad opera terrena deseruiūt. Que tāto celerius ab aduersario falli possunt. q̄to sublimia min⁹ intelligunt.

¶Capitulum secundu͞z. Qď laboꝛēt. fideliter. ꝛ ď numero septē artium mechanicarum.

Et sic in republica diuersa sunt membꝛa: sic ꝛ diuersa officia: queadmodum est in coꝛpoꝛe naturali. Ro. xx. Sicut in vno coꝛpe multa mēbꝛa habem⁹. ꝛc. Et.i.coꝛ.xij. ide͞z
P Sicut igit̄ predicti p̄ricipes ꝛ alij sunt admonendi: vt exerceāt sua officia fideliter: qualia descripta sunt: sic ꝛ isti sunt admonēdi. vt exerceant sua officia: ad que ďputati sunt: q.s. laboꝛent fidelr̄. ꝛ religiose: siue sinceriter: fructuose: ꝛ vtiliter: cogitantes: q homo ad laboꝛē nascit̄. Job.v. ꝛ q beat⁹ est: ꝛ bn̄ erit ei q laboꝛes manuū suaꝝ manducabit: ait ꝓpħa Laboꝛ aūt istoꝛum est. in operib⁹ artiū mechanicaꝝ que sunt septem ꝓut dič Hugo Didascolus parte Q
p̄ma. q mechanica continet septem scias.s. Lanificium. Armaturam. Nauigationē: Agriculturam venationem. Medicinam Theatricam.

¶Capl'm tertiū. Qď laboꝛātes caueant a peccatis.

In p̄mis ergo homines laboꝛantes sunt admonendi: q sint a peccatis imaculati. s. a furtis: fraudib⁹ mēdatijs: voluptatibus: ꝛ alijs q̄ solent tales cōcomitari. Et vt oꝛdi R
nata intentione laboꝛent. ꝛ malint laboꝛare q̄ ociose viuere. vł mendicare. vt in laboꝛando deū oꝛent: ꝛ inuocent: decimas: ꝛ oblationes ecclesie soluant: ꝛ elemosinas faciant pꝛout possunt. Et si hec fecerint sperare possunt ď misericoꝛdia dei. Et vere tales: deo sunt accepti. vnde legit̄ de quodā S
li.vij. collationū: collatione.ij. q cum ad oꝛationē ꝛ preceptu͞z abbatis Joannis: demon exire nollet de demoniaco: adueniente seculari: q sibi p̄mitias attulit disceisit. A quo cu͞z abbas quereret oꝛdinē vite: respondit: se nulli⁹ esse conscium: cū manibus quereret victū: ꝛ nūq̄ mane ad rura ibat aut vespere redibat. nisi pꝛius largienti deo i ecclesia gratias ageret nec de fructibus aliquid vsurparet: nisi decimas ꝛ p̄mitias da T
ret. Nūq̄ se boues p aliene mes

fis vicinia duxisse:nisi eorũ ora clausisset:ne dãnũ iferrẽt. Simi liter addidit se cõpulsũ añ duodecim annos parentũ imperio cum vellet monachuz perfiteri: sponsam duxisse: quã adhuc virginem virgo:sororis noie custodiebat. Quod audiens abbas dixit:non imerito demonem ab'eo expulsũ. Ex quo apparet norma ꝛ regula laborantium in orando deum mane ꝛ vespere. Et lz non vacet eis ire ad ecclĩaz gressu corporis: eant saltem gressu mentis.
V Itẽ patet norma eorũ in soluendo decimas ecclie: ꝛ in cauendo damnũ alijs:ꝛ vt viuant in continentia coniugali. vel viduali:si nolent viuere in virginali. Et talibus deus auget ꝛ lucruz ꝛ res tẽporales:eoq᷑ merent benedictionem dei ꝛ hoiuz. Benedictio eni dei diuites facit ꝓuer.x. Vñ legitur in vita Joannis elemosynarij añ fi. de duobus fratribus calciamenta facientibꝰ:quorũ vnꝰ ha
X bebat magnã familiã:vxorẽ: filios:patrem:ꝛ matrẽ: quos alebat de arte sua propter deum: ꝛ vacabat ecclesie sine intermissiõe. Alius ṽo fuerat eo ditior: nec i ecclesia permanebat:sed in festis ꝛ dominicis ẽt laborabat:nec tñ seipz solũ nutrire valebat. Inuidẽs ergo alteri dixit cum ira. Unde tu sic diues factꝰ es:ego ṽo plus arti mee vacãs in paupertatẽ deueni? Cui ille. inueni precium in terra ex quo factus sum diues. Et si vis veni mecũ:ꝛ si quid inueneri mus:accipe dimidium. Qui cuz acqesceret: ꝛ sequeret eũ:benedixit illi deus:ꝛ diuitẽ fecit. Cui alter. Nihil inueniebã in terra estimatũ gratia precij. Sz q᷑ dñs dixit. Querite primum regnuz dei ꝛ iustitiã eius:ꝛ hec oia adijcient vobis: Ideo dixi tibi. Euidẽter
Y ergo hic instruuntur laborantes qualiter debeant laborare.

¶ Capitulum quartũ. De informatiõe singuloꝝ. prout cõuenit arti sue.

Et nõ solum generaliter debet ꝑdicator euangelicus instruere laborãtes sed specialiter quemlibet laborãtez in arte sua: vt sicut laborat artificialiter exteriꝰ:ita laboret spiritualiter ad aie vtilitatez. Sicut cum videt laborãtes in lanificio que ars prima numerata ẽ:ꝛ cõtinet oia texendi:cõsuendi: ꝛ tor
Z quẽdi gña:que fiunt manu:acu: fuso:rota: subulla:siue alijs istrumentis:ꝑut ait Hugo vbi.s. Tales dz predicator monere: vt faciant sibi vestem spũalez. exẽplo. s. fortis mulieris que quesiuit lanã ꝛ linũ ꝛ operata est ꝯsilio manuum suaꝝ:ꝛ stragulatã vestez fecit sibi. ꝓuer. vltimo. Et vt sic laborãs indutus veste nuptiali ingre
A diat regnuz. hec vestis est charitas ait Greg. sup euangelia. li. ij. omel. xliij. Que texit duobꝰ pre

cepꝭ ait ibidē: vt dilectio dī sit ad
mōuz stamis: ⁊ dilectio ꝓximi
ad modū s̄btegmis. ¶ Simil̄r
qñ ꝑdicatoꝛ videt laboꝛātes in ar
te armature: qua sūt illa qbꝰ pro
tegamur: aut percutiamꝰ. dꝫ eos
monere: vt habeant arma spūa-
B lia. Ephe. vi. Armaturam dei in
duite vos. Stulti eni sunt si pre-
parantes alijs arma mālia: nudi
remanēt contra tella hostis spūa
lis. ¶ Similiter qñ videt naui-
gantes: ⁊ in ipsa arte laboꝛātes dꝫ
eos predicatoꝛ monere: vt faciāt
sibi nauē pnie: que est secunda ta
bula miseris post naufragiū: ait
Hiero. epi. lxxxviij. ⁊ apphēdāt
crucē xpi: que est nauis. ait Au-
C gu. super Johānem omel. ij. In
sinuet etiā eis: ꝙ mare est mun-
dus: q tumultibus causarū: ⁊ vn
dis se illidit. ait Greg sup euan.
li. ij. omel. iiij. Quot. huiꝰ maris
pericula? Sūt eni in eo reptilia q̊
rum nō est numerus. Nec ē pos
sibile illud trānsire sine naui cru-
cis ⁊ pnie. ⁊ sic de alijs. ¶ Simi
liter qñ videt laboꝛantes in agri
cultura siue in agro q sationi de-
putat: siue sit cōsitus arboꝛibus
siue pascuis: siue floꝛibus: vt ait
D Hugo vbi. s̄. dꝫ monere eos: vt
bñ colant agrū siue hoꝛtū coꝛdis
i. coꝛ. iij. Dei agricltura estis. Ne
s. alicui taliū dicat illud ꝓuer. xx-
viij: Per agrū hois pigri: transi
ui: ⁊ per vineā viri stulti: ⁊ ecce to
tū ꝛpleuerāt vrtice. Magna eni

demētia est: cū magno labore cō
lere agrū exterioꝛē pro fructu tpa
li: ⁊ nō colere interioꝛē ꝓ eterno.
¶ Caplm quītū. De infoꝛmatio
ne venatoꝛum.

Similiter qñ videt predi-
catoꝛ laboꝛantes in vena
tione: que diuidit in feri
nā. aucupiū: ⁊ piscatoꝛiā: quaruꝫ E
vtraqꝫ fit multis mōis: vt ait Hu
go. vbi. s̄. dꝫ eis intimare: que ve
natio est licita: q̄ illicita: Naꝫ lꝫ
ea que est pisciū sit licita ēt clerico
vel monacho: prout habetur de
ꝯse. di. vltima. Nunꝙ̄ de manu
tua. ⁊c. illa tamen que est feꝛina:
vl̄ aucupiū ñ oi tpe: nec oi ꝑsone
licita est. di. lxxxvi. Qui venato-
ribꝰ donant: non homini donāt.
sed arti nequissime. Et post Esau F
venatoꝛ erat: quia peccatoꝛ erat.
Et penitꝰ non inuenimus in scri
pturis sacris sanctum aliqueꝫ ve
natoꝛem: sed piscatoꝛes sanctos
inuenimus. Sequitur. Quid ꝓ-
dest ieiunare visceribus: ⁊ luxu-
riari venatibus? Et distinguit ibi
apparatus. ꝙ est venatio oppres
siua. ⁊ h̄ illicita. ⁊ est Harenaria
cum bestia dentata. Et qui hanc
exercet peccat moꝛtaliter. Et est
saltuosa in siluis ⁊ saltibus. Et h̄
licet sit licita: tamen ex causa fit
illicita: vt i q̄dragesima. Et. xxx.
q. viij. Si nulla. Item est illicita
ex persona: sicut episcopo nō est
licita. di. xxiij. Quoꝛūdam layco
ꝟo licita est ꝓ pellibus ⁊ carnibꝰ
non ob

non ob voluptatem. Et hec ꝺ ea
que eſt cum ſtrepitu ⁊ clamore.
G Ponere ꝟo rethe vel laqueū ſi
ne ſtrepitu ⁊ clamore: ⁊ ſine cani
bus licitu3 eſt clericis: vt dicit ibi
apparatus. ¶ Predicator ergo
debet exprimere vanitatu3 varie
tates: curſuum ꝓteruitates: tem
poru3 amiſſiones: inutiles occu/
pationes: fructuum modicitates
que cōcomitant venatores ⁊ ve/
nationes: quando poſt vnam be
ſtiolam ſicut poſt lepuſculum ti/
midum tot currunt milites: tot
curſores: tot cornuu3 clangores
tot vlulatuum vociferationes: ⁊
in fine vtilitatis paucitates: ⁊ la/
borum inutilium amiſſiones. Et
ſic de multis alijs vt patet conſi/
H deranti. Ille aūt venationes que
fiunt ad exterminium noxiaru3
ferarū: ſicut luporum vulpiu3 et
huiuſmodi: licite ſunt ⁊ faciende
modo debito ⁊ tempore cōgruo
⁊ alijs venationibus ꝑeligende:
q2 ſunt ad vtilitatem cōem. Vn̄
narrat Poli. lib. i. c. iiij. Qd va/
tes mantuanus fertur interrogaſ
ſe Marcellum: cum depopula/
tioni auium operā daret: an aue3
mallet inſtrui in capturam auiū:
an muſcā formari in extermina
tione muſcarum. Cumq3 ille que
ſtionem ad auunculū Auguſtu3
retuliſſet: illius conſilio elegit: vt
I fieret muſca: q̄ a Neapoli mu/
ſcas abigeret: ⁊ ciuitatem a peſte
inſanabili liberaret. Que optio ē

impleta. Et de modo impletiōis
narrat Alexander. necq3 li. de na
turis rerum di. ꝙ cum Neapo/
lis: ſanguiſugaru3 infinita peſte
vexaretur: liberata ē a Marro/
ne ideſt Virgilio: proiecta in fun
do putei hyrundine aurea. Qua
extracta a puteo mandato: euo
lutis multoru3 annoꝝ curriculis
totam ciuitatem repleuit exerci/
tus infinitus hyrundinum: nec
ſedata eſt peſtis donec ſanguiſu/ K
ga aurea in puteum mitteretur.
Qualitercūq3 autem hoc fuerit:
liquet ex ꝑdictis: voluptati ⁊ de/
lectationi preferendam eſſe mul
torum vtilitatem. ¶ De pericul
⁊ vanitatibus venationem ꝯco/
mitantibus. ⁊ quibus perſonis ē
licita: ⁊ quibus temporibus: deb3
predicator euangelic[9] eos ad hu
iuſmodi opera informare. Et ga
licet ſit illicita quibuſdā: ſi tamē
non poſſet ſine culpa aliquando
exerceri: patriarcha Iſaac n̄ mi/
ſiſſet filium ad opus illud an̄q3 L
diſpoſuiſſet illi bn̄dicere. Tamē
ex cauſa: ex tempore: ⁊ ex perſo/
ne conditione: ⁊ ex modo inde/
bito poteſt eſſe illicita vt dictū eſt
vnde legit de Edagaro rege An
glie ꝙ cum die dn̄ica iuiſſet ad
venandum ⁊ beatus Diuſtanus
ſacris iduτus: eū ad altare diu ex
pectaſſet: audiuit ab angelis in/
troitu3 miſſe. ⁊ kirieleyſon. ⁊ poſt
Ite miſſa eſt. Et cu3 diceretur ei
a rege aduenientе: ꝙ celebraret

noluit amplius celebrare: Et ex/
inde prohibuit regem: ne die do
minica iret venatum. viris ergo
M ecclesiasticis: quorum est archa
na celestia scrutari: ⁊ scripturarũ
delitijs delectari: ⁊ a mũdi vani/
tatib⁹ sequestrari: minime decet
talibus implicari.

¶ Caplm.vi. De admonitione
medicorum.

Similiter quando predi/
cator videt laborãtes in
medicina: ⁊ medicine ope
ra inquirentes debet medicos in
formare: vt ipsi precaueant mor
bos animarum scilicet peccata:
iuxta illud Luce .viij. Medice
cura teipsum: ¶ Item debz eos
informare: ne scilicet acceptent:
alios curare anteq̃ ipsi in sciẽtia
N sint instructi. vt eniz ait Comen
tator ethi.ix. Oportet q medic⁹
sit instructus disciplina ⁊ experiẽ
tia: ⁊ q adhibeat diligentiam in
medicando: ⁊ insinuet cãm mor
borũ. Quia vt ait Senẽ .epistola
xcix. Multos morbos mlta fer
cula faciunt. Et ibidem. Innu/
meros esse morbos non mirabe
ris: numera eos. Sed antiquit⁹
nõ fuit ita: q medicina fuit pau
carum scientia herbarũ. Et illos
O cibos excipiebant: q non nisi esu
rientibus placere poterãt. Ideo
nihil erat opus tam magna me
dicoruz supellectili: nec tot ferra/
mentis ⁊ pixidibus. ¶ Itez me
dicus debet inducere homines
ad abdicationem voracitatis gu
le: q mos medici est: vt cõtraria
ꝯrijs curet. ait Gre.mor.xxviij. P
in principio. Informandus etiã
est medicus: vt p diuersitate eta/
tum: temporum: complexionuz:
⁊ regionum adhibeat medicinã
Sicut exemplificat Augu.epla.
v. de quodã medico q adhibuit
qd ꝯgruebat dolori cuiusdã: ⁊ sa
nitas subsecuta ẽ. At ille post ali/
quot annos grauatus dolore idẽ
medicamẽtũ apposuit: ꝑpter qd
peius sibi fuit. Et cũ a medico q̃
reret: quare hoc: rñdit medicus
q illi etati non fuisset iussur⁹ ipse
apponi illd medicamẽtũ. Et sub Q
dit Aug. regulã bonã. Tantũ va
let rõ: vt artibus nõ mutatis: qd
ẽm eas fit. est p tẽporum varieta
te mutandũ ¶ Est ẽt admonẽ/
dus medicus: ne ingrat lucrum
iniuste: vl desideret infirmitates
vel mortez hominũ. vt enim ait
Senẽ.vi.de bñfi.c.xxv. Demoste
nes Athenis eũ qui necessaria fu R
neribus vendicabat dãnauit: cũ
pbasset eũ magnũ lucrũ optasse
qd contingere ei sine multorum
morte non posset. Idẽ de medi/
cis põt dici: si desiderẽt pp lucrũ
morbos hominuz siue mortes.
vt eni ait ibidẽ. Grauissima infa
mia ẽ medici: op⁹ q̃rere. ¶ Cõ/
similiter debet predicator infor/
mare egrotos corporib⁹: vt sicut
q̃rũt medicamenta corporalia: ⁊
multa sustinẽt pro sanitate hñda

⁊ a perito medico cōsiliū q̄runt: sic ⁊ etiam multo magis querāt medicinam siue medicamētum aiaꝝ a deo q est summ⁹ medic⁹. Xp̄s eni3 ⁊ v̄bū ei⁹ ē medicamē/tū corporū ⁊ aiaꝝ: ait Augu.lib. iij. s̄mōe.xxvi.vn̄ ip̄e dic̄ Ma/thei.ix. Nō est opus valentibus medicus sed male hn̄tibus.

¶ Capl'm.vij.De admonitione lusorum.

Consil'r: qn̄ p̄dicator vi/det laborantes in thea/trica: q̄ septimo loco nu merata ē ab Hug. que quidē sci entia est ludorū: dicta a theatro vbi conueniebat pplus ad luden dū: vt ait ibidem: d3 monere eos ad precauendū ludos indebitos ⁊ lasciuos. Est eim ludus puerse illusionis de q̄ Gene.xv. Vidit Sarra Hismaelem ludentē cū Isaac. In quo ludo vidit illusio nē que significabat deceptione3 vt ait Aug. super Jo.omel'.xi. Et est ludus lasciuie: vanitatis: ⁊ vo luptatis. Exodi.xxxi. Sedit po/pulus manducare ⁊ bibere: ⁊ su rrexerunt ludere. Et tales ludi sūt cauendi. vnde Criso.sup Mat. omel'.vi. dicit: ꝙ de⁹ nō dat lude re sed diabolus. Si luserimus in quit: ante certamen a propria ca damus pigritia. Et est ludus so/cialis honestatis.s.ad corpis re/creationē: ⁊ leuamē. Et sic legū/tur phi ludere ait Sene. de tran qlitate animi i fi, di. ꝙ Socrates cū pueris ludere nō erubescebat Et Cato laxabat aium: curis pu blicis fatigatus. Et sequit: ꝙ ani mi meliores alacrioresq3 quieti surgunt. Et ponit exēplū de agris fertilibus: quos cito exhaurit nū q̄ intermissa fecūditas. Ita aio/rū impetū assiduus labor frāgit. vires recipiūt paulati3 resoluti ⁊ demissi. ¶ Similr pōit exēplu3 ꝙ somn⁹ refectioni est necessari us: si tn̄ cōtinu⁹: mors est. Sic ē de ludo honesto. Et iō inquit le/gū ꝯditores: festos instituūt dies vt ad ilaritate3 publice hoies co gerent: tāq3 necessariū laborib⁹ interponētes tempamētū. Seq tur indulgēdū est aio: Dandūq3 sibi est ociū: qd alimenti ⁊ viriu3 loco sit. Et idē dicit Vale.li.viij. c.de societate. vn̄ Hugo. vbi.s̄. Ludos idcirco inter actiones le giptimas ꝯnumerabat: q2 tem/perato motu naturalis calor nu/tritur in corpore: ⁊ mentis leticia reparat. viri tn̄ ecclia stici sobrie ⁊ tempate vti debēt ludo hone/sto: ait ambro.i.de offi. Quia li/cet interdū hōesti sint ioci ⁊ sua ues: ecclastica tn̄ abhorreret re/gula. Nō solum ꝓphanos sed ēt omnes iocos declinandos arbi/tror: nisi forte plerūq3: grauitatis ⁊ gratie plenū sermonē eē nō in/decorē. vn̄ de btō Joāne aposto lo ait Cassianus.vij.collatiōe.ꝙ cū molliter pdicē demulceret: vi dēs eū qdā iuuenis miratus est.

A ta ntũ virũ sic facere. Cui sanct[9] ait. Quid gestas in manu? At ille Arcũ. Cur inqt nõ semper tentũ circũfers? Et ille ne iugi curuatiõe fortitudo' mollescat. Sic ait sanctus: non te offendat hec parua laxatio: qr nisi remissione quadam rigorẽ qs laxet: nõ põt obsecũdare. i. iugiter fecũdare.. viri ergo celici: quales sũt eccliastici religiosi: ludos prio mõ dictos

B caueant. Et si aliquo ludo vtãtur debita sit causa: debitus modus loc[9]: ⁊ debitũ tempus. ac religiose persone. vnde Señ. epistola. xviij. Quid mihi lusoria ista cõpõis? Nõ ẽ ad iocũda locus ad miseros vocatus: opem te laturꝫ naufragis: captis egris. egentib[9] pollicit[9] es. Quid ergo agis hic? Cuz quo ludis timet. Succure. Oẽs vndiq ad te man[9] tendũt:

C perdite vite periturecꝫ aliqđ auxiliũ implorant. vir. n. eccliastic[9] ⁊ doctor euangelic[9]: q vocat[9] est ad dandũ alijs ꝯsiliũ: ⁊ auxiliũ: nõ dꝫ intẽdere ludis vanis in q̄bus demones delectant. vnde in somnis dictuz fuit illi Romano vt ludi instaurarent: sicut recitat Augu. viij. de ci. c. xxvi. ¶ De lu

D do vero alee ⁊ eius periculo dr i summa de casibus. lib. ij. Qđ illi qui ludũt ad aleas vel taxillos: ⁊ qui ludo intersunt. aut pticipes sunt: vel inspectores peccant. Et ibi de peccatis ꝯcomitantibus talem ludũ: qualia sunt: desideriũ lucrandi voluntas spoliandi: vsura: mendatia: ociosa verba. vt. n. ait Poli. li. i. mẽdaciorꝫ ⁊ periuriorũ mr̃ est alea. vñ ⁊ Chilon lacedemoni[9]: iũgende societatis cã missus Corinthũ: duces ⁊ seniores ppli ludẽtes alea inneniẽs infecto negocio reuersus est. di. nolle se gliam Spartorꝫ: q̃rũ cõstructo Bisãtio clarescebat: hac maculare infamia: vt dicerẽt cũ aleatorib[9] ꝯxisse societatẽ. ¶ Cõ

H similiter: regi Democrito in obprobriũ puerilis etatis: tali aurei a rege spartorꝫ dati sunt. Et sic q dẽ munere exhonoranda visa ẽ adolescẽtia senilis: ⁊ q̃ in maiestate regis: leuia comittere minime verebat. ¶ Ecõuerso est de magnatibus m[l]tis hodie. Obliantur enĩꝫ: si venaticã nouerint vanitatẽ: si in alea sint instructi. si in lu

I dis vanis expti: cũ tñ dicat Sene. in puer. Aleator q̃to in arte doctior: eo neqor. Magna ẽ igitur vesania: tali arti insudare Et nõ solũ nobiles itendentes talibus sibi nocẽt: sed etiã m[l]tis alijs quib[9] dant audatiã ⁊ exẽplũ: talibus vacãdi: ⁊ liberos suos ⁊ heredes exemplo suo ad talia ꝓuo

K cant. iuxta illđ. Si dãnosa senem iuuat alea: ludit ⁊ heres. Bullatus paruo eadẽ mouet arma fretillo. Quia vt ait Satirus. Citi[9] nos corrumpũt: vitiorꝫ exempla domestica: magis cũ subeũt animos auctoritatib[9]. Et iđ ꝓclare

ferē dixisse Themistocles: ne res/
publica ludere videat: defectūq3
sui relicta grauitate pronunciet.
¶ Cap. viij. Qd laborātes/ dñr
pedes. Et de cura istoꝝ pedm.

Laborātes igiē in ṗdictis
artibus mechanicis : ꝛ
opib⁹ ad eas ptinentib⁹
siue in quibuscūq3 alijs ptinenti
bus: ad rēpublicā: sunt q̄si pedes
ipsius: qui obsequūē ei: ꝛ eā sustē
tant. De quib⁹ pedib⁹ custodien/
dis: dirigēdis: statuēdis debēt ha
H bere curā3 magistrat⁹. vñ Plu/
tarcus eadē dicit in omnib⁹ exe/
quenda q̄ humilib⁹. i. mltitudini
ꝯpetant siue prosunt. Nam pau
citas plurib⁹ cedit. Et ea cā sunt
instituti magistrat⁹: vt a subditis
iniurie ṗpulsenē: ipsaq3 respubli/
ca q̄si illoꝝ3 opificio calcieē. Est
enim q̄si descalciata. qñ iniurijs
exponiē: q̄ nihil pōt ignomini⁹
I esse gerētib⁹ magistrat⁹. Afflict⁹
nanq3 ppl'us: q̄si principis poda
gram arguit: ꝛ ꝯuincit. Et sic ait
aposto. i. Cor. xij. omnia mēbra:
vnū corp⁹ sunt: Que tamen mē/
bra: diuersa habēt officia: et qd/
lib3 indiget alteri⁹ officio. Et tūc
est quodlibet mēbrū perfectū cū
attingit ṗpr'e virtuti. vij. phisi. ꝛ
K iiij. Mathau. hoc est cū singulū
pōt faceē suū opus. Et equoce ē
illud qd nō pōt: suum opus face
re: vt serra lignea equoce ē serra
Sic ē in corpe reipublice: ꝙ sūt
diuersa mēbra ṗportiōaliter vt
dēm ē hūtia diuersa officia: q̄rū
q̄dlib3 idiget offō alteri⁹. Et tūc
ipa ē i statu dbito: qñ neutꝝ vsur
pat officiū alteri⁹: ꝛ quodlib3 ex/
ercet suum veraciter. ¶ Nec d3
mirari qs de coaptatione mēbro
rum reipublice mēbris naturalē
bus: cū dñs ostēderit Nabucho
L donosoꝛ statuā. cui⁹ caput ex au/
ro optimo pect⁹ ꝛ brachia de ar/
gento ꝛc. ad significandū variū
statū regnoꝝ ṡm sanctos ibi/
dem. Consimili rōne: in vno re
gno: diuerse ṗsone in republica
possūt adaptari diuersis mēbris
in corpore naturali. vnde ꝛ in tra
ctatu q dē liber phie legitur. ꝙ ē
M ciuitate imaginaria Socratis: ca
put ipsius Palladis est ad mo/
dum arcis. Brachia tāq3 prudē
tes ꝛ fortes viri iuxta arcē ad ea3
tuendam locata. venter ꝛ genita
lia: opifices ciuitatis: ꝛ mulieres.
Coxe ꝛ crura: negociatores: huc
illucq3 discurrētes. pedes ṽo sūt
agricole. vñ ꝛ negociatores pñē
significari per pedes quia calcāē
terram. Et sub nauigatione ꝯti/
netur ars mercandi ṡ3 Hugonē
vbi. s̄. vel possunt significari per
crura q: sustentant rempublicā3
suis mercaturis. Mercature. n.
N multū iuuant rēpublicā: ait Hu
go. vbi. s̄. hui⁹ studiū gerendum
gentes ꝯciliat: bella sedat: pace3
firmat: ṗuata bona ad cōem om
niu3 vsū immutat. Et de eorum
informatiōe dicet infra parte. ij

Et in hoc finis partis prime hu ius collationis.

¶ Secũda pars pricipalis. De colligatione membrorum ad inuicem.

¶ Prima distinctio. De colligatione dominorum ad seruos.

h Abita descriptiõe rei publice i comuni: & enumeratis virtutibus q̃ sunt necessarie eius membris siue personis ex quibus respublica ꝯstituitur: quia talium personarum est multiplex colligatio: & coherẽtia. dirigẽte summo magistro: vidẽdum est de predictorum colligatione & coherentia. Et

O ¶ Primo de colligatione siue coherentia legali siue ordinali scilicet post peccatũ que est dominorũ ad seruos & ecõuerso.

¶ Secundo de colligatione naturali que est parentũ ad filios & ecõuerso: & fratrum ad inuicem: & cognatorum.

¶ Tertio de colligatione sacramentali que est cõiugatorũ ad inuicem.

¶ Quarto de colligatione siue coherẽtia spirituali que est xp̄ianor ad inuicẽ in corpore xp̄i.

¶ Quinto de colligatione ciuili que est vicinorum siue cohabitantiũ simul in villa vel ciuitate.

¶ Sexto de colligatione amicabili que est amicorũ ad inuicẽ

¶ Septimo de colligatione sociali que ẽ sociorum ad inuicẽ.

¶ Octauo de qualitate conuersationis quam debꝫ homo habere cum aduersarijs.

¶ Et differunt iste quattuor colligationes. Illa enim christianorum attenditur q̃tum ad gratuita: siue q̃tum ad charitatem. Illa que est ciuilis q̃tũ ad cohabitationẽ. Illa q̃ est amicabilis q̃tũ ad ea q̃ sunt amicitie. Et potest esse inter absentes. Illa q̃ est socialis q̃tum ad ꝯuictũ & ꝯuersationem que fit inter pñtes. existentes eniꝫ in republica: his modis: ordinate se debent habere: & admonendi sunt a predicatore: vt se habeant.

¶ Cap'm i. De origine seruitutis.

d E prima colligatione q̃tum ad vnã ptem scilicꝫ qualiter habere se debẽt pncipes siue dñi ad seruos dictuꝫ est supra. Q Tamẽ intelligere debẽt q ro dominandi orta est ex peccato: ait Augu. xx. de ci. c. xx. vi. Conditio seruitutis iure intelligitur imposita peccatori. Et prima cã seruitutis peccatũ est. proinde nũq̃ in scripturis legim⁹ seruuꝫ anteq̃ hoc vocabulo Noe iust⁹ peccatũ filij vindicaret Gen. ix. Nomẽ igit illõ culpa meruit nõ natura. Nõ debẽt igitur pncipes vel dñi nimis extolli de dominatu: cũ non ex naturali cõditione sint domini: sed ex merito peccati. vnde ibi Aug. Qui imperant

R seruiunt eis quibꝰ impare videnť
Neqꝫ dn̄andi cupiditate iperant
sed officio consulendi: nō princi
pandi superbia: sed prouidendi
misericordia. hoc naturalis ordo
prescribit: ita deus hoiez cōdidit.
Dominamini inqͣt piscibus ma
ris. ⁊c Gen̄.i. Quia. s. hominem
rationalē ad ymaginē suaz factū
nō nisi irrationabilibꝰ deꝰ voluit
dn̄ari nō hominez homini: sed
hominē pecori. Inde primi iusti
pastores pecoꝝ magis ꝙ̄ reges
hominū ꝯstituti sunt Gen̄.xliiij.
vt sic insinuaret deꝰ: qd postulet
ordo creaturaꝝ. qd exigētia me
ritorum. h Aug. post peccatū ta
men legiptine pncipantibꝰ ẜm le
S gem diuinam ⁊ humanā debent
homies obedire. eph.vi. Serui
obedite dn̄is carnalibꝰ in timore
⁊ tremore: ⁊ simplicitate cordis:
sicut xp̄o. Et Gre. Registri.xvij.
c. Liquet: ꝙ oēs homines natu
ra equales genuit: sed variante
meritoꝝ ordine alios alijs culpa
preponit. Ipsa qͥdem diuersitas
q̄ accessit ex vitio: diuino iudicio
dispensať: vt qꝛ omnis hō eque
T stare non valet: alter regať ab al
tero. Dominꝰ igiť siue pnceps de
bet iugiter meditari eq̄litatem cō
ditionis cū seruis: ⁊ pondus sue
seruitutis ex alia parte: ⁊ non im
perare ex cupiditate nec principa
ri ex superbia: sed ex officio con
sulendi: ⁊ misericordia puidendi:
vt dictū est ab Aug. Sic cogita
bat Job.xxxi.di. Nunqͥd non in
vtero fecit me qui ⁊ illum: scilicet
seruū. vbi mora. xxi. ait gre. ante
mediū. Potētibꝰ viris magna ē
virtꝰ humilitatis: ꝯsiderata equa
litas conditionis. Et post. Ma
nu humillime cōsiderationis de
primendus est tumor elationis.
V Gen̄.ix. Terror vester ac tremor
sit super cuncta aialia terre. vbi
Greg. hō aialibꝰ irrōnabilibus
non ceteris hominibꝰ nā̄ prelatͣ
est. Idcirco dr̄ ei. vt ab aialibꝰ nō
ab hominibꝰ timeatur. Quia ꝯ
nām supbire est: ab eq̄li velle ti
meri. Et de h Sen̄. epl'a. xlviij.
loquens ad impatorē ait. Cū ser
uis familiariter viuere decet pru
dentiā tuā. Serui sūt: imo hoies
Serui sūt: imo ꝯtubernales: ser
ui sunt: imo humiles amici. ser
ui sunt: imo cōserui. Si cogitaue
ris: tantūdez in vtroqꝫ licere for
tune. Itaqꝫ rideo istos qui turpe
X estimant cū suo cenare. Quare?
nisi qꝛ supbissima ꝯsuetudo: ce
nanti dn̄o stantiū seruoꝝ turbaz
circūcingit? Seqͥť. At isidelibꝰ
suis moneńť labia. s. ne loquanť.
Et post. eiusdem arrogantie ꝓuerbi
um iactura totidē esse hostes: q̄t
seruos. Nō habemꝰ eos hostes:
sed facimus pp crudelitatē. vnō
sequitur. Interim: crudelia ⁊ in
humana pretereo: que nec tanꝙ̄
hominibus qͥdē: sed tāꝙ̄ iumen
tis abutimur. Quia cū ad cenan
dū discūbimꝰ: aliꝰ sputa detergit:

V alius reliquias temulentoꝝ col/
ligit:aliꝰ preciosas aues scindit p
pectꝰ ⁊ clunes infelix q huic vni
rei viuit:vt altilia decenter seccet
Sed miserior ē q hec voluptatis
causa docet q̃ꝫ q necessitate di//
scit. Et post ꝯcludit sibi. vis tu co
gitare istum quē seruum dicis ex
eisdē seminibꝰ ortū: eodem cibo
frui: eque spirat: eque mori. No
Z li ergo de vsu fuoꝝ disputare: in
q̊ superbissimi: auarissimi: ⁊ cru
delissimi sumꝰ: hec tamē p̄cepti
mei sūma ē: vt sic cū infimo vi/
uas: queādmodū supiorē tecū vi
uere velis. ¶ Preterea dñs co/
gitare dz: q forte aliq̊ ipe erit ser
uus. vñ Señ. ibi. Nescis q̃ eta
te Hecuba fuit cepit: q̃ Cressus
qua Darij mr̄: q̃ Plato: q̃ Dio
genes. viue cū seruo clementer:
viue cōiter. In sm̄ōe istū admit
te: in ꝯsiliū ⁊ ꝯuictū. ¶ Itē cogi
A tare dz dñs: q q ē seruꝰ ꝯditiōe:
ē forte liber vtuali libtate .s. mētis
si absq pcō ē. vñ Señ. vbi. s̄.
Seruꝰ ē: sz fortasse lib aio. Ser
uus ē h ei n̄ nocebit. Ostēde qs n̄
sit. Aliꝰ libidini fuit: aliꝰ auaritie:
aliꝰ ambitioni: oēs timori. Nul
la seruitꝰ turpior q̃ꝫ volūtaria. cū
ergo sit possibile: q aliqñ dñs
sit seruꝰ p̄dictaꝝ passionū: ⁊ forte
B seruꝰ erit dñs eaꝝ: non superbe
efferre se dz sup seruū. Ideo cō/
cludit ibi Señ. Colāt te serui tui
potiꝰ q̃ꝫ timeāt. Sed ad rabiē co
gūt nos delitie: vt qcqd n̄ ex vo
lūtate repēdet: irā euocet. Regū
nobis induimꝰ aios. ⁊c. Et idez
Señ. d̄ clemētia. c. x. Seruis im
perare moderate: laus est. Et in
mancipio cogitandū est nō q̃ꝫtū
illd̄ impune pati posset. sed q̃ꝫtū
tibi deꝰ pmittit. q ēt captis ⁊ pre/
cio ꝯpatis pcere iubet: q̃ꝫto instiꝰ
iubet hoibꝰ liberis igenuis hōe
stis nō vt mācipijs abuti? ⁊ seqt
Cum in seruū oia liceant: ē aliqd
qd in hoie licere cōe ius aiantiū
vetat. vbi ponit exēplū: de crude
C litate Polliōis: q seruū eo q eū
offenderat feris in viuario piecit
⁊ illas hūano sanguine sagiabat
hō mille mortibꝰ dignꝰ. ¶ Nō
tñ pmittendi sunt serui viuere in
lasciuia: ⁊ sine disciplia: imo sunt
castigandi ⁊ disciplinandi debi/
to mō. Querulū. n. genꝰ seruoꝝ
est: ait Hiero. epl'a. xcij. Ideo sūt
disciplinandi. panis enim ⁊ disci
plia ⁊ opꝰ seruo. ecc. xxxiij. Hec
tamen disciplina debz esse mode
rata ⁊ regulata iustitia ⁊ ratione.
virga enim murmur oē ꝯpescit
D ait Señ. epl'a dicta. Istaz equali
tatē cum seruo cogitabat beatus
Martinꝰ: qñ v̄sa vice armigero
fuiebat. vñ ⁊ exēpluz charitatis
erga inferiores ostendit dñs ⁊
magister: cū lauit pedes discipu/
lorum. Jo. xiij. et qñ erat in me/
dio sicut qui ministrat Luc. xxij.
Non tamē denegandū qn serui
oēs ⁊ subditi: cū oi affectu. humi
litate ⁊ reuerētia seruire debeant

dñis reddentes Cesari que sunt
E Cesaris: ⁊ deo que sũt dei. Mat.
xvij. ⁊ .i. Pe.ij. serui: subditi esto
te in omni timore dñis. Sed ad
monẽdus est domin⁹ ⁊ ꝑnceps:
ne tumescat corde ex dñio: nec
seruum cõtemnat iniuste ex suo
imperio. Qualr̃ aũt debet esse si
cut pater patrie: pius clementia
⁊ iustus disciplina dictũ est.s.

Capl̃m .ij. De informatione
seruorum.

Quantum vero ad aliam
partem .s. qualiter serui
debẽt se habere ad domi
nos: notandũ: ꝙ admonẽdi sunt
F vt intelligant: peccatũ fuisse cau
sam seruitutis. vt dictum est. ⁊ vt
eoipso odiant peccatũ quo indu
xit seruilem captiuitatem: ⁊ pctm̃
precaueant: ne incidant in turpio
rem seruitutẽ. Qui eni facit pec
catũ seruus est peccati. Jo.viij. ⁊
vt sint liberi mẽte: nec nimis do
leant de exteriori seruitute: sicut
monet Apo.i.cor.vij. Seru⁹ vo
catus es: non sit tibi cure. Sequi
tur. Qui in dño vocatus est ser
uus libert⁹ est domini. De ori
G gine vo huius vocabuli seruus
Aug. ꝺ ci. dei. vbi .s. Origo inqt
vocabuli seruorum in latina lin
gua creditur ducta: ꝙ hi qui iure
belli possent occidi: a victoribus
seruabantur ⁊ fiebant serui a ser
uando appellati.

Cpl̃m tertiũ. De fidelitate ser
uorum ad dominos.

Sunt autẽ serui ⁊ subditi
omnes siue sint milites
siue serui admonendi de
perfecta obedientia dño vel prin
cipi: ⁊ stabili fidelitate. ⁊ hoc ex
puro corde. Debent enim diligere
dñm suum perfecto affectu: eũ
magnificare ⁊ preconiçare salua
veritate: affatu: ei obedire prom
pto affectu: vitam eius ⁊ honorẽ H
custodire sollicito nixu: exemplo
populi israel: qui noluit ꝙ dauid
iret ad bellum .ij. Reg.viij. ⁊ dixe
runt: Tu vnus pro milibus repu
taris: Et exemplo Joab. q noluit
capere vrbem: ne victoria nomi
ni suo ascriberet .ij. Reg.xij. Sic
antiqui: reges suos magnicabãt
⁊ eis i omnib⁹ obediebãt: ait vir I
gilius li.i. recitans dictũ militis
Enee. q ait. Rex erat Eneas no
bis q̊ iustior alter. Nec pietate fu
it: nec bello maior ⁊ armis. Que
omnia euidẽter patent in fidelita
te quam debent principibus: Et
nota: ꝙ quicunqꝫ fidelitatem iu K
rat: obligat se ad infrascripta Si
cut notat Hostiẽ. in sũma sua: ti
tulo de feudis. versi. Quid sit fi
delitas. Que his versibus conti
nent. Jncolume: facile: tutũ quo
qꝫ. possibis honestum. Utile con
silium fidus dabis auxiliumqꝫ.
Qui sic exponunt. Jncolume. in
tendit dicere: ne sit in damnũ do
mino suo. Sed oẽ venenũ: oẽm
infirmitatẽ: ⁊ mortem: ⁊ oẽs cor
dis lesionem pro posse suo vita

bit facile:ne.s.illud q dominꝰ fa
L cere intendit:ꝛ de facili facere po
test reddat ei difficile. Sicut faci
unt multi:latenter īpedimēta pro
curādo. Tutūqꝫ.s.ne sit dño suo
in damnū de secreto eius reuelā
do alicui qui possit obesse: vel de
munitionibus suis:per quas pos
set esse tutꝰ ipsas prodendo alteri
tradat: Sed pro posse subueniat
ꝛ defendat. Possibis.i. possibile
ne.s.illō qd dñs facere itēdit:ꝛ ē si
bi possibile reddat ei impossibile
M sicut dictū est de facili: Honestū
ne sit ei in damnū de possessioni-
bus suis.vel alijs que ad hone-
statem pertinent. Sicut ne vxo-
rem: vel filiā: vel sibi affines: aut
ei cōmissas dehōestet. Nec car
men famosū: vel aliud verbū vel
factū per qd fama dñi sugillari
aut diminui posset ꝯponat dicat
vel faciat: nec audiendo vel dissi
mulando ꝯsentiat: nec ad similia
N aliquē inducat. Utile: ne sit ei i dā
nuꝫ de rebus suis: Quinimo ne
vtilitatē eius in aliquo impediat
sed eam bone fide ꝓcuret. Con-
silium non dabit.s.contra eū: sed
bona fide sibi cōsulet quicqd po
O terit: ꝛ sciet ad eius vtilitatē: ꝛ cō
trarium dissuadebit. Fidus dabis
i. tu qui es fidelis vasallus dabis
pro dño tuo fidus: ꝛ auxiliuꝫ de
psona ꝛ rebꝰ. Debet etiā corde ꝛ
opere vasallus dño subuenire: a
malo abstinendo ꝛ bonū facien
do. Forma vo sacramenti q ho-

die cōiter obseruat talis est. Ego P
talis iuro sup hec sancta dei euā
gelia q ab hac hora in antea vs
qꝫ ad vltimū diē vite mee: tibi ta
li dño meo fidelis ero cōtra om
nem hominē excepto imperator
vel rege. Quod verbū nulla in-
diget additione: sed integrā ꝛ per
fectam continet in se fidelitatem
Sed propter simplices qui non
intelligūt hec adijciunt. Juro in
q q nunq scienter ero in consi
lio vel facto q tu vitam amitteres Q
vel membrum: vel quo recipes
in persona lesionē aliquam: iniu
riam vel contumeliaꝫ: vel q amit
teres honorem aliquem quē nūc
habes: vel in ātea possidebis: aut
debeas possidere. ꝛ si sciuero vel
audiero: q aliqs velit aliqd isto-
rū ꝯ te facere: ꝓ posse meo: ne fi
at īpedimētū ꝑabo: Et si īpedimē
tū parare nequiuero: tibi q cito
potero nuntiabo. ꝛ contra eū pro
posse auxilium parabo. Et si cō
tigerit: te rem aliquā quam habe
bis iniuste vel casu fortuito amit
tere: eam recuperare: ꝛ recupera
tam omni tēpore retinere iuuabo
Et si sciuero: te velle aliqd iuste d
fendere. ꝛ inde spāliter vel gene-
raliter fuero requisitus: meū tibi
pro posse parabo auxilium. Et si
mihi aliqd in secreto manifesta-
ueris: illud sine tua licentia nulli
pandā vel faciaꝫ q pandat. Et si
consilium meū super aliquo fa-
cto postulaueris: consulam tibi:

ꝙ magis videbit mihi expedire.
Nunq̃ in persona mea aliqd fa-
ciam scienter vel dicam ꝙ perti-
neat ad tuã iniuriam vel contu-
R meliã. Et nota: ꝙ in omnibus
predictis in qbus tenet vasallus
dño: tenet fideli seruo dñs: vt ibi
dem bene pbat. ¶ Prelati vo
hoc sacrm fidelitatis prestãt qñ
consecrant: sicut habet ex de iu-
reiurãdo. Quorũ forma talis est
Ego talis eps ab hac hora in an
tea fidelis ero scto Petro: san
cteq romane eccle: τ dño meo
pape tali: τ eius successoribus ca-
nonice intrantibus. Non ero in
consilio vl facto: vt vitam perdat
aut membrũ: vel capiat mala ca
ptione. Consiliũ quod mihi aut
S per se aut per litteras: vel per nũ
tiũ manifestabit: ad eius damnũ
nulli pandam. Pontificũ eccle
Romane: τ sanctorum patrũ re
gule adiutor ero: ad defendendũ
τ protegendũ: saluo ordine meo
contra omnes hoies. vocat⁹ ad
synodum veniam: nisi fuero im-
peditus canonica prepeditione.
Legatum apostolice sedis: quẽ
certum esse cognouero in eundo
τ redeundo honorifice tractabo:
τ in suis eũ necessitatib⁹ adiuua-
bo. Apostolorũ limina: aut p me:
aut per nũtium annis singulis vi
sitabo: nisi eorũ absoluar licentia.
T sic me deus adiuuet. τ hec sancta
dei euangelia. ¶ Cum igit tã cle
rici q̃ layci suis maiorib⁹ ad fi-
delitatẽ teneant: licet differenter
τ sm magis τ minus: io admo-
nendi sunt spãliter d fidelitate ser
uanda. Fidelem enim seruũ τ pru
dentem cõmendat dñs: τ remu
nerat Mat. xxv. Et hoc etiã exẽ
plo antiquorũ: sicut militũ Cesa
ris qui erant deuotissimi sibi nec
ab eo quasi possibiles separari p
ut legit li. de vita Cesarũ. Et sicut
ait Ualerius. li. iij. c. viij. De quo-
dam milite eius: qui cum captus
eẽt: τ ad Antoniũ perductus: rñ
dit eidẽ. Iugulari iube me: quia V
nec salutis beneficio: nec mortis
supplicio adduci possum: vt Ce-
saris miles esse desinam: τ tuus
esse incipiam. Ceterum: quo con
stantius vitã contempsit: eo facili
us impetrauit. Antonius eni: vir
tuti eius incolumitatẽ psstitit. ¶ Si X
militer narrat de alio qui noluit
promissione vite separari ab illo.
Cum eni a Scipione salus ei da
ret: si se futurũ Pompei milites
affirmasset. rñdit. Tibi qdẽ gra
tias ago. sed mihi vti ea cõditio-
ne vite. opus non est. Sine enim
vllis ymaginibus nobilis est ani
mus. Ex quo exemplũ euidẽs ẽ.
ꝙ miles dei non debet separari a
deo nec vite promissiõe nec mor
tis timore sm illud Apli. ro. viij.
Quis nos separabit a charitate Y
xpi. τc. Item exemplum: ꝙ q̃to
qs fidelis est dño suo legiptimo
tanto magis cõmendandus est
ab aduersario. Et de hac fidelita

te seruo: si ad dños Vale. li. vi. c.
viij. mita. Ubi di. d' fidelitate Pā
piniōis serui. Qui cū aliqui essēt
missi: vt dominū suum occiderēt
seruus cōmutata veste cum eo ⁊
mutato anulo: clam illum emisit
seq3 in cubiculum eius recepit: ⁊
se vt pampinionē occidi passus ē
Z Breuis facti hec narratio: s3 nō
parua materia laudatiōis. ¶ Si
militer narrat de seruo Ancij: q
Ancius cum esset proscriptus: ⁊
videret homines domesticos cir
ca rapinā occupatos: dissimulata
fuga penatib⁹ suis nocte pduxit
illiusq3 seruus q fuerat ab eo vin
culorum pena cohercit⁹: ⁊ inex-
piabili nota. l. carum per sūmam
A oris contumeliam inuitus cū ista
videret. l. alios lucro intentos: ⁊
ipse nihil aliud erat q̄ vmbra ⁊
ymago suppliciorū: maximum
emolumentū iudicauit salutem
illius a quo hec patiebat. ⁊ āmo-
to dño suo rogū extruxit: ⁊ quē
dam senē a se occisum superiecit
Et venientibus militibus ⁊ inter
rogantib⁹ vbi Anci⁹ esset: manū
rogo intentās rñdit. ibi illum vri
datis crudelitatis piaculis. Et qa
verisimilia loquebat: habita ē vo
ci eius fides. Quo euenit: vt An
cius assequeret statum acgrende
incolumitatis. Magna igit serui
huius ad dominū fidelitatis ⁊
charitatis magnitudo. Et ibidē
de alijs seruis fidelibus dñis su-
is. Et de fidelitate seruorū erga
dños Sen. iij. de bñfi. c. xiij. vbi
narrat de seruo qui adaptauit si-
bi vestem ⁊ annulos dñi sui: ⁊ se
obtulit occidendū pro illo. Qui
forte fuit ille: de q̊. s. Val. ¶ Ibi- B
dem narrat de duobus seruis: q
s. capta quadā vrbe: fugerunt ad
hostes. Et hoste cū suo exercitu
intrante vrbē: precucurrerūt ser
ui illi ad domū dñe sue: ⁊ eā adu
xerunt. Ac querentibus que nā
esset: pfessi sunt: crudelissimā ab
eis duci. s. vt torqueret. Que sic
euasit: ⁊ ambos postea manumi
sit. ¶ Ibidem narrat de seruo q
primū occidit dominū suum: ne C
occideret ab hostib⁹. ⁊ deinde se
ipm traiecit vno ictu dicens: Tē
pus est: me cōsulere mihi. Iā eni
dñm meū manumisi. ¶ Simi
liter narrat de quodam incluso a
Cesare. q petijt a seruo: vt sibi da
ret venenū: ⁊ cum ille non posset
euadere: qn sibi traderet quod pe
tebat: medicamentis innoxium
dedit illi. ⁊ accessit ad filiū dicēs
Iube asseruare: donec intelligas
an venenū dederim patri tuo. Il
le tñ sopit⁹ est et vixit: ⁊ a Cesa-
re seruatus est: pius tñ illum ser- D
uus seruauerat. Vñ ex his Sen.
rñdit ad questionē qua querebat
an seruus pstare posset benefici-
um dño suo. s. q sic. vt p3 ex dict
¶ Similiter de fidelitate seruo-
rum ad dños narrat Trog⁹ pō-
pei⁹. li. iiij. di. q Anaxallus reliqt E
paruulos suos. ⁊ tutellā cōmisit

spectate fidei serui. Cui tantus fu it amor memorie eius: vt parere seruo q̃ filios regis deserere ma let. ¶ Similiter lib. i. narrat: q̄ rex Argeus moriens reliq̄t filiũ par B uulũ. Et pulsi macedones ab il larijs: rege suo puero in cunis po sito ante aciem: acrius certamẽ repetierũt: tanq̃ ideo prius victi: q̄ F bellantibus regis sui auspitia de fuissent. Et simul miseratio infan tis tenebat eos. Et alijs victis ostẽ derũt: regẽ defuisse Macedoni bus non virtutẽ. patet ergo ex di ctis mira fidelitas seruorũ et sub C ditorum

¶ Capitulum quartũ. De nequi tia et punitione seruorum infide lium.

De nequitia v̓o seruorũ qui dños suos occiderũt et eorum lares ac coniu G ges inuaserunt narrat Trogus põ peius li. xviij. vbi etiã ait: q̄ vnus ex seruis q̃ hec fecerũt misertus est dñi sui. Et cum illi serui vellẽt ex se illum regẽ esse qui primo so lem orientẽ vidisset: seruus ille: ad dñm suũ stratonẽ nomine hoc D detulit: et eũ informauit: vt cũ in campũ processisset. ceteris in ori entẽ spectantibus: solus in occi dentẽ intueret. Et cum dies aduẽ tare cepit: fulgorẽ solis in summo fastigio turris ostẽdit: vbi editus tu tissimis vrbis culminibus oriẽs E splẽdebat. Et q̄a nõ seruilis ige nij rõ visa: querentibus auctorẽ de dño cõfiteť. Et tunc intellectũ est: q̃tum dñis ingenia seruilia p̄starent. Data ergo venia seni fi lioq̃ eius: regem Stratonẽ crea H uerunt. Post quẽ ad filium eius regnum trãslatũ est et ad nepotes Et q̄ celebre fuit facinus seruorũ toti orbi. Ideo Alex. magnus vl tor publice securitatis oẽs qui pre lio superfuerunt .s. qñ eos expu gnauit: ob memoriã veteris ce dis: expugnata eorũ vrbe crucibus affixit. Genus tamen Stratonis inuiolatũ seruauit: regimẽq̃: eius stirpi restituit. Detestanda eni fu it temeritas dictorum seruorum: ideo magna equitate plectenda. Si ergo fides Jesu xp̄i priuati: fide les erãt dñis suis his mõis: mul I to magis fide xp̄i prediti et alliga ti illi: debent esse fideles dñis su is et eos honorare. Unde legiť in vitis patrũ li. ij. c. de humilitate: q̄ Abbas Olimpius qui seruus fuerat descendebat per singulos ãnos a Scitia in Alexãdriã por tans mercedẽ dñis suis. Et mit tebat aquam in peluim: et offere bat se lauare pedes eorũ. Et cum illi dicerent: noli pater hoc facere et non graues nos: respondebat Ego cõfiteor: q̄ seruus vester sũ K et gratias ago: q̄ dimittitis me li berum seruire deo. Accipite mer cedes vestras. Quibus non ac quiescentibus dicebat. Credite mi hi q̄ si non vultis recipere mer cedes vestras: remaneo hic: et ser

niam vobis. Seruabat eniꝫ qđ
ait Saluator. Reddite que sunt
Cesaris Cesari: ⁊ que sunt dei deo
Mat.xvij. Exemplo igit. istoꝛuꝫ
seruorum admonendi sunt sub-
diti omnes ⁊ serui: ad omnimo-
dam fidelitatē dn̄is suis seruan-
dam. ⁊ ad eoꝛū saluteꝫ tuendam
Et ad hoc Virgilius loquens de
apibꝰ hortat̄ subditos. Vnde ait.
Preterea regem: nec sic egyptꝰ
K ⁊ ingens. Lidia: nec populi par-
thoꝛum: an medus hydaspes.
Obseruant regē incolumē: mēs
oībus vna est. Et āmisso rumpe-
re fidem constructaqꝫ mella: Di
ripuere ipse ēt cruces soluere fa-
uoꝛum. Ille apum custos: quem
admirant̄ ⁊ omnes. Circundant
strepitu denso stipantqꝫ frequen
tes.⁊c. Et sicut serui illi ⁊ subditi
sunt laudādi qui dictis modis fi
deles sūt dn̄is suis: sic ecōtra sūt
vituperandi ⁊ detestādi q illis sūt
infideles: Nec acqrunt honoꝛeꝫ
L ⁊ vtilitatem suoꝛū dn̄oꝛum: nec
eorum tuent̄ saluteꝫ. cū oīa mē-
bꝛa ad tuēdā salutē capitis se ex
ponant: Ex quo tales fuerunt ser-
ui barbari ⁊ pagani. Narrat eniꝫ
Val.li.iij.c.iij. ꝙ seruus barbarꝰ
M hasdrubalē eoꝙ dn̄m illius occi
disset subito aggressus iteremit.
Et merito. Cumqꝫ compꝛehen-
sus cruciaret̄: leticiam tamē quā
ex vindicta ceperat in oꝛe constā
tissime tenuit. ¶ Et merito ma-
gis illi sunt vituperādi q icurrūt
crimen lese maiestatis ⁊ maxime
detestandi cuꝫ princeps in terris
sit ymago diuine maiestatis in ce N
lis: ⁊ sit crimen pꝛoximum sacri
legio: qꝛ sicut illud deuꝫ inhono-
rat: sic et istud maiestatis diuine
ymaginem. Ideo ſm legem diui
nam grauiter mulctatur. exo.xij.
Dijs non detrahes: ⁊ pꝛincipi po
puli non maledices. Ecc.x. In
cogitatione tua regi nō detrahes
Ex dictis omnibus concludēdū O
est: ꝙ si tales fuerunt serui paga
ni: multo magis serui dei debent
esse fideles. Ad quam fidelitateꝫ
debet pꝛedicatoꝛ diuinus omnes
exhoꝛtare.

¶ Scd̄a distinctio De colliga-
tione patrū ad filios: ⁊ ecōuerso.

¶ Caplm̄ .i. Qd̄ patres nutriāt
filios suos sub oꝛdiata disciplia.

Deinde videndum est de
colligatione naturali ali-
quoꝛuꝫ membꝛoꝝ in re
publica sicut parentū ⁊ filiorum
⁊ fratrū ad inuicē. Et pꝛimo sunt
admonendi patres ad erudien-
dum filios disciplinabiliter: vt sic
sunt filijs cā essendi sic sint cā bn̄ P
viuendi. vt eni ait phus. Eti. viij.
pater filio est causa essendi: causa
nutrimenti ⁊ causa disciplie: ecc.
vij. Filij tibi sunt: erudi illos. Et
xxx. Pꝛo animabus filioꝛuꝫ col
ligabit vulnera sua. Sequit̄ Ne
des illis potestatem anime sue. ⁊
puer. xiiij. Noli subtraheꝛ a pue
ro. disciplinā. Et Heb. xij. Quis

est filius: quem nō corripit pater
Sic enim filij a malis cohiben-
tur: in bonis moribus informant
et ad dura tolleranda preparantur:
ac ad assequendam hereditatem
paternam digni efficiuntur. Idō
Q nobiles antiqui filios erudiri fe-
cerunt sapialiter: vt pz de Phi-
lippo patre Alexandri supra par-
te prima. Item solliciti erant di-
sciplinari eos virtualiter cohibē-
do a malis: et informando in bo
nis. Quia vt ait Aug. de morib9
ecclesie. Disciplina ad duo diui-
ditur. In cohertionem: et instru-
ctionem: quorum primum: timo
re secundum amore perficit. Idō
vt ait Poli. li. iij. c. iiij. Octauia-
R nus Imperator: filios et si nō ge
nuit: tamen adoptauit: quos ad gra
dum militarem: cursū et saltum
exercitari fecit: vsumq3 natandi:
et punctum cesim feriendi et iacie
di missilia et lapides manu vel fū-
da docuit: et qualiter oē bellum su-
stineri debeat et inferri. Et si eis
sufficere posset clarus sanguis ad
gloriam et bona hereditaria. ad om
nem affluentiā: et etiā magis ad
copiam q3 ad vsum ea tamē dili
gentia sunt instructi: ac si sua reti
nere: vel aliena acquirere nequa-
q3 possent nisi per virtutē. ¶ Si
S militer: filias legit in lanificio fe
cisse instrui vt si preter spem: eas
in extremam paupertatem fortu
na proijceret: vitam possent arte
deductis facultatibus exhibere.
Nam et nendi: texendi: acū exer
cendi vestes formandi: scindēdi
et componendi non modo artes
sed vsum habebat. Nouerat eni
prudētissimus et diligens īpator:
q militaris alacritas: saltu et cur T
su cōparāda ē et tēperanda. anq3
corp9 etate pigrescat. Velocitas
.n. q exercitio percepta et firmata
est: strenuū efficit bellatorem: et
perfectius imbuunt que a pueris
addiscunt. hec ille. Ex quibus pa-
tetq filios et filias non sinebant
antiqui ociari nec desidia resolui
Multo minus nec milites quo V
rum professio instituta est ad la-
borem militarē. ¶ Consimiliter
de hac disciplina narrat Tuli9 li.
ij. tus. q. di. q leges ligurgi: labo-
ribus erudiunt iuuentutem: venā
do: currendo: natando: esuriēdo
sitiendo: algendo: estuādo. Spar
thi. vo pueri: ad aram ab vberib9
accipiunt: vt multus e uisceribus
sanguis exeat. Et cum ibi essē in-
qt: non audiui q nemo vnq3 cla
mauerit vel ingemuerit. Et hoc X
ideo faciebant: qa qui bene in-
stituunt et educant in tenera etate
q̄n prouecti sunt ad bona de faci
li inclinantur: Ait Señ. ij. de ira.
educatio maximam diligentiam
plurimumq3 profuturam desiderat.
Facile enim est: ad huc teneros
aios compōere. Difficulter resci
dunt vitia que nobiscum creue-
runt. Item Señ. ij. de prouiden-
tia loquēs de lacedemōijs dic. q

Y experiunt indolē filiorū verberi-
bus admotis: ⁊ adhortant eos:
vt ictus flagellorum fortiter per
ferant: ⁊ laceratos ac semianimes
rogant: perseueranter humeros
prebere vulneribus. ⁊ sequit cau
sa. Contemptum periculorum as
siduitas periclitandi dabit: ⁊ soli
dissima est corporis pars quā fre
quens vsus agitauit. Et pōit exē-
pla Nautis fiunt corpora efferen
do maria: dura. Agricolis man⁹
Z trite: Ad excutienda tela: milita-
res lacerti valent. Agilia sunt mē
bra cursoribus. Id in quolibȝ so
lidissimū ē q̄ exercuit. ⁊c. ¶ Si
militer exemplificat d̄ populis q
dicunt germani. quos perpetua
hiems: triste celū: sterile solū faci
unt perferre fortiter labores ⁊ ine
dias. Ideo eph. vi. dr̄. Educate il
los. s. filios i disciplina ⁊ correctio
ne dei. Et. i. Thi. v. loquens de vi
dua ait: Si filios educauit ⁊c. Et
de puerorū instructione infra pte
v. ¶ De seueritate v̄o patrum in
corripiendo ⁊ disciplinādo filios
narrat multum Ualerius. li. v. c.
A viij. Sicut de Bruto q filios vir
gis cesos: ⁊ ad palum ligatos se-
curi percussit: q̄ volebant redu-
cere dominationē Tarquinij i vr
bem a se expulsam: patrem enim
exuit: vt consulē indueret. orbusq̄
viuere magis q̄ȝ publice vin-
dicte deesse maluit. ¶ Similiter
narrat de cassio: q filium propter
crimē affectati regni damnauit. ⁊

verberibus affectum necari fecit
peculiumq̄ȝ eius dee Cereri con
secrauit. ¶ Similiter de Mani
lio Torquato qui filium eoq̄ pro
batum esset: eum accipisse pecu-
niam a socijs: indignum domo
sua iudicauit: Qui filius ex tristi
tia se suspendit: cui⁹ exequijs nec
pater interfuit. ¶ Similr̄ de Au
lo fuluio: qui filium amicitiā Ca
thiline secutum supplicio mortis
affecit. Prefatus eniȝ est non se
Cathiline aduersus patriaȝ: sed
patrie aduersus Cathilinam filiū
genuisse Et de quibusdam istorꝫ
narrat Aug. v. de ci. c. xviij. Et d̄
hac patruȝ seueritate aduersus fi
lios in corripiendo Ual. li. ij. c. ij.
vbi de disciplina militari: vt habi
tum est supra: vbi d̄ illa. ¶ Et q̄
nimia seueritas sepe nocet Uale. D
li. v. narrat de moderatione parē
tum in filios. Sicut de quodam
qui cuȝ sibi a filio parari insidias
comperisset, in locum desertū fi-
lio producto gladium tradidit: ac
iugulum feriendū obtulit: nec ve
neno: nec latrone ad peragendū
paricidium opus esse affirmans
quo facto: abiecto gladio ait fili⁹
Tu pater viue: sed queso: ne tuus
erga me amor: eo sit vilior: q̄ hoc
a pueritia orit. ¶ Similiter nar-
rat ibi de consilib⁹. Et. c. vij. nar E
rat de indulgentia parentum in
filios: q̄ cuȝ Antioch⁹ filius Se
leuci regis incidisset in grauē lan
guorem ex vesano amore nouer

cc: ⁊ hoc

ce: ꝛ hoc esset deprehensum a
medicis: Pater coniugem si-
bi concessit: efferens fortune: ꝙ
in amorem incidisset: pudori im-
putans: ꝙ dissimulare esset pa-
ratus vsque ad mortem. Et ibi
multum de idulgentia patrum
in filios. Seueritas ergo paterna
cōmendanda est in correptione
filiorum dūmodo non habeat ex-
cessum. Indulgentia approban-
da. dum caueat peccatum: ꝛ filio-
rum dispendiū. Moderatio lau-
danda: dum teneat ordinatū lo-
F cum. ¶ E conuerso negligentia
parentum in castigando filios ꝛ
corripiendo multum vituperan-
da: ꝛ illoꝝ peccata eis imputan-
da aliquo mō: ꝛ pena eis aliquā-
do a deo inflicta ꝓ eoꝝ negligē-
tia. Sicut fuit de Heli: q2 negli-
gens fuit in corripiendo filios in-
solentes a deo merito est punit⁹.
i. Reg. iii. vñ narrat Gre. Dial.
G iiii. c. xvij. de puero quinquenni
qui consueuerat deum blasfema-
re: ꝙ fuit percussus a deo in sinu
patris ꝛ mortuus. Et hoc iuste:
tam in penam patris: quia non
corripuit eum: ꝙ̄ i penam pueri
ꝛ ne cresceret in malis maiorib⁹
crescente etate. Et Boeti⁹ li. de di-
sciplina scolariū narrat de filio
Lucretij Sanguineo nomīe: ꝙ
fuit zenonis discipulus absq3 di-
sciplina nutritus. Consumēs sua
in aleis ꝛ meretricijs sicut enu-
merat ibi. Et a patre redemptus
creberrime de angustijs crucis:
ꝛ deinde captus: parentuz penu-
ria redimi non potuit. Qui cum
lachrymis voce querula petijt a H
patre osculum. Et cum pater ac-
cessisset: nasum illius morsu acu-
tissimo secuit dicēs. Quare meis
primis erroribus incastigat⁹ eua-
si: ꝛ magistri mei documentis nō
obediui: sociosq3 meos contēpsi.
Filij patrem castigaui necesse est
indulgere: magistrūq3: discipuli
mores informare. Quasi. s. dice-
ret patri. Quia non castigasti me
sed me pmisisti vacare peccatis:
merito de te vindictaz capio. vn-
de ꝛ parentes: ne relinqrent ma-
lum exemplum filijs: vt dictum
est. s. ꝙ heres ludit in alea post I
patrem: debet relinquere eis he-
reditatem virtutum multo ma-
gis ꝙ̄ terrarum. Ait Tulius pri-
mo de offi. c. xxxvij. ꝙ optia he-
reditas a patribus traditur libe-
ris omniq3 patrimonio prestan-
tior glia virtutis rerumq3 cui de-
decori omne nephas ꝛ vitiuz iu-
dicandum est. Super omnia au-
tem cauere debent patres filijs a K
peccatis. vt enim ait Hiero. sup
Isai. libro vltimo. Aquilarum ē
maximus amor ad filios: que in
locis inaccessibilibus nidos lo-
cant. Et ne coluber fetus violet:
amatistum inter pullos reperiri
dicitur q̄ venenū superatur. Ait
tamē Solinus libro. viij. c. vi. ꝙ
ochites est lapis qui inuenitur in

nidis aquilarū. Multo ergo ma
gis fideles debent cauere filijs
ab antiquo ſerpente: ⁊ eos doce/
re nidificare i petra Chriſto vbi
eſt firmum habitaculum.

¶ Capitulu3 ſecundū. De amo
re filiorum ad parentes.

Uales autez debeant eē
q filij erga parentes ſcilicet
amantes eos vero affe/
ctu. honorantes in actu: ſuſtentā
tes eos ⁊ neceſſaria miniſtrātes
cum indigēt in effectu: ſatis ſcri
L ptura ſacra determinat. Exodi.
xx. Honora patrem tuu3 ⁊c. Et
ephe. vi. Filij obedite parentibꝰ
veſtris. Hoc enim iuſtū eſt. Se
quitur. Honora patrem ⁊ matrē
Et col. iiij. Filij obedite parenti/
bus eccle. iij. Qui honorat patrē
ſuum: vita viuet longiori. Et de
pietate filiorū erga parentes Ua
le. multum bene lib. v. c. viij. vñ
ait ꝙ diligere patrem prima lex
M nature eſt. vbi narrat de filia que
matrē lacte nutriuit proprio. Cū
enim eſſet mater in carcere: capi
tali crimine damnata: qui ꝑerat
cuſtodie carceris: miſericordia
motus dabat aditu3 filie ad ma/
trem: ꝑuidens tamen: ne aliquid
ſibi ferret: eſtimans futurum: ꝙ
inedia conſumeretur. Cūq3 plu
res dies intercidiſſent: ⁊ ꝙ tam
diu ſuſtentaretur admirans: ob/
ſeruata curioſius filia: aiaduertit
illam famē matris lactis ſui ſtu
N dio lenientem. Que nouitas ſpe

ctaculi admirabilis ad conſiliu3
ducta: pene remiſſionem: impe/
trauit mulieri. ¶ Ibidez narrat
de alia: que patrem tali cuſtodie
traditum iam vltime ſenectutis
velut infantez. pectoris ſui alimo
nia aluit. ¶ Et de hoc Solinus O
libro. i. in fine. vbi narrat de filia
que deprehenſa eſt patrem alere
in carcere vberibus ſuis: ⁊ ille da
tus eſt filie: ⁊ in memoriam tan/
ti preconij reſeruatus: ⁊ locus cō
ſecratꝰ eſt numini. ¶ Et de pijs
factis filioru3 erga parentes nar
rat Ualeriꝰ vbi. ſ. Sicut de filio
Creſi qui erat vſu loquendi deſti
tutus. Cu3 tamen vnus e nume
ro perſarū concito impetu in ne P
cem patris ferretur: velut oblitꝰ:
ꝙ fortuna ſibi naſcenti denega/
rat: ne Creſum regem occideret
ꝓclamando: mucronem reuoca
uit. ⁊ qui mutus ſibi vixerat: ſalu
ti parentis vocalis factus eſt. Et
ibi bene de laude pietatis. vbi ait
Prima ⁊ optima regula: natu/
ra pietatis eſt magiſtra: que nul/ Q
lo vocis miniſterio: nullo vſu lit
terarum indigens: proprijs viri/
bus ac tacitis charitatem paren
tum pectoribꝰ filiorum infundit.
vnde narrat ibi de gente Scitha
rum que cu3 Dario impetum fa
cienti in eoꝝ regiones paulatim
cedebāt. Interrogati deinde ab
eis per legatos: quem finem fu/
giendi: aut quod initium pugnā
di facturi eſſent: reſponderunt: ſe R

nec vrbes nec agros cultos pro quibus dimicarent habere. Ceterum cum ad parentum suorum monumenta venissent: scituros quemadmodū Scithe pugnare solent. Quo quidem vno tā pio dicto imanis et barbara gens: ab oi se feritatis discrimie redemit Ideo concludit ibi auctor: quod solida virtus nascitur magis quam fingatur: q̄ illos vagos et siluestres ac siluarum latebris corpora sua tegentes: in modum ferarum laniatu pecudum viuentes: sic Dario respondere docuit. ¶ Similiter narrat de Coriolano: qui dāatus a Romanis: ad volscos Romanis infestos effugit: eorū quam adeptus imperiū: Romanis postea infestissimus fuit: nec voluit confederari pro aliquibus: licet missi essent sacerdotes cū in fulis. Quod videns mater eius: vxorē illius et liberos secū trahēs petijt castra in quibus erat. Quā vt filius vidit: expugnasti inquit me: et vicisti iram meam. prīam istam quamuis merito mihi inuisā vtero tuo dono. Et ptinuo agrū Romanum armis hostilibus liberauit. Noluit enim matri denegare quod petijt: et eius visio ad pietatem illum emolinit. Et ibi narrat de multiplici filiorum pietate ad parentes. ¶ Querit autē Señ. iij. de bene. c. xvi. an liberi possint dare parentibus maiora beneficia quam acceperunt. Et pro sequens hanc questionē narrat de pietate filiorū ad parentes: et qualiter seruauerūt patres suos i bellis: ponēs exemplū de Scipione: qui patrē seruauit in bello. et sic de alijs. ¶ Similiter. c. xxiij. ponit exemplum de Enea: qui patrem senio grauē per media hostium agmina tulit: et per ignes. vnde ait ibi. Quid nō pōt pietas. ¶ Similiter ponit exemplū: quod siculi iuuenes cū Ethna maiore vi peragitata in vrbes et agros effudisset transcucurrerūt iuuenes ad liberandum parētes ¶ Similiter narrat de alijs qui mira fecerunt pro parentibus. et quid mirum: quod homines rōne prediti sint pij in parentes? cum quedam irrationabilia mirā pietatem exhibeant parentibus: vnde Ambrosius exame. Omeli. v. ponens exemplum de Ciconijs que proprijs pennis nudatos parentes plumarum tegmine fouēt. collato cibo pascunt: et fulcro alarū suarum subleuantes. ad volandum exercent. vnde ait ibi Ambro. Nō est graue: quod est pietate plenum: Non est onerosū quod soluitur nature debito. Non recusant aues patrem: quas nec scriptura nec lex. sed natura restringit. Ad hec conueniunt non precepto sed gratie naturalis officio: Est enim cura pietatis scilicet apō illas. Et tamē plerique hominum talia recusānt: vt

sit sibi. Ideo Romanorum vsu
pia auis dicitur. His igitur exē/
plis potest predicator euāgelicus
filios ad parētum venerationez
& ad pietatem eis exhibendaz ex
Z hortari. ¶ De pena vero maledi/
ctionis filiorum a matre prolate
narrat Aug. xxij. de ci. c. ix. di. q
decem fratres quorum septem
erāt mares & tres femine ex ma
ledicto matris puniti sunt tremo
re membrorum horribili. Quorum
duo scilicet frater & soror sanitati
restituti sunt i ecclesia beati Ste
phani vt dicitur ibi. Caueant igi/
tur filij ne mereātur maledictio/
nem parentum suorum.

¶ Tertia distictio. De colligatio
ne fratrum adinuicem.

¶ Capitulum primum. Quare
fratres tenent se amare.

Deinde admonēdi sūt
fratres ad mutuaz di
lectionem: ex quo sūt
ex eisdez parentibus:
& sicex eodem princi/
A pio. Ideo debent se mutuo dili/
gere quia comunicant eandē na
turam: put dicitur. ethi. viij. Et
de mutua fratruz dilectione Va/
lerius lib. v. c. v. vbi ait hanc cha
ritatem fraterne beniuolentie p/
ximus gradus accipit. vbi ponit
exēpla de fratribus se mutuo dili
gentibus. Sicut de Fabiano qui
delatum sibi ducem non susti//
nuit triumphum summo sena/
tus studio: quia frater suus eo p/
lio ceciderat. ¶ Similr de alio
qui p grauia itinera transgressus
die ac nocte mutato equo: solo co
mite contentus transiuit ad libe/ B
randuz fratrem. ¶ Similr nar/
rat ibi q cum in castris Pom/
pei vnus miles alium occidisset:
iacentemq3 spoliasset: vt fratrem
germanum esse cognouit: multū
& diu conuitio deos ob donū im
pie victorie insecutus: precisa ve
ste opertum se: rogo imposuit: ac
deinde sub tecta facie: protin9 eo C
dem gladio quo fratrem occide
rat pectus suum transuerberauit
seq3 supra corpus fratris prostra
tum: comunibus flāmis cremā/
dum tradidit: Licebat eniz igno
rantie bñficio inocēti viuere: sed
vt sua potius pietate q aliena vēia
vteretur: comes fraterne neci nō
defijt: & arctissimis vinculis pieta
tis satisfecit. Idem narrat Aug.
ij. de ciui. c. xxvi. Ideo cauere de
bent fratres: ne pp̄ter bona ex/
teriora: & terrenam hereditatem
fiat in eis dissidiuz cordium: vel D
extictio fraterne charitatis. vnde
& Saluator fratribus petentibus
vt iudicaret inter eos de heredi/
tate: noluit esse iudex: in hoc: qa
erat inter eos contentio litis non
charitatis dilectiōis Luce. xij. si
cut exponit Aug. libro. i. sermo/
nuz: sermone. xlij. q dñs diuisio/
nem petenti ait. Quis me consti E
tuit iudicem & diuisorē inter vos
Cauete ab omni cupiditate. Sz

ego dico: dic fratri teneat mecum
vnitatem &c. Et de hoc ecclesia-
stice historie li.vij.c.xxiij. vbi di
citur: quod cum quoddam stagnum
duobus fratribus aduenisset: et
pecunie cupiditas que fere omni-
um mortalium corda superat: fra
ternam necessitudinem violauit.
Quia enim erat copiosum pisci-
bus: conueniebatur a fratribus
tempore captionis: non tam ad
capiendos pisces quam ad occiden
dos homines. Cedes enim et bel
la mouebantur: et humanus san
guis pro piscibus fundebatur. Sed
dei prouidentia aduenit. Grego.
Cesariensis: et vidit prelia et mor
tes virorum: ac furentes germa
F nos. Cumque inquisisset pro qua cau
sa accenderentur in excidium sui
suorumque: et vtreque partes pro ho
nore sui aduentus siluissent: no-
lite inquit o filij rationales animas
pro minutis animalibus violare
fraternam pacem pro questus cu-
piditate dissoluere: dei leges: et na
ture pariter: temerare. Ad horam
stagni exitialis accedite: et ego per
virtutem domini absoluam vos
ba omni certamine cruente con
tentionis. Et cum accessisset: te-
nens virgam: ad stagnum: posi-
tis genibus palmas tetendit in ce-
lum: et orauit: vt aque ille essent
maledicte pro quibus fratres fu
rore succensi obliti erant finem pie
tatis: et vt nunquam in eo loco piscis
appareat vel aqua: sed sit campus
aratri patiens: et frugum ferax: et
custos mentium: vt fraterna concor
dia perseueret. Et vt sanctus: oran
di finem fecit: sic factum est: et aren
tem campum germanis concor
dibus dereliquit. Qui vsque in ho
diernum diem frugum ferax di-
citur esse solum quod ante fuerat na
uium ferax. hec ibi. Planum est
ergo: quod detestanda coram deo
est litigiosa contentio: et discordia
inter fratres ad diuisionem terre-
ne hereditatis: eo quod vnum est quod
placet deo scilicet concordia fra-
trum. Eccle.xxv. vnde et de con G
cordia fratrum in diuisione he-
reditatis ait Trogus pompeius li-
bro.v.di. quod Xerses dicebat se pri
mum filium natum patri regi fra
ter autem alius ante eum natus:
et antequam pater rex esset. vendica
bat primatum patrimonij: et dice-
bat: alium debere habere regnum
quia erat natus de matre regia.
Quod certamen ad patruum suum
Artifrinum detulerunt. Qui cogni
ta causa: Xersem preposuit: et adeo
fraterna contentio sedata est. quod nec
victor insonuit: nec victus indo
luit: Et ipso tempore litis: mune
ra sibi inuicem remiserunt. et io-
cunda in se sedula conuiuia ha-
buerunt: et moderatius inter se tam
regna quam exigua patrimonia di-
uiserunt. Si igitur sic pagani se ha
buerunt in diuisione hereditatis
merito christiani increpandi sunt: qui
vel fratres suos exheredant iniu

ste:vel ꝯ eos pugnant pro here-
ditate.

¶ Capitulum secundum. Qualiter paterfamilias debet familiã suam gubernare.

e T non soluz pater debet
admonere ꝛ disciplinare
filios naturales sed fili-
I os familias. Ipe enim dicitur pa
terfamilias. Qui sic dictus est qꝛ
in familia sua omnibus positis
seruis tanq̃ pater filijs paterna
dilectione cõsulit: ait Papi. De
bet ergo non soluz filios discipli
nare ꝛ moribus informare. sed
omnes de familia quia pro eis ẽ
responsurus ait Aug. ad Comi-
tem. Queso inquit mi frater: qꝫ
omnibus tibi subiectis a maiore
vsq; ad minorem ꝛ dulcedinem
regni celestis: ꝛ amaritudinez ac
timorem gehẽne annunties: ꝛ ꝺ
K eorum salute sollicitus ꝛ vigil exi
stas: quia pro omnibus tibi sub
iectis qui in domo tua sunt ratio
nez deo reddes. Annuntia ꝛ sua
de eis: vt caueant a superbia: de
tractione: ebrietate: fornicatione:
ira luxuria: periurio: ꝛ cupiditate
que est radix omnium malorũ.
Item Aug. super Jo. omel. 50.
super illud. xij. c. Qui mihi mini
strat. vos pro modo vestro mini
strate xp̃o: bene viuẽdo: elemo-
synam faciendo: nomen doctri-
namq; ei⁹ quibus potueritis pre
dicando. Et vnusquisq; paterfa-
milias hoc non ignoret: paternũ
affectum sue familie se debere ꝑ
xp̃o: ꝛ vita eterna. omnes mone
at doceat: corripiat. Impẽdat be L
niuolentiam: exerceat disciplinaz
Ita in domo sua ecclesiasticum
ꝛ quodãmodo temporale officiũ
impleat: ministrans xp̃o: vt in
eternum sit cuz eo. h Aug. His
modis paterfamilias ꝛ filios na-
turales ꝛ totam familiam cui⁹ est
pater corripiat ꝛ instruat. ꝛ pecca
tum de domo ꝛ familia extermi
net: vt oẽs deo ꝛ sibi fideliter ser
uiant. Nec inimicum dei vel iu-
stitie in domo permittat: Ne di-
uinam indignationem incurrat:
ꝛ vltio superueniat: sed dicat cuz
ꝓpha. Ambulans in via imma
culata hic mihi ministrabat.

¶ Capitulum tertium. De amore ad consanguineos.

c Onsimiliter sunt admo
nendi homines: vt ha-
beant beniuolentiaz ꝛ be
niuolum affectuz ad omnes qui
sunt sibi deligati naturali cogna
tione vel affinitate. Tales tantũ M
dicunt̃ fr̃es in scripturis. Qua-
tuor enim modis dicunt̃ fratres
prout ait Papi. scilicet Natura
vt Jacob ꝛ Esau. Gente: vt oẽs
iudei. Cognatione: vt Abrahaz
ꝛ Loth. Affectu. ꝛ hoc vel specia
li quo omnes xp̃iani dicunt̃ fra-
tres: vel comuni: quo omnes ho
mines ex vno patre nati dicunt̃
fratres. Ad omnes igitur q̃ sunt
colligati cognatione amor ordia

tus debet extendi. et si enim dicat Saluator Luce. xviij. Qui non odit patrem et matrem. etc. nõ põt meus esse discipulus: non prohibet amorẽ naturalem parentum et cognatorum: sed carnalem quo impeditur amor diuinus: prout exponit Augu. epistola. xxij. vñ et antiqui erant affectuosi: sicut Abraham ad Loth quem liberauit ab hostibus. Geñ. xviij. et Laban ad Jacob: cũ eum audisset aduenisse. Geñ. xxiiij. Jõ cõiugium institutum est fieri inter extraneos: inter quos amor et caritas extendatur et dilatetur vbi. s. amor naturalis minus feruet ꝑm Augu. xv. de ci. c. xvi. vbi bñ de hoc. Predictos igitur debet monere predicator se habere inuicem sicut debent: et de talibus cum eis conferre.

Quarta distictio. De informatione coniugum.

Capitulum primum. Quid sit coniugium.

Consequenter videndũ est: qualiter debẽt iformari qui sunt colligati sacramẽtali colligatione: quales sũt coniuges. Et cum matrimonium sit viri et mulieris cõiunctio maritalis inter legiptimas personas indiuiduam vite consuetudinem retinens: vt patet in. iiij. senten. di. xxvij. Siue legiptima coniũctio maris et femine: vnionem xp̃i et ecclesie representans. vt dicitur de articulis fidei. Siue legiptia societas inter virum et feminam in qua ex pari cõsensu: semetipsum debet alteri: vt ait Augu. de virginitate beate virginis. De pertinentibus ergo ad matrimonium tales informari debent: vt sit legiptima contractio inter extraneos ad dilatandum charitatem: prout ait Augu. iij. de ci. c. xvi. di. ꝙ matrimonium fit inter homines in quib⁹ est vtilis et honesta concordia. vt diuersarum necessitudinũ viculis necterẽtur et alter habeat quis patrẽ alium sociũ. et vt alia sit soror: alia vxor Et sic de alijs: prout ibi determinat bene. vt ergo ait Apostolus i. co. vij. informãs tales. Qui viro iungit virginem suam bene facit. et qui non iungit: melius facit. honorabile est coniugium et thorus immaculatus etc. Hebre. xij. vñ et Saluator interfuit nuptijs. Jo. ij. presciẽs futuros hereticos prohibentes nubere: prout dicit ibi Augu. omel. iiij. De qbus. i. thesa. iiij. c. Sic ergo tales preuidere debent: ꝙ legiptima sit coniunctio ꝑm legem dei. Cum hoc etiam prouidere debent: ꝙ fiat apta conditio vtriusqꝫ: ne sequat postea cõtinua penitudo. Sicut enim recitat Vale. li. ij. c. v. vnice filie pater Temistoclem consulebat: vtrum eam pauperi sed ornato: an locupleti parum ꝓbato

collocaret scilicet in ꝯiugio. Cui ille. e Malo inquit virū pecunia ꝙ̄ pecuniam: viro indigentem. Quo dicto monuit: vt gener̄ di
S uitijs potiusq̄ diuitias generi le/ geret .i. eligeret. Quis ergo ad/ sint opulētie diuitiar̄ alicui: ꝯhēs tamē cū illo vel illa preuidere de bet: an persona cum qua ꝯtrahit ꝑdita sit virtutibus ornata mo/ rib⁹ cōpetēs cōditionis status: quia frequenter solet tedium tri/ stitie sequi matrimoniū. Idcirco vna fuit de legibus Ligurgi vir ginem sine dote nubere: ait Tro
T gus Pompei⁹ li. v. ⁊ Ualerius vbi. s̄. narrat. ꝙ Socrates con/ sultus a quodam adolescēte: vtr̄ vxorē duceret: an se omnino ab stineret: rn̄dit. Utrum eorum .i. quodcunq̄ fecisset: se acturū pe/ nitentiam. hinc te inq̄t solitudo: hinc orbitas: hinc generis inte/ ritus: hinc heres alien⁹ excipiet:
V .s. si non ducit̄ vxor. Illinc perpe/ tua sollicitudo: contextus quere/ larum: dotis exprobatio: affiniū grave supercilium garula socrus lingua: successor alieni matrimo nij: incertus liberorum euentus hec ille. Cum magna ergo proui dentia ⁊ cautela est contrahendū Et de hoc Hiero. ꝯtra Iouinia nū multū: vbi ait. Fert̄ inq̄t Au reolus Theophrastus liber d̄ nu ptijs in quo querit: an vir sapiens
X ducat vxorē. Et cū diffinisset. Si pulchra esset: si bene morigera/ ta: si honestis nata parentib⁹: si
A ipse sanus ⁊ diues. si sit sapiēs ini re matrimonium dz. Statim in/ tulit. hec raro in nuptijs vniuer/ sa concordāt. Non ergo vxor du cenda a sapiente: Primū enim impedit studium phie: nec posse quēq̄ libris ⁊ vxori pariter inser uire. Multa etiā que matrona/ rum vsibus necessaria sunt: pre/ ciose vestes: aurū. gēme: sumpt⁹ ancille: suppellex varia: deinde p totas noctes garule q̄stiōes. Il la ornatior procedit in publicum
B Illa honorat̄ ab hominibus: ego in conuentu feminar̄ misella des pitior. Cur aspiciebas vicinam? Quid cū ancilla loquebaris? De foro veniens quid attulisti? Nō amicum hēre possumus non so/ dalem. Alterius amorem: suum
C odiū suspicat̄. Seq̄tur. Paupe/ rem alere difficile est: diuitem fer re tormentum. Adde: ꝙ nulla ē vxoris electio: sed qualiscūq̄ ad/ uenerit habenda. Si iracunda: si fatua: si deformis: si superba: si fetida: Quodcūq̄ vitium est p⁹ nuptias discim⁹. Equus ⁊ aīalia: mancipia: vestes ⁊ supellectilia ꝓ bantur prius: ⁊ sic emuntur. So la vxor vix ostēdit̄: ne ante displi ceat ꝙ̄ ducat̄. Et post. Quoscun/ q̄ illa dilexerit: ingrati etiam tibi amandi sunt. Si totam ei domū
D regendā cōmiseris: seruiendū est Si aliq̄d tuo arbitrio reseruaue/ ris: fidem sibi haberi non puta/

A bit ꝛ in odium vertet ac iurgia: ꝛ nisi cito cõsulueris parabit venena. Et subdit. Uerum qđ prodest diligens custodia: cum vxoꝛ seruari impudica nõ possit: pudica non debeat? Infida est custos castitatis necessitas. Et illa vere pudica dicenda est: cui licuit peccare sed noluit. pulchꝛa cito adamatur: feda facillime cõcupiscit. Difficile custodit qđ plures amant: Molestum est possidere quod nemo habere dignat. Minoꝛe tamẽ miseria defoꝛmis habetur
B ꝙ foꝛmosa seruat. Nihil tutũ est in quo tocius populi vota suspirant. Alius foꝛma: alius facetijs: alius ingenio: alius liberalitate sollicitat. Aliquo modo expugnatur quod vndiqꝫ lacessit. Sequit
C Qđ si propter dispensationẽ ducatur vxoꝛ: multo melius dispensat seruus fidelis obediẽs auctoritate dñi ꝙ vxoꝛ que in eo estimat se dominã si contra viri fecerit voluntatem .i. si qđ placet iubet. Et post. Liberoꝛũ causa vxorem ducere stolidissimũ ẽ. Quid ad nos pertinet recedẽtes de mũdo: si alius nomie nostro vocet? Aut que senectutis auxilia nutrire domi qui etiã poꝛ te moꝛiatur: aut puersissimis moꝛibus sit: aut certe cum ad maturã etatẽ peruenerit: tarde ei videaris moꝛi: He
D redes autẽ melioꝛes ꝛ certioꝛes sunt amici qui tuo iudicio eligun tur: ꝙ quos velis nolis hẽre cogaris. Licet certa hereditas sit: dum ad viuis bene vti substantia tua: ꝙ tuo laboꝛe quesitaꝫ in incertos vsus reliquere. Hec oia extracta sunt ex dictis ipsius phi. que recitat Hieroni. vbi .s. Nec tñ sunt hic recitata ad coniugij đstructionem vel derogationem: sed ad monitionẽ eoꝛum q volũt contrahere: vt sollicite prouideãt qualiter ꝛ cum quibus cõtrahãt. Multe sunt eni molestie nuptiarũ: ꝛ sicut ait Apo .i. coꝛ. vij. Uirgo cogitat que dei sunt: que autẽ nupta: cogitat que sunt mũdi: Et in eadem. Tribulationem carnis hẽbunt huiusmodi. ꝛc. Et de his E molestijs recitat Hiero. vbi .s. ꝙ Cicero rogat⁹ ab Hirtio. vt p⁹ repudium Terentie: soꝛoꝛem suã duceret: omnino supersedit dicẽs non posse se phie ꝛ vxoꝛi operaꝫ dare. Socrates Xantipẽ. ꝛ Myrton neptem Aristidis duas habebat vxoꝛes Que cuꝫ crebꝛo inter se litigarent: ꝛ ille eas irridere solitus esset: ꝙ ꝓpter se fedissimũ hoiem: simis narib⁹: recalua frõ te: pilosis humeris repandis cruribus descreparẽt: nouissime vertunt in eum impetũ: ꝛ mulctatuꝫ F fugientẽqꝫ diu ꝑsecute sũt. Quodam aũt tpe. cum infinita conuitia ex superioꝛi loco ingerẽti Xantipi restitisset: aqua ꝑfusus imunda: non aliud respondit: ꝙ capite terso. Sciebam inqt futurum: vt ista tonitrua hymber sequeretur

Et idem Hiero. dicit q̄ Marcus Cato habuit vxorem humili loco natam: vinolentam: ipotē tem: et quod nemo posset credere. Catoni superbam. hoc iō. ne qs putet: si pauperem duxerit satis se cōcordie prouidisse. ¶ Similiter narrat ibi. q̄ Philippuz regem Macedonem introeuntem ex more cubiculū vxor exclusit irata. Qui exclusus tacuit: et iniuriam suam versu tragico consolatus est. Gorgias librum pulcherrimū d̄ ꝯcordia grecis inter se dissidentib⁹ recitauit olympie. Cui Melantius inimicus eius: hic nobis inquit de concordia p̄cipit: q se et vxorem: et ancillā tres in vna domo concordare nō potuit. Emulabat̄ quippe vxor ancillule pl̄chritudinē: et castissimuz virū: quottidianis iurgijs exagitabat: vnde vt cesset inuidia: et q. es matrimonij reformet: versuz est in vsum et consuetudinē ditioribus mulieribus: ne quam habeāt in domo pl̄chriorē se. ¶ Itē Hiero. vbi. s̄. dicit. q̄ cum amici quendam arguerent: q̄ vxorem castam repudiasset: ꝓtendisse pedez dr̄ et dixisse. Soccus quē cernitis: nouus et elegans ē: sz nemo scit p̄ter me vbi me p̄mit. Quasi dicat. Sic est de vxore. ¶ Similiter ait ibi Hiero: q̄ Epycur⁹ voluptatis assertor. Cuius Metodorus eius discipulus vxorē habuit: dixit raro sapienti ineunda coniugia: quia multa incomoda admixta sūt nuptijs. Seq̄t. Graue est sapienti viro venire in dubiū. vtrū bonam maláue ducturus sit vt eni scribit Herodotus mulier cū veste deponit verecundiam. Et Comicus: fortunatum putat q vxorez nūq̄ duxerit. hec et alia narrat Hiero. vbi. s̄. di. q̄ Aristotiles Plutarcus et Seneca libros scripserunt de matrimonio: de quibus superiora nō nulla sunt.

¶ Capl̄m. secundū. De instruenda vxore male morigerata.

Si vo contingat: q̄ vxor ducta non sit bene morigerata: custodienda est et disciplinanda: ac sibi malignādi materia subtrahēda: Vñ et Romānis feminis vsus vini fuit ignotus: ne in aliquod dedecus prolaberēt: qr proximus a libero patre intēperantie gradus ad inconcessam venerē esse ꝯsueuit. ait Val. li. ij. c. ij. et. c. iij. narrat q̄ quecūq̄ vsuz vini femia imoderate appetit oibus virtutibus ianuā claudit et vitijs aperit. Graue igt maritale supciliū sulpitij Galli q vxorē dimisit: eoq̄ eam capite aptoso/ ris versatam cognouerat. Lex igt te meis tm̄ prestitit oculis: quibus et formam tuam approbes his: decoris instrumēta cōpara. his esto speciosa: horum te certiori crede noticie. Alterior tibi ꝯspectus: superuacua irritatione accer

ſitus:in ſuſpitione ⁊ crimen ha/
beat neceſſe eſt.Abſciſa ſententia
ſed tamen aliqua ratione mota.
N ¶ Similiter fecit quantiſtius re
pudiādo vxorem:q2 eam in pu/
blico cū quadam libertina vulga
ri ſecreto loq̄ntez viderat.¶ Si
militer Sempronius Sophus:
qui coniugem repudij nota affe/
cit:eo q̄ð auſa fuit ludos ſe igno/
rante ſpectare. ¶ Narrat etiam
ibi ꝙ Metellus vxorem eo ꝙ vi
O num bibiſſet fuſte percuſſam in/
teremit.Moderato ergo modo
⁊ debito diſciplinanda eſt vxor:
ſi contingat:ꝙ non ſit bene mo/
rigerata.ccc.xxxij.Ne des mulie
ri neqꝫ veniā prodeundi. Et ibi/
dem.Mulier ſi primatū habe/
at contraria eſt viro ſuo.Item ſi
ſit minus bene morigerata. debꝫ
eſſe eius compaſſiua ſupportatio
prout poteſt fieri ſine peccato.Et
ð vtroqꝫ dicit varro i Satyr a q̄
P manipea ſcribit.Vicium cōiugiſ
aut tollendum eſt:aut ferenduz.
Qui tollit vitiū: comodiorē cō/
iugem preſtat.Qui fert:ſeipſum
efficit meliorē. Unde ⁊ ð Socra
te narrat Aulus gelius li.i.Athi/
carum noctium: ꝙ cum Socra
tē Alchipiades interrogaret.q̄re
Xantipē vxorē admodū moroſā
⁊ iurgioſā:⁊ que die noctuqꝫ mu
liebribus ſcatebat moleſtijs do/
mo non abigeret:reſpondit.Cū
Q domi talem perpetior: inſueſco ⁊
exerceor:vt ceterorum quoqꝫ fo

ris petulentiā faciliuſ feram.Sic
enim fideles debent ſe ſupporta
re ad inuicē. Gal.vj.Alter alteri
us onera portate et Col.iij.Sup
portantes inuicem.⁊c.Ad hoc ēt
monet beatus Petrus. p2ie.iij.
Mulieres ſint ſubdite proprijs
viris:ſic Sarra obediebat Abrae
Dn̄m eum vocans. Cuius eſtis
filie benefacientes ⁊ non timen/
tes vllam perturbationem. Viri R
ſimiliter cohabitantes ſm ſcien/
tiaz quaſi infirmiori vaſculo mu
liebri impertiētes honorem tan
q̄ꝫ ⁊ coheredibꝰ gratie vite:vt nō
impediantur oratiōes veſtre: ſꝫ
hoc multo magis coniuges de/
bent ſe inuicē ſupportare q̄ntuꝫ
poſſunt abſqꝫ peccato: cum ſint
vna caro:Gen̄.iij.Et de hoc bn̄
Ambro.exame.Omel.v.vbi po
nit exēpla bona de vipera ⁊ mu/
rena dicens ꝙ murenā ad coniu S
galem amplexum vipera euocat
Seq̄t Quid ſibi vult ſmo huiꝰ/
modi? niſi ferendos eſſe mores
coniugum: licet ſit aſper fallax in
conditus:⁊ ſic de alijs.Quid pe
ius veneno. quod in cōiuge mu
rena non refugit? Ille tua mala
portat:⁊ leuitatis feminee facilita
tem : tu virū tuū non potes mu/
lier ſuſtinere? Et poſt. Vipera ab T
ſcentem vocat:⁊ blando prouo/
cat ſibillo:atqꝫ vbi aduentare cō
parem ſentit:euomit venenum:
reuerentiam marito deferēs ⁊ tu
mulier aduenientē de loginquo

marită contumelijs repellis? Sz
ꝛ tu vir depone tumores cordis:
asperitaté oris. Non es domin⁹:
sed maritus. Nō ancillā sortitus
es. sed vxorem. Vipera venenū
fundit: tu nō potes duritiam mē
tis deponere?

¶ Capl'm tertiū. De mutua con
iugum dilectione.

Tem coniugum dz esse
i affectuosa: charitatiua.
ꝛ mutua dilectio: vt sint
cor vnū ꝛ anima vna: sicut sūt
V vna caro. Ephesi. v. Viri diligite
vxores vestras sicut Christus
eccliam. Et de amore coniugali:
Val. li. iiij. c. v. multum. vbi nar
rat. ꝙ Graccus aprehensis āgui
bus: mare ꝛ femina: ꝛ certior fa
ct⁹ ab aruspice: ꝙ nisi mare di
X misso: femina necaret: ipsi Grac
co celerem obitum instare: si aūt
econuerso: vxori eius hoc accide
re: ille coniugi potius ꝙ̃ sibi par
tem augurij secutus: marem ne
cari: feminam dimitti iubet: susti
nuitqz in conspectu suo seipsū in
teritu serpentis occidi. Itaqz cor
neliam vxorem suam nescio vtrū
feliciorem dixerimus: qr talez vi
rum habuit: an miseriorem: qa
talez amisit. Similiter narrat: ꝙ
Y Cuphatius audita morte vxoris:
pectus suū gladio pcussit. ¶ Si
Z militer narrat: ꝙ Emphati⁹: cuz
vxor decessisset. ea funerata: ꝛ ro
go imposita: inter officium vngē
di ꝛ osculandi: ferro stricto incu
buit: ꝛ sicut erat togat⁹ ꝛ calciat⁹
amici euz ꝯiugis corpori iunxe
rūt: ac deide subiecti facib⁹ virū
ꝙ concremauerunt. Quorū se
pulcrū Tarenti conspicit. ¶ Ibi
dem narrat: ꝙ Julia filia Cesa
ris: cum vidisset Pompei ma
gni coniugis sui vestē cruore con
spersā: territa metu: ne qua ei essz D
vis illata: exanimis concidit: par
tumqz quem in vtero conceptuz
habebat eijcere graui dolore cor
poris coacta est. ¶ Ibi etiā nar
rat: ꝙ portia filia Marci Cato
nis: cum Brutum virum suum
interemptum agnosceret: qr fer
rum non dabat: ardentes ore car
bones haurire non dubitauit: ꝛ
nouo generere mortis absorta est E
¶ Similiter narrat ibi d' quadā
regina: q̄ Metridatem coniugē
suum effusis charitatis habenis
amauit. propter quem: precipuuz
forme sue decorem: tonsis capil
lis: in virilem habitum se conuer
tit: eq̄ ꝛ armis se assuefecit: q̄ faci
lius eius laboribus ꝛ periculis in
teresset. Et eum euictū: ꝛ a pom F
peio per efferas gentes fugientez
aīo pariter ꝛ corpore infatigabilr
est secuta. Cuius tāta fides aspa
rum ꝛ difficilium rerū Metri
dati maximum solatium ꝛ iocū
dissimum lenimentū fuit. Cū do
mo enim ꝛ penatib⁹ vagari se cre
didit: simul exulāte vxore. Si er G
go tales erant pagani ꝛ infideles
mutuo se amantes: multo magis

xpiani fideles: coniugali amore ordinato se debent diligere.

¶ Capl'm quartū. De mutua cōiugum fidelitate.

Similiter: coniugum debet esse fidei indefectio: q2 coniugij tria sunt principal'r bona: Fides: Spes Prolis ꝛ sacramentum. In fide attēditur: ne preter vinculum coniugale cum altero vel altera concubant. ait Hugo. ij. de sacra. parte xi. c. vij. Quilibet ergo eorum dz tenere fidē alteri firmiter. vir enī non habet potestatē sui corporis sed mulier: ꝛ econuerso. i. cor. vij. Et hoc quo ad fidem coniugalē: ꝛ etiam quo ad amoris fidelitatē vt dictū est: Vñ Val. de fide vxoria li. vj. c. vij. dic. ꝙ Sulpitia cū a matre sua diligentissime custodiret: ne virum suū proscriptuz in Ciciliam prosequeret: nihilominus famulari veste sumpta: cū duabus ancillis ꝛ totidez seruis: ad eum clādestina fuga peruenit nec recusauit: seipsam proscribere: vt ei fides sua in coniuge proscripto constaret. Ibidem narrat de alia q̄ viruz suū pscriptū inter camerā ꝛ tectū cubili abditū vna conscia ancilla ab imminente exitio non sine magno suo periculo tutuz prestitit viro refugiuz. Singulari fide id egit: vt cum ceteri proscripti in alienis regionibus vix euaderēt: ille i cubiculo ꝛ sinu cōiugis salutē retinet. ¶ Ibidem narrat: ꝙ Emilia vxor affricani: tante fuit charitatis ꝛ patiētie: vt cū sciret: viro vnam ex ancillis gratā esse: dissimulauit: ne dominatorem orbis Affricanuz feminea ipatientia reum ageret tantumq3 a vindicta mens ei9 effugit: vt post mortem Affricani manumissam ancillam in matrimoniuz libto suo traderet. ¶ Et similiter narrat Valerius. li. iiij. c. v. de fide vxoria. ꝙ cū lacedemones iclusi a spartanis: capitali reseruarent supplicio: coniuges illustris sanguis velut allocuture perituros viros carcerem impetrato a custodibus aditu: cōmutata q3 veste: ꝛ per simulationem doloris velatis capitibus: eos abire passe sūt. ¶ Et solinus narrat li. iiij. c. vj. de quadam gente in qua multe vxores in vnius viri matrimonium iungunt. Et cuz maritus decesserit apd grauissimos iudices vnaqueq3 agit causaz. Et que officio ceteras snia. i. iudicio vicerit iudicantium: hec palme refert premium: vt ascendat rogum coniugis: ꝛ supremas ei9 semetipsam det exequias: cetere vo cum nota viuunt. s. repudiationis. ¶ Idem narrat Tuli9 li. vj. tus. q. Vbi ait: ꝙ mulieres in india in certamine ad iudicium veniunt. Plures enim vni solēt esse: ꝛ quam plus dilexerit: illa leta vt victrix prosequentibus suis vna cum viro in rogum imponi

tur:alie vo meste recedũt. ¶ Exẽplum huiusmodi fidei patet in vipera ꝛ murena ꝑm Ambro. vbi supra. Ubi ait ꝺ alijs aialibus. ꝙ comparem suum bos requirit: ꝛ equus similiter diligit comparez suum. Et sequitur nolite querere viri alienum thorum: nolite insidiari aliene copľe. Graue ẽ adulterium. Deus duos fecit Adam ꝛ Euam: ꝛ vxorem de viro. i. de costa: ꝛ iussit ambos esse in vno corpe: ꝛ in vno spũ viuer. Quid vnum corpus sepas? Quid vnũ spũm diuidis? Nature adulterium est. ꝛ non solum adulterium imo enorme furtum: qꝛ vir non habet ptãtem sui corpis sꝫ mlier. Qui ergo aufert corpus ab vxore ꝛ alteri prebet ꝑm omnem legem fur est ꝛ latro. Nam ꝛ bruta animalia legunt abhominari cõmixtionem cõiugis cum alio prout narrat Alex. nequã li. ꝺ naturis rerum, de Ciconia adultera que lauabat se post coytũ cũ adultero. Quod quidam miles ꝺpre hendens quadã die parauit impedimentũ. ne se sic lauaret. Cuꝫ autem venisset compar Ciconie odore comprehendens adulterium exiuit: Et adducens ciconiarum multitudinem: cioniã adulteram deplumauit: ꝛ dilaniauit. Qua dilãiata altera comes se illi q̃si marito associauit. Qꝺ ergo abhominant irrõnabilia aialia: multum debet esse detestandum hominibus maxime fidelibus.

¶ Caplm quītuꝫ De operis cõiugalis religiosa exercitatione.

Et non sufficit coniugibus tenere fidem coniugij dicto modo sed ꝺbet esse etiã operis cõiugalis religiosa exercitatio: ꝛ in exercendo debita intentio: qꝛ vt dictũ est supra bonũ coniugij est spes prolis. vt .s. deuote expectet amanter suscipiat: religioseqꝫ nutriat: ait Hugo. vbi. s. Et ibidẽ. c. iij. Institutio coniugij ante peccatũ fuit ad officium: vt natura multiplicaret post peccatũ: ꝛ ad officium: ꝛ ad remedium: vt natura exciperetur ꝛ vicium cohiberet. Tum igitur quia sic institutuꝫ tum qꝛ magnũ sacramentum xpi ꝛ ecclesie: tum ad euitandum peccatum: ꝛ viciũ cohercendum: religiose temperate: honeste: ꝛ recta intentione vti debent coniuges opere coniugali: vt ꝑm Apo. i. cor. vij. q habent vxores: tanq̃ non habẽtes sint. Unde enim dicit Hieronimus contra Iouinianũ: Sixtus in sententijs ait. Adulter est q suam vxorem amat ardentior. In aliena vxore omnis amor turpis: in sua nimius vituperat. Sapiẽs vir in deo debet amare vxorem non affectu: reget impetus voluptatis: ne preceps ferat ad coitũ Nihil est fedius q̃ vxorem diligere sicut adulteram. Certe qui dicũt causa reipublice iungi vxo

rib⁹ ꝛ liberos colere imitteñ sal/
tem pecudes: vt postq̃ vxorum
venter intumuerit: ne perdant fi
lios: non amatores se vxoribus
exhibeāt sed maritos. vnde nar/
rat de quodā: qui exiturus in pu
blicum fascia vxoris pectus col/
ligabat: ꝛ nec puncto quidē ho/
re presentia eius carere poterat:
potionem nullam: nisi alteri⁹ la
bijs tactam vir nec vxor haurie/
S bant. Et ideo sequit. Origo amo
ris honesta: sed magnitudo de/
formis: Nihil enī interest q̃ ex
hōesta cā quis insaniat. Et ibi be
ne de hoc. Sic eī Tobias vsus
est coniugio suo: qui ait ad Sar/
ram vxorem suā. Tob. viij. Sur
ge: hodie: ꝛ cras: ꝛ post cras ore
T mus deum. Et sequitur. Filij san
ctorum sumus: non possum⁹ ita
cōiungi sicut gentes qui ignorāt
deum.

¶ Capitulum .vi. De perpetua coniugū indiuisione.

Item inter coniuges debet esse perpetua indiuisio. Unde ꝛ sacramentū
est vnū de bonis ꝯiugij ait Hu/
go. vbi. s. In quo attenditur: ne
coniugiū separet: ꝛ ne dimissus
aut dimissa: etiā causa prolis al
teri copuletur. ait idē. Uñ Mat.
xix. Quos deus coniunxit: homo
V nō separet. Quod etiam gentiles
seruauerunt: ait Uale. libro. ij. c.
i. di. q̄ repudium inter vxorē et
virum a condita vrbe vsq̃ ad cē
tesimum ꝛ quinquagesimū an/ X
num nullū intercessit. Primus
autē spuri⁹ Carbili⁹: vxorem ste/
rilitatis cā dimisit. Qui q̃q̃ tole
rabili rōe motus videret: repre/
hensione tamen non caruit: quia
nec cupiditatem quidem libero/
rum cōiugali fidei preponere de
buisse arbitrabat. Qd ergo serua
bant gentiles lege naturali ꝛ ho/
nestate virtuali: debent seruare fi
deles lege diuina ꝛ celesti: ac liga
mine sacramentali. Imo etiā no
biles matrone ꝛ pudice mortuo
primo viro: nolebant alteri con/
iūgi. Et ideo corona pudicitie co A
ronabantur. ait Ualerius vbi. s.
di. q̄ que vno cōtente matrimo
nio fuerant: corona pudicitie ho
norabantur. Estimabant enī: eū
precipue matrone sincera fide in
corruptum esse aiū: que post de/
posite virginitatis cubile: in publi
cū egredi nesciret. multoꝝ matri
monioꝝ experiētiam: quasi illegi
ptime cuiusdam intemperantie
signū esse credentes. vnde ꝛ pu/
dice matrōe: mortuis primis vi
ris nolebantt secundo inire ma/
trimonium: ait Ualeri⁹ libro. vi.
c. i. di. q̄ theotonicorū coniuges
Mariū victorem orarūt: vt ab
eo v̈ginib⁹ vestalib⁹ dona mitterē Z
tur: affirmātibus eque: se ꝛ illas
virilis concubitus expertes futu
ras. Eaq̃ re nō ipetrata laqueis
sibi nocte pxima spm̄ eripuerūt.
Quāuis aūt erronee fecerint: in

suo suspēdio tamē laudande sūt ex maritoꝝ dilectione. ⁊ castitatis amore. ¶ Et de hoc .j. parte .iij. di. vi. c. d viduitate. Qualiter aūt coniuges antiquitus inter se con cordabant post qualecūq; litigiū

A vel iurgium: ait Vale. libro .ij. vbi s. di. q quotienscūq; inter viꝝ ⁊ vxorez aliqd iurgij intercesserat: in sacellum dee viriplace qd erat in palatio veniebant: ⁊ ibi locuti simul que volebāt: ꝯtentiōe animoꝝ deposita: concordes reuertebant. Dea enim illa hoc nomē a placandis viris fertur assecuta. ¶ Predicator ergo euangelicꝰ debet de predictis conferre cum coniugibꝰ: ⁊ eos alloqui. Et si in quibusdam factis gentilium predictis fuit excessus ⁊ error sicut i propria occisione: debet qd erroneū est dehortari: ⁊ qd rectū fuerit suadere.

¶ Quinta distinctio. De fideliū spirituali colligatione.

¶ Capitulum primum. Qd fideles se diligant vere.

Onsequenter prosequendum est de colli

c gatione siue coherentia gratuita per gratiā in corpore xpi. Ad quam obseruandam sunt admonendi efficaciter ⁊ iugiter xpiani ꝑut hortatur apostolus eph. iiij. Solliciti seruare vnitatem spiritꝰ

B in vinculo pacis vnuz corpus: ⁊ vnus spūs ⁊c. Et hoc merito: tū quia sunt ex vno patre creante. redimēte: ⁊ ex vna mr̄e ecclia ⁊ eisdem sacramentis regenerati: ⁊ sic vere fratres. Mathe. xxi. vnus est pater vester. vos autez fratres. ⁊c. Tum qꝛ membra vnius corporis: ⁊ eisdē vinculis charitatis cōnexa: ac vno spū viuificata. Multi. n. vnū corpꝰ sumus in xpo. Ro. xij. Tū qa xpi coheredes: ⁊ hereditatis eiꝰ futuri participes. Ro. viij. heredes quidez dei: coheredes aūt xpi. Has cij rationes assignat Crisosto. super Jo. omel. xv. vbi ait. Omnes in vnuz corpus baptiçati sumus ait Aposto. Propterea i vnū corpore non dissoluamur: sz eā que ad inuicez est cōuenientia ⁊ amicicia corporis vnius conuenientiā obseruemus. Quocirca: ita procuremus ꝑrimos: vt vnusquisq; nostrum suam carnez non despiciat. Nullus enim vnq̄ carnem suā odio habuit: sed eam nutrit ⁊ fouet: ait Apo. eph. v. Propterea domū vnam. i. hūc mūdum deꝰ nobis dedit: vnū nobis accendit solē: vnū tectū celū extēdit: mēsā vnam nobis terram ꝑposuit. Dedit ⁊ aliam multo maiorem scilȝ altare. vnū moduz generationis spūalis: vnam omnibꝰ patriaz in celis. De calice eodem omnes bibimꝰ. ⁊c. Unde igitur iequalitas ꝑm. s. hanc vitam? Rn̄dit ex diuitū auaritia ⁊ electione. Et de hoc Seneca in parte epl'a. lxx. vbi ait

Membra

Membra magni corporis sumus
⁊ natura nos cognatos edidit. vt
enim ait Greg. sup Ezechi. li. ij.
omel. iiij. charitas accendit: con
cremat: conflat ⁊ quasi in vnaꝫ
auri speciem reformat fideles er
go debent mutuo se iuuare sicut
fratres: ⁊ protegere: ac nociua in
uicem expellere. Debemus enim
aias pro fratrib⁹ ponere. i. Jo. iij.

¶ Capl'z. ij. Qd caueant fideles
ne in ipsis fraterna vnio dissipet

d Ebent etiam cauere: ne
diabolus dissipet frater/
nam vnioneꝫ vt sint ho
F stibus terribiles. Cant. v. Terri/
bilis vt castroruꝫ acies ordinata:
Super quo Gre. super Ezechi.
li. i. omel. viij. ait. Castrorū acies
tunc est hostibus orribilis: quā/
do ita ꝯstipata ⁊ cōdensa fuerit:
vt i nullo īterupta videatur. Nā
si ita disponitur vt locus vacuus
dimittatur: profecto hostibus ter
ribilis non est. Sed nos ꝯ mali
gnos spūs acies ponim⁹. Ideo
semp per charitatem vniti: ⁊ nū
q̄ per discordiam interrupti esse
debemus. Quia quelibet in no/
G bis bona fuerint: charitas si de/
fuerit per malum discordie: loc⁹
aperitur in acie: vnde ad ferien/
dos nos valeat hostis ītrare. vñ
vt vehementius cōmendaretur
societatis humane vnitas: vin/
culoq; concordie: non solum na
ture similitudineꝫ: verūetiam co
gnationis affectu omnes necte/
remur. voluit de⁹: vt ex vno ho/
mine diffunderetur genus hūa/
num: ait Augu. xij. de ci. c. xxi. Et H
charitas multos animos vnum
⁊ mlta corda vnū facit: ait Aug.
sup Jo. iij.

¶ Capitulum. iij. Qd fideles de
bent se mutuo supportare.

m Utuo ergo debent fide/
les sibi compati in ma/
lis: sicut mēbra vni⁹ cor
poris. i. cor. xij. Si patitur vnum
membruꝫ compatiuntur omnia
membra. Et similiter mutuo se
iuuare: prout ibi exemplificat. Et I
subsidia indigentibus ministra/
re. i. Jo. iij. Qui habuerit substā
tiam huius mūdi: ⁊ viderit fra/
trem suum necessitatem habere:
⁊ clauserit viscera sua ab eo: quō
charitas dei manet in illo? Et se
mutuo supportare: sicut lapides
i' edificio. i. Pe. ij. Ipsi tāq; lapi
des viui coedificamini. Lapis
enim in edificio alium supportat
⁊ ab alio supportatur: ait Gre. su
per Ezech. lib. vij. omel. i. Sic ⁊
fideles facere debent: ait ibidem
omel. iiij. Supportantes inuiceꝫ K
in charitate.

¶ Capitulum quartum Quomo
do sancti antiqui pro salute pro/
ximorum laborauerunt.

f Deo sancti antiqui ⁊ ma
tres laborauerunt: ⁊ se
morti exposuerunt ⁊ ani/
mas pro salute fratrū posuerūt:
ac etiam se infidelibus vendide

runt: vt eos conuerterent ⁊ ducerent ad deuotionem ⁊ charitatis vnionem. Sic legitur de Serapione qui ⁊ Sidonius dicit in li. qui dicitur paradisus. Qui vendidit se paganis precio .xx. solidorum: ⁊ eis seruiuit donec xpianos eos fecit. Cūq3 recederet: pecuniam eis reddidit. Et cum dicerent. vt eam daret pauperibus: rñdit. Uos eam date. q2 vestra ē ego alienam pecuniā nō do pauperibus. ¶ Ibidē legit de alio q se vēdidit vni de primiorib9 ciuitatis quem nouerat manicheum esse: seruiuitq3 ei donec eū curauit. Sic ⁊ alij sancti laborauerūt ⁊ multa sustinuerunt p salute fratrū. Sicut Paul9 qui ait .ij. cor. vlti. Ego libentissime impendā ⁊ superimpēdar p aiabus vris ⁊c. Mirū ergo ē quō se dicūt habere charitatē pfectā qui nec fratrib9: mala patientibus ꝯpatiunt nec pficientibus gaudēt: nec egenis necessaria de suis facultatib9 subministrant. De quib9 Apo. ij. thi. iij. habentes quidē spēm pietatis: virtutem autem abnegātes ¶ De his ⁊ ad pdicta ptinētib9 debet predicator diuinus conferre cum fidelibus.

¶ Sexta distinctio. De ciuiū debita colligatione.

¶ Capitulum primum. De dilectionis vnitate: ⁊ ne sibi nocere debeant.

Deinde psequendū ē de colligatione ciuili siue cohabitatione: et de admonitione talium ad debitā obseruationem pacifice cohabitationis: ⁊ mutue beneficentie: ⁊ maleficentie cauēde: ex quo cōicant quasi eandem habitationē: eisdē legibus regūtur: eodē dño gaudent: eodē ritu viuūt. easdē ꝯsuetudines cōicant: ⁊ easdē artes sepe exercēt. Admonēdi ergo sunt ad dilectionis primi vnitatem. Mat. xxij. Diliges primū tuū sicut teipm. Proxim9 autē nō sanguinis propinqtate: sed rōnis societate pēsandus est: ait Aug. epla. xxxiij. Et idem de doctrina xpiana. c. i. primus ois hō hōi est tam conditione nature q̄3 cōfessiōe religiōis. S3 ad dilectionē primi ptinet innocentia qua nulli nocemus: ⁊ bñficentia qua psum9 qbus possum9: ait Aug. de mēdatio. Colligati igit cohabitatione ciuili: q̄les sunt vicini ⁊ primi monēdi sunt: ne vicinis noceant: nec iniuriādo in psonā nec spoliando i possessionib9: rapinam apertam vel ocultam faciendo: nec in fama ledendo. De quib9 oib9 Leuit. xix. Nō facies calūniā primo tuo: nec vi opprimes eū. Et sequit. Non maledices surdo: nec facies qd iniquum est. Et puer. xxiij. Non attingas terminos puulorū. Seqtur p

pinquus coꝝ fortis eſt.
¶ Caplm̃.ij. Qualiter debent ſi
bi mutuo ſubuenire.
Q Uant eniꝫ admonẽdi: vt
indigentibꝰ vicinis ſub
ueniant: oppreſſos libe/
rent: deſolatos ↄſolentur. Et ſic
de alijs miſericordie opibꝰ ⁊ bñ/
ficentia. Talis fuit vicinis ſuis.
Job.xxix. Eo ꝙ liberaſſem pau
perem vociferantem. Seqtur.
Cor vidue ↄſolatꝰ ſũ. Et pꝰ. Con
terebaꝫ molaſ iniq. Et.xxx.c. Fle
bam ↄdã ſup eo q afflictus erat
Hec ſunt officia ⁊ opa boni viri
de quo Aug.iiij. de ci.c.xv. Feli/
citas maior eſt: vicinum habere
R ↄcordeꝫ: ꝙ̃ malũ ſubiugare bel
lantem. Ille ciuis ſiue cohabita/
tor eſt bonꝰ q oibus eſt innocẽs:
nulli malũ faciens: ⁊ oibꝰ vicinis
bñfaciens. Talis ẽ multũ deo ac
ceptꝰ. Et de tali in exẽplũ alijs le
gitur in vitis patrũ li.i. poſt me/
diũ: ꝙ abbas Panhutiꝰ ſuppli
cabat deo: vt ei oſtenderet cui ſi/
milis eſſet in terris. Ad quẽ vẽit
vox: ꝙ erat ſilis ꝓmario illiꝰ vici
Qḋ audiẽs venit ad domũ eius
At ille cui erat mos ſuſcipere ho
ſpites occurrit ſibi: ⁊ ĩtroduxit in
domũ. A q̊ inter epulas queſiuit
abbas: qḋ eſſet ſtudiũ eiꝰ: dicẽs ſi
bi eẽ reuelatũ a deo: ꝙ dignꝰ erat
ↄſortio monachoꝝ. At ille mio/
ra de ſe dicẽs ait. Nulliꝰ boni mi
hi conſcius ſum. Quia tamẽ ver
bum dei ad te factũ eſt: dico tibi:

ꝙ triginta anni ſunt ex q̊ ſuꝫ cõ/ S
tinens: ⁊ vxor mea ſilr. Suſcepi
eniꝫ.tres filios: quoꝝ cauſa ſolũ
modo a me cognita fuit. hoſpites
ſuſcipere nũꝙ̃ ceſſaui: nec alicui
añ me illos habere ꝑmiſi in/ vil
la: Nullũ ꝺ domo mea ſine via/
tico dimiſi: pauperẽ ñ deſpexi: ſꝫ
neceſſaria ſibi tribui: ↄ̃ iuſtitiam
nihil accepi: alieni fructꝰ nõ intra
uerunt domũ meã: litẽ ſi vidi nõ
preterij niſi pacificarẽ: nullus de
prehendit in culpa famulos me/
os: greges mei non leſerunt alie
nos. volentes ſeminare in agro
meo non ꝓhibui: ꝙ̃tũ in me fu
it nõ ꝑmiſi: vt potẽtior infirmuꝫ
ꝓmeret: ſtudui vt neminem cõ/
triſtareꝫ: iudiciuꝫ cũ apḋ me fuit
neminẽ ↄdẽnaui. hec audiẽs ſan
ctus oſculans eum bñdixit illi ⁊
ait. Quia hec impleſti: vnuꝫ tibi
deeſt. vt ↄcta dimittẽs ſeq̃ris dei
ſapientiam. Et ſtatiꝫ ſecutꝰ eſt eũ
ꝑgens ad heremũ. Et veniẽtes
ad fluuium nec habẽtes nauigiũ
dixit ei ſanctꝰ: vt intraret aquam
pedibꝰ ſecũ. Que vſqꝫ ad latera
venit. Et collocauit eũ in cellula
iuxta monaſteriũ: formã ei viuẽ
di tradẽs. Qui priores labores:
ꝑuos reputans: viriliter ſe exer/
cuit: ⁊ mortuꝰ eſt. Cuius aiaꝫ vi T
dit ſanctꝰ inter choros angeloꝝ
dicentiuꝫ. Beatus quẽ elegiſti ⁊
aſſumpſiſti ⁊c. ¶ Predicator er
go diuinꝰ debet hortari vicinos
ad ꝓdicta opa ponens eiſ vitam

sanctoꝝ: ⁊ vitā Job: ⁊ isti⁹ in ex/
emplū. De tali eniꝫ viciō verifi/
catur illō. ꝓuer. xxvij. Melior ē
vicinus iuxͣ q̄ frater ꝓcul. Qua
liter aūt vicin⁹ siue cohabitator
debeant cauere a calūnia iniusta
dictuꝫ est. s̄. ꝑte. i. vbi de iudicio.
vbi etiaꝫ dictū ē: q̄liter cauere dꝫ
a calūnia iniusta euidēti ⁊ apta.

¶ Caplm̄ tertiuꝫ. De cauendis fraudibus i mercaturis.

T non sufficit ei cauere
ab aperta malitia ⁊ rapi/
na vel spoliatione ꝓximi
nisi caueat ab occulta ⁊ fraudulē
ta sophisticatione q̄lis est in mer
caturis: ⁊ ꝯctib⁹ vsurarijs. vt. n.
ait Aug. xiij. de ci. c. iij. oēs volūt
viliter emere: ⁊ care vendere: in
troducēs ibi facetissimā vrbāita
tem cuiusdā dicētis in theatro: se
scire qd omnes vellēt. Et cum
die statuto ꝯflueret maior multi
tudo: silentib⁹ oibus ⁊ suspensis:
dixisse ꝑhibet viliter vultis eme
re: ⁊ care vendere. Qō oēs inue
nerunt in ꝯscientijs suis. Et quia
sic est: multe fraudulētie fiunt in
mercaturis vl̓ ocultādo deffect⁹
⁊ vitia rerū: ⁊ ostētando apparē/
tias q̄ non sunt in eis: vel mensu
ras diminuēdo: vel inutilia cō/
miscendo: ⁊ de alijs fallatijs que
fiūt in talib⁹. Jō p̄cepit domin⁹
Leuit. xix. Statera iusta: ⁊ eq̄lia
sint pondera: iust⁹ modi⁹: equus
sextari⁹. ꝓuer. xx. Abhominatio
apud deū pondus ⁊ pond⁹: ⁊ sta
tera dolosa non est bona. Qualita
libus fraudulentijs vicinos sedu
cūt thesauriçāt sibi thesauros ini
q̄taꝫ. Miche. vi. Adhuc ignis
in domo impij thesauri iniq̄ta/
tis: ⁊ mēsura minor ira plena. Et
nō solū frauduiētie regnāt in tali
bus: sed mēdatia: ꝑiuria: falsa te
stimōia: ⁊ impia hortamēta. Jō
ꝓpha vbi. s̄. Nūqd iustificabo
staterā impiaꝫ: ⁊ saccelli podera
dolosa in q̄bus diuites ei⁹ repleti
sunt iniq̄tate ⁊ habitatores in ea
loq̄bant mēdaciū: ⁊ lingua frau/
dulēta in ore eoꝝ? Et de hoc Tu
lius mlt̄ū. iij. li. de offi. c. xij. vbi in
quirit: an vir honest⁹ debeat pate
facere reꝝ vitia in vēditione: an
celare. vbi itroducit sētētias phi
losophoꝝ ꝯrias. Aliō inquit vi/
debat Diogeni Babilonio ma/
gno ⁊ graui stoyco: aliō Antipr̄i
discip̄lo ei⁹: homini accutissimo.
Antipr̄i oia patefacienda vide/
bāt: cū hō hoi ꝯsulere debeat et
s̄uire hūane societati: cū ea lege
natus sit homo: ⁊ vtilitas cuiusli
bet sit vtilitas comunis. Dioge/
ni videbat ꝯrium. s. nō oportere
dicere vitia: nisi q̄tenus constitu
tum est in re ciuili: cetera cum in
sidijs agere. Qui eniꝫ vendit vel
let vēdere optime: ⁊ vendēdo ni
miū nō plus q̄ ceteri. Cui ergo
iniurior? Item supaddit Antipa
ter: q̄ emptorez pati ruere: ⁊ per
errorem in fraudē incurrere pei⁹
est q̄ viam non ostendere. Qō

tamen.s. viã monstrare sanctuz
est Athenis publicis exercitatio
nibus:⁊ ibi multũ de eoꝝ disputa
tione.Vñ Diogenes.Quid stul/
tius:q̃ vẽditoreȝ : vitia rei quaȝ
C vendit narrare:⁊ q̃si preco ꝑdice
re:domũ pestilẽtie vẽdo:⁊c.Ad
ꝯriũ autez arguit Antipr̃:ꝙ nisi
sic fecerit:iniuste ⁊ improbe fa/
cit.vnde ꝯcludit Tuli.ꝙ in dubi
is causis ex alia parte defẽdit ho
nestas:ex alia vtilitas.Quasi di/
cat.hõestũ est.s.narrare vitia rei
vendende: vtili⁹ ꝟo non publica
D re.vñ sequit̃ .hoc celandi genus
quis non videat? Certe non apti
non simplicis:nõ ingenui:nõ iu
sti:non boni viri:sed poti⁹ ꝟsuti:
obscuri:astuti fallacis:callidi.⁊c.
Et introducit ibi de quodaȝ qui
voluit emere ortũ ad inhabitan
dũ.Qð cũ intellexisset venditor
fecit venire piscatores in navicu
lis tpe cene cũ ciboꝝ mltitudine
E Qð cũ ali⁹ miraret̃: rñdit ille:ꝙ
de illo erat:Siracusis quicquid
esset pisciũ.Qð alius vidẽs cari⁹
emit ortulos.Qui cũ postera die
nihil tale videret : admiranti de
hoc dixerũt alij: ꝙ nec ibi cõsue
uerunt esse piscatores.Et ita fuit
dolus ibi:q: alið fuit actũ:alið si
mulatũ.Dolus aũt legib⁹ vindi/
catur.¶ Per ꝯrium narrat ibi
postea de alio. ꝙ cuȝ postulasset
vt sibi fund⁹ vẽderet̃:⁊ venditor
preciũ posuisset:dixit se pluris esti
mare q̃ qð vẽditor petebat. Et
addidit centum millia.Et de hac
materia mltũ ibi.Jõ ꝯcludit.c.
xvi.ꝙ aliter leges:aliter phi co/
lũt astutias.leges:q̃tenus manu
idest iudicio tenere possunt : phi
F q̃tenus rõne ⁊ intelligentia.Rõ
eniȝ postulat:ne qd insidiose:ne
quid simulatorie:ne quid fallaci
ter fiat.Et hoc cõcordat magis
legi diuine:ne fidelis decipiat sci
enter ꝓximum suũ.Multa eniȝ
pericula concomitant̃ vẽditores.
Jõ Ecc.xxxvij. Cũ negociatore
tracta de traiectione:⁊ cũ empto
G re de venditione.s.dirigẽdo eos
Et.xxvij. Inter mediũ emptiõis ⁊
vẽditiõis ãgustiabit̃ peccãs mo
neãt ergo a ꝑdicatore diuio tales
vt a pctĩs caueãt in officijs suis.

¶ Capitulũ quartũ.De cauen/
da fraude vsure.

Similiter sunt admonẽ
di vicini de fraudulentia
vsurarũ : sed vt mutuo
accomodẽt vicinis absq̃ vsura
Exodi.xxij.Nec vsura oppri/
H mes eum.Et Leuit.26.pecuniã
tuam non dabis ad vsurã. Deu/
ter.23.Non fenerabis fratri tuo
ad vsuram.Eze.13.Ad vsuram
non accomodabis.Idem.22.est
aũt vsura ꝛm Hostien. Quod/
cũq̃ solutioni rei mutuate acce/
dit:ipsius vsus rei gratia pactiõe
interposita:vel hac intentiõe ha
I bita in ꝯtractu:vel ex actione ha
bita ex post facto.Luc.6.Mu/
tuum date nihil inde sperantes

Hoc enim gratum ē apud deū:
vicino indigenti mutuar̄ ad rele
uationem sue necessitatis cū pos
sit gratis dare. Unde ps. Qui pe
cuniam suam non dedit ad vsu/
ram. Unde legit li.i. hystorie tri/
partite de Speridiōe epo: qꝫ eiꝰ
mos erat: ex fructibus alios dar̄
K pauperibus: alios mutuar̄. Nec
per se dabat: nec recipiebat: sꝫ pe
tentibus dicebat: vt q̄ꝫtum opꝰ
haberent tollerent: ⁊ denuo re/
deuntibus: vt reponerent q̄ꝫtuꝫ
se nouerant accepisse. Ad quē q
dam accedens: sic mutuuꝫ rece/
pit: ⁊ reuersus non reposuit qđ
acceperat: sed afferens secum ab
scessit: estimās: epꝫ id latere. Et
iterato venit idem petens mutu/
um. Quem epus misit ad horre
um. vt acciperet. Ad quod veni
ens totaliter inuenit vacuū. Qđ
cum narraret epo: ait episcopꝰ
L Mirum est quomodo tibi soli
visum est vacuum: ⁊ non alijs.
Sed vide: ne qđ alias mutuatꝰ
es solueris. At ille sic captus: qđ
deliquerat epo indicauit: ⁊ se vo
luntati illius subiecit. Ex quo pa
tet dicti epi charitas: in mutuan
do: ⁊ mutuationis apud deū ac
ceptabilitas: ⁊ infidelitatis in re/
stituēdo detestabilitas. De vsure
quoqꝫ incomoditatibus sufficiē
ter tractar̄ in summa de vitijs. iđ
M hic obmittendum. Et de vsura
multum Ambrosi. iij. de offi. vbi
ait. Cur in fraudem cōuertis. na
ture industriaꝫ? Cur affectas in/
opiam? Cur optari facis pauperi
bus sterilitateꝫ: fles publicaꝫ fer
tilitatem? Exploras quando steri
lior prouētus: hanc vocas indu
striam que est calliditatis versu/
tia fraudis astutia. et qđ tu reme
dium vocas est comentum neq
tie. Latrociniū aūt fenus appel/
lem. Captantur tanq̄ꝫ latrocinij
tempora quibus in viscera homi
num durus insidiator obrepas:
cui condite frugis multiplicatur
vsura. Quid iprecaris mala om
nibus? Lucrum tuum: damnuꝫ
publicum est. ¶ Ex his patet q̄ꝫ
detestāda sit vsura in xpianis q́
sic fuit prohibita iudeis. s. ne aco
modarent fratribus suis ad vsu N
ram. Deut. xxi. ⁊ de hoc Aug. epi
stola. xxxvi. Quid dicā de vsuris
quas leges ⁊ iudices iubent red
dere? Aut crudelior est qui aliqđ
diuiti subtrahit q̄ꝫ q trucidat pau
perem fenore? Sequitur. hec at/
qꝫ huiusmodi male possidentur:
⁊ vellem qꝫ restituerentur: sꝫ nō
est quo iudice repetantur. Et de
hoc Crisostomꝰ super Mathe.
omel. v. i fi. Mutuo da: amplio
res cape vsuras: mutuo da acce
pturus. s. vbi nulla inuidia: nulla O
accusatio: insidiatio: neqꝫ terror.
Mutua nullo indigenti. s. xpo:
⁊ propter te necessitatem haben
ti: esurienti: ⁊ omnes nutrien/
ti. He enim. s. vsure regnum: ille
gehēnā preparant. He sunt phie

⁊ misericordie. Ille crudelitatis et auaritie. Quam ergo habem⁹ occasionem siue excusationem: cū ampliora possim⁹ recipe ⁊ in tpe oportuno scilicet dando pauperibus. hec vilia ⁊ fallatia. si tamen damus? ⁊c. Sequit. Nihil vsuris turpius: nihil crudeli⁹. Alienas

P hic negociatur miserias: ⁊ lucrū suū alterius aduersitatem facit. Et ponit exemplū: ꝙ talis est q̄si manū suscipiens ⁊ in naufragium impellens. Et post volo: te vsurā accipere a deo scilicet mercedem eternam pro paruis magna ⁊c. Luce. xvi. Facite vobis amicos de mamona iniquitatis: vt cū defeceritis recipiant vos in eterna tabernacula. Magna ergo dementia a pauperib⁹ vicinis

Q vsuram accipere ⁊ contra omnē legem tam naturalē: q̄ scriptā q̄ euangelicam: q̄ etiam contra omnis creature innatā bonitatem que qdem creatura omnib⁹ se gratis cōicat: Sicut lux ignis: aqua: terra: ⁊ ad cumulum pene eterne: ⁊ non dare ad vsuram spiritualem scilicet erogare elemosynas pauperib⁹ pro regno eterno. Immo qđ plus est: dare vsurā malo modo idē est ꝙ pauperes trucidare: vt dictū est. Unde Tu

R li⁹ libro primo tusc. q. dicit: ꝙ cū q̄reretur a Catone qđ expediret in re familiari: ⁊ responderet: bn̄ pascere: bene vestire: bene arare. Et cū q̄rerer an fenerari scilicet expediret: respōdit. Quid est hominem occidere. Quasi di. Fenerari est occidere subtractione necessariorum.

¶ Septima distinctio. De colligatione amicabili.

¶ Capitulū primum. Quid sit amicitia: ⁊ qualis esse debet.

d Einde videndū est de colligatione amicabili q̄lis est iter amicos que quidem debet esse amicitia vera ⁊ non ficta. S De qua scilicet de ficta dictū est. s. parte prima: vbi de vicijs curialium. Et de hac Hierony. epistola. xlv. per totū. Debet ergo amicitia esse vera nō ficta. Que scilicet tūc est vera: quādo ē vnanimis consensio in reb⁹ honestis q: vt ait Tuli⁹ libro de amicitia: ⁊ idem Augu. epistola. xlv. Amicitia est humanarū diuinarūq; rerū cum beniuolentia ⁊ charitate consensio. T Et Tuli⁹ ibidem dicit: ꝙ beniuolentia est amicitie fons.

¶ Capitulum secundum. Que exigūtur ad veram amicitiam.

f Unt ergo amici admonendi: vt vnanimiter cōsentiant in licitis ⁊ honestis: licet aliquis eorum sit superior dignitate vel statu. vt eniz dicit Tuli⁹ ibi: maximū est in amicitia: superiorem parem esse inferiori scilicet considerando: vnde amicus dicitur quasi animi equ⁹

q₂ equali nobis voluntate iungit
V ait Cassio.super ps.xxxvij. Talis
amicus fuit filius dei:qui cum su
per omnes esset: tamē in medio
discipulorum fuit sicut qui mini/
strat Luc.xxij.Et Jo.xv.Jam
X non dicam vos seruos sed ami/
cos.ꝛc.Talis amicitia nō potest
esse nisi inter amantes se veraci/
ter:ait Augu.iiij.ↄfessionum lo/
quens ad Christū.Non est vera
amicitia:nisi eam cōglutines in
ter herentes tibi vera charitate.
Unde Tulius vbi.s.Amor ex q̊
Y est amicitia nominata princeps
est ad coniungendam amicitiaȝ
¶ Item in amicitia debet eē mu
tua compassio:q₂ ipsa est beniuo
lentia:in compassis non latens:
ait phus ethi.viij.vnde ibidem.
Consiliatiuus amicus .ꝛc.Uere
enim non agnoscit in bonis ami
cus:nec in malis absconditur ini
micus.Eccle.xij.Ideo Job.vj.
Qui tollit ab amico misericordi
am:timorē dei derelinquit.Cum
enim in amicitia vnic⁹ fiat ex plu
Z ribus ait Tulius primo de offi.c.
xvij.ꝛ hec sit lex amicitie nō mi
nus nec plus ꝙ se diligi ait ibidē
merito debet esse mutua ↄpassio
vnde Aug.libro confessionū plā
gens amicum mortuum ait.Di/
midiū vite mee.ꝛc.Et Seņ epl'a
101.obiurgans plangentem filiū
quid inquit faceres: si amitteres
A amicum:ex quo tantum plangis
paruulū qui erat incerte spei: ꝛc.

¶ Item in amicitia debet esse se
dula sollicitudo de salute amici:
honore ꝛ vtilitate:q₂ vt ait Tuli⁹
vbi.s.de amicitia ante fineȝ mo
nendi sunt amici sepe ꝛ obiur//
gandi.ꝛ hec accipienda amice ꝛ F
beniuole.Unde sequitur haben/
dum est in amicis nullam pestē
maiorem ꝙ adulatoriam blandi
tijs assertionem.Et post omniuȝ
rerū simulatio vitiosa est:Tollit
enim inditium veri: ideo adulte
rat nomen amicitie: ꝛ repugnat
veritati:sine q̄ nihil amicitia va/ G
lere potest.Et ibidem.virtus cō
cilliat amicitias. Hinc Augu.ix.
confessio.Sicut amici adulātes
cōuertuntur:sic inimici litigātes
plerūq₂ corrigunt. multo magis H
amici suo mō litigantes.¶ Itē
in amicitia debȝ esse mutua cōi/
catio tam cordium siue interiorȝ
cōceptionuȝ:ꝙ amicabiliuȝ col/
lectionum:officiorum:ꝛ ministe
riorum:ꝙ etiam rerum.vn̄ Co/
mētator ethi.ix.in prīcipio.Pro
uerbiū est de amicis:q̄si anima
vna: ꝛ omnia communia.Cum I
enim amicus prebeat cor ami//
co prout ait Tullius de amicitia
vbi.s.ea vis amicitie est:vt vn⁹
quasi aius fiat ex plurib⁹.Et Au
gu.iiij.confes.di.ꝙ amicitia ē dul
cis propter vnitateȝ in multis ani
mis: eqtas dictat: ꝙ cōmunicet K
omnia sua.Unde Tulius.vbi.s.
His finibus vtendum est arbi/
tror:vt cū emendati amores ami

coꝛum ſint inter eos ſit omnium
rerum conſilioꝛũ ⁊ voluntatũ ſi-
ne vlla exceptione cõitaſ cum ve
recondia ⁊ reuerentia: que ſemp
tenenda eſt in amicitia. Ut enim
F ait ibidem: prima lex amicitie, eſt
vt ab amicis honeſta petamus ⁊
amicoꝛum cauſa: honeſta facia-
mus. Et ibidẽ Tul. ḋ offi. vbi. ſ.
Nec contra rempublicã: nec cõ-
tra iuſiurandũ: amici cã vir bo-
nus faciet. Nec turpia facienda
amici cã. Et ḋ hac amicitia Tul.
G li. de amicitia per totũ. Et phus.
Ethi. viij. ij. ix. per totũ. Et Ual.
li. iiij. c. vj. vbi ait. Contẽplemur
vinculũ amicitie potens ⁊ perua
lidũ: nec vlla ex parte ſanguinis
H viribꝰ inferius: hoc etiã certius ⁊
exploꝛatiꝰ id qḋ naſcẽdi ſoꝛs foꝛ-
tuitũ opꝰ: ħ vniuſcuiuſqꝫ ſolido
iudicio ichoata volũtas ꝯtrahit
Et ponit ibi exẽpla de amicis: q̃-
rum vnus petijt occidi cũ amico
occiſo. Similiter de alijs quoꝛuꝫ
vnꝰ ſe hoſti obiecit ꝓ alio: ℂ Si
militer de duobꝰ. ſ. Amõ ⁊ Phi
I tya de quibus ait. ꝙ cum Dyoni
ſius tyrannus vnum vellet occi-
dere: Dum ille iret ad res ſuas oꝛ
dinandas: alius ſe dedit vadere
pꝛo eo: ⁊ redit alter hoꝛa ſibi aſſi
gnata. Quoꝛum aium tyrãnꝰ ad
mirans ſupplicium fidei remiſit
K inſuper rogans: vt ſe reciperent
in tertium gradũ ſodalitatis. Et
enumerat ibi vires amicitie. ſ.
contemptum moꝛtiſ ingerere: vi
te dulcedinem extinguere: crude
litatem manſueſcere: ⁊ ſic de alijſ
Et de hac Aug. iiij. cõfeſ. loquẽs
ḋ amico moꝛtuo: ⁊ neſcis inquit
an vellẽ etiã pꝛo illo. ſ. moꝛi. Siẽ
L de Oꝛeſte ⁊ Phidiade tradit
ſiue fingit: ꝙ vellent pꝛo inuiceꝫ
ſimul moꝛi: qꝛ moꝛte peius erat
eis non ſimul viuere.

ℂ Capitulum tertium. De ficta
amicitia: ⁊ propter que diſſoluit.
Et de vtilitate vere amicitie.

Redicatoꝛ ergo cõferẽs
cuꝫ amicis diſſuadeat fi
ctas amicitias que ſunt
ſꝫ accidẽs ⁊ facile ſolubiles. Diſ-
M ſoluto enim eo propter quod ſũt
amici: diſoluit amicitia: pꝛout dƺ
Ethi. viij. In ſenibus eniꝫ ẽ ami
citia pꝛopter vtile: in iuuenibus
pꝛopter delectabile: vt dƺ ibi. Et
ſuadeat veram amicitiã: que nõ
eſt vera niſi ſit conglutinata cha
ritate vt dictuꝫ eſt. Unde Hiero.
epiſtola. lxxxviij. ait. Et cõcurſus
ſenſuum: ⁊ vtilitas voluntatum
quaſi riuuli amicitie ſcaturiçant.
Et ſic idem velle ⁊ ideꝫ nolle dul
N ciſſimũ ⁊ honeſtiſſimũ. ait Sen.
epl'a. iij. Et hec amicitia eſt ꝑcio-
ſiſſimũ genus diuitiarũ. ait Boe.
ij. de conſo. in fi. ⁊ merito: qꝛ ami
cus habet omnes ſuos amicos ⁊
omnia ſua poſſidet: ⁊ ſic facit euꝫ
diuitẽ: ⁊ inextinguibilem: ait Cri-
ſo. ſuper Jo. Omel. lxxviij. dicit.
ꝙ vnus. ſ. amicus multiplex eſt.
Si enim vnanimes fuerint decẽ

vel pures nō vnus est quasi vn⁹
s.tantum.sed decies multiplicat⁹
quilibet eorum inuenies in decem
O vnum:⁊ in vno decem. Et si qs
inimicabit vni: inimicabit ⁊ decē
⁊ inimicicias capit. Et si vn⁹ pau
perat: sibi non est inopia: Maio
ri eni parte vnus decem hʒ liber
tatem. Unusquisqʒ habet viginti
pedes: viginti man⁹: ⁊ vigiti ocu
los. Non enim suis solum oculis
videt sed etiā aliorum. Sed ⁊ de
cē hʒ animas: que sunt pro se sol
licite. Non suis tm̄ opat manib⁹
nec suis solū portat pedibus sʒ et
aliorū. Si vo facti sunt amici duo
vel mille milia. idem erit. Uides
amoris superabundantiam: qua
liter inextinguibilem facit vnum
P ⁊ muliplicem: qliter vnus: ⁊ vbi
qʒ vnus potest esse idem in psio
ne ⁊ in Roma: ⁊ qd natura non
potest: amor potest. Seqtur. Si
mille hūerit amicos: vel duo mi
lia: idem erit. Et post Si deci
es millies diues fuerit: nud⁹ cō
sistit sine amicis. Sed ⁊ si iopes
fuerint. s. amici. diuitibus vberio
res existunt: ⁊ que ipse pro seipso
dicere non temptat: hec amicus
dicet: ⁊ que nō potest ipse sibi lar
giri: per alium poterit: etiā multo
ampliora. Et subdit. Non est pa
ti male a tot armigeris custoditū
Non enim tales regis corporis
Q custodes tā diligentes vt hi. Nā
illi necessitate ⁊ timore custodiūt
Hi vo deuotione ⁊ amore. Hec
ille. Et ibi multa elegantia d hac
materia. Et de hoc Ambro. iij. d
offi. in fi. Pietatis custos amici
tia est: a equalitatis magra: vt su
perior inferiori equalem se exhi
beat: ⁊ inferior supiori. Inter dis
pares enim mores non potest eē
amicitia. Ideo debet pueniri gra
tia vtriusqʒ: nec auctoritas desit
inferiori: ne humilitas superiori.
Laudanda est ergo vera amici
tia: ⁊ fideliter obseruāda quia vt
ait. Tul. de amicitia vbi. s. Solē
de mundo tollere videntur: q ami
citiam e vita tollunt.

¶ Octaua distinctio. De colliga
tione sociali in conuictu. Capi
tulum primum. Qd homo debʒ
esse socialis.

Et non solum sunt ad
monendi amici q sūt
e colligati amicabili col
ligatione: sed etiā so
ciū qui sūt colligati so
ciali cōione. Ut enim ait Hugo.
socius dr vel a soco: quasi i vna
caliga. s. hospitio manens: vel a
sequor. Et est socius proprie i pe
riculo: collega in officio: comes
in itinere. consors in predio: soda
lis in mensa vel sede. Quocunqʒ
autem modo sumat societas: ho
mo debet esse socialis: qr homo
est animal non solitarium sʒ po
liticum ⁊ cōicatiuū: ait Cōmen
tator. Ethi. viij. Et Sen de bnfi.
c. xiiij. dicit. q hoiem non vnguiū
vis: nec dentiū terribilem ceteris

fecit:nuduȝ ⁊ infirmum ſocietas
muniit. Duas eni res dedit ei de⁹
que illum ceteris obnoxium vali
V diſſimumqꝫ facerent: rationeȝ.ſ.
⁊ ſocietatē. Et Sequit. Societas
ei dominium omniū dedit: ſocie-
tas terris gentium in aliene natu
re tranſmiſſit imperium: ⁊ dn̄a-
ri ēt̄i in mari iuſſit. Et ibi multa.

¶ Capitulum ſecundum. Qd̄ malorum ſocietas eſt vitanda.

Amen ſocietas maloꝝ
vitanda eſt. ꝓuer. xxiij.
Noli eſſe amicus homi
ni iracundo: necqꝫ ābules cū ho
mine furioſo. nec diſcas ſemitas
eius. ⁊c. Ubi Greg. ſuper Eẓe. li.
X i. Omel. ix. Infirmi iquit debent
vitare ſocietatem prauoꝝ: ne
mala que frequenter aſpiciunt: ⁊
corrigere nō valent: delectentur
imitari. Et ponit exempla. Sicut
aer malus aſſiduo flatu tractatuſ
inficit corpus: ita peruerſa locu-
tio aſſidue audita inficit animuȝ
Corrumpunt enim bonos mo-
res colloqa mala. i. cor. xv. Und̄
Y Sen̄. epl̄a. vij. ait. Unum exem-
plum luxurie: vnuȝ exemplū aua
ritie multuȝ mali facit. conuictor
delicatus eneruat ⁊ emollit: vici-
nus diues cupiditateȝ irritat: ma
lignus comes rubiginē ſuam af-
fricuit. Sequit. Neceſſe eſt auteȝ
imiteris tales: aut oderis: ⁊ vtrū-
qꝫ deuitādum: ne vel ſimul ma-
lus fias. qꝛ multi ſunt: ne vel ini-
micus multis qꝛ diſſimiles ſunt.
Et epl̄a: cvij. Derebit tibi auari-
tia ꝙdiu auaro ſordidoqꝫ conui
xeris. Derebit tumor ꝙdiu cuȝ
ſuperbis conuerſaberis. Incen-
dunt libidines adulteroꝝ ſoda
lia. Cuȝ ſancto eni ſanctus eris:
⁊ cum peruerſo peruerteris. Un̄
i. cor. vj. ⁊ x. Nolo iquit Apo. ſo-
cios vos eſſe demōioꝝ. Et. ij. vi.
c. Que ſocietas lucis ad tenebraſ Z
⁊c. Nolite. cōmiſceri cum forni-
carijs. Societas aūt cum bōis ē
ineunda. ait Seneca vbi. ſ. Ad
meliores tranſi cuȝ Socrate. Ui
ue cum zenone: cū Criſpo. cum
Poſſedonio. Di tibi tradent di
uinorū humanorumqꝫ noticiaȝ:
Di iubebūt i ope eē: vt nō tantū
ſcias eloq: ⁊ i oblectatione audi-
entium verba iactare: ſed ⁊ ani-
mum indurare: ⁊ te aduerſus mi
nas erigere.

¶ Capl̄m tertiū Qd̄ bonoꝝ ſocietas eſt appetenda.

Icut autem quilibet vi-
tare debet ſocietatē ma-
lorum: ſic debet appetere
bonorum. Et in hac ſocietate de-
bet eſſe charitatiua affectio: vt q
libet diligat alium in veritate: ne A
ſit tm̄ amicus ⁊ ſocius menſe: ꝓ
ut dr̄ ecc. vi. Ideo Aug. iiij. con-
feſ. vocat amicum dimidiuȝ vite
ſue. Et. phil. ii. Si q̄ ſocietas ſpi-
ritus. ⁊c. ¶ Item debet eſſe vna
nimis ꝯſenſio vt poſſint dicere ſo
cij. In domo dei ambulauimus
cum cōſenſu. Et alibi Facit eſſe

vnius moris in domo. Item de bet esse mutua subleuatio. et noci ui ab vtroqꝫ repulsio: et adiutorij prompta collatio. De quibus om nibus ecc.iiij. Melius est duos
B esse q̄ꝫ vnum. Habent enī emo lumentum sue societatis. Si vn⁹ ceciderit: ab alio fulciet. Jō seqt Ve soli. ꝛc. ¶ Itē dꝫ eē vtriusqꝫ ab altero mutua veneratio et su piozis cū iferiozi parificatio. ro. xij. Honoze inuicem ꝑuenientes Unde narrat Uale.li.iiij.c.vj. q̄ cum Alex. cū Ephistene sibi gra tissimo venisset ad castra Darij: et
C mater Darij capta ephistenē qꝛ forma et statura prestabat Alexā. more persarum adulata illuꝫ sa lutauit tanqꝫ Alexandruꝫ. Et cū admonita de erroze: per trepida tionem verba excusationis quere ret: Respondit Alex. Nihil ē: q̄ hoc sermone confundaris. Naꝫ et hic ē Alex. Paucis verbis ait Ual. cum comite suo partitus est Jō ecc.xiij. Ditiozi te ne soci⁹ fue ris.i.ei q dedignatur ꝯdescēdere et se parificare socio. Unde Sen̄. ep̄la.xcij. Penes deos imperiū inter hoīes consoztiū. homo eniꝫ est aīal sociale.i. de animalibus.
D ¶ Iteꝫ debet esse pia compassio et benefica supoztatio. Ut enim di cit Sene. ep̄la. xcvij. Societas nostra silis est formationi lapidis i. domui testitudinarie: et cū arcu bus facte: que casura est. nisi in uicem obstaret. Hoc eniꝫ ipo su stinet. ¶ Consimile exemplū po nit Greg. vbi.s̄. et superaddit q̄ si ego mores tuos non suppozto: et ecōuerso: nunqꝫ edificium cha ritatis surget iter nos. Gal.vj. alter alteri⁹ onera poztate. ꝛc. Su per quo Aug bene et multum. li. lxxxiij. q. q. xvij. Nihil ingt sic ꝓ bat amicum: quemadmodū one ris amici poztatio. ¶ Et ponit exemplum de loquacibus: perti nacibus: iracundis: q̄ vn⁹ debet suppoztare alterius infirmitatem s. q̄ꝫtum potest absqꝫ peccato. Et exemplificat de ceruis transeun tibus aquam: quozū priores poz tant capita aliozum in clunib⁹ su is vicissiꝫ. Jō.i.coz.i. Sic socij pa nonū: ꝛc. Apoc.i. Ego frater ve ster et socius in tribulatione. Sūt enim multi sotij in prosperitate: pauci in aduersitate. Et de hac so cietate Ambro.i. de offi. di. q̄ rō societatis diuidit in duas partes: iustitiā. s. et beniuolentiam siue li beralitatē et benignitatē. Prima excellentioz: Secūda gratioz. Il la censuram tenet: ista bonitateꝫ Qualiꝫ autē debet esse societas s. seniozum et adolescentiū: alij te stimonio: alij solatio sunt: alij ma gisterio: alij delectatiōi. exemplū de Josue et Moyse: Abraam et loth. Helia et Helyseo: Paulo et Barnaba. Societatem his mo dis facit virtus que facit animuꝫ dignum: vt veniat in consoztium Unde Sene. de naturalibus

Non enim potest esse salua socie tas nisi amore et custodia partium ait. Sen. ij. de ira. Et Aug. iij. cō fes. Ea est societas hominū iusta que deo seruit. ecc. xli. A socio et
H amico de iniustitia .s. erubesce: si facta est.

¶ Capl'm quartū. De his que so cietatem dissoluunt.

Hanc societatem dissoluit
h auarita: ait Ambro. exā. Omel. v. ponens exem plū d' auibus rapacibus que nō sūt sociales. Jō Sen. epl'a. xciiij.
I ait. Auaritia et luxuria dissociaue re mortales. Et Tul. iij. de offi. c. v. dicit. q dissoluitur societas: cū quilibet querit ppriū comodū Dissuadeat igit predicator malo rum consortium: et bonorum cō sortium et societatē efficaciter sua deat: et q bonoꝝ societas sit talis qualis descripta est.

¶ Nona distinctio. De virtuali conuersatione cum aduersarijs. Capitulum primū. Qd laudabi le est bene viuere inter malos.

Et qr non sufficit fide li: q ordinate conuer
e setur et viuat cū his
K cum quibus est colli gatus dictis modis: sed oportet: q virtuose viuat cū aduersarijs: propter quod in lau dem Job dicit: q vir erat in ter ra hus nomine Job: vir simplex et rectus ac timēs deum ꝛc. Ubi Greg. mor. j. dicit. Non multum laudabile est bonum eē cum bo nis: sed bonum esse cum malis. Et Job. xxx. Frater fui draconū et soci' structionum. Ubi Greg. mor. xx. idem dicit. et Ece. iij. Cū scorpionibus habitas. Ubi Gre go. li. i. Omel. ix. idem dic. Ideo dr iustus Loth. aspectu et auditu ij. Pe. c. In medio nationis pra ue et peruerse. Cant. ij. Sicut liliū inter spinas. ꝛc. Sunt ergo fide L les admonendi: vt licet habitent inter malos: iuste tn̄ viuāt: decli nādo a malis eorum. Ro. vl. De clinate ab eis. et diligant: orent: et benefaciant inimicis et persequē tibus se. Mat. v. Diligite inimi cos vestros. ꝛc. Inimicus enim diligendus est rōne nature: odiē dus ratione culpe. ait. Aug. con tra faustum. xiij. et. xix. de ci. c. vj. Perfecto iquit odio oderā illos ꝛc. Idem Greg. pastoral. ix. c.

¶ Capitulum secundum. Qd p beneficia et patientiā vincūtur inimici.

Hic enim debent fideles facere: vt sua beniuolen tia: beneficentia: et largi tatis munificentia: ac loganimi tatis patientia conuertant aduer M sarios: et reducant ad vitam iusti tie et veritatis. Ideo precipit Sal uator. Mat. vi. Percutienti ma xillam prebere aliam. i. ne vindi cte potiusq̄ patientie studeat: ne q3 contempnat eterna pro tem poralibus: cū sint potius pro eter

nis tēporalia contempnenda: tā/
ꝙ sinistra pro dextris: ait Aug.
super Jo. Omel. v. Ubi sequitur
Paratus debet esse homo iust⁹
⁊ pius patienter eorum malitiaꝫ
sustinere quos fieri bonos querit
vt numerus potius crescat bono
N rum: non vt pari malitia se quo/
qꝫ numero addat malorū. Et lꝫ
aliquando iustus: non sic fecerit
opere. s. maxillam prebendo per
cutienti alteram tn̄ perfecta patiē
tia. in cordis preparatione est re/
tinenda: vt ait ibi Aug. ⁊ Ro. xiij.
Noli vici a malo. ⁊c. Quod ex/
ponit Augusti. bene. vbi. s̄. Per
beniuolentiam enim ⁊ beneficen
tiam reducunt aduersarij ad pa/
cem ⁊ concordiam. Si esurierit
inquit Apo. Inimicus tuus ciba
illum: si sitit: potum da illi. Hoc
enim faciens: carbones ignis
congeres super caput eius. Et de
hoc Val. li. v. c. i. vbi loquit̄ ꝺ hu
militate ⁊ clementia ponens exē
plum: qualiter per beneficia re/
ducuntur aduersarij ad amicitiā
O vt habitum est supra parte p̄ma
vbi de clemētia principis. Unde
ait ibi Dulcedo humilitatis: effe/
ra barbarorum ingenia penetrat
hostiuꝫ mollit oculos: ⁊ inuictos
insolentissimosqꝫ flectit. Nec illi
difficile ⁊ arduū est iter districtos
mucrones placidum, iter arripe
re. Uincit iram: prosternit odiuꝫ:
hostilemqꝫ sanguinem hostilib⁹
lacrymis miscet. Et de hoc Sen̄.
i. de clementia. c. v. vbi ponit exē
plū de illo: qui ex consilio vxoris
bn̄fecit aduersario: ⁊ reduxit ad
amicitie fidelitatem. vt habitum
est supra. ¶ Similiter ꝺ hoc idē
Sen̄. i. de beneficijs. c. iij. vbi ait.
ꝙ per beneficiorum continuatio
nem: ingrati ⁊ aduersarij efficiūt
grati ⁊ amici. Ingrat⁹ igt aduer
sus vnū bn̄ficiū nō est aduersus
aliꝺ. Duoꝝ oblitus: tertiū in eo/
rum que exciderunt memoriam
reducet. Ne cessaueris. Op⁹ tuū
perage: ⁊ partem boni viri exeq̄/
re Alium re: alium fide: aliū gra
tia: alium consilio: alium precepꝭ
salutaribus adiuua. ⁊ ponit exē/
pla. Beneficia etiam fere sentiūt
neqꝫ vllum tam imansuetū aial
est: quod non cura mitiget ⁊ i sui
amorem conuertat. Leonū ora
a magistris impune tractant̄. Ele
phantorum feritatem vsqꝫ in ser
uile obsequium demeretur cibus
Adeo etiam que extra intellectū
⁊ estimationem beneficij posita
sunt assiduitas meriti pertinacis
euincit. ⁊ sicut beneficia ⁊ beni/
uolentia humanas mitigāt iras
⁊ reducūt ad amicitias: sic ⁊ dul
cia verba. puer. xv. Rn̄sio mol/
lis frangit iram: ⁊ sermo durus
suscitat furorē. vt enim ait Criso.
sup Math. omel̄. xvij. Sicut li
gna ignis materia sunt: sic quecū
qꝫ loquitur quis in ira: facta sunt
esca scilicet illius. Et idem omel̄.
xviij. dicit: ꝙ ira: debet vici patiē

do. Ignis enim est. Sed ignis non extinguitur igne: sed aqua Ecc. xxviij. Certamen festinatū incendit lites. Sequitur. si suffla ueris: quasi ignis ardebit: ꝛ si ex pueris extinguitur. De patientia vero qua sustinentur aduersa: et inimicitie dictū est in breuilogo de virtutib⁹ ꝛ. s. parte prima vbi de patiētia principis. De his igit colligationibus reipublice: ꝛ de admonitionibus eorum predicator diuinus occasionem sumere pōt conferendi cum eisdem.

¶ Tertia pars principalis. De informatione hominum quantum ad ea que sunt omnibus communia.

P Remissis occasionibus informandi singillatim personas ex quibus constituit respublica quasi ex mēbris suis: ꝛ deinde enumeratꝭ colligationibus talium membrorū inter se: in hac tertia parte agitur de informatione predictorum q̄tum ad ea que sunt cōia omnib⁹ ꝛ singulis in quocunqꝫ sint ordie gradu: vel officio. Quorum quedam sunt naturalia quedā contingentia. Et

¶ Primo de his que spectant ad differentias sex⁹ scilicet qualiter admonendi sunt viri ꝛ mulieres communiter.

¶ Secundo de his que pertinēt ad differentias etatis. scilicet q̄liter admonēdi sunt infātes adolescentes ꝛ senes.

¶ Tertio de his que respiciūt differentias conditionis. scilicet q̄liter admonendi sunt nobiles ꝛ ignobiles.

¶ Quarto de his que spectāt ad differentias complexionis. scilicet qualiter admonēdi sunt prediti bonis naturalibus tam ex parte anime q̄ ex parte corporis: ꝛ q̄lr admonēdi min⁹ ꝑditi.

¶ Quinto de his que respiciunt qualitatē vite. s. qualiter admonēdi sūt paccatores ꝛ penitētes

¶ Sexto de his que pertinēt ad differentias status: scilicet qualiter admonendi sunt virgines: vidue: ꝛ coniugate.

¶ Septimo de his que spectant ad modū vite. s. q̄tum ad possessiones. i. q̄liter admonēdi sūt diuites ꝛ pauperes.

¶ Octauo de his que spectāt ad varios successus. s. qualiter ad admonendi sunt existentes in aduersitate ꝛ prosperitate: sanitate ꝛ infirmitate. Et licꝫ sint alie multe differentie: de quibus sunt homines admonendi: qꝛ tamen beatus Greg. sufficienter distinguit varias admonitiones hominum ꝯm varietates statuū ꝛ conditionum. ij. pasto. c. iiij. Et post s. qualiter admonendi sunt diuites ꝛ pauperes: prelati ꝛ subditi: ꝛ sic de alijs: Ideo de ꝑdictis differentijs nil ad presens.

¶ Prima distinctio. De instru
ctione hominum quantum ad diffe
rentias sex⁹. Capl'm primū. Qua
les debeant esse viri.

V Rimo ergo notandum:
ꝙ viri sunt admonendi
vt sicut sunt viri sexu: ita
sint viri statu ⁊ effectu: Vir enim
dr̄ a virtute: eoqꝫ debet vincere
libidines: ait Aug. li. iii. sermonū
sermōe. xiiij. Et ꝙ ait Apo. ij. cor.
xiij. Quando factus sum vir: eua
cuaui que erant paruuli. Itē Sa
lustius. li. iij. sic accepi: mendatia
X mulieribus: ⁊ laborem viris con
uenire. Viri eni est proprie fortitu
do: ⁊ a viro dr̄ virtus: ait Tul. li.
iij. tus. q. Item Augu. iij. de ci. c.
xxi. tractans illud Enij. Mori
bus antiquis res stat romana vi
risqꝫ. ⁊c. dicit: ꝙ non sint viri nisi
morati. i. habētes mores virtuo
sos ⁊c. ¶ Item vir debet pricipa
ri: ethi. viij. ⁊. i. cor. xi. ꝙ vir caput
Y est mulieris. Illi ergo sunt viri a
quibus vincunt libidines. ⁊ vir
tuosis moribus sūt ornati: ⁊ ordi
nate regūt vires interiores: ⁊ car
nales appetitus. De quibus Job
xxiiij. De ciuitatibus fecerunt vi
ros gemere. Ubi Greg. mor. xx
vi. di. ꝙ viri sunt q perfectis gres
sibus per viā dei nō fluxe: ⁊ ener
uiter currunt: sed viriliter. Job.
xxxvij. Viri perfecte vite homies
memorantur. ⁊ Job. xxvj. Accin
Z ge sicut vir lūbos tuos. Et ibi Gre
go. mor. xxviij. Scriptura sacra
viros vocare consueuit: qui vias
domini fortibus ⁊ non dissolutis
gressibus sequunt. Qui ergo sūt
viri sexu studeant esse viri actu ⁊
effectu. qr horribile est: ꝙ sint vi
ri sexu: ⁊ femine vel effeminati ef
fectu: Viriliter inqt psal. age ⁊ cō
fortet cor tuum. Unde puer. viij. D
O viri: ad vos clamito. vbi Gre
go. mor. xxviij. Ego non feminis
sed viris loquor: qr hi q fluxa mē
te sunt: verba mea percipere ne
quaqꝫ possunt. Carnalis enī vo
luptas: ⁊ femiea mollicies: aut flu
xa lēitas ⁊ desidiosa ocisiotas ef
feminant. Ideo dr̄ de domo vo
luptatis: ꝙ non est vir in domo
sua prouer. vij. Unde ⁊ voluptas
carnalis significari potest per fō
tem salinaris. Cuius vnda in fa
bulis dr̄ aspectu decora: gustu dul
cis: tactu suauis: ⁊ omniū sensuū
vsui gratissima: sed tanta molicie E
ingredientes eneruat. vt viris ef
feminatis nobiliorem sexū adi
meret. Nec ante quisqꝫ egredit
qꝫ stupeat ⁊ doleat: se mutatū in
feminam. Et de hoc Poli. li. v.
c. x. Et multi balneant se in fonte
voluptatis: ideo sunt effeminati. F
Naū. iij. Ecce populus tu⁹: mu
lieres in medio tui. Et non solū
verificatur hoc de populo ⁊ per
sonis infimis: sed etiam de maio
ribus. Isa. iij. Effeminati domi
nabimur eis. Et qr effemiati mul
ta mala faciunt. Ideo. iij. Regū.
xv. effeminati fuerunt in terra: fe
cerūtqꝫ

ceruntq̄ oēs abhominationes.
¶ Cap'm secūdū. De instructio
ne mulierum quo ad sobrietatē.

E non solum viri : sunt
e admonendi his modis
sed etiam mulieres sunt
admonende cōiter: vt virtuose
D viuant ſm statū suum.s.vt sub-
iecte sint viris: sicut monet Apo.
i.cor.vij. ⁊ sint tacite non loquē-
tes.i.cor.ix. Mulieres in ecclia
taceant. ⁊ non sint ociose: vel va-
ge: vel curiose: sicut monet idem
Apo.i.Thi.v.reprehēdens tales
⁊ ex ꝯñti dissuadens. ⁊ prie Pe.
iij. Mulieres subdite sint viris
suis. Sequitur. Quaꝝ non sit ex
trinsecus capillatura: aut circun-
datio auri: aut indumēti vestimē
toꝝ cultus. ¶ Specialiter aūt
sunt mulieres admonēde: q̄ sint
sobrie ⁊ moderate in alimētis in-
E ebriatiuis. vt enim ait Vale.li.ij.
c.i. vini vsus olim romanis femi
nis ignotus fuit: ne.s.in aliqđ de
decus ꝓlaberentur: qꝛ ꝓximus a
Libero patre intemperantie gra
dus ad incōcessam venerē eē cō
sueuit. Mulier enim ebriosa: ira
magna ⁊ cōtumelia ⁊ turpitudo
F eiꝰ non teget. Eccle.xxvi. ecōtra
est de multis: sicut ait Señ. epl'a
xcix. di. q̄ maximꝰ medicoꝝ: fe-
minis nec capillos deffluer dixit
nec pedes lauare: Atq̄ nūc ⁊ ca
pillis deffluūt: ⁊ egre sunt pedibꝰ
Non mutata est feminaꝝ natu-
ra sed vita. Nam cū viroꝝum le-
giptima equauerint: corpoꝝ quo
q̄ viriliū incomoda equauerunt
Non minus peruigilant: nō mi
nus potant: qnimo: oleo ⁊ mero
viros prouocant. Sequitur. Be G
neficiū sexus: suis vicijs perdide
runt. ⁊ qꝛ feminā exuerunt: mo-
ribꝰ virilibꝰ implicate sunt. Quid
ergo mirādū: maximū medicoꝝ
i mēdatio dep̄hēdi: cū tot femi
ne podagre ⁊ calue sint? Ma- H
gna ergo diligentia debēt mulie
res studere sobrietati que conser
uatiua est pudicitie. Sine eniz ce
rere ⁊ baco friget Venus: ait Co
micus ⁊ recitat Hiero. epl'a.xxx.
⁊ Vale. ibidem libro.iij.c.i. Et de
bent cauere ab alimentis: eo q̄
ventrem distentum mero ⁊ cibo
sequitur voluptas genitaliuz: ait
Hieronimꝰ epistola.xxxvij. vñ
antiquitus mariti ꝓcauebant: ne
vxores vinum biberent: vel sal-
tem: ne in bibendo excederent:
vt tactum est.s̄. Et vt ait Vale.
libro.vi.c.iij. Metellus eo q̄ vi I
nū bibisset: vxorem suam fuste
percussam interemit. Quod fac
tum: non tantuz accusatore sed ⁊
reprehensore caruit. vno quoq̄
estimante optimo exemplo: illaz
violate sobrietati penam repen-
disse. Et sane quecūq̄ femina vi
ni vsuz immoderate appetit: om
nibus virtutibus ianuaz claudit:
⁊ delitijs aperit: ait ibidem. ⁊ ad
hanc sobrietatem: vt.s. mulieres
sint perfecte: sobrie: ⁊ caste debēt

mater augustini

a iuuentute ⁊ infantia informari exemplo nutricis matris beati Augusti.que erat in cohercẽdis puelis cũ opus esset sancta seueritate vehemẽs:⁊ in docendis sobria vehementia.De qua narrat Augu.ix.confessio.circa mediuȝ
L di.ꝙ erat quedam decrepita que propter senectam ⁊ optimos mores honorabatur:⁊ filiarum curaȝ gerebat.i.mr̃is Augu.⁊ alterius scilicet ancille. Que nutrix non ꝑmittebat eas preter horas quibus ad mensam ꝑentum moderatissime alebantur:⁊ si excandescerent siti: nec aquam bibere:precauens consuetudineȝ malam:⁊ addens verbum sanum. Modo inquit aquaȝ bibetis:qꝛ
M vinum in potestate non habetis Cum autem ad maritos veneritis: facte domine apotecarum ⁊ cellariorũ: aqua sordebit:ſȝ mos potãdi remanebit. Hac ratione precipiẽdi:⁊ auctoritate imperãdi frenabat auiditateȝ tenerioris etatis:⁊ ipsarum puellarum sitiȝ formabat ad honestum moduȝ: vt iam non biberent quod non deceret. ⁊ ibi Augusti. ꝙ mater sua tunc puella:ad mensam parẽ
N tuȝ bibebat vinuȝ de cuppa eoꝝ. Et ita ad illud modicum more quottidiano addendo:in eaȝ cõsuetudinem ꝓlapsa est:vt plenos mero caliculos inhianter hauriret.⁊ cum ancilla cuȝ ea litigaret adiecit hoc crimen:vocans eam mersibibulam: Quo illa stimulo percussa:retexit feditatem suam cõfestimq; damnauit:⁊ exiuit. Ideo clamat ibi Aug.admirando misericordiaȝ ⁊ prouidentiaȝ dei.Quid egisti deus? Unde curasti? Nonne protulisti durum ⁊ acutum ⁊ ex altera anima conuicium tanq̃ medicinale ferruȝ ex ocultis prouisionibꝰ tuis:⁊ vno ictu putredinem illam precidisti ⁊ de alterius insania sanasti alteram? Educatio igitur ⁊ ordinata nutritio multum valet ad tenendam perfectam sobrietatem.

¶ Capitulum tertium. Quales debent esse mulieres quo ad castitatem.

Onsimiliter sunt admonende mulieres de castitate ⁊ pudicitia seruanda: ex qua ẽ honor eximius mulierum: virtuosus decor:fame siue opinionis odor. Omnis eniȝ põderatio non est condigna cõtinentis anime. Eccle.xxvi. Et sequitur. Sicut sol oriens mundo in altissimis dei:sic mulieris bone species in ornamentuȝ domꝰ sue. Et ibidem. Gratia sup gratiam mulier sancta ⁊ pudorata. vt eniȝ dicitur in tractatu: de.xij. abusionibus : sextus abusionis gradus est femina sine pudicitia Sicut enim omnes bonos mores ꝓcurat ⁊ custodit i viris prudentia:sic ⁊ in feminis honestus actus fouet custodit ⁊ nutrit pu-

dicitia. Sequitur. Impudica nā
ꝙ vita: nec laudem ab homini
bus in presenti: nec remuneratio
nem a deo speret in futuro: pudi
ca vō famam bonā inter hoīes
possidet: ⁊ de spe future beatitudi
nis gaudet. Et de hac pudicitia
Uale. multū lib. v. c. ¶ Ubi po
nens multa exempla ait. Et viro
rum ⁊ feminarum est precipuū
fundamentum pudicitia. Et po
nit multa exēpla de pudicis mu
lieribus que sollicite fuerūt ⁊ dili
R gentes in custodienda pudicitia
⁊ castitate: que maluerunt vitam
amittere ꝙ castitatem ⁊ pudici
tiam. Sicut de illis. que viris ea
rum occisis laqueis sibi spiritū
eripuerunt. De quibus. s̄. vbi de
amore coniugali. ¶ Ibidē nar
rat de greca femina: que cū ho
stiū classe esset circūsepta: vt mor
te pudicitiam tueretur: se in ma
re precipit: cuius corpus littori ap
S pulsum: sepulture mandatū est:
⁊ eius memoria grecis laudibus
celebrata. ¶ Ibidem narrat de
Lucretia: que qr a Tarquinio re
gis superbi filio per vim stuprū
pati coacta: cum iniuriam suam
in consilio amicorū ᵒdeplorasset.
ferro quod veste tectū attulerat
semetipsam interemit. ¶ Simi
liter narrat de quodam: qui filiā
T suam occidit: eo ꝙ Apius Clau
dius: potestatis viribus fret⁹ stu
prū eius expeteret: malens eē pu
dice filie interēptor ꝙ corrupte
pater. ¶ Ibi etiā narrat de alia
que pati stuprū coacta: imparuit
suis: vt istum occiderent interfe
ctiq; caput manibus tenens: ad
coniugem venit: abiectoq; ante
pedes eius iuenire ⁊ vltiōis sue
ordinē exposuit. Huius. qd aliō V
gsq; ꝙ corpus: in potestate ho
stium venisse dicat. Nā nec ani
mus vinci: nec pudicitia eripi po
tuit. ¶ Narrat etiam ibi de seue
ritate quorundam in vltionē pu
dicitie. Sicut de quodam: q cū
compisset filie virginitatē a quo
dā proditam: non contentus so
lum illum affecisse supplicio: etiā
puellā necauit. Itaq; ne nuptias
eius turpes celebraret: acerbas
exequias duxit. ⁊ ibi de multis ta
libus deprehensis in adulterio ⁊
stupro mulctatis pena mortis. ⁊
de his Ambrosius li. iij. de virgi
nitate. vbi ait: ꝙ pelagia apud
Anthiochiam cū esset quindecī X
annorum: ⁊ a predonibus se cir
cūcingi videret: absente matre ⁊
sororibus ait. Deus remedio nō
offenditur: ⁊ facinus fides alle
uiat: fert ornasse caput: nō vt ad
mortem ire videretur: s; ad spō
sum: Quam videntes hostes: ce
perunt querere matrem ⁊ soro
res. Que cum hoc vidissent: di
xerunt: Ecce aqua quis nos pro
hibet baptiçari? Precamur de⁹
vt corpora nostra vel vnda disp
gat. Et tanq; si choros ducerent
ingrediuntur in medium aluei.

Nec cadauera vnda nudauit: qn sancta mater licet sensu carẽs pietatis tamen adhuc seruabat. amplexum. ⁊ religiosum quez te nebat modum nec ima laxabat. Tamen pro seruanda pudicitia:
V vel cauenda iniuria: non debꝫ se fidelis interimere sicut determinat Augusti. i. de ci. c. xvi. vbi ait ꝙ pudicitia est virtus mentis q̃ non potest auferri inuite. Et. c. xviij. loquens de Lucretia supra dicta: que se interfecit: ꝙ egregie veraciterqꝫ qdam declamãs ait. Mirabile dictu. duo fuerunt: et adulterium vnus comisit. Splẽ
Z dide atqꝫ verissime: ait Augusti. intuemini in duũ corporũ cõmixtione vnius iniquissimam cupiditatem: alterius castissimam voluntatem: non qd coniunctionẽ membrorum: sed qd diuersitate animorũ ageretur. Ideo ait. Nõ ergo fidelis nec infidelis se debꝫ occidere ad talia ꝑcauenda: sed violentiam sustinere non consentiendo libidini volũtate: quia pu
A dicitia est res animi: virginitas corporis: ⁊ ea integra in animo remanente: potest hec de corpore violenter auferri ait Augu. ꝯ Julianũ. viij. Non enim licet ꝑuata potestate hominem occidere vel innocentem: cuius occidẽdi licentiam lex nulla concessit. ⁊ profecto: qui seipsum occidit homicida est: ait Aug. vbi. s̃. de ci. c. xxi. Qꝺ autem sanct⁹ Ambro. vocat mulieres illas sanctas que se submerserunt: sane intelligendum est. ꝙ non sunt ideo sancte B quia sic se occiderunt: sed eo modo quem deus nouit. vt eniꝫ ait Aug. vbi. s̃. de ci. Sampson nõ aliter excusatur de eo ꝙ seipsum cum hostibus in ruina dom⁹ oppressit: nisi ꝙ spũs latẽter id iusserit q per eum miracula faciebat. An illo modo mulieres ꝑdicte inspirate se morti exposuere tangit ibi Aug. c. xv. di. De feminis C F que se in fluuium precipitauerũt tempore persecutionis quaruꝫ ecclesia misteria celebrat: si hoc fecerũt diuinit⁹ monite: nõ humanitus decepte: non errantes sed obedientes: vt de sampsone scilꝫ dici potest: aliꝺ nobis nõ est fas D credere. Qꝺ autem deus iubet seqꝫ iubere sine vllis ambagib⁹ intimat: quis obedientiaꝫ: crimẽ vocat: quis obsequium pietatis accusat: ⁊c. In mulierib⁹ ꝟo gentilibus zelus pietatis cõmendãdus: excessus tamẽ in facto quo se necauerunt minime imitãdus G Q̃te ꝟo reuerentie fuerit pudicitia apud paganos: ait Solinus libro. vij. c. xvi. vbi narrat de pte Indie vbi se se veneri penitus abdicauerunt. pecuniam nesciũt E nemo ibi nascitur: nec tamen deficit hominum multitudo. locus ipse adictus est pudicitie: ad quẽ licet vndiqꝫ plimi gentium ꝑperent: nullus admittitur: nisi queꝫ

castitas fidei innocentieq; meri/
tum cōsequatur. Nam qui reus
est & leuis culpe quāuis sūmopere
adipisci ingressum velit: diuinit[9]
submouetur. Itaq; per immen/
sum spacium seculoꝝ incredibile
dictu: eterna gens est cessantibus
puerperijs. hec ille. ¶ Pudici/
tia ergo honoranda: quando est
perfecta scilicet in affectu: & simi
F liter i omni sensu & effectu: ac cō
uersationis gestu. vt eniz ait Va/
lerius libro. iiij. c. iij. cum quidaz
formam cuiusdā pueri laudasset
alius increpans intemperantiaz
ait: non solum manus a pecunia
sed etiaz oculos a libidinoso aspe
ctu continentes esse debere. Et
libro. vi. c. i. dicit de quodam qui
dixit filie: vt non solum virgini/
tatem illibatam: sed etiam oscula
ad virū sincera seruaret scilicet si
ne admixtione alicui[9] libidinis.
Et Hiero. ꝯ Iouinianum dicit:
ꝙ Duellius duxit vxorem vir/
ginez tante pudicitie: vt illo secu/
lo fieret ꝑ exemplo: quo erat im
G pudicitia monstrum: non tantū
vitiuz. Hic in iurgio audiuit: ꝙ
os fetidum haberet. Et rediens
domum conquest[9] est vxori: qa
hoc sibi non dixerat: vt remedia
q̄reret. Cui illa respondit: ꝙ cre/
debat sic omnibus viris ora ole
re. Illa ergo laudanda in vtroq;
& si viri vitiū ignorauit: & si patiē
ter tulit. hec ille. Et in hoc etiam
laudanda ꝙ osculū non prebue
rat alteri viro sicut faciūt multe.
¶ Capitulum quartuz. Quales
debēt esse mulieres quo ad quie/
tem & taciturnitatem.

T mulieres sic caste sūt
e admonēde: vt sint quie/
te & tacite. vt eiz ait Cri/
sosto. sup Io. omel. lxi. mulieꝝ H
est domi phari & quiescere. Si/
cut legitur de Sarra: ꝙ erat in
tabernaculo. Gen. xviij. & d̄ bea
ta virgine: ꝙ ad eam ingressus ē
angelus. Luc. ij. Et sic erat in lo
co archāo & secreto. Mulier. n.
scala est ad temptandū: ait Gre. I
moral. iij. & parui sensus: decepti
bilis: & magne voluptatꝭ ait Aui
cena. x. phie. & fortis ad malitiaz:
ait Criso. vbi. s̄. Et vt ait Hero/
dotus: mulier cuz veste deponit
verecundiam: vt habitum est. s̄.
parte. ij. c. quid sit coniugium. Et
ideo ne sint alijs occasio ad pec/
canduz: & ne ipse labantur in pec
catum: non debent esse vage in/
quiete garule: nec ociose. De qui
bus. i. ethi. ociose discunt domos
discurrere. &c. Ideo vt ait Tuli[9]
primo de offi. c. v. circa feminas K
maioruz instituta censuerūt que
modestie: que sobrietati patroci/
nabantur: cum aurum nulla no/
rat preterq̄ʒ vnico digito quam
sponsus oppignorasset pronubo
anulo. Et a vino adeo abstinere
vt matronam ob ressignatos cel
le vinarie loculos inedia necarēt
Item sub Romulo mulier que

vinū attigerat: a marito impune trucidata est. Oscula autem propinquis offerre necessitas erat ñ alijs.

¶ Capitulum quintū. Qđ mulieres sint in ornamētis temꝑate

L Unt etiam admonende ſ vt sint ornamentis cōpetentib⁹ ꝛ religiosis indute. i. Pe. iij. Quarum non sit extrinsecus capillatura: aut circūdatio auri aut vestimentorum cultus: ꝛc. vnde đ impudice se ornātibus: multum loquitur Hiero.

M epistola. cviij. Ille oculos xpianos scandalizant potius que purpurisso ꝛ qbusdam fucis ora oculosqꝫ depingunt: quarum facies egiptie nimio cādore defformes ydola mentiuntur: quas nec numerus annorum potest docere: ꝙ vetule sint: que capillis alienis verticem struunt: ꝛ preteritā iuuentutem in rugis anilibus polluunt. Erubescat mulier xpiana: si naturam cogit in decorem: si carnis curam facit in concupiscentijs. ꝛc. Idem epla. xcviij. Quid facit in facie christiane purpurissus ꝛ cerusa. Sequitur. Ignis iuuenum: fomenta libidinum: impudice mentis indicia. Ornatus iste non dei est velamen sed

N antichr. Et Crisostomus super Math. omel. xxx. Adijcere aliquid ymagini regie: periculum ē deum offendit: sobrietatem suffocat: zelotipie flammam accendit zelatur meretricātes. Et Amb. multuz examine. Omel. ix. vbi ait Pictus es o homo: Sequitur. Noli delere bonam picturam. Noli tollere picturam dei: ꝛ assumere meretricis. Illa pictura: vicij est non decoris: fraudis non

Q simplicitatꝭ. Fallit đcipit: vt nec ei placeas cui placere desideras: q itelligit ñ tuū sed alienū eē q̊ placeas: ꝛ tuo displices auctori. q videt opus suum esse deletum. Et ponit exemplum de artifice: qui indignatur: cum videt opus suū adulteratum. Sic qui adulterat opus dei: graue crimen committit. Graue crimē est. vt putes: ꝙ melius te homo pingat q̄ꝫ deus. ꝛc. Diligenter ergo sunt admonende mulieres: vt scilicet a talibus caueant. vnde narrat domi- P

nus Parisieñ. i tractatu de vniuerso de quadam muliere que tingendis ꝛ ornandis crinibus dum viueret intendebat: ꝙ post mortem apparuit cuidam pectinans crines ꝛ ornans: Et dixit: ꝙ ista pectinatio erat sibi intollerabilis cruciatus: ꝛ ꝙ pecten ipsum immensitate ponderis eam grauabat ꝛ intollerabiliter deprimebat. Qua apparitione placuit bonitati diuine insinuare: q̄ꝫ periculosa est studiositas in predictis ornatibus. De differentijs autez pudicitie virginalis: vidualis: ꝛ coniugalis dicetur. ſ.

R

S

¶ Secunda distinctio. De in-

structione hominum secundum differentias etatum.

Similiter admonendi sunt homines communiter de ordinato modo viuendi secundum differentias etatum. Sicut enim varie sunt etates: sic varie informationes: vt enim dicit Papi. prima etas ducitur per septem annos que dicitur infantia. Secunda vsque ad quartumdecimum quam dicit pueritia. Tertia vsque ad vigesimumoctauum scilicet adolescentia. Quarta vsque ad quadragesimum: que est iuuentus vel virilitas. Quinta vsque ad sexagesimum protendit: que dicitur senium declinata a iuuentute in senectutem. Sexta senectus: que nullo annorum numero terminatur: que et senium dicitur. Et de his bene Augu. i. contra manicheos. Et quia his etatibus sunt quedam propria: vt ait Tulius de senectute. c. iiij. est ingens infirmitas puerorum: velocitas iuuenum: grauitas virilis etatis: senectutis vero maturitas: ideo admonendi sunt omnes secundum differentias etatum.

Capitulum. i. De informatione infantium.

De instructione autem infantium scilicet qualiter patres debent esse solliciti dictum est supra parte prima. Et de hoc Hieronimus epistola. 50. dicit: quod non est parui meriti apud deum: bene educare filios: vnde ait Apostolus de vidua. i. Thi. v. Si filios edificauit. etc. Et idem Hieronimus multum de hoc epistola lxxxix. que dicitur de instructione filie. Ubi ait magister: probe etatis et vite eruditioris est eligendus. Nec puto erubescit vir doctus in nobili virgine: quod fecit Aristoteles in filio Philippi: vt ipsa librorum vtilitate: initia ministraret litterarum nec discat in tenero quod dediscendum est. Difficulter raditur quod rudes animi perbiberunt. Lanarum conchilia: in pristinum colorem quis reuocet? Et testa saporem et odorem quo primo imbuta est retinet. Exemplum de Alexandro: qui moribus et incessu Leonidis pedagogi sui: et vitijs quibus fuit paruulus infectus carere non potuit: cum esset dominator orbis. Et post Nutrix non sit temulenta: non lasciua non garula. habeat scilicet filia modestam gerulam: nutricium grauem. etc. Item Hieronimus epistola. lxxxvij. In tenera etate facilius sancte conuersationis vsus innolescat. Optimi ad instructionem primi anni. habent in se quiddam molle: et quod facile formari queat: et ad arbitrium volentis trahi. Et ponit exemplum de arbusculis que in partem qualibet flecti possunt. et tenera animalia sine labore domari solent. Sequitur Id penitus solet inherere sensibus quod prius ceciderit dum mollis

etas.⁊ animus facile ducitur: ex-
ercendi boni consuetudine. Con
similia exempla ponit Anselm⁹
X đ similitudinib⁹.c.liij.di.ꝙ mol
lis cera recipit ymaginem sigilli
⁊ tenet eam cũ est indurata. Sic
est de etate infantiuz: qꝛ informa
ri possunt in ea. Et sicut in indu
rata cera non potest bene forma
ri: sic in etate indurata non prius
informata. Sunt ergo pueri so-
brie nutriendi: ait Aug.xij.de ci.
c.xv. Si pro viribus suis alatur
infans: fiet vt crescendo plus ca-
piat: si modũ sue capacitatis ex-
cedat deficit anteꝗ̃ crescat. Et đ
hoc Seneca.ij.de ira dicit.ꝙ vi
num negandũ est pueris: vt ait
Plato. Nec cibis quidez implẽ
Y di sunt: distenderentur enim cor
pora.⁊c. ¶ Item instruẽdi sunt
ab initio: fidei documentis: pro-
ut ait Hugo de sacramẽtis libro
ij.parte.vi.c.xij.di.ꝙ patrini sunt
fideiussores pro eis quos in ba-
ptismo susceperunt: vt eos cum
ad legiptimam etatem peruene-
rint admoneant. Fidem rectam
⁊ conuersationem bonam custo
dire. Ante omnia v̱o Simbolũ
Z ⁊ dominicam orationem scilicet
eos doceant. Et Grego.vij.regi
stri peto: vt paruulos dominos
quos nutris: precipue in morib⁹
instruere cures. ⁊ eunucos q eis
deputati sunt admone: vt ea illis
loqui doceant: que eorum mẽtes
in charitate circa se inuicez: ⁊ er
ga subditos in mansuetudinem
compungant. Sequit. verba nu
trientiũ aut lac erũt si bona sunt A
aut venenum si mala. Talia er-
go nunc eis sugerant q̃ postmo
dũ ondãt ꝙ bõa fuerũt q̃ ab eis
suxerunt Ideo monet Heroni-
m⁹ vbi.s̄.ꝙ nutrix nõ sit garula
¶ Itẽ sunt pueri a pctis sũme co
hercendi: qꝛ multa sunt peccata
puerorũ sic enumerat Aug.i.ꝯfes.
vbi ait loquens de se. Tantillus
puer: ⁊ tantus peccator. Pecca- B
bam inqt contra preceptum pa-
rentuz. ⁊ magistrorum. Vñ nar-
rat de peccato quo furabat pira
cũ sodalibus. Et ibidem. Vidi ze
lãtẽ paruulum. Mundũ loqueba
tur ⁊ intuebat paruulus palidus
collactaneum suũ. Et ibi enume
rat multa talia. Iõ parentes de-
bẽt eos cohibere a peccatis. Vñ
enim ait Hiero. epistola. lxxxix. C
vsq͡ꝫ ad septẽ annos puerorũ pec
cata parentibus iputant. ¶ Itez
castigandi sunt: ⁊ modo debito
verberandi ꝫm sniam Salomo
nis. Noli subtrahere a puero di-
sciplinã. Et Ezech.xxxvj. Curua
ceruicez eius in iuuẽtute. Et.vij.
Filij tibi sunt erudi illos. ⁊ curua
eos a pueritia. ¶ Item sunt eru D
diendi debitis artificijs: ⁊ suo sta
tui conuenientibus. vt.s. nobiles
erudiantur in operib⁹ que sũt no
bilium. ⁊ si indigeant viuere arti
ficio erudiant in artibus sibi de-
bitis. vt possint communiter viuere

E
F
G

⁊iuste. Vñ ⁊ de Constantino dictum est parte.i.ꝙ sic instituit filias in arte texendi ⁊ nendi: vt si necesse eēt: ex illis viuere possent Item sunt imbuendi fide ⁊ diuinis mandatis ⁊ informandi virtuosis moribus sicut tactum est: sicut fecit Thobias: qui ait ad filium. Tob.iiij. Attende tibi ab omni fornicatione.

¶ Capl'm secundum. De informatione puerorum.

Et sicut sunt informandi in infantia. sic in sequenti gradu etatis que dicit pueritia maxime a peccatis cauēdis: In ipsa enim etate insurgūt libidines ⁊ concupiscentie: iō laborandum est: vt sobrietate: castitate ⁊ labore domentur. Ut eniȝ ait Criso⁹. super Math. Omel. xlviiij. sicut terra fructuosa est iuuentus: que si negligit: multas producit spinas. Et post. Immittamus ignem: comburamus perniciosas concupiscentias: arem⁹ areas nostras ad seminis susceptionem. in Iuuentute sobrietas fulget: q: inopinabile hoc scilicet tranquillitate influctuationib⁹ potiri: in camino non comburi: i iuuentute nō impudicū esse. Et ponit exemplum de Joseph. ¶ Itē isti sunt in laboribus debitis exercendi qui statui suo cōpetāt: ⁊ bonis moribus informandi. Et de vtroq; Tuli⁹ li.i.ō offi.c.xxxviij. Est adolescētis: maiores natu vereri inqt: ex his eligere optimos ⁊ ꝓbatissimos: quorum consilio ⁊ auctoritate nitant. Et sequitur.

H

Maxime hec etas a libidinib⁹ est tollenda: in labore ⁊ patientia animi ⁊ corporis exercenda: vt i bellicis ⁊ ciuilibus officijs eoruȝ vigeat industria. Caueant intemperantiaȝ: meminerint verecundie. Qđ erit facilius: si in huiusmodi rebus: maiores natu velint interesse. Ineuntis enim etatis insolentia: senum prudentia custodienda ⁊ regenda est. Iteȝ Tuli⁹

I

li.ij.tus.q. Leges ligurgi laboribus erudiunt iuuentutē venādo: currendo: esuriendo: sitiendo: algendo: estuando. Sparte quoq; pueri ad aram ab vberibus accipiunt: vt multus e visceribʼ sanguis exeat: vt habitum est.s.pte i. Et Sen̄. epistola.xxxi.di.ꝙ natus i Spartia: arcū tēdit: germania hastile vibrat: i italia eqtare: i hispania cautius hostē pcutet.

K

Item Salustius li.i.loquens de quadā gente dicit: ꝙ mos eius est equitare: iaculari: cursi m cū equalibus certare. Et Tul.i.rethorice recitans ṽba Terentij di.ꝙ Demas ⁊ Mithon fratres fuerunt ⁊ Demas filiū nutriēdū tradidit Mithoni: quem nutriuit ⁊ vestiuit lasciue: ita ꝙ fuit ebriosus ⁊ luxuriosus. Ideo ait Demas ad fratrem. Quid agis? Cur pdis adolescētē. ⁊c. Et vere sic faciūt multi diuites q nutriunt in lasciuia fi

L

bi cōmendatos: ꝛ eos perdūt. Et
ſicut dictū eſt de pueris ꝛ infanti
bus nutriendis ſic intelligendū
eſt de puellis. Unde ecc. vij. Filie
tibi ſūt: ſerua corpus illarū: ꝛ ne
oſtēdas hilarē faciem tuā ad eas
ſ. permittendo illas laſciuire. ꝛ de
hoc ſufficienter Hiero⁹. epiſtola
M p̄dicta. ſ. de inſtitutione filie: vbi
ait Nihil aliud diſcat audire vel
loqui: niſi qđ pertinet ad timorē
dn̄i Turpia nō intelligat: cantica
mundana ignoret. adhuc tenera
lingua pſalmis dulcibus imbuat
procul ſit laſciuia puerorum: pu
elle ꝛ pediſece a ſecularib⁹ conſor
tijs arceant. Sequit. Si ſollicita
ꝛ prudens es: ne filia percutiatur
a vipera: cur non eadē. cura pro
uides ne feriatur a maleo ire? ne
egrediat Cum Diana: nec ludat
N nec trahat cantus. Poſtꝗ̄ gran
diuſcula eſt pergat ad templum
cū parentibus: nec inter turbas i
ueniat. Exēplū ſumat a Maria
quam Gabriel in cubiculo repe-
rit. Luc. ij. ꝛ a Sarra ꝗ̄ ait. Tob.
iij. Nunꝗ̄ cum ludentibus miſ-
cui me. et a matre beati Auguſt.
vt. ſupra.

¶ Capl'm tertium. De informa-
tione adoleſcentium.

Imiliter admonēdi ſūt
exiſtentes in. iij. dr̄ia etaꝯ
que eſt adoleſcētia: vt ca
neāt a p̄dictis: ꝛ ſicut creſcit etas
corpis: ſic creſcat etas virtutiſ. ait
Hiero. de continentia virginali.
Creſcat in te inquit etas cum ani
mis: cū etate iuſtitia: ꝛ fides ꝑ
fectior videat quo ſenior. Sequit
Omne tempus in quo te melio-
rem nō ſenſeris: hoc te eſtima ꝑ
didiſſe. Job. xxxi. Ab īfantia cre-
uit mecū miſeratio. Ubi Grego.
mor. xxxi. ait. Electis: cum foris
etas corpis: intus ſi dici liceat cre
ſcit etas virtutis. Et hoc dictat ra
tio: vt ſicut creſcit ſenſus viuaci-
tas: ſic creſcat virtutum perfecti-
bilitas. Sunt ergo adoleſcentes
informandi ꝛ inſtruendi magis
etiā ꝗ̄ infantes: vt a peccatis ca-
ueant. laboribus ſe exerceant: ho
neſtis ſe moribus ornēt: ꝛ matu-
re ſe gerant. Ut eni ait Ualerius
li. vij. c. v. ciuitas noſtra: nobiliū
iuuenū ingenia ab inſolentia re-
uocādo: magiſtros ꝛ vtiles ciues
fecit honoribuſqꝫ debitū auctori
tatis pōdus adiecit. Et vt ait An Q
ſel. de ſimilitudinibus. c. xlvj. i iu
uentute cōmendanda eſt oris ta
citurnitas: corporis continentia:
ꝛ verecundia. Et de tali adoleſcē
tia loquit Job. xxix. Sicut fui in
diebus adoleſcentie mee. Et ecc.
ix. Letare iuuenis in adoleſcen-
tia tua: et in bonis ſit cor tuum in
diebus iuuētutis tue. Juueni eni
parendū: ſeni vtendū: ait Sen̄.
epl'a. xxxviij. ꝛ maxime admonē
diſunt adoleſcentes: vt ſint ſubie R
cti: ꝛ obediētes ac obſequioſi: qa
vt dr̄ in tractatu de duodeci abu
ſiuis: terti⁹ gradus abuſionis eſt

adolescens sine obedientia. Se/
quit. Sicut in sensibus sobrietas
et morū perfectio: Sic in adole/
scētib⁹ obsequiū: subiectio: et obe
dientia rite requirat. Et post. Si
cut fructus non inuenit in arbore
in qua flos prius non apparuit:
sic et in senectute honorē legipti/
mū consequi non poterit: qui in
adolescentia alicui discipline non
laborauerit.
S ¶ Capl̄m quartū. De informa/
tione virorum.

Taliter aūt sunt admo/
nendi in ea etate que dī
virilitas: dictum est sup̄
vbi de informatione virorū. Eo
eni quo sunt vigore virtuosiores
cōplexione temperantiores: inco
lumitate saniores: ad sustinenda
terribilia constantiores: eo ip̄o de
bent perfectius seruire creatori di
T centes cum psal. Fortitudinē me
am ad te custodiam. Viriliter in
gt age: et confortet cor tuū. Job.
vj. Quid est fortitudo mea: vt su
stineā? Vbi. Greg. mor. vij. For/
titudo iustorum est: carnē vince
re: voluptatibus proprijs contra
ire: delectationes vite p̄sentis ex/
tinguere: huius mundi aspera p̄
eternis premijs amare: prosperi
tatis blādimenta contempnere:
V aduersitatis metū in corde supe
rare. Isa. xl. Qui confidūt in do/
mino mutabunt fortitudinē. Ad
monendi sunt ergo tales: vt sint
viri actu sicut sunt sexu: vt dictū
est supra.

¶ Capl̄m quintū. De informa/
tione senū a senectute.

Onsimiliter sunt admo
nendi senes: prout dicūt
senes a senectute: quia di X
citur senior f̄m papiam: q̄ sicut
etas corpis creuit: sic crescat etas
virtutis: et vt in tali etate sit om/
nium voluptatum iuuenilū ab/
dicatio. Quia vt ait Tul. de sene/
ctute: preclarū mun⁹ etatis. s. hu
ius est q̄ aufert a nobis quod in
adolescentia est viciosissimū. s.
voluptates. Sic Paulus q̄ fa/
ctus est vir: euacuauit que erant
paruuli. i. cor. xiij. Multo magis
qñ qs fact⁹ est senex dz talia eua
cuare. Ideo Señ. ep̄la. lxxviij. Y
ait. Gratias ago senectuti mee:
q̄ quicqd debebā nolle non pos
sum. ¶ Item sunt admonēdi ta
les vt circa salutaria studia sit eo
rum occupatio. Unde Señ. vbi
s. Ago gratias senectuti: q̄ letu/
lo me affixit. Sequit. Cum libel
lis mihi plurimus sermo. vt eniʒ
ait Auic. p̄te. v. de anima. Post
quadraginta annos intellectus
roborat. et Tul. de senectute. c. iiij
di. q̄ memoria: industria: ingeni
umq̄ vigent in senib⁹. s. dcō mo
do anteq̄ sint decrepiti. Et Señ. Z
ep̄la. lxxvj. Queris quid doceā?
Respondeo: seni esse discendum.
Et ibidē. Quid stultius q̄ q̄ diu
non didiceris non discere? Om/
nis etatis homies scola admittit.

A In hoc senescamus. Tamdiu di scendum est: q̃diu quis nesciat: & si ꝓuerbio credim⁹ q̃diu viuit. Nec vlli rei magis hec etas conuenit q̃ huic. ¶ Itē admonēdi
B sunt: vt sit i eis virtutū rectitudo vt eniz ait Ambro. exam. omel. i. Senectus est in bonis morib⁹ dulcior: in consilijs vtilior: ad cō stantiā subeūde mortis paratior: ad reprimēdas libidies fortior. Et Tul. de senectute. c. x. di. ꝙ arma senectutis sunt artes exercitationesq̃ virtutū. Unde senes pl⁹ agunt consilio: auctoritate: & sententia illis qui laborant: ꝓut exē
C plificat ibi de multis phis. & eoꝝ consilijs. ¶ Itē debet esse in eis bonoꝝ morū perfectio vt dictum est. s. ab Ambro. & virtutis alijs predicatio: prout ait Val. li. vi. c. i. de quodaz q ait. Duas res que amarissime ꝟident hominibus sibi prebere licentiā ad libere loquendū. Ex quo enim erat senex & cito moriturus nec hēbat ꝓlez pro qua eēt sollicitus libere dicere poterat veritatez: nec timebat.

¶ Caplm. sextū. De informatōe senum a senio.

Et si senes deō modo dicti: debent esse tales: merito magis senes dicti a se
D nio: quod est decrepita etas: Senes dicti quasi se nesciāt. Delirāt eni propter nimiā senectutez. Ut eni ait Señ. epistola xxxj. Senectus ē fex: & edificium putrescēs ruens vndiq̃. Idez epistola. lxi. Quemadmodum senectus adolescentiā: ita mors sequit senectutem. & ibi. Quēadmodū in naui que in sentinā trahit: cum vni rime: aut alteri obsistitur: vbi plu-
H rimis locis laxari cepit: & ceteris succurri nō poterit: nauigiū deijcit: ita est ꝺ senili corpore: tāq̃ ꝺ de putrido edificio: ois iunctura dilabitur: & dū alia claudit: alia distenditur. Circumspiciendū ergo est: quomodo exeat. Sequit. Nihil habet qō speret: quem senectus ducit ad mortez. Huic in-
I tercedi nō pōt. Alia genera mortis: spei sunt admixta. Non sic ꝺ senectute. Sūme aūt cauere debent senes ab excessu in alimentis: quia vt ꝺr. li. Saturnaliuz: senes citius inebriant ſm Aristotelem qa i eis corpus siccuz: & in membris durioribus nāles meatus: & iō exalatio cerebrum ascēdit. Et sequit. Hinc fit: vt sani senes magis iuuenū laborent tre-
K more membrorū titubantia lingue: abundantia loquēdi: iracundie ꝯcitatione. Studiū ergo talis senis esse dz: vt moriant in eo vitia anteq̃ ipse moriat: ait Sene. epi. xviij. Moriant i te vitia pri⁹ voluptates: turbitas: &c. Et ibidē Numera ānos tuos. pudebit: ea velle q̄ volueras puer. &c. Et epsa lxvij. Hec esse debēt opera senis
L illa nolle q̄ voluit puer: & bñ mori. Si enim non sit talis: erit pu-

er centum annorum: puer.ſ.mo
ribus centū annoꝝ.Iſa.vltimo.
Puer centum annorū moritur.
Sicut.exponit Greg. mor.xvij.
Nihil eniꝫ turpius ꝙ̄ ſenex inci
piens viuere: ait Sen̄ epl̄a.xviij.
H ꝛ pl̄us.Sero eſt tunc viuere.qn̄
diſidendū eſt. Hoc enim eſſe dꝫ
ſtudium ſenis: abdicare preteri/
tas voluptates:recogitare iugiter
priores culpas : ꝛ defectiones ac
ſuas penalitates ſeniles.Ut.n.ait
Grego. ſuper euangelium lib.i.
omel.i.in illa etate ſtatura curuat
I ceruix deprimitur : frequentibus
ſuſpirijs pectꝰ vrget:virtus defic̄
loquentis verba anhelitꝰ interci
dit: ꝛ ſi languor deſinit ſenſibus
ipſa ſalus egritudo eſt. Ut enim
recitat Sene.epiſtola centeſima
decima: verba Uirgilij referens.
Optima queqꝫ dies miſeris mor
talibus eui. Prima fugit: ſubeūt
morbi:triſtiſqꝫ ſenectꝰ.Et labor:
ꝛ dire rapit inclementia mortis.
Et ſequitur.Meliora ꝑteruolāt:
K deteriora ſuccedūt.Ubi ponit exē
plum bonū:ꝙ quemadmodum
ex amphora:qđ primo effluit:ſin
ceriſſimū eſt:grauiſſimū et turbi
dū qđ ſubdit.Sic i etate nr̄a:qđ
optimum eſt:in principio eſt:id/
qꝫ exhaurire in alijs patimur: vt
nobis fecem referuemus.Unde
ꝛ ſenectus inſanabilis morbus ē
Ideo qui ſenectuti cognomē im
poſuit triſtem illā vocauit.ſ. Uir
L gilius.ꝛ alibi. Palentes habitāt

morbi:triſtiſqꝫ ſenectꝰ.Iō Boe.
de conſol.c.i.Uenit eni propera
ta malis inopina ſenectꝰ. Et do/
lor etatem iuſſit ieſſe ſuā. Sciāt
autē ſenes: ſe non habere annos
qui tranſierunt: ꝛ ſe dicunt hēre
prout dixit Lelius cuidā dicenti:
Sexaginta annos habeo.Uos in
quit dicitis hēre quod non habeꝭ M
Et hoc ideo:qꝛ fluit tēpus:ꝛ aui/
diſſimos ſui deſerit. Nec qđ fu/
ratum eſt:meū eſt: nec quod fuit
ait Sen̄: de naturalibus.q. li.v.
in fi.Ex quo ergo non reſtat ſeni
ſpes đ vita: ꝛ impoſſibilis eſt diu
turna dilatio mortis:nō reſtat ni
ſi ꝙ homo ſtudeat bene mori in
ſenecta vberi: ꝛ plenus dierum
cū ſanctis patribus.Et vt ſic mo
riat debet bene viuere in iuuen/
tute ꝛ merita congregare plima.
Ecc.xv. Que in iuuētute tua nō
congregaſti: quomodo inueni/ N
es in ſenectute . Sic eni dies i iu
uentute tua ſic ꝛ ſenectꝰ tua.Deu.
xxvj.Et dꝫ mori reliqns exēplū
bonum iuuenibꝰ poſt ſe:ſicut fe/
cit ille bonus ſenex: q ait.ij.Mi
chee.v.Adoleſcētibus exemplū
forte đ relinquā.ꝛc.Quā glorioſi
ꝟo ſint boni ſenes ait Ecccle.xv.
Quā ſencioſa veterano ſapientia
Sequit. Corona ſeniū multa ſa/
pientia.De ſapientia ꝟo ꝛ virtuti
bus ſenum: ꝛ eorū operibꝰ ac lō
geuitate Tul.lib.viij.Ubi narrat
đ quodā qui cū centeſimū annū
ageret: interrogatus quapropter

diu viuere vellet: ait. Quia nihil
O habeo qd̓ senectutē meā accuset.
Non eni gliandū est seni de sene
ctute etatis: nisi esset senect⁹ sapie
⁊ virtutū. ait. Sene. epl'a. 50. Nō
vt diu viuam⁹ curandū est: sꝫ vt
satis. Est longa vita: si plena est.
Implet aūt: cum annis sibi suūꝫ
bonum reddit: ⁊ ad se potestateꝫ
sui trāstulit. Quid illuꝫ sexaginta
anni iuuant per inherētiā exacti
P Non vixit iste: sed in vita mortu
us est. Et sequit. Quemadmodū
in minore corpis habitu pōt ho-
mo esse perfectus: sic in minore
tempore potest esse vita perfecta.
Queris: Quid sit amplissimum
vite spacium: vsqꝫ ad sapientiaꝫ
Q venire. Et ibi de alijs senibus vir
tuosis. Econtra secundus grad⁹
abusionis est: senex sine religiōe
prout dr̄ in tractatu. de duodeciꝫ
abusiuis: vbi dr̄. Quid stolidius
esse potest: si mens ad perfectio-
nē festinare nō contendat: qn̄ to
tius corpis senectute confect⁹ ad
interitū properat: Caligat oculus
R auris grauiter audit: ⁊ sic de alijs
membris: que omnia: ruituram
domum corpis cito pronunciant
Et ponit exemplum. Sicut in li
gnis reproba arbor apparet que
S post flores fructus non exhibet:
sic reprobus est: quem flos iuuē-
tutis deserit: Et tn̄ bonorū operū
maturos fructus non impendit.
Sequit ibi. Cauēde sunt due par
ticule: que i carne nō veterascūt

⁊ hoīem ad peccatū trahūt. s. cor
⁊ lingua: qr noxias cogitationes
quas cor machinari senserit: lin-
gua pandit. Caueat igitur. similis
etas: ne iste particule iuuenescen
tes totam armoniā destruant. Et
subdit regula generalis. Unicui-
qꝫ etati considerandū est: qd̓ eta
ti eminenti. dignū scit. Hoc agat
quo nec vitā: nec etatem: nec mi-
nisteriuꝫ vilescat. Predicator er
go cum predictis ꝯferat de eis q̄
competūt cuilibet dr̄ie etatis: no
ciua ⁊ inhonesta dissuadendo ⁊
suadendo contraria.

¶ Tertia distinctio. De informa
tione nobilium sanguine.

¶ Capl'm. primū. Qd̓ non glo-
rientur de sua nobilitate.

D Ebet similiter predi-
cator admonere ho-
mines ⁊ cū eis confer
re de his que spectant
ad differentias cōdi
tionis. Sunt eni aliqui nobilis ⁊
ingenue conditionis ⁊ sunt alij i
ferioris ꝯditionis ⁊ seruilis. No
biles igit admonendi sunt: ne se
efferāt: aut inaniter glient de sua
nobilitate: nec vilipendant alios
aut contempnant. Oēs enim eq̄
sūt nobiles respiciēdo. s. originē.
Et ista noia. s. seru⁹: libertin⁹ aut
ex ambitiōe sunt: aut ex iiuria: ait
Sen̄. epl'a. lviij. Job. xxxi. Nun-
quid non in vtero fecit me qui ⁊
illū: Ubi Greg. mor. xxi. vt. s. ha

bitum est. Oēs hoīes natura eq̄les sunt: sed accessit dispensatorio ordine: vt qdaʒ prelati alijs videantur. ⁊c. Rōne ergo indifferentie originis non oportet multum gloriari. Ecc. Quid superbis terra ⁊ cinis. Item nō oportet multum gloriari ratione superioritatꝭ illius partis cuius est ista nobilitas. est enim ex parte carnis ⁊ sanguinis que ē infima pars hominis. Osee. ix. Glia eorū ab vtero ⁊ partu. ¶ Item nec ratione alienitatis illius nobilitatis ab eo cuius dr̄ esse ait. Boe. iij. de conso. c. vj. Quam sit inane inquit: ⁊ q̄ꝫ inutile nobilitatis nomen; qs nō videat? Que si ad claritatē refertur: aliena est. videt̄ nāqꝫ esse nobilitas quedaʒ de meritis proueniens laus parentum. Qd̄ si ad claritudinē predicando facit: illi sunt clari necesse est: qui predicātur. Quare splendidū te: si tuam non habeas: aliena claritudo nō efficit. Iteʒ Apuleꝰ de deo Socratis. In hoibus consideradis: noli illa. i. aliena estimare. Seqt̄. aliena voco que parētes pepererunt. Et post. Generosus es: parentes laudas. Ideo Hiero. epistola. cxxiij. Non est iquit gloria de nobilitate carnis: Quia nec vicia nec virtutes parentum imponenda sunt filijs: Nisi supple fuerint imitatores parentum. Et Criso. omel. v. dicit. ꝙ nobilitas vel bonitas cognatorum nō valet nisi fuerimus nosipsi boni. Et Idem omel. ix. dicit. ꝙ bonitas parentum non prodest: ponens exemplum de Esau. Idem super Jo. omel. lxxxix. Non valet habere patrem Job sine opibꝰ. ¶ Item non est gloriandum de ea ratiōe modice vel nullius vtilitatis. Ait Crisostomus super Math. Omel. ix. dicens ꝙ nō prodest malis bonitas parentuʒ: ⁊ nihil obest bonis eorum malitia. Et idem super Joh. Omel. xxxij. Cognatio carnalis nō valet sine spirituali. Iteʒ non est glorianduʒ de ea ratione possibilis degenerationis ab illa. Nobiles enim dicti ista nobilitate sepe degenerant ait Valeri. libro. iij. c. v. ponēs exemplū de multis qui a splendore parentuʒ degenerauerunt: dantes se ignauie: sordibus ⁊ nequitie. vnde ait de tali: ꝙ est monstro similis. Ideo vocat tales nobilia portenta imbuta sordibus. Similiter vocat ea deformes vmbras gurgite turpitudis. Hinc ⁊ quidaʒ sapiens ait. ꝙ nō viuentes s̄m nobilitatem pentū sed sub vmbra eoꝝ sunt similes locis sordidis: sole illuminatis. ¶ Item non est gloriandum de dicta nobilitate ratiōe iudicij durioris: nisi filius imitator sit pr̄is vt eniʒ ait Crisosto. vbi. s̄. omel. xxix. v̄tus parentum nihil valet sed ex hoc magis iudicium sumimus. Et vt ait Juuenalis loquēs

[Margin letters: X, Y, Z, A (left); B, C, D, E (right)]

ɓ tali nobilitate. Omne animi vi
F cium tanto conspectius in se Cri
men habet. quanto maior q pec
cat hr. Et alibi. Incipit ipsorum
ꝯtra te stare parentũ. Claramq͡ȝ
fassem preferre pudendis. Pre
dicta ergo nobilitas vana est: in/
fructuosa: nociua. nisi illam co/
mitetur vera nobilitas quaȝ fa/
cit virtus ait ibi Iuuenalis di. ꝙ
G virtus nobilem facit. Nobilitas
enim vera est: animuȝ q̄ morib⁹
ornat. Hec est appetenda: acqrẽ
reda: retinenda. Ille enim gene
rosus est: q ad virtutẽ bene a na
tura est composit⁹: ait Sen̄. epi/
stola. xlv.

¶ Capitulũ secũdũ. De vera nobilitate.

Item est nobilis qui ƀm
i phie documenta viuit.
Nobilẽ enim facit phia
ait Sen̄. epla. xlviij. di. ꝙ Pla/
tonem phia fecit nobilẽ nõ inue
nit: verã aũt nobilitatem eẽ facit
generatio spũalis q̄ est ƀm deuȝ
ait Crisosto. super Math. omel.
xliiij. vera nobilitas sola est volũ
tateȝ dei facere. Et hic est mõus
nobilitatis. Nec in filijs magna
sapiam⁹: nisi eoꝝ ṽtuteȝ hẽam⁹
Neq͡ȝ in patribus nobilib⁹: nisi
H sim⁹ illis siles. Et de hoc Hiero
nymus de coniugio. Sola ingt
apõ deũ libertas est non seruire
peccatis. Sũma apõ deũ nobili
tas ẽ clarere virtutib⁹. Itẽ Ber.
ad Eugeniũ. Gen⁹ apostolorum
est non aliũde nobile ꝙ̃ moꝝ in
genuitate ⁊ fidei fortitudie. Sũt
igitur monendi nobiles: ne glo/
rient inaniter de carnali nobilita
te: sed eoipso diligenti⁹ caueant a
peccatis. Ait Tul. primo de offi.
c. vij. In honoris: ⁊ potentie ac
glorie cupiditatib⁹ magis cauen
dum est: ne qd peccet. Ecõuer/
so tamen est de mltis: ait Greg.
primo dial. c. xvi. di. Nonnullis
nobilitas gñris parit ignobilitatẽ
mẽtis. Et isti faciũt quasi clipeũ
ad peccandũ ⁊ deffendendũ sei
peccatis de sua nobilitate. Con/
tra quos. i. Pe. ij. Quasi liberi ⁊
nõ quasi velamen habentes ma
litie libertatem.

¶ Capitulũ tertiũ. De istructione ignobiliũ.

Contrario monẽdi sunt
e ignobiles: vt studeãt no
biles esse virtutib⁹: licet
ñ sint nobiles nobilitate sangui/
nis: q: humili loco nati mlti cla/
ri fuerũt ait Va. li. iij. c. viij. ponẽs
exemplũ de talib⁹. Sicut de Tu
lio hostilio: quẽ in cunabulis ac/
cepit agreste tuguriũ: eiusq͡ȝ ado
lescentia in pecore pascendo fuit
occupata. validior etas Roma/
nũ imperium rexit ⁊ duplicauit.
Senect⁹ in altissimo maioritatis
fastigio fulsit. Et ibi de talibus.
¶ Similiter narrat qualiter hu
milr nati fulserũt nobilitate phie
Socrates inquit nõ solũ homi/
num consensu verumetiaȝ Apo
linis oraculo

M linis oraculo sapientissim⁹ iudica
tus phanarethe mr̄e obstitrice:
⁊ Sophonisco patre marmora/
rio genit⁹: ad clarissimū glorie lu
men accessit: ⁊ si virtus per seip
sam estimat magister optim⁹ vi
te. Et ibi. Quam matrem Erupi
des: Aut quem patrem. Demo/
stenes habuerit. Ipsoꝝ quoqꝫ
nomen seculo ignotū fuit. Alte/
rius eius matrem cultellos ven/
didisse: omniū pene doctoꝝ lit/
tere loquunt. Sed qd aut illius
tragica: aut huius oratoria vi cla
rius? Nat⁹ ergo de humili gene/
re: clarus tamen phia ⁊ virtutib⁹
magis cōmendabilis est: nobili
⁊ alto genere nato: talibus caren
N te. vnde Iuuenalis vbi. s̄. Ma
lo tibi. pr̄ sit Thersites dūmō tu
sis Eacyde silis vulcanaqꝫ arma
capessas q̄ te Thersite silez pro
ducat Achiles. Quasi di. Me/
lior est probus natus ex patre hu
mili ⁊ vili: q̄ nat⁹ ex nobili: ⁊ ta/
men improbus ⁊ vitiosus.

¶ Capl'z. iiij. Qd nō ē gliandūz de pemin ētia donoꝝ naturaliū.

T sicut gloriandū nō est
O e de nobilitate parentū si
ne nobilitate virtutū: ita
sunt admonendi hoies: ne glien
tur inaniter de excellētia donoꝝ
naturaliū: nisi regant regulis vir
tutum gratuitaꝝ. Imo q̄to acce
pit quis plura dona naturalia: si
ue a parte anime: q̄lia sunt inge/
niū ⁊ memoria: siue a parte cor/
poris: q̄lia sunt sanitas: pulchritu
do: agilitas ⁊ hmōi: tanto hūilior P
esse debet. Math. xxv. vni dedit
quinqꝫ talenta. vbi Greg. super
euange. omel. ix. Tanto quis dꝫ
esse humilior ex munere: q̄to se
obligatiorē conspicit in redden/
da rōne. Et. i. cor. iiij. Quid ha/
bes qd non accepisti? Et si acce
pisti: qd gloriaris quasi non acce
peris. Iō Hiere. ix. Non gloriet
sapiens in sapientia sua: nec for/
tis in fortitudine sua. Cū enim ta
lia coia sint bonis ⁊ malis: nul/
lus debet eis extolli. Sunt enim
bona quedā hereditaria. i. here/
dū dei: ⁊ q̄dam filioꝝ ꝯcubinaꝝ Q
ait Aug. de patientia. Et Greg.
mor. Quedaꝫ sunt dona sine q/
bus ad vitam nō pertingit. Alia
sine quib⁹ peruenit. Et eodez. xi.
Quedam sunt dona q̄ muniūt:
q̄dam que ornāt. De talibus igit
nemo extollat: ne per ea peccata
cumulent. Sūt eniz multi abutē
tes donis dei. Sicut q per indu
striaz naturalē ⁊ prudentiā alios R
impugnant ⁊ seducūt: ac mala si
bi multiplicant. Sapientes enim
sunt vt faciant mala: bene autem
facere nesciunt. Isai. v. Et Luc.
xvi. Filij huius seculi prudentio/
res filijs lucis in generatione sua
sunt. ¶ Similiter sunt abutētes
sua pulchritudine: ⁊ alios alliciē
tes ad malum. Sicut homines
pulchri ⁊ impudici: vel mulieres
quaruꝫ pulchritudo alios alicit ⁊

storicat: cū deberent ex hoc am/
S plius deū amare ꝛ laudare: pro/
uer. xi. Circulus aure⁹ in narib⁹
suis mulier pulchra ꝛ fatua. Sus
enim licet haberet circulū in na/
ribus aureū illi non pceret: quin
supponeret stercorib⁹: ꝛ foderet/
T ꝛ immūditiā obuiātē. Ita mulier
pulchra ꝛ fatua pulchritudinem
ostat omni scortatori: ꝛ ꝯmiscet
oi feditati: cū eam deberet poti⁹
occultare: ne aspicientes illaquea
ret. exemplo illi⁹ adolescentis de
quo Vale. li. iiij. c. x. dicit: ꝙ ado/
lescēs in ethruria regiōe excellē/
tis pulchritudis: cū mira spē ꝙ̃
pluriū feminaꝝ illustriū oculos
sollicitaret: ac per hoc viris ac pa
V rentib⁹ eaꝝ se suspectū esse cerne
ret: oris decorē: vulnerib⁹ ꝯfudit
Defformitatēq̄ sanctitatis sue fi
dem: ꝙ̃ formā irritamētum alie
ne libidinis maluit. Et de eodē
Ambro. iij. de virginitate ait. Iu
uenē veteres fabule ferunt: cum
ꝓpter admirabilē oris pulchritu
dinē in amorē incenderet femi/
nas: stigmatib⁹ exarasse vultum
suum: ne qua eū amare posset.
Moneat igit predicator diuin⁹
hoies nō gl'iari depredictis: nec
se arroganter efferre: q2 nō ex ta
lib⁹ sunt hoies estimandi ait Se
X ne. ep'la. lxxix. vt eniz ait: oia bo/
na sua ꝯstant ex ꝓprio. vbi ponit
exempla. vitē fertilitas cōmem
dat: sapor vinū: velocitas seruū:
ferre sarcinaz equū. ꝛ sic de alijs.

Id cuiq3 rei optimuz esse dz cui
nascit qd censet. In homine qui
dez optimū est rō. hac animalia
antecedit. deos sequit. Ratio er
go pfecta: ꝓpriū bonū hominis
est. Cetera sibi cū aīalib⁹ comu/ B
nia. valet scilicet hō. ꝛ leones si/
militer valent: formosus est: ꝛ pa
uones: velox: ꝛ equi. ꝛ sic de alijs
Quid ergo ī hoie ꝓpriū: ꝛ rñdz
Ratio. hec recta ꝛ ꝯsumata feli/
citatez hominis implet. Sed nō
ē ratio perfecta sine diuina gratia
siue gratuita ꝟtute. vñ ait Señ.
ibidē. Hec ratio perfecta virtus C
vocat: eadēq3 honestū ē. Id ita/
q3 vnū bonuz est in homine qd Z
vnū hominis est. Et post. Bon⁹
aūt est homo: si ratio explicata ꝛ
recta est. ad nature sue vtilitatem
ꝯmendata. Hec dicit virt⁹: hec
est honestū ꝛ vnicū hominis bo D
num. Qui igit gloriat: in dño glo
riet. i. cor. xi. Et gloria nr̃a hec ē:
testimoniū cōscientie nostre. vñ
ꝛ sapientes virgines habuerunt A
oleum in vasis suis: sed fatue ca
ruerunt Math. xxv.

¶ Quarta distinctio. de informa
tione hominū quo ad differen/
tias sustētatiōis. siue possessiōis.

¶ Cap. i. De admōitiōe diuitū.

D Ebet similiter predi/
cator dei alloq homi/
nes ꝛ vtiliter admo/
nere ẜm differentias
sue sustentationis vel
possessionis: admonēdo diuites E

ro mō quo debēt admoneri: ⁊ si
militer pauperes. Et q2 de horuz
admonitione Gre. ij. pastoralis
satis instruit. iō dicendū breuiter
B de his ad occasionem dandam.
Sūt enim diuites admonēdi q̄
ad diuitiaꝝ ꝯgregatiōez: ne iniu
ste cōgregent. s. per rapinas: vsu
ras. vł dolosas mercaturas: siue
per alios modos quibus iniuste
ꝯgregant: ꝓpter qđ dicunt ma-
mone iniquitatis. Math. vi. vñ
Hierony. epła. xcvij. Ois diues
aut iniquus: aut heres iniqui est.
C Isti etiā sunt admonēdi: ne diui
tie ab eis inordinate appetant vł
ament. Qui eni volūt diuites fie
ri incidūt in varias temptatiōes
⁊ in laqos diaboli. i. thi. vi. Et q
amat diuitias: fructum nō capit
ex eis. Ecc. v. Sūt ēt admonēdi
D ne impie ab eis retineant: paupe
ribus esurientib⁹ ⁊ sitientib⁹ non
ꝓuidendo. Ecc. v. Noli anxius
esse in diuitijs iniustis. Et. i. Jo.
iij. Qui habuerit substantiā hui⁹
mundi: ⁊ viderit frēz suū necessi
tatem habere: ⁊ clauserit viscera
sua ab eo: quō charitas dei ma-
net in illo? ¶ Itez sunt admonē
di: ne ꝯfidāt in diuitijs: eo ꝙ ca
duce sunt ⁊ deffectibiles: nō va
lentes ꝓtegere: aut deffendere in
E die vltionis: nisi bene erogentur
ꝓuer. xi. Qui confidit in diuitijs
corruet. Et ibidē. Nō ꝓderūt di
uitie in die vltionis. ¶ Itez sunt
admonendi: ne superbiant de di
uitijs nec paupes ꝯtēnāt. i. Thi.
vi. Diuitib⁹ hui⁹ seculi ꝑcipe non
supbe sapere: nec sperare in in-
certo diuitiaꝝ. Non enim ꝓpter
diuitias sunt apđ deū electi. Jac.
ij. Nolite in personaꝝ acceptiōe
habere fidē. Sequit. Si itroierit
in conspectu vestro vir: anulum
aureū habens ⁊c. ¶ Itē sunt ad F
monēdi: vt sciant se nō posse ex
hoc mundo diuitias ferre. Job
xxvij. Diues cū dormierit: nihil
secū affert. vbi Greg. mor. xviij.
Diu cū reb⁹ nostris durare non
possum⁹: q2 aut nos eas morien
do deserim⁹: aut ille nos viuētes
quasi đserūt pereūdo. Iō restat
vt diuites admoneant de ꝯmu-
tādo terrenas diuitias ꝓ celestib⁹
Ait ibidē Gre. Terrena seruādo
amittim⁹: largiēdo seruam⁹: pa G
trimoniū nostrū retentuz perdi-
mus: manet erogatuz. Seqtur.
Agendū nobis est: vt res absolu
te perituras: in non pereuntē co
gam⁹ transire mercedem. Ideo
Luce. xvi. Facite vobis amicos
de mamona iniquitatis. Et. i. thi.
v. Diuitibus huius seculi ꝑcipe.
⁊c. Sequit. Bene agite: diuites
fieri: in bonis operib⁹: facile tri-
buere: thesaurizare bonū funda
mentū. ⁊c. Pauperes enim sunt
latorarij nostri in celū. i. efferētes H
elemosynas que dant eis quo ad
fructū: ait Aug. li. i. sermonū ser
mone. iij. Elemosyna enim viri
quasi saculus cū ipso. Ecc. xxix.

Jõ voluit deꝰ vt aliqui essent pau
I peres quibus daret elemosyna:
vt regnũ celoꝝ esset venale: ait
ibidẽ sermone.xxxvi. ¶ Itẽ sunt
admonendi diuites: vt precaueãt
⁊ precogitent futuras penas que
irrogant diuitibꝰ .i. amatoribꝰ di
uitiaꝝ: ⁊ eis herentibus. Luc.vi.
Vhe vobis diuitibꝰ qui habetis
hic consolationeꝫ vestrã. Jaco.
iij. Agite nũc diuites plorate vlu
lantes in miserijs vestris. Juste
igitur debent diuitie congregari:
ordiate amari: pie erogari: ⁊ sal-
K tem affectu ꝯtemni: vt dictũ est.
Sunt enim bone: sed non faciũt
bonũ: sed quibus est bene vten-
dũ. ait Aug. de verbis dñi ſmo-
ne.xij. Quid ꝓdest plena archa
bonis: inani ꝯsciẽtia? Bona vis
hẽre: ⁊ bonꝰ eẽ nõ vis? Erubesce
re debes de bõis tuis si domꝰ ple
na bõis: te malũ hꝫ dñꝫ. ⁊c. Nõ
L eniꝫ est ex his homo estimãdus
vel reputandus ait Señ. episto-
la.xxix. Cũ volueris veraꝫ ho-
minis estimationeꝫ videre et sci
re qualis sit: nudũ inspice. ponat
idest deponat patrimonium: po
nat honores ⁊ alia fortune men-
dacia: corpus ipsum exuat: ⁊ ani-
muꝫ intuere q̃lis q̃tusq; sit: alie-
no an suo magnus. ⁊c. Et non so
M lum admonendi sunt diuites de
predictis? sed etiam ad ꝯsideran
dum diuitiaꝝ vilitates: qꝛ lutum
sunt ⁊ terra. Abach. Vhe ei qui
multiplicat non sua. vsq; quo ag

grauat contra se densum lutum:
vnde Apo. Omnia vt stercora
arbitratus est: que retro sunt ob
liuiscẽs. Phil.iij. ¶ Itẽ admo- N
nendi sunt ad considerandũ mo
lestias: diuitias concomitantes.
Spine.n. sũt suffocantes verbuꝫ
Luce.vij. ꝓut exponit Greg. li.
i. super euãge. Omel.xvi. qꝛ mẽ-
tem: cogitationũ suaꝝ punctioni
bus lacerant. ¶ Item admonẽ-
di sunt ad considerandũ eaꝝ fal
latias. ꝓpter quod dicit saluator.
Fallatie diuitiaꝝ. Et vere fallaces
vt ait Grego. dicta Omel: qꝛ diu
nobiscũ manere nõ possunt: ⁊ qꝛ
mentis inopiã nõ deponũt. Sũt O
eniꝫ diuitie vmbra imbecillis: fu
mus qui dissoluit: flos agri. Jõ
non est in eis gl'iandũ: ait Criso
sto. sup Jo. Et sap.v. Quid no-
bis ꝓfuit superbia nostra: ⁊ diui-
tiaꝝ iactura ꝯtulit nobis? ⁊c. Se
quitur. Transierũt hec oia tanq̃
vmbra. ¶ Itẽ admonẽdi sunt:
vt ꝯsiderent multimoda earum
impedimenta. Ligamenta enim
sunt: muscipula sunt: onera sunt P
amantibus eas. Sap.xiiij. Crea
ture dei facte sunt in tẽptationem
aie hominum: ⁊ in muscipulam
pedibus insipientũ. vñ Aug. de
verbis dñi. Omel.xxxiij. Amor
temporaliũ viscus est spũaliũ pẽ-
narum. Concupisti: hesisti. ⁊c.
Amor enim mũdi adulterat ani
nam. amor fabricatoris castigat:
ait idẽ omeli.lij. Et qꝛ difficile est

habere diuitias: & non amare:
Ideo piculose sunt possessoribus
Q ait Saluator. Mat.xix. Si vis
pfect9 esse vade vēde omnia.&c.
Sequit. Facili9 est: camelu3 per
foramen acus transire. &c. Hec et
multa alia ɔsiderantes antiq: di
uitias ɔtempserūt tam dñi siue
regentes q̄3 studiosi & sapientes:
q̄3 sancti ac filiū dei sequētes: vt
patebit infra parte.vi.vbi de pau
pertate religiosoru3.ps. Diuitie si
affluant nolite cor apponere. De
diuite vo nō considerante predi
cta: nec puidente sibi de eternis
tabernaculis dicit in tractatu de.
R xij.abusiuis. Quart9 inqt abusio
nis gradus est diues sine miseri
cordia: qualis est ille qui supflua
non distribuit indigentibus: nec
thesauriçat in celis. Ideo dicūtur
maledicti auari: Math.xxv.qr
qui preteribant eor tabernacu
la nō dicebāt: Bñdictio dñi sup
vos. Tal' fuit diues epulo luc.xvi.
¶ Capl'3.ij. De admonitiōe pau
perum: & paupertatis vtilitate.

c Onsimiliter sunt paupe
res admonendi de eis q̄
ad eos spectant. Et cu3
dicatur paupertas duobus mo
dis scilicet a mera necessitate. & a
S voluntate. Pauper eni3 est qui
vult esse diues scilic3 qui pauper
est rebus nō volūtate: ait Augu.
li.i.sermonū sermone.xi. Qual'r
autem instruēdus sit pauper vo
luntate dicetur.j.parte.vj.vbi de
volūtaria paupertate religiosor.
¶ Pauper aūt necessitate est in
struendus de longanimi sufferē
tia pauptatis: vt ea3 sustineat q̄si
medicamentū & purgatoriu3 sua
rum imperfectionū ait Gre. sup T
euange. omel'. vltima loquēs de
diuite Epulone & Laçaro paupe
di. q' quos mor infirmitas vul
nerat: medicina paupertatis cu
rat. Isai.xlviij. Elegi te in cami
no paupertatis. Sup quo Criso.
super Mat.omel'.iiij.ait. Pau
pertas est camin9 qui est horribi V
lior igne. Sicut eni3 eger non d3
grauari de medicamēto: nec pur
gandus de purgamento siue pur
gatorio: sic pauper monēdus est
ne de paupertate grauet': sed susti
neat sicut medicamētū: exemplo
Thobie.iiij.c.dicentis. Paupe
rem qdem vitam gerimus: sed
multa bona habebim9 si timueri
mus deū. ¶ Item admonēdus
est pauper non solum de sufferē
tia paupertatis: sed de placentia
& acceptatione. vt eni3 ait Señ.
epistola.ij. hōesta res est leta pau
pertas. Qui enim cū paupertate X
bene conuenit: diues est. Non q
par habet sed q plus cupit. pau
per est. Ideo Gre. sup Ezech.li.
ij.omel'.vi. Ille pauper est q eget
eo qd nō habet. Na3 & qui non
habet: habere tamen nō appetit
diues est. Et Señ. dicta epistola.
Non pauperē puta cui quātulū
cūq3 superest. Tali enim sats ē

Est enim quasi diues cū nō habeat. puer. xiij. ¶ Item est admonendus pauper de cauēda vera pauptate q̄ est in appetitu diuitiarū. Ait Grego. vbi. s. paupertas quippe in mentis inopia est: non in qualitate possessionis. Nā qui cū paupertate conuenit: pauper nō est. Et maxime admonēdus
V est: vt caueat a vera paupertate que est in peccato. Ibi eīz est vera paupertas scilicet verarꝫ diuitiarum. Apoc. iij. Dicis qꝛ diues sum. Sequitur. Et nescis qꝛ miser es ⁊ miserabilis pauper cecus ⁊ nudus scilicet priuatione verarū diuitiarū. De qbus Isai. xxxiij. Diuitie salutis sapientie ⁊ scientie: timor dn̄i. Ipse est Thesaurꝰ eius. vt enim ait Hiero. epistola xcv. Pauperē non facit cōmendabiliorem paupertas si inter sordes ⁊ inopiam peccata non caueat. Job. xxxi. Et absq; opimento
Z pauperē. Ibi Grego. mora. xxi. Minꝰ inops est qui vestem nō habet q̄ꝫ qui humilitatem. Ideo odibilis est deo pauper superbꝰ: Ecc. xxxv. ¶ Itē admonēdus ē de acquirendis diuitijs spiritualibus vt sit in deo diues: ⁊ impleat domum cordis thesauro celesti.
A Unde Aug. super ps. 51. Domꝰ est inanis: ⁊ cor plenū vitijs. Sequitur. Pauperes scilicet boni querūt vnde cor impleant: diuites vnde archam. Et ideꝫ super Jo. omel. xxv. Felix ille habet aurū in archa: iste dn̄m in cōsciētia. Compara vtrūq;. Ille habꝫ qđ perire potest. ⁊ vn̄ perit. Iste hꝫ deum qui perire non potest. ⁊ ibi habet quo frustrari nō pōt. Planum est ergo: ꝙ talis ⁊ est opulētior: ⁊ eius opulentia diuturnior. Deus enīz est opulentia mentiū: ait Aug. v. de ci. c. xviij. ⁊ felices facit: ait ibidem. ¶ Item admo- B
nendus est: vt ꝯsideret pericula diuitiū in alleuiatione sue paupertatis: ⁊ modica emolumenta que habet diues in diuitijs ⁊ innumera tormēta. Ubi enīz multe opes mlti sunt q comedūt eas. Quid ꝓdest possessori: nisi ꝙ cernit diuitias oculis suis. Sequit. Diuitie ꝯseruate in malū domini sui: pereunt in afflictione pessima.
¶ Iteꝫ admonendus est ad cōsiderãda comoda paupertatis: C
que sunt. Securitas ab hostibus exteriorībꝰ ⁊ conscientie: a periculis iteriorībꝰ. Jocūditas: Sociabilitas. ⁊ sic de alijs. Unde narrat Aug. v. confessio. ꝙ transiens per vicū vidit pauperē mēdicuꝫ iocantem ⁊ letantem: ⁊ ingemuit loquens ad socios. Omnibꝰ conatibꝰ quibus laboramus nihil volumꝰ: nisi ad securam letitiaꝫ peruenire: quo nos mendicꝰ ille precedit. Sequit. Ille letabatur: D
ego anxius eram. Securus ille: ego trepidus. ⁊c. Jō poeta. O tute tuta facultas. Paupis: angustiq; laris. O munera nundū in

tellecta deũ. Et alius. In precio
preciũ nõ ẽ: dat cẽſus honores.
Cẽſus ⁊ amicos: paup vbiq; ia
cet. Et Juuenalis. Cãtabit vacu⁹
coram latrone viator. Ideo ſecũ
dus phũs loquẽs ꝺ pauptate ait
F Paupertas eſt odibile bonũ: ſa
lutis mater: curaꝝ remiſſio: ſapiẽ
tie reparatrix: negociũ ſine dãno
intractabilis ſubſtantia: poſſeſſio
ſine calũnia. incerta fortuna: ſi-
ne ſollicitudie felicitas. Jſta pau
pertatis comoda ⁊ alia mlta an-
tiqui cõſiderãtes: in pauptate vi
xerũt. vt patet in pte. vi. ¶ Jtez
admonẽdus eſt: vt ꝯſideret filij
dei pauptatem: qui cuz eẽt diues
oĩuz: egen⁹ ꝓ nobis factus eſt. ij.
G cor. viij. Cõſideret ẽt ab eo pau-
pertatis ꝯmẽdabilitatẽ: ⁊ promiſ
ſionuz pauperum mltitudinem.
Mat. v. Beati paupes ſpũ. ⁊c.
Et Jſai. xx. Paupeꝝ ſuoꝝ miſe
rebit. ps. Alias paupeꝝ ſaluas fa
ciã. Et licet ſint pauperes neceſſi
tate: ſuſtineant tñ patienter ⁊ vo-
luntarie ⁊ caueãt a peccatis. Jm
pleant archã cordis diuitijs ſpiri
tualib⁹: vt beatificent̃ cũ Laça-
ro in regno beatitudinis. vñ de
bono paupe narrat Greg. ſuper
euan. li. i. c. xvi. ꝙ fuit qdã Ser
nulus noie: reb⁹ pauper: meritis
diues paralytic⁹ a pmeua etate.
Cui ad ſeruiendũ mater cũ fra-
H tre aderãt. Quicqd aũt ex elemo
ſyna poterat accipe: totum corũ
manib⁹ pauperibus erogabat.
Sequit̃. Studebat in dolore deo
gratias agere: hymnis dei ⁊ lau-
dib⁹ ſp vacare. Qui in extremis
poſit⁹ pegrinos ⁊ hoſpites vt ſur
gerent ⁊ ꝓs canerẽt hortat⁹ eſt.
Et cũ moriẽs cũ eis pſalleret: vo
I ces eoꝝ ꝯpeſcuit. di. Tacete. Nũ
quid nõ auditis q̃te laudes re-
ſonant in celo? Et ſic mortu⁹ eſt:
⁊ magna fragrantia oẽs repleti
ſunt vſq; poſt ei⁹ ſepulturã. Ecce
ait ibi beatus Greg. q̃liter e vita
exijt qui equanimiter flagella tol
lerauit. ¶ Cõſimilr legit̃ in vitis
patrũ li. i. añ fi. de quodaz ſene q
voluit videre aiam iuſti ⁊ aiam
peccatoris a corpore exuntes. Et
cũ veniret ad ciuitatez vbi ſolita
rius qui credebat̃ ſanctus morie
bat̃ accedẽs. ad eum vidit tartari
cũ ſupra eũ deſcendentẽ: triden-
tez gladiũ habentẽ quẽ poſuit in
corpore: ⁊ aiaz abſtraxit. Qui cũ
ꝓceſſiſſet vidit peregrinũ in vi-
co moriẽtem nõ habentẽ curam
Ad quem accedens vidit deſcen
dentes Michaelẽ ⁊ Gabrielem
rogãtes aiam vt exiret. Qua nõ
exeunte ait Gabriel Michaeli.
Sume eã. qui ait. Juſſi ſum⁹: vt
ſine dolore educam⁹ eaz: ⁊ abſq;
vi. Et ecce vt. ſ̃. videbatur venit
Dauid cũ cythara: ⁊ pſallentes
de hieruſalẽ. Et vt audiuit pſallẽ
tes eggreſſa eſt aia: ⁊ a Michae
le recepta: in celũ portatur. Qui
ergo paupes ſunt neccẽ patiẽter
ſuſtineãt ꝓpter deũ: exemplo di

ctoꝝ pauperꝝ vt beatificent in ce lis. Et de talibus debet ꝑdicator cum pauperibus conferre.

¶ Quita distictio. d admõitiõe hoīuꝫ ſꝫ differẽtias q̄litatꝫ vite.

¶ Capꝫ.i. De admonitione existentium in peccato.

K Debet similr predicator admonere hoīes diuersimode ſm variam vite eoꝛuꝫ qualitateꝫ: vt si sint in peccato: efficaciter suadeat: vt peccata dimittãt: ne sathane seruiãt: ꝛ ne ꝑ viã ꝑditiõis se in infernuꝫ precipitent. Ecc.xxi. Quasi a facie colubri fuge peccatũ. Sequit Dentes leonis: dentes illi⁹ interficiẽtes aīas hoīuꝫ. Quasi rũphea bis acuta iniqtas. Sicut eniꝫ fugeret hõ culubrũ intoxicãtem: ꝛ leonẽ deuorantẽ: ꝛ rũpheas truncidãtes: sic debet fugere peccata.

L vñ ꝛ bestias vocat Aug. trãsgressores mãdatoꝝ dei li. de.x. cordis De peccatis aũt ꝛ trẽsgressionibus q̄ sunt in peccatis: ꝛ miserijs ꝯcomitãtib⁹ ꝛ sequentib⁹: in breuilogo de virtutib⁹. ¶ Quãtuꝫ aũt gẽtiles detestati sunt peccatũ ob solã turpitudinẽ: qꝛ scilicet nihil turpe faciendũ est bono viro si etiaꝫ ex oī parte lateat: nihil iniuste: nihil libidinose: nihil incõueniens est faciendũ phĩa ꝑsuadet. vñ Tuli.iij. de offi.c.iiij. recitans fabulã quandã introductaꝫ a Platone: de quodã q vocabatur Giges: quẽ ferũt fabule descẽdisse in magnũ hiatuꝫ: vbi aiaduertit equum eneũ: in cuius latere vidit corp⁹ hoīs: magnitudis inusitate: viditq̃ anulũ aureum quẽ detraxit. Qui cũ venisset in ꝯsilio pastoꝝ. Erat enim pastor regius: ꝛ ꝯuertisset palã anuli ad palmaꝫ: anullo videbat: ꝛ ipse videbat omnia. Idẽ autem rursus videbat cũ in locũ anulum reuocasset. hac igit anuli opportunitate: regine stuprũ intulit: regeꝫ interemit: ꝛ alios quos voluit. Et sic repente anuli bñficio: rex exortus est Lidie. hũc anulum ait Tuli. ꝛ si habeat sapiẽs: sibi plus peccare nõ licere putet: q̄ si nõ haberet. Honesta eniꝫ viri boni non occulta querũt. hanc eandeꝫ fabulã introducit Ambro.iij. de offi. vbi ait. Quid necesse est fingere istũ equũ? ꝛc. Et qꝛ eo tẽdit: vtrum sapiens si vtat hoc anulo quo possit flagitia celar: velit peccare: cũ hoc pateat ex reb⁹ gestis scilicet q noluit sic fuit de Dauid: qui inuenit Saul in spelunca: ꝛ noluit occidere.i.Re.xxij. Si igitur gentiles sic detestati sunt peccatũ ratione sue turpitudis: q̄liter debet fidelis illd detestari. Ideo Señ. epla.liij. nũquã satꝫ cũ vitijs litigam⁹: q̄ persequi sine modo sine fine: Nam illis nec modus nec finis. Que cũ coꝛ tuum laniant ẽt si aliter exhi nequeũt: ipsũ coꝛ cum illis euellendum est. Et

epl'a.ciij.Desidero ꝯ vitia aspere duci: ꝯ ambitionez contumelio se: volo luxuriam obiurgari: libi dinem traduci.ꝛc. Considerans ergo fidelis enormitatē trāsgressionis q̄ est in pctō: qꝛ peccatū ē preuaricatio legis diuine ꝛ celesti um: inobedientia mandatorum ait Ambro.li.i.de para. Siue dictum vel factū vel concupitū cō tra legem eternā.ait Aug.contra faustum.xxi. Itē fidelis conside rans peccatū esse mortez anime: priuationē vite eterne que deus est.ait Aug.in sermone. Plangis mortuuz: sed plange impiuz. Plangis a quo discessit aīa: ꝛ nō plangis aiam a qua discessit de⁹ Mors eniz spūalis. est aie a dei cognitione auersio.ait Augu. de duabus aiabus. ꝛ mors est cum eam deserit deus. ait idez.xiij.de ci.c.i.Considerans etiam fidelis non soluz per peccatū amissionez dei: ꝛ bonorum spūalium: sed ēt ignominiosum seruicium Sathane p peccatū. Serui eni estis eius cui obedistis. Ro.vi. Considerans etiam horriduz peccati fetorem ꝛ putredinem: qꝛ tollerabilius canis putridus fetet homi nib⁹ q̄ȝ anima peccatrix deo: ait Ansel.in meditationib⁹: has mi serias peccati ꝛ multas alias con siderans fidelis de quibus in bre uiloquio de virtutibus: dȝ horrere peccata: ꝛ detestari: exēplo Da uid dicentis. Iniquitatē odio ha bui. Et de vitijs in generali ꝛ eorum nocumentis.ait Aug.ij.de sacramentis. parte.iij.c.i.q̄ septē sunt peccata criminalia. Seq̄tur Superbia aufert homini deum. s.per appropriationem: Inuidia proximum: Ira seipsuȝ. Accidia spoliatum flagellat. Auaritia flagellatum eicit. Gula eiectū seducit.sed Luxuria seductum: seruituti subijcit. Et ibidem. Aia rōnalis: in sanitate sua vas est solidum ꝛ integrum: quaȝ vicia hoc modo viciant ꝛ corrūpunt. Per superbiam inflatur: per inuidiaȝ arescit: per iram crepat. per accidiam frangit: per auaritiam dispgitur: per gulā inficit: per luxuriā cōculcat: ꝛ in lutū redigit. Quid autē sit vnumquodq̄ȝ eorum describit.di. Superbia est amor ꝓprie excellentie: Inuidia est odiū felicitatis aliene. Ira est irrationabilis perturbatio mētis: Accidia est ex cōfusione mentis nata tristitia: siue odium: ꝛ amaritudo aī imoderata. Auaritia est imoderatus amor pecunie: vel imoderatus appetitus habendi. Gula est imoderatus appetitus edendi Luxuria est concupiscentia experiende voluptatis: vel concubit⁹ desiderium supra modū: vel con tra rationē efferens. Ab his vicijs oriunt oīa mala: prout ait ibidem. Hi enim sunt duces aciep ꝛ exercituū viciorꝫ. Iob.xxxix. Procul odorat bellum: exhorta

tionē ducum: ꝛ vllulatum exerci tus. Ubi dñ Greg. mor.xxxi. de his septem vitijs que sunt duces exercituū viciorum. Et de vicijs que nascunt ex eis: in supradicto tractatu.

¶ Capl'm secundū. De admonitione penitentium.

Predicator ergo dei dissuadeat hominib⁹ dicta vitia: ꝛ suadeat: vt pugnent ꝯtra predictos duces exercitus: vt eos interficiant cum demonibus: sicut fecit Josue. viij.
V Sup quod dicit orige. omel. viij ꝙ rex Hay significat diabolum: cuius populus sunt vitia. s. auaricia: detractiōes ꝛ huiusmodi. Interficim⁹ aūt demones: non eorum propriam substantiā perimētes sed proprium opus eorū: qd̄ est facere homines peccare. Col. iij. Mortificate membra vr̄a q̄ sunt super terrā: fornicationē: immunditiā. ꝛc. Et. qꝛ hoc fit per penitentiā: suadeat homies ad illaȝ exemplo beati Joānis Baptiste: qui incepit predicationē a penitētia. Mat. iij. Penitentiaȝ agite. ꝛc. Et exemplo Saluatoris: q eodem modo predicauit Matth.
X iiij. Pniam agite: ꝛc. Et exēplo beati Petri act. iij. Penitemini igit. ꝛ conuertimini: vt deleantur peccata vestra. Est eniȝ pnia qua dicti hostes interficiuntur: Ait Augu. iiij. de ci. c. v. Penitentia
Y aīa resuscitat: ꝛ mors ipsa occidit

Sequit. Crucifixio interior hominis pnie dolores intelliguntur ꝛ continentie quedā salubris cruciatio: per quā mors ipietatis perimit. Est aūt penitentia optima res que defectus reuocat ad profectuȝ ait Aug. in Hyponosticon Sine penitentia est admissa deflere: et pnitēda nō admittere: ait idem ꝺ ecc. dogma. ¶ De laude vͦ pnie: ꝛ q̄ꝫte sit efficatie ponit exempla multa Hiero. i ep'la ad Occeanum de morte Fabiole loquens de mirabili humilitate penitentie: ipsius. Que credens licere: luxuriosissimū viruȝ dimittere: alium superinduxit. Mortuo vͦ superinducto sicut refert Z
ibi Hiero. in seipsam cōuersa q̄ tempore solent vidue negligentes: iugo ꝑuitutis excusso liberi⁹ agere: adire balnea: volitare per plateas: vultus circūferre meretricios ꝛ festiuos: ipsam saccum induere: erroreȝ publice fateri. ꝛ tota vrbe spectāte Romana añ diem pasce in basilica quadā stātem in ordine penitentū: epo ꝛ ꝑ sbiteris cum omni populo illacrimanti: sparsum crinē: ore liuido squalidas manus: sordida colla submittere. Que ingt peccata lamenta hec non abluunt? Petr⁹ A
trinam negationem: trina ꝯfessione deleuit. Aaron sacrilegium ꝛ conflationeȝ ex auro vituli fraterne correxere ꝑces. Dauid sancti ac mā suetissimi viri homi

cidium pariter ⁊ adulteriū:septeꝫ dierum emendauit fames. Jacebat in terra volutabat in cinere: ⁊ oblitus regie potestatis lumen querebat in tenebris. illumq̧ tn̄ respiciens quem offenderat: lachrimabili voce dicebat. Tibi soli peccaui ⁊ malum coram te feci. Atq̧ ita factū est. vt qui ruens docuerat: virib⁹ suis quēlibet stare non posse ne caderet. doceret per pn̄iam quomodo cadens resurgeret. Quem tam impiū legimus inter reges q̄ȝ Achab de q̊ scriptura dicit. Non fuit talis: vt Achab. qui venūdatus est vt faceret malū coram dn̄o? Cum tn̄ propter sanguinē Nabobt correptus fuit ab Helia. ⁊ audisset irā dn̄i: occidisti: insuper ⁊ possedisti Ecce ego inducam super te malum. ⁊ demetam posteriora tua. ⁊c. Scidit vestimenta sua: ⁊ operuit cilitio carnē suam: ieiunauitq̧ ⁊ dormiuit in sacco: ⁊ ambulabat demisso capite. Et tūc factus est sermo dn̄i ad Helyam. dicas Nonne vidisti Achab humiliatum coraȝ me? Quia ergo humiliatus est mei cā: nō inducaȝ malum in dieb⁹ eius. O felix penitētia que ad se dei traxit ocl'os: ⁊ furentē sentētiā dn̄i: confesso errore mutauit. Hoc idē ⁊ Manasses in Paralipomenon ⁊ rex Niniue fecisse legit in ꝓphis. Publicanus quoq̧ in euangelio. Ex quibus primus non solum indulgentiam: sed etiā regnum accipere meruit. alius sn̄iam dei reuocauit: tertius pectus suuȝ verberās pugnis: oculos nō leuabat ad celuȝ: ⁊ multo iustior recessit ex humili confessiōe vitiorū: q̄ȝ phariseus: superba actatione virtutuȝ Dicamus ergo illam hostiā placabilem: ⁊ sacrificium deo acceptum spūm contribulatum. hec omnia Hiero. vbi. s̄. Qualiter āt est penitendum. ⁊ de partib⁹ penitentie: ⁊ vtilitatibus eius dictū est in breuiloquio de virtutibus: Ubi de penitentia.

¶ Sexta distinctio. De admonitione hominum s̄m differentias statuum.

¶ Capitulum primū de admonitione coniugum.

Similiter ꝑdicator debet aloqui homines: ⁊ cum eis cōferre s̄ȝ differentias statuum que sunt ꝯtinentie cōiugalis: vidualis: v̄ginalis. Qualiter autē admonendi sunt coniuges dictum est supra parte prima Et de hoc etiā Aug. de bono cōiugali per totum.

¶ Capl'm secundū. De admonitione viduarum.

Ualiter v̄o admonende sūt vidue similiter dictū est supra. i. parte. Quas etiā admōet Apo. i. Thi. v. dicēs Uidua eligatur non minus sexaginta ānorū. que fuerit vnius vi

vel vxor. Sequit. Uolo. ⁊c. Antiq
tus quoq3: que vno contente fue
B rant matrimonio: corona pudici
tie honorabant: prout ait Ualeri⁹
li.ij.c.i. vt habitum est. ẜ. parte. ij.
di.iiij.c.vj. Tales aũt viduas cõ/
mendat Hiero. contra Jouin.
exemplificans de multis que se/
cundo nubere noluerunt. Sicut
de Martia Catonis filia: a qua
lugente virum: cũ matrone que
rerent: quẽ diem haberet vltimũ
luctus: rñdit. quẽ ⁊ vite. Jlla eni3
que sic flebat virũ mortuũ. de se
cundo matrimonio non curabat
¶ Similiter de alia: quã cum ꝓ
pinqu⁹ moneret vt secũdo nube
ret: esseq3 sibi etatem integram:
C faciem bonam: nequaq͂ inquit
hoc faciam. Si eni eque bonum
vel meliorem viru3 habuero q͂
ante habui: nolo nubere timore
ne perdã. Si malũ quid necesse
est: post bonũ pessimũ sustinere?
¶ Similiter narrat ibi: ꝙ portia
minor: cũ laudaret apud eã que
dam que bis maritata fuerat: ait
Felix ⁊ pudica matrona nũq͂ ni
si semel nubit. ¶ Siliter Mar
cella maior rogata a matre nube
re noluit. ¶ Similiter Ualeria/
D amisso Seruio viro suo nobili:
nubere renuit. Et interrogata q͂/
re ait sibi. maritũ secundum nõ
semper viuere: Seruiu3 aũt sibi
semper viuere. Et ibi multum de
hoc. Unde subdit. Jmitet nupte
Claudias ⁊ Cornelias. i. mulieres

de progeniebus illis. Et cũ Apo. E
mulieribus bigamiam: vel ter/
gamiã legerint indulgentẽ: legãt
anteq͂ religio nostra fulgeret in
mundo vnicubas semper hũisse
inter matronas decus: ⁊ per illas
muliebri fortune sacra solitũ fieri
sacerdotem nullum bigamũ nul
lum flamen bimaricũ: ab eniensi H
bus Serophantios in cunis ca/
strari: ⁊ postq͂ in pontificatũ ele
cti: viros desinere esse: adyafica
te sorbitione .s. cuiusdam herbe.
¶ Multum aũt hortat ibi Hiero.
viduas ad seruandã viduitatem
⁊ ne iterato nubant. ¶ Et de ser/
uanda viduitate: ⁊ qualis vidua
debeat eẽ bõa Hiero. epl'a. xciiij. F
que intitulat de viduitate seruan
da: vbi multũ dehortat secũdas
nuptias enumerans multas ear
molestias. Unde ait. Uolum⁹ sci
re quales debent esse vidue? Le/
gam⁹ euangeliũ ẜm Lucã. Erat G
inquit Anna ꝓphissa que vixerat
cum viro ãnis septẽ a virginitate
sua. ⁊ hec vidua erat vsq3 ad an
nos octuagintaquatuor. Que nõ
dcedebat d templo ieiunijs ⁊ ob
secrationibus vacãs: seruiẽs deo
die ac nocte. Recordemur siliter I
vidue Sareptane: que sue ⁊ filij
saluti Helie pretulit famem. iij.
Regũ. xvij. Legam⁹ Judith vi
duam confectã ieiunijs: ⁊ lugu/
bri habitu sordentem: quomodo
lugebat virum Judith. viij. Ubi
dr. ꝙ erat Judith vidua ãnis tri

bus ꝛ mensibus sex: que in superioribus domus sue secretum sibi cubiculū fecerat. vbi cū puellis clausa morabať: habēs super lumbos suos cilicium: ieiunabat oībus diebus vite sue: preter sabbata ꝛ neomenias: ꝛ festa domꝰ israel. Eratqꝫ eleganti nimis aspectu cui vir suꝰ reliquerat diuitias multas: ꝛ familiaꝫ copiosam. Et
H hec erat in oībus famosissima qꝛ timebat deum valde: nemo erat qui loquereť de ea vllum verbuꝫ malum. Jō subdiť. c. xv. q pꝰ victoriam de Holoferne Joachiꝫ summus pontifex cū oībꝰ presbyteris vēit: vt videret Judith. Que
F cū exisset ad illū: benedixerunt eā oēs dicētes. Tu glīa hierlm tu leticia israel. tu honorificentia populi nostri: qꝛ fecisti viriliter: ꝛ confortatū est coꝛ tuum eo q castitatē amaueris: Et preter viruꝫ
G tuum. alterū nescieris: Jō manꝰ dñi confortauit te: ꝛ eris benedicta in eternum. Ecce q ista clausa manebat: abstinentijs ꝛ cilicio delicatū corpꝰ macerabat. Audierat enim q vxores Dauid clause erant vsqꝫ in diem mortis sue in
I viduitate viuentes. ij. Regū. xx. Colloquia eniꝫ mundanoꝝ coꝛrumpūt ꝛ permutāt sepe aīos ꝑfectorum. Jdeo Hiero. ad eustochiuꝫ. Nolo habeas consortium matronarum: nolo nobilium accedas domos: nolo te frequēter videri. vt ꝯtemnas qđ esse noluisti. Cur facis iniuriā viro tuo. Ad hoīs coniugē dei sponsa quid ꝓperas? Disce in hac parte sanctaꝫ superbiā. Scito: te illis esse meliorem. Et post. Rarus tibi sit egressus in publicum: matres te querant in cubiculo tuo. Nunqꝫ cā tibi deerit procedendi: si semper K
quando necesse erit fueris profectura. Moderatus cibus ꝛ nunqꝫ venter expletꝰ. Et post. Sint tibi quottidiana ieiunia: ꝛ refectio sacietatē fugiēs. Nil enim ꝓdest biduo triduoqꝫ trāsmisso vacuum portare ventrem: si cōpleatur saturitate ieiuniū hec ibi. Jteꝫ L
ait Hiero. parum castitati credo sine suis appenditijs. Vidualis ēt castitaꝭ tria sūt appēditia. ¶ Primuꝫ est nō euagari: Sꝫ vl in domo propria manere: vel ī templo orare. exemplo anne ꝓphisse de qua supra. Euagatio eni in vidu is reprehendiť. i. Thi. v. c. Si sūt occiose: discunt circuire domos: non solum occiose: sed ꝛ verbose M
curiose loquētes que nō opoꝛtet. ¶ Secundum est ciborum asperitas: qꝛ prout dř vbi. s̄. vidua q̄ in delitijs viuit viuens mortua ē ¶ Tertiū est vestimentoꝝ vilitas. De beata enim virgine dicit epiphanius q vestes proprij coloris amabat ꝛ portabat. Viduas N
autē delicate ornatas arguit Hiero. in epła ad Eustochiuꝫ. vbi ait Videas plerasqꝫ viduas anteqꝫ nuptas: infelicem conscientiam

mentita tm̄ veste protegere: quas
nisi tumor vteri: ⁊ infantum pro/
diderit vagitus: erecta ceruice ⁊
⁊ ludentibꝰ pedibus incedũt. he
aũt lepide ⁊ festiue videri volunt
⁊ quã viderint palentẽ: miseram
⁊ manicheã vocãt. Quaꝝ vestis
tenuis: quibus exquisitꝰ lectus ⁊
delitiosus: stricte manice brachi
is adherentes: mollis gestus: fra
ctus incessus. hec apud illas tota
viduitas hec ille. Venio inquit ẽt
O Hiero. de viduitate seruanda ad
viduam paupercula͂ in euãgelio
duo minuta mittentẽ in gaçophi
latio cuius deuotã oblationẽ lau
dauit Jesus. di. Uere dico vobis
q: vidua hec paupercula plusq̄
omnes misit: Luce. xxi. Et idem
Hiero. Quid angustiarum nu/
ptie habeant didicisti in ipsis nu
ptijs: ⁊ quasi coturnicum carni/
bus vsq̄ ad nauseã saturata es.
Sequit. Quid vis tibi rursum in
P gerere quod noxiũ ẽ. Bruta aĩa
lia ⁊ vage aues in easdẽ pedicas
⁊ rehtia que euaserunt non inci/
dunt: An forte ꝓpter liberos hoc
vis. Sed ridiculuz est sperare, p/
certo: quod multos videas non
habere. Sequit. Jmitare potius
sanctã matrem tuã. cuius ardor/
in xp̄m: palor ex ieiunijs: elemo/
sina in pauperes: obsequiũ in ser
uos dei humilitas cordis ⁊ vesti
um: ⁊ in cunctis sermo modera/
tus. Et post. Accipe queso occa/
sionem. ⁊ fac de necessitate virtu

tem. Similiter ep̄la. xcv. de hoc
multum inter laudes paule ma/
tris Eustochij. exponens illud. i.
Thi. v. Uolo adolescentulas nu Q
bere: ⁊c. Nullam occasionez da
te aduersario. ⁊c. Cur enim idul
serit scõas nuptias subdit. Jaz q̃/
dam declinauerunt post Satha
nam. Uide inquit qualia sũt scõa
matrimonia que tm̄ lupanaribꝰ
preferunt. ait eni Melius est eni
nubere q̄ vri. Quasi dicat: Ui/
dua que nõ põt vel non vult cõ
tinere maritũ potius hoiem acci
piat q̄ diaboluz. Et interserit ibi
versus Uirgilij. lib. iiij. Eneidos.
Jlle meos primꝰ qui me sibi iun
xit amores: Abstulit: ille habeat
secuz seruetq̄ sepulcro. Et idem
Hiero. de hoc multũ ep̄la. xcvj.
loqués de triplici statu. s. cõiugũ R
continentiũ. ⁊ virginũ: ⁊ de eoꝝ
coronis. Ubi narrat de viro q se
peliuit viginti vxores ⁊ de mu/
liere que habuerat vigintiduos
viros. Qui fuerunt matrimo/
nio copulati. ⁊ erat spectatio toti
Rome quis quem efferret ad se
pulturã. Sed vicit maritus: ⁊ to
tius vrbis populo concinente co
ronatꝰ: palmam portans: vxoris
multinube feretrum precedebat
Jdeo Hiero. alloqués viduam
cui scribebat. obsecro te inquit: vt
ista testimonia non noueris qui/
bus miseris ⁊ incontinétibꝰ sub
S uenit: sed illa potius lectites qui/
bus pudicitia coronat. Sufficit ti

bi:ꝙ perdideris primū virgini/
tatis gradum: ⁊ per tertiū vene/
ris ad secundū.i.per officiū con/
iugale ad continentiam vidualez
Et ibi multū de hoc ⁊ huiusmo/
T di habet. ¶ Qualiter autez caue
re debet vidua malam societatē
⁊ suspitōez Hiero. epistola.xcvj.
dicit.vbi ait. Quid facit vidua in
ter familie multitudinē.inter mi
nistrorum greges? Et sequit. Ca/
ueto omnes suspitiones: ⁊ qcqd
de te probabiliter fingi pōt. Ne
autem fingatur ꝺ vita. Non am
bulet iuxta te calamistratus ꝓcu
rator.non hystrio factus in femi
nam: nō cantoris diaboli vene/
nata dulcedo:nō iuuenis nitid⁹:
nil artiū scenicarū: nil tibi in ob/
V sequis molle iungat. Habeto tui
sexus solatia. Semper in mani/
bus tuis diuina sit lectio ⁊ tā cre/
bre orationes: vt cogitationū om
niū sagitte quibus adolescentia ꝑ
cuti solet: huiusmodi clipeo repel
lātur. Et post. Nesciat vidua bi/
gamie indulgentiā ⁊c. Et Augu.
de continentia viduali. In omni
bus spūalibus delitijs quib⁹ fru/
untur innupte. sancta earuz con
uersatio cauta esse debet: ne forte
cū mala vita non sit per lasciuiā:
mala sit fama ꝑ negligentiā. No
X bis eni ē necessaria bona vita no
stra: sz alijs fama nostra. hec ille.
¶ Qualiter autem vidua debet
esse ornata. Hiero. epl'a.cxiij.al/
loquens viduam ait. Quid facit

in facie xp̄iane purpurissus ⁊ ce/
rusa quorum alterū ruborez ge/
narum ⁊ labiorū mentitur alteꝝ
candorem oris ⁊ colli? Ignis iu/
uenum: fomenta libidinum: im
pudice mentis indicia vt habitū y
est.s̄. Sequit. Quid aliud poli/
cemur aliꝺ ostēdimus. Lingua
ꝑsonat castitatem: ⁊ totū corpus
prefert impudicitiā. ¶ Qualiter
aūt ꝺbet esse sobria.ibidē. Quid
inquit necesse est: nos iactare pu
dicitiā: que sine comitibus ⁊ ap/
penditijs suis.s.continentia ⁊ par Z
citate fidem sui facere nō potest.
Apo. macerat corp⁹ suū: ⁊ adole
scentula feruente cibis corpore: se
cura est de castitate. Vidua enim
in delitiis viuēs: mortua ē.i.thi.
v.c. Ardentes quippe diaboli sa/
gite: ieiuniorū ⁊ vigiliarū frigore
restringunt. ⁊.i.thi.v. bene ꝺ in/
structione viduaꝝ. Ubi ait Apo.
Viduas honora que vere vidue
sunt. Si qua aūt vidua filios aut
nepotes habet: discat primū do/
mum suam regere: mutuā vicez
reddere parentibus. Hoc enim
acceptū est corā dn̄o. Que aūt ve A
re vidua est. ⁊ desolata speret in
deum. ⁊ instet orationib⁹ ⁊ obse/
crationibus nocte ⁊ die. Nā que
in delitijs est: viuens mortua est.
Vidua eligat non min⁹ sexagin/
ta annoruz. que fuerit vnius viri
vxor: in opibus bonis testimoni
um habens: si filios educauit: si
hospitio suscepit: si scōꝝ pedes la

uit: si tribulationē patientib⁹ sub
ministrauit: si oē opus bonū ope
rata est. Edolescentiores viduas
B deuita. Cum eni luxuriate fuerit
in xp̄o nubere volūt habētes dā
nationē: qꝛ primā fidē irritā fece
runt. Simul aūt ꝛ ociose discunt
circuire domos. Non solū autē
ociose: sed v̄bose ꝛ curiose loq̄n
tes. que nō oportet. Et Eug. ep̄la
iiij. multum de perfectiōe vidua
C rum. vbi ait ꝙ magis alijs debet
orare vidua. Et. iij. cōfessionū lo
quens de matre sua. Illa inq̄t vi
dua casta pia ꝛ sobria q̄les amas
tu deus. ꝛc. Unde narrat Ual. li.
iiij. c. iij. de Antonia femina que
amorem mariti egregia fide pen
sauit: forma ꝛ etate florens: cubi
culum socrus pro cōiugio habu
D it in eodēꝫ thoro alteri⁹ adolescē
tule vigor extinctus est: alteri⁹ vi
duitatis experientia consenuit.
Tales viduas benedicit domin⁹
ps Uiduā eius bn̄dicens benedi
cam. Uoces eaꝝ exaudit: ꝛ prote
git ac lachrymis cōdescēdit. Exo.
xxij. Uidue ꝛ pupillo nō nocebis
Si leseris eos vociferabunt ad
dn̄m. Sequit. Ego audiā voces
earum: ꝛ egrediet furor meus cō
tra te: Ecc. xxxv. Nonne lachry
me vidue ad maxillā ascendunt
ꝛ exclamatio ei⁹ super deducen
tes eas: a maxilla quoꝫ ascēdūt
E in celū: ꝛ dn̄s exauditor non dele
ctabit in illis. ¶ Et nō solum in
mulierib⁹ exemplū seruande ca
stitatis: ꝛ viduitatis inueniēt: sꝫ etiā
in creaturis irrationabilib⁹ sicut
in turture: vt ait Ambro. Exam.
omel. v. di. ꝙ turtur vbi ꝯiugis ꝓpꝛij
fuerit amissione viduata: parēsi
ue vsum thalami ꝛ nomē habe
re coniugij: eoꝙ prim⁹ amor fe
fellit eam: dilecti morte horrescit:
qm̄ ꝛ infidelis ad perpetuitatē fu
it: ꝛ amarus ad gratiā: q plus do
loris ex morte q̄ꝫ suauitatꝫ ex amo
re generauit. Sequit. Iterare cō
iunctionē recusat. Illi soli castita
tem suā reseruat: illi custodit no
mē vxoris. Discite inq̄t mulieres
q̄ta sit viduitatꝫ gratia que etiam
in auibus p̄dicatur. Ideo. i. cori.
Dico in nuptis ꝛ viduis: bonum
esse illis si sic p̄maneāt: sicut ego.
Quod si non contineant: nubāt
Melius est enim nubere q̄ꝫ vri.
Super qd̄ Hiero. ep̄la. xcv. Tol
le qd̄ peius est. s. vri. ꝛ iam per se
bonū non erit. s. nubere. Euāge
licus ergo predicator his occasio
nibus admoneat viduas vt sint
tales quales descripserunt sancti
prenominati.

¶ Cap̄lm tertiū. De īformatiōe virginū. ꝛ defectu virginitatis: ꝛ de pena violantiū eam.

Irgines sunt admonēde
eodē mō quo Apo. mo
net eas. i. cor. vij. vbi ait.
de virginib⁹ p̄ceptū dn̄i nō hēo
consilium aūt do ꝛc. Quia stat⁹
virginitatis est quasi stat⁹ celica
lis: nō est sub precepto ob suā ar
duitatem

duitatē ⁊ difficultatem. Propter
G quod dicit Saluator Mat. xix. Sunt eunuchi qui se castrauerunt propter regnū celorū. Et sequitur. Qui potest capere capiat vt enim dicit Aug. de bono virginali: virginalis integritas ⁊ ꝑ puram continentiam ab oī concubitu immunis: angelica portio est: et in carne corruptibili incorruptionis perpetue meditatio. Et ideo non fuit preceptū de ea: qꝛ vltra hoīes est. Nam ⁊ quodāmodo imprudētis erat aduersus nām cogere: alioqꝫ mō dicere: volo vos esse qꝺ angeli sunt. vn̄ ⁊ virgo: maioris est premij: duꝫ id contemnit: qꝺ si fecerit non delinquet. ⁊ de laude ꝟginitatꝭ Au
H gu. de bono virginali quasi ꝑ totum. ⁊ Ambro. lib. de ꝟginitate. Quis neget hanc vitam esse de celo: quam non facile inuenimꝰ in terris: nisi postq̄ dn̄s in huiꝰ corporis membra descēdit? Sꝫ de Helya: de Joāne baptista: de Maria sorore Moysi: ⁊ de virginibꝰ quas legimꝰ fuisse in templo deputatas: ⁊ ceteris: hec oīa in figura ꝯtingebāt illis: vt eēnt īdicia futurorꝫ. Figura in paucis
I veritas in pluribꝰ. ¶ Qualis āt debet esse virgo Apo. describit. i. cor. vij. Ubi ait. Mulier innupta ⁊ ꝟgo cogitat que dn̄i sunt: vt sit sancta ⁊ corpore ⁊ spū. Debet igiṫ
K eē virgo sanctitate īteriori ⁊ exteriori imaculata. ¶ Dꝫ eē medita

tionibus diuinis vacans ⁊ intenta. ¶ Debet etiam mundanarū cogitationuꝫ abdicatiua ⁊ expulsiua: vt patet in auctoritate apostolica. ¶ Debet eē sedulitate studiosa: vt deo placeat habēs oleū celestis gratie ⁊ interioris leticie coram deo in vase cordis: vt sit virgo sapiens obuiās xp̄o: ⁊ habens oleuꝫ in lampade Math. xxv. ¶ Et de instructione virginis qualis debeat esse bene Hiero. ad Eustochiuꝫ epistola. xliiij. per totum vbi describit eminēteꝫ
virginitatis prerogatiuam dicēs L
ꝙ virginitas nō est in precepto: qꝛ maioris est mercedis: qꝺ non cogitur sed offerṫ. Et durissimuꝫ erat ꝯ naturā cogeṙ: angelorūqꝫ vitam ab hominibꝰ extorquere: ⁊ id quodāmō damnare qꝺ conditū est. Et ibidē. vt autē filiꝰ dei ingressus est mūdum: nouam familiam instituit: vt qui ab angelis honorabaṫ in celis: haberet ī terris angelos .i. virgines. Item Ambro. de virginitate. Supgreditur inquit virginitas conditionem nature: per quam homines
angelis assimilantur. Angeli. n. M
sine carne viuunt: virginitas in carne triumphat. ¶ Item virgo debet esse frugalitate ⁊ abstinentia sobria. vnde Hiero. dicta epistola. Si experto creditur: hoc ꝑmuꝫ moneo: vt sponsa xp̄i vinū fugiat pro veneno. hec aduersus adolescentiam prima arma sunt

demonū. Sequit. Vinū et adolescentia duplex incendium voluptatis. Quid oleū flamme adicimus? Quid ardenti corpusculo fomēta igniū ministram⁹. Moderatus cib⁹ et nunq̄ venter expletus. Sint tibi quottidiana ieiunia: et refectio saturitatem fugiens. ¶ Itez debet esse virgo humilitate subiecta et timida: exemplo beate virginis matris dei: in qua dedicatur sacra virginitas: ꝓut ait Hierony. dicta epistola. Ipsa enim de sua humilitate gloriatur. et deum laudat subticēdo de virginitate. Luce. ij. quando ait. Magnificat anima mea dominum. etc. Sequitur. Quia respexit humilitatē ancille sue. Humilitas enim necessaria est v̄ginitati: et charitas ē custos: v̄ginitas v̄o locus: ait Augu. de bono virginali: Et de humilitate beate virginis quā debet imitari quelibet virgo. Ber. super missus ē. ¶ Itez debet esse tacita silentio v̄tuoso: et pudore verecunda. ait Hiero. ad Demetriadem epistola. lxvij. Sit sermo virginis prudens: modestus et rarus: nec taz eloquentia preciosus q̄ȝ pudore. Mirātur omnes te tacente: tuā verecūdiam. te loquente prudentiā. Et ibidem. Nunq̄ detractio ex virginis ore ꝓcedat. Et post Sermo ociosus vitādus est. Et ibi multa bōa de instructiōe virginis: et similiter in sequenti ep̄la ad eandem. ¶ Item debet esse quieta et honesta societate comitata non vaga discurrens per plateas et vicos: exemplo beate virginis matris dei: quam angelus inuenit in cubiculo et loco archano. Luc. ij. vnde Hierony. dicta epistola. Rar⁹ sit egressus in publicum. Nunq̄ cā deerit ꝓcedendi: si semper cū necesse fuerit fueris processura. Et ibi Sint tibi socie quas etas ꝓbauit et vita: que quottidie in cordibus suis canant: vbi pascas: vbi cubes in meridie? ¶ Item dȝ esse sanctis orationibus et virtuosis operib⁹ occupata. Ait Hiero. dicta ep̄la. Diuersas orandi horas habere debemus: vt si forte aliquo tp̄e detenti fuerimus ipsum nos ad officium tempus admoneat: horam tertiam: sextaȝ etc. Et sic monet virginem: vt sit intenta orationi: vel vtili operi. Et idē Hieronymus epistola. xliiij. alloquēs matrem de institutione filie. Reddat tibi pensum quottidie de scripturaruȝ floribus. Et post Assuescat ad orationes et psalmos nocte ꝯsurgere: mane hymnos canere: tertia: sexta: et nona i acie stare quasi bellatricem xp̄i. Sequit. Discat et lanam facere: tenere colū: rotare fusum: stamina police ducere. Et d̄ istructiōe virginis morib⁹ et v̄tutib⁹ sufficiēter sancti ꝓdicti in tractatib⁹: et operibus: ac ep̄lis suis. ¶ Et licȝ spe

cialiter instruant virgines deo di
S catas ⁊ cōsecratas:oibus tamen
virginibus que sunt sapientes et
non fatue predicte virtutes sunt
necessarie. Oēs quoq₃ virgines
admonēde sunt: de diligenti sue
virginitatis custodia ⁊ ne incau
te egrediantur cū Dina ad viden
dū mulieres regionis :ne corrū-
pantur ⁊ iniuriā patiant:sicut illa
Gen.xxxiiij.virginitas eiꝫ thesau
rus impreciabilis est:ait Hiero.
ad Demetriadē loquēs de virgi-
nitate.Diuitie inquit tue virgini-
tas tua:thesaurus tu⁹ est:thesau
rus irrecupabilis postꝗ amissus
est.Idem ad Eustochiū epistola
pdicta. Caue queso,ne qn dicat
T de te deus:virgo israel cecidit : ⁊
non est qui resuscitet eam.Euidē
ter loquor. Cum oia possit deus
suscitare non pōt virginem post
ruinā.valet quidē liberare a pe-
na: sed non coronare corruptam.
Si ergo solliciti sunt ad custodiē
dū thesaurum recuperabilē mul
to magis thesaurum irrecupera
bilem:de quo e Mat.xiij.Simi-
le est regnum celorum thesauro
abscondito in agro. Super quo
Gre.li.i.sup eu ā. omel.xij.Dep
dari desiderat:qui thesauruꝫ pu-
blice in via portat.virgines ergo
que ostentant suam pulchritudi-
V nem discurrentes vndiq₃ ⁊ va-
gantes timere possunt ne depre-
dentur a latrūculis sathanicis et
scortatoribus.De quorum quoli

bet Job.per necessitatem est qsi
fur.Oculus enim adulteri obser
uat caligines. ⁊c.Sacre aūt vir
gines sollicite fuerunt de hac cu
stodia:que malebant potius mo
ri ꝗ virginitatē amittere:⁊ desi-
derabāt deformari in corpore ne
corrumperent ⁊ perderent thesaurū
virginitatis:sicut narrat Ambro.
ij.de virginitate: de illa sancta vir
gine que fuit ducta ad lupanar:
⁊ intus erat colūba. foris strepe-
bant ancipitres.Que fleuit ⁊ ora
uit.di.Domine:donasti virgini:
feras ⁊ leones domare.potes ho
minum similiter ferinas mentes
domare.Nunc templū tuum in
uaditur:ne patiaris incestum sa
crilegij.vix₃ precem compleue X
rat:⁊ ecce miles itrauit.Qua tre-
mente:ille ait. Ne timeas soror:
veni:saluare animā tuā:nec qua
si adulter ingressus sum.Si vis
martyr egrediar. Vestimēta mu
temus.vestis tua.me faciet verū
militem:qꝫ martyrē:mea quoq₃
vestis te virginem.Sume paliū
quo tegas crines:abscondas ora
Solent eniꝫ homines erubesce
re qui lupanar exeunt. Mutato
igitur habitu:euolauit de laqueo
Et cum alius intrasset credēs in
uenire puellā:egrediēs ait. Pu-
ella ingressa fuit:modo videt vir
euentūꝗ alijs denunciat.Et mi
les pro virgie dānatus est. Que
hoc audiens fertur cucurrisse ad Y
locū supplicij.⁊ certasse de nece,

Cūqꝫ ille diceret: ego sum iussus
occidi: te aūt absoluit sententia:
ait virgo. Non ego effugiū mor/
tis elegi: sed pudoris predā effu
Z gere optaui. Si sanguis expetit
fideiussorē non desidero. habeo
vnde soluam. In me lata est sen
tentia: que pro me lata est. Fide/
iussor liber est: quando is parat⁹
est soluere ꝓ quo fideiussit. Aut
igitur rea ero sanguinis tui: aut ero
martyr mei. Sufficiūt membra
morti: quaꝫ non in nature oppro
brium declinaui. Non meritum
tibi cessi idest concessi: vesteꝫ nō
ꝓfessionem mutaui. Noli eripe/
re beneficium quod dedisti. Sic
qꝫ ambo contenderūt: ⁊ vicerūt.
A Nec est diuisa corona sed addi/
ta. Laudanda ergo est hec vir/
go ⁊ de v̄ginitatis zelo: ⁊ de desi
derio martyrij. ¶ Idem narrat
lib. iij. ꝙ Sotheris: cū esset v̄go
decora facie: ⁊ eā persecutor pal/
mis in facie cedi iuberet: illa hoc
audiens: leta: vultū obtulit. vt ibi
fieret martirij sacrificiū: vbi fue/
rat pudoris temptamentū. Gau
debat in dispendio pulchritudi/
nis: periculum integritatis aufer
ri. ¶ Consimiliter legitur in vita
beate Brigide: ꝙ cuꝫ eam adul
B tam nobilis quidam in coniugē
peteret: ipsa castitatis desiderio fla
grans a deo precibus obtinuit:
vt aliqua sibi data corporis defor
mitate: oium ꝓcoꝝ in ea cessa/
ret instantia. Et tunc oculus eius
vnus crepuit ⁊ liquefact⁹ est. Qđ
videns pater eius velari eaꝫ per/
misit: ⁊ eius oculus sanatus est.
¶ Similiter de alijs virginibus
sanctis legitur: ꝙ sollicite erāt ꝓ
custodienda sua virginitate: vn̄ C
legitur in libro. qui dr̄ paradisus
de quadam puella: q̄ cū nollet cō
sentire dn̄o suo grauiter est affli/
cta: respōditqꝫ: ꝙ ante minutatim
mitti in picē sustineret: qꝫ ꝯsenti
re. ¶ Ibideꝫ legitur de alia que
intra quoddam sepulcrū sedit ꝑ
deceꝫ annos donec mortua fuit.
Cuius vultū nemo videre potuit
Et hoc inquit ideo: qꝛ cuiusdam
animus. in me lesus fuerat: ⁊ ne
me videret malui ī sepulchro re/ D
cludi: qꝫ nocere anime ad simili/
dinem dei facte. ¶ Similiter le/
gitur ibi de virgine apud quā la
tuit beatus Athanasius: per sex
annos. Que cū eēt mire pulchri
tudinis: consueuit vitare aspect⁹
hominū: ne ex suspitione: aliqua
macula notaretur. Ad quā veni/ E
ens sanctus Athanasius ait. De
us mihi nocte dignatus est reue
lare: apud nullū: vt apud illā vir
ginem hospitarer: me posse salua
ri. Illa v̄o ꝓiectis vanis cogita/
tionib⁹ lauit ei pedes ⁊ ministra
uit. Et transacta persecutiōe subi
to in ecclesia cōstanter apparuit
dixitqꝫ amicis. Apō vos n̄ latui
vt possetis iurarē nescire vbi esseꝫ
In cella v̄o virgis latui: vbi nūl
la suspitio poterat esse de me.

F ¶ Ibidem legit de virgine Julia na: q̄ Origenē metuētē seditōes paganoꝝ ⁊ fugientē biēnio suscepit: ⁊ celauit sibiq̨ ministrauit. ¶ Similiter narrat Hiero. ep̄la xlij. de virgine sacra que videri noluit a beato Martino qui volebat videre eam moribus ⁊ ca-
G stitate precellā. Que misit ei Encenium: ac per fenestrā respiciēs ait sancto viro: ora ꝓ me pr̄: quia nūq̄ a viro sum visitata. Grās egit sanctus deo: eamq̨ bn̄dixit. Q̄ periculosum aūt sit sacrā virginitatem impedire: vel deo sacratas virgines violare patet ex eo qd̄ narrat Hierony. epistola.
H xlix. di. ꝙ Pretaxata nobilissima femina iubente viro qui patru⁹ erat Eustochij virginis habitū ⁊ cultū ipsius virginis mutauit: cupiens vincere virginis propositum ⁊ matris eius scilicet Paule desideriū. Volebat enim ꝙ nuberet. Et ecce eadem nocte cernit in somno venire angelū terribili facie minantem penas: ⁊ hec verba frangentem. Tu ausa es viri tui imperium preferre exemplo. Tu caput virginis dei sacrilegis manibus ausa es attrectare: Que iam arescent: vt sentias cruciata quid feceris: ⁊ fini-
I to vno mense ad inferna ducaris. Si autem in scelere pseuera ueris: ⁊ marito simul orbaberis ⁊ filijs. Que omnia per ordinem expleta sunt: ⁊ serā misere pniā velox significauit interitus. Sic xp̄s vlciscitur violatores templi sui: sicut gēmas ⁊ preciosa ornamenta deffendit. Hec aūt retuli non ꝙ insultare velim in calamitatibus fidelium: sed vt moneam cū q̄to metu ⁊ cautione seruare debeas qd̄ domino spopondisti. Hec ibi. Nec miruꝫ: si de⁹ offendatur in violatione virginis deo consecrate: q2 sacra virgo vxor ē regis non militis: q2 scilicet sponsa xp̄i archa testamenti interius K
⁊ exterius deaurata: ⁊ custos legis domini: ait Hiero. alloquēs Eustochiū vbi. s̄. di. zelotipus ē deus. non vult videri ab illis faciem tuam. Ipse dicit tibi vna ē columba mea: vna pfecta mea. Semper te cubilis tui secreta custodiant. Semp sponsus ludat tecū intrinsecus. Orans: ad spōsum loquaris legens: ille tibi loquatur. vere ergo si quis violauerit templum dei: disperdet illum deus. i. cor. iij. Et licet predicta intelligantur de sacris virginibus deo dicatis: tamen omnis virgo debet sollicite seruare virginitatē L
suam: et si habeat propositum nubendi. vnde s̄m legē diuinam Deutero. xxij. Si quis apprehendens virginem cōcubuerit cū ea debet eam vxorem ducere. Et si virgo esset ⁊ desponsata: si fuisset corrupta in ciuitate: ⁊ ñ clamassꝫ debet lapidari. Sicut enim legit in vita sancti Lundiuini hucu

q₃ durauit: vt qlibet virgo in pa/
M ternis edib⁹ spõte deflorata: viua
absq₃ vlla retractatione sepeliri
debuit. Uiolator vero super eius
sepulchrum suspendi. Et vt dici
tur ibi lex fuit in populo barba/
ro: vt si puella i pr̃nis fornicans
larib⁹ grauida inueniebať d̃ sup/
cilio montis altissimi precipitaba
tur. Corruptor ṽo: capite plecteba
tur Si ergo ethnici: ⁊ diuine le/
gis ignari sic erãt solliciti ad cu/
stodiẽdã virginitatem in filiab⁹
suis: q̃ta sollicitudine debent fi/
deles xp̃iani zelare pro filiarum
virginitate seruãda? virgines .n.
vestales .i. seruientes dee veste
N s̃m errorem gentiliu₃: si inuenie
bantur corrupte: viue excoriabã
tur: ꝑut legiť in prologo hystorie
Romanoꝝ: vbi narratur de vna
que cũ genuisset infantes: iuẍ le/
gem viua deffossa est. vñ de alia
tali narratur q᷑ cum haberet cer
tam consciam sinceritatis sue: ac
cepto cribro vesta iquit: si sacris
tuis castas semper admoui ma/
nus: effice: vt hoc hauriam in cri
bro e Tiberi aquã: et in ede₃ tuã
perferam. Et sic factũ est prout
dicit Uale. li. iiij. c. i. Nec est intel
O ligendũ q᷑ hoc fuerit merito sue
virginitatis: vel obsequij: cũ rit⁹
ille esset diabolicus: s₃ fuit ludifi/
catio demonũ ad deceptionẽ ho
minum: sicut determinat Aug.
loquens de facto huius virginis
x. de ci. c. xvi. Potuit eni₃ demõ
permissa sibi potestate: aqua₃ te/
nere in cribro: vt amplius decipe
ret. Narrat etiã ibi Aug. de alia:
que nauem in qua simulacrum
vehebatur conatibus hominu₃
⁊ boum immobilẽ reddita₃: zo/
na alligatam: i sue pudicitie testi
monium mouit ⁊ traxit. In om/
nibus aũt predictis ꝑdicator dei
moneat virgines esse tales q̃les
descripte sunt: vt de eis dicatur.
Adducenť regi virgines post eã
Et habeant oleum idest nitore₃
cõscientie in lampade cordis cũ
virginibus sapientibus. Et deuo
ta voluntate sint virgines non ti
more coacte. vt eni₃ ait Ambro.
primo. de virginitate: non est ca/
sta que metu cogitur: nec hone/
sta que mercede cõducitur. Ubi
ait de quadam Pictagorica vir
gine: que cũ a tyranno cogeretur
ꝑdere secretum: ne quid in se ad
extorquendã cõfessione₃ etiã tor
mẽtis haberet: morsu abscidisse
linguam fertur: ⁊ in tyranni faciẽ
expuisse. vt qui interrogãdi finẽ
non faciebat: non haberet a quo
interrogaret. Sed victa est cupi
ditatibus: que tormentis vinci ñ
potuit: forti animo sed tumescen
te vtero. ¶ De fructu autẽ ⁊ pre/
mio virginitatis Apoc. xiiij. Ne
mo poterat dicere cãticũ. ⁊c. Se
quitur. Uirgines enim sunt ⁊ se/
quunť agnũ quocũq₃ ierit. Sup
qd̃ Augu. de bono virginali ait:
Agnũ sequi quocũq₃ ierit est: ip

sius virginitatem mentis ꝛ cor/
poris imitari. Et ibidē. Gaudia
virginum non sunt eadem cum
non virginibus q̄uis xp̄i. Nam
sunt alijs alia: sꝫ nullis talia. Isa.
lvi. Hec dicit dn̄s de eunuchis
Dabo eis in domo mea ꝛ muris
meis nomen melius a filijs ꝛ fi/
liabus. vnde Aug. ep̄la. cxxviij.
T Beatius est: in carne imitari vi/
tam angeloꝝ q̄ꝫ ex carne augere
numeꝝ mortaliū. Hec est vberi
or fecūdiorq̄ꝫ felicitas: nō vētre
grauescere sed mēte grandescere
non lacescere pectore: non visce/
ribus terram: sed orōnib⁹ celum
pturire. Et de fructu virginitatis
ꝛ cautela in malis cauendis nar
rat Gre. dial. iiij. loquēs de puel/
la noīe Musa. Cui beata virgo
apparuit cum puellis in albis ve
stibus querens ab ea an vellet vi
uere in ei⁹ obsequio. Qua rn̄dēte
ꝙ sic ait ei beata v̄go: vt nihil vl
teri⁹ puerile vel leue ageret: a risu
ꝛ iocis abstineret. Et ꝙ ad eā die
V trigesima ventura erat. Que oīo
mutata est. ꝛ sicut dixerat ei bea/
ta virgo ita factum est. ꝛ in vlti/
mis posita dixit. Exite: ecce dn̄a
venit. Item narrat ibidē de alia
nomine Tharsilla: que cū venis/
set ad exitum circunstantib⁹ dua
bus eius sororib⁹ circa lectū cla
mauit. Cedite. Jesus venit. Et ꝺ
X virginū perfectione ꝛ glīa patet
in vitis sanctarum. s. Catharine
Agnetis: ꝛ Cecilie: aliaꝝ: de qui/
bus eccl̄ia solemnizat.

¶ Septima distinctio. De admo
nitione hominum ſm differen/
tias euentuum vel fortune.

¶ Capl̄m.i. De admonitione exi
stentium in prosperitate.

Similiter admonendi
sunt homies exn̄tes Y
in psperitate: ne ex/
tollantur: ꝛ existentes
in aduersitate: ne de/
sperando terreant. Illi ne qꝛ p/
sperantur p voluntate: se efferāt
nec in ea presumptuose cōfidāt:
isti ne tolerātes aduersa desipiāt
ꝛ mutabilitatē ac labilitatē mū
danoꝝ iugiter cōsiderent. Et de
hoꝝ admonitione Gre. ij. pasto
ralis. c. xvij. vnde puer. i. psperi
tas stultoꝝ perdet eos Aug. ep̄la
lxxxij. Mūdus piculosior ē blā Z
dus q̄ꝫ molestus. Job. v. Uidi
stultum firma radice: ꝛ maledixi
pulchritudini eius. Ubi Grego.
mor. vi. Quasi per amena prata
ad carcerē venit: q per p̄ntis vi
te prospera ad interitum currit.
Et Job. xviij. Precipitabit eum
consilium suum. vbi Gre. mor.
xvi. Prosperitas gressus obli/
gat. vt vix ad bona pdire possint
vnde Aug. epistola. v. Nil infeli A
cius felicitate peccantiū: q̄ pena/
lis nutritur iniquitas: ꝛ mala vo
luntas velut hostis interior robo/
ratur. Sequit. Si de⁹ pollere p/
mittat iniquos in psperitate: tūc
indignatur grauius: ꝛ si impuni/

ta dimittat: tunc punit infestius.
B Ubi introducit illd poete. Luxu-
riant animi rebus plerunqꝫ secũ
dis. Et de hoc Señ. multũ de ꝓ
uidentia vbi ait. Nihil infelicius
eo: cui non accidit aliqd aduersi
qꝛ male iudicauerunt dij de ipo.
Et ponit exempla de illis qui ad-
uersa sustinuerũt. Sicut de Re-
gulo qui q̃to plus glorie habue
rit: tanto virilius aduersa tolera-
uit. Solatiũ eiꝫ magis viris fuit
dura pro honestis tolerare. Idẽ
ep̄la. vij. Munera fortune sunt
insidie. Et ep̄la. lxxx. Segetem
vbertas nimia sternit: rami one
re franguntur: ad maturitatẽ nõ
ꝑuenit nimia fecũditas: Idẽ il-
lis euenit quos nimia felicitas co
C rumpit. De hmõi aũt mutabilita
te bene Gre. iij. registri ante fi.
vbi ait. Dum omnia in hoc mũ-
do mutabilitatis ordo corrumpit
nec eleuari ꝓsperis: nec frangi de
bemus aduersis: vt humiliati
discamus quid deliquim⁹: ꝛ exal
tati: aduersitatis memoriã: si hu
militatis anchoram teneamus.
Nihil eiꝫ stabile in hac vita. Sꝫ
hõ vt viator modo ꝑ plana: mõ
D ardua pergit. Nec est ira sꝫ gr̄a:
per quam discimus: vt dei dona
tanto seruemus veri⁹ q̃to humi
lius. Artem gubernandi: mare
tranquillum non ostendit ꝛ obse
quens vẽtus. Aliquod aduersuꝫ
occurrat oportet: qd animum ꝓ
bet. Turpis naufragij rector: cui

gubernacula fluctus eripuit: qui
fluctuãtia vella deseruit. Ille vo
laudãdus qui ꝑdictis restitit ꝛc.
Et de hmõi mutabilitate Uale.
li. vi. c. vltimo. Ubi narrat d quo
dam: cui omnes conatus: placi
do exhibebant intinere: certum
cupite rei fatũ apphẽdebat vota
nũcupabantur: simul ꝛ soluebã-
tur: velle ac posse in equo posituꝫ
erat. Anulũ quoqꝫ de industria
in ꝓfundum ꝓiecit: ne ois inco-
modi expers esset: quem tamen
cõtinuo recuperauit: capto pisce
qui eum deuorauerat. Sed hũc
huius felicitas plenis semper ve
lis prosperũ cursuꝫ tenuit: Orun
thes Darij regis prefectus: in ex
cellentissimo montis vertice cru
ci affixit: ibiqꝫ putruit. Non igi-
tur multuꝫ cõfidendũ in diutur-
na prosperitate: ex quo aduersi-
tas sepe subseqtur. Et ibi narrat
de alijs diu ꝓsperatis postea ad-
uersa passis. Ideo ibi concludit.
Caduca nimirũ ꝛ fragilia pueri-
libus cõsentanea crepũdijs sunt
ista q̃ vires atqꝫ opes humane
dicuntur. affluunt subito: repente
dilabuntur. Nullo in loco: nulla
in persona: stabilibus innixa ra-
dicibus consistũt. Sed incertissi
mo flatu fortũe huc atqꝫ illuc ac-
ta: quos in sublime extulerũt im
prouiso recursu destitutos: ꝓfun
do cladiuꝫ miserabiliter imergũt
Itaqꝫ nec estimari nec dici de-
bent bona: que inflictorꝫ malorũ

amaritudine: desideriũ suum du
plicant. ¶ Ibi etiam narrat de
Crasso: cui pecunie magnitudo
locupletis nomen dedit: sed eidẽ
postea inopia turpem dedecoris
appellationem imisit. Si quidez
bona eius a creditoribus: qꝛ soli-
dum pſtare non poterat direpta
sunt: ꝛ amara sugillatione nõ ca-
ruit. Cũqꝫ egens ambularet: ab
omnibꝰ contemnebaẗ qui diues
venerabiliter salutabaẗ. ¶ Ibi-
H dẽ narrat de Cassio: qui preture
splendore: triumphi claritate: cõ
sulatus decore: maximi pontifi-
cis sacerdotio functus: ita vt dice
retur patronꝰ senatus: postea fuit
carnificis manibus laniatus an-
te tocius fori Romani conspectu
¶ Similiter d̃ Martio: qui in
multis prosperatus: deinde pscri
ptus: ꝛ multis aduersitatibus est
afflictꝰ. Iõ ibi Uale. Quid huiꝰ
conditione inconstantiꝰ: ꝛ muta
bilius: quem si inter miseros po
sueris miserrimus: si īter felices
felicissimꝰ reperitur? Et de mul-
tis talibus ibi bene. Non igitur
I gloriãdũ de prosperitate munda
na: qꝛ vita secura q̃si mare mor-
tuũ: ait Señ. epl'a. lxx. Et vbi ea-
dem die luserunt nauigia sorben
tur. ait ibi. Et munera fortũe sunt
insidie ꝛ viscata beneficia. ait idẽ
epl'a. i. Et. xcviij. Nescis qua eta-
te Hecuba seruire cepit. q̃ Cres-
sus qua darij mater? Qui. s. pus
prosperati: postea aduersis affli-
cti. Iõ Augu. de verbis dñi ser-
mone. xiij. Magne virtutis est
cum felicitate luctari: ꝛ nõ ab ea K
vinci. Phil. iij. In oibus instru
ctus sũ. Scio humiliari et abun
dare ꝛ penuriã pati. Super quo
Greg. super Eze. Omel. vij. dič.
Magna ars est ꝛ mire scie disci
plina: ac toto cordis nixu discen-
da. Scire sustineř prospera ꝛ ad
uersa. Et ille magnus est: q blan
dientibus rebus secundis non se
ducit. ait Ber. ij. ad Euge. añ fi.
Et de hac materia Señ. li. de p L
uidẽtia quasi per totũ: vbi ait Fu
gite diuitias: fugite eneruatiuam
felicitatẽ: qua cũ marcescũt. Se.
quit. Cum oia que modũ excesse
rint noceãt: periculosissima felici
tatis intemperantia est que in va
nas mentes ymaginationes euo
cat. Et ibi. Illos qs merito dixe-
rit miseros q nimia felicitate tor-
pescunt: quos velut in mari lẽto
tranquillitas inhers detinet. Idẽ
epl'a. xxxviij. Res inquieta felici- M
tas ipsa exagitat: mouet cerebꝝ
non vno genere alios in aliud ir
ritat. Hos in potentiã. hos in lu
xuriam. Hos inflat: illos mollit
ꝛ totos resoluit. Est enim sicut vi
num. qꝛ. s. turbat. Nulli ergo ma
gnificandi vel beatificandi pro-
pter mundi prosperitatẽ. ait Ual.
li. vij. c. ij. recitãs dictũ Solonis
dicentis: neminẽ dũ adiuuit btm̃
debere dici: quoadusqꝫ ipsuz fati
diẽ ancipiti fortune subiecerimꝰ.

N et ibidem. Interroganti quis nā
esset beatus: Anaxagoras respō
dit. Nemo inquit ex his quos tu
felices esse estimas: sed in nume
ro illo reperies qui a te miseri cre
dūt. Nō erit ille diuitijs aut ho/
noribus abundans: sed aut ruris
exigui. aut nō ambitiose doctrie
fidelis ac pertinax cultor: in seces
su q̄ȝ in fronte beatior.

¶ Capl'm. scōm. De admōitiōe
existentiū in aduersitate.

X his pȝ: qualiter sūt ad
e monēdi sustinentes ad/
uersa. s. per oppositū: vt
non grauentur nimis de aduer/
sitate quam patiunt. Aduersitas
O eni plus prodest tolerantibus pa
tienter q̄ȝ ꝓsperitas sicut probat
eleganter Boe. ij. de conso. c. vl/
timo. vbi ait Plus hominibus
prodesse reor aduersam fortunā
q̄ȝ prosperā. Illa eni cum v f blā
da mentit: hec semper vera cuȝ
se instabileȝ monstrat. Illa fallit.
hec instruit. Sequit. Illam vide
as ventosā semꝑ fluētē: sui ignar
ram. hāc sobriam succinctam ⁊
exercitatione prudenteȝ. Illa de
uios a vero bono facit: ista ad ve
ra bona illico retrahit. Et simi/
liter Sene. lib. de ꝓuidentia di.
P ꝙ aduersitas non est malum qđ
noceat. s. bonis: q2 nil mali po/
test accidere bono viro. Nō eni
miscent contraria. ⁊ hoc q2 nulla
bona sibi auferūt: in multis bo/
nis exercent: a malis. s. voluptati
bus ⁊ lasciuijs retrahunt: gliam
⁊ honorem accrescunt: sicut d oi
bus exemplificat ibi: vbi ait. Si/
cut amnes hymbres ⁊ fontes nō
mutant saporē maris nec remit/
tunt: ita aduersarū rerū impetus: Q
fortis viri nō mutat animuȝ: sed
manet in statu suo: ⁊ quicqd eue
nit in sui colorē mutat. Est enim
oibus exteris potentior. Sequit.
Oia aduersa exercitationes pu/
tat. Athletas inquit videmus: q
bus cura est cū fortissimis confli
gare. Marcet eni sine aduersa/
rio virtus ⁊ tunc apparet q̄ȝta sit
q̄ȝtumqȝ polleat. cū qd possit pa
tientia ondit. Quicqd accidit ho
mini consulit ⁊ in bonum vertit.
Sequit. Pium aium habet de
us ad viros bonos. illos fortiter
amat: ⁊ vult: ꝙ operibus bonis R
⁊ doloribus plenis ac dānis exa
gitent: vt veruȝ colligant robur.
Nam matres volūt fouere in si
num filios. Languet inquit ꝑ in
hertiā saginata: nec fert vllū ictū
illesa felicitas. Et ibi de hoc ꝑ to/
tum. Unde ait. Gaudent magni
viri rebus aduersis nō aliter q̄ȝ S
fortes milites belli triūpho. Gu
bernatorē in tempestate: in acie
militē intelligas. Calamitas: vir/
tutis occasio est. Illos merito qs
dixerit miserosq nimia felicitate
torpescunt. Ignis aurū probat: ⁊
miseria fortes viros. Nō ē arbor
solida nec fortis: nisi quā frequēs
ventus incursat: Ipsa eni vexa/ T

tione constringit. & radices celsi⁹ gignit. Et exēplificat ibi ꝺ magnis viris q multa sustiuerūt aduersa Sicut de Demetrio q ait. Nihil infelicius eo qui nihil aduersi inuenit. Similiter ponit exemplū de Mutio q sustinuit ignē. De Fabritio: q paupertatē. De Rutilo qui exilium. De Regulo q tormenta. De Socrate q venenum sustinuit. Itē Sen̄ de constātia sapientis ait: ꝙ queādmodū quorundā lapidū inexpugnabilis duritia est. Non eni secari adamus vel cedi pōt. sed oia incurrentia retundit. Et queādmodū scopuli in altū proiecti mare frangunt: nec vlla seuitie vestigia ostentant sic aius sapientis solidus id roboris colligit: vt tam tut⁹ sit ab iniuria ꝙ̄ illa que retuli. Consimilia exempla ponit Criso. sup Mat. Omel. xxiiij. Nullus inquit nocere pōt virtuoso viro sed multū proficere. Et ponit exempla. Qui adamantem percutit ipse est q ꝑcutit. Qui contra stimulos calcitrat: ipse ē q stimulat. Ligās ignē in vestimēto: flammā non consumit sed vestimentū. Sic qui insidiat virtuosis viris piclitat. Itē Sen̄. iij. de ira. Ut tella a duro resiliūt & cū dolore cedentis solida feriunt: ita magnanimū aimum nulla iniuria ad sensū sui adducē fragilior eo ꝙ percutit. Et subdit cām. Ut superior pars mūdi & ordinatior ac sideribus propingor non impellit in tempestate: & oī tumultu caret inferiora vero fulminant: eo modo aius semp quetus in statione tranqlla collocat. Jō probat Sen̄. vbi. s̄. de cōstātia sapientis ꝙ sapiens nihil pōt perdere: eoꝙ oia bona sua insolido hēt content⁹ virtute q̄ fortuitis non indiget. Jō concludit: ꝙ nō pōt fieri iiuria sapiēti. Quod exemplo confirmat Megetam inquit Demetrius ceperat: & cū Seiphon phus esset interrogat⁹ vtrū aliqd perdiderit: nihil inqt oia eni mea mecū sūt: & tñ patrimoniū eius in predā cesserat: filios: hostis rapuerat patria i alienā dñationē puenerat & tñ vrbe capta: nō se victū s; indemnē testatus ē. Habebat. n. secū bona sua: & dissipata ac direpta non dicebat sua: sed aduenticia & nutū fortūe sequentia: Et iō nō vt propria dixerat. Et exemplificat ibi de aliis qui terribilia sustinerūt nec in eis defecerunt s; amplius profecerunt. ¶ Monēdi ergo sūt aduersa tollerantes: vt patienter sustineāt & considerent: ꝙ aduersitas vera bona non aufert: a malis & lasciuijs cohibet. a peccatis purgat & premia cumulat: maxie cum fidelis patienter sustinet ꝑpter deū. Sicut sacra scriptura testatur per totū: & sicut patet exemplis patrum. Judith. viij. pr̄ noster Abrahā temptat⁹ est. Seqt Sic Jsaac: sic Jacob: sic Moy-

fes ⁊ oẽs q placuerunt deo: per
multas tribulationes transiere fi
deles Unde Tob.xij. Quia acce
ptus eras deo: necesse fuit vt tẽ/
ptatio probaret te. Job.v. Beat⁹
q corripit a dño. Et.xij. Si impi
us fuero: vhe mihi est: ⁊ si iustus
nõ leuabo caput saturat⁹ aflictio
ne ⁊ miseria. Ecc.xxvij. In igne ꝓ
bat aurũ ⁊ argentũ ⁊c. Uasa figu
li probat fornax. Et Hebre.xij.
Quez diligit deus castigat. Et de
hoc Augu.i.de.ci.c.x. Sicut sub
A vno igne aurum rutilat: palea fu
mat: sub eadẽ tribula: stipula cõ/
minuit ⁊ frumẽta pregnant: simi
liter in ꝓlo oleũ a murca separat.
itẽ vna eadẽ vis irruens bonos
purgat: malos eliquat: dãnat: va
stat: ⁊ exterminat. Et de hoc mul
tum Greg.mor.xxvj. Super il/
lud Job.xxxv. Qui dat carmina
i nocte. Ubi ait. Nihil iniuste pa
timur. Carmẽ in nocte est: leticia
in tribulatione. Et Aug. ꝯtra fau
stum.xxij. Nullus hoïum sic iu/
stitia predit⁹ est cui nõ sit necessa
ria tẽptatio tribulationis: vel ad
B perficiendã virtutẽ: vel ꝯfirmã/
dam seu approbãdã. Et idẽ epl'a
xlvij.di.ꝙ tribulatio est ad humi
liationẽ superbie: ad probationez
patiẽtie ad ablationẽ culpe. ¶ Fi
delis ergo nõ debet grauari: nec
desperare de aduersitate vel tri/
bulatione. Cuz etiam de Salua
tore dicat Luc.vltimo. Oportuit
pati xp̄m.⁊c. Et cũ ipse dicat ele/
ctis suis: potestis bibere calicẽ quẽ
ego bibiturus sum. per calicẽ eni
perueniẽ ad maiestatẽ ⁊ per ama
rũ poculũ confessionis: ad gau/
dium salutis. ait Grego. sup euã
gelium li.ij.omel.iiij. Unde ele/
cti ab initio passi sũt aduersa. iob
iij. Frater fui draconum ⁊c. Ubi
mor. Greg. ait. Nullus perfect⁹
est qui inter mala proximorũ pa
tiens non est. Et exemplificat de
Abel ⁊ Caym: de filijs Noe de fi
lijs Isaac: de aplis. Et subdit.ꝙ
sicut in tritura grana paleis pre/
muntur. ⁊ inter spinas rose redo
lent: sic iusti premunt a malis: ⁊
tñ crescunt ⁊ redolent. Nõ igit ꝓ
speritatibus pollentes btificandi
sunt propter hoc: nec aduersa su
stinentes: miseri reputandi: etiaz
testimonio demonũ: ait Ual.lib.
vij.c.i.di.ꝙ cũ rex Giges regno
Lidie armis ⁊ diuitijs abundan
tissimo inflat⁹ animo Apolinem
Phitiũ sciscitatũ venisset. s. statu
am Apolinis in qua demon rñ/
sa dabat: an aliqs mortaliũ se essz
felicior: demon ex abdito sacrorũ
specu emissa voce Aglaum So
phidiũ sibi pretulit. Is erat Ar/
chadũ pauperimus: etate iã seni
or: terminos agelli sui nunqz ex/
cesserat: paruli ruris fructib⁹ con
tent⁹ ⁊ seqtur. Insolenter fulgore
fortune sue glorianti respondit: se
magis approbare securitate ridẽs
tuguriũ: qz tristẽ curis ⁊ sollicitudi
nibus aulam: paucasqz glebas

paꝛoꝛis expertes q̄ pinguiſſima
lidie arua: metu referta: ⁊ vnum
aut duo iuga bouū facilis tutele
q̄ exercit⁹ ⁊ eq̄tatus ⁊ arma vo
racitatib⁹ oneroſa: ⁊ vſus horeo
li nulli nimis appetendi. q̄ the/
ſauros. hominū inſidijs ⁊ cupidi
tatibus expoſitos. Itaq̄ Giges:
dū aſtipulatores vane opinionis
deum hēre cocupiuit: vbi naʒ ſo
lida ⁊ ſincera eſſet felicitas didicit
E hec ille. Si ergo demon dat teſti
moniū veritati: q̄ non in proſpe/
ritatib⁹ ⁊ affluentijs eſt felicitas
nec in pauptate ⁊ aduerſitate mi
ſeria: fideles non illas appetant:
nec de his glient inaniter: nec p
pter iſtas grauentur vel deſperēt
inordinabiliter. Melius eniʒ eſt
parum cuʒ timore domini q̄ the
ſauri magni ⁊ inſatiabiles prouer
uer. xv. c.

Octaua diſtinctio. De admoni tiōe hoīuʒ ſm dr̄ias ɔplexionuʒ

Capl'm. primū. De admōitio ne exiſtentiū in ſanitate.

F Similiter admonendi
ſunt hoīes ſm differē
tias complexionum:
Et primo admonen/
di ſūt exiſtentes in ſa
nitate: ne ipſa abutant: ⁊ fructuo
ſis operib⁹ exerceant: merita cu
mulent: ⁊ in celis premia theſau
rizent. Et de his Greg. vij. paſto
ralis. c. xxiij. Ubi ait. Admo/
nendi ſunt incolumes: vt ſaluteʒ
corporis exerceant ad ſaluteʒ mē
tis: ne ſi accepte incolumitatis gra
tiam ad vſum nequitie inclinent
dono deteriores fiant: ⁊ ne oppor/
tunitatē ſalutis promerende eua
cuent. prouer. v. Ne des alienis
honorē tuū ⁊ annos tuos crude
li ne forte impleāt extranei virib⁹
tuis. ⁊c. ps Fortitudinem meam
ad te cuſtodiam. Ecc. xi. Letare
iuuenis in adoleſcentia tua: ⁊ in
bonis ſit cor tuū in diebus iuuen
tutis tue. Ecc. xxv. Que in iuuen
tute tua no congregas quomodo
inuenies in ſenectute tua? Si
militer admonendi ſunt: ne ſani
tatē ſuā deſtruāt voluptatibus ⁊
laſciuijs gule ⁊ ebrietatibus: ⁊ ne G
ſint homicide ſui. Multos eniʒ
morbos multa fercula faciūt: ait
Señ. epl'a. xic. Et ibidem. Innu
merabiles eſſe morbos non mi
raberis. Coquos numera: Sed
antiquitus non fuit ita: q2 medici
na paucaꝝ ſcia fuit herbarū. At
poſt inuente ſunt mille conditu/
re quib⁹ auiditas excitaret: ⁊ que
deſiderantibus alimenta erant:
onera ſunt plenis. Inde pallor: ⁊
neruoruʒ vino madentiū tremor
⁊ miſerabilior ex cruditatib⁹ q̄
ex fame macies. Inde tormenta
oculoꝝ ⁊ auriū ⁊ innumerabiliū
febrium genera. Et ſic de alijs p
ut enumerat ibi bñ. Ecc. xxxvij. H
Propter crapulam. multi perie
runt. Qui aūt abſtinens eſt addi
ciet vitam. Et ibi in multis cibis
erit infirmitas.

¶ Capitulum secundum. De informatione existentium in infirmitate.

Contrario sunt admonendi infirmi: vt eoipso se filios dei sentiant: quo eos flagello discipline castigat. ꝑuer. iij. Ne fatigeris: cũ a deo corripe

I ris. Et. ii. Liuor vulneris absterget mala: ꝑut expõit Greg. istas auctoritates vbi. s. Sunt igit admonendi de patiẽtie longanimitate: de gratiarũ actiõe saluatri in castigatione filiali. vt enim legit in vitis patrum li. iij. pte. vij. de quodam fratre q dicebat. Si infirmitas nobis molesta fuerit non con

K tristemur: qꝛ non possumus stare ad orandum ꝛ psallendũ. hec enim oia ad destruenda corporis desideria sũt. Seqtur. Sicut magno ꝛ forti medicamine egritudo. s. corporis curatur: sic egritudine corporis: vitia aie rescinduntur. Et hec est magna virtus qñ in infirmitate tollerantia est: ꝛ gratiaꝝ actiones mittunt ad deum. Si amittimus oculos: non feramus grauiter: excellentie eni instrumentũ amittimus: ꝛ sic de aliis. Et si infirmitas totuz corpꝰ tenet in iteriori hoie charitas crescat. Cui concordat quod legit li.

L iiij. hystorie tripartite de btõ Antonio alloquente Didimũ: q cuz esset paruulus: occulos amiserat cui deus ꝑ corporalibꝰ spũales dedit. Regulas enim grãmatice ꝛ rhetorice didicit ꝛ alias sciãs: nouum ac vetus testm̃ cognouit ꝛ libros edidit. Cui fert antoniꝰ dixisse. Nũ te ꝯturbet amissio oculorum sensibilium. Tales eniz tibi d sunt quibus musce ꝛ pulices carere possunt. Sed gaude potiꝰ qm̃ tales hẽs quibus angeli cognoscuntur: ꝛ deus inspicit. Itez Hiero. epl'a. lxvj. Non doleas si non habes qd formice: musce ꝛ serpentes habent. s. oculos carnales. sed illum te habere letare de

O quo Cant. iiij. Vulnerasti me in vno oculoꝝ tuoꝝ. Idem ait epl'a lxxvj. repetens dcm̃ Antonij ad Didimum. Et sicut fidelis nõ debet grauari: sed patiẽter sustinere amissionẽ occulorũ: sic ꝛ alias infirmitates. Unde ꝛ sancti reputabant: se in infirmitatibus a domino visitari. Sic legit in vitis patrum. li. iij. pte. vij. de quodam sene qui frequenter egrotabat. Contigit aũt: eum vno anno nõ egrotari. Et affligebat plorãs ꝛ dicẽs

P Dereliquit me deus: ꝛ nõ visitauit me. qꝛ. s. non fuerat infirmus ¶ Similiter sancti volebãt esse semper infirmi ad sui emẽdationem. Unde in vitis patrum pte i. dr de fratre q noluit comedere in infirmitate di. qꝛ volebat esse in ipa ifirmitate per tres annos vt ampliꝰ mereret. Infirmi eniz gratias agentes deo sunt honorabiles apud deum. Unde in vitis patrum vbi. s. habetur: de ab

bate q̄ dixit tres ordines eſſe honorabiles in cōſpectu dei. Primus qñ homo infirmat᷑: ⁊ adducunt᷑ ei temptationes: quas cum gratiarū actione ſuſcipit. Secundus cū homo oīa opera ſua mūda facit corā deo nihil habēs humanū. Tertius qñ aliqs ſedens in ſubiectione patris ſpūalis: oībus ꝓprijs renuntiat volūtatib⁹. Et parte.iiij. dixit ſenex: ꝙ ſi ſint tres ſimul: ex qbus vnus bñ qeſcat: alius īfirmet᷑: ⁊ gratias agat: tertius eis miſtret cuꝫ ſincera volūtate: hi tres ſimul: velut vnius operis ſunt. Egroti ergo ſic ſuſtinentes immiſſam egritudinem: ⁊ gratias agentes ſūt honorabiles apud deum. Unde legit᷑ in vitis patrum parte.vij. vbi.ſ. ꝙ deus miſſit angelum ad miniſtrandū ſeruo infirmo non hñti q̄ miſtraret ſibi. Merito igit᷑ egri debent patiēter ſuſtinere infirmitates ob dictas vtilitates. ¶ Sunt etiā admonendi: vt preparent corda ſua deo ad inhabitandū ⁊ tranſeundum cuꝫ eo in regnū ſuū. Luce. xij. Beatus ſeruus quem cū venerit dñs ⁊c. Ubi Grego. Uenit dñs cum ad iudicādū properat pulſat ꝟo: cum per egritudīs moleſtias: mortem vicinam denuntiat. Cui confeſtim aperimus: ſi hunc cum amore ſuſcipim⁹. ⁊ ſic infirmi corpore ſunt admonēdi: ꝙ infirment᷑ mente per verā humilitatē. De qua ps̄. Pluiaꝫ voluntariā ſeggregabis deus.i. celeſtem grāꝫ. Et infirmitas eſt. deſſiciendo in ſe per humilitatē: ⁊ deſperando de viribus proprijs: vt eum amplius deus ꝯfirmet. Nā virtus in infirmitate perficitur. i. cor. xij. Seqtur. Libenter igitur gloriabor in infirmitatibus meis ſ. mentis ⁊ corporis: modo dicto vt inhabitet in me virtus xp̄i. Licet igit᷑ alijs varijs modis poſſint hoīes admoneri qꝫ tamē de illis Gregorius. ij. paſtoralis ſufficienter tractat, hec ad preſens ſufficiant.

¶ Quarta pars principalis. De republica eccliaſtica.

¶ Prima diſtinctio. De clericis in communi.

¶ Caplm̄ primū. Que ſunt mēbra reipublice eccleſiaſtice.

p Remiſſis varijs auctoritatibus: narrationibus ⁊ exemplis: ex qbus euangelicus ꝑdicator habere pōt occaſionem inſtruendi hoīes illiteratos ⁊ coſerendi: cum eis hedificauerit ſm̄ diuerſitatē dignitatuꝫ graduū: ſiue ſtatuum: ⁊ miniſtrorum: ſiue q̄ꝫtum ad conditiones eorū abſolutas ⁊ proprias ſeu diſtinctas: vt in prima ꝑte: ſiue q̄ꝫtum ad mutuas colligationes: vt in.ij. ſiue q̄ꝫtū ad cōmunes conditiones ſingulis vt in.iij. in hac iiij. parte: ſūmo magiſtro dirigente colligant᷑ auctoritates narratio

nes ⁊ ex qbus predicator aposto
licus amplius potest habere oc-
casionem informandi hoies litte
ratos ⁊ eccliasticos: ⁊ vtiliter con
ferendi cum eis. Et qr ex talibus
R ꝑsonis consistit respublica ⁊ eccle
siastica: cui⁹ caput est sūmus pō
tifex. ꝓut ait Hugo. ij. d̓ sacramē
tis. ꝑte. ij. c. iiij. di. ꝙ spūalis ptãs
caput habet sūmū pontificē: ipi
sūmo pontifici pñt adaptari que
dicta sunt supra ꝑte prima de ca-
pite reipublice ciuilis. s. de princi
pe: ⁊ eo excellentius ⁊ perfectius
quo ipse sūmus pontifex: caput ē
oiuz. Et ea que dicta sunt de ocu-
lis: auribus: corde: manib⁹ ac pe
dibus possunt adaptari mem-
bris reipublice ecclesiastice: ⁊ eo
similiter sublimius ⁊ perfectius
quo ptãs eorū est sublimior ⁊ per
fectior. vt enim ait Hugo. vbi. s̄.
S spūalis potestas: terrenā institue
re hēt vt sit: ⁊ eam iudicare si bo-
na non sit. Et tāto dignior est ꝗ̄
terrena ꝗ̄to spūs ꝗ̄ corpus ⁊ ꝓ-
or est tempore: ⁊ dignitate maior
ait ibidem. Sed qm̄ perscrutator
maiestatis opprimet a gloria. ꝓ-
uer. xxv. tāꝗ̄ inscius ⁊ inexpert⁹
nō presumo describere quales de
beant esse sūmus pontifex: ⁊ sū-
mi prelati post eum. Quales tñ
esse debent describit bene Ber. i
libris. suis ad Eugeniū. Et lz sit
vnū caput ecclie. s. sūmus ponti-
fex. qr tñ qlibet episcopus dioce-
sanus est ad modū capitis in sua
diocesi: nūc videndum est qua-
lis debet esse episcopus: ⁊ quales
clici sub eo debeant esse: ex qbus
respublica eccliastica cōstituitur:
incipiendo. s. ab inferiori: vidēdo
primo quales esse debent clerici:
deide quales epi q ex illis eligūt.
¶ Potest igit̄ epūs adaptari capi
ti. Archidiaconi qui imperāt sub
diaconis ⁊ leuitis: ad quorū curā
pertinet parochiarum ordinatio:
ꝓut ait Hugo de sacris. li. iij. ꝑte
iij. c. xvj. vbi de officio archidia-
coni. Adaptari possunt aurib⁹ ⁊
oculis. Judices cōstituti in repu
blica ecclesiastica. ⁊ oratores pos
sunt adaptari ori. Canonici ꝗ̄o q̄
rum ē eligere episcopū ⁊ episco-
pi consiliarij adaptantur cordi.
Officiales ⁊ Decani ecclesiam
protegentes adaptant̄ manibus.
Sacerdotes ꝟo parochiales: ⁊ ꝑ
sone ecclesiastice in ecclijs residē
tes pedibus congrue adaptātur.
Et his oibus cōgruūt que dicta
sunt superius ꝑte prima de mē-
bris reipublice ciuilis: ⁊ modo ꝑ
fectiori ⁊ spūaliori. cū ipsi sint spi
ritualiores ⁊ perfectiores. Sed ibi
inceptū est a capite ratione digni
tatis. ⁊ qr de nobiliori genere cō
sueuit esse princeps ꝗ̄ papa: ⁊ ex
successione vt sepe debet principa
tus: iō ibi processum est descen-
dendo a capite ad membra tan-
ꝗ̄ a digniori. hic aūt econuerso.
¶ Caplm̄ secunduz. De clericis
in cōmuni: ⁊ quales esse debent
de signo

esse debēt ꝛ de signo clericali qđ
est corona.
Aueant igit̄ clerici ꝛ ad-
c uertant se defferre in ca
pite signum regium: suo
X nomine profiteri diuinū ministe-
rium: ꝛ sua tonsura testificari: se
esse contemplatores diuinorum
secretorum: ne .s. seruiant peccat̄:
ꝛ conculcent a Sathana: ꝛ absor
beantur a secularibus negotijs ꝛ
causis ne đ eis verificetur illud
tren. iiij. Qui nutriebant̄ in croce
is amplexati sunt stercora. Tōsu
re autem ecclīastice vsus a naza
Y reis ortus esse putat̄: q prius cri-
ne seruato: deinde ob vite conti-
nentiā caput radebāt: ꝛ capillos
i igne sacrificij ponebāt. numeri
vi. prout di. Hugo vbi. s̄. c. ij. Et
hoc signo: vitia in eorum corde
ꝛ opere pullulantia prescindenda
dicebantur: ait ibidem. Magna
ergo diligentia debent statutū su
um clerici custodire modo dicto
Multum eni indecens est si co
rona regia sit corona superbie: vl̄
si sit corona arrogantie: quā con
fringet dominus ibidē. vel si sit
Z coma vel corona iactantie: cum
clerici prohibeantur nutrire co-
mam. i. cor. vij. vir si comā nutri
at: ignominia est illi. vel si circū-
ponantur ornamenta lasciuie vl̄
luxurie: que etiam mulierib⁹ pro
hibentur. i. Pe. iij. Quarum sci
licet mulierum: non sit extrinsec⁹
capillatura aut circundatio auri.

ꝛc. In magno honore debēt ser-
uare capita sua: in quib⁹ eminet
regale decus: vt dictum est. s̄.

¶ Capitulū. iij. De septē gradib⁹
clericoꝝ. Et primo de hostiarijs.

Oꝛuz autem. septē sunt
b gradus siue ꝓmotiones
graduū: quibus ꝑ spūa
lez potestatem alti⁹ semꝑ ad sa-
cra tractanda ascendit clericus si
ue ecclīastic⁹: ait Hugo. vbi. s̄.
Primus autem gradus est ho-
stiariorum: quoꝝ officiū est. cla- A
ues ecclesie deferre: eam claude-
re: ꝛ aperire horis competenti-
bus sicut templū dei: que inter-
sunt custodire: fideles recipere:
excōicatos eicere. hoc officio di-
gnatus est dn̄s vti: quando ven
dentes ꝛ ementes de templo eie
cit Math. xxi. ꝛ Jo. ij. Ipse etiā
de se ait. Jo. x. Ego sum hostiū.
hoc enim offm̄ excellens est digni
tate: ideo exercendum cum dili-
gentia ꝛ sollicitudine.

¶ Capitulum quartum. De se-
cundo gradu scilicet lectorum.

Secūdus gradus est lec-
f torum: qui verbum dei
annūciant. ꝛ ideo debēt
eē scientia ꝑditi: vt intelligāt sen
sum eoꝝ que legūt: vel accentuū
in pronunciatione rōnem agno
scant: distincte legant: ne ꝯfusio-
ne pronunciationis: intellectum
auditoribus tollant. Considerēt B
qđ sit indicatiue legendum: qđ
interrogatiue ꝓnunciandum. et

p

vox letoris: auribus & corde considerari debet non oculis: ne motu vel gestu indisciplinato: spectatores potiꝰ ꝙ lectores seipsos faciant. Cum aũt hi ordinãtur: de vita eoꝝ fide & ingenio episcopꝰ ad populum verbũ facit. & vidente populo: ab eo codex eis tradit
C & dicitur. Accipite: & estote verbi dei delatores: hi habent potestatem recitandi propheticas & apostolicas lectiones: vt ait Hugo vbi.s̃.c.vi. loquens de his omnibus. hoc officium est excellẽs dignitate. Si enim magne est dignitatis habere potestatem recitandiꝰ victorias regum coraz magnatibus eorum: multo maioris ẽ dignitatis recitare laudes & victorias regis eterni. Et si recitato
D res laudum & victoriarum regis terreni recitant cum diligentia & sollicitudnie multo magis isti facere debent. hoc officio dignatus est dominꝰ vti quãdo in medio seniorum librum Isaie prophete legit. di. Spũs dñi sup me Luce.iiij. Ex quo datur intelligi ait Hugo: ꝙ gratia spirituali clarere debet q verbũ dei annũciat.

¶ Capitulum.v. De tertio gradu scilicet exorcistarum.

t Ertius gradus est exorcistaꝝ qui habẽt speciale imperiũ super spũs imũdos: vt eos eiciant de corporibꝰ hi librum accipiũt de manu epi cum ordinant. De quibus.i.cor. xij. Nunqd omnes: donationes habent sanationum? hoc offitio vti dominus dignatus est qñ tetigit manu aures & linguam surdi & muti. di. Effeta: qd ẽ adaperire: Mat.vij. Similiter hoc officiũ exercuit quando d̃ Magdalena septẽ demonia eiecit. Marci.xiiij. Istud ergo offiñ excellit
I potestate magna. Ideo cauẽdũ est talibꝰ: ne imundus spũs habitet in cordibus eoꝝ quoꝝ est illuz expellere de corporibꝰ alioꝝ.

¶ Capitulũ.vi. De quarto gradu scilicet acolitorum.

q Uartus gradus est acolitoꝝ: qui latine ceroferarij dicũt: q accensos cereos defferunt dũ legitur euangelium & offertur sacrificiuz. Et hoc ideo: non vt tenebras aeris illuminẽt: sed vt sicut visibile lumẽ manibus gestant: ita bonis operibus suis proximis lumen ostendant: & errantibꝰ in tenebris du
K catum prebeant: hoc offiñ dominus se habere testatus est: quãdo ait. Jo.viij. Ego sum lux mũdi. Quiꝰ sequit me non ambulatꝰ in tenebris: ait Hugo vbi.s̃.c.viij.

¶ Capitulũ.vij. De quinto gradu scilicet subdiaconorum.

q Uintus gradus est subdiaconoruz: quoꝝ offiñ est: oblatiões ponere in
L altari pallas & substratoria lauare vasa sacra tractare: circa altare ministrare. Quibꝰ dicitur. Isai.51.

Mūdamini q fertis vasa dn̄i. hoc officio dignatus est dn̄s vti: quādo linteo se precinxit: et lauit pedes discipulorum. Jo.xiij. Magna ergo dignitas huius officij. Si enim excellentis dignitatis est pparare linteamina regia: et sub eo stare: lectū parare et sibi in mēsa ministrare: multo maior dignitas ē: pallas et substratoria sacra lauare: tractare et preparare sub corpore domini: et ante ipsum in altari ministrare. Ideo multū necesse est talibus: vt sint mūdi: puri: et sancti. Propterea placuit sanctis patribus: vt qui tales ministeria sacra tractant: legem ptinētie obseruent: ait Hugo vbi.s.c.ix.

I

¶ Capitulum.viij. De sexto gradu scilicet diaconorū

Sextus ordo est diaconorū. Et merito sextus propter senarij numeri perfectionem. Horum officiū est ministrare in omnibus que agunt in sacramētis inferre disponere oblationes in altari cōponere: mensam dn̄i et vestire: crucem ferre: pdicare: ad orandū populū hortari: et ad flectēda genua et pacē dn̄i annūciare. H offō dn̄s vsus ē qn̄ ppriis mānib' sacra pfecta discipulos inuitauit. Mat.xxvi. Uigilate et orate. Hi debēt eē pleni spū septiformi: put legit i figura actu. vij vbi habet: q apostoli elegerunt septem viros boni testimonii plenos spiritu sancto. Et debēt esse ab oīb' sordib' mūdi et vtutib' pditi: put dicit.i.thimo.iij. Diacones igt pudicos nō bilingues nō vinolētos nō turpe lucrū sectātes. Debēt ēt eē cōstātes et firmi. Jō ait domin' ad Moysen q leuite seruirent in tabernaculo a viginti ānis et supra. Quia hec etas robusta est ad onera portandi. vnde et super sinistrum humerum stola imponitur. Et successores apostolorum docuerunt: vt in matrice ecclesia: septem diacones circa aram assisterent: tanq̄ septem colūbe altaris. Jn quo signatur: q debēt fulgere spiritu septiformi. Jsti sunt septem candelabra aurea Apoc.i. et septē angeli tuba canentes Apoc.vij. his imponitur orariū.i. stola super sinistrum humerum: vt sciant: se accepisse iugum domini ad tolerāda sinistra et aduersa. Et accipiūt textum euangeliorum de manu epī: ait Hugo vbi.s.c.x. Eminēs ergo est hoc officium dignitate: iō necessitas habende sanctimonie.

K

L

M

¶ Capitulum.ix. De septimo gradu scilicet presbyterorum.

Septim' ordo est presbyterorum: q seniores interpretant. Jsti sunt successores et vicarij septuaginta discipulorum: sicut et episcopi successores apostolorum. horum officium est sacramentū corporis dn̄i in altari cōficere: orationes dice

re:benedicere dona dei. hoc offi
cio domin⁹ v sus est quando post
N cenam: panem ⁊ vinũ in corp⁹ ⁊
sanguinem suuz mutauit Mat.
xxvi. hoc ipsuz excellenter offim
implẽs exhibuit: quando ipse sa
cerdos ⁊ hostia in ara crucis se
obtulit. Horũq₃ officium est sa-
cramenta dispensare: verbum in
ecclesia facere baptiçare: delin-
quentes ad penitentiam vocare:
⁊ orationũ suaꝝ medicatione fo
uere: ait Hugo vbi.s̄.c.xi. Q̄ ex
cellens autez est sacerdotale offi
cium dignitate ⁊ q̄ excellẽtes sa
cerdotes esse debeant sanctitate:
patet ex dictis. Quales aũt eẽ de
O bent: ait Apo.i.thi.di. Cõstitues
per ciuitates presbyteros. Sequi
tur. Si quis sine crimine est. Et
post. Episcopũ o₃ sine crimine
esse: non iracũdum: ⁊ sic de alijs
vbi sub nomie epi: presbyteri in-
telliguntur: ait Hugo vbi.s̄. Jõ
inquit Apo. ad thimoteũ tradẽs
de ordine episcopi ⁊ diaconi: ⁊ ta
cito de presbyteris reliquit eos in
telligendos sub nomine epoꝝ:
asserens: eos tales esse debere q̄-
les epos. vnde ⁊ qñ presbyteri or
dinantur: epus ponens man⁹ su-
per capita eoꝝ inuocat super eos
spiritũ scũm: ⁊ manus inungunt
vt cognoscant se accipere gratiã
consecrãdi: ⁊ opera misericordie
exercẽdi. t E super vtrũq₃ hume
rum stolã accipiunt: vt intelligãt:
se ministros esse dei per arma iu
stitie a dextris ⁊ a sinistris. vt eos
nec aduersa frangãt: nec ꝓspera
extollant: ait Hugo vbi.s̄. Et de
his gradibus decretoꝝ di.xxv.
¶ Ex dictis patet quales esse de
beãt clici ⁊ ecclīastici: omnes.n.
in quocũq₃ sint gradu vel ordie
debent esse sanctitate immacula
ti ⁊ puri: ex quo sunt ministri sal-
uatoris ⁊ creatoris. De ipsis eni₃
specialiter dicitur. leuiti.xxi. san-
cti erunt deo suo. Sequitur. Qui
habuerit maculam: non offerat
pães deo suo: nec accedat ad mi
nisterium eius si cecus fuerit vel
claudus. Super qd̄ Gre. pasto.
xx.c.xi. Cecus est: qui supne cõ-
templationis lumẽ ignorat: clau
dus: qui viam vite tenere nõ va
let. Et sic de alijs: ꝓut ibi expõit
bene. Jõ Jsai.5I. Mũdamini
qui fertis vasa domini. ¶ Jtem
ex dictis patet q̄ debẽt esse orna
ti decore virtutum. Si enim oẽs
fideles debent abijcere opera te-
nebrarũ: ⁊ induere arma lucis:
ꝓut hortať Aposto.ro.xij. mlto
amplius ministri dei sibi seruien
tes in templo santo suo. Jn cui⁹
figura in indumentis mundis ⁊
pulchris ministrabãt in templo
legali. Ps. Sacerdotes tui induã
tur iustitiam. Omnes enim fide
les dicunť sacerdotes: q₂ mẽbra
xpi. summi sacerdotis: ait Aug.
xx. de ci.c.xi. multo magis ergo
ministri eius dicunť sacerdotes.
¶ Secunda distinctio. De per-

fectione clericorum q̃les eẽ debẽt
¶ Capitulũ primũ. Qđ debent
esse scientia prediti.
Tem ex predictis pa-
tet: q clerici debẽt eẽ
S i scientia prediti celesti
ait Hugo vbi.s̃.c.i.
Clericus inquit secre
torum dei non debet esse ignarꝰ
q: dei nuncius est ad populũ. vñ
⁊ lectores qui sunt in infimo or-
dine debent habere sensum eo-
rum que legunt: vt habitum est
supra: ne dicat' eis. Isai.lv. Spe
culatores eius. ceci.
¶ Caplm.ij. Qđ clici sint mori
bus ornati.
Tem debẽt esse morum
i grauitate maturi absq
leuitate corporali: ex quo
sunt mistri ⁊ laudatores dei ps.
In populo graui laudabo te. vñ
T ⁊ Ambro.ij. de offi. de se loquẽs
meministis inquit quendã ami-
cũ cum sedulis videretur se cõ-
mendare officijs. hoc solo tamẽ
a me in clericũ nõ receptũ: q ge
stus eius dedecerent plurimum.
Et ibi de alio. Alterũ aũt cum in
clero reperissez meministis: me
V dicere ei. ne vnq̃ piret:; q: velut
quidam insolens scilicet incessus
v̄bere oculos meos feriret. Nec
fefellit sentẽtia. vterq enim ab ec-
clesia recessit. Leuitas enim secu
laris: gestus histrionicus: ⁊ vesti
tus curiosus ampliꝰ inhonorant
clicum q̃ honorant. De quibus

Hierony. ad Eustochiũ. epistola
lxxxiiij. Sunt aliqui de ordine no
stro homines: qui iđ ad presbyte X
ratũ ⁊ diaconatũ ambiũt: vt mu
lieres licentius videant. Omni-
bus his cura de vestibus: si bene
oleant: si pes laxa pelle non folle
at: crines calamistri vestigio ro-
tant: digiti anulis radiant. Seq-
tur. Tales cum videris: sponsos
estimato non clericos. Et de isor
matione clericoꝝ: quales esse de
bent Hiero. sufficienter epistola
xxxiiij. ad Nepotianum: de vita
⁊ honestate clericoꝝ. vbi instruit
clericos multipliciter dehortan-
do que eis discõuenientia sunt: ⁊
hortãdo vtilia. Quos specialiter
monet: vt sint frugalitate sobrij.
Vbi ait. Nunq̃ vino redoleas ne Y
audias illđ phi. hoc nõ est oscu-
lum porrigere: sed poculum ꝓpi
nare: loquens de vinolento q si-
bi porrexerat osculum. vinolẽtos
enim sacerdotes damnat Apo.
i.thi.i. ⁊ vetus lex ꝓhibet Leui.
x. Et ibidez Hierony. Conuiuia
tibi sunt vitanda secularium. Et
ibi bene de hoc.
¶ Caplm.iij. Qđ clerici sint ca-
stitate puri.
Tem monet eos: vt sint
i castitate puri: ⁊ a mulie-
rum consortio segregati.
vnde ait. Hospitiolũ tuum aut
nunq̃ aut raro mulierum pedes
tereant. Sequitur. Ne sub eodẽ
tecto mãseris: nec in preterita ca Z

ſtitate ↄfidas:q₂ nec Dauid ſan/
ctior: nec Sanſone fortior: nec
Salomone potes eſſe ſapientior
Qui tamen lapſi ſunt per mulie
A res. Et idem epl'a.xli.ad Occea/
num de vita clericoꝝ.prima in
quit temptamenta ſunt clericorū
frequēs feminaꝝ acceſſus. Iſti/
uſmodi ſexus reprehēſibiles ex/
hibet clicos. Quid tibi cuꝫ femi
nis qui cuꝫ domino ad altare fa/
bularis. Et ibidem. feminaꝝ cuꝫ
clicis nullo pacto ↄiūcta permit
titur conuerſatio. Ianua diaboli
via iniquitatis: ſcorpiōis pcuſſio
nociuūq₃ genus femina cum ꝓ/
ximat. Stipula incendit ignem.
Flāmigero igne femina percutit
ↄſcientiaꝫ pariter habitantis: exu
ritq₃ fundamenta montiuꝫ. Ego
iudico: ſi cum viris femine habi/
tent: non deerit viſcariū diaboli.
Ex his aucupatum eſt ab initio
peccatum. Ferreas mētes libido
domat. Nūquid abſcōdere pōt
hō ignem in ſinu ſuo: ⁊ veſtimē
ta illius non ardeant: prouer.vi.
Mihi inquit crede. Non poteſt
toto corde cum dn̄o habitare: q
feminarum acceſſibus copulat'.
Thamar eniꝫ a ſr̄e corrupta ē.ij.
R.xiij.c. ⁊ Tecla poſt pauonis tē
ptationem Anthiochie cū paulo
pergere pariter ꝓhibet'. hec Hie
ro. Miro enim modo antiq pa
B tres fugiebant conſortia mulieꝝ
⁊ cohabitationem. Sicut recitat
Grego.ix. Regiſtri di. ꝙ beatus

Augu. nec cum ſorore habitare
conſenſit. di. Que cū ſorore mea
ſunt: ſorores mee non ſunt. Naꝫ
diabolus per mulieres tēptat iu/
giter ſanctos viros. Iob.ij. Dixit
ei vxor ſua ⁊c. vbi Grego.mor.
ij. Cor mulieris tenuit hoſtis q̄/
ſi ſcalaꝫ: qua ad cor viri aſcende
re potuiſſet. hm̄ōi exemplū patet
iij.dial'.c.vii. de Andrea epiſco/
po fundenſi: in cuius domo ha/
bitabat ſanctimonialis queꝫ im/
pugnauit diabolus multis anniſ
tēptādo de illa. Qui tandē alapā
vnam ſuper humeruꝫ mulieris
dedit. Qd fuit reuelatum in con
ſilio demonū coram iudeo. Qui
reuelationeꝫ ep̄o indicauit vt pe
niteret: ſicut patet ibi. Et in vitis
patruꝫ li.iij.pte.v. habetur ꝙ de/
mones oñderūt mulieres mona
cho iuueni de nocte. Quas po/
ſtea cuꝫ vidiſſet: q̄ſiuit: que eēnt
ille. Cui ait ſenex: ꝙ erant mona
chi de ſeculo. Et ſimiliter pte ſe/
cunda. ait ſenex. eamus in ſolitu
dinem vbi non eſt mulier. Et ibi
dem. orauit Arſenius vt de' dele
ret de corde ſuo memoriam mu
lieris que rogabat eum: vt oraret
pro ea. Et parte ſecunda de ſene
qui noluit videre mulieres. Qui
requiſitus q̄re: rn̄dit. Cogitatio/
nes ſunt ſicut pictores inquietā/
tes ex cōmemoratione reruꝫ vi
ſaruꝫ. Et parte quarta. de quodā
qui matrem ſuaꝫ alloq noluit ni
ſi oculis clauſis. Et de alio q no

luit tangere carnē matris dicēs q caro mulieris ignis est. Et dia logorū.iiij. ait presbyter moriēs illi que fuerat vxor sua. Recede mulier: igniculus adhuc viget: tolle paleā. Si igitur sancti patres afflicti et extenuati ieiunijs sic fugiebant consortia mulierū. Quanto magis clerici iuuenes bulientes libidinis ardoribus et voluptatibus vt enim ait Hiero. epla.xcviij. Non ethnei ignes non vulcana tellus. nō viscus et olympus tātis ardoribus estuāt: vt iuueniles medulle vino plene et inflāmate. Si
E enī pfectus edixit: ne qs minus qui qnginta ānos habēs hospitio matris familias vteret. et si mulieres expelluntur de castris militum: vt habitū est.s.parte prima: quanto magis prelatus ecclesiasticus debet esse sollicitus: ne sit suspitiosa cohabitatio clericorū et mulierū: Et de hoc decretorum di.xxxij. interdixit: q mulieres non debent habitare cū clericis. Nec debēt frequētare clerici domos mulierum vel virginum: aut cohabitare di.xxxiiij. Clericus solus. et cōtra concubinarios di.xxxij. et.xxxiiij.

¶ Capitulū.iiij. Quod clerici sint ab auaritia liberi.

Item monet btūs Hieronimus in pdicta episto
I la clericos: q auaritia cauenda: et de largitate munifica. vnde epistola. xxxiiij. Obsecro itaq: et iterū atq iterum repetēs moneo: ne affectū clericatus: genus antique militie putes: nec lucra seculi in xpi militia qras: nec plus habeas q qn clericus esse cepisti. Sequit. Procuratores atq dispensatores domorū alienarum: clerici quomodo eē possunt:
F qui proprias iubent contemnere facultates. Amico rape quicq: furtū est: ecclesiam fraudare sacrilegium est. Accepisse aliqd erogādū pauperibus et esurientibus aper-
G tissimi sceleris est: aliqd inde subtrahere omniū predonū crudelitatē superat. Et post. Ille est optimus dispensator qui nihil sibi reseruat et de his decretorum di. xliiij. hospitalitatē. de qua dicetur i. vbi de epo.

¶ Capitulū.v. Quod clerici sint a secularibus negotijs expediti.

Item monet Hiero. in
I dictis epistolis: q clerici sint a negotijs secularibus sequestrati: et diuinis ministerijs ac vsibus mācipati. vnde dicta epistola ait. q clericus est sors domini. i. possessio. vt habitum est. vnde ait ibi. Negociato
H rem clericum quasi quandā pestem fuge. Sequitur cōuiuia secularia tibi vitanda. Et post. Facile contemnitur clericus qui sepe vocatus ad cōuiuium non recusat. Et Gre. de his bene in registro. et decretorum. di.lxxxviij. of. q clerici no debent super se negocia secularia assumere nec negociato-

res esse. Et qꝛ de vita ⁊ honestate
clericorū sufficienter tractat Hie
ro. in dictis epistolis: ⁊ similiter li
bro. iij. decretaliuȝ a principio. ⁊
post. hec in cōi sufficiant de cleri
corum siue ecclíasticorum condi
tionibus.

¶ Capl'ȝ. vi. Quales esse debēt
sacerdotes.

Onsequenter videnduȝ
C est qualiter admonendi
sunt sacerdotes specialr̄.
Qui q̄nto eminentiores sunt di
gnitate ordinis: tanto esse debēt
eminentiores excellētia virtutis.
I Sacerdos enim dr̄ a sacrifican
do: ait Isido. libro. vij. c. xxij. Et
Greg. in pastorali. c. xvi. Sacer
dotes dicuntur qui vt sacrū du
catuȝ prebeant presunt. Et Ber.
ad Eugenium lib. iiij. Sacerdo
tes ceteris honestiores sunt: aut
fabula. vnde ⁊ apud gentiles sa
cerdotes siue flāmines i magno
erant honore ⁊ vite austeritate.
K Ait Plato in thimeo. li. i. ꝙ apd̄
Athenień. predicti sacerdotes se
parati a cetero populo ꝯueniebāt
ne aliqua prophana contagione
eoꝝ castitas fedaretur. Et Seń.
primo de clementia dicit: ꝙ a sa
cerdotio repellebantur apud gen
tiles captiue: ꝓstitute: ⁊ homici
de. hee aūt non poterāt petere sa
cerdotiū: qꝛ sacerdos debet eē ca
L sta cū castis: pura cū puris. Lo
quitur enim de virginibus mini
strātibus in sacris ipsi dee veste:

vel alteri demonio. vñ ait. Indi
gnū sacerdotio dicerem q̄ transi
ret ꝑ lupanar. Et de hoc Hiero.
ꝯ Iouinianum. Cremon inquit
stoycus vir eloquentissim⁹ de vi
ta sacerdotum antiquorum nar
rās ait: ꝙ omnib⁹ ꝑpositis nego
tijs semꝑ in templo fuerūt: ⁊ re
rum naturas cāsq̄ȝ ac syderū ra
tiones cōtemplati sunt. Nunq̄ȝ M
se mulieribus miscuerūt. Nūq̄ȝ
cognatos propinquos ac liberos
viderūt ex eo tempore quo cepe
runt diuino cultui deseruire. Car
nibus ⁊ vino se semper abstinue
runt propter tenuitatem sensus ⁊
vertiginē capitis quam ex paruo
cibo patiebantur maxime ꝓpter
appetitus libidinis qui ex cibis
nascuntur. Pane raro vescebā N
tur ne onerarent stomachū. Et
si quando comederent: tonsū hi
sopum pariter sumebant in cibū
vt escam graviorē: illi⁹ calore de
coquerent. Oleum tantū in ole
ribus nouerunt. verum ⁊ ipsum
parum propter nauseā ⁊ aspitatē
gustus leniendam. Quid loquar
inquit de volatilibus: cū oua quo
q̄ȝ ⁊ lac ꝓ carnib⁹ vitarēt: Quoꝝ
alterum: carnes liquidas: alterū
sanguinem: colore mutato eē di
cebant. Cubile eoꝝ de folijs pal
marum quas balas vocant ꝯte
xtum erat scabello: accliue: ⁊ ex
vna parte obliquuȝ. ꝓ puluillo
lapidem capiti supponebant: bi
dui triduiq̄ȝ inediam sustinentes

humores capitis qui nascunt ex otio ex mãsione vni⁹ loci nimia victus maceratione siccabant. h
O ibi. Sequitur Euripides: in Creta Iouis pphas non solum carnibus: sed etiam coctis cibis abstinuisse r̃fert. Ibidẽ recitat Hiero. v̓ba Iosephi. li. ij. c. xviij. De phariseis: seductis: ⁊ etheis: quo
M rum nouissimos multis efferre preconijs. ꝙ scilicet vxoribus ⁊ vino semper abstinuerũt: ⁊ quottidianũ ꝯterunt ieiuniuz in nãz. Ibidem etiaz narrat: ꝙ Cautes ⁊ Asclepides aiunt: etate q̃ Pi/
P gmalion regnabat in oriente esũ carniũ non fuisse. Et ibidem Eubolus narrat: apud persas tria magorum genera fuisse. quorum
N primos qui erãt doctissimi ⁊ eloquentissimi: excepta farina ⁊ olere: nihil sumere. Et ibidẽ: ꝙ apd Helcusinam volucribus ⁊ piscibus ⁊ quibusdaz pomis abstinere: solemne scilicet fuit. Ibidem similiter dicitur: ꝙ Berdesanes apud indos gimnosophistas diuidit quorũ vnuz dicit Bragmanos: alterum Samoneos: qui tãte continentie sunt: vt vel pomis arborum: vel punico cortice: vel farine alantur cibo. Et cũ rex ad eos venerit adorare eos solit⁹ sit pacẽq; sue ꝓuintie in eoruz preci
Q bus arbitrari. Si ergo flamines gẽtiles siue sacerdotes in suis superstitiosis cultibus ⁊ ritib⁹ Sathane seruientes: se a lasciuijs abstinent ⁊ secularib⁹ negocijs subtrahũt castimonijs carnis semacerant: vt quietius possint in suis ritibus ministrare: quales eẽ debẽt sacerdotes dei altissimi vt digne sibi seruiãt: quibus ꝯmissus est populus redẽpt⁹ sanguine suo ⁊ qui sunt mediatores inter deuz ⁊ populum: quibus promissus est summus honor in regno dei si bene seruiant. Duplici eniz honore digni sunt qui bene ꝑsunt ꝑsbyteri. i. thi. v. c. Preterea fla R
mines gentiles: ⁊ si essent praue vite anteq̃ essent flamies: postea tamen consueuerunt vitam suaz corrigere ṡm modũ eorum: ꝓut ait Vale. li. v. c. ix. di. ꝙ Valerius flacus luxu perditaz vitã inchoauit. Cetez a Licino pontifice flamen factus: quo facilius a vitijs recederet: ad curã sacroꝝ ⁊ cerimoniarum ꝯuerso animo: v sue duce frugalitatis religione: q̃tuz prius fuit exemplũ luxurie: tantũ postea modestie ⁊ sanctitatis specimen fuit. vnde Hierony. epla. xcvi. ait. ꝙ sacerdotes gentiles
erãt vnius vxoris viri. Et virgi S
nes veste ⁊ Appolinis: in perpetua sacerdotij virginitate marcebant. Sed heu hodie ꝯtrariũ ẽ i multis: qui pfectiorijs vice sunt anteq̃ sint sacerdotes ⁊ episcopi q̃ postea.

¶ Caplm septimum. Qd sacerdotes sint solliciti circa curam sibi commissam.

Tales aūt eē debē eccle
siastici siue clici respectu
eccl'ie sufficiēter dic̄ Ber.
T sup Cant. Omel. lxxviij. loquēs
de talibus. q̄ .s. boni sunt vigiles
q dormientibus nobis ipsi vigi-
lant quasi rationē pro aiabus no
stris reddituri: Boni custodes:
q vigilantes aio: atq; in orationi
bus pernoctantes: hostium insi-
dias sagaciter explorant. Antici-
pant consilia malignantiū: depre
hendūt laqueos: elidūt tendicula
rhetiacula dissipāt: machinamēta
frustrant. Hi sunt fratrum ama-
tores: & populi xp̄iani: q multum
orant pro populo & vniuersa san-
V cta ciuitate. Seqtur. Ciuitas: est
sancta eccl'ia propter populi col-
lectionem. Spōsa pp̄ter dilectio
nem. Ouis propter mansuetudi
nem. Et post. Ciuitas est: vigila-
te ad concordiam. Sponsa ē: stu
dete ornatui. Ouis est: intendite
pastui. Sequit custodia: vt sit suf
ficiens: trifaria erit. s. a vi tyrāno-
rum: a fraude hereticorū: a tem-
ptationibus demonioꝝ. Ornat⁹
sponse sit in bonis operibus: mo
ribus: & oratiōibus. pastus in scri
pturis. Sȝ distictio ē: vt mādata
ponātur duris: olera dispensatio
num infirmis: consilioꝝ solida &
fortia que in intimis sapientie p-
ponunt: sanis & perfectis. Debēt
ergo esse sacerdotes & eccliastici
vigiles: custodes: milites pugiles
X Isa. lxiij: Super muros tuos hie
rusalem constitui custodes: tota
die & nocte non tacebunt. Item de
bent sicut sponsam diligere eccle
siam: ornare sacris admonitio-
nibus: & fecundare gignendo fi-
lios dei. Isa. lxij. Gaudebit spon
sus super sponsam. Item debent
eam pascere pascuis celestibus: si
cut boni pastores: Ezec. xxxviij.
Suscitabo pastorē meū q pascat
eas. Et ibidē: de nō pascētibus
vhe pastorib⁹ q pascebāt semet-
ipsos. Jo. x. Bon⁹ pastor aiaȝ suā
dat p ouib⁹ suis. Sȝ ecōtra ē de Y
mltis: q nō se tales exibēt eccl'ie
sibi cō misse. De quib⁹ Ber. sup
Cañ. omel. lxxv. Pauci sūt ad
modū q non q̄rant que sua sunt
Ex oibus caris eius. Diligūt mu
nera: nec possunt pariter diliget
xp̄m: q manus dederunt mamo
ne. Sed vnde hāc illis exubera
re estimatis rerum affluentiam:
vestium splendorē: mensaꝝ luxu
riam congeriē vasoꝝ argenteo-
rum & aureorū: nisi de bonis spō
se? Inde est: q̄ ista pauper inops
& nuda relinqtur: facie miseran-
da: inculta hispida: exanimis. p Z
pter hec: non est hoc tempore or
nare sponsam sed spoliare: nō cu
stodire sed perdere non defende
re: sed exponere: nō instituere sȝ
prostituere: non pascere sed ma-
ctare & deuorare: dicente domio
Vhe illis qui deuorāt plebeȝ me
am sicut escam panis. ¶ Mul
tis aliis modis se habent eccl'ia-

ficiat ad ecclesiam sponsam suaz: si
A ue superiores prelati: siue inferio
res: qbus est aiarum cura com-
missa. Sunt eni sicut agriculto-
res: edificatores siue architecto-
res. i. cor. iij. Dei agricultura estis
dei edificatio estis. seqt. Ut sapiens
architect⁹ fundamentu posui. ¶ Ite
B ecclesiastici habent se ad ecclesia
sicut milites eius: ⁊ sicut vineaꝝ
platatores. i. cor. ix. Quis militat
vnq̃ suis stipendijs? Quis plan
tat vineam: ⁊ de fructu eius non
edit? Et sic multis alijs modis se
hnt prout infra dicet. Predica-
tor ergo diuinus: de his conferat
cum clericis ⁊ ecclesiasticis: ⁊ vt q
libet viuat sm status sui dignita-
tez: hortet quelibz: vt exerceat su
am debitam operationem sz gra
dum sui ministerij: ne de eis ve-
rificet illud qd ait Ber. ad Euge
C nium li. iij. Quid sibi vult: q cle
rici aliqd esse: ⁊ aliqd videri vo-
lunt? Iniquu est minusq sinceꝝ
Nempe hitu milites: questu cle
ricos. actu neutru exhibet. Naz
neq pugnant vt milites: neq
vt clerici euangelizant. Cuius er
go sunt ordinis? Cum enim vtri
usq esse cupiunt vtruq deserui-
unt: vtruq confundut. Et vnus-
qsq igt i ordie suo resurgat. In
q isti. An no q sine ordie pecca-
uerunt sine ordine peribunt. ⁊c.

¶ Tertia distinctio. De informa
tione episcoporum.

⁊ qr ex clericis eligut
episcopi: prout dicit
e Hiero. epistola. xliij.
ingens q Alexadrie
a Marco euangeli- D
sta vsq ad heraclam ⁊ Dionisiu
episcopos a psbyteris semp vnu
esse electum: ⁊ in excellentiori gra-
du collocatu: epm nominabant.
Quemadmodu si exercit⁹ Impe-
ratorem faciat: aut diaconi eligat
de se quem industriuz nouerit: ⁊
archidiaconu vocent. Quid eniz
excepta ordinatioe episcopus q
presbyter facit? Seqtur. Presby
ter ⁊ epus. aliud etatis: aliud di-
gnitatis est nome. Et de hoc Hu E
go vbi. s. c. xij. Sacri canones dif
finiunt: nemine in epm eligeduz
nisi prius in sacris ordinibus reli
giose fuerit couersatus. ¶ Pri-
mo ergo sunt omnes ecclesiastici
admonendi de ambitione digni
tatis ⁊ plationis cauenda. ¶ Se
cundo de electione canonice ac
legiptime facienda. ¶ Tertio de
dignitate ecclesiastica ac prelatio
ne humiliter ⁊ cum timore susci-
pienda. ¶ Quarto de ipsa digni
tate iuste ⁊ prouide gubernanda.
⁊ de virtutibus ⁊ officijs ipsoruz
regentium.

¶ Capl'm primu. Qd auctoritas
ecclesiastica non est ambienda.

Relatio eniz siue digni-
p tas potestatis non est in
ordinate ambienda: nec cupidi-
tate appetenda: nec presumptuo-

se assumenda: vt.s. in parte ha bitum est parte prima ꝓpter multas causas: vt dictū est ibi. Et maxime prelatio ecclīastica: non est
F ambitiose appetenda: tū qꝛ minꝰ est homini debita ꝙ̄ prelatio terrena. Jlla enī vt sepius debet homini iure legiptime successionis. Non sic aūt de prelatione ecclīastica: prout dr̄ Hebr.v. Nemo sumat sibi honorem: sed q vocat a deo tanꝙ̄ Aaron. Jdeo dr̄ ecclesiastico viro: qͥ est sacerdos sꝫ ordinem Melchisadech: de cuius successione non legit. ¶ Jteꝫ non est ambitiose appetenda: qꝛ
G nimiū periculosa: ne aīe cōmisse pereant: ꝛ multū laboriosa recte ministrantibus. i. Thi.v. Si quis episcopatum desiderat: bonum opus desiderat. Super qđ Hiero. epl̄a. xliij. Opus inqͭt nō dignitatem: laborē non delitias: opus per quod humilitate decrescat: non fastigio intumescat. Sꝫ qꝛ rarum est ꝛ difficile sic appetere opus ꝛ laborem: sine honore ꝛ alijs: Jdeo periculosum est valde: in prelationibus ecclesiasticis
H appetere opus ꝛ laborē sine alijs ¶ Jtem appetens: sibi prelationem conferri: eo ip̄o non est verus episcopus aut p̄latus. ait Augu. ix de ci. c. xix. exponens illud ad Thimo. Qui episcopatū desiderat. Scopos intentio. Scopin
I latine diceret supintēdere possumus: vt intelligat: se non esse epꝫ qui preesse dilexerit non prodesse Jlle aūt prodesse potest: q peccatum exterminare ꝛ mores corrigere valet: scit ꝛ vult. Jdeo Ecc. x. Noli q̄rere fieri iudex nisi valeas virtute irrumpe iniquitates. ¶ Jtem non est appetenda inordinate prelatio maxime ecclīastica ratione eq̄litatis nature hominum: propter quam non dꝫ quis appetere dominari vel preesse alteri. Job. xxxj. Nunqd nō in vtero fecit me q ꝛ illum. Jbi Greg. mor. xxxiij. aū fi. Sancti viri cuꝫ presunt non in se potestatē ordinis: sed equalitatem conditionis attendunt. nec preesse gaudēt hominibus sed prodesse. Sciūt eni ꝙ antiq patres non tā reges hominū ꝙ̄ pastores peccorum fuisse memorant. Gen. ix. Terror vester ac tremor sit super cuncta aīalia terre. Nō dicit sup homines. Sequit. Contra naturam superbire: Est ab equali velle timeri. ¶ Jtem non est appetenda prelatio propter potestatis lubricitatem: ꝛ precipitij timorem. Unde Sen: epl̄a. lxxxviij. Relique ambitum timenda res est: vana: vētosa nullū habens terminum. Et seqtur. Non in prerupto illic tm̄ stabis sed in lubrico. Et pᵒ. Que conqꝫ videntur eminere in rebus humanis ꝙ̄uis pusilla sint in cōparatione humillimorum p diffi ciles tamen ꝛ arduos tramites adeunt confragrosa in fastigia di

gnitatū via. hec ille. Sic ergo dif ficile ē in via ardua ⁊ lubrica am bulare: qn̄ homo cadat ⁊ aut ti tubet: sic difficile est viuere in di gnitate maxime ambienti eā qn cadat. Ut enim ait Gre. vbi. s̄. se pe transitoria ptās animum p ab rupta elationis rapit. Et qꝛ eo qs extollit quo se super alios videt: illum oportet quod supra se ē sē per aspicere: vt p considerationē veri dominij decrescat tumor fal
M se dominationis. Difficile enī ē: in arduo ambulare ⁊ non cade re: nisi homo solidet timoris dn̄i pōdere. Jō Grego. vbi. s̄. Ma nu humillime consideratiōis de primendus est tumor elationis Job. xxx. Eleuasti me valde. scio ꝙ morti trades me. Ubi Grego. mor. xx. ante fi. Ad hoc solū fugi tiue felicitatis aura subleuat: vt repente deteri⁹ in infimis sternat Jdeo Dauit humiliatus ait. Ne ꝗ ambulaui in magnis neꝗ in mirabilib⁹ sup me. Diabolus eni
N ruit: qꝛ elegit potius ṗesse ꝙ̄ sub eē: ait Aug. xiiij de ci. c. xi. ¶ Jtē non est appetenda ambitiose pre latio propter deiectionem depri mentis seruitutis ⁊ propter varie tatem multimode sollicitudinis Job. xxxviij. Ecce Gigantes ge munt sub aquis. Ubi mor. vl. an̄ mediū ait Gre. Quāto qs hic al tius erigit: tanto curis grauiorib⁹ onerat: eisꝗ ipsis populis mente ⁊ cogitatiōe supponit qbus sup ponit dignitate. Sequit. Homo in sublime eleuat⁹: tantos super se sustinet: ꝗ̄tos suppositos re git. Jdeo Gigantes. i. prelati ge munt sub aquis. i. populis: ait ibi dem. Et post. Jpsa occupatio se cularium dignitatū: tanto facilio ribus vitijs premit: ꝗ̄to maiori bus curis grauat. Human⁹ qp pe aīus videre ⁊ deuitare pecca ta vtinam valeat vel qetus. Un̄ ⁊ vir sanct⁹ vidit. desideratas re rum celsitudines absꝗ peccatis ministrari non posse. vt enim ait Ansel. de similitudinibus. c. xv. Sic est de ambitiosis: sicͭ de pue ris venantibus papiliones. Qui dum illos sequuntur cadunt in foueas. O

¶ Caplm̄ scd̄z qūo sancti pres recusauerunt dignitates.

O B dictas igitur causas ⁊ multas alias: de quibus supra parte prima vir ec clesiasticus non debet esse ambi tiosus ad habendam prelationē ecclīasticam exemplo sanctorū patrum: sicut beati Ambrosij. de quo legit in vita sua ꝙ cum esset electus diuino oraculo: voce so nante Ambrosium epm̄: ⁊ om nes in eum consensissent: egres sus ab ecclīa tribunal conscēdit: ⁊ contra suam consuetudinē tor menta personis adhiberi iussit: Nihilomin⁹ populus clamabat. Peccatum tuū super nos. Jpe ho reuertens domum: phimpro P

fiteri voluit: ⁊ mulieres publicas
publice ingredi fecit: vt illis visis
populi intentio reuocaretᷣ. Et cuꝫ
nec sic populus acqesceret: noctꝫ
silentio fugam inijt. Et cum Tici
nuꝫ se pergere crederet: mane in
uentus ad portam ciuitatis: nihil
ominus fugam petijt: sed prodi/
tus est ab hesitio. ¶ Similiter le
Q gitur de beato Gregorio: ꝙ cum
electus fuisset ab omnibus in pō
tificem: ⁊ fugeret ad saltus ne cō
firmaretᷣ: iditio colūne fulgide su
per se descendentis inuentus est:
prout dᷣ in vita eius. ¶ Similr
legitᷣ de beato Marco: ꝙ policē
sibi abscidit: vt indignus sacerdo
tio haberetᷣ. ¶ In li. quoqꝫ q dᷣ
paradisus legitᷣ de sancto Anto/
nio: ꝙ cum fuisset in epm postu
latus ⁊ ad benedictionem duce/
retᷣ: videns: se aliter nō posse eua
dere: ferro sinistram aurē radici
tus coraꝫ oibus secuit dicēs. Sal
tem vel nunc probatᷣ nō posse qđ
cupitis adimpleri: qꝛ nullus au/
R re precisus non dꝫ ordinari. Cui
dorotheꝰ eps. A iudeis lex ista ſ
uatur. Ego autem si dederis mi/
hi naribus truncatum aliquē sed
moribus ꝓbum: non dubito: ipꝫ
facere epm. Ne aūt vim inferre
Temptarent iratus ait. Si me vl
terius cogitis: ēt linguaꝫ propter
quā mihi molesti estis abscindā
⁊ tunc dimiserunt eum ¶ Con
similiter legitᷣ li. iij. Hystorie tri/
partite ꝙ mortuo epo apud Ge
ropolim: hylarionē monachum
elegerunt ciues. Et cum ille cre/
bro refugeret Theophilus suade
bat ei: ne sacerdotium refutaret.
Tunc ille promissit dicens. Cras
quod domino placuerit implebi
tur. Altera ꝟo die venientes ad
cellam eius cogebant eum. Qui
bus ille ait. Prius oremus. Qđ
cuꝫ Theophilꝰ laudasset: ⁊ simul
orarent: hylarion terminuꝫ vite
cum oꝛone illa suscepit. ¶ Si er
go sancti prefati: diuinis carisma
tibus pleni: virtutibus ⁊ moribꝰ
prediti vita eximij: ⁊ zelo diuini
amoris ⁊ animarum salutis ferui
di: sic refutauerūt prelationes ec
clesiasticas: ob multitudinem pe
riculorum sui ⁊ aliorum: qua te/
meritate ꝑ fas ⁊ nephas nos eas
assequi nitimur? Ideo Greg. i.
pastoralis. c. ix. ait. Qui virtutibꝰ
pollens est: ad regimen coactus
veniat: virtutibꝰ vacuus: nec coa
ctus accedat. Et de hoc Ber. bn̄
in epistola ad Senonen̄ Archie
piscopum. Multi inqꝫ non tan/
ta audatia ⁊ alachritate currerēt
ad honores: si inesse scirent one/
ra: si grauari metuerēt: nec cum
tāto periculo quarūlibet dignita
tum infulas affectarent. Sequitᷣ.
Scolares: pueri: ⁊ impubes: at/
qꝫ adolescentuli: ob sanguinis di
gnitatem promouentᷣ. ad ecclesia
sticas dignitates: ⁊ de sub ferula
trāsferuntᷣ ad principandum pre
sbyteris. Letiores dicerem: ꝙ vir

gas euaserint: q̄ ꝙ meruerit prin
cipatum. Sed vhe terre: cui⁹ rex
puer est. ecc. x. O infrunita ambi
tio ꝛ insatiabilis appetitus auari
X tie: in q̄rendo. s. ascendere de gra
du in gradum vsq₃ ad papatum
vel in agregando ecclias simul
crudelis ambitio ꝛ incredibilis.
Sed vhe qui coniungitis domū
ad domū ꝛc. Et ibi mlta de hoc.
¶ Capl'm tertium. De incōmo
dis ambitionis.

Tem. Ber. ad Eugeniū
li. iij. O ambitio: ambiē
tiū₃ crux: quomodo om
nes torques omnibus places?
Nil acerbius cruciat: nil molesti
us inqetat: nisi tamen apud mi
seros mortales celebrius negoti
Y is eius. An non limina apostolo
rum plus ia₃ terit ambitio q̄ de
uotio? An nō vocibus eius: no
strū tota die resultat palatium.
An nō questibus eius: tota legū
canonūq₃ disciplina insudat? An
nō spolijs eius omnis italica in
hiat inexplicabili auiditate rapa
citas? Huic cōcordat Sen̄ epl'a
xlviij. Cupiditas inquit omnis in
grata: ꝛ nemo eorum q in repu
blica versant quos vincat s₃ a q
bus vincat aspicit. Et illis non tā
iocundum est multos post se vi
dere q̄ aliquem grauare. An se
habet hoc vitium omnis ambi
Z tio seu omnis cupiditas: q: icipit
semper a fine. s. q: appetit qd̄ ma
ius est. Et ponit exemplu₃ bonū

epl'a. lxxv. Vidistis inq̄t canem:
missa a domino suo frusta panis
aut carnis aperto ore captantem
Quicqd accepit: ptinus integrū
deuorat: ꝛ semper ad spem ventu
ri inhiat. Idē euēit nobis. Quic
quid enim expectantibus proicit
fortuna: id sine vlla voluptate ad
mittimus: statim ad rapinam al
terius attoniti ꝛ erecti. Hoc autē
non euenit sapienti: q: plenus est
hec ille. vere ergo ambitio insta
bilis est ꝛ iexplebilis. Ideo recte
ait Ber. Crux ambientium ex q̄ A
plura assequit̄: plura ābit. ꝛ Sen̄.
ij. de benefi. c. xix. Nunq̄ inquit
improbe spei qd̄ dat̄ satis ē: ꝛ ma
iora cupimus quo maiora vene
runt. multoq₃ concitatior est aua
ritia in magnarum opum conge
stu collocata. Vt flāme acrior vis
est quo est maiori incendio ema
nat. Eque ambitio non patit̄ quic
q̄ in ea mensura bonoꝝ qescere
que quondam eius fuit impudēs
votum. Nemo agit de tribunatu
gratias: sed querit̄: ꝙ non est p
tura₃ vsq₃ perductus. Neq₃ hec
grata est: si desit cōsulatus. Nec
hoc qdem facit si min⁹ est qd̄ vl B
tra se cupiditas porrigit: ꝛ faculta
tem suam nō intelligit: q: nō vn
de venit respicit: sed quo tendit.
hec ille. Ex quo igitur gētiles sic
despiciebāt honores: ꝛ refutabāt
prout ait Val. li. iiij. de Fabio ma
ximo: qui pene tantu₃ in recusan
dis honoribus gessit q̄tum ege

C rat in merendis:fideles ꝛ marie sapientes debent se ab ambitiõe huiusmodi cohibere. Et eo ipso non sunt assumendi: sed repellẽdi:quo deprehendunt esse ambitiosi:prout ait Grego.ix.registri. Et de hoc Poli.li.vij.multum. Ubi ait. Dum ambitio inualescit calcata eqtate est procedendum in iusticia. Sequit. Est videre q̃ plurimos aucupes in peccatum honorum p̃cipites: adherere potentibus: se reipublice iniurijs imiscere temptantes viam: qua se possint a latere vel aduerso i altum tollere. Et hoc vel ratiõe ex
D pensarum: vel ratiõe nobilitatis. vel ratione obsequiorum vel munerum: vł ratione hypochritaliũ simulationũ: vel fictarũ dissimulationũ: allegãdo se indignos ad officia dignitatum. Ut enim ait ibi cum quidam ambitiosus monachus ad abbatiam quam preemerat vocare ꝛ ille modestiam simulans: vt auidius peteret onus refugeret: ꝛ confiteret: se palã tante rei indignum: Plane ait p̃riceps
E indignus es:q: eam clam: mihi data pecunia emisti: summamq̃ expressit. Sed per me non stat: quo minus pactio ipleat. Liber me haberi iustum est. ꝛ tu domũ radeas: vt qui dignus est: destitute presuletur ꝛ preficiat ecclie. ¶ Sed aliter accidit nũc ĩ multis qui preficiũt mõis dictis. Ibidem narrat: ꝙ vacante ecclesia Nolana campanie: ad Cancellarium regis accesserunt tres viri.s. abbas: archidiaconus. ꝛ prepositus regni causã agens fratris sui clerici. singuli offerentes pecuniam p̃ dicto episcopatu. Emptio F
autem ꝛ venditio: vndiq̃ facta ẽ De solutione implenda cautũ est diesq̃ prefixus electionis sollẽniter celebrãde. Cumq̃ ad diem archiepiscopi ꝛ episcopi cõuenissent. prefatus cancellarius competitorum causas exposuit: ꝛ q̃quid cũ quolibet dictorum egisset dicens se exinde de episcoporum sñia processurum. Damnatis ergo competitoribus symoniacis: pauper monachus: ꝛ tocius rei ignarus canonice est electus approbatus ꝛ introductus. Illi vo tres coacti sunt soluere id in quo se obligauerant vsq̃ ad nouissimum quadrantem. ¶ Utinam ita agat cum procerib⁹ nostris q G
omnes sedes olefaciunt attenti⁹ ꝛ curiosi⁹ q̃ odorat vis aut sagacitas canum: vt formellas lepoꝝ aut ferarum latebras deprehẽdãt vt ait ibidem. Apparet ergo stulticia talium maxime carentium sapientia virtute ꝛ industria gubernandi: q ambiũt esse gubernatores nauis que est ecclesia in hoc mari magno: irruentibus tot vẽtis temptationum: ꝛ conquassantibus tot fluctibus tribulationum: ne submergantur in diluuio pec H
catorum: qa maledictum ꝛ mẽ-

datium ꝛ

datum: et homicidium: furtum et adulterium inundauerũt. Osee. iiij. vnde Tulius. i. de offi. c. xxv. ait. ſm Platonem ſimiliter eos facere qui inter ſe contendunt: vt potius rempublicã adminiſtrẽt F ac ſi naute certarẽt qs eorum potiſſime gubernaret. Ceſſz ergo ois ambitio ab eccleſiaſticis.

¶ Caplm. iiij. Qo electio rite eſt facienda.

Non enim ſunt aſſumendi ad eccleſiaſticã plationẽ: ob iprobaz ambitionẽ: ſz ſũt eligẽdi canonica electiõe: vt habitum eſt. ſ. a I Hier. dicẽte: qꝫ electio rite ẽ faciẽda: nõ ob aliquã cõmoditatẽ tẽporalẽ eligẽtiũ: vel emolumenti ſpez: nec ob humanã itercessionẽ ſuaſionẽ: aut comiationẽ: nec ob iordinatam ad perſonã eligibilẽ affectionem: aut carnalez cognationem: ſed ſunt eligendi ob diui G ni honoris cumulationez: ob eccleſie comoditatem: ob profect⁹ et vtilitatis aiarum ſpem: et ob virtutum ac morum ipſius eligendi perfectionem. De qua electione: decretorum di. xxiij. Qui eps ordinatus. De ſolẽnitate vo electiõis di. lxij. Epus duz fuerit. Et qr ibi multum de electionibus: ideo breuiter hic. Ab anno autem quinquagenario cuſtodes vaſorum H erant de tribu leui. Numeri. viij. K Super quod Gregorius mora. xxiij. dicit: qꝫ p vaſa fideles ſignificantur quorum curam ſuſcipere nõ preſumant: niſi q bella tẽptationum ſubegerint. vnde ait dominus ad Moyſen. leui. viij. Congrega omnez cetum ad hoſtiũ tabernaculi i electiõe Aaron et filiorum eius: vt ſciant omnes qꝫ qui preſtantior eſt ex omni populo: doctior: ſanctior: et virtutib⁹ eminentior: ille eligatur ad ſacerdotium. Ait autem ibi Origeñ. in glo. Ideo qui alijs modis eligunt ꝙ predictis timeant dei iudiciũ: et ſibi imputari damna et pditionem aiarum et ruinam eccleſie que deſtituitur in inſtitutiõe mali prelati. vnde narrat Gregori⁹ L dial. iiij. c. ix. de Paſcaſio qui reſpondit: qꝫ loco penali deputatus fuerat nulla alia cauſa: niſi qꝫ in partem Laurentij ꝯ Simacum ſenſit in eligendo euz ad ordinez pontificatus. vt enim ait Grego. prio regiſtri: Neceſſe eſt vt omnes culpas et negligẽtias ſibi imputet qui miniſteriũ virtutis infirmo cõmiſit. Et loquitur de miniſterio prelationis. Et qr eligentes quodãmodo cõmittũt miniſterium electo: ſi ille ſit deffectuoſus et negligẽs: culpe et negligentie illis imputande: niſi qd eẽt ab ſurdũ: ille ſe modis aliquib⁹ ingeſſiſſz prece: aut precio: vel ſuaſionib⁹ importunis: cũ ſm Apo. nemo ſumat ſibi honorẽ ſed qui vocatur a deo.

¶ Caplm. v. Qua intentiõe de

bet electus consentire:⁊ de nomi
ne episcopi.
Lectus ad prelationem
e ecclesiasticā rite mō su-
pradicto consentiat: non
ex presumptuosa cupiditate non
M dominandi libidine: non ex cor-
dis inani iocunditate: sed intētio
ne obediendi voluntati diuine: et
appetibilitate ministrandi deo:⁊
desiderio acquirendi lucrum ani
marum:⁊ affectu proficiendi in
ecclesia dei. Et hoc cum humili-
tate: timore: ac tremore: ait Aug.
ix. de ci. c. xix. Non est in hac vi-
ta inquit in actione amādus ho-
nor sed opus quod per eundē ho
norem fit vel potestatem si recta
atqz vtilis sit. i. vt valeat ad vtili-
tatē subditorum: q̄ sm deū est. vt. n.
ait Apo. Qui epatuz desiderat.
bonū opꝰ desiderat. Seqt. Epa-
N tus nomē ē opis n̄ honoris: vt ha
bitū est. s. ⁊ Grego. i. pastoral. c.
viij. dicit: q qui preesse concupi
scunt: ad vsuz sue libidinis instru
mentum aplici sermonis accipi-
unt. quo ait. Qui episcopatuz. ⁊c.
Quia Aposto. laudans desideri
um: in pauorez reddit qd lauda
uit: cū ait. Oportet episcopum ir
reprehensibilē esse: vnius vxoris
virū: sobriū: prudentem: pudicuz
ornatum: hospitalem: doctorem
nō vinolentū: non percussorem
sed modestū: non litigiosum: nō
O cupiduz: sed domui sue bene pre
positum: filios habentem subdi
tos cum omni castitate. ⁊ sic de
alijs virtutibus quas enumerat
ibi bene. Sequitur. Illo tempo- S
re hoc dicitur quo quisqs plebi-
bus preerat: pars ad numerum
ducebatur. Tunc eniz fuit lauda
bile epatum querere: quando p
hunc modum: quenquā dubiuz
non erat ad supplicium perueni P
re. Cuz humilitate igitur ⁊ pauo
re suscipienduz est onus prelatio
nis: ait Augu. de ci. vbi. s. di. Lo
cus superior sine quo populꝰ re-
gi non potest: ⁊ si ita teneat ⁊ ad
ministretur vt decet: tamen inde
center appetitur. Quāobrē otiū Q
sanctum querit charitas virtutis
⁊ negocium sanctū suscipit neces
sitas charitatis. Quā sarcinā ⁊ si T
nullus imponit: precipiēde atqz
intuende vacandū est veritati.
Si aūt iponit: sustinenda est pp R
charitatis necessitatez. Sed nec
sic: v̄itatis dilectio deserāda est:
vt subtrahatur illa suauitas: ⁊ op
primat ista necessitas. hec ille. Et
de hoc Greg. vij. registri dicit: q
sicut locꝰ regiminis desierātibꝰ
est negādꝰ: ita fugiētibꝰ offerēdꝰ V
ne quis sumat sibi honorē ⁊c. Et
li. ix. Sicut q inuitatꝰ renuit: q̄-
situs refugit: sacris est altaribꝰ ad
mouendus: sic q vltro ambit. vl
importune se ingerit est pculdu-
bio repellendus. Nam qui sic
nititur ad altiora cōscendere: qd
aliud agit: nisi vt crescēdo decre
scat: ⁊ ascēdēdo exteriꝰ: ad psū-

da descendat? Sequitur. Eligen
S dus videat qd imitetur: discat
qd doceat: informet quod teneat
Nam casum appetit: q ad sūma
fastigia postpositis gradibus per
abrupta querit ascensuꝫ. Qui er-
go suscipit onus: ob dei honoreꝫ
⁊ ꝓximoꝝ vtilitatē suscipiat: si ad
hoc idoneus ē ⁊ vtilis: vt pascat
gregē dei pascuis diuinaꝝ p̄dica
tionū: ꝓut ait Greg. vii. registri.
Si is qui valet inquit: dei oues
renuit pascere: ōndit se pastoreꝫ
sūmū minime diligere. Si enim
vnigenit⁹ patris: ꝓ explenda vti
litate cōi: de secreto pr̄is: ad pu-
blicū nostruꝫ descendit: qd nos
dicturi sum⁹: si secretum nostrū
T p̄ponamus vtilitati ꝓximorum?
Nā sicut toto desiderio debem⁹
occupationem fugere: ita si desit
q predicet: occupationis onus li-
benti necesse est humero subire.
vt patet exemplis duoꝝ ꝓphetarū
Ait enīꝫ Isaias. vi. ecce ego mit-
te me. Aliū Hiere. i. c. nescio loq
Quod. n. vn⁹ hūiliter acceptauit
alius laudabiliter expauit. vnus
V enim voluit ꝓximis ꝓdesse per
vitam actiuam: alius vo: amori
conditoris inherere ꝑ contem-
platiuā. Sup qd̄ silr q̄si idē prio
pastoralis. c. vij. Nullus igitur se
extollat ex tali electione: sed ma-
gis se humiliet ait. Ber. ad Ar-
chiepiscopum Senonē. Noli in-
quit altum sapere. In alto enim
posito: non altū sape difficile est:

⁊ oīo inusitatū. Sed q̄to inusita X
tius: tanto gloriosius. Sequitur
Nō ergo felices q: p̄estis: sed si
non ꝓdestis vos infelices putate
Debet enim cogitare prelatus et
opa que assūpsit ⁊ pericula quib⁹
se imiscuit: dāna aiaruꝫ ꝓ quib⁹
se obligauit: ⁊ occupationuꝫ fasti
gia que incurrit. ait Aug. epistola
lxvi. peto: vt cogites: nihil in hac
vita hoc tpe esse felicius facilius
leti⁹ ⁊ oībus acceptabilius episco
pi aut presbyteri aut diaconi offi
ciosi tamen ꝑfunctorie aut adu-
latorie res agitur: nihil apud deū Y
miserius tristi⁹ ⁊ damnabili⁹. Et
post. Nihil difficili⁹ ꝑiculosius ⁊
laboriosi⁹ taliū officio. Sed apud
deum nihil beatius: si eo modo
militatur q̊ imꝑator noster iubet
scilicet iesus xp̄us. Et post: de se
loquens ait. Quid existimem si
secūdus locus tabernaculoꝝ tra
deretur illi q remū tenere nō no
uerat? Si ergo sic humiliter de
se loquitur Augu. preditus omni
sapientia ⁊ virtutum eminentia:
q̄to magis debet qs cū timore ⁊
humilitate onus prelationis assu Z
mere? Idō beatus Gre. ꝯsiderās
pericula p̄lationis assumpte plā
xit multum de assumptione sua
ad tale onus: sicut ait ipse primo
Registri. Cor meum inquit dere
liqt me. Nolite me vocare Noe
mi: filios enim ꝓdidi. i. opera cō
templationis ꝓpter terrenas cu
ras. prius eram super altitudies

terre: sed post causarum fluctib⁹ A ꝛ tempestatib⁹ depressus. Et ponit exemplum. Simia: leo vocari põt: sed fieri nunq̃ põt. Quasi dicat vocari possum papa vel summus pontifex: sed nõ fieri talis qualis esse debet papa. ꝭƺ meum iudiciũ. Mira ergo humilitas sanctoꝝ antiquoꝝ: vel in fugiendis talibus prelationibus vl' in acceptandis cũ timore: tremore: ꝛ humilitate: charitate cogente. ꝛ plangenda est temeritas modernoꝝ in ambiendis talib⁹ prelatiõib⁹: vl' temerarie suscipiẽdis.

¶ Capl'm. vi. Qualis debet esse episcopus post consecrationem.

Qualis autem debet esse episcopus postq̃ est electus ꝛ consecratus determinat B Aposto. i. Thi. ij. vbi ait. Oportet epm irreprehensibilem esse sobriũ prudentem. ꝛc. vt. s. Quas virtutes explicat Hiero. epistola. xliiii. quasi per totuƺ. vñ ait ibi super illud ad thimoteuƺ. Si quis sine crimine ꝛc. vno sermone omnes virtutes cõprehẽdit. De quibus virtutib⁹ ibi sufficienter. Qualis etiam debet esse C episcopus habetur decretoꝝ di. xxv. Nũc p singulos: ꝛ di. lxxxi. d ordinãdis. ꝛ. lxxxvi. Si qs d'o. Iugiter ergo cogitare debet eps interp̃tationẽ nominis sui. Scopos enim intentio interpretatur ꝛ scopin superintendere. Inde dictum vocabulum: q̃ ille qui preficitur superintẽdat ꝭm Aug. li. de ci. Et est nomẽ operis nõ honoris: vt dictũ est. Et vt ait Ber. ad Eugenium: epi nomẽ nõ dominum sonat sed seruitiũ. Ideo debet iugiter intendere tam sibi q̃ gregi cõmisso. Act. xiij. Attẽdite vobis ꝛ vniuerso gregi in q̃ posuit vos deus regere ecclesiaƺ F Et. i. Pe. vlti. Non dominãtes in clero. Et de nomine epi Ber. D ad Senoñ. dicit: q̃ ꝭm ethimologiam: pontifex dicitur seipsum faciens pontem inter deũ ꝛ ppl'ƺ. pertingit enim pons ille vsq̃ ad deum ea fiducia: qua non suã sed illius querit gloriaƺ: ꝛ vsq̃ ad pximũ ea pietate qua non solũ sibi pdesse desiderat sed pximo. Sequit. Offert deo bon⁹ mediator preces populoꝝ: reportans illis a deo benedictionẽ ꝛ gl'iaƺ. Supplicat maiestati p excessib⁹ delinquentiuƺ: vindicat in peccantes G p iniuria: nec populi requirit datum sed lucrum nec dei vsurpat gl'iam: sed querit gr'aƺ. Memor ergo esse debƺ eps iugiter sui nominis: vt viuat viuaciter: ꝛ operetur virtualiter ea que nomen exprimit: ne dicatur ei Apoca. iij. c. H Nomen habes q̃ viuas ꝛ mortuus es. Similiter debet esse memor sue excellentie ꝛ dignitatis. vt sit omnib⁹ in exẽplũ: ait Hierony. epl'a. cxiij. loquens ad epm E In te omniũ oculi dirigunt. Domus tue cõuersatio quasi in spe/

cula constituta: est magistra pu-
blice discipline. Quicqd feceris:
id faciẽdũ sibi omnes putãt. Ca-
ue: ne ꝯmittas: q̄ aut q̄ reprehẽ-
dere velint: digne lacerasse vide
antur: aut qui imitari: cogant de
linquere. Et ibi loquens de q̄dã
ait. Subuenire pauperibus: visi
tare languentes: ꝓuocare hosp
F cio: lenire blanditijs: gaudere cũ
gaudẽtibus: cecoꝝ baculus: esu-
rientium cibus: spes miseroꝝ:
solatiũ lugentiũ fuit. In singlis
virtutibus eminebat: quasi cete
ras non haberet. Sic enim eps
memorans sue dignitatis eminẽ
tiam ꝓuocabatur ad vite et virtu
tum excellentiam.

¶ Capl'm. vij. Qd̄ episcopus ca
ueat ab omnibus vitijs: et specia
liter a gula.

E licet oẽs virtutes quas
G enumerat Apo. i. Thi. iij.
epo sint necessarie: tamẽ
spālr cauere dz vitia q̄ sunt maio
ris ĩfamie: q̄lia sunt carnalia vi-
tia. s. luxuria: gula: auaritia &c. et
studere ad hñdũ v̄tutes opposi-
tas. vñ ait ibi Apo. Non oportet
epm esse vinolẽtũ. Super quod
H ait Hiero. illud exponens episto
la. lxxxiij. vinolentia scurrarum
est. i. cõmessatoꝝ. venter enim
mero estuãs cito despumat in li-
bidinem. In vino enĩ est luxu-
ria: in luxuria est voluptas. in vo
luptate impudicitia. Qui enĩ lu
xuriatur: viuens mortuus est: q
ñt inebriatur et mortuus et sepul
tus. Noe ad vnius hore ebrieta I
tem femora nudauit: q̄ per sexcẽ
tos annos sobrietate contexerat.
Geñ. ix. Loth p temulentiam
nesciens libidini miscuit incestũ
et quem Sodoma nõ vicerat vi
na vicerunt. Geñ. xviij. Sacer-
dotibus enim legalibꝰ ꝓhibitũ
fuit vinũ. leuit. x. in figura exter-
minande temulentie: et sobrieta-
tis habende in sacerdotibꝰ euan
gelicis. Q̄to enim dignitas excel
lentior: persona honorabilior: cõ K
uersatio celestior: et operatio spiri
tualior: tanto magis est cauenda
vinolentia et ebrietas: que et digni
tatem vilificat: personã dehone-
stat: ꝯuersationẽ infamat: et ope-
rationem debitã impendit. Idõ
ait Saluator discipulis. Cauete
ne grauent corda vestra crapula
et ebrietate. ¶ Item cauenda est
prelatis lascivia corporis et temu
lentia: ne ad coꝝ exemplũ subdi
ti ad vinolentiã relaxentur. Ait
Gre. mora. i. Cum maiores vo- L
luptati deseruiũt: nimiꝝ minori-
bus lascivie frena laxantur. Job
xxx. Si quando ridebã ad eos: ñ
credebant vbi mora. ait Grego.
Dũ nos quasi licenter letos aspi
ciunt. s. subditi ipsi ad illicita re-
soluuntur. Et ibidem prelatus ẽt
arridẽs timeri debet: et iratꝰ ama M
ri: vt eum nec nimia leticia vilẽ
reddat: nec immoderata seueri-
tas odiosum. Ad alioꝝ ergo co-

hibitionem cauere debet prelat⁹ a voluptatis lasciuia: ⁊ indebita leticia. vnde ⁊ sancti amplius se macerauerũt ⁊ cohibuerũt post q̃ erant episcopi q̃ ante. Sicut legitur in vitis patrũ lib. ij. parte x. de abbate vatica: q postq̃ factus est ep̃s multum coarctabat aiam suam in duritia ↄtinẽtie. A quo cũ discipulus quereret: quare sic se non cruciauerat existens
N in heremo: respõdit. Fili ibi erat solitudo: quies: ⁊ pauptas. Propterea volebã gubernare corpusculũ meũ: ne infirmarer ⁊ quererem qđ nõ haberẽ: Nũc autem q: hic seculum est: ⁊ occasiones sunt plurime excedẽdi: ⁊ si infirmitatem incurro: sunt qui succurrant: nõ pdam ppositum monachi. Iste sanctus austerior fuit sibi post assumptã dignitatẽ q̃ añ Sed multi faciũt econuerso: qui magis sibi austeri sunt añ dignitatem adeptam q̃ post. Tũc enim magis indulgẽt delitijs q̃ ante ⁊ forte si duri⁹ viuere vellent: non
O habent gratiã ad hoc vt pri⁹. Sicut legitur in vitis patrũ li. ij. pte xv. de abbate Ophyn: qui cũ eẽt monach⁹: nimis dure tractabat vitam suam. Sed cũ fact⁹ ep̃us vellet ipsa duritia vti in ciuitate quam in heremo habuerat: non preualuit: Ideo prostrauit se in ↄspectu dñi di. putasne dñe: pp ep̃atum discessit a me gratia tua ⁊ reuelatum est sibi: q non. Sed q: tunc solicitudo erat: ⁊ cum nõ S
eẽt hõ: deus susceptor tuus erat. Nunc aũt in seculo es: ⁊ vbi homines auxiliãt tui. ⁊ ita ñ habes tantam grãm ad austera toleranda: sicut ante. Sobrietas igit fulgeat in ep̃is veraciter: vt iugiter P
intendere possint diuinis contẽplationibus: ⁊ officia sua sine impedimento dispensare subiectis.

¶ Capłm. viij. Qđ ep̃us caueat ab omni luxuria.

i Tem castitas purior: sincerior: euidentior ⁊ virtuosior debet esse in ep̃o T
q̃ in alio: cũ vita sua sit speculum alijs vt dictũ est. Iđ ait Apo. q Q
oportet eũ esse vnius vxoris vir Sup qđ Hiero. dicta ep̃la. dicit: q nullo mõ bigami vel cõcubinarũ: cathenis inserti debẽt subire ministeriũ. vñ ⁊ sacerdos legalis vxorẽ virginẽ debuit accipere ñ viduã leui. xxi. ne honorẽ V
pollueret sacerdotij. Quãto. n. dignitas eminẽtior tãto castitas necessarior. Et q: dignitas ep̃orum sublimior: iđ sũme puritas castitatis est eis necessaria. Iđ canones in R
terdicũt mlieres hitare cũ clicis paucis exceptis ꝓut habitũ ẽ. s. a Grego. lx. Registri. vbi ait. peruenit ad nos: quosdã ep̃orum sub X
pretextu solatij in vna domo cum mulieribus cõuersari. Sed ne p hoc subsanatorib⁹ iusta obtrectationis detur occasio: aut pfacile inimicus mãm detractionis assu

S mat: hec compescas: ne cohabitare patiaris: exceptis his quas sacra canonum censura permittit scilicet matre: amita & germana. Melius tamen faciunt: si etiam a talium cohabitatione omnino contineant. Et recitat ibi: quod dictum est .s. de beato P Aug. q non consensit: secum habitare sororem. Que cum sorore inquit sunt: sorores mee non sunt. Sequitur Docti viri cautela: que nobis esse magna instructio. Nam incante presumptionis est: quod fortis pavet: T minus validum non timere. Et sapienter illicita superat qui didicit non uti concessis. Exemplum de Q Andrea epo: quem temptavit diabolus de sanctimoniali secum cohabitante. de quo .iij. dial. c. vij. Nulla enim debet esse familiaritas eporum ad mulieres. unde legit ibi de Joanne papa: quod postquam equitaverat quendam equum sibi acomodatum a quodam nobili: post eius cessionem: mulierem uxorem illius nobilis ferre recusavit. veneranda V ergo pontificis castitas: cui se detulit bestia irrationalis. Sacerdotes enim gentiles esse non poterant R nisi essent unius uxoris viri. Et virgines dee veste & Appollinis in perpetua virginitate marcebant: ut X ait Hiero. epla. xxvi. & hoc idem epistola. lxxxiiij. & .lxxxviij. ubi de clericorum castitate.

Capitulum nonum. Quod episcopus caveat ab omni avaritia.

Similiter in episcopo debet esse munifica largitas in elemosynarum erro- f gatione: & hospitalitatis sectatione unde Apo. Oportet epm esse hospitalem beniuolum. &c. Summe autem y caveda est avaritie cupiditas episcopis ait Hierony. epla. xxxiiij. Gloria episcopi est inquit pauperum operibus providere. Ignominia sacerdotis est propriis studere divitiis. Et hoc ideo: quia rerum est dispensator non dominus. Ait ibidem. Ille optimus dispensator est qui nihil sibi reservat. Et ibidem. Timidus dispensator es. Dimitte largitorem ut sua ipse distribuat. Ideo epus debet esse munificus & pius in elemosynarum largitione: sibi etiam aliquantulum subtrahendo: & pompos expensas deuitando: ut amplio- Z res elemosynas facere possit. exemplo sancti Exuperij episcopi: de quo ait Hiero. epla. lxxij. di. quod ipse: vidue sareptane imitator esuriens pascit alios: & ore pallente ieiuniis: fame torquetur aliena: omnemque substantiam xpi pauperibus erogando. Qui talis est: in celo thesauricat: exemplo Paulini Nolensis epi. de quo Aug. i. de civi. c. x. dicit: quod quando Nolam barbari vastaverunt: & ipse ab eis teneretur in corde dominum precabat. A di. Domine non excrucier propter aurum & argentum: ubi enim sunt omnia mea tu scis. Ibi enim omnia sua habebat: ubi eum thesauricare monue

rat qui mundo mala ventura p̄/
dixerat. errogauerat enim paupe
rib⁹ sua: ⁊ in celo thesaurizauerat
omnia enim expenderat in erro
gatione elemosynar̄. liberatiōe
captiuor̄: ⁊ seip̄m dedit p̄ filio vi
due liberando: p̄ut narrat Gre.
iij. dial'. c. i. Multū est enim deo
B acceptandus ep̄s elemosynarius
vn̄ ⁊ p̄pter pietatē in elemosyna
largienda placuit multū deo bea/
tus Greg. sic legitur. in vita sua.
Qui tāte fuit hospitalitatis: vt pe
regrinos ad mensam quottidie in
uitaret. Et cū quadam die mini/
straret aquam pauperi: ille dispa
ruit: ⁊ nocte xp̄us apparuit ei. di.
Ceteris diebus me in membris
meis: hac nocte in meip̄o suscepi
sti. ¶ Similiter legitur ibi: q̄ cū
esset mōachus: ⁊ in penetralib⁹
C monasterij a matre leguminib⁹
pasceret: apparuit vnus naufra/
gus pauper qui petijt ab eo aliqd
Cui cōpatiens dedit numisma.
Qui eadem die rediijt petens vt
prius. Et tunc precepit vestiario
dari sex numismata. Et cum co
gnouisset non esse numismata in
vestibulo. nec aliquid aliud: discū
argenteū in quo mittebant sibi a
matre legumina dari p̄cepit: ne
tristis abiret. Cū autem postea eēt
factus papa: ⁊ quottidie ante mē
sam eius comederēt duodecim
pauperes peregrini: quadā die vi
dit tresdecim: quor̄ vn⁹ narrabat
statum suū: nūc iuuenis nunc ve
tulus apparens. A quo cū beat⁹
Gre. quereret: qd̄ esset nomē su/ D
um respondit. Cur queris nomē
meū qd̄ est mirabile? Et adiūxit
Ego sum naufragus ille: cui dedi
sti numismata ⁊ scutellam. Et il
la die destinauit de⁹: te futur̄ pre G
sulem romane ecclesie ⁊ vicariū
beati Petri: qui distribuit cuili/
bet prout opus erat. Sum enim
angelus dei: ⁊ custos tu⁹ vt quā/
cunq̄ rem postules impetrare va
leas. Quo audito ait beat⁹ Gre.
Si sic deus p̄pter paruum mu/
nusculum mee paupertatis fecit: H
Q̄ta restituet: si in preceptis eius
p̄manens: plurima studuero de
pluribus errogare? Et ibi legitur
de magnis elemosynis suis: ⁊ de E
tribus millibus ancillar̄ xp̄i tam
pro lectis q̄ȝ pro quottidianis ex
pēsis ab eo refectis. Episcopi igit̄
attendere debēt: q̄ sunt successo
res apostolorum qui distribuebāt
cuilibet prout opus erat de his q̄
ponebantur an̄ pedes eor̄: actu.
viij. ⁊ q̄ sunt rerum pauperū dis/
pēsatores ⁊ patres paupez spūa/
les: ⁊ debitores: vt de reb⁹ eorum
illis elemosynas largiantur: ait
Ber. in epistola ad Abbatē Gu I
lielmū. di. q̄ in gentilib⁹ gentilis
arguebat. Dicite inquit pōtifices F
in sacco quid facit aurū: qd̄ scilȝ
est ad cōem vtilitatem: vel paupe
rum necessitatem releuandā. Au/
rum inutiliter est in sacco cum eo
pauperū necessitas non releuat.

Nec ſolum debent elemoſynas
facere pauperibus hoſtiatim mē
dicantibus ſed alijs ſubditis ⁊ pa
rochianis penuriam patientibꝰ:
⁊ illam cooperiētibus pro pudo
re vel verecundia quibus piūm
G eſt ſubuenire. Unde legitur in vi
tis patrum libro. ij. parte. xiij. de
quodaꝫ epiſcopo qui accepit gra
tiam vt ſingulis petentibus ele-
moſynaꝫ daret. Et cū veniſſꝫ ad
eū mulier quedam veſtita vete-
ribꝰ: apiēs manū voluit dare mlˀ
tū: ⁊ clauſa ē manꝰ: ⁊ leuauit pa-
H rū. ⁊ vēit alia mulier bene iduta:
Qui vidēs veſtes eius miſit ma
num volens dare parum: q̄ aper
ta eſt: ⁊ leuauit multum. Quod
admirans inquiſiuit de illis mu-
lieribus ⁊ inuenit ꝙ illa que bo-
nis veſtibus vtebaꝫ: de honeſtis
mulieribus erat: ⁊ ad paupertatē
deuenerat: ſed pro opinione na-
talium ſuorꝫ induebat ſe bonis
veſtibus. Alia vo: cauſa queſtus
veſtierat res vetuſtas. Un̄ ⁊ fre-
quenter magis piū eſt ſubuenire
nobilibus pauperibus vel hone
ſtis ſuam paupertatē pro verecū
dia diſſimulantibus ⁊ cooperien
I tibus: q̄ȝ mendicantibꝰ hoſtiatiꝫ
⁊ effronter petentibus: Et de exē
plis errogandi elemoſynas pau
peribus legiꝫ in vita Johannis
elemoſinarij per totū. Ubi narra
tur de illo: q ad dn̄m ait. Videa-
mus dn̄e: qs prius defficiet: vel
tu in dando mihi vt errogem vlˀ
ego dando pauperibus que das
mihi. Unde ⁊ mīas ſibi deſpon-
ſauerat: vt dꝫ ibidem.

¶ Capl̄m. decimū. Qd̄ ep̄us ſit
hoſpitalis in domo ſua.

Et non ſolum dꝫ eſſe ep̄s
elemoſynarius errogan
do elemſynas paupibus
mēdicantibus ſed debet eſſe ho-
ſpitalis. oibꝰ ſupuenientibꝰ ſm ꝙ
p̄cepit Apo. ad thi. oꝫ ep̄ꝫ eē ho-
ſpitalē Sup qd̄ Hiero. dicta epi K
ſtola vi. ꝙ hoc p̄cepto Abraaꝫ ⁊
Loth angelos hoſpitio ſuſcepe
runt. qꝛ. ſ. hoſpitalitatē dilexerūt
Gen̄. xviij. Un̄ Hebr. xiij. Per
hāc qdā angelos ſuſcepeꝛt. Ho
ſpitalitas. n. eſt i oībus ꝯmendā-
da. Naꝫ ſacra res eſt menſa hoſ
pitalis ait Sen̄. iiij. de bn̄fi. c. xix. L
Nec hoſpiti ſuo dꝫ aliqs eſſe in-
gratus prout ait ibi: de milite hoſ
piti ingrato: ⁊ id̄ vitupato. Et idē
Tulˀ. ij. de offi. c. ij. Recte laudā
da eſt hoſpitalitas. Eſt eni vt mi
hiˀ vꝫ valde decorū patrie: donū
hominum illuſtriū. Et hoc etiaꝫ
apud gentileſ prout ait ibi. di. Sy
monem Athenis hoſpitalē fuiſſe
⁊ inſtituiſſe: ac vilicis imperaſſe:
vt oia preberentur his qui in vil
lam ſuam diuertiſſent. Loquitur M
ibi de illis q vocabanꝫ Laciades
¶ Similiter de hoc Ambr. iij. d̄
offi: vbi ponit exemplū de Leui
ta iudic. xix. Tā ergo in ſacra ſcri
ptura q̄ȝ in libris gentilium hoſ-
pitalitas ſemper laudaꝫ. i. pe. iiij.
Hoſpitales inuiceꝫ ſine murmu
ratione. Unde Hugo. Hoſpes

N df: hostium petens: quasi hostio
pedem inferat. Antiquitus enim
qui recipiebat: ⁊ qui recipiebatur
venientes ad hostium ponebant
pedem in eo: ⁊ affirmabãt quod
vnus alium non deciperet. Et sic
vterq; ponens pedẽ: amicitie pa
ctum firmabant. Unde ⁊ facilis:
benignus: aptus: ⁊ qui aduentuz
O amicorum non subterfugeret: sz
eis ad hostium libenter se expo/
nit df hospitalis. Unde ⁊ hospi/
tes non solum sunt inuitandi: sed
etiam ad hospitiuz trahendi: exẽ
plo Abrae ⁊ loth vt dictum est: ⁊
exemplo discipuloruz: qui coege
runt xp̄m dicentes. Mane no/
biscum quoniã aduesperascit ⁊c.
Super quod Greg. li. ij. Omel.
iij. dicit. q̄ non solum sunt hospi/
tes inuitandi sed etiaz trahendi.
P Unde narrat. Joannes Cassia/
nus lib. ix. collocationũ de quo/
dã: q si p̄ qnq; dies ad eius cellã
nullus fratrum aduenisset: refe/
ctionem differebat. Et tũc sabba
to vel dominico ad ecclesiam ꝓ
cedebat: vt si quem peregrinũ re
perisset: ad cellã redduceret: non
tam illius necessitatis obtentu q̃z
sue humanitatis gratia. Unde ⁊
irrationabilia debent hoies solli
Q citare ad hospitalitatem. Ait eni
Ambr. exam. Omeli. v. Discant
hoies hospitalitat̃ iura suare: ⁊
ex auibus cognoscant quid reli/
gionis sit hospitib⁹ defferendũ: q̃
obsequia deputanda. quibus cor

nices obsequia sua negare nõ so/
lent. Ait enim ibi d̃ ciconijs. q̄ si
mul ferunt: vno agmine proficis
cuntur: si qua pergenduz putant S
Duas cornices deducunt ac diri
gunt: ⁊ velut quibusdam turmis
stipantib⁹ prosequunt: ⁊ q̃si hos/
pitio respiciunt. Ideo ait ibi Am
bro. Nos his ianuas claudimus
quibus aues alas suas conferunt
q2 adiuuamenta ciconijs aduer/
sus inimicas aues cornices con/
ferre dicunt: ⁊ per interualla tem
porum residere in eisdez locis ci
conie cum cornicibus reperiunt
Sic ergo discamus: hospiciũ da
re peregrinis exemplo auium p̄/
dictarum. ⁊ etiam exemplo ho/
minum infidelium. Ut enim ait R
Policratus li. viij. c. xiij. infide/
les consueuerũt aduersus hostes
etiam cum. proprio periculo pa/
trocinari hospitibus quos infra
quatriduum hospitio suscepisset.
Notã eni criminis contrahebat
quisquis anã quintã diem hospiti T
peregrino humanitatis patroci/
nium denegabat. Ob equitatem
enim hospitibus exhibendã: hos
pes antiquitus dicebat quẽ nunc
dicimus peregrinum. Cui q̃sq̃s
fuerit inhumanus: de iure antiq̃
iniquus est vt ait ibi: Unde hos
pitalitate sacerdotis ydolorum le
git li. vij. ecclesiastice hystorie. c.
xxiiij. q̄ cũ Grego. ep̄s vrgente
temporis procelle angustia in al/
pibus: in phanum Apolinis di/

uertisset a sacerdote lz prophano
officiosissime exceptus est. Post
cuius discessuz accessit sacerdos
S ex more poscere consulta ꝛ respō
sa.s.ab ydolo. Sed nihil inde re
sponsi veniebat. Iterum ꝛ iteruz
sacerdos victimas repetit:ꝛ nihil
ominus semꝑ silentium ꝑmane
bat. Cūqꝫ sacerdos stupore estua
ret in somnis demoniū apparēs
se nihil posse fatetur. Percūctā
tiqꝫ cām ait. aduentu Greg. epi
se esse expulsum. Et cum perqui
reret sacerdos:ꝙ remedij daret:
ait: non aliter licere sibi ingredi
locum illū:nisi Greg. permisisset
Quibus auditis sacerdos secutꝰ
est beatum Greg. ꝛ ad eum per
ueniens:rem ex ordine pādit: hu
R manitatis sue atqꝫ hospitalitatis
gratiam āmonuit querellam nu
minis expōit:ademptā facultatē
questus sui deplorat: ac reddi si
bi oīa in pristinum statum depo
scit. Scribit beatus Greg. eplāz
in hec verba Grego. Apollini.ꝑ
T mitto tibi redire ad locum tuum
ꝛ agere que consueuisti. Quam
epistolam cum posuisset iuxta si
mulacrum affuitꝰ demon respon
sa poscenti. Quod ille admirans
ꝛ dicens penes se:ꝙ Grego. erat
maior illo: clausis iannis phani
adijt Greg. ꝛ prostrauit se ad pe
des eius: rogans: vt illi se deo of
ferat: cuius virtute Greg. dijs gē
tium imperabat. Qui cum insta
ret: cathecuminus factus est ab
eo: ꝛ postea liberatus: ꝛ in tantū
vite merito ac fidei virtute profe
cit: vt ipse in episcopatu btō Gre
go. successor extiterit. Laudanda
igitur hospitalitas sacerdotis in V
fidelis: venerādaqꝫ sanctitas pō
tificis mirāda quoqꝫ pietas Sal
uatoris: dictum sacerdotē iustifi
cantis: ꝛ cōmendanda hospita
ti gratitudinis vrbanitas prefati
episcopi erga humanitatem hos
pitantis. Fuerunt enim antiq mul
tum grati hospitibꝰ suis: ꝛ hospi
tatorum ingratitudo fuit multuz
reprehēsibilis apud eos. ait Sen
iiij. de bñfi. c. xxviij. Ubi ait de q̄
dam milite naufrago: q cuz esset X
in possessionez cuiusdā appulsus
receptus ē, ab illo triginta diebꝰ.
Recedens vͦo ait. Referam de te
gratiam: si contingat me videre
imperatorē. Cumqꝫ venisset ad
Philippuz regem macedonuz
petijt sibi dari predia illius a quo
fuerat hospitatꝰ. Quod ille fecit
Ilius vͦo expulsus: non sicut ru
sticus iniuriam tacitus tulit: sed Y
regi omnia intimauit. Qui man
dauit: vt omnia priori domino re
stituerent: ꝛ militi improbissimo
ꝛ hospiti ingratissimo stigmata i
scriberent hoiez ingratū testātia.
¶ Similiter narrat Uale. li. v. c.
i. de quodam: ꝙ cuz esset ab alio
humanissime hospitatus: hospi
tem ad pugnam prouocauit. Il
le vͦo cum esset viribus corporis
ꝛ animi virtute superior: monet

Z ingratum voluit,magis q̄ vincere. Tuum inquit sit crimen: hospitem occidere voluisse. Meum autem non erit. vt hospes sit occisus. Cum ergo hospitalitas sit in omnibus commendanda. multo magis in episcopis et ecclesiasticis q sunt rerũ dispensatores vt dictum est. Unde et beatus Grego. electõez cuiusdã q̄si auari dr
A reprobasse: eo q audierat eũ ad charitatẽ domus sue exercendaz neminẽ inuitasse: prout ait Policrat⁹ vbi.s. Omnes enim sunt recipiendi: ne boni excludant: ait Augu. epsa. lxxvij. et Criso. super Mat. Omel. lx. Ideo de vidua dr .i. Thi. v. Si hospicio recepit. et de hospitalitate in vitis patruz parte. i. per totum. vbi mira narrantur de hospitalitate sanctoruz patrum antiquorum: et supra pte prima vbi de principis hospitatalitate. in hospite autem summe
B cõmendanda est illaritas. Unde fm fabulam Jupiter ampli⁹ acceptauit hospitium pauperis euz illariter suscipientis fm illud poete: Super omnia vultus accessere boni: nec inhers pauperis voluntas. Hec enim illaritas ẽ deo accepta. qr illarem datorẽ diligit deus. i. cor. vij. c.

Capsm. xi. Qd mensa episcopi refulgeat honestate sancta.

T qr nulla hospitalitas ẽ accepta: nisi fuerit grata vrbanitas in hospituz susceptione debita liberalitas in necessariorum subministratione et modesta illaritas in vultus et gestuum conuersatione: ideo episcopus et vir ecclesiasticus debet
C esse cum hospitibus in mensa: religiosa illaritate iocundus: liberalitate munificus: et celesti colatione affabilis: alimentis celicis pascendo aias: sicut corporalibus corpora pascit: Exẽplo beati Augustini d q̄ legit i vita sua: q hospitalitatem semper exhibuit: et in ipsa mensa lectionem magis q̄ epulationem vel potationez dilexit. Nulla verba mala sustinebat: nullas detractiões. Unde in mensa sua scripti erant hi versus Quisqs amat dictis absentũ rodere vitam. Hanc mensã indi
D gnam nouerit esse sibi. Omnez conuiuam a superfluis et noxijs fabulis abstinere docebat. Et ne quis facili iuratione in periuriuz incidisset et in ecclesia pdicauit. et in suis instituit ne qs iuraret ad mẽsaz. Et q lapsus eẽt in vnũ de statutis pdebat potionẽ. Erat eni numerus poculorũ suis prefixus

Consimiliter narrat Hieronimus de bono epo q apposita q̄cq libabat in mensa: vt superstitionez fugeret: et continẽtiã seruaret Sermo eius: et omne conuiuiuz
E de scripturis erat: aut libenter audire: aut verecunde respondere: praua vo acriter cõfutare: disputare contra se: magisqz docere q̄

vincere ⁊c. Hec ſunt fercula cele
ſtia: hec pocula ſacra que debent
miniſtrari: ⁊ propinari in menſa
epiſcopali. Hec ſunt ornata ma-
F gis ornantia mēſam ꝙ̄ vaſa au
rea vel argentea. q̄ vtinam multi
epi in menſis ſuis haberent exē
plo beati Aug. de quo legit̄ i vita
ſua: ꝙ coclearijs tm̄ argēteis vtēſ
vaſa cetera quibus mēſe cibi in
ferebant̄ teſtea ⁊ marmorea fue-
runt: non tam neceſſitatis inopia
ꝙ̄ propoſito voluntatis. q̄r. ſ. vi-
uebat in voluntaria paupertate.
Unde ⁊ plebi dicebat: ſe malle ex
collectiōib⁹ plebis viuere ꝙ̄ poſ
ſeſſionū curā vel gubnationē pa
ti. Et cū ecclie pecunia deficeret.
G hoc populo nuntiabat: non ſe ha
bere qđ pauperibus errogaret.
¶ Econtra eſt de multis. qui cu
mulant vaſa aurea ⁊ argentea in
menſis ⁊ parū cogitant de paupe
ribus q forte non habent vaſa li
gnea. De quibus bene Ber. ſuper
Cant. omel. lxxv. Unde hanc il-
lis exuberare eſtimas reruꝫ afflu
H entiā. veſtium ſplendoreꝫ: ⁊ con
geriem vaſorum aureoruꝫ ⁊ argē
teoꝝ niſi de bonis ſponſe? Non
autem ſic fuit de illo rege de quo
egit: ꝙ noluit vti niſi vaſis ficti-
libus Unde verſus. Fictilibus ce
naſſe ferūt Anathoclea regē. At
ꝙ albato ſepe oneraſſe luto. Et q̄
renti cām reſpondit. Rex cū ſim
Lidie figulo ſatis genitore. For-
tunam reuerenter habe quicꝙ̄

repēte. Diues ab exili progredie
re domo.
¶ Capl'm duodecimū. Qđ epi
ſcopi ꝯuiuio deſit voluptas ⁊ ad
ſit modeſtia.
Pontifex ergo debet cuꝫ
hoſpitibus cōuiuari ad
modum phorum ⁊ ſan-
ctorum: non ad modū populari
um ⁊ ciuilium. eſt eni triplex con
uiuiuꝫ. ſ. plebeiuꝫ ſiue vulgare in
quo regnat voluptas ⁊ vanitas. I
Iſa. v. Cythara ⁊ lira ⁊c. in con-
uiuijs veſtris: ⁊ poſt dn̄m non re
ſpiciatiſ ⁊ eſt conuiuium mode-
ſtum ⁊ ciuile: in quo regnat ſocia
litas ⁊ honeſtas. d̄ quo Poli. li.
viii. c. ix. Ciuiliter cōuiuare ē illa
ri vultu: larga manu: diligenti of
ficio ametiare conuiuium: ⁊ qđ
in vſum ſuppetit: habita conſide
ratione loci ⁊ temporis ſingulis
diſpenſare: non ex triſtitia aut ex
neceſſitate. In quo conuiuio dif-
ficile eſt abſtinere a peccato ſaltē
leui ſeu veniali. Et eſt conuiuiuꝫ
phicum. De quo ibidem. Conui
uia phica ſūt oīa caſtigata ⁊ in ſu K
is regulis limitata. Socrateꝫ nō
reuocant: ne poſitiuam iuſtitiam
exequat̄: nec Platonē a natura-
li inq̄ſitione Thimeum non pro
hibet cauſas rerum omniū aperi
re: nec aliquis a quocūꝙ virtut̄
officio retardat̄. In tali conuiuio
apud phos regnabat veritas:
apud ſanctos regnat ⁊ veritas ⁊
charitas. Unde ⁊ Saluator ait

discipulis. Nō grauent corda ve
stra crapula ꝛ ebrietate. q.n.s. vi/
res possint libere operibus suis i
tendere absq; impedimento. Il
li sancti epulabant in azimis sin/
ceritatis ꝛ veritatis: ꝛ modo cum
deo epulantur in delitijs eternis.
L Secura.n.mens q̄si iuge ꝯuiuiū
puer.v. Comedunt.n.d panib⁹
quos sapientia proponit in mēsa
ꝛ bibunt de vino qd miscuit.pro/
uer.ix. religiosa maturitate gau/
dentes ad imitationē illius ppli.
Judith vltimo. Populus erat io
cūdus s3 faciē sanctoꝝ. ¶ Qua/
liter autem conuiuia antiqui ordi
nabāt narrat Val.li.v.c.i.di. Cō
uiuium sollēne maiores institue/
runt: cui pter cognatos ꝛ affines
M nemo interponebatur: vt si qua
inter necessarias personas que/
rela esset orta: apud sacra mense
iter hilaritatē aioꝝ: fautorib⁹ cō/
cordie adhibitis tolleret. Sene/
ctuti iuuentus ita cumlatum ꝛ cir
cunspectum honorem reddebat
tanq̄ si maiores natu: adolescen
tium cōes essent patres. Eo mo/
do circa iuuenes senectus. cū ali
quem ex pluribus cōiunctis: aut
propinquum aut amicum ad cu
riam deducebāt: affixi valuis ex
pectabant: donec reducendi ꝛ of
N ficio fungerent: q̄q̄ voluntaria
statione ꝛ corpora ꝛ aios ad pu/
blica officia impune sustinēda ro
borant: progressusq; breues inui
cem virtutū suarū: verecūda la/
boris meditatiōe ipsi inuitati ad
mensam diligenter querebāt. qui
nam illi ꝯuiuio intersuturi essent
ne senioris aduentum discubitu
precurrerent: sublataq; mensa po
ris consurgebant. Cene quoq; tē
pore q̄ parco ꝛ modesto sermo
ne solliciti sunt vti maiores natu
in ꝯuiuijs: ad tybias egregia suo/
rum opera carmine cōprehensa
pangebant: quo ad ea imitanda
iuuenū virtutē alacriorem redde
rent. hec Val. Curialis ergo vr/
banitas antiquorum in couiuijs
statuendis ꝛ rationabilis ordina
bilitas: ꝛ vtilis cōmoditas. Nec
mirum: q2 phia est tocius ciuilita
tis ꝛ omniu3 agendoꝝ magistra
Unde ꝛ ipsa sapiētia patris docu
it instituere conuiuiū qn̄ ait Lu/
ce.xiiij. Cum inuitatus fueris ad
nuptias recūbe in nouissimo lo/
co. ꝛc. Et omnes ad conuiuiū in
vitauit. Luc.xviij. Homo quidā
fecit cenā magnā. ꝛ honestos vo
luit eē ꝯuiuas Math.xxij. Quo
modo huc intrasti non habēs ve
stem nuptialē. ¶ Episcopi ergo
imitent summum pontificem Je/
sum xp̄m in instituendo cōuiuia
ꝛ in inuitando ad ea: ꝛ legi faciāt
egregia facta scōꝝ patrum in mē
sis suis que describunt in scriptu
ris sacris: excludendo cantica va
nitatis. carmina secularitatis: ꝛ hi/
strionica spectacula curiositatis:
vt sic sint ꝯformia eoꝝ cōuiuia a
vulgarib⁹ ꝛ plebeis. De alijs vo

virtutibus quas ait Apo. esse necessarias episcopo supersedeo ad presens: cuz de illis Hieronym⁹ sufficienter determinet ep̄la: xliij. et xliiij. et de quibus in glosa prime. Thi. ij.

¶ Quarta distinctio. De officijs ecclesiasticorum.

¶ Capl'm primū de dispēsatione sacramentorum quā habent episcopi et curati.

Habito quales esse debent ecclesiastici communiter videndū est de officijs eorū et specialiter de tribus que
R sunt: sacramenta diuina dispensare. Precepta dei denūtiare. pias et iuges orationes coram deo pro populo presentare. In quorū figura ait ter dn̄s Petro pasce pasce pasce. Jo. vltimo. Eoruz eniz est sacramenta dispēsare cuz sint spōsi ecclie: vt generēt filios dei et ecclesie. Unde Grego li. vltimo Registri i fi. Censemus eos qui apostolorum figurā tenent predicare: baptizare: cōmunionem dare penitentes suscipe: peccata soluere Math. vltimo. Euntes in mundum vniuersum predicate
S euangeliū docētes omnes gētes et baptiçantes eos etc. Joānis. xx. Quorum remiseritis peccata remittuntur eis. etc.

¶ Capitulum secundum. De veritate predicabilium: et obligatione ad predicandum.

Item ipsorū est dei documenta denuntiare: et ea populo predicare. Job. xxxj. Si aduersum me terra clamat: et cū ipsa sulci eius deflent. Si comodi fructus absque pecunia. etc. Ubi Greg. mor. xxij. in fi. multuz. Unū ait. Qd terram clamare: est contra regentis iniustitiam subditos dolere. Et fructus absque pecunia comedit: qui comoda eccliastica
T ad vsum corporis accipit: sed exhortationis ministeriuz populo non impendit. Sequit. Quid ad hec nos pastores dicim⁹: q officium quidem precōis suscipimus: sed eccliastica alimenta muti comedimus? Exigimus qd nostro debet corpori: sed non ipendimus quod subditorū debet cordi Eze. iij. Audies verbuz ex ore meo: et annūciabis eis. Ibi Greg. li. i. Omel. xi. Preposit⁹ sine culpa non est: quando v̄ba vite nō audiens ex sua culpa morit subiectus. Nunc ipse occidit. qr euz
V morti tacendo tradidit. Ubi eni subiectus ex culpa sua morit: ibi his qui preest quia tacuit re⁹ mortis inuenit. Tot occidimus quot ad mortem ire tepidi tacentes videmus Luc. x. Dignus est enim operari⁹ mercede sua. Ubi Gre. li. i. omel. xviij. Pensemus q̄nte dānationis sit sine labore mercedem laboris suscipere. Et. Hier.
X ep̄la. xliij. dicit: q doctrina a sacerdotibus expectatur: et veteris

preceptasunt legis: ⁊ ad Thimo teum plenius legit opꝫ episcopuꝫ ⁊c. amplectentem eum q̄ ſm doctrinam est fidelem sermonem: vt potens sit exhortari sana doctrina. ⁊c. Ideo Osee. iiij. Quia: repulisti sciam: repellam te ne sacerdotio fungaris mihi. Sic̄ eni sensibiliter patet: militie stipẽdia recipere a non militãtibus: mercedẽ pastorum suscipere a nõ custodientibus gregem conductorem mercedẽ accipere a nõ laborantibus in vinea: iniustũ ẽ ⁊ impium. Sic ⁊ iniustitia magna est accipere a populo precia peccatoꝝ: ⁊ non habere curaꝫ debitaꝫ ꝺ ipso nec soluere debita officia. Ideo ait Apo. Quis vnq̄ militat stipendijs suis? Aut quis plantat vineã: ⁊ defructu illi⁹ nõ edit. Quasi dicat. Illis debẽtur stipẽdia ecclesie qui militant pro ea: ⁊ eam plantant: ⁊ pascunt. Vñ ait ibi. Si seminauimus vobis spũalia: non est magnuꝫ si vestra metamus carnalia. Et de hoc Gre. vbi. s̄. multũ ⁊ mor. xxij. Et super euangeliuꝫ. dicta Omel'. ⁊ super Ece. vbi. s̄.

¶ Capl'm tertiũ. De sanctitate vite predicantium ⁊ virtuositate.

Et vt pdicatio sit fructuosa: oportet ꝙ sit sanctitas ⁊ perfectibilitas a pte predicantis: qꝛ peccatori dixit deus: quare tu enarras iustitias meas ⁊ assumis testamentũ meum per os tuum? predicatores enim sũt organa veritatis ⁊ aliquando sermo subtrahit culpa predicantis: aliquando pro culpa auditorum: ait Greg. mor. xxx. in fi. Tũc eni est sermo viuax ⁊ efficax: cum est predicantis pura sanctitas: ⁊ virtuosa pfectibilitas: Sicut de beato Stephano Act. vij. dr. ꝙ non poterant resistere sapie ⁊ spũi qui loquebat. ¶ Et de hoc narratur li. x. Hystorie ecclastice: ꝙ cum sancti patres conuenissent ad cõcilium Nicenum: ⁊ ibi essent pħi ⁊ dialetici: quorum vnus nonflictuꝫ cũ episcopo in dialetica mouebat in tantuꝫ ꝙ fiebat ingens spectaculum conuenientibus ad audiendũ: non poterat concludi pħus aut astringi. Tanta enim dicendi arte obiecta. omnib⁹ occurrebat. ꝙ vbi maxie putabatur astrict⁹: velut anguis lubrica laberet. Quod videns qdaꝫ ex cõfessoribus vir simplex ⁊ nihil aliud sciens nisi Iesum xp̄m: ⁊ hũc crucifixum poposcit: se cum pħo sermocinari. Quod audientes il q̄ nouerant eius simplicitatẽ: nolebant pati: ne risui efficeret sancta simplicitas. Sed ille persistit mouens sermonẽ ⁊ dicẽs. In nomine Iesu xp̄i: pħe audi me: ⁊ q̄ vera sunt. Deus vnus est q̄ fecit omnia: ⁊ creauit virtute verbi sui. Hoc verbum est sapientia: quem nos dicimus caro factũ. Et filius natus p passioneꝫ ⁊ morte

nos a morte

nos a morte liberauit: et resurre-
ctione sua vitā nobis eternā pro
misit. Quem omniū iudicem ex
pectamus. Credis ita phe. At il-
le velut si nunq̄ vllū sermonem
ↄ̄dicendi didicisset: ita stupefact⁹
virtute verborū: ac mutus: hoc
solū ad omnia potuit respōdere.
Ita sibi videri: nec aliḋ posse ma
gis esse verū. Cui senex. Si hec
D ita credis: surge sequeṙ me: et xp̄i
fidei signaculū suscipe. Et cōuer
sus phus ait ad omnes. O viri
eruditi: dū verbis mecū res ge
sta est: verba verbis opposui: et
que dicebantur: dicendi arte sub
uerti. vbi vero virtus pro verbis
processit ex ore dicentis: nec veri
tati ṙsisteṙ: nec hō aduersari po
tuit deo. Et ideo si q̄s vestrū po
tuit in his que dicta sunt sentire
que sentio credat xp̄o et sequatur
hunc senem in quo locut⁹ est de-
us. Et ita phus: xp̄ian⁹ factus tā-
dem gratulatus est: se esse victū
E ¶ Consimiliter legiṫ libro. ij. hy
storie tripartite. c. viij. vbi dicitur
q̄ cum disputationis delectatiōe
traheretur negociū fidei vnus e
confessoribus laycis obuiauit di
cens. Audite. Xp̄s et apostoli nō
nobis artem dyaleticam tradide
runt sed doctrinam euangelicā:
fide pura et bonis operib⁹ obser-
uandā. Hō dictū omnes appro
F bauerūt: et dyaletici cessauerunt.
¶ Ibidem legitur. q̄ vnius ma
gnificētia sermonis illuderet sa-
cerdotibus quidā senex simplex
hoc non ferens accessit proferre
sermonē. vnde fuit formido ma-
gna maturioribus. In noīe dn̄i
inquit o phe audi dogmata virtu
tis vnus ē creator omniū: et ver-
bū eius quo creauit omnia: quē
filiū nominamus: cū hoc credi-
mus. Noli inuestigare studiū. et
si credis hoc: respōde. At ille stu
pefactus: credo inquit: et mutat⁹
est ineffabili virtute. ¶ Ibidem
legitur: q̄ cū Constantinus im-
perator venisset Bisantiū et phi
vellent disputare cū Alexandro
Constantinopolitano episcopo ḋ
dogmate veritatis. Et cū eēt vn⁹
ex omnibus electus omniū con
sensu: et alij silentes deberent in-
tendere: ait illi sanctus ep̄us. In
nomīe iesu xp̄i impero tibi ne lo
quaris. Sicq̄ factum est. vt enī
eius audiuit sermonem obligato G
ore conticuit. An non igitur hoc
maius miraculum: an vt lapis:
violentia verbi diuideret: quod
aiunt Iulianū fecisse Chaldeū.
vt diciṫ ibi. ¶ Predicator ergo
si vult vt verbū eius sit efficax:
hauriat fluenta gratiar̄ a deo: q̄-
bus se impleat: et amore diuino
ferueat: ipsūq̄ verbi auctorē ex-
oret: vt verbo suo virtutē tribuat
ad corda auditorū penetranda.
Hominis enī est preparare anī
mum: dei autem gubernare lin-
guam: puer. xvi. Uere enī dn̄s
dabit verbum euangelizantibus

virtute multa: illis scilicet q sunt
vere euāgelizātes. ¶ Hanc gra
tiam habuerūt sancti quidam a
H summo magistro: qui verba pro
ferebat s'm auditorum qualitatem
vnde Haymo. sup primā ad cho
rinthios. In vita inquit sancti Ce
sarij legitur: q spūs sanctus ser
monem eius disponebat vt oium
conscientias verbis pcuteret: q̄si
si auditores sibi eas māifestassēt
¶ Ibidem narrat: q quidā ado
lescens hō scelestus: beato Au
gustino pdicante intrauit: statimq
ipso non attendente: sermo eius
versus est ꝯ vitia illius. Qđ ille
I considerans a deo sibi reuelatum
esse de se credit: et emēdatus est.
¶ Similiter idē narrat de se. vi.
confessionū: q ipso docente aliꝰ
intrauit: et ille non cogitās: de lu
do cui ille erat intentus cū irrisio
ne mordaci locutus est. Qđ ille
in se rapuit: nec ppter aliud q̄ p
pter se hoc dixisse credidit: et qđ
alius acciperet ad succurrendū:
ad se ardentius diligēter ipse ac
cepit scilicet exiuit de illa fouea:
K vt apte tibi scilicet deus: ait Aug.
tribueretur eius correctio. p me
quidem illam scilicet necessitatē
operatus es. loquitur ad deū etc.
¶ Consimiliter legitur de eo in
vita sua: q eo docēte: sermo eius
pcessit infra errorē manicheorū
L Et cum sederet ad mensam dixit
socijs: se admirasse de hoc. Et cū
illi idē dicerent: credo inquit: do
minū aliquē curasse ab errore: in
cuius manu nos et sermones no
stri sumus. Et post biduū: venit
ad eum quidam flens et cōfitēs
se fuisse manicheum: quousq au
diuit eū loqui in ecclia. Quia ca
tholicus est: et postea presbyter.
Pro quo ipse gratias egit deo.
¶ Humiliter igitur et feruenter
oret predicator: vt deus sermo
nes eius dirigat pro vtilitate au
ditorum. Nec sibi tribuat in ali
quo: si sint conuersi ad deum oc M
casione sermonis sui: qr ipse deꝰ
ꝯuertit populū suum ad se p sim
plices sicut per sapientes. Stulta
enim mundi elegit deus vt confū
dat sapientes. i. cor. ¶ Unde legi
tur libro. x. eccliastice historie: q
gens hyberorum que sub axe pō
to iacet per vnam captiuā mulie
rem conuersa est. Fuit enim apđ
eos vt dicitur ibi quedam capti
ua fidelis: ducēs vitam sobriam
et pudicam. iugiter orans. Cumq
quereretur ab ea: quid hoc vellet
respondit simplr: se xp̄m verum
deū hoc ritu colere. Erat aūt ibi
mos: q cum paruulus egrotaret:
circūferebatur a matre p singu
las domos querendo remedia. N
Et sic semel venit vna cum filio
egroto ad domū vbi captiua hec
erat: et q̄siuit ab ea si sciret aliqđ
remedium. Que respondit: nihil
aliud se scire remedij. Sed xp̄m
quem colebat affirmauit posse da
re salutem. Cūq cilicium suum par

tulo superposuisset: ⁊ orationem fu
disset ad deū: sanū reddit infan/
tem matri. Cuius facti fama dis/
currit per omnes vsq3 ad aures
regine. Que cum grauamine eēt
afflicta rogauit captiuā duci ad
se. At illa non abijt: ne presume/
ret amplius q̄ sexus pmittere vi
deret. Ipsa vo regina fecit se de/
ferri ad eius cellulam: ⁊ sanata ē
eo modo quo puer predictꝰ. Cui
predicauit: xp̄m auctorē esse sue
O incolumitatis ⁊ vite: qui dat om
nibus vitam. Que regina narra
uit omnia regi: qui iussit: illi mu/
nera defferri p salute coniugis.
Cui regina. Nihil hoꝝ dignatur
accipere. Aurum despicit: argen
tum respuit: ⁊ ieiunio q̄si quodā
cibo pascitur. hoc solū muneris
ei dabimus: si xp̄m deum suum
colamus. Qd rex distulit donec
quadam die iuit ad venandum
Et cū tenebre essent densissime:
⁊ cōmilitones eēnt quasi errātes
⁊ ipse solus circundatus densissi
ma obscuritate: ait. Si vere deꝰ
est xp̄s: quem vxori mee captiua
predicauit: ⁊ liberet me de his te
nebris: eū vt deū colam. Que vt
mente deuouit: dies reddita est:
⁊ incolumis rediens totū factum
regine narrauit. vocata quoq3 ca
ptiua: docuit eos modū supplicā
di xp̄o: eccliam fabricari monuit
formāq3 descripsit: ⁊ omnes cre
diderunt dn̄o iesu xp̄o. Cūq3 co
lumne deberent in ecclesia collo

cari: nec vna leuari posset: capti/
ua in oratione pernoctauit: ⁊ ma P
ne cum rex veniret: vidit colūnā
super basem suam librate suspen
sam: ⁊ cūctis videntibus sup ba/
sem deposita est. Cū aūt omnes
credidissent: ⁊ ecclesia cōstructa
esset: legatio missa est ad Cōstā
tinū imperatorem: vt mitteret sa
cerdotes ad implendū munꝰ dei
ceptum. Qd ⁊ ille fecit cum gau
dio ⁊ honore. ¶ Magnifica er
go potentia dei: ⁊ mirifica miseri
cordia eius q per vnā captiuam
fidelem totum regnū conuertit
ad fidem: vt sibi soli honor attri/
bueretur. Sanctitas ergo ⁊ vite
perfectibilitas plus efficiunt in p̄
dicatore: vt vtiliter p̄dicet q̄ scie Q
luminositas. Jō Jsa. xl. Sup mō/
tem excelsum ascende tu qui euā
gelizas syon. i. super eminentiam
vite prout exponit Grego. super
Ezech. vbi. s̄.

¶ Capitulū. iiij. Qd predicatio sit s̄m auditorum exigentiam ordinata.

Item debet esse predica
tionis distincta ordina/
bilitas pro auditorū qua
litate ⁊ capacitate: ait Greg. vbi.
s̄. di. q predicator pensare debet
qd ⁊ quibus loquatur. De quibꝰ
bene loquatur: ponens exempla R
de medico: qui debet considera/
re quomodo sit vulnꝰ feriendū
qd medicamētum apponendū.
Et similiter de agricola: qui priꝰ

consideratterre qualitatem q̃ se
men iaciat. Prouide ergo predi
cator ↄsiderare debet auditorũ
capacitatem ꝛ qualitatem: vt sꝫ
hoc sermonẽ proferat: exemplo
saluatoris qui ait discipulis. Jo.
xvi. Multa habeo vobis dicere
que non potestis portare modo.
S Job.xxvi. Qui ligat aquaꝫ in nu
bibus. Ubi Gre.mor.xvij. vt sci
licet non inundatione sciẽtie sed
moderata distillatione foueãtur
auditores. Nam per nubes pre-
dicatores: ꝛ per aquaꝫ sciẽtia pre
dicationis innuitur: vt ibi exponit
Et Job.xix. Sup illos stillabat
eloquium meũ. Ubi Gre.mora.
xx. In hoc videtur indita sapien
T tia magistroꝝ. Debet enim subti
liter qui docet ꝓspicere: ne plus
studeat predicare q̃ capiatur ab
auditore. Et Job.xxxviij. Quis
dedit gallo intelligentiam? Ubi
mora.xxx. Gallo intelligentia tri
buitur: cũ doctori veritatis discre
tionis virtus vt nouerit quibus:
quid: ꝛ qñ proferat diuinitus mi
nistratur. Non eniꝫ vna eadẽq̃
est ↄctis exhortatio: qꝛ nec ↄctos
par moꝝ qualitas astringit. Se-
pe enim alios inficiunt que alijs
prosunt. Et ponit exempla plerũ
V q̃. herbe que hec animalia refi-
ciunt: alia occidunt. Et lenis sibi
lus equos mitigat: ꝛ catulos insti
gat. Medicamẽtuꝫ qđ huĩc mor
bum minuit: alteri vires iungit.
Et panis qui vitam fortium ro-
borat: paruulorũ necat. ¶ Pro A
qualitate ergo auditorũ: formã-
dus ẽ sermo doctoꝝ: vt ꝛ sua sin
gulis congruat: ꝛ tamen a cõis
edificationis arte nequaq̃ rece-
dat. Ibidẽ ẽt ait: q intente men-
tes auditorum sunt quasi tensio
nes cordaꝝ strate in cythara: q̃s
tangit artifex plectro: vt reddant
ↄsonam melodiam: licet nõ oẽs
vno pulsu feriantur. ¶ Consilr
debet facere predicator in menti
bus auditorum cũ plectro ratio
nis: qꝛ aliter admonendi sunt vi
ri: aliter femine: ꝛ sic de alijs: vt
ait ibi: ꝛ secũdo pasto. per totum
¶ Semp tamen predicator pro B
uidere debet: q sit predicationis
veritas: vt nec adulatione: nec
amore: quest⁹ cupiditate: aut pu
silanimitate obmittat quin predi
cet omnibus ṽitatem: exemplo
Michee.i. Re. vltimo. Qui cũ
hortaretur loqui placentia rñdit.
Uiuit dñs: qꝛ quecũq̃ mihi dixe
rit hec loquar. Propha eniꝫ do
cens mendatiuꝫ: ipse cauda est:
operiens scilicet turpitudineꝫ au
ditorum: sicut cauda turpitudinẽ
animaliũ. Isa.ix. Tali predicatio
ne indigent maxie potentes mũ
di. Ait Señ.vi. de benefi.c.xxi.
Mõstrabo tibi: cuius rei iopia C
laborant fastigia: qđ omnia pos-
sidentib⁹ desit. s. qui veruꝫ dicat
eis. Sequit. Aduládi certamẽ ẽ:
ꝛ vnũ amicoꝝ oium officiũ: vna
intẽtio: q̃ quis blandissime fallat

Ignorauerunt scilicet potētes vi
A res suas: dum se taz magnos cre
dunt ꝙ audiunt. Et ponit exem-
plum de Xerse duce exercituum:
cui omnes sui promittebāt adu-
lādo victoriam. Solus aūt Da-
maçathus dixit sibi veꝝ. s. confu
sionem suam: vt habitum est. s.
Cui postea gratias egit: quia so-
lus sibi veruz dixisset: ꝓmisitq̄
vt peteret ab eo quid vellet. Qui
petijt vt curru vectus: capite re-
ctam tyaram gerēs maximā ciui
tatem sardis intraret. Miserabi
lis ergo gens in qua nō nisi vnᵘˢ
inuentus est qui diceret verū re-
B gi: ait ibi. Predicator ergo dicit
deus. pro anima tua nō confun-
daris dicere verum. Ecc. x. Qđ
constanter fecerunt prophe: apli
ꝛ sacerdotes: vt patet considerā-
ti sacre scripture seriem. Jō. i. thi
iiij. Argue. obsecra: icrepa. ꝛc.

¶ Capitulum. v. Qđ predicatio debet esse virtuosis exemplis cō firmata.

Tem ad predicationem
I cōfirmandam debet eē
in predicante opeꝝ per-
fectibilitas: ꝛ exemplorū virtuo-
sitas. Qui enim fecerit ꝛ docue-
rit: magnus vocabitur in regno
celoꝝ Math. v. Et hec est lex ꝓ
dicatorū vt impleant que docēt:
C ait Grego. mora. xix. in ꝑncipio.
Job. xxviij. Quādo pōebat plu
uijs legem. Ibi Gre. loquēdi au
ctoritas ꝑditur: quādo vox ope-
re nō iuuat. Job. xxxix. Nūqd
nosti tempus ꝑtus hibicū in pe
tris. vbi mor. xxx. dicit Grego. ꝙ
oportet vt ꝓdicatores sint fortes
in preceptis: cōpatiētes infirmis
terribiles in minis: in exortatio-
nibus blandi. ꝛ sic de alijs q̄ enu
merat. Et. ij. pasto. c. xliiij. dic̄ ꝙ
ꝓdicator debet plus actibᵘˢ ꝙ vo
cibus resonare. Idem sup Can.
omel. lxx. validior ex vox operis D
ꝙ oris. vt enim ait phus. ethico.
iiij. Actiones sunt credibiliores
scilicet sermonibᵘˢ in pactōibus ꝛ
actionibus. Et cū dissonant inte-
rimūt verbū: vt dicitur ibidez in
textu ꝛ ꝯmēto. Et Señ. epistola.
cx. Sunt qdā q in signū simula
te perfectionis vitia quibus ipsi
laborant: in alijs mordent: lace-
rant: ꝛ reprehendūt. ac si ipsi illa
vitia non haberent. Cōtra quos
Hiero. epistola. xc. ad Rusticuz
monachū de institutione vite ait
Nulli detrahas: nec in eo te san-
ctuz putes: si alios laceras. Accu
samᵘˢ sepe que facimᵘˢ: ꝛ ꝯ nosip-
sos diserti in nostra vitia inuehi-
mus muti de eloquentibus iu-
dicantes. Ideo Apo. Ro. ij. In
quo alium iudicas: teipsum con-
dēnas. eadem enim agis que iu-
dicas. Sequit̄. Qui ꝓdicas non
furandū furaris: q dicis non me
chandū: mecharis. ꝛc. vt eniz di E
cit Señ. epistola. lxx. Turba sa-
pientū plus ex moribᵘˢ ꝙ ex ver-
bis Socratis traxit. qa plus ho-

mines oculis q̄ auribus credūt. Et Sen̄.epistola.cx.Sic ista di/scam⁹:vt que fuerunt verba sint opera.vbi ponit exemplū bonū di.q̄ i tēpestate gubernator nau/fragabūdus nō ꝓdest.Quid in/quit adiuuare potest rector naui gij attonitus ⁊ vomitans.Non ē loquendū sed gubernandū.Di/
G cunt enim hec dicit Plato.hec zeno:⁊ ingens agmen phoꝝ.Fa ciant que dixerint:⁊ sua eē mon/strabunt.Ideo filius dei cepit fa cere ⁊ docere:actu.prio.erat enim potēs opere ⁊ sermōe.Luc.vlti.

¶ Capitulum.vi.Q̄ō oratio pro populo debet esse assidua.

Ebēt similiter viri eccle/siastici pascere dei popu/lum fructibus orationū ſm Ber.vbi.s.Eorum enim est orare deum pro populo:ipsum si bi placando ⁊ cōmendando.ex/emplo Moysi qui ait.Exo.xxxi.
H Aut dele me de libro vite in quo me scripsisti:aut dimitte eis hāc noxiā.Joel.ij.Inter vestibulum ⁊ altare plorabāt sacerdotes.⁊c. Ideo enim recipiūta populo de cimas ⁊ oblationes ad sustētatio
I nem:vt in quiete ⁊ tranquillitate orent ꝓ populo aduocātes ad de um pro eo.ꝓpterea debent scire leges ⁊ consuetudines celici cō/cistorij:⁊ ante supremū iudicem efficaciter perorare. Sicut enim oratoris ꝓpriū est.distincte aper te ⁊ ornate dicere:vt ait Tuli⁹ primo de offi.sic est ecclesiastico rum ante deū spūaliter perorare Et de hoc Grego.primo pasto. c.xix.multum.vbi ait.Sit rector singulis compassione proxim⁹: ⁊ p̄ cūctis contemplatione suspen sus.Sed q̄r non sic faciunt mul/ K
ti conqueritur dn̄s.Ezech.xiij. Non ascendistis ex aduerso:nec opposuistis vos murū pro domo domini. Qualiter autē orandū est horis canonicis dictum est in alio tractatu scilicet in orathario vtinam autem tales essent sacer dotes euangelici orando quales erant legales:De qb⁹ narrat He gippus libro primo:q̄ cū Pō/peius intrasset hierusalem ⁊ tem plū inuasisset:stupebat virorum animositates:⁊ nūq̄ remissa offi L
cia sacerdotū in medio belli fu/rore tanq̄ si ꝓfunda pax esset:ni hil deerat solemnitati sacrificioꝝ sed victime altaribus imponebā tur.Intrauerant vrbē Romani: ⁊ tamen nullū intermissū ē offi/cij genus:tanta erat cura ministe rij.Sacerdotes enim vsq̄ ad vl timū in suo numie perseuerabāt ⁊ infulati inter ipas hostias neca M
bantur.Ecōtra est de multis ho/die qui preponūt officia spiritua/lia volentes comedere cū Hely crudā carnē sacrificij.i.Re.iij.

¶ Capitulum septimum.Qua les esse debēt quibus committitur animarum cura.

T q₂ predicta officia ex-
e ercere: non est puerorũ
ydiotarũ: nec inexperto-
rum prouidere debẽt prelati ma-
N iores .s. episcopi: ne talibus con
ferant ecclias qui non sunt habi
les ad talia officia.. Sed in partẽ
sollicitudinis assumant viros sa
pientes ⁊ industrios: sicut preci-
pitur Exo. xviij. c. Prouide tibi
viros de omni plebe potentes ⁊
timentes deũ. ⁊c. Et Deutĥ. i. idez
Debent enim saltem imitari pha
raonem: q noluit committere pe
corum curaz nisi viris industrijs
O geñ. xlvij. Si nosti esse in illis vi
ros industrios: cõstitue magros
pecorum meorũ. Sz heu hodie
puerulis effeminatis ydiotis: ⁊ le
gem dei ignorantibus: aie sangui
ne saluatoris redẽpte custodien-
de ꝯmittuntur. agminibus lupo
rum vndiqꝫ irruentibꝰ. Qð pre
uidens deus dicit Isai. iiij. Dabo
pueros principes eoꝝ. ⁊c. Ideo
Ber. ad Eugeniũ lib. iiij. ante fi.
Satis epi ad manũ habent qui
bus ais tradãt: Sed cui comit-
tant facultates suas nõ inueniũt
P Sequitur. Patientius ferimus
iacturam xpi ꝙ̃ nostrã. Quotti-
dianas expensas quottidiano re
ciprocamus scrutinio: ⁊ cõtinua
dñici gregis detrimẽta nescimꝰ.
De escaruz precio: ⁊ numero pa
nũ cũ instrumẽtis quottidiana
est ratio cũ presbyteris rara cele
bratur collatio de peccatis. Cadit
asina ⁊ est qui subleuet. Cadit aia
⁊ non est qui requirat. Exemplũ
de epo: qui noluit comittere pi-
ra custodienda puero: cui comi-
sit eccliam? Cogitare enim debz
episcopꝰ. ꝙ ipse est sicut agricul-
tor ⁊ edificator: ⁊ sic architector
i. cor. iij. Dei agricultura estis: dei
edificatio estis. Sequitur. vt sapi
ens architectus fundamentũ po
sui. grandes enim lapides ⁊ qua Q
dratos dz ponere in fundamen
to: exemplo Salomonis. iij. Re.
xv. scilicet viros virtuosos: ⁊ tri-
bulationũ pressuris politos. Pa
stores eniz ecclie: ⁊ ecclastici sũt
superedificati supra fundamẽtuz
apostolorum ⁊ prophetaꝝ. eph.
ij. ¶ Item debet statuere colum R
nas fortes: ⁊ erectas ad sustentã-
dum eccliam: quales sunt pasto
res ecclie ⁊ prelati gal. ij. in fi. hi
columne erant. Pro quibꝰ pone
re stipulas ⁊ festucas. i. pueros ⁊
leues personas insania est. Exẽ-
pluz de bono episcopo qui rñdit
pncipi petenti ꝓ leui persona: vt
eum statueret in ecclia dicens: ꝙ
si ipse peteret ab eo vt poneret fe
stucam ꝓ colũna in castro suo:
eũ non exaudiret. Cum ergo ec S
clesia sit castrum dei: non debet
festuca vel calamꝰ fragilis ꝓ co
lumna poni: cũ in ĩfinitũ sit ma-
gis plangenda ruina ecclesie ꝙ̃
castri materialis. Et qui tales col
locantur: eccliaz destruunt. Isa.
xlix. venerunt structores tui de-

struentes.¶ Item episcopꝰ est si cut doctor ꝛ magister:qꝛ superin tendens vt dictum est. Et vt pre
T cipuus doctor ecclie que est scola
Math. 23 summi magistri:q ait Jo.iij. vnꝰ est magister vester. Sed ars ar tium est magister animaruꝫ. ait Gre. primo pasto. c.i. Magnuꝫ ergo vituperiuꝫ est epo ꝛ pericu lum statuere ad regimen anima rum eos qui artem ignorant. Si enim ignominia est magistro ar tium scolam comittere ignoranti artes ꝛ pncipia: ꝛ artis instrumẽ ta: multo magis ex parte ista. vñ Gre. vbi. s. Ab impitis magiste riũ qua temeritate suscipitur: cuꝫ sit ars artium regimen animaꝝ ¶ Consimiliter cũ eps sit preci
V puus medicus: comittere talibꝰ offiñ medicandi periculosuꝫ est. vnde subdit ibi: ꝙ cogitationuꝫ vulnera: occultiora sunt visceruꝫ vulneribus: ꝛ tamen qui spiritua lia precepta nunq̃ nouerunt: se medicos profiteri non metuunt cum eõ: q viꝫ pigmentorum ne sciũt: medici corporis videri eru bescũt. Merito ergo sunt rei ani marum qui aiaruꝫ curam talibꝰ comittunt. ꝛ qui eas in curam su scipiũt. Jõ Jsa. iij. esto princeps noster. Qui rñdit. Non sum me dicus. ꝛc. ¶ Similiter epus est dux aciei iesu xpi ad pugnandũ
X ꝯ hostes. Cuius est eligere viros expertos ad pugnandũ q possint aciem deffendere. vnde cant. iij. in fine. En lectuluꝫ Salomonis quinquaginta fortes ambiũt: ex fortibꝰ israel: omnes ad bella do ctissimi. Magna ergo fraus est assumere pueros ignarros artis militandi: ꝛ eis dare stipẽdia que debentur militibus defendẽtibꝰ aciem xpi. Ait apo. i. cor. v. puo cans ecclesiasticos viros. Quis vnq̃ militat stipendijs suis. Cõ similiter potest dici quo ad om nia officia que sunt eccliasticoꝝ quale est officiũ pastorale: pcura torum: gubernatorum. Non ne in tempestatibus esset insanꝰ qui nauis gubernacula ꝯmitteret in fantulo ignoranti cunabulũ suũ regere: maxime fluctibus ꝛ tem pestatibus surgentibꝰ: vẽtis irru entibus: ptes nauis dissoluẽtibꝰ: tenebris innoluẽtibꝰ: ꝛ bestijs ra pientibꝰ? Cuꝫ ergo sic sit de naui ecclie in tempestatibus huiꝰ mũ di: eius gubernaculũ non est nisi industrio cõmittendũ. Qui etiaꝫ q̃tũcũq̃ sit industrius: dꝫ time re ꝛ iugiter vigilare: ꝛ artificialr gubernare. vñ Grego. li. i. Regi stri. vetustã nauem cõfractã indi gnus infirmusq̃ suscepi. vndiq̃ fluctus intrat. Ideo mihi in peri culo manum orationis porrigas Si ergo tantꝰ gubernator timuit in regimine sue nauis: qualiter ti mere debet q ignorat manũ ad gubernandum ponere. cum ipse dicat registri. ix. nauis guberna tor cũ aduersari sibi ventũ cõsi

derat fluctus quosdã directo cla uo exuperat: ꝛ quosdam quos se superare non posse preuidet infle A xo cursu prudenter declinat. Sic inquit sanctitas vestra: quedã cõ pescendo: quedã tolerando miti get. Cum igitur talis magister et doctor nauigij timeat de periculo nauis ecclesie: stult⁹ ẽ quilibꝫ alius: cui cõmissa est ecclesie gubernatio: qui non timet. Et sic fatuus est qui indignis cõmittit gubernaculum: vt dictum est ꝑus.

¶ Quita distictio. Quales eẽ debent iudices eccliastici.

¶ Caplm primũ. Qualia debẽt esse eorum iudicia.

Qales autem esse debent iudices in republica eccliastica: q̃ sũt ad modum oculorũ ꝛ aurium: patere põt ex dictis superius de iudicib⁹ secularibus parte .i. ¶ Similiter quales esse debent aduocati siue oratores patet ibidem. Si enĩ iudices seculares cũ diligentia debent iustitiã exercere: vt habitum est ibi: multo magis iudices eccle B siastici sine litigijs iurgiorum: ꝛ sine falacijs deceptionũ: sua debẽt iudicia exercere. Talia enĩ reprobanda sunt in viris spiritualibus sit. Ber. ad Euge. li. i. post principiuꝫ. Queso te inquit: q̃le ẽ illõ de mane vsqꝫ ad vesperã litigare vel litigãtes audire? ꝛ vtinã suffi ceret diei malicia sua. Non eniꝫ libere sũt noctes. vix relinquit ne C cessitati nature. q̃d corpusculi pau satiõi sufficiat., ꝛ rursus ad iurgia surgitur. Dies diei eructat lites: ꝛ nox nocti indicat malitiam. Se quit. Tota die perstrepunt in palatio leges: sed iustiniani non dei Et tñ lex dñi imaculata ↄuertẽs aĩas. Hec autem non tam leges quã lites sunt: ꝛ cauillationes subuertentes iudicium. Tu pastor ꝛ episcopus animarũ: qua mente obsecro sustines: coram te semper silere illam .s. dei legem: gar D rulare istas? Ideo clamandũ cũ ꝓpha. Narrauerũt mihi iniq̃ fabulationes sed nõ vt lex tua. In his quoqꝫ iudicijs iniuste appellationes nocent: Quas reprehẽdit Ber. ad Eugeniũ li. iij. di. Ini qua est oĩs appellatio ad quã iustitie inopia non coegit: Et ibi multum contra appellationes iniustas Ubi ponit exempla: q̄ quibusdam vxores ducentib⁹ appellatuꝫ est ab aliquibus sine causa cuꝫ grauamine: solo frustratorie E dilationis intuitu: Similiter ponit exemplum de quodam qui iniuste apellauit in electione epĩ ad impediendum Tales igit̃ appellationes cum sint iustitie impedimenta: multũ sunt reprehensibiles prout ibi exequit̃ sufficiẽter. ¶ Similiter quales esse debent consiliarij episcopi pꝫ ex dictis superius parte prima. Ubi de consiliarijs principũ. Si igit̃ principũ

consiliarij debent esse sapientes ꝛ prouidi: a muneribus imunes
F ꝛ puri: multo magis cōsiliarij epi scoporum. Et de his sufficienter. Ber. ad Euge. li. iiij. Querēdi in quit tibi sunt q sint compositi ad mores: probati ad sanctimoniā parati ad obediētiā. Sequit Nō qui marsupia exhauriant: sed qui corda reficiant: ꝛ crimina corrigant. Sicut enim consiliarij pro prie siue legati debent esse tales: quales ibi describit: sic ꝛ consiliarij epi suo modo: Et ponit ibi exēpla de legatis bonis q renuerūt ensenia in officijs suis. Sicut de Martino: qui cum fuisset legat⁹
G in Datia. tam pauper rediit: ꝙ pe ne expensis ꝛ equis deficientib⁹ vix venit florentiā: cui ibi episcopus dedit equum. Quē cum idē eṗs ad curiā sequeret: ꝛ peteret ab eo auxiliū: respōdit. Decepisti me? Nesciebam eni: tibi negocium iminere. Tolle equum tuum i stabulo est. Et eadē hora reddi dit illi. ¶ Ibidem ponit exēplū de Guāfredo: q legationē in par tibus equitanie sūptibus proprijs strenue administrauit. Cui cum piscis vnus. s. sturgio eēt a quodā
H p̄sbytero p̄sentatu s: a te inquit nō accipio. nisi p̄ciū dedero: dedit q̧ illi quinq̧ solidos inuito ꝛ ve recondo Et cum eidem dn̄a opi di offerret duas pulchras parapsides ligneas: eas laudauit: sed non acquieuit accipere. Quanto minus argenteas recepisset: Hi fuerunt imitatores Abrae: q noluit aliqd accipere a filio subtegminis vsq̧ ad corrigiam caligae. Gen̄. xiiij. Et Samuel qui ait i. Re. xij. Si de manu cuiusdam munus accepi. ꝛc. Ad imitationē igit istorū debet omnis consiliarius episcoporum: man⁹ excutet ab omni munere.

¶ Capitulum secundum. Qualis debet esse episcopi familia: ꝛ domus.

Tales autē debet eē domus ꝛ familia epi. Ber. eodē li. sufficiēter descri bit: vbi ait. Domum epi decet sanctitudo: decet modestia: decet honesta harū custos disciplina. Et sequitur. Discant a te ipi tui. Comatos pueros: ꝛ comptos adolescentes secū non habere. Inter mitratos discurrere calamistratos non decet: Et ad hec obseruāda ꝛ opposita cauēda debet eṗs esse sollicitus. Unde ait ibi Ber. Sunt que te ignorare nolo: mores quorūcūq̧ ꝛ studia: nō oportet ꝙ scias domus tue vitia vltimus: qđ ꝗplurimis nouim⁹ cōtigisse. Alia alius dispēset: Tu disciplina p̄uide. Hanc nemini tradas. Si insolentior sermo corā te sonuerit. vel habitus apparuerit: sit manus tua super huiusmodi. Tu vlciscere iniuriā tuā. Impunitas enim ausum parit ausus excessum. Ad talia enim scienda

M ꝛ corrigenda debet esse prelatus sollicitus. De temporalibus autē cōmitat alijs: vt plus possit vacare diuinis. Unde ait ibi. Memēto: Saluatorē Judā Iconomuz habuisse. Quid episcopo turpius ꝙ intendere supellectili ꝛ sbātiole sue: scrutari de singulis: mordere de superstitionibus: moueri ad quecunqꝫ ꝑdita vł neglecta? Egyptius ille? omnibꝰ Joseph traditis ignorabat quid haberet in domo sua. Erubescat igitur xp̄ianꝰ fratri suo xp̄iano non credēs: ex quo homo sine fide: tantam fidē

N habuit in seruo alienigena. Et nisi tales colaterales episcopus habeat. non est plane sanus: ait ibi. Ber. Ne dixeris te sanum dolētem latera. i. ne dicas te bonum: malis innitentē. Jō Apo. connumerans virtutes ep̄o necessarias ait. Sue domui bene prepositū filios suos subiectos in oī castitate. ꝛc. i. Thi. ij.

Caplm. tertiū. Quid significent ep̄i indumenta.

Has ep̄orum virtutes significant pontificalia indumenta: ait Hug. ij. de sacramentis. parte. iiij. c. xviij. di.

O ꝙ episcopi vtunł sandalis q̄ sunt calciamēta predicatoꝝ que habēt subtus solaz integram: ne pes terram tangat: ꝛ desuper constant ex corio perforato: qꝛ gressus ꝑdicatoris: subtus debent esse muniti: ne terrenis polluanł: sꝫ superius aperti ad celestia contemplāda. Induūtur caligis byssinis vel lineis vsqꝫ ad genua: quibꝰ significał: ꝙ rectos gressus facere debent pedibus suis: ꝛ genua debilia roboranł: ꝛ sic ad predicandum euangelium festinare. Baculo vtunł: qui habet subtus acumen vt rebelles per increpationē pungant. ꝛ desuper est recuruus: vt mites per consolationē trahāt Anulo vtunł: qđ ē fidei sacramētuz. quo. s. sponsa xp̄i ecclia subar P

Q ratur. Mitra quoqꝫ siue tyara i capite regimen quinqꝫ sensuu m significat. Ibidez ait Hugo ante ꝙ sacerdotalia vestimēta tā in lege veteri ꝙ in noua designāt eorum virtutes quas habere debēt Unde in tunica linea significatur castitas interior: in çona siue i cingulo: castitas exterior siue i exteriori hoīe: i tunica iacinctina cōuersatio celica: i sup̄humerali labor patiētia: i rōnali discretiōis sapiā i cydari intētio recta: i femoralibus que tegūt verenda nutrimentū castitatis. Hec eni erāt vestimenta sacerdotis in lege veteri. Exodi. xviij. ꝛ Leui. xxviij. Et

R de his vestimentis plixe Hiero. epła. lxxxv. De indumētis aūt sacerdotalibus noue legis ait Hugo. vbi. s̄. ꝙ per tunicā mūdicia: per çonam continentia: per stolā sapientia: per casulaz castitas designał. Studeant igitur ep̄i ꝛ presbyteri habere virtutes q̄s corūz S

indumenta significant.
¶ Capitulum quartum. Qđ pa
stor debet assistere gregi assidua
cura.
T autem possint officia
v sua perficere: ⁊ perfecta
administrare: debent cir
ca gregẽ suũ assidue vigilare: iu/
T xta illud. Isai.xxi. Sup speculaȝ
dñi ego sum stans iugiter. Nec
discurrãt per curias seculares aut
negociatorias tẽporales: sȝ coha
bitent fidelibus sibi cõmissis: ne
dicat cuilibet tali illud zach.xi. o
pastor ⁊ ydolum: dereliquẽs gre
gem. pastor nomine: ydolum re
absq̧ custodia vel debito opere.
Unde Gregorius. super Eze. li.i.
Omel.v. Hi qui animarum cu/
stodes sunt: ⁊ pascẽdi gregis one
ra susceperunt: ꝑmutare loca mi
V nime ꝑmittuntur. Unde narrat
Beda in gestis angelorum li.i.c.
vi. De Laurentio episcopo q̱ suc
cessit beato Augu. misso a beato
Grego. in angliam ad conuertẽ/
dum gentem Anglorum: ꝙ cuȝ
ob prauos mores regis ⁊ iniusti/
tiam proponeret relinquere Bri
taniaȝ: iussit in ecclia apostolorũ
lectum sibi nocte parari. Ubi cuȝ
post multas preces ⁊ lacrymas ꝑ
statu ecclesie ad deum fusas: mẽ
bra dedisset ad quiescẽduȝ: appa
ruit ei prĩceps apostoloruȝ. Quẽ
diu flagellis acrioribꝫ afficiẽs si/
X scitãdo apostolica districtiõe: cur
gregem quem sibi cõmiserat re/
linqueret: ⁊ cur oues xp̄i in me/
dio luporum positas fugiens ipse
dimitteret. an mei inquit oblitus
es exẽpli: q̱ pro paruulis xp̄i q̊s
mihi in sue dilectionis indicium
cõmendauerat: vincula carcere
postremo etiã morteȝ crucis ab
infidelibus inimicis xp̄i ipse cuȝ
xp̄o coronandus ꝑtuli? Qui bea
ti Petri admonitionibus ⁊ fla/
gellis correptꝰ: mane venit ad re
gem: ⁊ reiecto vestimento: q̃tis
esset verberibus laceratus ostẽdit
Rex autem inquirens q̊s tantas
sibi plagas inflixisset ⁊ audiẽs: ꝙ Y
sue salutis causa: tanta ab apl'o ẽ
perpessus: timuit: ⁊ anathemati/
tico cultu ydolatrie: ac ꝯiugio nõ
legiptimo derelictis: fidem susce
pit ⁊ baptiçatus est. Ex quo pate
q̃ repꝛhẽsibiles sint: q̱ sine causa
legiptima ecclesias derelinquunt
cum predictus episcopus pro ꝑ/
secutione ⁊ regis infidelitate ec/
clesiam relinquens. tãta ꝑpessus
est. In his autem omnibus caue
at ep̄s qui est ad modũ capitis: ⁊ Z
speculatoris: ne sit negligens a p̄
dictis officijs. Ut enim dicit i tra
ctatu de.xij. abusiuis: decimꝰ abu
sionis gradus est ep̄s negligens
q̱.s. gradus sui honoreȝ inter ho
mines regrit: ⁊ ministerij digni/
gnitatem coram deo non custo/ A
dit. Episcopus enim grece: spe/
culator interpretat'. Cui dr̄ Eze.
iij. Speculatorem dedi te. Decet
eniȝ ep̄m: oium super quos i spe

cula positus est peccata attende-
re et corrigere: ac scelerum opera
rios exterminare. Predicator er-
go diuinus alloquens ecclesiasti-
cos hortet eos ad exercenda de-
bita officia: statui suo vel gra-
dui debita: et vt quilibet viuat si-
cut decet statum suū: Quantū ad ea
que enumerata sunt.

¶ Quinta pars principalis. De informatione scolasticorū. Prima dicitur. De informatione discipulorum.

¶ Capitulum primū. De dignitate sapientie.

PRehabitis auctoritati-
bus narratiōib⁹ et exē-
plis qbus possunt vi-
ri ecclesiastici informa-
ri: et ex quibus predi-
cator habere potest occasionem
vtiliter conferendi cum eis: et ex-
ortandi eos efficaciter: nunc col-
ligantur consimilia qbus ɔstrui
possint viri scolastici siue phi: et ex
qbus predicator potest conferre
cum eisdem ex his que sunt pro-
pria illis. Et vt magis stimulētur
B ad desideriū sapientie: pmittēda
est eius dignitas et sublimitas s3
estimationē vere indicātis. Pre-
posui inquit eam regnis et sedib⁹
Sap. vij. Seqtur. Infinitus eni
thesaurus est hoibus etc. Et pro-
uer. iij. Melior est acqsitio eius
negociatōe auri et argēti. Sequit
Preciosior est cunctis opibus.
¶ Et de sapiētie eminētia apud
gētiles: ait Poli. li. iiij. c. vi. di. q
cū gētiles nil sine nutu numinū
credant faciendū: vnū tñ quasi
deum deorum: et oium principiū
extollunt. s. sapiam qz oibus pre-
est. Unde et veteres philosophi
ymaginem sapie pre foribus om-
nium templorum pingi fecerunt
et hec verba scribi debere sanxe- C
runt. Usus me genuit: peperit me
moria Sophiam me vocant gre
ci: vos sapientiam. Et ego odi ho
mines stultos: ignauia opera:
et sophisticas scientias. s. in quib⁹
nulla est vtilitas. ¶ Ad appetitio
nem igitur sapientie et amorē: ac
sedulam acqsitionem sunt om-
nes scolastici admonendi: vt qui
libet eorum dicat illud sapie. vij.
Optaui et datus est mihi sensus:
inuocaui et venit in me spiritus sa
pientie. Et sapie. viij. Hanc ama
ui et exqsiui a iuuentute mea. Un
et hic amor: phia dr: et eius ama D
tor phs. Philos. n. grece: amor
latine: Sophia sapientia. Inde
phia. i. amor sapie. Unde et phia
est ars artiū: disciplina disciplina
rum: que vni cōis est deorū: et q
est henoranda antilogo prout ait
qdam sapiens: et idē pap. in par
te. di. q phia tradit in artibus li-
beralibus: de quibus prosequitur
Hugo vbi. s. bene prosequēs q
sūt propria cuiuslibet artis. Et si
militer Alpharabius li. d diuisio
ne phie vbi ait: q phia est diuina
rum humanarumq3 rerum co-

gnitio cum studio bene viuendi.
E Sapia vo est sciẽtia sempiterno
rum. Et de his et de diuisione phi
losophie: et de illis que spectãt ad
vitam phicam dictum est in tra-
ctatu de vita phorum.s. in com-
pendiloquio. ¶ Ad presens aũt
de instructione scolasticorum p
cedendum est.s. qualiter scolares
debent discere: et qliter doctores
debent eos docere. Et

¶ Primo quales esse debẽt sco
lares quantum ad corporis dis
positionem.

¶ Secundo. quales esse debent
quantum ad mentis industriã
siue perspicuitatem.

¶ Tertio qualiter instruẽdi quo
ad documenti rectitudinem.

¶ Quarto: in qbus informãdi:
et in qbus nõ qtum ad eorum
qbus vtuntur qualitatem.

¶ Quinto: quales esse debent q
ad vite qualitatẽ et honestatem.

¶ Sexto: quales esse debẽt: quo
ad studij sedulitatem.

¶ Septimo: de his que spectant
ad doctores.

¶ Capitulum secundũ. Qd sco
laris debet esse membris et corpo
re bene dispositus.

In primis ergo: ob artiũ
i liberalium siue phie no-
bilitatẽ et honorificentiã:
et ob professorum eius reuerenti-
am ab alijs exhibendam: discen-
F tes illas debent esse corporis dis-
positione venusti: vt ait Boe. de
disciplina scolarium in principio
di. q videndum est ne infantis
septennis. cum ducit ad instruen
dum: membrorum indecens sit
dispositio: et partium integralium
Et ponit exemplũ. Legitur inqt
Thimei filium lepra incomben-
tem: castratum: loripedem: gibo
tumentem: doctrine mancipatũ
plebeiam extitisse obiectionẽ: so-
ciorum ridiculosam demonstra-
tionem. Cauendum ergo: ne tales
G ponantur ad phias discẽdas: ne
contemnatur phia ob talium de-
formitatem: et ne minus acceptet
licet tales in ea profecerint: vt eni
ait Ethnicus. Gratior ẽ pulchro
veniens e corpore virtus. Idem
Señ. recitat epla. lx. Et sic min9
accepta est sapia vel virtus veni
ens e corpore defformi Ibidem
ait Boe. q temporis intempe-
H ries. hiemis vel estatis nocet pue
ris adiscentibus. Et ponit exem-
plum de quodam indisposito: et de
formi adducto ad discendum: q
postea attenuat9 elephantie mor
bis occubuit. instigante canicu-
la.s. illo signo regnãte: ardore fer
uente. ¶ Ibidem etiam ait. q ci
bariorum debet esse mediocris fa
cultas: potus tenuis parcitas: et
vestium penuria. Pueri ergo de
bent esse bñ dispositi corpore: et
I integri: et sustentamentis debitis
regulati qui volũt. discere: vt sint
scolastici: et debito tempore debẽt
incipere. Et de his sunt admonẽ

di tam ipsi q̄ȝ habentes curā eorum. Omni eni negocio tp̄s ē ꝛ oportunitas. Ecc.viij.c.

¶ Cap̄lm tertiū. Qualis dȝ esse scolaris quo ad mētis idustriam

Secundo sunt explorādi pueri quales sint quo ad mentis industriam ꝛ perspicacitatem: an.s.habeant industriam discretionis naturalis: ꝛ ingenij viuacitatē: sicut narrat Aulus gelius li.v. acticarum noctiū c.iij. loquēs d̄ pthagora p̄ho q̄ cū eēt adolescēs ꝛ cā vict⁹ ferret holera ꝛ de hedera candices ligni plurios: funiculo breui circūligatos portaret semel obuiauit illi Democritus Et videns eum incedentem expedite: ꝛ iuncturam ligni positturamqȝ considerans: ꝛ aceruū illum simil'r breui vinculo comprehensum: ꝛ ratiōe q̄dam geometrica librari: interrogauit: quis se iuoluit. At ille. ego. Cui Democritus. solue totum: ꝛ modo cōsimili liga. Sicqȝ factū est. ꝛ ait Democritus. Cum ingeniū benefaciēdi habeas: nūc maiora melioraqȝ mecū facer potes si me sequi volueris. Qd̄ ille annuit: ꝛ duxit eū secuȝ: sumptus ministrauit: ꝛ p̄hiam docuit: ꝛ hic postea in sciētijs p̄hus fuit: sed acerrimus sophistaruȝ. At prouidus igitur explorator ingenium predicti adolescentis deprehendit. Et ad maiora discenda hortatus est Sed cauendū est ne pueri viuacis ingenij ꝛ acuti: nimietate cibi vel potus fiant hebetiores. Propterea sunt frugal'r nutriendi. ait Boe. vbi.s̄. ꝛ Aulus gelius plenius li.iiij. acti.noc.aū fi. vbi ait. Pueros impuberes compertuȝ ē si plurimo cibo nimioqȝ vino vtanṫ hebetiores fieri: atqȝ hinc elici tarditatem improceraqȝ fieri corpora eorum: minusqȝ adolescere. Qd̄ narrat varro in hystoria de liberis educandis. Cauendum est ergo: ne voracitate hebetes reddanṫ. Et de hoc.s̄. parte .i. vbi de instructione pueroruȝ.

¶ Capitulum quartum. Qualiter pueri sunt in pricipio istruēdi.

Tertio sunt pueri instruendi artificialiter: ꝛ ordinabiliter pro eoꝝ capacitate: vt ait Boe. vbi.s̄.di. q̄ i primis. figurarum.i.litterarum elementa.i. litteras representantiuȝ imprimenda est dilectio: coniungendarūqȝ artificiosa coniunctio Sunt eni pueri instruendi: ꝛ attrahendi: vt diligant litteras q̄s adiscunt: vt recte pronuncient: ꝛ artificialiter cōiungant. Quia nisi sic in principio informenṫ: vix possunt postea bene iformari. Et grauius est ac difficilius puerum male instructum instruere ad rectam reformationem: q̄ȝ aliuȝ in nullo instructum. Vñ refert Quintilianus li. de institutionibus oratorijs de Thimeo: q arte tybiaꝝ excellebat: q̄ duplas mercedes

exigebat:⁊ accipiebat ab his qui
P male fuerāt preinſtructi. q̄ ſi om
nino rudeſ accederēt. Et hoc me
rito. Error enim duplicem exigit
laborem:cū ⁊ delenda ſint puer
ſe inſtitutionis ſemina: ⁊ bene ſi
delius inſerenda. Satis enim fa
cilius eſt inducere bonam infor/
mationē: q̄ extirpare malaȝ ⁊ in
ducere bonā:maxime cuȝ prima
inſtituta ⁊ documēta tenaciter in
hereant pueris bona vł mala: ait
Hiero. epł'a.viij. Ipſa litterarūȝ
ſtudia:teneris melius inſeruntur
ingenijs: idq̄ȝ penitus inherere
Q solet ſenſibus:quod prius ſederit
in mente: Magna ergo diligen
tia ſunt pueri inſtruendi:ne tem/
pus pueritie negligenter āmittāt
ait. Boe. vbi.ſ̄.dicēs.q̄ diligētia
opis.cuiuſlibet obtuſcitas pmol
lit. ⁊ ſnīe ac dicta doctoꝝ ſūt me
morie celule cōmendanda.vt ibi
exemplificat: ne contingat quod
Lotario contigit. Qui cum trigi
ta annis fuiſſet in gimnaſijs phi
loſophorūȝ: ⁊ aduenſſet dies vt
R preeſſet mediocribus.ſ.pueris q̄
ſi eorū magiſter:aſſerebat: ſe du
bitare : cuius vxor fuit Eneas.
¶ Similiter requiſitus a quodā
primaȝ litteram.ſ.magiſtri qua/
liter in verſu vertere poſſet:rn̄dit
abſurdū eſſe : tanti nominis pri/
mam breuiari:ſed acuto accentu
pnunciri. Ecce ait ibi Boe. q̄tū
tēpus dure ceruicis obtuſitas p/
didit ⁊ impenſas ſiue expenſas.

¶ Caueant igit̄ pueri:ne ſic amit
tant tempus ⁊ expenſas: negligē
ter adiſcendo:⁊ caueant eorū do
ctores ne eos decipiant. Hec eni
ſunt peccata: Ait Aug. primo cō
feſſionū enumerans peccata ſua
in pueritia. Peccabamus inquit
minus ſcribendo ⁊ legendo: aut
cogitando q̄ exigeret̄ a nobis.
Sequit̄. Quia delectabat ludere.
Et poſt. Peccabamus faciendo
contra preceptū parentū ⁊ magi
ſtrorū meorum: Et enumerat ibi
de multis talibus.de quibus ad/
monendi ſunt pueri vt precaueāt
¶ Conſimiliter adhibenda ē ſo
lers diligentia: vt pueri inſtruan
tur recte ⁊ artificialiter. Et primo
in grāmatica ⁊ grāmaticalibus
que diuidit̄ in litteram.ſillabā:di
ctionē ⁊ orationē: ait Hugo. Di/
daſculus parte.ij.di. q̄ debet ſci/
re vocem articulatam.lr̄am: ſil
labam:pedes:accentꝰ:⁊ ſic de ali
is:prout ibi determinat. Niſi eni
fuerit inſtructus in primis in tali
bus: vix poſtea pōt inſtrui. Hoc
tn̄ neceſſe eſt ſcire: vt homo ſciat
legere diſtincte ⁊ articulate ſ̄ȝ re
gulas grāmaticales.vt pȝ exēplis
Boetij.vbi.ſ̄.

¶ Capl'm.quintū. In q̄bus do/
ctrinis ſunt pueri informandi.

Einde cauenduȝ eſt : ne
D pueri nimis imbuantur
doctrinis fabuloſis poe/
tarum: ⁊ illaqueantur illarum de
lectationibus.vt enim ait Valeri
us li.iij.

X us libro.iij.c.vi.Lacedemonij li
bros archilogie e ciuitate ſua ex
portari iuſſerūt:eo ꝙ eoꝝ paruꝫ
verecūdam ⁊ pudicam lectōem
arbitrabantur.Noluerunt enim
ea puerorum ſuoꝝ animos im-
bui ne plus moribus nocerēt q̄ꝫ
ingenijs prodeſſent.Itaqꝫ maxi
mum poetā:aut ꝓxime maximū
eo ꝙ domū ſibi iuiſaꝫ maledictiſ
carmine lacerauerat exilio mul-
ctan erunt.vt enim tactuꝫ eſt.ſ.
mentes pueroꝝ tenaciter retinēt
doctrinas quibus primo imbu-
untur.Ideo expedit:ꝙ vtilibus
⁊ veris doctrinis primitus imbu
antur.vnde ⁊ mos fuit apud he
breos:ait Orige.ſuper cāti.in ꝓn
Y cipio:omnes ſcripturas a docto
ribus ⁊ ſapientibus tradi pueris
ſimul:⁊ ad vltimū reſeruari iſta
ſcilicet principiū geneſis:ꝓncipi
um Ezechielis:⁊ finis: ⁊ cantica
canticorum:qꝛ hec ardua ſunt:⁊
poſſet in eis minus intelligēs ob
errare.Ideo ait Augu.de ſe.iij.
ꝯfeſſionū.hoc nomē ſcilicet xpi
ſm miſericordiam tuā deus in
ipſo adhuc lacte matris teneruꝫ
cor meū pie bibebat:⁊ alacri aīo
Z retinebat.Et li.vi. Nomē inquit
xpi mihi infanti inditum eſt ve-
racibus ergo doctrinis ⁊ vtilibꝰ
non fictis ⁊ fabuloſis eſt vtilius
⁊ ſecurius pueros imbuere.Sūt
enim primo inſtituendi in grā-
matica:deinde i logica:ait Boe.
vbi.ſ.Completo inquit nō inde

bite huius gimnaſij ſcilicet grā- A
matice rudimento:ad maioris ē
inquiſitionis ſcientiaꝫ legiptime
procedendū:ſcientiam inq̄ꝫ quā
ſolam veri falſiqꝫ indagatōe no
uimus.⁊c. Unde Hugo vbi.ſ.
dicit:ꝙ ex omnibus ſcientijs ſe-
ptem ſpeciales decreuerunt anti
qui in ſtudijs ad opus erudiēdo
rum.In quibus tantam eſſe vti
litatem pre ceteris perſpexerunt:
vt quiſquis principia harū diſci-
plinarum firmiter percepiſſet ad
aliaꝝ noticiam poſtea inquirēdā
magis exercendo q̄ꝫ audiēdo ꝑ- B
ueniret.Sunt enꝫ quaſi quedaꝫ
optima inſtrumenta ⁊ rudimēta
quibꝰ via paratur animo ad ple-
nam Ꝑhie noticiam.Hinc triuiū
⁊ quatriuiū nomē accepit:eo ꝙ
his quaſi quibuſdam vijs viuax
animus ad ſecreta Ꝑhie introeat
hāc aūt logicā rōnalē prīo Pla
to grecis inſtituit: quam poſtea
Ariſtoteles eius diſcipulus am-
pliauit:perfecit: ⁊ in artem rede
git.Marcꝰ ꝟo Terētius Uarro
plus dialeticaꝫ de greco in latinū
trāſtulit:ait Hugo ibi.De modo
autem adiſcendi artem dialeticā
Boe.vbi.ſ.dicit:ꝙ in ꝓmis ter-
minoꝝ intrinſeca cognitio:eorū
qꝫ in ꝓpoſitionē nō latens copu
latio:ꝓpoſitionū quoqꝫ non in-
digna anexio ſunt optanda:Ter
minoꝝ ꝟo determiationes quas
ſyncathegreutica appellamꝰ me-
moriter mēti ſunt iprimēde:que

sophistice deseruiunt fantasie. Et
D ponit ibi exemplum de quodam prudente in alijs scientijs qui ab alijs in die magisterij ei⁹ seu disputationis cautelis sophisticis est confusus. Oportet ergo: talia me moriter scire: ꝛ cōsequenter adiscere ꝛ audire libros. ꝓut ibi determinat: Et sic in omni arte vir scolasticus ordinabiliter ꝛ artificialiter scilicet ex proprijs illi arti diligenter debei adiscere ꝛ studere: vt ait Hugo vbi. s.

¶ Capitulum sextum. Que sunt necessaria studentibus.

E Tria vo sunt necessaria studentibus. Natura: exercituū: disciplina. In natura consideratur: vt facile audita percipiant: ꝛ percepta firmiter retineant. In exercitio: vt labore ꝛ sedulitate naturaliū sensuū ea excolant. In disciplina: vt laudabiliter quis viuens mores cū scia componat. De quibus omnibus Hugo ibi prosequit elegāter. Et debet studere in omni arte querendo que sunt propria. vn̄ ait ibi duo esse genera scripturarū. primum scilicet eaꝝ que artes ꝓprie appellantur. Secundū que sunt appendicia artiū. Et vtraqꝫ oportet scire: licet artes sine appendi-
F tijs perfectuꝫ possint facere lectorem: ꝓut ait ibi: superaddens: ꝙ duo sunt discernenda. Primum qualr de arte oportet agere. Secundū qualiter oportet rationes illius artis reb⁹ alijs accomodare. vt verbi gratia. De grāmatica agit qui regulas ꝛ ꝑcepta ad hāc artem pertinentia tractat. Grāmatice agit qui regulariter loquitur vel scribit. Et sic de artib⁹ alijs Et vtiliter instituit ibi scolares q̄liter adiscere debent.

¶ Capitulū. vij. Qualis debet esse discipulus ꝛ a quib⁹ cauere.

Quales aūt esse debēt scolastici: ꝛ a quibus cauere docet Boe. elegāter vbi
G s. Discipuli inquit subiectio in tribus consistere debet. In attentione: beniuolentia: docibilitate. vt scilicet sit docilis ingenio: attent⁹ exercitio: beniuolus animo. Intentus inqꝫ ad audiēdū: docilis ad intelligendū: beniuolus ad retinendū. Et subdit. Non sit scolaris discolus. Dicitur autem discolus quasi a scola diuisus. Scola enim grece dicitur vacatio latine. vn̄ discolus quasi a vacatione diuisus. Discolus est q discur-
H rit per vicos: tabernas: ꝛ plateas per meretricum cellulas: ꝑ publica spectacula: per pompas ꝛ choreas: per cōmessationes ꝛ publicas cenas. ꝛ h' vagis oculis. effrena lingua: petulāti animo: vultu incomposito: oib⁹ his scola postposita. vnde ꝛ subdit: se multos tales vidisse. A quibus aūt cauere debent subdit di. ibideꝫ: ꝙ a luxurie fetore studeat discipul⁹ alie-
I nari. Quaꝫ distinguit. iij. di. vnū

esse in ornatu: aliam in coytu: ter
tiam gulositati astitricē. Ab his
scolasticus volēs in phīa ꝓficere
debet summe cauere: prout ꝓseq
tur ibi: subdens: ꝙ meretrix no-
naria est: inferni ianua: via iniq-
tatis. scorpionis percussio: visca-
rium scelerum: puteꝰ interitꝰ. Di
cebatur aūt nonaria: q: ante ho-
ram nonā antiquitus nō licebat
ad talē accedere. vnde ⁊ de hoc
K Augu. ꝯ Julianū dicit recitans
verba Tulij: ꝙ motus volupta-
tis idest luxurie ē maxime inimi
cissimus phīe. Congrue enī cū
cognitōe phīe: magna voluptas
corporis eē nō pōt: ait ibi Boe.
di. ꝙ oportet scolasticū cauere ab
ebrietatibus ⁊ cōmessationibus
q: vinū iquit moderate sumptū
intellectui acumen cōferre vide
tur. Immoderate vō sumptū: ra
tionem ꝑturbat: intellectum he-
betat: memoriam eneruat: obli-
uionem immittit: errorem infun
dit: ignominiā inducit. vbi enim
L ebrietas ibi furor dominatur: vbi
furor: ibi nulla sapientia: sed pre
grauatur desipientia. Obliuio au
tē comes est ebrietatis: ait Ma
crobius lib. primo. Et hilaris est
isania: ait Señ. epistola. vi. ⁊ vo
luntaria insania: ait idē epistola.
lxxij. Ideo summe cauenda sco
lastico. ¶ Similr̄ luxuria que ē
in ornatu meretricio cauēda, ꝑut
exequit̃. Boe. vbi. s̄. ponēs exē-
M plū de quodam qui talibꝰ ornati

bus vacabat: ⁊ sua cōsumebat:
Qui postea inops ⁊ pauper factꝰ
est. Que aūt sunt expedientia vi
ro scolastico: vt ꝓficiat in sciētia
bñ ait Hugo vbi. s̄. di. ꝙ sapiēs
quidam cū de modo discendi in
terrogaret̃. s. que eēnt necessaria: N
rñdit mens humilis: studiū que
rendi: vita quieta: scrutiniū taci-
tū: pauꝑtas: terra aliena. Hec re
serare solent multis obscura legē
do. Et de quolibet horū bene ꝓ
sequitur. di. ꝙ ꝓncipiū discipline
est humilitas. Cuiꝰ precipue tria
documenta ad lectorem ꝑtinent
¶ Primū vt nullā scripturā: vi
lē teneat. ¶ Scdō: vt a nemine O
discere erubescat. ¶ Tertium vt
cum scientiam adeptus fuerit ce
teros non cōtemnat. De quibus
ibi prosequitur bene. ¶ Similr̄
studiū est necessariū exēplo phi-
losophorꝫ. De q̊ studio patet ibi.
¶ Similiter quies tam interior
vt mens per illicita desideria nō
discurrat: q̃z exterior: vt ocium ⁊
opportunitas studio suppetat.
¶ Similiter scrutinium tacitū
qđ significat diligentiam medita
tionis: sicut studium instantiam
operis. ¶ Meditatio vō est co
gitatio frequēs cū ꝯsilio: que cau P
sam: originē: modum: ⁊ vtilitatē
vniuscuiusqꝫ rei prudenter inue
stigat. vñ ibi pulchre ait Hugo
ꝙ lecticam phīe quattuor portāt
scilicet philos. ⁊ chopos. i. amor
⁊ labor: philemina: ⁊ agmina. i.

cura z vigilia. Opus inquit per/agunt labor z amor. Consiliũ pariunt cura z vigilia. In labore est vt agas: in amore vt pficias: in cura vt puideas: in vigilia vt attẽdas. Cathedra phie est sedes sapiẽtie que his suprapositis gestari dicit. vñ z pulchre iuuenes eã a fronte ppter robur tenere dicũtur scilicet amor. z labor: qr foris opus peragũt. A posteriori puelle describuntur idest cura z vigilia: que intus in secreto ꝯsiliũ pariunt. ❡ Similiter paupertas. i. nõ sectari superflua spectat ad disciplinam: necnon z exiliũ: quia phantibus totus mundus exiliũ ẽ. ait ibi Hugo. Et de eisdẽ Poli. li. iij. c. xiij. dicit: ꝙ hee claues discendi sunt quas senex Carnocẽsis paucis expressit. Ubi superaddit: ꝙ vna clauis est amor docentium. put ait Quintilian⁹ lib. de institutione oratoris: Scolastici igitur caueãt a predictis vitijs z habeant dictas claues ad aperienda archana sapientie: z studeant humiliter z diligenter.

❡ Capitulũ. viij. Quale debz eẽ studium boni discipuli.

Consequenter admonẽdi sunt scolares: vt sollicite studeant ad sapiẽtiã apprehendendam: est enim studium vehemẽs applicatio animi cum magna voluntate ad aliqd agendum: ait Tuli⁹ prime Rhetorice li. i. Ideo Ecc. vi. Quasi is qui arat z seminat accede ad illã vt enim ait Hug. vbi. s. Pictagoras: in studijs suis hanc ꝯsuetudinem seruasse legitur: vt vsqꝫ ad septennium ꝫm numeꝝ septẽ liberaliũ artium: nullus discipulorum suoꝝ de his que ab eo dicebant rationes poscere audeᷓt sed fidem daret verbis magistri quousqꝫ oĩa audisset. Sicqꝫ iam per seipsum rationem eoꝝ inuenire posset. Has septem artes tã to studio qdam didicisse dicunt: vt plene in memoria omnes tenerent: z statĩ singula eaꝝ parata haberent scilicet regulas z rationes que in illis artibus ꝯtinẽtur. Et hinc accidit: tot eo tempore fuisse sapiẽtes: vt ipsi plura scriberent ꝙ̃ nos legere possemus. Sed vt ait ibi Hugo: nostri scolares aut nolũt: aut nesciunt: modum congruum in discendo: iõ multos studẽtes inuenim⁹: paucos sapientes. Monendi ergo sunt scolares: vt studeãt affectualiter siue feruẽnter: continue siue perseueranter: artificialiter z recte siue ordĩabilr scilicet ob amorem vere sapientie: put hortatur sapiens puer. i. Si quesieris eaꝫ quasi pecuniaꝫ: z sicut thesauros effoderis: tũc scientiam dei inuenies. Et hoc exemplo antiquorũ phorũ: de quibus Hugo vbi. s. dicit ꝙ soli se philosophie dedicabant: z vt eo cõtemplationi liberius vacarent. quo min⁹ ꝗ̃ virtu/

tem impedire solent cupiditatibꝰ
animũ subiecissent: ab eis se om
nino subtrahebant. Parmeni
des iquit philosophus annis qn
deciz in rupe egiptiaca cõsedisse
legitur. Et protheotheus ob imo
dicam meditandi curã: in mõte
Cauaso vulturi expositꝰ memo
ratur. Et Themistocles: cum ex
pletis centum annis se mori cer
neret: dixisse fertur: se dolere: ꝙ
tũc egrederetur e vita quãdo sa
pere cepisset. Similr̃ Plato oc
tuagesimo anno scribens mor
tuus est. Et Socrates nonagin
ta annos in docẽdi scribẽdiqꝫ la
bore ꝛ dolore compleuit. Et hec
Z sumit Hugo a Hieronimo epl̃a
xxxiij. vt ipse ait ibi: alij calcabant
honores: alij ꝓiciebãt diuitias
alij acceptis iniurijs gaudebant
alij penam spreuerunt: alij contu
bernia hominũ deserentes: vlti
mos secessus ꝛ secreta hẽmi pe
netrantes: soli se philosophie de
dicauerunt: vt eo contemplatiõi
vacarẽt liberius: quo nullis que
virtutis iter impedire solent cupi
ditatibus animũ subiecissent. vñ
narrat Hiero. vbi. s̃. ꝛ similiter
epl̃a. cxxvi. de philosopho: qui
A multarum possessionum preciuz
proiecit in pelagus. Abite inquit
in profundum male cupiditates:
ego vos mergam: ne ipse mer
gar a vobis. philosophus inquit
Hiero. glie aial popularis auri
vile mancipium: totaz simul sar
cinam deposuit. Qd̃ non faciunt
multi scolastici xp̃o credẽtes: sed
potius aggregant ꝛ cumulant cu
piditates: que vt sepe submergũt
eos. ¶ Mira ergo studiositas an
tiquorum. Nã vt ait Hiero. epl̃a
lxv. quosdaz mũdi ph̃os legimꝰ
vt totam cogitationem ad ment̃
cogerent puritatem: sibi oculos B
eruisse. Et de miro eorum studio
Vale. li. viij. c. vij. dicit: ꝙ Char
nardes laboriosus ꝛ diuturnus
sapientie miles. Siquidẽ nongẽ
tis expletis annis idem illi vi
uendi ac ph̃andi finis fuit: ita se
mirificum in doctrine operibus
addixerat: vt cũ cibi capiendi cã
recubuisset: cogitationibus inhe
rens: manum ad mensam porri
gere obliuisceret. Sequitur. Ani
mo ergo tantũmodo vita frue
batur: corpe ṽo quasi alieno: cir
cũdatus erat. Ibidez etiã narrat
de multis alijs. de quibus in tra
ctatu de vita philosophoꝝ. scilicꝫ
in compendiloquio. ¶ De miro
autẽ studio Enclidis narrat Au C
lus gelius li. vij. c. iiij. di. ꝙ cum
Athenieñ. decreto cauissent: vt q
megharis ciuis eẽt: si intulisse pe
dem Athenis ꝑ scius esset: ea res
sibi capitalis esset. Tunc Eucli
des: vt audiret Socratẽ sub no
cte anteqꝫ aduespasceret: tunica
longa muliebri indutus: ꝛ palio
versicolore amictus: caput vela
tꝰ: de domo sua megharis: Athe
nas ad Socratem ꝯmeabat: vt

vel noctis aliquo tempore consi
liorum sermonūq3 eius pticipes
fieret: rursusq3 sub luce: milia pas
suum paulo amplius viginti: ea-
D dem veste illuc tect⁹ redibat. At
nūc ait Aulus gelius: videte phi
losophos vltro currere vt doce-
ant ad fores iuuenū diuitū: eosq3
sedere ac opiri ppe ad meridiē:
donec discipuli vomitu omne vi
nū edormiant. Scolastici ergo
stimulati exemplis philosophorū
sint quieti a tumultibus cupidita
tum: et negociationū: et studeant
vere phie: vt apprehendant legē
dei et acquiescant psilio sapientis
E Ecc.xxxiiij. Sapientiā scribe tpe
vacuitatis: et qui minoratur actu
apprehendet illam. etc. Beat⁹ in-
quit sapientia q vigilat ad fores
meos quottidie: et obseruat ad po
stes hostij mei. prouer. viij. Qui
enim sic vigilat sedulo studio: gra
tia dei sapientiam assequet. vnde
sequitur ibi. Qui me iuenerit in-
ueniet vitam. etc.

¶ Capitulum nonū. Quales eē debent discipuli: quo ad vite honestatē.

Ex dictis patet: quales eē
e debent scolastici quo ad
vite honestatem. Debēt
enim esse a vitijs prenominatis
F immaculati: et virtuosis morib⁹
maturi. vnde et philosophi antiq
instruebant discipulos quo ad mo-
res. Ait Hierony. epla. xxxiiij. q
hypocrates adiurabat discipulos
anteq3 eos doceret: et in verbis su-
is iurare pellebat: sacramētoq3
extorquebat: silentij sermonē: in-
cessus mansuetudinē: moresq3.
Quāto magis nos: put ibi pclu-
dit: vniuersam enim philosophiā
reuocauit Socrates ad mores
pponēdos: ait Sen. epla. lxxviij.
et Augu. viij. de ci. c. iij. di. q So
crates primū ad cōponēdos mo G
res atq3 corrigendos: vniuersā
philosophiam flexisse memorat.
Idem ait Tulli. li. v. tuscu. q. post
principiū. Magna ergo ignomi
nia est scolastico iugiter audienti
precepta et regulas philosophie:
nisi fuerit morib⁹ maturior et ho
nestior: q laic⁹ qui nihil tale au
diuit. ¶ Sunt et alia pficua sco-
lasticis q Boe. enumerat vbi. s.
sicut pstantie stabilitudo. Quia H
vt ait ibi. Constantia parit: incō-
stantia parta dissoluit. prima col
ligit: secūda collecta dispergit. Et
ibi exemplificat de quodam: qui
primo voluit esse litterat⁹ siue sco
lasticus: deinde fastidit⁹ fuit mer
cator: postea tedio affectus se ad
militiam transtulit: deinde terri-
tus iterato studijs inhiabat. Et sic
in neutro pfecit. ¶ Item vtile ē
scolasticis vt sit complexionum
suarum discreta psideratio. Alr
enim laborare debent malāconi I
ci: aliter colerici: put exemplifi-
cat ibi bene. ¶ Itē debet esse in
eis magistrorū dilectio et venera-
tio: ac illis credulitas siue suppo

fitio: et cũ eis mãsio siue cohabi-
tatio. Mulierum et vetularum aut
lotricũ rara aut nulla accessio: ser
uorum bilinguium: et detrahentium
K exclusio: bonorum sociorum et fi
deliũ adhesio: sũptuũ sufficiens
puisio. De quib⁹ omnib⁹ psequi
tur plixe. Boe. ibidem introdu-
cens exempla de predictis: Pre
G dicator ergo diuinus cõferẽs cum
scolasticis de predictis: hortetur
eos ad ea que sunt vtilia dehor-
tando 9ria.

Secũda distinctio. De infor-
matione doctorum.

Capl'm. i. Quales ascendere
debent gradum magistralem.

Einde sunt admonẽ-
di doctores de his q̃
spectant ad eorum offiñ
Et primo vt sit ad
H tale offiñ honorabilis
accessio. Deinde vt sit vite et
L morum perfectio. Tertio vt sit
doctrine vitaq; rectitudo. De
primo sciendũ: q nõ debet gra-
dum magistralẽ ascendere: nisi
sit preditus scientijs et clarus vir
tutibus: ait Boe. vbi. s. di. q cum
ad magistrat⁹ excellentiam bone
indolis iuuenis ascendere velit:
considerandũ est: vt sciat que ad
tanti nominis pertinẽt reuerẽtiam
I vt queq; scita vel quesita exprime
re noscat: et ne scriptorum confiden
tie totaliter se comittat: vt librorum
copiam acquirat: et eos cũ opus
fuerit 9sulat: nec tamen omnino
credat scilicet sufficere: qr miserri
mum est ingenij semper iuentis
vti. et nũq; inueniendis. Et ibi p
sequitur de modo quo solebant M
antiqui magistrari siue incipere
in facltatib⁹ Athenis vel Rome
enumerans que cauenda sunt ta
libus necnõ et q̃ necessaria. Ma
ior enim est ignominia imperito
et ydiote: ad gradũ magistralem
ascendere. q; in statu discipuli re
mãere: nec dicatur ei. ro. ij. Qui
aliũ doces: teipsum non doces.
Ideo eccle. xvi. Anteq; loquaris
scilicet docendo: disce: audiendo
Jaco. iij. Nolite plures fieri ma
gistri. Cum aũt factus est magi
ster et doctor: oportet vt morum ho N
nestate polleat: ait Boe. ibi. Sit
inquit in sermone verax: in iudi
tio iustus: in consilio pudus: in
cõmisso fidelis et constãs in vul
tu: pius in affectu: virtutibus insi
gnis: bonitate laudabilis. Seqr.
Nulla siquidem res magis ẽ pe
riculosa discipulo: q; cõtumelio
sa vita magistri. Et ponit exẽplũ O
Infusa enim sepe 9fundi videm⁹
ex fetido vase. vas enim fetidum
corrũpit aq̃s. Cõsimiliter doctria
vilescit ex ignominiosa vita doc
toris. Qui ergo vult pdesse audi
toribus suis: vtuose viuat: vt eos
informet. Et de hoc bene Sene.
epistola. vij. dicit: q plus homies
oculis q; auribus credũt. Lon P
gum enim iter per precepta: effi
cax et breue per exempla. zenonẽ

enim Cleantes nō expressisset si
tantū eū audisset. obseruauit illū
vt ex forma viueret. Seqꝉ. Tur
ba sapientum plus ex moꝛib⁹ ꝙ
ex verbis Socratis traxit. Igno
miniosa enim vita doctoꝛis facit
eū ↄtemptibilē apud discipulos:
⁊ ex consequenti doctrinā ei⁹. Ut
enim ait Tulius li.ij. Tusc.q. Si
cū vita pugnet oꝛo: turpissimuꝫ
est scilicet philosopho. Sicut si
grāmaticū ꝓfessus barbare loq̄
tur. Aut absurde canat:q vult se
habere musicum. Sic ⁊ philoso
phus in vite rōne peccans: turpi
Q oꝛ: eo ꝙ in officio cuius vult esse
magister labitur: artēqꝫ vite pro
fessus delinquit in vita. Et sicut
illius cuius vita despicitur restat
vt eius predicatio contēnaꝉ ꝓut
ait Grego. super euange. libꝛo. ij.
omel. vi. sic ex parte ista: cum do
centis vita despicitur: eius doctri
na cōtemnitur. Idō summe labo
rare debet: vt habeat vitam ho
nestam qui vult prodesse audito
ribus. Multū enim obest disci
pulis discola vita magistri. vnde
R Hiero. epl'a. lxxxix. Magister ꝓ
be etatis ⁊ vite eruditiōisqꝫ eligē
dus ē. Nec puto erubescit doct⁹
vir illud facere in ꝓpiqua vel no
bili virgine: qd̄ fecit Aristoteles
in Philippi filio: vt ipsa libꝛoꝝ
varietate: initia monstraret litte
rarum. Non sunt cōtemnenda
quasi parua: sine quibus consta
re magna nō possunt. Sequitur.

Grecoꝝ narrat historia: Alexā
drū potētissimū regem: moꝛib⁹ ⁊
incessu Leonidis pedagogi sui
non potuisse carere vitijs: quib⁹ S
adhuc paruulus fuerat infectus.
Procliuis enim est maloꝝ emu
latio: ⁊ quoꝝ v̄tutes asseq nescis
vitia imitaris. Periculosa igitur
discipulis peruersa vita doctoꝛis
Prouideatqꝫ doctoꝛ: vt recte et
artificialiter doceat quemlibet ꝫꝫ
capacitatē suam: ⁊ ꝫm cuiuslibet
artis exigentiam ꝓut habitum ē
s. vñ Boeti⁹ vbi. s. Doctoꝛ tene T
tur esse erudit⁹. Pri⁹ enīꝫ opoꝛ
tet vt discat ꝙ doceat. Debet esse
mansuetus: ꝓut opoꝛtunum est.
Debet esse rigidus: vt lites dissol
uat. oblatrantes remoꝛdeat: oblo
quentes repꝛimat: ꝓteruientes.
castiget. Debet esse diligens. Nā
sicut in vnoquoqꝫ ope mater cō
stātia inuenitꝛ: ita vniuerse doctri
ne nouerca ē negligentia. Et de
bet esse nō arrogans: ꝓut de om V
nibus ꝓsequitꝛ bene. Boe. vbi. s.
Magna ergo ars ē sic recte do
cere quēlibet ꝫm suam ↄditionē
⁊ capacitatē: ⁊ in qualibet arte ex
ꝓpꝛijs loco ⁊ tempoꝛe. vt eni ait
Grego. moꝛa. vi. in fi. In oē qd̄
dicitur: necesse est vt causa tp̄us
⁊ persona pensenꝉ. Si verba sen
tentie veritas roboꝛat. Si hoc: X
tp̄us congruum postulat. Si ve
ritati sententie: ⁊ cōgruitati tem
poꝛis: persone qualitas non repu
gnat. Moneat ergo predicatoꝛ

doctores de predictis.
¶ Capl'm.ij. Quales libros habere debēt studentes.

s Colastici vo tam doctores q̄ adiscentes admonendi sunt de artificioso studio in libris. Ait Señ. epl'a.ij. Distrahit animū librorum multitudo: ita q cū legere non possis q̄tu3 habueris: satis est habere q̄tum legas. Sed mō inquis hūc librū euoluere volo: mō illū. Fastidientis est stomaci: multa degustare. Que vo varia z diuersa sunt: inquināt non alūt. Probatos itaq3 semp lege. Et si quando ad alios diuertere libuerit: ad priores redi. Monet ergo: vt sit diligens inspectio: z inspectoru3 impressa rememoratio. vñ idem epl'a.xlvi. Non refert q̄ multos sed q̄ bonos habeas libros. Lectio certa prodest: varia delectat. Multitudo librorum onerat non instruit. Et satius est: paucis auctoribus te tradere q̄ errare per multos. Nam decē milia librorū Alexandrie asserūt. zc. Cum ergo inumerabiles sint libri nō potest homo peruenire ad omniu3 inspectione3. Stude igitur in autenticis z vtilib9. Non enim est finis faciendi libros: Eccle.xij.

¶ Capitulū.iij. Quod cauēde sunt noxie scientie.

s Ed cum alie sint scientie noxie: alie vtiles: scolastici admonēdi sunt: ne vtant noxijs: sed studeant in fructuosis z vtilibus. Ait Aug.ij. de doctrina xpiana. ante fi. vr̄ mihi studiosis z ingeniosis adolescentibus debere p̄cipi: vt nullas doctrinas que preter eccliā3 xpi exercentur: tanq3 ad beatam vita3 capescenda3 sequi cohibeant: sed eas sobrie diligenterq3 diiudicēt. Sequitur. Alienēt studiū a supfluis hominum institutis. zc. Est enim sapientia desursum descendens: z est terrena: animalis dyabolica. Jac.iij. Illam celeste3 debēt appetere z exquirere. Ac oēs scientias ad eam dirigere: z cauere ab aiali dyabolica z terrena.

¶ Capl'm quartū. Qua intentione debet homo studere.

i Tem sunt admonendi: vt recta intentione sciam acquirant. z recto modo ea vtant: non se ex scia eleuando sed potius humiliādo. Scientia enim inflat. i. cor.xiiij. Et in multa scientia: multa indignatio. primo. Et d' hoc biī. Ber. sup Can. Omel.xxxv. Est inquit in se ois scia bona: que tamē veritati subnexa sit. Sequit. Non probatur Apo. qñ ait. non plus sapere q̄ oportet sapere: sed sapere ad sobrietatem. Ro.xij. Nō probatur inquam multa scientem: sed sciēdi modum nescientem. Quis ergo d' modus sciēdi: nisi vt scias quo ordine: quo studio: quo fine queq3 nosce oporteat: Quo ordi

ne: vt id prius qđ maturius ad sa
D lutem. Quo studio: vt id ardenti
us qđ vehementius ad amorem
Quo fine: vt non ad inanez glo
riam vel curiositatem: sed ad sui
& proximi vtilitatem & edificatio
nem. Sunt eni qui scire volũt eo
fine tñ vt sciant. Et hec: turpis
curiositas. Et sunt qui scire volũt
vt videãtur scire. & turpis est va/
nitas. De quib[9] Satyrus. Scire
E tuũ nihil aliđ est: nisi te scire hoc
sciat alter. Et sunt q scire volunt
vt sciam vendant pro pecunijs &
honoribus. & turpis est questus.
Et sunt qui scire volunt: vt edifi
cent: & edificent: & est prudentia.
Et hi duo modi vltimi nõ inueni
unt in abusione scie. Alij. do om
nes audiant q2 scienti bonũ face
cere & non facienti: peccatum est
ei. Jac. iiij. & Luce. xij. Seruus
sciens voluntatẽ dñi sui & non fa
ciens: plagis vapulabit multis.
Et ponit Ber. exemplum bonuz
Cibus idigestus & q nõ hȝ bonã
F decoctionez: malos generat hu/
mores: & corpus corrũpit. Jta sci
entia multa idigesta: stomaco aie
q est memoria si nõ sit igne cha/
ritatis decocta per actus aie i me
moriam trãsfusa: magis corrum
pit vitam hois q̃ꝫ nutriat: vt talis
dicat. Hiere. iiij. Uentrem meuz
doleo. Scolasticus ergo q̃ꝫdiu ẽ
discipulus acqrat sciam studiose:
qñ est doctor doceat artificiose: &
semper vtat scientia recto fine &
intentione.

Capitulũ quintum. Qualiter
est studenduz specialiter in sacra
scriptura.

Cq̃a sacra scriptura est
ois scientie cõtentiua: p
ut ait Augusti. ij. de doc. G
xpiana i fine. Quidqd hõ extra
didicerit: si noxiuz est ibi damna
bitur. i. in scia scripturarum: si vti
le est: ibi inuenitur. Et idem epl'a
iij. dicit: q nulle lr̃e comparãtur
duobus dñi preceptis in quibus H
omnis ars est. Jbi eni est phia:
q2 cause naturarum omniũ i deo
Jbi ethica: q2 non aliunde bona
vita formaŧ nisi deum diligendo.
Jbi logica: q2 lumen aie: non ni
si deus. Jbi salus reipublice: qa
ciuitas non custodiŧ nisi vinculo
fidei. Jdeo omnes admonendi
sunt ad studium sacre scripture.
Ait ipsa sapia inuitans ad hoc p
uer. viij. Audite me: quoniam de I
rebus magnis locutura sũ. & ape
rientur labia vestra: vt recta pre/
dicent. veritate meditabiŧ guttur
meũ. &c. Et sicut ipsa excellentior
est oi alia scia vel phia: sic studẽs
in ea: debet esse perfectior studẽti
bus in alijs scientijs: & eius stu/
diositas ordinabilior. Qualr
autem sit studendum in ea: docet
Hugo. bñ didascolis. pte. v. vbi
ait. q scriptura diuina triplicẽ ha
bet modũ intelligendi. s. quo ad
historiam que est quasi alphabe K
tum. Quo ad allegoriam: & q̃ ad

tropologiā. ¶ Quart. etiam stu
dendum sit in sacra scriptura ꝫ
hos modos ꝓsequit ibi bñ. Ań
studens in ea non confidat ð acu
mine igenij: nec de sb̄tilitate scru
tinij: nec de sedulitate studij: sed
bonitate dei: ac pietate oratio/
nis siue oraculi ꝛ humilitate cor
dis intimi. Ait enim filius dei ad
patrem Math. xi. Abscondisti
hec a sapientibus ꝛ prudentibus
L ꝛ manifestasti ea paruulis. Et ps
Intellectum dat paruulis. Et sa/
pientie. vij. Optaui: ꝛ datus ē mi
hi sensus: Inuocaui: ꝛ venit in
me spūs sapie. Unde narratur i
collationibus Cassiani de abba/
te Theodoro: ꝛ idē Cassiodorus
de institutione scripturarum: qꝑ
cū explanationē obscure questio
nis inquireret septem dieb⁹ ꝛ no
ctibus: in oratiōe infatigabilis ꝑ/
stitit. donec solutionem eius do/
mino reuelante cogitauit: Ideo
ait Cassianus: Monachum cu
pientem ad scripturarum noti/
ciam pertingere: nequaꝗ̄ debet
M labores suos erga comētariorū
libros expendere: sed omnem in
dustriam mentis ꝛ intentiōe cor
dis erga emēdationē vitiorū car
nalium detinere. Quibus expul/
sis cordis oculi: sublato velamie
passionū: scripturarū sacramēta
contemplant. Et ponit exemplū
de oculis corporalib⁹ ꝛ lumine vi
sibili: quod intuent oculi natura/
liter: ablatis vitijs oculorum. Cū

vera ergo humilitate: cū cordis
sanctitate: orationis puritate: ꝛ N
operis eqtate auditor scripture sa
cre in ea studeat. Ecc. i. Fili con/
cupisse sapiam: ꝛ serua iustitiam
ꝛ deus prebebit eam tibi. Et stu/
deat ordinate ꝛ artificialiter prio
in facilioribꝰ. s. in historia scriptu
re perficiēda. Et quia res in scri/
ptura sunt significatiue: deinde
studeat in difficilioribus intelligē
tijs: vt pertingat ad profundiores
ꝛ altiores. Ut enim ait Hugo. vbi O
. s. instruendus est studens. s. in
scriptura sacra. quod cauere debe
at: deinde informandus: qualiter
que sunt agenda perficiat. Nam
duo inqt pares ingenio equales
studio lectioni intendunt: sed nō
equaliter perficiunt: qꝛ vnus dis/
creti⁹ ꝛ prudēti⁹ laborat. ¶ Sūt
enim tria que nocēt studijs legē/
tium. s. negligentia: qñ ea que
sunt discenda pretermittunt. Im
prudētia: qñ ordo congru⁹ ꝛ mo
dus in discendo nō seruat. Et for
tuna: quādo paupertate vel infir
mitate aut doctorum priuatione
quis a ꝓposito retardatur. Et sic
studeat vt operet ait ibidē. Nec P
sic eū lectio teneat: vt a bono ope
vacare compellat. Xp̄iano enim
pho lectio: exhortatio debet eē
non occupatio. Et bona deside/
ria debet pascere nō necare. Ubi
narrat de quodam probabilis vi
te: q multū flagrabat amore scri Q
pturarum. Et desiderio sapie fer

mens: inspectis imprudenter simplicioribus scripturis cepit: profūda ⁊ obscura rimari: ⁊ enigmatibus scripturarum enodandis: ac mysticis sacramentorum intellectibus insistere. Sed mens humana non sustinens tantuȝ pondus: non solum ab vtilibus: sed
R ⁊ necessarijs artibus cepit cessare versoq; vento in contrarium: ex scripturis occasionem erroris habuit: qbus vti non nouit moderamine discretionis. Sed miseratione diuina tandem per reuelationem est monit⁹: qualiter amplius earū scripturaruȝ studio incumberet: si sanctorū patrum vitam: ⁊ martyrum triumphos frequentare consuesceret. Sicq; in breui: ad statum pristinum est reductus. Ideo prouer. xv. Sicut q mel multum comedit non est sibi bonum. sic q scrutator est maiestatis opprimet a glia. ¶ Per
S gradus ergo ascendat: qui sūt lectio siue doctrina. meditatio: operatio: oratio: contemplatio: Lectio enim intelligentiā dat: meditatio cōsilium pstat: orō petit: contemplatio inuenit: prout dicit ibi Hugo. prosequens de his bene. Audiēs ergo scripturas ⁊ studēs in eis: ope ipleat que audit. Sic fecit Pamphrutius abbas: d q legitur li. xiiij. hystorie tripartite. ꝙ cū esset sine litteris: accessit ad
T quendam vt doceret. Qui cum audisset primum versum illi⁹ ps: dixi: custodiā vias meas ⁊c. Secundum versuȝ nō est passus audire dicens. Si potero hoc implere: hic versus mihi sufficit tūmodo. Cumq; doctor postea culparet eū: ꝙ per septeȝ mēses ad eū nō venisset: rn̄dit: versuȝ illū adhuc ope n̄ ipleui postea vo requisit⁹ an vsū illū didicisset ⁊ ope cōplesset: quadraginta inquit ānis vix illud implere valui. Ad exem V
plum ergo istius: vir scolastic⁹ in sacra scriptura studens: ope impleat que audit: vt ex ope augeat sapientia. Pie enim agentibus dedit sapientiam. Ecc. xlij. Et sicut studentes in alijs scientijs cauere debent a peruersa intentiōe sic in sacra scriptura studēs. ⁊ eo magis: quo ipsa perfectior. Quia sunt nonnulli qui diuine scripture scientiam appetunt: vel vt diuitias agregent: vel honores optineant: vel famiā acqrant. Quoꝝ intentio qntum peruersa tantū est miseranda. Sunt ⁊ alij: quos au X
dire verba dei delectat: ⁊ opera non quia salutifera: sed qr mirabilia: ⁊ diuina pconia in fabulas conuertunt. Et sunt q sacraȝ scripturam legunt: vt sint parati omni poscenti reddere rationem de fide: vt inimicos veritatis destruant: minus eruditos istruant: viā veritatis perfectius agnoscant: secreta dei altius intelligant: arcti⁹ Y
ament: quorū deuotio laudanda primi sunt miserandi: secūdi in-

uandi:tertij laudandi: ait Hug. vbi.s. Predicator ergo diuinus alloques scolasticos: dz exploraꝛ in qbus sciētijs studeāt ⁊ laborēt ⁊ prout expedire viderit: cuz eis conferat de predictis.

¶ Sexta pars principalis. De instructione religiosorum.

¶ Prima distinctio. De religionis prima institutione.

Numeratis modis q bus potest predicator diuinus conferre cuz viris scolasticis: nunc Saluatore illuminā te: ⁊ docente: videndū est de modis alloquēdi viros monasticos siue religiosos: ⁊ cum eis conferendi ꝯsilium ad ea que sunt eis ꝓpria siue appropriata. Et quia de vita religiosorum ⁊ virtutibus determinatur a beato Grego. libro dial. ⁊ in vitis patrum: ⁊ collationibus eorum: ⁊ in libro q dicitur paradisus: ideo hic breuiter dicet de cōibus ⁊ generalibꝰ: vt det. sal tem occasio sapientibus.

¶ Primo igitur videndum de sacre religionis primaria institutione.

¶ Secūdo de vite religiose eminentia ⁊ dignitate.

¶ Tertio de virtutuz perfectiōe in quibus principaliter dicitur religio consistere. s. paupertatis: castitatis: ⁊ obedientie.

¶ Quarto: de quarundaz aliaꝝ virtutun necessitate: ad perfectam obseruantiam sacre religionis.

¶ Quinto de sacre religiōis cōmoditate ⁊ vtilitate i hac vita.

¶ Sexto: de premij bonoruz religiosorum magnitudine.

¶ Septimo de male viuentiuz in sacra religione peruersitate

¶ Octauo: de pene eorū vel tormenti grauitate.

¶ Capłm primuz. Quid sit religio: ⁊ vnde dicatur.

E primo notandū: ꝙ cū religio vera: sit qua deus vnus collitur: ⁊ pregatissima pietate cognoscit: vt ait Augu. de vera religione post principium. Siue religio non aliud nisi cultus diuinus: vt ait idē. x. de ci. c. i. Est eni religio q̄ se aīa vni deo vnde se se peccato subreperat reconciliatione ligat vt idem ait de quātitate anime. Unde religio appellaꝛ: ꝙ ea religemꝰ vni deo animas nostras ad cultum diuinuz vinculo seruiendi: vn̄ religio dicta phibeꝛ a reeligēdo deū. Amiseramus eni euz negligentes: ait Pap. Cum inꝗ religio sit talis: tamen hic fit mentio de religiōe prout est supererrogatio deuotioris cultus diuini in adimpletione cōsiliorūz euāgelicoꝝ. Cui potest cōuenire diffinitio Tulij rhetorica prima. li. ij. vbi ait. Religio est que superioris cuiusdā nature quam diuinam vocant curā cerimoniāꝗ affert. Et eidem conue

nit quod ait Aug. de vera religione Religio est studiū sapie. Hec eni est vera sapia: adimplere cōsilia euangelica.

¶ Caplm secundū. De institutione et ortu religionis.

Religiosorum conuentuz primus Samuel instituit iugiter psallentiū domino. vt ait magister in historijs super illud. i. Reg. x. Obuiuz habuit gregem pphetarum descēdētium de excelso: et ante eos psallentium. etc. Et dicebant prophetare. i. laudare deū iugiter: ait ibi magister: Et religiosorum personam gesserunt pphe: ait Hiero. epla. xlij. Filij inquit pphetarum quos mōachos i veteri legim9 testamento: edificauerunt sibi casulas prope fluēta iordanis et vrbibus derelictis: polēta et herbis agrestibus in heremo victitabāt Unde et Johannes Baptista: in heremo vixit: cui vestis aspera: zona pellicea: mel siluestre. omnia virtuti et continentie preparata. Deinde dei filius: qcum esset diues omniuz: factus ppter nos egenus: sacram religionem veraciter instituit: et augmentauit quando pauperes elegit: diuites in fide: vt eum relictis omnibus sequerent. Mat. v. Uenite p9 me De quo et ipsi gloriāt. Mat. xix. Ecce nos reliquimus oia. hoc eni est apostolici fastigij: ait Hiero. epla lxxxviij. Et hoc fecit eos apostolos: ait Criso. super Mat. Omel. xlvj. Antiqua igitur institutio sacre religionis ordinata et autentica est.

¶ Secunda distinctio. De religionis eminentia.

¶ Capitulu3 primum. Quo patres antiqui modum hunc viuēdi preelegerunt.

Ex predictis patet eminentia et dignitas religionis: siue vite religiose: quam xps preelegit: discipulis tribuit. et alijs predicauit. Math. xix. Si vis perfectus esse: vade et vēde oia que habes: et da pauperibus. etc. Unde talem vitam duxerunt Apostoli post ascensionem domini Saluatoris. quando nullus dicebat aliquid esse suum sed erant illis oia cōia. Act. iiij. Similiter talē vita habuisse credentes in Alexandria sub Marco euangelista narrat Philo vir doctus li. i. historie ecclastice. c. xvi. Ubi mira dicit d vita eor. Primo inquit omnes renūtiabāt cōctis facultatibus: et extra vrbem egressi: i hortulis vl exiguis agellis degebāt: refugientes iparis ppositi: et vite dissimilis contubernia: sciētes: hec esse ipedimēta: arduū volentibus iter virtutis incedere. Et sequitur ibi: multa enumerās que in nostris inquit exercentur monasterijs. Continentiā velut primum fundamentuz in

sia collocans: et ita deinde reliqs super hanc peragūt edificare vir tutes. Cibūz potūqz nullus eoꝝ capit ante solis occasuz: tpe vide licet lucis cū prophetie studijs: curam vo corporis cuz nocte so ciantes: nonnulli post triduuz in cōione veniunt cibi. Quos vo edatior studiorum fames perur/ get: alij quarta die vel sexta: neces sarium corpori indulgent cibum. Et sequit ibi. q apud eos conse/ crate virgines: indignū ducebāt libidini mancipare vas ad capiē dam sapientiam preparatuz. Se orsum viri: et seorsum femine cō/ gregant. Vinum nemo gustu cō tingit: sed nec quanlibet carnem tm̄ autem panis et aque poculuz cuz sale vel ysopo cib⁹. Et ibi alia multa narrat. Et de hoc cassian⁹ ij. collationū. di. q in primordijs fidei probatissimi monachi a bea to Marco: q post Alexandrine vrbis pontifex fuit: normam su/ sceperunt viuendi. Non illa ma gnifica: vt in actibus ante retine/ bant: verum etiā multo subtilio/ ra cumulauerunt. Idez habetur libro primo historie tripartite an te finem.

F I G K H

Capitulū secundū. De religio nis eminentia.

Merito ergo eminens est et excellens vita religiosa prout ait Ber. in sermōe de natali loquens de paupertate filij dei. Nasciturus inquit dei fi/ lius elegit quod molestius fuit carni: qꝛ natus in paupere domo et sic de alijs. Sed non tale iudici um mūdi: aut ergo iste falax: aut mundus. Sed diuinam impossi bile est falli sapientiam. Melius ergo et vtilius et potius qd ipe ele git: ita vt quisqs aliqd doceat vl suadeat ab eo tāqꝫ a seductore sit cauenduz. vnde vt ostenderet fi lius dei volūtarie paupertatis p̄/ ciositatē elegit eam: ꝓut ait idez Ber. i sermone d vigilia natiuita tis. Quid inqꝫ paupertate ditius Quid preciosius: qua regnū ce/ lorum emit gratia acgritur. Et in alio sermone ait: q in celis bo/ norum omnium affluentia sup/ petebat: sed paupertas non inue niebat in eis. Porro in terra ha bundabat et superhabundabat: et nesciebat homo precium eius. Hanc ergo dei filius ꝯcupiscēs descendit: vt eam eligeret sibi: et nobis: sua estimatione faceret p̄/ ciosam. Mira ergo fatuitas de/ trahentium paupertati volunta/ rie ꝓpter xp̄m assumpte: quā sic ipe elegit et preciosam oñdit. Cū omnia relinquere propter xp̄um sit melius: qꝫ monasteria extrue re: vel pauperes sustentare: vt ait Hiero. epistola. cxv. loquens ad Nepotianū. Extruis inquit mo/ nasteria multus a te per insulas Dalmatie pauperuz numerus su stentatur. Sed melius faceres: si et ipse sanctus inter sanctos viue

L M N

res. Sequit. Apl̄i gl̄iantur: ꝙ oia dimiſerunt: ⁊ ſecuti ſunt ſaluatorē. Et certe preter rhetia ⁊ nauez ni-
O hil eos legimus dimiſiſſe: ⁊ tamē teſtimonio futuri iudicis coronā-tur: ꝙ ſe offerentes: totum dimi-ſerant qđ habebant: Plane er-go h̄ ait: meli⁹ eē relinquere om-nia ꝓpter deū: ꝙ̄ expendere res poſſeſſas in vſus pauperum ſiue
P in extructionē monaſterioꝝ. Nō enim ſoluz retribuit deus paupe-ri voluntario propter deum ꝙ̄-titatem eorum que reliquit: ſ; eo-rum que cōcupiſcere potuit. Vñ Greg. ſuper euan. li. i. Omel. v. Multum dimiſit q ſibi nihil re-tinuit. Sequitur. Tanta a ſequen-tibus ſunt dimiſſa: quanta a non ſequentibus concupiſci potuerūt. Multum ergo dimiſit: q cuz re poſſeſſa oi concupiſcentie renun-ciauit. Sed innumerabilia regna
Q poſſunt concupiſci. Qui ergo ꝓ-pter deum ſua dimiſit: ⁊ nihil cō-cupiſcit: iudicandus eſt: multa re-gna propter deum dimiſiſſe. Jō merito retribuendu; eſt ſibi re-gnu; celorū. Mat. v. Beati pau-peres ſpū: qm̄ ipſorum eſt regnū celorum. Et ideo ad vitā religio-ſam hortat Hiero. in multis lo-cis. Sicut ep̄la. xxxiiii. vbi ait. Li-cet paruulus ex collo pēdeat ne-
R pos: lic; ſparſo crine: ⁊ ſciſis ve-ſtibus: vbera quibus te nutriuit mater oſtendat: l; in limine pa-ter iaceat: per calcatū perge pa-trem: ⁊ ſiccis oculis ad vexillum crucis euola. Solum pietatis ge-nus in hac re eſſe crudelem. Se-quit. Gladiu; tenet hoſtis: vt me perimat: ⁊ ego de matris lachry-mis cogitabo? Propter patre; xpi militiā deſeram: cui etiam ſe-pulturam: xpi cauſa non debeo? Mat. viij. Item Hiero. epiſtola lix. aduerſus vigilantiū. Quod aſ-ſeris: melius eos facere q vtūtur rebus ſuis: ⁊ paulatim fruct⁹ poſ-ſeſſionum diuidunt: ꝙ̄ eos q poſ-ſeſſionibus venūdatis ſimul om-nia largiūt: tibi nō a me ſ; a dño Respondet. Mat. xix. Si vis ꝑ-fectus eſſe: vade vende oia que habes: ⁊ da pauperibus. Ad eu; loquit q vult eſſe perfectus: q cu; apoſtolis patrem: ⁊ nauez: ⁊ rhe-te dimittit. Sed inqs. Si omnes ſe recluſerint: ⁊ in ſolitudine fue-rint: qs celebrabit eccl̄ias? Quiſ hoies ſeculares lucrifaciet? Cui Hiero. Si omnes fuerint tecu; fatui: quis erit ſapiēs? Et ſuper-addit. Rara eſt virtus: nec a plu-ribus appetit: ⁊ vtina; eſſent om-nes q pauci ſunt. Multi eni ſūt vocati: pauci vo electi. Inſinuat ergo: ꝙ hoc eſt virtus. ſ. vendere oia ⁊ ſequi xp̄m: reſpectu ei⁹ qđ eſt celebrare miſſas. ⁊c.

¶ Cap̄lm tertium. De diſtin-ctione religioſorum antiquorum.

m Erito ergo vita religioſa appetēda que eſt vita di-uina ⁊ apoſtolica: vt i ea ſeruiat

seruiat deo in tranquillitate: quaz appetiere santi antiqui in egypto: et deinde per totum mundū. De quib⁹ et eoꝝ vita Hiero. ad Eustochiū epl'a. lxxxviii. vbi ait: q̄ tria genera mōachoꝝ in egypto fuerūt scilicet Cenobitaꝝ q cōiter viuebant Anachoritaruz: q soli in desertis degebant. Et aliorum. quoꝝ genus dicitur remith lingua eoꝝ: qui bini vel trini simul habitabant. De primis: et de vita eorum ait ibidem: q̄ nullus in cibo strepitus: nemo ibi loquitur: viuitur pane: leguminibus: et oleribus que solo sale condiūtur. vinū tm̄ accipiūt. Et alia ibi de eoꝝ vita: qualia ait Philo superius. vnde ibi Hiero. Tales Philo: tales Josephus in secū de captiuitatis hystoria refert. vite v̄o Anachoritaruz auctor fuit Paulus: illustrator Antonius: p̄nceps Joānes Baptista vt ait ibi. Digna est igitur et excellēs vita religiosa. ¶ De cui⁹ excellētia ostensum fuit Anselmo cuz esset quasi in extasi: prout dicit libro d̄ similitudinibus in fi. Ait eniz ad eū angelus. vis videre: quis est verus monachus? Et ille volo. Et duxit eū: quasi in ꝯspectu magni claustri et speciosi. et ait Circūspice. Et aspexit: et erant parietes obducti auro et argento purissimo: herba i medio viret: et ipa argentea mollis et redolens: et vltra humanam opinionez delicata. Cunq̄ ibi perpetuo habitare eligeret: ductor eius sibi spopondit: si vellet: se veram onsurū penitentiam posse ibi habitare. Et tunc euigilauit. Quam visionez sibi deus ostendit: vt est pie credendū ad sui solatiū: et aliorum. exemplū. Admonendi sunt ergo religiosi: vt cōsiderantes religionis sue dignitatez: digne et honorifice viuant in ea.

V

X

Y

T

¶ Capitulū. iiij. De tribus in q̄bus religio cōsistit.

C Onsistit autem vita religiosa principaliter in tribus. In voluntaria paupertate. In sincera castitate. In obedientie subiectione. In quorū figura dictū est Abrae Gen̄. xij. Egredere d̄ terra tua: et de cognatione tua: et d̄ domo p̄ris tui In his enim trib⁹ consistit vite religiose p̄fectio. s. In amoris ab infimis eleuatione. In cordis et interiorum reformatione: ac libidinū cohibitione. In deo et summis adhesione. ait Aug. epistola lxxxiij. Et summū est ipsa v̄itas: infirma natura: nec beatum nec miserum esse potest quod media inclinatione ad ifimū: misera cō uersione ad summum btē viuit. Qui ergo in xp̄m credit: nō diligit infimū: nō superbit in medio atq̄ summo iherere: et ita fit idoneus. In his igitur tribus est religionis perfectio: vt dictum est: Paupertas v̄o volūtaria p̄pter

Z

A

xp̄m assumpta fundamentū est. vnde ⁊ saluator loquens de beatitudinibꝰ: ⁊ earꝫ meritis: p̄misit: beati paupes spiritu ⁊c. Mat. v. innuēs p hoc: ꝙ pauptas est fundamentū virtutū et beatitudinū.

Capitulū qntū d pauptate ad quā se obligāt religiosi.

a O hanc paupertatez obligant se religiosi ſm exigentiam sui status. vł ad nil habendū proprium nec in cōi: nec in speciali: sicut obligant se illi qui sunt huius mee professiōis

B scilicet beati. Francisci. vel ad nil habendū saltez proprium in speciali: sicut obligant se illi qui pn̄t habere in cōi: licet nullus possit habere pprium. Omnes ergo ne sint preuaricatores voti: ⁊ sue professionis: ⁊ sic rei dānationis: cuz summa diligentia ⁊ sollicitudine studeant seruare paupertatē quā professi sunt: exemplo sanctorum patrum scilicet beati Benedicti

C beati Francisci. ⁊ aliorum. Et hoc merito. vt eniz legitur in vitis patruz li. ij. parte. vi. Thesaurus monachi est voluntaria paupertas. Sicut enim habēs thesaurū sollicite custodit: ne vel omnino auferatur vel diminuatur: aut modo aliquo violetur: sic religiosus professor paupertatis: ex voto: p exigentia sui status debet seruare sollicite paupertatē. vnde narrat Gre. iij. dial. de abbate Ysaac: ꝙ

D offerentibus possessiones dicebat. Monachus q possessiones in terra querit: monachus nō ē. Sic quippe metuebat sue paupertatis securitatem perdere: qūo diuites auari solent perituras diuitias custodire. Hic enim erat verus amator paupertatis. De beato quoqꝫ Francisco qualiter fuit sancte paupertatis amator obseruator: ⁊ cultor: facta sua: mundo manifestant. ⁊ in vita sua in parte legit. Consimilr̄ d sanctis antiquis: vt patet in vitis patruz vbi s. Sicut de quodaz q euangeliū vendidit in pauperum nutrimēto di. Ipsum verbū vendidi qđ iubet omnia vendi ⁊ dari pauperibus. Nec solū pauptatis exempla emicuerūt in sanctis sed etiā in principibus gentilibus: vt ait Vale. lib. iiij. c. iij. loquens de Fabritio: qui refutauit aurum ⁊ argentū sibi missum: ⁊ alia p̄ciosa: de quo dicitur ibi: ꝙ continentie sue bn̄ficio sine pecunia p̄diues erat: sine vsu familie habēde comitatus: q: locupletem eū faciebat non multa possidere: sed modica desiderare. Et ibi de multis talibus principibus qui diuitias refutabant: ⁊ quasi dedignabantur: eas habere. vnde Sen̄. libro de prouidentia dicit: ꝙ Democritus diuitias ꝓiecit: onus illas bone mentis estimans. Ideo sequitur. Contemne diuitias. Nemo taz pauper ꝙ natus est. Et de eodem ait libro de beata vita: ꝙ co

E

F

G

die quo interdixit sibi aliud ha-
bere: interdixit sibi et aliud petere.
Quasi dicat. ꝙ nec aliqd voluit
habere: nec aliqd petere. ¶ Cõ
similiter exempla mira pauperta
tis fulserũt in phis prout narrat
Hiero. ꝯ Jouinianũ. de Dioge-
ne q habitabat in dolio et in por
tis ciuitatum: et manu cõcaua bi
bebat: nec voluit habere aliud po
culũ. Et de hoc in tractatu de vir
H tutibus. et de eodem et Val. vbi
s. dicit ꝙ Alexander continẽtiã
Diogenis vincere nõ potuit. Ad
quem cũ in sole sedentem acces-
sisset: hortareturqꝫ: vt si qua sibi
pstari vellet indicaret: respondit.
De ceteris interim a sole mihi ve
lim non obstes. Quasi dicat. Ni
hil aliud volo: nisi ꝙ nõ stes in-
ter me et solem. hic enim effecit:
vt nihil sibi eripi posset. Ait Se
neca de tranqllitate animi de quo
dam: ꝙ cũ amisisset omnia sua
ait. Jubet me fortuna expeditius
I phari. Si ergo pdicti ignarri le
gis diuine et fidei: absqꝫ spe regni
eterni: et similiter ignarri diuine di
gnationis q̃ voluit eẽ pauper pp
hoĩes: vt oñderet eminẽtiã pau-
ptatis et pciositatẽ vt dictũ est. s.
sic paupes fuerũt: nõ mirum si fide
les ob regnũ celorum: et pfectam filij
dei imitationem: velint esse diui
tiarum contemptores: et pauper
tatis sanctissime sectatores.

¶ Capitulum .vi. Qualis debet esse paupertas.

SEd q2 pauperẽ non facit
comendabiliorẽ paupe-
rtas: si inter sordes pccã
non cauet: put ait Hiero. episto K
la. xcv. videndũ est: qualis debet
esse paupertas religiosorum. Et no
tandũ ꝙ debet esse recto fine si-
ue intuitu preelecta et assumpta
scilicet pp deum: et vt liberiꝰ et ex-
peditius possit hõ deo vacare: et
agilius luctari cũ hostibꝰ: cũ qui
bus nudi luctari debemꝰ: ait Gre
goriꝰ super euan. lib. ij. omel. xij.
Propterea ait Petrus Mat.
xix. Ecce nos reliquimꝰ omnia.
etc. vbi ait Hieroni. ꝙ Socrates
phus et alij diuitias cõtempserũt
sed non secuti sunt saluatorem si
cut apostoli. Jdõ Aug. super ps.
sexagesimum nonum. Jdõ inquit L
pauper xpus omnia temporalia
cõtempsit: vt tu sis tantũ species
eius. ¶ Item debet esse pauper-
tas affectu amata. Religiosus. n.
debꝫ amare paupertatẽ sicut spõ
sam suam: ait Criso. super Mat.
omel. vltima. Paupertas est si-
milis pulchre puelle: cuius oculꝰ
purꝰ preclarus: mãsuetus: trãql-
lus: delectabilis: ad oẽs respiciẽs
neminẽ odio habẽs. Ad modum M
ergo sponsi debet religiosus dili
gere sponsam suam paupertatem:
exemplo beati Fracisci: q eam de
sponsauit. vñ ps. Elegi abiectus
esse in domo dei mei. ¶ Item de
bet esse ilaritate iocũda: et reputa
tione pacata. Ait Greg. sup Eze.

li.ij.omel.vi.Ille vere pauper ē: N qui eo eget qđ habet. Naȝ ⁊ qui non habet ⁊ habere non appetit diues est. Pauptas quippe est inopia mentis non in quātitate possessionis. Nam qui cum pau- pertate bene cōuenit pauper nō est, puer.xiij. Melior est pauper ⁊ sufficiens sibi.⁊c. Et Sen.epla ij.honesta res est leta paupertas. Et de hoc supra parte.ij.vbi de O paupertate. ¶ Item debet eē sta tui cōgrua ⁊ moderata. Sūt.n. eniȝ aliq qui erant in seculo pau peres: ⁊ religioneȝ intrantes: vo lūt hr̄e maiores diuitias ⁊ opulē tias in omnibus: q̄ prius. Ideo dicitur in tractatu de.xij. Abusio nibus in septima abusione: q̄ est habitus preciosus in religiōe: qꝛ qui veteres pannos ⁊ viles con- sueuerūt hēre i seclo ⁊ i religiōe P nouos ⁊ p̄ciosos hēre ꝯtendūt. Et hec ē magna abusio: put ibi exequitur. In quorū persona ait Hiero.epla.xxxiiij. Nat⁹ in pau pere domo ⁊ tugurio rusticāo: q vix milio ⁊ cibario pane rugiēteȝ ventrem satiare poteram: nūc si- milā ⁊ mella fastidio: noui gene- ra piscīū: caleo saporib⁹ auiuȝ.⁊c. ¶ Iteȝ debet eē maceratiua vo luntaria enim paupertas: marty Q rium est: ait Ber. in sermone de oib⁹ sanctis. di. Quid sibi vult: qꝛ eadem promissio pauperibus ⁊ martirib⁹ fit. scilicet regni celo ruȝ Math.v. nisi qꝛ gen⁹ marty rij est paupertas voluntaria? Se quitur Qđ martyrij genus gra- uius: q̄ iter epulas esurire: inter multas vestes ⁊ pretiosas algere paupertate p̄mi inter diuitias q̄s affert mundus: ostētat diabol⁹. noster desiderat appetitus. vtris- qꝫ ergo regnū celoꝝ pmittitur: sed pauptate emitur: in perpessio ne sancti martyrij absqꝫ dilatiōe percipitur. verus igitur paup vo lūtaria paupertate sic sit pauper: qꝛ sustineat famē: sitim inediam ⁊ inopiam: exemplo saluatoris q ieiunauit ⁊ esuriuit. Math.iiij.⁊ exemplo discipuloꝝ qui ceperūt R euellere spicas Mat.xij.⁊ beati Pauli: qui in fame: ⁊ siti: frigo- re ⁊ nuditate seruiuit deo.ij.cor. xi.⁊ ps. Ego aūt mendicus sum ⁊ pauper. Sed eꝫ est de multis: de quibus Hiero.vbi.s̄.dicit: qꝛ sunt quidā pauperes: q tali mo- S do volūt esse pauperes: vt nihil eis deficiat. ¶ Item debet esse scientia ⁊ discretōe regulata. Ait Apo.phil.iiij. In omnibus insti tutus sum. Scio saturari ⁊ esuri re: abūdare ⁊ penuriaȝ pati. Su per qđ Gre.super Eze.omel.vij. dicit. Ars magna hec scilicet sci- re saturari ⁊ esurire: abundare ⁊ penuriaȝ pati. Et nūc discipline sciētia: que nobis toto cordis ni- xu discenda est. Sequit. Quē pe- T nuria sua non frangit: a gratiarū actione non retrahit: in rerum tē poraliuȝ desideria non accendit:

ille scit penuriam pati. ¶ Itē de
bet eē humilitate ordinata. Ait
saluator Mat.v. Beati paupes
spū.rc. Quia scilicet sic sunt hu-
miles. Ait Aug. de sermone dñi
in monte li.i. Humilitas enim est
custos paupertatis. ait Gregori⁹
dial.i.xxij.c. Quia sine hūilitate
paupertas parū prodest: eo φ do
minus pauperem superbū odit.
V Ecc.xv. Idō summe cauēda pau
peribus arrogantia. vt enim ait
Hiero. epistola.cx. plus est aiuz
deposuisse φ cultum: difficili⁹ ar
rogantia φ auro caremus: aut gē
mis. His enim abiectis interdū
gloriosi tumemus sordibus: ꝛ vē
dibilez paupertatez populari au
re offrrimus. Idō Isai.lxvi. Ad
quem respiciam nisi ad pauper-
culum ꝛ contritum spiritu ꝛ tre-
mentem sermones meos? Reli
giosi ergo studeāt. vt sint paupe-
res modis dictis. Tales eīz pau-
X peres: sunt deo amabiles. Iaco.
prio. Nōne pauperes elegit de⁹
in hoc mundo.rc. Tales exaltat
in iudicio: qꝛ erunt cū eo iudices
Iob.xxxvj. Iudiciuz pauperib⁹
tribuit. De quibus bene Grego.
mora.xxvi. Et caueāt ne sint trās
gressores sui voti ꝛ possessionis:
possessiōe alicuius rei. ne scilicet
sint damnādi. vñ narrat Hiero.
epistola.lxxxiiij. de quodam reli
gioso proprietario. Quidam in-
quit de fratribus partior: magis
φ auarior centum solidos quos
lina texendo acquisierat moriēs
reliqt. Interest inter monachos Y
consilium. Habitabant enim ibi
circiter qnqꝫ milia diuersis cellu
lis: quid facto opus esset. Et alij
pauperibus distribuendos eē di
cebant: alij dandos ecclesie nō-
nullī vō parentibus remittēdos.
Macharius vō Pachomi⁹ et
Isidorus quos patres vocant:
sancto in eis loquente spū infodi
endos decreuerunt cū eodem di
cendo: pecunia tua tecuz sit in p
ditione. sicut dictū est Symoni
act.viij. Et merito: qꝛ tales men-
tiuntur spūi sancto: ꝛ sunt fures ꝛ
latrones aliena vsurpādo: ꝛ per-
iurij: ac voti trāsgressores. Ideo
ait Petrus Ananie act.v. Cur
tēptauit sathanas cor tuū menti
ri scilicet spiritui sancto: ꝛ frauda
re de precio agri.rc. ¶ Simili-
ter de alio religioso q habuit tres Z
aureos absconditos narrat Gre
go.iiij. dial. ante fi. φ ipse beatus
Gre. phibuit ne fratres ad eum
in morte accederent: neqꝫ cū fra
tribus sepeliretur: ꝛ φ illos aure
os super eum proicerent dicēdo
pecunia tua tecum sit in perditio
ne. Diuinus igitur pdicator sua-
deat religiosis: vt sint pauperes
dictis modis ꝛ dissuadeat ɔria.

¶ Tertia distinctio. De castitate ad quam obligant se religiosi.

¶ Caplm.i. Quid sit castitas.

Icat autem religiosi de
bent esse pauperes spiri

A tu in abdicatione tempoꝛaliū:
vt dictum eſt: ſic debẽt eſſe caſti
libidinū interioꝛum ⁊ exterioꝛuꝫ
cohibitione. vouent enim oīmo
dam ⁊ pfectam caſtitateꝫ. Qual'
auteꝫ debet eſſe caſtitas patet. ſ.
pte. ij. vbi de mulieꝝ pudicitia: ⁊
parte. iiij. vbi de clicoꝝ caſtitate.
Si enim mulieres debẽt eſſe pu
dice: ⁊ ſi viri eccl'iaſtici debent eẽ
perfecte caſti: multo magis reli/
gioſi qui ſe conſecrauerunt per/
petuo: deo ſuo. Ipſi eniꝫ ſunt eu/
nuci recluſi in templo dei ad euꝫ
laudandū. Iſa. lvi. hec dicit dñs
eunuchis. Dabo vobis in domo
B mea: ⁊ in muris meis nomẽ me
lius a filijs ⁊ filiabus. Ad litteraꝫ
eniꝫ incluſi ſunt in muris mona
ſterioꝛum: q ſe caſtrauerūt ꝓpter
regnum celoꝛuꝫ Math. xix. Eſt
autem caſtitas cohibitio vel con
ſeruatio amoꝛum ⁊ appetituum
ab inoꝛdinata amatione ⁊ appe/
titione: ait Comẽtatoꝛ ſup illud
angelice hierarchie. c. iij. Caſtis
intellectus oculis. vel caſtitas eſt
ſummus amoꝛ omnino depura/
tus incoꝛruptionis ⁊ integritatis
C ait Idem. c. vij. Ille enim caſtus
eſt qui deum attendit: ⁊ ad ipſuꝫ
ſolum ſe tenet: ait Aug. de beata
vita. Itẽ caſtitas eſt animi amoꝛ
oꝛdinatus non ſubdens maioꝛa
minoꝛibus: ait Aug. libꝛo de mẽ
datio. his omnibus modis debꝫ
religioſus caſtus eſſe. Cui cõpe/
tit illud. i. thi. v. Teipſum caſtum
cuſtodi: vt ſcilicet ſit omniū libi/
dinū exteriorum ad quinqꝫ ſen/
ſus pertinentium cohibitio: ⁊ ca
ſtigatio: necnon ⁊ omnium libi/
dinum interioꝛum ſiue in cogita
tione vel meditatione: ſiue in affe
ctione vel appetitiõe. Tales ſigni
ficantur per quinqꝫ virgines pru
dentes. Math. xxv. ⁊ cuilibet eo
D rum ꝯpetit illud Job. xxxi. Pe
pigi fedus cum oculis meis: vt
non cogitarem quideꝫ de virgi/
ne. vbi Grego. moꝛal'. xxi. ait. vt
munda ſit manus in operatione
a laſciuia voluptatis: deprimẽdi
ſunt oculi quaſi quidaꝫ raptores
ad culpam. Et ibi bene de cohi/
bitione ſenſuum interioꝛum ⁊ ex
teriorum.

¶ Capitulū. ij. Que ſunt neceſ/
ſaria ad cuſtodiam caſtitatis.

VT autem poſſit ſeruari ca/
ſtitas illeſa ⁊ pfecta de/
bet eſſe alimentoꝛum ſu
E perfluoꝛum ⁊ nociuoꝛum ſubtra
ctio: ⁊ carnis maceratio: q2 ſine
comitibus ſuis ſcilicet temperã
tia ⁊ ieiunio caſtitas cito laceſſit
ait Criſo. ſuper ps. quinquageſi
mum. Et de hoc bene Hierony.
epl'a. xcvi. di. Apo. macerat coꝛ/
pus ſuū: ⁊ aīe ſubicit iꝑio. i. coꝛ.
ix. Caſtigo coꝛpꝰ meū ⁊c. ⁊ adole
ſcẽtia feruẽte cibis coꝛpoꝛe de ca
ſtitate ſecura eſt? Et ſequit'. Alia
F peccata extrīſeca ſunt. ſ. auaritia
⁊ alia: ſola libido inſita eſt: gran/
dis. n. ꝟtus ẽ ꝙ nata ſis in carne

non carnaliter viuere: tecum pu
gnare quottidie: & inclusū hostē
Argi: vt fabule ferunt centū ocu
lis obseruari. Et superaddit illō
quod ait Comicus. Sine cerere
& baco friget Ven⁹. Et p⁹ Quic/
quid seminarium voluptatis est.
venenū puta. parcus cibus & vē
ter semper esuriens triduanis ie
iunijs prefertur. Nihil sic inflā/
G mat corpus: & titillat membra ge
nitalia sicut indigestus cibus: vi
ctusq; conuulsus. Ideo Aposto.
eph. iiij. Nolite inquit inebriari
vino in quo est luxuria. Debēt.n.
esse religiosi sic mortificati: vt q̄/
si non sentiant saltem cum dele/
ctatione predictos fedos motus.
Sicut fuit de Xenocrate philoso
pho prout ait Uale. li. iiij. c. iij. di.
q̄ non sensit mulierē que iuxta
eum accubuit: & spopōderat: eū
allicere. Et alijs deridentibus: q̄
H non poterat flectere animū illi⁹:
rn̄dit: pactū victorie non de sta
tua sed de homie fuisse. Posue
rat enim pignus ꝯ alios: q̄ eum
flecteret. Quē q: i sensibilis fuit
ad talia quasi non sentiens vl' ap
petens vocauit statuā. Religio/
sis enī competit illud. Ro. viij.
Non enim estis in carne sed in
spū. ¶ Itē vt sint pfecte casti de
bet esse omnis occasionis exclu/
sio. Sicut est mulierum familia/
I ritas: frequens collocutio: incau
tus aspectus: prolixus cōsensus
& hmōi. Idō cauere debent a co/
habitatione cum mulierib⁹ vt di
ctum est de ecclesiasticis parte.
iiij. vnde legitur in vitis patrum
li. ij. parte. iiij. q̄ mulier sancta di
xit ad monachū q declinauerat
a via quādo moniales. Si esses
inquit perfectus monachus: nō
ita respexisses nos: vt cognosce/ K
res: nos eē mulieres. Et parte. ij.
dicit de abbate Arsenio: q̄ rn̄dit
mulieri petēti vt haberet memo
riam eius in oratione. Rogo in/
quit deū: vt auferat memoriā tuā
de corde meo. Et parte. iiij. de sā
cta muliere in monasterio egro/
tante. que non sustinuit: vt eā fra
ter suus videret. ne propter eam
veniret in memoriam feminarū
Sed mandauit ei. Uade frater:
ora pro me: q: cum dei gratia vi
debo te in regno dei. & pte. xiiij.
de quodam qui noluit allo q ma
trē nisi oculis clausis. Summe
enī sancti patres deuitarūt con L
sortia & colloquia mulierum. cū
tamen essent abstinētia multimo
di exhausti: penitentijs & ieiunijs
ac laboribus macerati: orationi/
bus & contemplationibus supra
se eleuati. Unde Augu. li. de cura
p mortuis agenda narrat de Jo
anne nobili moncho q habuit
spūm pphie: q̄ cū eum impatiē
ter videre cuperet: quedam reli/
giosa mulier: & per virū suū in/
staret: & ille nollet quoniam illud M
nūq̄ feminis permiserat: ait tan
dem marito ei⁹. Dic vxori vide/

bis me nocte prima sed i som-
nis. Sicq factū est. Monuitq
eam qcqd fidelem coniugatam
moneri oportet. Que euigilās de
scripsit cū viro suo. Ideo dicebat
abbas discipulo. Eamus illuc vbi
nō ē mulier: put df in pma pte
N in vitis patrum. Nouerat eniz q
demones iugiter laborant ad tē-
ptandum religiosos: vt assequā-
tur de eis victoriaz. sicut legit in
vitis patrum vbi. s. pte. v. de fi-
lio sacerdotis ydolorū: q vidit sa
than & militiā ei9 sibi assistentez.
Qui cū a quolibet ingreret quid
fecisset: & vn9 diceret: suscitaui bel
la per dies triginta: & sponsum in
nuptijs occidi feci: iubet: eū dya-
bolus verberari: & ali9 diceret: sub
mersi naues in mari per viginti
dies fecit eū etiaz flagellari. Sur
rexit alius qui dixit se fuisse in he
remo quadraginta annis & mo-
nachū impugnasse: quem vix no
cte illa fecerat fornicari. Qd au-
diens pnceps ille: surgēs oscula-
O tus est eū: & coronam suaz capiti
illi9 iponens iuxta se sedere fecit.
dicens: magnā rem fecisti. Hec
iuuenis ille videns: ait intra se.
Magnus est ordo monachorū
Et egressus fact9 est monachus.
¶ Caueant ergo religiosi a consor
tijs mulierū: vt sint vere casti. Ad
qd necesse est: vt sit ois carnalis
amoris abdicatio. Ut. n. ait Hie-
P ro. dicta epistola: carnalis amor:
spūs amore supatur: desiderium

desiderio restringit. Eleuatio ergo
ad deū & ad celestia necessaria ē:
q ex degustatiōe diuine dulcedi-
nis refrigescit amor carnalis. Gu
stato eni spū desipit ois caro. Et
ē. Cū eniz delectatio carnis ab-
sciditur: mox alia delectatio inue
nitur. ait Gre. moral. xxx. Casti-
tas est pulchritudo anime siue fi
lie regis ab int9: ait Aug. c Fau S
stuz. Iō Sap. vij. O q̄ pulchra
ē casta generatio. &c. Qualis au
tem debet esse castitas: dictuz est
s. pte. iiij. vbi de castitate ecclesia
sticorum.

¶ Quarta distinctio. De obedie
tia ad quam se obligant religiosi.

¶ Capitulum. i. Quid sit obediētia.

T nō solū religiosi vo
uēt pdicta: sed ēt obe
e diētiaz: q̄ ē volūtas p Q
pe sbiectio: ait Dama.
li. iij. c. iiij. Et. i. Reg.
xv. Melior est obedientia q̄ vi
ctima. vbi Gre. mor. vlt. Iō me
lior: q p victimas aliena caro p
obediētiā vo volūtas ppria ma-
ctatur. Et ibi multa de obediētia
Cui9 eminentiam oñdit fili9 dei:
q non venit facere volūtatē suaz
sed patris. Io. vi. Itē oñdit eam
in adimplēdo ipsi9 pfectionē & p-
seuerantiā: qn fact9 est obediens
vsq ad mortez crucis: Phil. ij.
vñ Ber. ad Senoñ. Xpus dedit R
vitam ne perderet obedientiam.

¶ Capitulum. ij. Qualis dz esse
obedientia: & de eius gradibus.

Ualis aūt dʒ eē obediē
q tia describit Ber. sufficī
enter i ſmone ḋ obediē
tia: q̄ icipit. Egredere ḋ terra tua
Gen̄. xij. Tolle filiū tuū premisit
n. obediētiā Abrae i exemplum.
¶ Prim⁹ āt obediētie grad⁹ ē: li
S bēter obedire: donec mactata vo
lūtate: volūtatē diligāt ꝑlatorū.
¶ Scd̄us ē simpl̄r obedire sine
q̄ōnib⁹ ⁊ murmurationib⁹: ac ex
cusationib⁹. ṗs. In auditu auris
obediuit mihi. ¶ Terti⁹ ē hilari
ter obedire. Hilarē. n. datorē dili
git de⁹. Serenitas. n. in vultu: ⁊
dulcedo i sermōe multū roborāt
obediētiā iuxta illud poete. Sup
oīa vultus accessere boni. Exem
plum de dauid saltante añ archā
ij. Reg. vj. ¶ Quartus gradus
est velociter obedire. Uiam inq̄t
ṗs mandatorū tuorū cucurri fi
delis eni obediens: moraʒ nescit
fugit crastinū: ignorat tarditateʒ:
precipienteʒ preuenit: oculos pa
rat visui: aures auditui: linguam
voci: pedes itineri: ⁊ totū se colli
git: vt imperantis impleat volun
tatē. Exempluʒ de zacheo cui ait
dñs Luc. xix. zachee festia descē
de ⁊c. ¶ Quintus gradus est vi
riliter adimplere. ṗs. Uiriliť agi
te: ⁊ confortetur cor vestrū. Et si
tribulatio intonat: si persecutio in
sultat: si peccatores laqueum po
nunt: si maligni spūs iter impedi
unt: dicat. s. obediens: paratus sū
⁊ nō sū turbatus. ¶ Sextus gra
dus est: humiliter obedire. Cum
esses inq̄t paruulus in oculis tu
is: caput factus es. ⁊c. i. Reg. xv.
¶ Septimus est: perseueranter
obedire. Qui eni perseuerauerit
vsq; in finē: hic salu⁹ erit. Mat.
x. Et hoc in aduersis: cū. s. obedi
entia est grauis ad audiendū: gra
uior ad implendū: grauissima ad
tenendum. ¶ Et idem Ber. i ser T
mone de aduentu. Obedientia ē
quincupartita. ¶ Prima est: cū
rectum est opus: q2 non est obe
diendum contra deuʒ. ¶ Secū
da: cum est opus voluntarium:
q2 que ē ex necessitate nō ē bona
¶ Tertia est: cum opus est pu
rum: vt. s. sit intētio pura. Si eni
oculus simplex sit: totum corpus
lucidū erit. Mat. vi. ¶ Quarta
cum est opus discretuʒ: ne quid
nimis. ¶ Quinta: cum est opus
firmum. i. perseuerans: Ut auteʒ
perseuerantiā habeat murus obe
dientie debet habere propugna V
cula patientie. ¶ Itē Ber. in me
ditationibus. Bonus obediens
dat suum velle ⁊ nolle: dicens cū
psal. Paratum cor meū de⁹. ⁊c.
¶ Capl̄m tertiū. Qualia esse de
bent opera obedientie.

X dictis ꝑʒ obediē expiē
e tia q2 in ea mactať volun
tas propria propter deuʒ
ait Greg. vbi. s̄. Melior eni est
qui dñatur aīo suo expugnatore
vrbiū. puer. xvj. Super qd̄ Gre
go. pastoralis. ij. c. xi. Quia. s. i pā

mo alius a se superat: in alio: que
sūt extra subiugant. Et ex hoc pa
X tet obedientie difficultas. Nihil
enim est angustius homini q̄ ꝓ
prias frāgere volūtates: ait Gre.
mor.xxxij.c.i.pe.ij. Castigantes
aīas nostras in obedia charitat.
¶ Item ex hoc patet hoīs p obe
dientiā triumphalis victoriositas
qa per obedientiā vincit homo
seipsum: ꝛ voluntatē suā liberam
captiuat. ꝛ alterius subicit volūta
ti. Uir eniꝫ obediens loquetur vi
ctorias. ꝓuer. xxi. Merito ergo
obedientia est laudāda. Ipsa eni
est virtus: mater ꝛ quodāmodo
y custos virtutū: ait Aug. xviij. de
ci.c.xxij Et de hoc in vitis pru
li.ii.pte.xviij. vbi dr: q obedien
tia est salus omnium fideliū: ge-
nitrix omniuꝫ virtutū: celos ape
riens: homines a terra eleuās co
habitatrix angeloruꝫ: cibus om-
nium sanctorum.

¶ Caplm quartū. De exemplis obedientie in antiquis.

Ualis autē fuit obedien
tia antiquorum: ibidem
narrant exempla sicut d
quodam qui rigauit lignum ari-
Z dum per tres annos ad imperiū
abbatis: quod pertulit fructū: qui
dictus est fruct⁹ obediētie. ¶ Et
de alio q dimisit vnā partem lre
.s.o non scriptā: cum vocaret ab
abbate. Et de illo qui fluuium ꝓ
iecit in fluuium. ꝛ de alijs multis
Et ibi multum de obedientia. Et
parte.xv. de illo qui dimisit cultel
lum in pisce insciso vocatus ab
abbate. ¶ Similr narrat Seue
rus in suo dial. de mira obedien-
tia antiquorū. Sicut de obedien
tia illius cui precepit abbas riga
re virgam aridam: q per duo mi
liaria proprijs humeris aquam
portauit: donec anno tertio floru
it. Et de alio q promisit omnem
obedientiam abbati: promittens
igneꝫ etiā se nō recusare si abbas
preciperet. Cui cum abbas iube-
ret intrare clibanum non distulit
ꝛ flāma sibi cessit sicut pueris he
breis. precipua eniꝫ fuit apd eos
virt⁹ obedientie vt dr ibi. ¶ Si
militer Johannes cassianus lib.
i. collationū exemplificat de obe-
diētia antiquorū. Sicut de illo q
rigauit lignū aridū portās aquaꝫ
per duo miliaria. A quo cū senex
quereret: si miserit radices rndit
se nescire. Et euulsit senex lignuꝫ
quod ille rigauerat per annuꝫ ꝛ
proiecit. ¶ Similiter de alio qui
ad imperium abbatis ꝓiecit len
ticulā olei per fenestrā q̄ sola i he
remo erat: non considerans pre-
cepti ineptitudinem. ¶ Similr
de alio qui ad imperium senis sa
xum euoluere omni nixu conten
debat. qd turbe multe hoiuꝫ mo
uere nō potuissent. ¶ Similiter
de fratre nobili: cui dixit senex: vt
decem sportas deferret humeris
per plateas ad vendenduꝫ. Et vt
diutius in hoc officio teneret. nō

simul vni sed singillatim vende-
ret. Quod ille deuote impleuit.
¶ Similiter de discipulo bti Be
nedicti qui cucurrit super aquaz
nec sciuit esse aquã. Quod beatꝰ
Benedictus non suis meritis: sꝫ
obedientie discipuli: mauri.s. de-
putauit; put legit.ij.dial.c.vij. Ex
dictis patet. ꝙ talis erat obedien
tia antiquorum: qualem describit
Ber.s. voluntaria: prõpta: ⁊ sic de
A aliis. Unde ⁊ seniores loquebant
sepe distorta fratribus: vt proba-
rent an essent in oibus obediẽtes
Sicut fecit quidam dicens fratri
vt comederet feria sexta mane: p
ut legit in vitis patrũ parte.iiij. ⁊
super oia cauebant antiqui a pro
pria volũtate: put dr in vitis pa-
trũ vbi.s. Dixit senex: ꝙ non cu-
rant multũ demones qñ nostras
facimus volũtates: qꝛ pter vo-
luntates proprias: ipsi demones
facti sunt. Nam propria volũtas
B est murus eneus inter deuz ⁊ ho
minẽ: quã si homo reliquerit po-
terit dicere: in deo modo trãsgre
diar murum: vt dicit ibi. Jdõ aliꝰ
frater ait Mea tristitia est: si pro
priam fecero voluntatẽ: put dici
tur in vitis patrum parte.xiij. Et
non solum religiosi antiqui erãt
obediẽtes suis superioribus: sed
etiam milites gentiles principi-
bus suis: vt patet.s. parte prima
vbi de disciplina militari. Et Ua
le.li.ij.narrat qliter milites erant
obedientes principibus: ⁊ in di-
sciplina suscipienda pro arbitrio
eorum: ⁊ instando in acie p eoꝝ
dispositione. Unde ait de quodã
q edixit ꝙ si qs fugiẽs castra pe- C
tisset: pro hoste interficeret. Qua
seueritate compressi milites: ho-
stes vicerunt. Et ibi de ꝯsilibus.
¶ Caplm quintuz. De imperfe-
cte obedientibus.

Contrario est de multis
c etiam religiosis: qui ma
lũt here supiores q eoꝝ
faciant voluntates ꝙ̃ ecõtrario.
Sicut legit in vitis patrum par-
te.iiij. de abbate respondente cui
dam q ad eũ venit dicẽs: vellem
habere abbatem iuxta volũtatez
meã ⁊ mori cum eo. Cui abbas.
Tu queris abbatem non vt tu se D
quaris eius voluntatẽ: sꝫ vt ipse se
quatur tuam. Quod ille audiens
ait. Ignosce mihi pater quia glo
riabar estimans: me bene dicere
cum nihil tenerem. Hi autez sũt
similes illi ceco cui dominus ait.
Quid vis vt faciaz tibi. Math.
viij. Super qd Ber. in sermone
dicit. ꝙ tales sunt multi a quibus
magis oportet: vt superior qrat.
qd volunt qd fiat eis ꝙ̃ ecõuer-
so. Nec aliqui decipiantur in hac
parte estimantes: leuia esse q di-
cuntur a superioribus nec eis ne
cessario obediendum. Audiant
Bernardum li. de preceptis ⁊ dis
pensatiõe. In regula.s. beati Be
nedicti dr. Obedientia que ma-
ioribus debet deo exhibet. Quã

obrem: qcqd vice dei pcipit ho/
E mo: quod non sit certuȝ deo dis/
plicere. secus non est accipiendū
q̄ si deus preciperet. Quid eniȝ
interest vtrum deus per se aut p
ministros suos siue homines si/
ue angelos: suum nobis benepla
citum innotescat. Nec dicat: q lo
quit: de his que tradit scriptura
vel ratio manifesta: qr de his nō
est preceptor expectandus: vel p
hibitor auscultādus: sed qd ita la
tere vel obscurum esse cognoscit
quod indubiuȝ venire possit vtr
deus sit: an aliter ferre velit. hec
ibi. In talibus ergo obediēdū est
que precipiunt a superiore. pro/
pter quod cauenda est inobediē
F tia i talibus. Sunt eni tres gra/
dus ait Ansel. d similitudinibus
c. xxiiij. dicit. Obediētia ꝛ inobe/
diētia que sunt contraria: ꝛ licen
tia que est quasi media: que qui
dem multos decipit. ait ibidē po
nens exemplum de ancillis que
sunt sub domina sua: ꝛ de latrōa
inter eas que procurat exire fin/
gendo causas mltiplices: ꝛ nisi po
terit obtinere licentiaȝ legiptimā
intermittit opus: pretendit q sit
infirma: contristatur: occulte de/
trahit: ꝛ sic de alijs.

¶ Caplm sextum. De periculis inobedientie.

B inobedientia cauēdū
a est religioso sicut a dam
G natione: qr contra crea/
torem superbire est eius manda
ta transcendere. Ait Greg. mor.
xxiij. Et qui subesse fastidit imita
tur diabolum ait idem. mor. xix.
Adā enim qr voluit vti consilio
suo: lapsus est per eū qui ante ce/
ciderat per superbiam: q sibi ca/
liceȝ superbie ppinauit. ait Aug.
sup Jo. Omel. xxv. Quomodo
autem propria volūtas est quasi
quedam adultera diabolo coniū
K cta: ex qua nascunt vitia. ꝛ qūo ē
similis herbe venenose: que co/
H medētes efficit leprosos: ait An/
se. de similitudinibus post princi
pium. Que qdem inobedientia
grauiter puniebat etiam a princi
pibus antiquis etiā in militibus
ait Aug. de ci. c. xviij. De quodaȝ
loquens q filium occidit: qr pu/
gnauerat contra eius imperium
licet vicisset. Et consimile. i. de ci.
c. xxij. Idem ehgypp⁹. li. iij. Pre
dicator igit alloquens religiosos:
L hortetur ad dictas virtutes: dhor
tando contraria.

¶ Quita distictio: de septē neces
sarijs religiosis vt pfecte viuant.

¶ Caplm primū. De elōgatiōe a mundanis tumultibus.

T licet sint multe alie
virtutes: religiosis ne
e cessarie vt sint perfecti
M tū ad presens cā bre/
uitatis dicendū est de
septem spāliter eis necessarijs: vȝ
Rimū est a negotiationi
bus secularibus ꝛ tumul
I tibus mundanis elonga

tio: et quieta in claustro habitatio nisi quatenus cogit iusta necessitas: vel vrget pia charitas: prout hortatur Hiero. epla.lxxij. Quid inquit desideramus vrbium frequentiam qui de singularitate censemur? Mihi enim opidum carcer est solitudo paradisus. Idem epla xxxiij. o herem⁹. familiarius deo
K gaudens. Quid agis frater in seculo qui maior es mundo? etc. Idem epla.xxxv. Conuiuia tibi vitanda sunt secularium: maxime qui honoribus tumet. Idem epla.lxxxiij. Monachum se esse: non loquendo et discurrendo: sed tacendo et sedendo quis nouerit. Sequitur. Legat dicentem. Sedebit solitarius et tacebit. tre.iij. Et de hoc multa Hiero. in dictis epistolis. Et in tractatu de.xij. abusiuis dicitur: quod quinta abusio est monachus curialis. i. frequentas curias. Et sexta abusio est monach⁹ causidicus. Et ibi bene de
L hoc: et de periculis religiosorum per mundum vagantium.

¶ Capitulum secundum. De sui omnimoda abnegatione.

Secundum eis necessarium est omnimoda suiipsorum abnegatio et plenaria in viros alios transformatio: adimplendo illud saluatoris. Math.
M xv. Qui vult post me venire abneget semetipsum. etc. Ubi Grego. super euan. Omel. xxij. li.ij. Tunc nosmetipsos abnegam⁹ cum mutamus quod per vetustatem fuim⁹ et ad hoc nitimur quo per nouitatem vocamur. Sequitur. Nisi a semetipso quis deficiat: ad eum qui supra se est non appropiquat. Ubi ponit exemplum de plantis olerum que transplantantur vt proficiant: eradicanturque vt crescant. Et de seminibus que in terra figuntur: vt vberius surgant. Idem super Ece. li.
i. Omel. x. Semetipsum abnegat qui mutat⁹ in meliora: incipit esse quod non erat: et desinit esse quod erat. Ro.v. Si qua in xpo noua creatura. etc. Nec solum debet esse religiosus mutatus quantum ad reatum culpe eo modo quo loquitur Grego. dicta Omel. di. quod si luxuriosus conuersus est ad continentiam se mutauit: quia hec mutatio necessaria est omni penitenti. Uerte inquit impios et non erunt. prouer. xvij. sed debet esse mutatus quantum ad concupiscentie appetitum et motum prout est possibile in hac corruptibili vita: vt possit dicere cum aplo viuo autem iam non ego. Gal.ij. Sic enim debet esse mutatus: vt superbia: ira: impatientia: et vitia alia: et omnium vitiorum concupiscentie sint in eo quasi extincte: vt ad motus huiusmodi vitiorum sit omnino imobilis: non solum exemplis sanctorum: qui se sic abnegauerunt: et in viros alios omnino mutauerunt: sed etiam exemplo phorum vt patet s. de pho: quem scortum: statuam vocauit. Et de Diogene: de quo legitur in collationibus patrum: quod

cum quidam intuẽs eum diceret
oculi corruptoris: ꝛ in eũ discipu
li eius irruere vellent: ait. Quie/
P scite o sodales. Et enim suz talis
sed cõtineo me. ꝛ de Demoste. in
Poli. li. xviij. c. vij. dr̃ ꝙ preliat⁹
est cum rerũ natura: ꝛ victor abi
it: malignitatẽ ei⁹ pertinacissimo
animi robore superando. Ita ꝙ
alterũ demostenem nã: alterum
industria enixa est. Et nisi mutet
se religiosus: nõ erit sibi plẽa par
in seipso: nec erit perfectus. Vñ
Señ eplã. xxix. Animũ mutare
debes: nõ solum: ait poeta aliter
sequent̃ te quocunqȝ ieris vitia.
Ideo Socrates cuidã querenti:
quare sibi non ꝓdessent peregri/
Q natiões respõdit. Quid miraris
non prodesse tibi peregrinatiões
cum te totũ circũferas: te enim ꝓ
mit eadem cã que expulit. Quid
eni terrarũ nouitas prodesse po/
test? Ideo fuga te nõ iuuat: tecuȝ
enim portas onus animi deponẽ
dum. Non autem tibi vllus pla/
cebit locus. Vadis huc ꝛ illuc vt
pondus excutias qđ iactatiõe fit
incomodius. Et ponit exemplũ
bonũ. In naui onera imota mi/
nus vrgent: inequaliter conuolu
ta partem in qua decũbunt imer
R gunt. Sequit̃ Egros cunctis ꝛc.
Studium ergo religiosi dȝ eẽ ad
se mutandũ modo dicto: ꝛ ad vi
tia extirpãda. Quod multi nõ fa
ciũt ait Gre. dicta omel. Vidim⁹
inquit quosdã hituȝ mutasse: ita

vt religiosam vestem sumerẽt: sȝ
ante acta vitia non calcarẽt: Ire
stimulis feraliter agitari: militie do
lore in proximi lesione feruescere
de ostensis bonis superbire: mũ
di lucra inhianter querere: de so/
lo exteriori habitu fiduciam san/
ctitatis habere.

¶ Caplm̃ tertiũ. De cultura cor
dis: ꝛ interiori exercitatione.

Tez debet esse in religio X
sis spũalis cultura cordis
quasi agri vel horti exer
citando: qa ꝛ hostis supersemiat
ẓiẓania suggestionũ: ꝛ ab int⁹ pul
lulant seminaria vitiorum ꝛ qua
si scaturiẓant ebullientes libidies
cõcupiscentiarũ. Iõ nisi cor ex/
colatur quasi hortus spũalis sur/
gunt peccata: ꝛ opprimunt' bona
que fiũt. ꝓuer. xxviij. Per agrũ
hois pigri transiui. ꝛc. Ecce totuȝ
repleuerant vrtice. i. ardores libi/
dinum. ꝛ spine. i. punctiones cu/
pidinũ ꝛ maceria dissipata. s. cu/
stodia disciplinarũ. Ad modum
ergo industrij agricole debet re/
ligiosus animam suam excolle/
re: vitia extirpando: ꝛ virtutes in
serendo. Ideo dr̃ ibi. Diligenter T
exerce agrum tuum. Et hoc non
solum exemplo sanctorum pruȝ
sȝ etiã phorum. vnde Apuleus li
bro de deo Socratis. Nihil eque
miror. ꝙȝ cuȝ omnes cupiãt opti V
me viuere: ꝛ sciant non alia re vi
ui' ꝙȝ animo: nec fieri posse: qn
vt optime viuas: animus colen/

dus sit: tamē hoīes animum suū non colūt. Et ponit exempla. Si quis velit acute cernere. oculi curandi sunt quibus cernit. Si qs ptinaciter currere vult: pedes curādi sunt. Si pugnare velis: brachia vegetanda sunt: ꝛ sic de alijs membris. Cur ergo hoīes aīam suam .i. rationem. non excolant:
X que ratio viuēdi omnibus necessaria est? Ubi prosequitur: ꝙ non sit animus bonus nec per bona exteriora: nec per bona corporis sed bonis artibus doctus ꝛ optime erudit⁹: ꝛ q̄ntūlibet homo sapiens ꝛ bene consultus. hec inqt omnia: meus socrates habuit: ꝛ iō cetera habere contempsit. Loquit aūt vt plus. Si eni cura est homini de agro excolendo: siue de equo mundādo: multo magis debet esse de animo Unde Aulus gelius. li. ij. Si qs agrū suū passus fuerit sordescere: eūqꝫ indiligenter curauerit. nec arauerit nec purgauerit. siue qui arborem aut vineā habuerit derelictui: idē non sine pena ferret. Item si qs equū habet macilentum aut innitidū: impolitie notatur. i. incurrit. hec ibi. Multo magis q̄ ani
Y mum dimittit incultum debet notari incuria. Religiosus ergo cor suum excolat vt sit arbor faciens fructus bonos Mat. vij. Ut eni dicit Aug. de verbis dñi sermōe xij. Quid ꝓdest plena archa bonis: ꝛ inanis sit ɔscia? Bona vis habere, ꝛ tu bonus esse non vis? Erubescere debes de bonis tuis si domus plena bonis te malum habet dñm. ꝛ concludit ꝙ bona exteriora si possent clamare contra dominū suum: interpellarent ante deū. Ecce dñe tot bona dedisti huic: ꝛ ipse malus est. Ideo Z
Abacuch. ij. Lapis de piete clamabit. ꝛc. Ideo ibi Augu. Quid ei prodest qđ habet: q̄ eū q̄ omnia dedit nō habet? Quid ꝓdest stulto habere diuitias: cum sapiētiā emere non possit? Ecc. v. Studium ergo continuum religioso sit: cor suum excolere modo dcō ad cor sepe redeundo: ꝛ illud inspiciendo.

¶ Capl'm quartū. De scrutinio interiori.

Quartum qđ est necessarium religioso: est suipsius per internum scru
A tiniū subtilis discussio: ꝛ vera cognitio. Uitia enim se simulāt sepe virtutes ait Greg. mor. xxxij. ponens exempla: ꝙ dissoluta remissio: quasi māsuetudo ꝛ pietas habetur: effusio: mīa creditur: malorum pertinatia: constantia dicitur: timor incompetens: humilitas putat: vocis superbia: vera libertas estimat: ꝛ pigritia. q̄nqꝫ quasi q̄etis continentia attendit ꝛ ingetudo: vigilantia nominat ꝛ sic de alijs prout ibi enumerat. Ideo religiosus dꝫ ad cor suum redire: ꝛ reuocare meditationes:

affectiones: actiones: et oēs circū stantias quasi ad aiuz. Job.xxx-
B iiij. Non est in potestate homi-nis vt veniat ad iudicium. Ubi Grego.mor.xv. qualiter se deb3 homo iudicare interius et scrutari vbi ait. q ibi conscia accusat: rō iudicat. timor ligat: dolor excru-ciat. Et quasi idem: dicit Aug. de pnia. Constituto inquit in corde iudicio adsit accusatrix cogitatio testis conscia: carnifex timor. In de quidam sanguis anime pfitentis per lacrymas profluit. Jō de sanctis animalibus dr: q corus eorum plenum erat oculis. pro-pter dictum scrutinium: prout exponit Greg. super Eze. li.i. omel. vij. et xxij. Ubi exponit q dominus ait sanato. Uade in domuz tuā. Et de hoc sufficienter Hug.
C de claustro aie. Sicut inquit conuentus vt errata corrigat: statuta hora capitulum confluit: sic mentis rō cogitationes omnes ad secreta animi et cordis reuocat: vt incorrigibiles eijciat: corrigat ingetas: negligentes emendet. Et in hoc caplo: abbatis locū possidet ratio. Isa.xlvi. Preuaricatores redite ad cor et .xliij. reduc ad memoriam: vt iudicemur simul. Et i.cor.xi. Si nosmetipsos diiudicaremus: nō iudicaremur. Et pruer.xij. Cogitationes iustorū et c. Econtra est de multis q nolūt se iudicare modo dicto vl scrutari. Jsai.lix. Non est iudiciuz in gressibus. Et ad hoc iudicium discutiēdū debet homo redire ad cor vt dictum est. Ecc.xxxvi. precurre prius in domū tuam: et illic aduocare: illic lude. Eze.lx. labia eorum reflexa interius per circuitū Loquit de labijs mensaruz. Ubi li.ij. omel.ix. Bene qualiter quisq
D debet redire ad cor: et reflecteri labium: recogitando dicta sua et facta. Qd dz facere religiosus non solum exemplo sctōrum sed etiā phorum. Ut enim ait Sen. iij. de ira. Animus quottidie ad rationem reddendam euocandus est Faciebat hoc Sixtius: vt psumata die: cum se ad nocturnam getem recepisset. interrogabat aiuz suum. Quod hodie malū tuū sanasti? Cui vitio obstitisti? Qua p-te moderatior es? desinet ira: vel moderatior erit: cum scies te qt-
F tidie ad iudiciū veniendū. Hāc vo discussionem impedit occupatio et euagatio ad exteriora: Ait Greg. super Eze. li.i. Omel.xi. dicēs: q sicut cōcussa aqua: ymaginem inspicientis non reddit. sed solum cum est quieta: sic anima non deprehendit se nisi cum est quieta.

¶ Caplm quītū. De vera sui cognatione.

Onsequenter debet eē religiosis proprie cogitationis studiosa inquisitio et sui ipsorum luculenta discussio
E Recognitio enim inuenitur per precedētē

precedentem & subtilez discussio
nez.ij.cor.vl. Ipsi vos probate an
cognoscatis vos metipsos.&c. hec
enim cognitio dz esse quasi prima
ria post dei cognitionez in hoie.
Jdo orabat Augu.in principio so/
liloquiorū. Nouerim te dñe: no
uerim me. De q̃ cognitiõe Ber.
super Cant.omel.xxxvi. Volo p
inde aiaz prio omniū scire seipaz
Qđ postulat rõ ordinis: qm qđ
nos sum⁹ primū nobis est. Et rõ
vtilitatis: qr talis scientia non in/
flat: sed humiliat: & est quedā pre
paratio ad edificandū. Hec eniz
est phia religiosi: seipsum cogno
scere. vt enim dicit Jsac de diffi/
nitionibus: phia est cognitio sui
ipsius ab homine. vñ & apud gē
tiles in fronte templi fuit scriptuz
ex sentētia Delphici oraculi idest
Apolinis. Fertur hec vox ɔsulen
ti q̊ itinere ad beatitudinē pueni
ret. Si te inquit agnoueris: ait
F Macrobi⁹ li.i. hoc enim est ora
culū Apolinis: qđ descendisse de
celo credit Notisclotos.i. scire te
ipsum. ait Poli.li.iij.c.ij. Cui cō
cordat Juuenalis dicēs. De celo
descendit notisclotos. Ad hāc er
go cognitionē de seipso habendā
studere dz religiosus: qr talis sciē
tia nō inflat. vt dictuz est a Ber.
vbi ait. Supbiā tibi parit ignorā
tia tui: cū meliorē q̄ sis decepta:
& deceptrix tua te cogitatio eē mē
titur. Et Aug.iiij. de ci.c.i. Sciē/
tiam celestiū & terrestriū rez ma
gis estimare solet gen⁹ humanuz
in qua pfecto meliores sunt: qui
huic sciētie pponūt nosse seipos. G
Laudabilior est anim⁹: cui nota
est sua infirmitas: q̄ q ea nō re/
specta: vias syderum scrutat: eas
etiā cognitur⁹. Stulte ergo agūt
laborātes ad habēdā cognitionē
rez exterioꝝ omnisso studio: ac/
quirendi sciam cognitionis sui/
ipsoꝝ: quā nullus habere pōt: ni
si ad se redeat. Ut.n. dicit Greg.
mor.xxxi. cognoscere se non pōt
aia q̄ tota apd se non est: & nisi ēt
diuine luci appropinquet. Et mo
ral.xxviij. Lucē dz aspicere qui
vult de tenebris iudicare. Jdeo
Abraaz loquēs cū dño cognouit
fragilitatē suā Geñ.xviij. loquar
inquit ad dñm meū: cū sim pul/
uis & cinis.

¶ Capl'm.vi. De vera humilita
te quid sit: & qualis esse debet.

Ex hac cognitione oritur
vera humiliatio que est
necessaria religiosis: ait
Ber. vbi.s. Et Gre.mora.xxiij.
vera scientia afficit non extollit: H
& quos repleuerit non supbiētes
sed lamentantes facit. Qui eniz
addit sciaz addit & dolorez. Ecc.
primo. vnde hūilitas est virtus:
qua verissima sui cognitione sibi
ipsi quilibet vilescit: ait Ber. de
gradibus humilitatis. Siue: hu
militas est cōtēptus excellentie:
ait ibidem. Bona enim via hu/
militas: qua veritas inquirit: cha

ritas acquiritur: sapientie genera
tiones participant. ait ibidē post.
Et ibi sufficienter de humilitate
qualˀ esse debet: ⁊ q̄ necessaria ē
I De qua Ansel. de silitudinibus.
c.xcvij. Ubi pōit. vij. gradus hu
militatis. Quoꝝ prim⁹ est cogni
tio sui. Secūdus dolor de culpis
perpetratis: Terti⁹ peccatorū ⁊
defectuum confessio. Quart⁹ vo
luntaria psuasio. s. q̄ sit peccator
Quintus confessio: q̄ sit cōtem
ptibilis. Sextus patiētia in susti
nendo iniuriam. Septim⁹ amor
quo se amet humiliari ⁊ ɔtemni
Illa enim que hos habet gradus
est vera humilitas. vnde Greg.
pri° dial. c.xv. de humilitate Cō
stantij ait: q̄ quidam audiens fa
mam eius cū venisset videre eū:
aspiciens eius cōtēptibilē psonā
ait. Ego grandem hominē cre
didi: iste nihil habz de hoie. Qd
K audiens ille gratias egit ei dicēs.
Tu solus es: q aptos in me ocu
los habuisti. Qāte ergo humilitatis
fuit: ait Greg: q̄ despicientem se
amplius amauit: Qualis. n. qsq;
apud se lateat: contumelia illata
pbat. Naz vt superbi honorib⁹
sic ⁊ humiles sui despectione gra
tulantur. Multi vo estimant se
habere veram humilitatem qui
non habēt nisi vmbrā: ait Hie
ro. epl'a. xxvij. vñ dicit. precipue
fictam humilitatem fugiens eaz
sectare que vera est quā xp̄s do
cuit. Seqtur. Multi vtutis hu
ius vmbram: veritatem pauci se
ctantur. Et post. Auferantur oīs L
figmenta verboꝝ: cessent simula
ti gestus: virū humilem patiētia
ōndit iiuria ⁊c. Vera hūilitas est
estimare se nihil eē ait Aug. sup
Jo. omel. i. ⁊ idē d vera inocētia
hūilitas vera est: i nullo murmu
rare: in nullo ingratum esse vel
querulū: sed in omnibus dei iu
dicijs grās agere. Item Augu.
epl'a. xxxiiij. bū. di. q̄ non est alia
via ad capescendam ⁊ obtinēdaz
veritatem q̄ humilitas. Et quo
tiens iterrogares: dicerē: q̄ hec
est via scilicet humilitas. Nō q̄
non sint alia precepta: sed nisi hu M
militas oīa que bene facim⁹ ⁊ p
cesserit: ⁊ comitata fuerit: ⁊ cōse
cuta ⁊ pposita quā intueamur: ⁊
apposita cui inhereamus: ⁊ inter
posita qua reprimamur: iam no
bis de aliquo bono facto gaudē
tibus: totum extorquet de manu
superbia. Sequit. Sicut rhetor
nobilissimus interrogatus quid
primū seruari debet in eloquētie
pceptis respondisse dr: pnūcia
tionem. Et secūdo cum quereret
respondit idem: ⁊ cū tertio: idem
respondisse fertur. Sic quotiens N
iterrogares me de pceptis xp̄ia
ne religionis: nō aliud rñderē li
bet nisi humilitatē ⁊c. De mira
quoq; humilitate sanctorum pa
trum legitur in vitis eorūdēz pa
trum lib. ij. c. xv. per totū. Sicut
de quodaz: a quo cū quereretur

quomodo hanc humilitatē acq/sierat: vt cū emergeret tribulatio in monasterio non loquebaē: respōdit. Qn̄ itraui: dixi animo meo. Tu ꝛ asinus vnum estote. Sicut ergo ille vapulatur ꝛ non loquitur: iniuriā passus nō murmurat: sic ꝛ tu fac. ps. Ut iumentum factus sū apud te. ¶ Et ibi de alio: qui expulsus d̄ domo exibat: reuocatus veniebat: ꝛ requisitus quid cogitaret: respondit se similem esse cani qui sic facit. Et ibi de consimilibus operibus patrum. vnde ꝛ fugiebant loca vbi honorabanē ad loca ignota. Sicut narrat Cassian⁹. iiij. collationum de abbate Paphnutio: ꝙ cū esset presbyter in magno cenobio i egypto: q꞉ honorabilis erat ibi: videns se humilitatem exercere nō posse fugijt assumpta veste seculari ad cenobiū qd̄ sciuit districtius. Ubi cū difficultate receptus: excoluit hortū: ꝛ humeris suis ad pastinandū sterc⁹ portabat. Et post ibi cognitus flens discessit dicens: ꝙ inuidia dyaboli: tali fuisset humilitate frustrat⁹ Et iterum fugijt ad ptes palestine vbi nec nomē ei⁹ fuerat auditum. ¶ Cōsimile legitur de beato Machario libro qui dicit paradisus: ꝙ fugit ꝛ iuit ad pachomiū vt eū reciperet inter monachos. Cui cum diceretur: ꝙ nō posset senex sustinere labores eorum: respondit. Si me inferiorē videris expelle. Et cū essent ibi quadringenti monachi: ꝛ ali⁹ ieiunaret biduano ieiunio. ali⁹ alio modo: ipse stabat in vno angulo vsq꞉ ad finē quadragesime: nō panem vel aquam gustans: non genua flectens nō iacens: sed tā tū folia cruda: dominica die sumēs cū ad necessitatem vite ibat statim remeabat non os aperiēs nec alicui loquens: sed corde iugiter orans: illud operis qd̄ tenebat in māibus efficiēs. Alijs v̄o de eo conquerentibus abbati pachomio: orauit abbas: vt de⁹ reuelaret sibi quis esset. Qui comperto: ꝙ Macharius essꝫ: duxit eū ad oratorium: ꝛ ait. Gratias ago tibi. q꞉ colaphos infantibus matris dedisti: ne magnum aliō in ꝯuersatione sua putarēt: Mirifica igitur humilitas sanctorū patrū: sed mirificentior sine cōparatiōe filij dei humilitas: qua seipsum humiliauit vsq꞉ ad mortem ad quam docendam descendit de celis: ait Augu. super Jo. omel. xxij. di. vt omniū morboꝝ cāos curaret: descendit filius dei: ꝛ humilis factus est. Sequiē. Pudet te imitari humilem hominē: saltem imitare humilem deum. Et omel. ij. Xp̄us crucifixus est: vt humilitatem doceret. Religiosi igitur sint boni discipuli in scola humilitatis: magistrū: de humilitate legentem: ꝛ ad eam hortantem audiant humiliter: intelli

gant veraciter retineāt memori/
ter: impleant ⁊ pficiāt efficaciter
Math.xi. Discite a me q: mitis
sum ⁊ humilis corde. Et de hoc
Gre.mor.xxxiiij. Q̄ta humilitas
ꝟtus est: pp quā solam veraciter
edocendā: q sine estimatiōe ma
gn⁹ est: vsq; ad passionē puulus
fact⁹ est. Idē dicit.v.registri.

¶ Capl'm.v. De orōnis deuotōe

Ec ista sufficiūt religio/
n so: nisi sit orōnis feruor
⁊ deuotio vacādo deo et
diuinis. Qualis aūt eē deb; orās
scilicet a vitijs imaculatus: ⁊ deo
T accept⁹. Respexit inquit deus ad
Abel ⁊ ad munera eius Geñ.iiij.
pus.n.respexit ad Abel: postea
ad munera: q: ex dātis corde: id
qd dat acceptat: ait Gre.moral.
xxij. Et idem in tractatu de pnia.
Simil'r ibi: qualis d; eē orōr: ⁊ d
fructu orōnis. Ad pñs aūt notā
dū: q religiosus d; esse deuotus
in orōne cōi siue canonica ⁊ etiā
priuata: peccata sua recogitando
⁊ plangēdo: q: veraciter orare ē:
amaros gemit⁹ in ꝯpūctione nō
ꝟba ꝯposita resonare: ait Greg.
V moral.xxxiij. ¶ Itē d; eē deuot⁹
in orōne iuste ⁊ caste petendo: ⁊
se supra se eleuando. treñ.iij. Se
debit solitari⁹ ⁊ tacebit.⁊c. Et de
vtroq;. Dama.libro.iij.c.xxviij.
Orō est ascēsus intellect⁹ in deu;
⁊ decentiū petitio. ¶ Itē d; esse
X deuot⁹ in orōne: cor ab alijs auer
tendo: ⁊ ad deū cōuertēdo. Orō
enim est mētis deuotio.i.conuer
sio in deū p piū ⁊ humilē affectū
fide: spe: ⁊ charitate subnixa: ait
Hugo de studio orandi: vbi ele/
ganter ondit modū orandi p to/
tū. ¶ Est autē triplex oratio. Ca/
sta: qua petim⁹ veniā de peccat.
Castior siue magis casta: qñ do/
na sponsi petunt. Castissima: qñ
sponsus petit: vt pōt haberi a co
mentatore.iij.c.de diuinis nomi
nib⁹. Et de hoc Aug.epl'a.xlvij.
ad pba; p totū. Queris inquit: q
lis debet eē qui orat: ⁊ qd orādū
⁊ qūo. Sequit. ora beata; vitam
quam oēs appetūt. Quid.n.aliō
aportet orare: nisi qd omnes cu/
piunt: vnā petij a dño.⁊c. Qual'r
aūt orādū sit: subdit. Hoc nego
tium plus gemitib⁹ q̄ sermoni/
bus agitur: plus fletu q̄ affatu.
Et ibidem. Absit absit ab orōne
multa locutio: sed nō desit multa
pcatio. ⁊ feruens pseueret inten/
tio. Et p⁹. Mltū aūt pcari ē: eu;
quē pcamur diuturna ⁊ pia co/
dis excitatiōe pulsare. Job.xxxi.
Quis mihi tribuat adiutoriū vt
desideriū meu; ops tribuat: vbi
Gre.mora.xxi: vera postulatio ē
nō in oris vocib⁹: s; in cordis co
gitationib⁹ valētiores voces apd
dei aures nō faciūt ꝟba: s; desi/
deria. Iō dr Moysi Exo.xiiij.
Quid clamas ad me.⁊c. Et de
Anna.i.Re.i.dr: q vox ei⁹ non
audiebat. Iō ē Mat. Intra
i cubiculū tuū.⁊c. De necessitate

aūt orōnis ⁊ ꝯtinuatōe ait Sal/
uator Luc.xviij. Oportet semꝑ
orare ⁊ nō deficere. Et.i.thes.v.
Sine intermissiōe orate. Et ps.
Semper laus ei⁹ i ore meo. Ubi
B noie orōnis intelligunt bōa opa
sm glosas ibi.vn̄ Augu. de pfe/
ctione iustitie dicit q̄ orō est ois
rō sancti Desiderij. Cōtinue er/
go orandū ē dictis mōis: siue ac
tualiter orando. pront oratio di/
citur oris ratio sm Cassio. super
psal.lxij. siue mentaliter desiderā
do ps. Desideriū pauper exau/
diuit dn̄s: siue bn̄ opando glosa
sup dictū v̄bū Luc. Nō desinit
orare q̄ n̄ desinit bn̄facere. Et.i.
cor.vij. Grās agētes semꝑ ꝑ vo
bis. Sup qd̄ Haymo dic: q̄ pp
assiduitatē quā ꝑ singulos dies ⁊
C noctes referebat. hoc ait. Quia i
scripturis patrū legim⁹: q̄ Apo.
vsq3 ad qntā diei horā labori ma
nuū isistebat: ⁊ ab illa hora vsq3
ad decimā p̄dicationi opam da/
bat: ⁊ postea ꝓcurabat paupeꝝ ⁊
ꝑegrinoꝝ hospitalitatē: ⁊ sui cor/
poris necessitatē: ꝑ noctē v̄o ora
tioni istabat. pp assiduitatē ergo
p̄dictoꝝ ait: se semp grās agere:
ꝓut dictū ē. Et de iugis orōnis
necessitate ait Criso. sup Mat.
D omel.xxij. q̄ sic est de orōne sic
de respiratiōe. vt.n. semp indige
mus respiratiōe: sic ⁊ orōne. Et
si nō haurim⁹ a deo. s. bona: nr̄a
est incusatio. Est aūt orō silis ca
thene: vl' funi pendenti de petra
ait Dio. de di.no.c.iij. Sicut.n.
hō ascēdit ꝑ talē funē superi⁹: sic
ad deū ascēdit ꝑ orōnē vt dictū
est. Jō sancti pr̄es iugiter orabāt
vigilādo in orōnib⁹ sm p̄ceptū
Saluatoris Math.xxvi.⁊.i.pe.
iiij. Uigilate in orōnib⁹. ⁊ hoc in E
spū ⁊ v̄itate. Jo.viij. vn̄ ⁊ salua/
tor pnoctauit in orōne Math.
xviij. ⁊ Luc.v. Siue ꝯ mala imi
nētia. Siue ad bona poscēda. si
cut fec Moyses stās supra v̄ticē
collis sub cui⁹ mān lapis fuit sup
posit⁹ ne lassaret. Exo.xvij. Sup
qd̄ Criso. in smōe de orōne bn̄.
vn̄ legit in vitis patrū pte vlti. q̄ F
cū Julian⁹ apostata mitteret de/
monē quēdā: vt sibi rn̄sū de ori
ente portaret transiēs supra vbi
erat publi⁹ mōach⁹ orās: nō po
tuit vltra ire: s3 stetit imobil': illo
cōtinuāte orōnē ꝑ decē dies: re/
uersusq3 ē iperfecto negocio ad
Julianū. Cui cū diceret: se ipedi
tū fuisse a publio orāte. irat⁹ Ju/
lian⁹ comīnat⁹ ē publio mortem
sed ipe in breui iterēpt⁹ ē. Timeāt
ergo religiosi q̄ orōni isistere no G
lūt: ne ab hoste trahant. Sicut le
git de discipulo beati Benedicti:
quē ethiops de oratorio extrahe
bat.ij. dial'.

¶ Capl'm.viij. De septē ꝯditiōi
bus q̄ orōnem faciūt efficacem.

V T aūt orō cōsequat effe
ctū: septē sūt necessaria.
Debet.n. eē in corde orā
tis v̄tus charitas. ¶ Item debz

H ee irrep̄hẽsibilitas.ↄſcie ſiue cor/
dis.i.cor.iij.Si cor nr̄m nõ rep̄
hendit nos:fiduciã habem⁹quia
qcqd petierimus accipiem⁹.⁊.i.
thi.ij.volo:viros orare in oi lo/
co leuãtes.puras man⁹.¶ Jtez
dz eſſe irredibilitas ad peccata q̄
plãgunt in orone.Gre.moral.x.
Cũ male geſta defleueris:neq̄/
q̄ rurſuz facias quod in p̄cibus
lter plãgas.¶ Jtẽ dz eẽ recõci/
liatio offenſi fr̄is Mat.v.Cum
offers mun⁹ tuũ ad altare:⁊ re/
cordat⁹fueris ꝙ fr̄ tu⁹ ⁊c.¶ Jtẽ
debz eſſe ordinabilitas petitiõis
petẽdo vnũ qȯ ẽ neceſſariũ.Jo.
I vi.Si qd petieritis p̄rẽz in noie
meo dabit vobis.i. Si petieritis
illȯ qȯ eſt verũ.ſ.bonum:Ait ibi
Aug.omel.iij.p̄mũ inqt q̄rite re
gnũ dei Mat.vi.¶ Jtẽ dz eẽ p
fectibilitas op̄is.Job.xxviij.Ne
q̄z rep̄hendit me cor meũ in oi
vita mea.vbi Grego.mor.xxvi.
Si illud quod precipit deus faci
mus:⁊ quod petim⁹:apud deuz
obtinebim⁹.Hec enim ↄgruũt:
vt ⁊ orone operatio:⁊ operatiõe
oratio fulciat.tren̄.iij.Leuemus
corda cũ manibus. Corda cum
K manibus leuat.qui orationẽ ſuaz
opere roborat.¶ Jtẽ oportet vt
ſit indefeſſa p̄ſeuerantia oratiõis
Luce.xi.Si perſeuerauerit pul/
ſans.⁊c.Sequitur.ꝙ ꝓpter im/
probitatem eius ſurget:⁊ dabit ei
his enim concurrentib⁹:erit ora
tio efficax ad deũ. Predicta.n.
ſeptem.ſ.mundialium elongatio
Sui abdicatio.perfecta mutatio
⁊ ſic de alijs:ſunt ſeptem gradus
quibus religioſus aſcẽdit ad cul
men perfectionis. Eze.xlij.erat
ſeptem graduum aſcenſus eius.
hec ſunt ſeptem columne ſuſten L
tantes ipſam religionez quas edi
ficat ſapientia in domo ſua pro/
uerbiorũ.ix.

¶ Sexta diſtinctio.De vite reli/
gioſe vtilitate.

¶ Capl̄m.i.De premij religioſo
rum magnitudine.

Ex predictis patet reli/
gionis comoditas:ſi/
ue vtilitas viuentib⁹
in ea perfecte.Cuz q2
maior ibi ſecuritas.tũ
q2 maior apȯ deũ perfectibilitas
Tum q2 recõciliationis ad deuz
maior facilitas.De quib⁹ Anſel.
de ſilitudinibus.c.lxxvij.dicit:ꝙ
diabolus impugnat fideles:⁊ ad
modum ville eſt xp̄ianus:caſtrũ
vo monachus:diuigio in caſtro
angelorum:conuerſatio.Jn vil/
la ſunt domus inualide:in caſtro
ſecuritas:diuigionẽ q ſemel aſcẽ/ M
dit non licet redire.Maior ergo
ſecuritas in caſtro religiõis q̄ i
villa inferiori.Jbidem etiam ex/
emplificat:ꝙ ſimilitudo ẽ inter
deum ⁊ regem quendam:cui q
dam ſeruiunt:ſed nolunt p̄mitte
re:ſe ei eſſe fideles:ne maior ſeq̄
tur vindicta ſi peccauerint:Alij
vo ſeruiunt ⁊ promittunt ſeruire

fideliter.⁊ si peccauerint: parati
sunt sustinere maioꝛem penam.
quales sunt religiosi. Ibidez po/
nit aliud exemplum de duob⁹ ha
bentibus possessiões: quoꝝ vn⁹
L nihil vult habere pꝛopꝛiuz in sua
possessione: alius ꝟo vult: qꝛ non
tantũ diligit dominũ suuz: quin
velit habere pꝛopꝛium.⁊ si dicat
pꝛimo domin⁹: q̃to familiarioꝛ
eras tanto minus debuisti pecca
re: ⁊ plus puniri: respondebit ve
rũ est q̃diu non penitui. Sz me
modo in penitẽtia trado: iõ ma/
ioꝛ debet mihi misericoꝛdia fie/
ri. Quod dominus cõcedet. Si
militer ponit exemplum de duo/
bus habentibus duas arboꝛes:
quorum vnus dat arboꝛem cuz
toto fructu dño suo: alter ꝟo col/
ligit sibi de fructu arboꝛis q̃tuz
vult ⁊ q̃tũ vult dat dño. ꝓm⁹ de
bet magis dño esse accept⁹. ⁊ ibi
alia bona exempla de hoc. Ex q
N bus patet eminẽtia status religio
soꝛuz respectu seculariuz. Caueãt
tamen religiosi: ne abutantur sta
tu suo: ⁊ ne sint impenitentes si
M peccauerint: qꝛ tunc magis meri
to punirent: vt patebit infra. ex di
ctis etiam patet pꝛemij bonoꝛuz
religiosoꝛuz supereminentia. Si
cut legitur in vitis patrum parte
xviij. de sancto patre: q vidit qua
tuoꝛ oꝛdines in celo scilicet infir
mantiũ ⁊ gratias agentium: ho/
spitalitatem sectantiũ ⁊ ministrã
tium, in solitudine conuersantiuz
nec homines videntium: ⁊ coꝛũ
qui ad obedientiam patribus spi
ritualibus se subiciunt. Quoꝛum
oꝛdo vtebatur toꝛque aurea ⁊ co
rona. Qđ videns ait illi qui sibi O
hec ostẽdebat. Quomodo oꝛdo
ille maioꝛez gl'iam habet q̃ alij?
Respondit: ꝙ qꝛ alij ƀm ꝓpꝛias
voluntatem fecerant opera sua:
ille aũt oꝛdo posuit voluntatẽ suã
ad deum: ⁊ ad iussionem patris
spiritualis: iõ maioꝛez habet glo
riam. Tales eniz pauperes volũ
tarij: ⁊ abdicantes voluntatẽ pꝛo
pꝛiam ꝓpter deum erunt iudices
cum filio dei. Job. xxv. Judiciũ
pauperibus tribuet. vbi Grego.
moꝛa. xvi. loquẽs de quatuoꝛ oꝛ/
dinibus in iudicio dicit: ꝙ alij iu
dicantur ⁊ pereunt: alij non iudi
cantur ⁊ pereunt: alij iudicantur
⁊ regnant: alij ꝟo non iudicant P
⁊ regnant. De quibus Mat. xix.
Uos qui secuti estis me sedebitis
⁊c. Sequit cã. Relinquẽtes eniz
omnia plus ꝓmpta deuotione ex
ecuti sunt. q̃ iuberi gñal'r audie/
runt. Ideo Math. eodẽ. c. dicit
dominus. vade vende omnia q̃
habes: ⁊ da pauperibus: ⁊ habe
bis thesauros in celo. ⁊c.

¶ Capitulum. ij. De peruersita/
te: ⁊ pena coꝛuz qui male viuunt
in religione.

T sicut merito amplius
c est gloꝛificandus bonus
religiosus: qꝛ magis per
fectus: ita religiosus pꝛaue viuẽs

ꝛ peruersus: magis est puniẽdus ꝙto eniꝫ gradus altior: tanto casus grauior: ait Ber. ad Eugeni. Que enim inquit maior peruersitas ꝙ post perfectionis noticiã ꝓmissionẽ ꝛ obligationẽ: post sacri habitus volũtariaꝫ susceptionem: post exemplorum virtuosorũ patrũ precedentium mltimodaꝫ perfectionem: post mundi ꝛ mũdialium dimissionem post mansiuam in collegio sanctorum ꝛ loco sancto habitationẽ: redire ad peccata sicut canis ad vomitũ ꝛ ad ea que seculi sunt: cuꝫ dominus dicat Luc. ix. Nemo mittẽs manum ad aratrum. ꝛc. vnde vxor Loth aspiciẽs retro: versa est in statuam salis Gen. xix. Et qui tales sunt: hypocrite pessimi sunt similes sepulchris dealbatis plenis omni spurcitia. Math. xxiij. Et sicut falsi denarij iter bonos: qui deprehensi falsi: in ignẽ mittunt. ait Ansel. de similib⁹. c. xxv. Similitudo est inter denariũ ꝛ monachum. Sicut enim denarius debet esse ex puro ere: recto pondere: ꝛ legiptima moneta: sic in monacho debet esse puritas obedientie quo ad primuꝫ: stabilitas boni ꝓpositi quo ad secundum: ꝛ habit⁹ monachalis quo ad tertiũ. Et sicut falsus denari⁹ deprehendit esse falsus quãdo in ignẽ mittitur: sic ꝛ religiosus cognoscitur falsus in igne laboris ꝛ tribulationis. Magna ergo peruersitas: sub habitu religionis seculariter viuere: post tot oportunitates ꝓdictas bene viuendi: ꝛ magna cõfusio postea dominari cũ secularibus vel amplius illis. vnde legitur in vitis patrum parte. iij. de quodaꝫ: qui cum vellet cõuerti: ꝛ mater ꝓhiberet dicebat: Uolo saluare animam meaꝫ: nec matri acquieuit: ꝛ factus est monachus sub negligentia vitaꝫ expendens. Contigit auteꝫ: ꝙ matre mortua: ipse infirmatus ẽ. Et factus in extasi ducitur ad iudicium. vbi vidit matrem cuꝫ his qui iudicabãtur. Cui mr. Quid filij ꝛ tu in hũc locũ venisti: vbi sunt sermones tui quib⁹ dicebas: saluaꝛ volo aĩaꝫ meã: Quod ille audiens confusus est: nec habens quid responderet matri: ipso dolore: stupidus fact⁹ est. Iuxta võ dei dispõtionem reuixit ꝛ sanus factus penituit plorans ꝛ dicens Si improperium matris sustinere non potui: quomodo xp̃i ꝛ angelorum ꝯ me in iudicio potero sustinere. Et permansit in penitẽtia. Ex his patet magnitudo penarum ꝛ tormentoruꝫ peruersorum in religiosorum: ꝛ confusiões in iudicio eorum: qui cũ solo habitu ꝛ nomie gloriant: thesaurizantes iram dei. Iob. xxiiij. Dedit ei deus locum penitentie: ꝛ ipse abutitur eo in superbiã. Apoc. iij. Dedit ei tempus penitẽtie. ꝛc.

Capitulum tertiũ. De myste-

riali significatõe habit⁹ religiõsi.
Qualibet ergo religiosus
q considerat status sui cõ/
ditionem ꝛ habitus qua
litatem. ꝛ studeat viuere ẜm eoꝝ
exigẽtiã: Ait Ansel. de silitudini/
bus vbi .s̃. ꝙ nihil exteri⁹ hitu3
ꝓfessione vel cõsuetudine habe/
re debet monachus. qd̉ non con
ueniat interius habere. Et exem
plificãt: ꝙ viles vestes ꝛ nigre si
X gnificãt: ꝙ reputet se vilem pec/
catoꝛẽ. Qd̉ sunt a capite vsq3 ad
pedes significatꝙ a ꝑncipio vs/
q3 ad finẽ d3 eẽ religio vera. Qd̉
sunt in modum crucis: significat
memoꝛiam passionis xp̄i. Coro/
na ꝛ capilloꝛum tonsura: signifi/
cat: eos esse reges ꝛ sacerdotes.
¶ Et de mysterio habit⁹ mona/
chalis Cassianus multum dicit
pꝛimo coll̃. vbi ait: ꝙ monachu3
vt militem xp̄i pꝛecinctum opoꝛ/
V tet incedere. Qd̉ fuit figuratum
in Helya ꝛ Joanne baptista. vi/
litas v̉o vestis significat pauper
tatem. Et in vitis patru3 parte. x.
dicitur de mysterio habitus mo/
nachalis: vbi dicitur: cuculla3 eẽ
signum innocentie. hec est ph̉ia
Y ꝛ sapientia religiosi scilicet stude/
re: vt sit vere religiosus: ꝛ sit ta/
lis interius coꝛam summo iudi
ce qualis apparet exterius in pꝛo
fessiõe. ait Hugo i didasc. Sim/
plicitas monachi est eius philo/
sophia. Sequitur. vilitas habit⁹
ꝛ simplicitas vultus: innocentia
vite: ꝛ sanctitas ꝯuersationis de/
bet docere homines. pꝛedicatoꝛ
ergo euangelicus alloquens reli
giosos de pꝛedictis conferat cum
eis hoꝛtando vt viuant perfecti/
biliter ẜm exigentiam ꝓfessionis
ꝛ status: vt sublimentur cu3 xp̄o
iudice diiudicãtes: ꝛ ꝯ̃ria dehoꝛ/
tando: ne damnentur cum mul
titudine hypocritarum apostatã
tiu3. Quibus dicit dñs Math.
xxiij. Ve vobis hypocrite ꝛc.

¶ Septĩa pars. De exhoꝛtatiõe
hominũ vt sint parati ad moꝛtẽ.

¶ Pꝛima dinstinctio. De ꝑpa/
ratione ad moꝛtem.

¶ Capitulũ pꝛimum. de vite hu
ius labilitate.

Rehabitis varijs mo
dis instructionum ex
p quib⁹ pꝛedicatoꝛ euã/
gelicus habere potest
occasionem conferẽ/
di vtiliter cum omnibus homi/
nibus ẜm status eoꝛum ꝛ mini/
sterioꝛum gradus: ꝛ hoc ẜm eta
tum varietates: vt visu3 est: nũc
vltimo q2 omnes tẽdũt ad moꝛ/
tem: maioꝛes ꝛ minoꝛes: senes ꝛ
iuuenes: diuites ꝛ paupes: inspi/
ciendum est qualiter pꝛedicatoꝛ:
omnes admoneat d̉ his que spe
ctant ad moꝛte3. Et q2 vita moꝛ/
talis est pꝛolixitas moꝛtis: pꝛout
ait Greg. super euange. libꝛo. ij.
omel. xvij. ideo pꝛimo admonẽ/
di sunt homines: ne confidãt de
vite huius durabilitate q̃ est erũ/

Z nosa mortis prolixitas. Ista eniz
vita est mors viuentiuz: vita mo
rientium: ait Aug. iiij. confessio.
est pũctalis breuitate ꝛ q̃si vola
til' trãsit⁹ velocitate ꝛ in trãseũdo
iugiter deficiens sine iterpolatio
ne. est erumnosa calamitate: cito
terminabilis ꝺ̃fectibilitate: incer
ta termiabilitate: ꝛ irredibilis ite/
ratione ante generalem resurre/
ctionem. Et de his tota scriptura
generaliter clamat. Sicut Job.
xiiij. Breues dies hominis sunt.
vbi bene Grego. moral'. xij. Et
A ibidem homo natus de muliere
breui viuens tempore. vbi simili
ter bene Greg. mor. xi. Job. vij.
Dies mei velocius transierũt q̃
a texente tela succidit. vbi bñ idẽ
Grego. mora. viij. Job. xvi. Bre
ues anni transeunt ꝛ semitam p
quam non reuertar ambulo. vbi
etiam idẽ Grego. moral'. xiij. be/
ne Job. xxxij. Nescio q̃diu sub
sistam: ꝛ si post modicum tollat
me factor me⁹. vbi bene Greg.
moral'. xxiij. Et Augu. de verbis
domini sermone. xvi. Breuis est
vita: ꝛ ipsa breuitas semper incer
ta. Et sermõe. xvij. Quid est diu
viuere: nisi diu torqueri?. Et ser
mone. xl. Diu viuere quid est nisi
ad finez currere? Sequitur. Vita
ista similis ẽ morti. Et Señ. ep'la
lxxx. Vita breuis: ꝛ quasi facula:
ꝛ quasi mors. Idem epistola. 50
Et de vite breuitate ac conditio/
nibus predictis idez Señ. de bre
uitate vite per totuz. vbi introdu
cit ꝺ̃ sus Virgilij. O ptima queq
dies miseris mortalibus eui.
Prima fugit. ꝛc. Monẽdi sunt
ergo homines ne cõfidant in vi
te huius variabilis durabilitate.
ventus. n. est vita mea. Job. vij. B
Quo nihil mutabilius. vbi bene
Grego. mor. viij. Et sunt admo
nendi existẽtes in peccato: ne dif
ferant conuerti ad dominũ Ecc.
v. Ne tardes conuerti ad domi/
num. Item Augu. vbi. s. sermo
ne. xvi. Quid differs in crastinũ
dicens: longa vita erit? Ipsa lon
ga bona sit: ꝛ sic melior erit: q̃ si
lõga: bona non sit. Si ꝺ̃o breuis
sit: bñ factũ est: vt bona sit. Qua
re vis habere longũ malum. ꝛc.

¶ Capitulũ secundum. De ex/
ortatione hominuz ad merita cu
mulanda in hac. breui vita.

ſ Imiliter sunt admonen
di qui boni sunt: vt in tã
breui vita cumulent me
rita plurima: sicut monet Eccle.
ix. Quodcũq potest manus tua
instanter operare. Et. xi. Mane
semina semen tuum. Et hoc me
rito: q2 iminet nox: in qua nemo C
poterit operari. Exemplo scilicet
laborantiũ in messe: qui die deffi
ciente: ꝛ nocte iminẽte: omni ni
xu colligũt manipulos: ꝛ in acer
uos redigunt. Sic debet fidelis
in hac vita deffectibili aggregare
cumulos meritorum. ps. venien
tes autem venient cuz exultatio/
ne. ꝛc. Dum inquit Apo. tempus
habemus operemur bonuz gal.

vlti. Ez.est de multis: qui predi- ctorum obliuiscentes: ad curam voluptatum: mundi cupiditatez: vel transitorium honorem semp aspiciunt. Quibus competit exē- pluz quod ponit Barlaam de fu giente vnicornē: & cadentez in ba ratrum: vbi arbusculaz apprehē- det: in cui⁹ radice vidit duos mu res album & nigrum quasi eam effodientes. In fundo videt dra conem horribilez: se deuorare vo lentez. De pariete vō videt exire quattuor capita aspiduz quasi eū inuadentiuz. Et eleuans oculos videt exiguum mellis de ramis arbuscule fluere: & omnium obli tus tradit se ad capienduz mellis dulcedinez: Et adaptat ibi: q sic est de peccatorib⁹. Quos vnicor nis sequens est mors. Baratruz mund⁹: Arbuscula mensura hu mane vite. Que consumitur mu re albo & nigro idest die & nocte. Quatuor aspides: quatuor sunt elementa: quorum si vnū precur rit deordinatur compago corpo ris & dissoluitur. Draco expectās diabolus est. Stilla mellis: dele- ctatio carnalis: quaz quidem ac- quirunt peccatores toto nixu om nibus alijs oblitis. Quibus dicit ps. vt quid diligitis vanitatē. &c. Dehortandi sunt ergo homines a tali inordinata & vana inquisi- tione: & hortandi ad dictorū me- moriam: & recogitationez.

D

E

C

Capitulum tertium. De mor- tis ineuitabilitate.

F

Einde admonendi sunt homines de mortis in- euitabilitate. Quis enīz est homo qui non videbit mortē ait ps. Omnes enim morimur: & quasi aqua dilabimur sup ter- rā. i. Reg. xiiij. Mors enim fuit pena inflicta Ade & posteris eius quam nullus ab eo propagatus euadere potest. Geñ. ij. Quacū- q die comederis ex eo: morte morieris. Ecc. xviij. Omne op⁹ corruptibile: i fine deficit. Et ibi. Generatio alia finit: alia nascit. Eccle. primo. Generatio preterit & generatio aduenit. Nullus er- go confidat de etatis iuuentute: de virtutis robore: de corporis sa nitate: de mundi prosperitate: q nulli parcit mors: & eque moriun tur iuuenes vt senes. & sic de alijs apoc. xx. Vidi mortuos magnos & pusillos stātes in ɔspectu thro ni. Oēs enim eque vocat mors: & nō est vt effugiamus ictus ei⁹. vndiq in nos tela iaciunt: & om nes reseruamur ad mortem: ait Señ. ij. de naturalibus. q. c. vlti. Vnde & ponit exempluz in libel lo ad Martiam: q sumus simi- les ascendentibus muz obsessuz multo hoste. Super quos descē dunt sagitte: tela & saxa: a quibus vulneramur: vel cadim⁹: per qd significant varia genera quibus homines percutiuntur. Mors enim est tributum quod omnes

G

optet soluere: ait Sen̄.v.ꝺ bn̄fi.
c.vltio di.ꝙ mors nature lex est.
H mors tributuz offm̄qȝ mortaliū.
Jō apd gētiles dicebatur pluto.i.
deus inferni vel mortis habere
tigrim. qꝛ capit omnes in tribus
etatibus scilicet pueritia: iuuentu
te: ⁊ senectute: ait Hugo. ⁊ de h
legitur in quodam antiquo scri-
pto: ꝙ cū filius vnicus cuiusdā
nobilis religionem intrasset: ve-
nissetqȝ pater: vt eum extraheret
eum non possent eum illi religio
si retinere petijt iuuenis vt possz
loqui cum patre. Quo concesso
ait patri: ꝙ si auferret vnam ma
lam consuetudinem que erat in
I terra sua: r̄diret ad seculū. Annuit
pater: ꝙ libenter faceret petens:
vt eaz exprimeret. Cui fili⁹ dixit:
ꝙ in terra sua erat cōsuetudo: ꝙ
iuuenes moriebātur sicut senes.
Et si eam auferret rediret. Licet
enim esset iuuenis timebat mor-
tem. Quod audiens pater: ⁊ vi-
dens eū constantez in proposito
ait. Nolo ꝙ ad seculum redeas:
sed hic deo seruias. Cōuersusqȝ
cū filio seruierūt ambo fideliter
deo. Ex quo ergo non est fugere
mortez: non restat nisi vt homo
viuat in xp̄o qui ē vita: ⁊ euadat
mortem spiritualem peccati ⁊ tor
menti eterni. Beat⁹ enim qui nō
K ledet a morte secunda. Apoc.ij.
Apprehēdēdo eniz vitam: euadi
tur mors vera. Mortui eiz estis
⁊ vita vestra abscondita est cum
xp̄o in gloria: col.iij.

¶ Capl'z.iiij. De mortis iugi me
moria ⁊ meditatione.

Einde admonendi sunt
hoīes ad mortis iugem
⁊ continuā meditationē
vt a peccatis retrahant: ⁊ corde
humilient: vt ad bene operandū
stimulentur: ⁊ vt vita imortalis
appetatur. Ecc.vij. Memorare
nouissima tua: ⁊ in eternū nō pec
cabis. Job.x. Nunqd non pauci L
tas dieruz meorū finietur breui:
Ubi Grego.mor.ix. Cum culpa
aium temptat: necesse est vt bre-
uitatem delectationis aspiciat: ne
ad viuacem mortem ⁊ iniquita-
tem se rapiat. Eccle.xi. Si annis
multis vixerit homo. ⁊c. Sequit
Meminisse debet tenebrosi tē-
poris. Ideo alpharabius.li. de di
uisione phie dicit: ꝙ s̄m Plato M
nem phia est tediuz: cura ⁊ studi
um ⁊ sollicitudo mortis. per solli
citudinem mortis volens intelli
gere mortificationem desiderio-
rum ⁊ carnaliū voluptatuz. His
enim mortificatis applicat anim⁹
ad curam virtutis. hec ibi Cui cō
cordat Tul. li.i.tus.q. lequens de
Socrate tota inquit phorz vita
est ꝯmemoratio mort: vt ait So
crates. Et de hoc Sen̄.epla.xx-
vij.di. Meditare mortem. Qui
eni hoc dicit meditari libertatē su N
bet. Unde in vita Johannis ele
mosinarij legit: ꝙ sic fuit antiq⁹

de imperatore: q postq̄ esset coronatus: astantibus exercitibus: veniebant monumentorū edificatores cum marmoribus diuersi coloris querentes ab eo: de q̄li metallo iuberet: suū sibi fieri monumentuz. Insinuantes ei: q tā q̄ corruptibilis ꝛ transitori⁹ deberet anime sue curam habere: ꝛ regnū pie disponere. Propter quod dictus Johānes sibi monumentū fieri volens: bonā imitationem alijs patriarchis ondit Ad hanc consideratione sūt oēs hoies admonēdi: vt nullus intumescat ď dignitate temporali: neq confidat in prosperitate mundiali: sed mortis memoriam habeat ante oculos cordis speculuz in quo considerare debet suā fragilitatem: ꝛ in morte: bonorū omnium ablatione: ꝛ mortis calamitatem. ꝛc. His enim considerationibus retrahitur homo a peccatorum libidine: ꝛ dignitatū ambitione. Job. xxxi. Quasi tumentes fluctus timui deū semp. Ubi Greg. mor. xxi. in fine dicit: q in eūte tempestate: ꝛ fluctib⁹ tumentibus: nulla nauigantibus ē temporalium cura: nulla carnalis delectatio ad mentem reducit: concteres in desideriuz veniūt amore viuendi. Homo igitur timēs deuz debito timore: precogitet iugiter finem suum: ꝛ q sicut nud⁹ egressus est de vtero matris: sic reuertet. Job. I. Et ad mortez sic considerandam hortantur omnes morituri. Ecc. xxxviij. Memento nouissimorum ꝛc. Sequitur. Memor esto iudicij mei: sic eni erit ꝛ tuum: mihi heri tibi hodie. Et q carnales voluptates ꝛ mundane delectationes impediunt hoiem ne precogitet mortez Ideo Ecc. vij. dr. Melius ē ire ad domum luctus q̄ ad domum conuiuij. In illa enim finis vniuersorum .i. vitiorum admonet Sic enim mortem considerans: alios non despicit: nec se arrogāter super alios effert. ait Sen. iij. de naturalibus. q. in fi. di. Quid clienti tuo irasceris: Sustine paululuz. Ecce venit mors: que vos pares faciet. Idem epistola. xcv. Mors omnes necat: ꝛ oēs pariter morimur. Quia vt tactum est sicut nudi mundū ingredimur: sic nudi egressuri sumus. Ecc. v. Sicut nudus egressus sum de vtero. ꝛc.

P

Q

¶ Capl'm quintū. De pparationis ad mortem dilatione.

Et quia ifructuosa ē mortis pmeditatio: nisi adsit etiam debita vite ppara tio. Jō oēs admonēdi sūt: vt sint parati ad mortē. maxime ex quo mors venit ex iprouiso: put hortat Saluator Mat. xxiiij. Uigilate q nescitis qua hora dn̄s veniet. Et. i. Thes. iiij. Dies diei tan q̄ fur. ꝛc. Sequit. Nos q diei sumus: sobrij sim⁹. Apo. iij. Si nō

R

vigilaueris: veniā tāq̄ fur: ⁊ ho/
ra qua nescis veniā. Debet ergo
quilibet esse paratus oi hora ac si
tūc deberet mori. Ideo enim de
us latere voluit nos finem nr̄m
vt dum incerti sumus qñ morie
mur: semper ad mortem parati
inueniri debeamus: ait Grego.
mor. xij. super illud Job: numer⁹
annorū tyrānidis ei⁹ incert⁹. De
bem⁹ aūt esse parati: sicut mini/
S strí assistētes regi. Luc. xij. Sint
lumbi vestri precicti. ⁊c. Et vos
siles hoibus expectantib⁹ dñm
suum: desiderio visionis dine: et
glie eterne. Seqt̄. Beati serui q̊s
cum venerit dn̄s eius. ⁊c. Sicut
enī serui illi describunt accincti:
cohibitione: libidinū: ⁊ restrictio
ne ⁊ lucernas tenere. i. fulgorem
bonorū operū: expectantes dñm
⁊c. Sic oēs fideles debent eē. Et
de hoc bñ ibi Grego. li. i. Omel.
T xxi. ¶ Item debem⁹ esse parati
ad modū metentiū ⁊ colligentiū
in messe: vt paremus nobis con
uiuia eterna. prouer. vj. Uade ad
formicaz o piger. Sequit̄ cōgre
gat enim in messe qđ comedat.
Usq̄ quo piger dormis? Sic er/
go hoies in messe mane surgunt
ꝯtinue colligūt: ⁊ añ noctē nō di/
mittūt. Sic deb̄ qlib̄ fidelis col
ligere manipulos meritorū. Qui
enim colligit in messe: filius sapi
ens est. ⁊ q stertit estate: fili⁹ con/
fusionis. puer. x. Jō ps. Uenien
tes aūt veniēt. ⁊c. ¶ Itē debem⁹
parati esse ad modū pugnātium
⁊ certantiū in stadio. Qr enim in V
ꝯtinua pugna sum⁹ cū mult̄ ho/
stibus. iō vt boni bellatores sem
per vigiles ⁊ parati esse debem⁹
eph. vi. Nō est nobis colluctatio
aduersus carnē ⁊ sanguinē: sʒ ad
uersus principes ⁊ ptātes. Luce.
xviij. Quis rex itur⁹ ad bellū cō
tra aliū regē nō pri⁹. ⁊c. ¶ Item
debem⁹ esse parati ad modū ho
minū debentiū reddere rōnem
dño suo de bñficijs perceptis: de
debitis seruitijs ommissis: de pec
catis cōmissis: de tpoꝝ ⁊ aliaruʒ
rerū abusióib⁹: ⁊ de lucris spūa
libus neglectis. Tales eni' multū X
solliciti sūt: ne si deficiāt puniātur
Luc. xvi. Redde rōneʒ vilicatio
nis tue: Et Math. xxv. Dñe qn
q̄ talenta. ¶ Itē debem⁹ iugiter
nos parare ad modū edificātiuʒ
in ꝓpria hereditate: ⁊ thesauriçā
tiū. Math. v. Theusauriçate vo
bis thesauros in celo. Luce. xv.
Facite vobis amicos de mamōa
iniqtat̄. ⁊c. Uñ narrat Barlaam
ponēs exēplū de ciuitate cui mos Y
erat: vnū oi anno assumere pro
pricipe: ⁊ in fine anni eū nudum
exulari. Ueniēs autē sapiēs qdaz
p pncipe: ⁊ legē audiēs: trāsmisit
oia sua ad exiliū. Ad qđ veniens
in fine āni inuenit sufficiētiā. Ci/
uitas ē mūdus: in fine nudans ⁊
expoliās exeūtē. Exiliū: celū. a q̄
exulati sum⁹: ad qđ debem⁹ bo/
na nostra mittere: merita ⁊ pmis

thesauriçando. Itē debem⁹ para
Z
re nos ad modū itinerantiū ⁊ eū
tiū ad festū regiū: ⁊ festinare: ne
porta claudat̄. Math.xxv. d gn
q̄ virginib⁹ prudentib⁹: ⁊ qnq̄
fatuis: quaꝝ prime intrauerunt:
alie v̄o nō quia clausa est ianua.
¶ Itē debemus nos parare ad
modū spōsarū: iugiter studētiuʒ
placere spōsis suis. Apo.xix. Ue
nerūt nuptie agni: ⁊ vxor ei⁹ pre
parauit se. Quia igit̄ in morte gli
bet occurit dn̄o suo: semper dʒ eē
parat⁹: eoq̄ ignoret horā. Luce.
A
xij. Jō ⁊ vos estote parati: q: qua
hora: ⁊c. Amos.viij. Preparar̄ i
occursū dei tui isrl̄. Et eo studio
sius dʒ se glibet parare: q̄ in mor
te nō est iuenire indutias ad am
pliorē pparationē: nec pōt hō p
longare vitā. Job.xvj. Cōstitui
sti termios ei⁹: q pteriri nō pote
rūt. s. vltra diuinā ordinationē ait
ibi Greg.mor. Non eni est in
hois ditione phibere spūm. nec
hʒ ptātē i die mortis. Ecc.viij. Et
de hoc Grego. sup euan. Omel.
B
xij. narrās de quodaʒ nobili noie
Crisorio q fuit plen⁹ vitijs. Qui
ad extrema veniēs: aptis oculis
vidit teterrimos ⁊ nigerrimos spi
ritus circa se minari sibi ⁊ inuicē
q̄ eū raperēt ad inferna. Qui ce
pit tremere: palescere: ⁊ sudare:
ac magnis vocib⁹ idutias petere
⁊ dicere filio suo mōacho: tu me
suscipe in fide tua. ⁊ i illis clamo
ribus ⁊ algoribus, de habitaculo
carnis euulsus est. De q̄ nimiruʒ
constat ait Greg. q̄ non propter
se vidit hoc: sʒ pp nos: vt ei⁹ visio
nobis psit: q̄s adhuc dīna patia
longanimiter expectat. Et iō sub
C
dit. Nos ergo sollicite cogitem⁹
ne nobis inuacuuʒ tēpora tran
seant: ⁊ tūc queram⁹ ad bn̄ agē
dum viuere: cū iā ɔpellimur cor
pore exire. Id ergo tp̄s qd̄ fuge
re tūc nō licet dʒ modo cogitari
dū licet. ⁊ illa hora nr̄i exit⁹ semp
intuēda. Ecc.xiiij. Quodcūq̄ pt
manus tua. ⁊c.

¶ Capl'm sextum. De errore il
lorū q sibi mortē intulerūt.

E qm̄ error fuit gētiliuʒ
q: mors est optāda oib⁹
⁊ qa virtutis est siue con
stantie ⁊ magnitudis: q̄ hō infe
rat sibi mortē. Quē errorē tangit
Aug.i.de.ci.c.xxij. narrās de di
scipulo Platonis: quē ferūt lecto
li. Platonis: vbi de aie imortali
D
tate disputauit: se precipitē de mu
ro dedisse: atq̄ ita ex hac vita mi
grasse ad eā quā credidit meliorē
Et ibideʒ de Catone q se necauit
eoq̄ fuit iuidus glie Cesaris: p
ut ait Cesar de eo: sicut dicit Au
gu. ibi. De q̄ Sen̄. epl'a.xxv. Ulti
ma illa nocte: Platonis librū le
git. s. cato. posito ad caput gladio
Duo hic i reb⁹ extremis psperē
rat: alterū: vt vellet mori: alteruʒ:
vt posset. Seq̄r. q̄ stricto gladio
ait ad fortunā. Nihil ingt egisti:
⁊ ipressit mortiferū corpori vuln⁹

postea dilatauit. ꝑut dr̃ ibi. Ubi
E ét refert de alio: ꝙ cũ vidisset: na
ué teneri ab hostib⁹: ferro se trãs
uerberauit. Et cũ q̃rerẽ vbi esset
iperator: bñ inqt se hẽt. ⁊ ibi õ cõ
silib⁹. Et de dcõ Catone ait Se
ne. ep̃la. lxxxviij. di. ꝙ q̃ die repul
sus est de ꝑfectura luxit: ⁊ q̃ no
cte pitur⁹ erat legit: eodẽ loco ha
buit ex ꝑfectura ⁊ e vita excidere
F Oia eni que acciderãt: ferenda
sibi ꝑsuasit. Fuerũt aũt duo Cato
nes ãbo ṽtutis amatores. maior
s. Cẽsorin⁹ auũcul⁹ minoris. ꝓhoꝛ
pitissim⁹. Minor nepos ei⁹ rigi
dus dictus ⁊ vticẽsis: qa vtice se
pemit. Narrat etiã ibi Señ õ mľ
tis gentilib⁹ q se necauerũt. Sic
de Lucretia. ꝑut ait. Augus. vbi
s̃. c. xx. Ubi bñ iprobat hũc erro
rẽ. di. ꝙ nũq̃ diuit⁹ ꝑceptũ per
missiũue repit: vt vel ipsi⁹ adipi
scẽde imortalitatis ai: vel vlli⁹ carẽ
G di cauẽdiq; mali nobisipsis necẽ
iferam⁹ Nã ⁊ ꝓhibitos nos: in
telligẽdum est Exodi. xx. vbi lex
ait. Nõ occides. s. nec te nec aliũ
ait ibi Aug. Et de hoc Josephus
contionãs ad iudeos bñ: ꝑut ait
Hegipp⁹. li. iij. Uolebãt eni iudei
aliqui inclusi a Romanis se neca
re. Ad q̃s Josepp⁹: Nature vin
culo aia cõiunca est corpi. Quis
H ergo ai e ⁊ corpis deo placitũ ꝯtu
berniũ irrũpe vel dissonare aude
at? Seq̃t. Dei possessio sum⁹ deo
seruitiũ debem⁹: q̃si fui expecte
mus iperia: q̃si iũcti refuem⁹ vi

cula: q̃si fideles bñ depositũ cu
stodiam⁹. Nõ recusem⁹ vite hu
ius mun⁹: nõ refugiam⁹ donũ ce L
leste. Si hois dicta reijcias: ꝯtu
meliosus es. Quãto magis suar
debemus qđ a deo accepimus?
Exẽplũ de Abraã: Job: ⁊ Dauid
q ait. Educ de custodia aiaз meã
Seq̃t ibi. Nãe lex valida ẽ: vel
le viuere: nec sibi mortẽ assiscer.
Et p⁹. Depositũ dei ẽ: aia in corpe
Et si hois depositũ violare: pena I
infamie ẽ: q̃to magis depositũ
dei. ¶ Nõ igit ẽ ex magnanimi
tate: ꝙ hõ inferat mortẽ sibi: sз ex
pura fatuitate: ⁊ errõea credulita
te: ait Aug. vbi. s̃. Et ex iteriori cõ
scie horror ⁊ ãgore ait ph̃s. Ethi.
ix. di. ꝙ pp malitiã aliq fugiũt vi
uere: ⁊ iterimũt se. Querũt enim
mali cũ qb⁹ ꝯmorẽt: ⁊ fugiũt. Re
cordãt eni mľtoꝝ ⁊ difficiliũ. Se
quit. Nihil amabile hñtes patiũt K
i seipsis nec gaudẽt: ⁊ iñ ẽ: ꝙ se iti
mũt. Uel hoc facit hõ ex hostis M
sugestiõe: ⁊ seductiõe: ait Hug.
ij. de sacramentis. parte. xvi. c. ij.
Ubi di. de quodaз peregrino eun
te ad sanctuз Jacobum: ⁊ dimis
so a sotijs. Cui obuians quidam
venerabilis habitu: iter alia sua
sit sibi. ꝙ nihil magis expedit vi
ro iusto: q̃ festinanter exire õ vi
ta: ⁊ si via alia non deẽ: manu ꝓ
pria mortez lacessat. Et sic ille ar
repto ferro iugulauit se. Quez in L
uentum socij reducunt ad vicuз
vnde exierant: ⁊ hospitem accu

sant. Qui sciens inocentiā suā pe
tijt a deo tota deuotione auxiliū
L Et surrexit q mortuus fuerat: ꝛ
narrauit rē gestā: ꝛ se ab eo q faci
nꝰ sibi suggesserat asseruit ad tor
menta deductū: sibiq; sanctum
Jacobum occurrisse: ꝛ ereptū
ad tronū iudicis perductum: vt
vite redderetur obtinuisse. Absit
igitur a fidelibus dictus error: vt
scienter ꝛ ex industria ingerant si
bi mortem.

¶ Scd̄a distinctio: De mortis multiplicitate ꝛ terrore.

¶ Capl'm primum. De mortis distinctione.

Ex dictis pz: ꝙ nō om
nibus optāda ē mors
e Imo timenda malis:
eo ꝙ mors peccatoꝝ
pessima. ait ps. Et cū
q̄druplex sit mors: put ait Aug.
ad Orosiū. s. Mors corporis
que ē sepatio aīe a corpe. Mors
anime: que est sepatio dei ab aīa
M per peccatum. De quibꝰ Math.
iiij. Dimitte mortuos sepelire mor
tuos suos. Mors anime. s. pene
eius solius ante iudicium: qualis
fuit pena diuitis epulonis Luce.
xvi. Et mors corporis ꝛ aīe post
iudicium in inferno: qn̄ dicet dā
natis: Ite maledicti ꝛc. Math.
xxv. Omnes has mortes dz pec
cator timere.

¶ Capitulum secundum. Qd̄
L mors prima. s. corporis est timē
da malis.

Primam mortē. s. corpis
debet timere peccator ob
ablationem oīum dele
ctabilium: ob eternitatem omniū
inediarū: ob multitudinem pena
rum: ꝛ desperationem remedio
rum ꝛ suffragiorum post hanc vi
N tam. Job. xxvi. Diues cum dor
mierit nihil. ꝛc. Unde bene Gre
go. de hoc. mor. xxviij. exemplifi
cans de diuite epulōe in inferno
sepulto: ꝛ de stulto ꝓponēte: hor
rea dilatare: cui dr: stulte. hac no
cte repetent aīam tuā a te. Luc.
xij. Ideo. sapie. v. Quid nobis ꝓ
fuit supbia nostra. ꝛc. Et ad pene
aggrauationem: predicta eueni
unt impio tempore quo non esti
mat. Job. xxxiiij. Subito morient
ꝛ nocte media. ꝛc. Ubi Gregoriꝰ
mor. xxv. di. Subitum est quod
ante non cogitat. Ideo dicuntur
mori subito: qr non precogitant.
Uere enim mors peccatorū pes
sima: ideo timenda. Ecc. xliiij. O
mors q̄ amara est memoria tua
homini iniusto. Unde ꝛ ad ma
iorem pene aggrauationem: qui
busdam impijs anteq̄ exeant e
vita ostendit deus penam infer
nalem. Unde narrat Beda de ge
O stis Anglorum de quodam in
solente: quē infirmantē monuit
rex Keredus vt ꝯfiteret. Qui re
spondit: ꝙ tunc nō faceret: ne so
dales ex hoc sibi postea insultarēt
sed cum surgeret de infirmitate fa
ceret: Infirmitate quoq; aggra

ante iterum monuit eū rex. Qui
ait: q̄ nulla esset sibi vtilitas con
fiteri: Eo q̄ duo iuuenes pul//
chri intrauerāt: quorum vnꝰ por
tabat librum pulcrū: vbi scripta
erant omnia bona que fecerat lȝ
pauca. Postea inq̄t itrauit exer/
citus malignorum spūum: quoꝝ
maior ꝑtulit librum horrende vi
sionis: enormis magnitudinis ⁊
pōderis importabilis. vbi scripta
sunt scelera mea teterrimis litte/
ris. Qui dixerunt ad illos albos
iuuenes. Quid vos hic statis? iste
noster est. ⁊ illi: verum est inqui/
unt. Ducite eum in cumulū dam
nationis. Duo igitur percusse//
runt me: vnus in caput: alius in
pedes. Et cum se pertingerint .s.
ictus moriar: ⁊ portatus a demo
nibꝰ pertrahar ad inferna. Et sic
factum est. Non autē propter se
hoc vidit: cui nihil ꝓfuit ait Be/
da: sed ꝑ illis q differunt penitē
¶ Ibidem legit de quodam fa/
P bro monaco viuente negligēter
in monasterio: sed sustinebat ꝑ/
pter operum necessitatem. Ser/
uiebat eniȝ ebrietati: ⁊ aliis vitiis
magisq̄ nocte residere i officina
sua inuentus est: q̄ ad psallendū
ire. Qui infirmatus: ⁊ ad extre/
ma deductus vocans fratres ait
videre se inferos apertos: ⁊ Sa/
than demersum in profundū cū
Caypha ⁊ ceteris qui xp̄m occi/
derunt: sibiq̄ locū iuxta eos pa/
ratum. Cumq̄ ad pniam horta

ret: ait desperans: q̄ sibi locꝰ nō
erat: vitā mutandi: ex quo vide/
ret iudicium suum esse completū
Et sine viatico mortuus: et̄ mo/
nasteriū est sepultus. Hoc vidit:
vt desperatus de salute: miserabi
lius periret. Sicut ⁊ beatus Ste
phanꝰ vidit celos apertos: vt io/
cundius ascenderet Act. vij. Ho
mini ergo ipso timenda est mor
prima: ⁊ multo magis alie mortes
Mors eniȝ corporis: nō est nisi
vmbra mortis: ait Greg. mor. xi.
sup illud Job .xiij. Producit in
lucem vmbrā mortis. ⁊ est vt sō/
nus ait idē. mor. xij. sup illō Job. Q
xiiij. Nec ꝯsurget de somno suo.
Mors aūt aie .s. per peccatū ma
gis est timēda q̄ corpis Mors
enim anime est. cum eam deserit
deus: sicut mors corporis: cū il/
lud deserit aīa. ait Aug. xiiij. d ci.
c. i. Quāto igitur deus est melior
aīa: tanto peius est: ab eo deseri:
q̄ ab anima. Jō sancti sustinue
runt mortem corporis: vt vitarēt
peccatuȝ. Unde Susanna Dan.
xiij. ait Melius mihi est absq̄
opere incidere in manus vestras
q̄ peccare in ꝯspectu dn̄i.

¶ Capl'ȝ tertiū. Qualiter mors
scd̄a timēda est bonis ⁊ malis.

Ualiter autem timende R
q sunt alie mortes siue .s. pe
ne eterne solius anime:
siue ale ⁊ corporis: quarum vtra
q̄ dr̄ mors secunda: pȝ ex verbis
Aug. xxi. d ci. c. iij. Ubi ait. mors

prima animā nolētem pellit. secū
da animaꝫ volentē in corpore te
net. Ideo sempiterna mors: quā
do nec viuere poterit anima: deū
non habendo: nec carere dolori
bus corporis moriendo. Idē li.
xix. in fi. Mors secunda dr̄: qua
nec anima viuere dicenda est: q̄
a vita deo alienata erit: nec corp⁹
q2 eternis doloribus subiacebit:
ac per hoc durior: q2 morte finiri
non poterit. Quā dure aūt ꝛ dire
sunt mortes iste: pꝫ ex tormento
rum multitudine: eternitate: con
tinuitate irremediabilitate: ꝛ ex p
S petua demonū societate: ꝛ sub eis
reclusione. Ideo apoc. xx. dicitur
ꝙ diabol⁹ missus ē i stagnū ignis
ꝛ sulphuris: vbi bestia ꝛ pseudo
prophe cruciabunt die ac nocte
in secula. ꝛ super omnia erunt di
re pene ex separatione a dei visio
ne ꝛ sanctorum societate: ait Cri
sost. super Math. Omel. xxiiij.
T Multi gehennam abhorrent:
ego autem casū illius glīe multo
amarioreꝫ gehēne pena aio. Se
quitur. Deceꝫ milia qs ponat ge
hennas: nihil tale dicet: quale ē a
beata glīa excidere. a xp̄o audire
q2 non noui vos: incusari: ꝙ esu
rientem vidimus nec cibauim⁹
Certe decem milia melius est su
stinere fulmina: ꝙ̄ facieꝫ illā mā
suetissimā videre a nobis auersā
ꝛ tranquillū illius oculum nō fe
rentē videre nos. Ideo signāter
V dr̄ Math. xxv. Ite maledicti in
ignem. In hoc enim quod dicit
ite notat a visiōe dī separatio. In
hoc qđ ait: in igneꝫ eternū: pena
ruꝫ inflictarū magnitudo ꝛ mul
titudo. Apoc. xx. Infern⁹ ꝛ mors
missi sunt in stagnū ignis: h̄ est
mors scđa. Predicator ergo di
uin⁹ hortet eos q̄s alloq̄t: ad di
ctas mortes timendū: ꝛ ad vite
correctionē: vt eas euadant. Qui
eni vicerit. s. voluptates: cupidita
tes: ꝛ ambitiōes: non ledet a mor
te secunda. Apoc. ij.

¶ Capl'm. quartū. De morte san
ctorum ꝛ eius preciositate.

Quamuis autē mors san
ctorū sit preciosa in ꝯspe
ctu dei ꝛ merito appeten
da ob diuine visionis felicitatem
post hanc vitam: prout ait Apo.
phil. i. desiderium habēs dissolui X
ꝛ esse cum xp̄o: tamen vir iustus
conformet se voluntati diuine de
viuendo vel moriendo. Vñ seq̄t
ibi. Permanere in carne: neces
sariū ꝓpter vos: Sicut habetur
de beato Martio. Et licet vir iu
st⁹ spet cū xp̄o regnare p⁹ mortē
vir eni iust⁹ spat in morte sua. ꝓ
uer. xviij. Vñ dicebat ꝓpha ille
optās. Numeri. xxiij. Moriat
anima mea morte iustoruꝫ. Tūc
enim liberat de exilio: ꝛ intrat he
reditatē. ps. Cum dederit dilec̄
suis somnū: ecce hereditas domi
ni. Et tūc nascit ortu glioso. Pro Y
pter quod dies mortis sanctoruꝫ
dicuntur natalitia. Job. xi. Cū se

consumptum putaueris: orieris
vt lucifer: Unde Seň epl'a.xviij.
Y loquens de virtuoso: di. q mors
eius eterni natalis est dies.

¶ Capl'm quintū De terrore ele
ctorū in morte: ⁊ de hostis antiq
infestatione.

Amen morte iminente:
timere debet: ⁊ se studio
sius iust⁹ pparare. Job.
Hec operat de⁹ trib⁹ vicib⁹
Ubi Greg.mor.xviij.di. q cum
de oibus iusti diuina iudicia per
timescant: tunc tamen vehemen
ter hec metuūt: cum ad soluēdū
carnis debitum venientes: distri
Z cto se iudicio propinquare cernūt
Et fit tanto timoratior: qto retri
butio eterna vicinior. Uñ ⁊ Sal
uator solutioni carnis appropin/
quans ⁊ membrorum suorū spe
ciem seruans: fact⁹ in agonia: p/
lixius orare cepit: non pro se. sed
mentis nostre certamen expressit
morte appropinquante. Sequit.
Considerandū: q nec hoc qdez
sine aliquo reatu est: quod lauda
biliter gessimus: si remota pieta/
te iudicemur. Jō ps. Nō intres
in iudicium cum seruo tuo dñe.
Et.i.cor.iiij. Nihil mihi consci⁹
su3. Jac.i. In multis offendim⁹
oēs. Et.i.Jo.i. Si dixerimus: qa
peccatū non habemus: nosipsos
seducimus. Quid facient tabule:
si tremūt colūne? Aut quomodo
virgulta imobilia stabunt: si pa/
uoris hoc turbie celi quatiuntur?
Job.xxvi. Colūne celi cōtremis
cunt ⁊ pauēt ad nutū eius. ¶ Et
merito quis tunc timere debet:
tum propter peccatorum multi/ A
tudinem ⁊ ignorantiā iustificatio
nis de illis vt tactum est .§. tum
ppter bonoꝝ factorum impuri/
tatem. Jsai.lxiiij. Omnes iustitie
nostre quasi pann⁹ menstruate.
Job.ix. Si lotus fuero quasi aqs
niuium. Sequit. Tantu3 sordib⁹
intinges me. Mala eni3 nostra
pura mala sunt: sed bona nostra
non sunt pura bona: Ait Greg.
mor. vl.in fi. Job.xxxviij. In q
habitat lux. vbi Greg.mor.xxix.
Uhe laudabili vite hoium. si re/
mota pietate iudicemur: quia vn
de ante oculos iudicis placere se
suspicatur: obruitur. prouerbio/
ru3.xxvj. Quis homo poterit in
telligere viam suam. Ecc.ix. Ne
scit hō an amore vel odio dign⁹
sit.⁊c. ¶ Ite3 debet quis timere
ob iudicis inflexibilis equitatem
zelus eni ⁊ furor viri non parcet
in die vindicte. prouer.vi. ¶ Itē
dz tunc timere propter hostiū in B
sidiantium fraudulentiā: qa sicut
cruenta bestia astitit btō Marti
no: vt eu3 temptaret: vel terreret
tunc enim homo securus dz esse
Unde legit in vita beati Ber. q
cum infirmaret: ⁊ extremu3 tra/
here spm videret: affuit Sathan
iprobis accusationibus eum pul
sans. Qui vbi omnia persecut⁹
est: ⁊ viro dei pro parte sua respō

dendum fuit:nihil territus reſpõ
dit. Fateor:non ſum dignus:nec
proprijs meritis poſſum regnuʒ
celorum obtinere. Ceterũ. Dupli
C ci iure illud obtinens dñs meus.
ſ. hẽditario iure patris:ꝛ iure paſ
ſionis: mihi alterꝝ horum dona/
bit. Ex cuius dono illud mihi vi
dicans iure: non confundor. Et
in hoc confuſus hoſtis abſeſſit:ꝛ
vir dei in ſe reuerſus:quieuit. Ip
ſe eniʒ hoſtis calcaneo ſemper in
ſidiatur.i.fini hoīum. Geñ.iij.

Capitulum ſextuʒ De ſancto
rum qualitate: ꝛ meditatione in
morte.

Uantũmcũqʒ auteʒ ſan/
cti:morte iminente time
re debeant:confidere tñ
dbẽt ꝛ ſperare in deo:ꝛ iugiter co
gitare de ſtatu in quo ſunt. E ſi q̄
obmiſerunt de his que agere de
D buerunt:ꝛ ꝙ ituri ſunt ad tribu/
nal eterni iudicis.corã eo de om/
nibus reſponſuri. Ideo de beato
Aug.legiẗ in vita ſua:ꝙ ante pro
ximum diẽ obitus ſui:libros om
nes a ſe dictatos ꝛ editos recen/
ſuit: ꝛ quecũqʒ in eis recognouit
aliter q̄ʒ habet eccliaſtica regula
a ſe fuiſſe dicta vel ſcripta cũ ad
huc vſum eccliaſticum min⁹ ſci/
ret:correcta ſunt ab eo: ꝛ librum
vnũ retractationũ fecit. Et ibi
dem legiẗ:ꝙ iuſſit:pſalmos dauí
ticos q de pnia inſcribũẗ põi ad
parietem:quos ꝛ legebat:ꝛ legẽ/
E do iugiter flebat. Et ne intentio
ſua ab aliquo impediretẗ:ante fer
me decem dies q̄ʒ e corpore exi/
ret poſtulauit:ne quis ad eum in
grederetẗ:niſi tm̃ horis quib⁹ me
dici intrabant:vel cũ ſibi refectio
inferretẗ. Qđ factum eſt. Si ergo
tantus ſanctus ſic fuit ſtudioſus
ad corrigenda que corrigi debue
runt. ꝛ ſic in oratione aſſidu⁹: ꝛ tã
ſollicitus:ne eius intentio a diui/
na contemplatione impediretur:
q̄ʒto magis qlibet alius debet eẽ
in huiuſmodi ſtudioſus? Horaʒ F
enim mortis: valde ſancti timue/
runt. Unde in vitis patrum li.ij.
parte.iij.ait.abbas Helyas. Treſ
res timeo. Una ẽ:qñ aīa egreſſu/
ra eſt đ corpore. Alia quando oc
curſurus ſum deo: Tertia:quan/
do contra me ꝓferenda eſt ſnīa
Sequiẗ ibi.ꝙ Theophilus ep̄us
moriturus ait. Beatus es abbas
Arſeni: qꝛ ſemper hanc horam
ante oculoſ habuiſti. Et parte.xi.
dẗ ꝙ abbas Aghaton quãdo fu/
it moriturus tribus diebus man
ſit imobilis aptos tenẽs oculos:
Ad quẽ frẽs: Abba vbi es? Qui
rñdit. In cõſpectu diuini iudicij
aſſiſto. Cui fratres? Et tu pater ti
mes? Et ille. Laboraui ſemꝑ q̄
potui virtute in cuſtodiendis mã
datis dei. Sʒ homo ſuʒ:ꝛ neſcio
ſi placuerunt opa mea corã deo
qꝛ aliter ſunt iudicia hominũ ali/
ter dei. Nec preſumo: niſi cũ ve/
nero ad deum. Cũqʒ vellent am
plius interrogare ait. Nolite mıſ

tum loqui q: occupatus sū. Quo
dicto: mortuus est in gaudio. Jō
G segt ibi. Memor esto semp exi/
tus tui: ⁊ ne obliuiscaris eterni iu
dicij: ⁊ ñ erit delictum in aīa tua.
¶ Caplm septimū. De angelorꝫ
aduentu ad sanctos morientes:
⁊ de reuelatione glorie.

Ancti ergo ⁊ timēt mor
tem vt dictum est: ⁊ ta/
men morte appropin//
quāte gaudēt ob spē diuine visio
nis: ⁊ liberatiōis ab ergastulo exi
lij. ⁊ peregrinationis: ⁊ a fastidio
huius vite mortalis exēplo apo/
stoli Phil.i. vt dictum est: ⁊ exē
H plo Joannis euangeliste. qui de/
siderauit ire ad conuiuium eter/
num cū fratribus suis: et exem/
plo aliorum sanctoruꝫ. Ideo ps.
Educ de custodia. animam meā
Unde sanctis morientib⁹ fiebāt
reuelationes de sua gloria ad eorꝫ
confortationē. Sicut ait Grego.
iiij. dialo. de paupere paralitico
qui pauperibus errogabat qcqd
de elemosyna habere poterat. Et
in doloribus gratias agens lau/
dibus dei vacabat. Qui moriēs
ait astantibꝫ. Nū auditis q̄nte lau
I des resonant in celo? qui mor//
tuus est: ⁊ mira fragrantia reple/
ti sunt omnes vsqꝫ post ei⁹ sepul
turam. Similiter Gregori. super
euā. li.i. Omel. xv. di. de scis mu
lieribus. Sicut de Romula: ad
quaꝫ in morte venerūt duo cho
ri quasi viri psallentes: ⁊ quasi fe

mine respondentes et de Cassia K
que ait in exitu. Recedite: xp̄us
venit. Sicut eni damnatis qbus
dam ad cumulum pene ōnse sūt
damnationes sue: vt dictum est
supra: sic sanctis: ad augmentuꝫ
glorie reuelanť eterne remunera
tiones sicut predictis.
¶ Capitulum octauum. De vti/
litate habēdi viros sanctos i mor
te astantes.

T āt tyrānica hostis sce/
v uitia arceať: ⁊ hō orōni
b⁹ adiuueť: expedit mo/
riēti hr̄e circa se fideles ⁊ sāctos
ait Greg. super euan. li.i. Omel.
ix. de quodam moribus peruerso L
in quodam monasterio. Cui cuꝫ
in extremis fratres astarēt: clama
uit. Ecce draconi datus suꝫ ad de
uorandum. Cui cum fratres di/
cerent: signum crucis imprime
tibi: respōdit volo me signare sꝫ
non possum: qa a dracone bra/
chia mea comprimunt: ⁊ iam ca
put absorbuit. Et cum hoc dixis/
set pallens ⁊ tremens: fratres ce
perunt orationi vehementer insi
stere: ⁊ oppressum a demone pre
cibus adiuuare. At ille subito ait M
Deo gratias. Ecce eniꝫ ad oratio
nes vestras fugit draco q me ce/
perat. ⁊ mox seruiturum se deo: ⁊
verum monachuꝫ esse deuouit.
Ac diuina dispositione: prolixa
ei⁹ vitia plixior egritudo purga/
uit. Patet ergo orationum effica
cia in fugando demones: necnō

⁊ vtilitas sanctorum virorū astā-
tium cica morientes. Ideo vnus-
quisq; procuret: eos habere in
morte.

¶ Tertia distinctio. De qualitate
eorum que morientibus prosunt.

¶ Capl'm primū. Quantū ꝓsūt
pompe exequiarū vel loca sepul-
turarum.

Ex predictis patet aliq̄-
liter quomodo se de-
e bet homo preparare
ad mortem in tota vi-
ta sua: ⁊ specialiter q̄-
liter se debet preparare iminente
N morte: ⁊ se habere in ipsa morte
quia ea que sequunt̄ mortē: qua-
lia sunt curatio funeris: conditio
sepulture: pompe exequiarū ma-
gis sunt viuorum solatia q̄ defū-
ctorum subsidia. si enim aliquid
prodest impio sepultura. pompo-
sa ⁊ preciosa: oberit pio vilis aut
nulla: ait Aug. de cura agenda ꝓ
mortuis post principiū. Ubi nar-
rat de corporibus sanctorū mar-
tirum ignibus crematis: ⁊ cineri-
O bus proiectis in Rhodanū flu-
uium: ne qualitercunq; eorū me-
moria relinqueret. Quod diuini-
tus est ꝑmissū: vt discerent xp̄ia-
ni in confitendo xp̄m: dum hāc
vitā contemnerēt: multo fortius
sepulturā. Unde legit̄ in vitis pa-
trum li. ij. parte. xix. de impio ho-
norifice sepulto: ⁊ de iusto solita-
rio a feris comesto. Et cuidā de
hoc admiranti dixit angelus: q̄
q: impius habuit paruum bonū
opus in seculo recepit in sepultu-
ra mercedem: ⁊ q: alius modicū
habuit culpe: recepit hic penā in
ferarum comestione. Et ibi d̄ ma-
P tre cuiusdā virginis impia ⁊ ho-
norifice sepulta: ⁊ de patre iusto
viliter sepulto: ꝓpter eandē cām.
¶ An autē mortuis prosit in ec-
clesijs sepeliri: Aug. ibidem que-
rit ⁊ determinat: q̄ si desint sup-
plicationes que fiunt pro mortu-
is recta fide ac pietate: puto: q̄
nil proderunt spiritibus eorum
quorū in locis sanctis exanima-
ta corpora ponerent̄. Ideo cū fi-
delis mulier de qua loqtur ibi de-
Q siderauit: in basilica matris corpus
filij tumulari. siqdē credidit illius
animam meritis matris adiuua-
ri: hoc quod ita credidit: supplica-
tio quedam fuit: ⁊ hoc profuit si
quid profuit. Et q̄ ad idem sepul-
chrum recurrat animo: ⁊ filium
precibus magis magisq; comen-
det. Adiuuat defuncti spūm non
mortui corporis locus: sed ex lo-
ci memoria viuus matris affectus.
Item Aug. i. d̄ ci. c. xiiij. idem in
patre: vbi ait: q̄ exequiarū pom-
pe ⁊ hmōi sunt magis solatia vi-
uorum q̄ subsidia defunctorum.
Non tamen vt ait ibi contēnen-
da ⁊ abicienda sunt corpora de-
fūctorum maxime iustorum: qui-
bus tanq̄ organis ad opera bona
vsus est spiritus sanctus. Qd̄ aūt
R antiquorum iustorū funera of-

ficiosa pietate curata sunt: ꝛ exe- ge celebrate: ac sepultura proui- sa: vt de Abraã ꝛ eius vxore: de Jacob ꝛ Joseph: ꝛ de Tobia qui cõmendatur propter sepulturaꝫ: ꝛ etiaꝫ corpus dñi legitur hono- rifice sepultũ. ꝛ sic de alijs. Hec auctoritates ait Augu. non hoc admonent: ꝙ iusserint vllis ca- daueribus fieri. sed talia pietatis officia placent deo ad fideꝫ resur rectionis astruendã. ꝛc. Hec Au gu. et Greg. iiij. dial. bñ de sepul- tis in ecclesia. Sicut de sanctimo

S niali q̃ carnis habuit ꝯtinentiam sed lingue procacitatem ꝛ turpi- loquium: Que cum esset sepulta in ecclesia: visum est nocte custo di ecclesie: ꝙ corpus illius añ al- tare per medium seccabat: ꝛ pars superior igne cremabat: altera re manente intacta. Cuius combu stionis signum in crastino appa- ruit in marmore. Ex quo patꝫ: ꝙ his quibus peccata non fuerunt dimissa: ad vitandum iudiciũ lo ca sacra iuuare non possunt. Ibi dem etiam narrat de diuite in ec clesia sepulto dato precio. Et no- cte apparuit Faustinus martyr i cuius ecclia corpus humatũ erat

T custodi ecclie dicens. Dic episco- po: vt proijciat hinc carnes has fe tentes quas posuit. Qd nisi fece- rit: die trigesima morieť. Quã vi- sionẽ timuit ille nuntiaꝛ episcopo licet esset rursuꝫ admonitus. Die vo trigesima eps rediens ad le- ctum incolumis inopinata mor- te defunctus est.

¶ Cap. ij. De modica cura quaꝫ habebant antiqui de sepulturis.

D E talibus vo non mul- tum curabant sancti. Si cut legiť in vitis patrum li. ij. parte. xv. De abbate Arsenio cui dixerunt discipuli. Quid pa- ter faciemus: qꝛ nescimus mortu um sepelire: Quibus senex Ne- scietis mittere funẽ in pede meo ꝛ trahere me in montem: Et cuꝫ esset spiritum traditurus vidẽtes eum flentem dicũt. ꝛ tu pater ti- mes mortem: Et ille In veritate timeo ꝛ timor q hac hora mihi est fuit semper in me ex quo fact' suꝫ monachus. Et sic in pace ge nit. Qualiter etiã phi parũ cura- runt de sepulturis ait Señ. de trã quillitate animi. c. xviij. di. ꝙ cum tyrãnus minareť mortem ꝛ inse- pulturam Theodoro pho respõ- dit. O te ineptũ: si putes mea in- teresse an super terraꝫ: vel sub ter ra putrescam. Et de hoc eodem Señ. de remedijs fortuitorũ. In sepult' iacebis. s. dicet aliqs. Cui ille facilis iactura sepulcri. Si ni hil sentio: nihil ad me pertinet in sepulti corporis pena.

¶ Caplm. iij. De varietate ꝯsue tudinum apud gentiles de corpo ribus mortuoꝝ.

D E varijs vo ꝯsuetudini bus gentiliuꝫ circa mor- tuos recitat Hierony. I

Iouinianũ dí. ꝙ quidam scilicet Massagete cognatos ꝛ propinquos deuorant dicentes: honestius ꝛ rectius eē: vt a se potius ꝙ̃ a vermibus comedãtur. Alij vo canibus exponunt eos. quos ad hoc nutriunt. Alij suspendunt in patibulis quos diligunt. Idē narrat Tuli⁹ primo tuscu. q. v bi ait: de Diogene qui se iussit proici inhumatum feris: ꝛ volucribus asserens: ꝙ non sentienti: ferarũ
Z laniatus nil oberit. Similiter de Anaxagora: a quo cũ quereretur an corpus suum duci vellet in patriam: rñdit: nihil sua interesse tã tundem vndiqꝫ via ad inferos. Qualitercũqꝫ autem de gentib⁹ fuerit: fideles ꝛ si exhibeant pia officia in sepultura ꝛ tumulatiōe fideliũ: ꝛ licet sit piũm: ꝙ eis exhibeatur: ꝛ ꝙ velint honorifice sepeliri: tamen de supradictis. s.
A de preparatione ad mortez: ꝛ de recta cogitatione ꝛ affectione in morte dꝫ eē cura vt dictũ ē: summe vigilãdo: vt sit recta fides: firma spes: ꝛ perfecta charitas cũ vera pnia ꝛ alijs que dicta sunt.

¶ Capl'm. iiij. De necessitate restitutionũ ꝛ confectōe testōrum.

Diuites autem prouideãt
b ꝙ perfecte faciant testamentum de omnib⁹ sa-
B tisfaciendo ꝛ restituendo si q̃ sint iniuste ablata. Nec confidant in posteris. Unde narrat Beda de gestis Anglorũ libro. iij. de Turseo viro nobili qui exutus a corpore ductus est ab angelo in altũ ꝛ dictum est sibi: vt inferius aspiceret. Et aspiciens vidit vallez tenebrosam quattuor ignibus suc
C censaz. Cui querẽti que esset vallis: ꝛ qui ignes responsum est: ꝙ vallis est mund⁹: ꝛ q̃ttuor ignes quattuor peccata que mũduz cōsumũt. Quorum primus ē ignis mendatij: qꝛ homines non implent que in baptismo ꝓmiserunt Secundus cupiditatis: qꝛ mundi diuitias amori celestiũ antepo nunt. Tertius discordie ꝛ dissensiones. Quartus impietatis: cuꝫ inferiores spoliantur. Qui ignes adunati: illi appropinquauerũt. Et vidit demones in ignib⁹ volantes: ꝛ bella instruere ꝯ sctōs. vnusquisqꝫ eoꝝ iactauit tunicaꝫ super euꝫ. Qui recognouit: ꝙ vestimentuꝫ mortui hominis acceperat. Quam cũ angelus in ignē ꝓiceret: ait demon. Sicut bona peccatoris recipitis: sic de penis eius participes esse debetis. Cui angelus. Non propter auaritiaꝫ sed propter animam saluandam eam accepi. Et ait angelus illi.
D Quod incendisti: hoc arsit in te. Anima vo reuersa ad corpus: signuꝫ incendij visibile pertulit in humero ꝛ maxilla. Si ergo tantam pertulit penam iste pro tunica quam modo predicto acceperat: quid fiet de illis qui aliena rapiunt nec restituunt. Cuꝫ hoc ẽ

prouideant pro se fideles execu-
tores deum timentes: et eorū ani
mas diligentes: ne cōtingat illis
quod accidit militi. de quo legit
in vita Caroli magni. Qui cum
laborans in extremis precepisset
cuidam consanguineo suo: vt equum
suum venderet: et precium pro ani
ma sua daret: ille equo vendito
pro centum solidis: eos in volu-
E ptatibus suis expendit. Cui post
triginta dies mortuus apparens
ait. Quia iniuste elemosynam re
tinuisti: scias me fuisse in tartaris
triginta diebus: te quoque in loco:
de quo ego egressus sum scias esse
ponendum: et me in paradisum
intrusum. At ille euigilās tremuit
clamorque demonum quasi leonū
et luporum factus est magnus in
aere. et viuus raptus est. Post duo-
decim autem dies inuentum est
corpus eius in fastigio cuiusdam
silicis distante ab vrbe quattuor
dietis. Intelligantur autem sane
verba predicta: nō quod sit ab infer
no egressio in paradisum: sed for
te locum penalem vocat inferna
lem. iuxta quod dicimus in simbolo de
xpo. Descēdit ad iferna idest ad
sinū Abrae qui erat pars inferni.
¶ Capitulum quintum. Quot
modis iuuantur aie defunctorum

Moneantur etiam moritu
ri: vt in testamentis suis
dimittant de bonis suis
illis qui possunt eis prodesse post
mortē: quales sunt pauperes xpi

Quattuor enī modis anime de-
functorum soluūtur: vt habetur. Cāt. x.
q. ij. c. Aut oblatiōibus sacerdotum.
aut precibus carorum. Aut elemosynis
Aut ieiunio cognatorum. Ma-
xime autē iuuantur sacre hostie
oblatione: ait Grego. iiij. dial. di.
quod post mortem solet iuuare ani-
mas sacre hostie oblatio. vbi nar
rat de multis qui fuerunt adiuti
G sacra oblatione. Sicut de quodā
qui in captiuitate religatus pro quo
sui certis diebus sacrificium offer
rebant: quibus diebus eius vin-
cula soluebantur. Qui post lon-
gum tempus reuersus cognouit
quod illis diebus pro se sacrificium
offerretur. Cōsimile narrat Be-
da de gestis anglorum libro. iij.
de quodam capto et religato: qui
habebat quendam germanum
abbatem: qui celebrabat pro eo
estimans ipsum mortuum. Qui
nullis vinculis religari poterat ho
ra tertia. Et querentibus ab eo cau
sam: respondebat: quod tunc frater
suus pro eo celebrabat. Qui po
H stea rediens narrauit fratri: quod ta
li hora: eius vincula soluebantur
Si ergo sacra oblatio tantam ha-
bet efficaciam in viuis: credēdū
est: quod magnam habeat in libera
tione animarū a purgatorio pro
quibus offertur: et ex intentione
offerentiū prout ibi exēplificat btūs
Gre. narrās de multis liberatis vi-
uorum suffragijs post mortem.
¶ Capitulum sextum de statu

defunctorum varietate et quibus prosunt viuorum suffragia.

T autem sciatur: qui pos sunt iuuari: viuorum suffragijs post mortem: et qui non: notandum: quod vt ait Augu. enchiridion. c. lxxxviij. et de cura agenda pro mortuis: est quidam modus viuendi non tam bonus: vt G ista non requirat: nec tam malus: vt non sibi prosint post mortem: et est tam bonus: vt ista non requirat: et est iterum tam malus: vt nec his valeat adiuuari post mortem. Damnatus ergo non iuuatur suffragijs viuorum. in purgatorio existentes iuuantur: cum xpo autem regnantes: predictis non indigent. hec Augu. Et a loco primo nulla liberatio expectanda: quia damnati cruciabuntur die ac nocte in secula seculorum in stagnum ignis et sulphuris. Apoc. ij. Quorum ignis non extinguetur: nec vermis morietur. Isai. vlti. Quibus dicet dominus: Ite maledicti in ignem eternum. Mat. xxv.
H A secundo loco: possibilis est liberatio et animarum purgatio. i. cor. iij. Sic tamen scilicet saluabitur quasi per ignem. Et de hoc loco peruenitur ad pausationem animarum: ait Gregori. iiij. dial. c. xxxv. Et post in tertio loco scilicet in regno celorum erit eterna beatitudo: quando. s. quilibet electus intrabit in gaudium domini sui Tunc enim gaudentes intrabimus in gaudium. non gaudium in nostrum: prout ait Ansel. in li. prosologion in fine. Quantum autem erit glorie conditoris assistere: presentem dei vultum cernere: prout ait Grego. super euan. lib. ij. Omel. xxij. Ibi enim erunt beati in festo et gaudio eterno. ait Augu. super Io. Omel. xxviij. Dies festi mei: ait filius dei gaudium: sine fine eternitas: sine labe sinceritas: sine nube serenitas. Et de hoc Aug. vl. de ci. in fine. Quanta erit felicitas vbi nullum erit malum: nullum deerit bonum. Sequitur. Perfecte vacabimus: perfecte videbimus quia ipse est deus: qui est finis etatum et dierum: et ipse est finis omnium desideriorum. Qui sine fine videbitur: sine fatigatione laudabitur. Hoc munus: hic affectus hic actus proculdubio erit omnibus sicut vita eterna cōis: Et ait ibi Aug. Beati enim qui habitant in domo tua: in seculum seculi laudabunt te: ait ps. Et in hoc finis premisse collectionis.

¶ Auctoris huius operis ad predicatores supplicatio.

I qui ergo minores predicatores: premissa dignentur respicere: et inde occasionem conferendi sumere: cum varijs hominibus vtiliter: que dicta sunt ruditer: corrigant charitatiue: que obmissa sunt negligenter: suppleant perfecte: que sunt superflua euidenter diminuant prouide: et in-

dulgeant predictorum collectori pensando eius affectuz in colligē do predicta puerilia ad dandam occasionem predicatoribus. et recogitent: quod ad mensam tabernaculi non solum ponebant phiale sed etiaz ciati. Exodi.xxv. Quia non solum in doctrina sacri eloquij sunt exhibenda magna et archana que debeāt: sed etiam parua que quasi per gustum noticiā prestent; ait Grego.mor.ij. Exēplo etiam phorum qui primo rudia tradiderunt. Sic ergo inspiciens processum huius collectionis: subtiliora: doctiora: et vtiliora Saluatoris nostri gratia studeant adinuenire.

Finis Cōmuniloquij Joannis Walensis.

¶ Incipit prologus in compen-
diloquiũ de vitis illustriũ philo
ſophorũ: ⁊ de dictis moralibus
eorundẽ: ac exemplis imitabilib⁹
editum a fratre Joanne valeñ.
ordinis fratrum minorum.

Cum eniꝫ de-
beamus apes
imitari: q̄ flo-
res ad mel fa
ciendum ydo
neos carpunt
⁊ deinde quic-
q̄d attulerint deponũt: ac per fa-
uos digerũt: vt ait Señ. epiſtola
lxxxviij. ẜꝫ illud Virgilij libro. i.
Eney. Liquentia mella. Stipant
⁊ dulci diſtendunt nectare cellas
Sic ait Señ. ibi. quecunqꝫ ex di
uerſa lectione ꝯgeſſimus: ſepare
debem⁹. i. diſtiguere. ¶ Meli⁹ .n.
diſtincta ſeruãtur prout ait ibidẽ.
Ad imitationem igitur apis pre
dictos flores colligentis: collecta
ſunt dicta philoſophorum genti
lium illuſtrium notabilia: ⁊ predi
cabilia: ⁊ exempla imitabilia: que
ſunt quaſi quidaꝫ flores: dimittẽ
do ⁊ precauẽdo noxios errores
in hac collectione. vnde non in-
cõgrue poteſt dici compendilo-
quium de vita ⁊ dictis illuſtrium
philoſophorum. Et vt melius ſe
quẽtia eluceſcant premittitur eo-
rum diſtinctio. Quia enim phi-
loſophi erant illuſtrati per philo
ſophiam: ideo

¶ Prima: pars eſt de philoſo-
phia in generali.
Secũda: de hoc nomine ph̄us:
⁊ de profeſſione philoſophica in
comuni.
Tertia: de ſucceſſiõe philoſopho
rum illuſtrium ⁊ principalium:
ac vita eoꝝ.
Quarta: de vita quorũdam alio
rum philoſophorum minus fa-
moſoꝝ: ac dictis eorum.
Quinta: de multiplicibus perfe
ctionibus philoſophicis.
Sexta: de tribus ſectis p̄ncipali-
bus philoſophorum.
Septima: de ſeptem artibus ſci-
licet triuialibus: ⁊ quadriuialib⁹
in generali.
Octaua: de poetis ⁊ apologoruꝫ
inuentoribus.
Nona: de abutentibus ipſa phi-
loſophia.
Decima: de locis in quibus ſtu-
dia ph̄ie ſpecialiter floruerunt.

¶ Prime partis ſunt decem
capitula.

¶ Primuꝫ capitulum: quid eſt
ph̄ia diffinitiue ſiue deſcriptiue.
Secundũ: de ſua diuiſiõe in par
tes principales.
Tertiuꝫ: de ſimbolica deſcriptio
ne in ſpecie mulieris.
Quartum: de eius eminentia ⁊
dignitate.
Quintũ: de ei⁹ effectu ⁊ opatiõe.
Sextũ: de m̃ltimoda ei⁹ vtilitate
Septimũ: de debita ei⁹ acq̄ſitiõe
Octauũ: de philoſophandi fine.

Octauum: de contemptu pom/
parum secularium.
Nonū: de vtilitate sue doctrine.
Decimū: de eius rectitudie in iu/
dicando.
Undecimu3: de contemptu deo/
rum: pro quo ꝛ passus est.
Duodecimū: de sapientia eius in
consilijs dandis.
Decimūtertium: de egregijs sen
tentijs eius ac dictis.
Decimumquartum: de constan
tia ei⁹ in morte: ꝛ de his que cir/
ca eum in morte acta sunt.
Decimūquintum de somno eius
ante mortem.
Decimūsextū: de honore ei⁹ post
mortem: ꝛ de punitione suorum
accusatorum.
Decimūseptimum de eius etate.
Decimūoctauu3 de eius respon/
sione querenti de sepultura.
Decimūnonū: quo tempore fuit
natus ꝛ mortuus.
Uigesimum: ꝙ tres fuerunt vo/
cati Socrates.

¶ Quarte distinctiōis que ē
de vita Platonis.

¶ Primum capl'm: de origine
eius: ꝛ de his que circa eu3
derunt post eius ortum.
Secundum: de somno matris.
de eo: ꝛ de eius nomine.
Tertiū: de sua peregrinatione ꝑ
acqrenda phia: ꝛ studiositate.
Quartum de triplici eius aduen
tu in Siciliam.
Quintum: de eius abstinentia ꝛ
mortificatiōe carnaliū voluptatū
Sextum. de contemptu omniu3
mundialium ab eo.
Septimum de edomatione pas/
sionum interiorum.
Octauum: de maturitate eius in
exteriori conuersatione.
Nonum de eius gratitudine pro
beneficijs/
Decimum de veritate eius in do
cendo: ꝛ quare Aug. pretulit pla
tonicos aliis phis.
Undecimū: de eius tpe ꝛ etate.
Duodecimum: de veritate in li/
bris eius contenta.
Decimūtertiū: de elegantib⁹ dcis
eius: ꝛ sentētijs ꝛ eloquentia.
Decimūquartū: de auiditate eius
ad habendum libros alienos.
Decimūquintum: de salubri con
silio ꝛ documento in morte.
Decimūsextum: de opinionibus
circa mortem eius.
Decimumseptimum: de honore
sibi exhibito post mortem.

¶ Quinte distinctionis q̄ est
de vita Aristotelis.

¶ Primum capl'm: de origine
Aristotelis ꝛ parentibus.
Secundum: de sua etate que iuit
Athenas: ꝛ qn̄ adhesit platoni.
Tertiū. de eius honore apud ṗn
cipes ꝛ profectu.
Quartum: Qualr cōtradixit pla
toni: ꝛ ꝑꝑ quod in qbusdam.
Quintum: de moderantia eius
in loquendo: ꝛ scribendo.
Sextum: đ eius studiositate: scri

¶ Primum capitulum: de illarum vtilitate: et quantum conferunt ad philosophiam que ordinat ad mores.
Secundum de coaptatione septem liberalium artium ad septem planetas.
Tertium de gramatica specialiter: qualiter ordinari potest ad virtutem: vel ad eius opera.
Quartum de logica qualiter potest adaptari.
Quintum de rhetorica.
Sextum de Geometria: et eius adaptatione.
Septimum de Astronomia.
Octauum de Arismetrica.
Nonum de Musica et eius adaptatione.
Decimum qualiter philosophi ex scientijs speculatiuis eliciebant ea que valebant ad morum ordinationem.

¶ Octaue partis que est de phisicis siue poetis.

¶ Primum capitulum: de illis in comuni.
Secundum de Virgilio: et eius operibus mirabilibus.
Tertium de arte poetica: et poetis in generali.
Quartum de quibusdam famosis poetis: et eorum epigramatibus.
Quintum de inuentoribus apologorum ad expressionem veritatis: et de quibusdam apologis.
Sextum qualiter tales Apologi dici et narrari absque mendacio possunt.

¶ Nona pars est de octo modis abutendi philosophia. Quorum.
¶ Primus est errore opinionum
Secundus: fallaci seductione hominum.
Tertius arrogantia et tumore philosophantium.
Quartus turpitudine vite et operum.
Quintus deordinatione virtutum vmbraticarum concomitantium.
Sextus vanitate curiositatum.
Septimus cumulatione librorum in eis confidentium.
Octauus pompositate verborum sine operibus.

¶ Decime partis que est de locis in quibus floruerunt studia philosophorum.

¶ Primum capitulum de felicitate illorum temporum.
Secundum de Athenis et eius nomine ac nobilitate.
Tertium de consuetudine ciuitatis in repellendo impatientes et proteruosa studio.
Quartum de arrogantia philosophorum illius ciuitatis: et legum conditione.
Quintum: qualiter floruerunt studia Rome.
Sextum de translatione studij vsque parisius: et quo tempore: et a quibus translatum est.
Septimum de nominatione illius ciuitatis.
Octauum de eius ydoneitate ad opus studentium.
Nonum de vaticinio Merlini de translatione studij vsque. oxon.

Et in hoc finis huius collectio-
nis. de qua sit laus Xpo.

Incipit prologus.

C Um ex vita
gentilium: et
opib⁹ virtuo
sis eorū: me
rito redargui
possit imper-
fectio fideliū
minus perfecte viuentium: atte
stāte Ysaya. xxiij. Erubesce sydō
ait mare. Sup quod Gre. mor.
primo post pricipiū. In sydone
inquit figuratur stabilitas sub le
ge positorum: in mari vita genti
liū. Erubesce ergo sydon ait ma
A re: qr ex vita gentilium arguitur
vita sub lege positorum: atq ex
actione secularium confunditur
actio religiosorum: dū illi pmit
tendo nō seruant que in precepti
audiunt: et isti viuendo etiam ea
custodiūt in quib⁹ nequaq mā-
datis legalibus astringūtur. hec
ibi. Gentes enim que legē non
habent: sed ea que legis sunt fa-
ciunt: ipsi sibi sunt lex. ro. ij. Ideo
opere preciū duxi: in hac colle-
ctiō e: dicta notabilia philosopho
rum: et exempla virtuosa imitabi
lia recolligere: lʒ sim phie ignar
rus: a perfectione phica alienus:
sermone imperitus: ad iuniorū
tamen stimulationē: et incitatio
nem: ad eorum informationem:
et ad vtilis erubescentie ducētis
ad gliam inductionē in minus
habētibus volentibus predictos
phos imitari: et ad elationis cor-
dis arrogantie repressionem: ac
humilitatis in viris perfectis ex-
hortationem: vt qui magna et
ardua operentur propter deum:
non inde extollantur: cum audi
unt et legūt: gētiles exercere ope
ra perfecta: prout possunt esse per
fecta sine fide operante per dile-
ctionē: et multa sustinere ppter
honestatem: vel gloriam huma
nam. Sic enim quasi arguit Au
gu. v. de ci. c. xviij. postq enim
narrauit magnifica que contem
pserunt: mirifica que gesserunt: et
terrifica que sustinuerunt roma
ni principes pro republica custo B
dienda et pmouenda: quasi ↄclu
dit. Proinde: per illud imperiū
tam latum tanq diuturnū: tan-
torum virorum virtutibus pre-
clarum et gloriosum: et illorū intē
tioni merces quam querebāt est
reddita: et nobis proposita neces
sario: cōmonitionis exempla: vt
si virtutes quarū iste vtcūq sunt
similes quas illi pro ciuitatis ter
rene gloria tenuerunt: nos p dei
gloriosissima ciuitate non tenue-
rimus: pudore pungamur: et si te
nuerimus: superbe non extolla-
mur. Hec Aug. cū scilicet mira
et magna illi fecerunt: sicut exem
plificat ibi: et hoc pro gloria terre
na. Item Crisosto. super Mat.
omel. xvij. ante fi. Excogitate in

C quit grecorum philosophos: et tunc scietis quanto suppliciosimus digni qui leges diuinas transgredimur: quando illi quidem pro destruenda deformitate humana: decem milia fecerunt scilicet bona opa: vos aut neque idem studiu tribuitis pro celestibus. Hec ibi. Non ex temeraria presumptione: nec ex vana curiositate: nec ex ambitiosa ostentatione: dicta et exempla philosophorum sunt hic collecta sed ex causis dictis: et ad edificationis spiritualis occasionem: omittendo noxios errores: inanes questiones: et inutiles philosophicas opiniones. vt eis dicit Sen. epistola. cx. non est quod mireris ex eadem materia suis queque studiis apta colligere. In eodem prato bos herbam querit. canis leporem ciconia lacertam. Sic in Ciceronis libro hinc deprehendit philo

D logus: hinc grammaticus: hinc philosophus. Alius enim ab alio curam suam transfert. quasi di. Quilibet deprehendit quod arti sue conuenit. Sic igitur ommissis curiositatibus phicis: que sunt edificatoria et proficua ad morum correctionem: saluatoris gratia illustrante et dirigente hec colligentur

E Uniuersam enim philosophiam Socrates ad corrigendos componendosque mores flexisse memoratur. ait Aug. viii. de ci. c. iii. Sic et sancti fecerunt in libris suis autenticis. Interseruerunt enim egregia philosophorum dicta: et eximia exempla inter sacras suas sententias. Sicut Aug. in libris de ciuitate: et aliis libris. Et Hiero. contra Iouinianum et in epistolis suis. vnde ipse Hiero. epistola. lx. dicit quod Dauid extorsit de manu hostis Golie gladium: et caput eius

F proprio mucrone truncauit. i. Re. xvii. In figura scilicet quod philosophi: dictis propriis conuincuntur. Unde ait ibi Hiero. quod phia figuratur per mulierem captiuam: cuius caput supercilia: pili: et vngues amputanda: et sic ducenda in coniugem. De qua Deut. xxi. Ideo ibi Hiero. Quid igitur mirum: si ego sapientiam secularem propter venustatem eloquii: et membrorum pulchritudinem: de ancilla et captiua israelitem facere cupio: et quicquid in ea mortuum est: ydolatrie: voluptatis: erroris: ac libidinum vel prescindo vel rado et mixtus purissimo corpori: immaculatos ex ea genero filios domino deo sabaoth: laborque meus in familiam xpi crescit: Hec ibi. vbi enumerat multos de sacris doctoribus qui vsi sunt philosophia seculari ad ecclesie vtilitatem. Et siquis obiciat: quod idem sanctus Hiero. ductus ad tribunal Xpi: et ibi verberatus adiurauit: se nunquam lecturum libros infidelium: prout ipse ait ad Eustochi. epistola. lxxxiiii. posset dici: salua meliori sententia opinando non asserendo: quod sacra scri

ptura fuit interpretanda eodem spiritu quo condita: sicut ipse insinuat epistola. xxxv. Ipsuz ergo deus impleuit spū suo: vt eēt scripture sacre verus interpretator:
G ⁊ fidelis expositor: ⁊ vt eaz interpretaretur debito sermone: sacre scripture congruente. vt igit non confideret in sapientia humana
F vel seculari eloquentia: sed totalr inniteretur spiritui sancto. ⁊ vt ip sa scriptura sacra exprimeretur: ⁊ exponeretur nō eloquentia curiosa: sed sermone cōi ⁊ simplici: q: vt ait Grego. in ꝓlogo morali um: per sacra eloquia ab eoꝝ tractatoribus: infructuose loquacitatis leuitas studiose compescitur: dum in templo dei nemus plantari ꝓhibetur. Deut. Jō dispēsatiue premunuit eundem deus: ⁊ cohibuit: ne studio phie secularis superflue vacaret. Sicut ⁊ ignarros scientie secularis ⁊ illiteratos elegit ad apostolicam dignitatem: ⁊ euangelice predicationis dispensationez: vt quicqd magnum esset ⁊ facerent: ipse in
H eis esset ⁊ faceret. ait Augu. xiiij. de ci. c. xlviij. quin tamen veritates contente in libris gentilium quas deus eis ex summa sua bonitate reuelauit. Deus enim reuelauit eis. Ro. i. possint assumi ad illuminationē animaꝝ: ⁊ exp̄ssiorem testificationem: ac ꝯfirmationem veritatum contentaꝝ in scriptura sacra: sicut eis deseruiē tes ⁊ ad morum correctionē. nullum est inconueniens. Naz ⁊ filij israel abstulerunt aurum ⁊ argentum de egypto. Exo. xi. in figura: q̄ sacerdotes possunt assumere liberales disciplias vsui veritatis aptas: ⁊ quedam morum precepta cōtinētes: sicut ait Aug. I
ij. de doctrina xp̄iana ante fi. ⁊ sicut exemplificat Hierony. dicta epistola: ⁊ lxviij. de multis doctoribus sic facientib⁹. vnde Julia. apostata volens subuertere ecclesiaz dei interdixit filijs galileorum: cultum saluatoris: poetarū rhetorum: ⁊ philosophorum leges disciplinas. Proprijs ingt pugnis fm ꝓuerbium verberamur. Ex nostris armati conscriptionibus: ꝯ nos bella suscipiūt: put dicitur. ij. historie tripartite. Ob vtilitatem enim talium disciplinarum in recte vtentibus: eas voluit prohibere. Exemplo ergo sacrorum doctorum: quedā morum precepta: ⁊ quedam veridica dicta: ac edificatoria exempla illustrium philosophorum ipsa veritate que omnem hominem illumiat illustrante: ex ipsius adiutorio: ad eius honorem: ⁊ sue veritatis attestationem. ac edificationis animarum occasionez. hic colligātur ⁊ scribantur. Et qz dicti philosophi per ipsam philosophiam: deo eis reuelante fuerunt illustrati: ⁊ nobilitati: philosophia eiz accepit ñ Platonē

nobilem sed fecit: ait Señ. epl'a. xlv. ideo primo prosequendum de philosophia: secundo de vita: dictis et exemplis philosophorum. Et habet iste tractatus decē partes: et prima pars continet decem capitula.

¶ Primum capitulum: quid sit philosophia diffinitiue siue descriptiue.

¶ Secundum de sua diuisione in partes principales.

¶ Tertium: de simbolica descri scriptione in specie mulieris.

¶ Quartū de eius eminentia et dignitate.

¶ Quintum: de eius effectu et operatione.

¶ Sextum: de multimoda eius vtilitate.

¶ Septimum: de debita eius acquisitione.

¶ Octauum: de philosophandi fine.

¶ Nonum: de recto vsu philosophie.

¶ Decimum: de eius abusione philosophia ſm rem et nominis interpretationem.

¶ Incipit pars prima que est de philosophia in comuni.

¶ Capitulum primum. Quid ē

Circa primum: notādū quod diuersimode describitur philosophia. Est enim philosophia amor sapientie: ait Augu. iiij. de ci. c. i. Et idem dicit Boe. in arismetrica: Et idē Aug. ij. contra Achademicos vel philosophia est cognitio entiū ſm quod entia sunt. vel diuinarum humanarumque rerum cognitio ait Damasc. in logica sua. c. xlix. Huic vltime diffinitioni addit Gundisalmus libro de ortu sanctorum cū studio scilicet bene viuendi. Item philosophia est studium corrigende mentis: vel appetitio recte rationis: vel studium virtutis ait Señ. epl'a. xxix. vbi multū de hoc vel philosophia ē assimilatio deo ſm quod possibile ē ait Damascen' vbi s. vel phi'a est ſm Platonē i phedrone: tediū et cura: studium et sollicitudo mortis .i. mortificationis carnalium desideriorum: ait Alpharabius de diuisione philosophie: et Gūdisalmus vbi s. vel philosophia est: sui ipsius ab homie cognitio vel assimilatio operibus gloriosi et subtilis perceptio veritatis. ait Alpharabius. vel philosophia est honestas vite: studium bene

viuendi:⁊ meditatio mortis: ait
Rabanus de naturis rerum.li.
xiiij.c.iiij.vbi ponit alias diffini-
tiones.Et de quibuſdam haruꝫ
diffinitionum Papias.vel phi-
loſophia eſt amor pulchritudis
ait Augu. ꝯ Achademicos li.ij.
vel philoſophia eſt diſciplina re-
ruꝫ que vere ſunt: ſuāqꝫ immor-
talem ſubſtantiam ſortiuntur ſꝫ
Pictagoram:ait Hugo libro di
daſcoł.vel philoſophia eſt oīum
rerum humanarum atqꝫ diuina
rum rationes plene inueſtigans.
¶ Scd̄m autem nominis inter
pretationeꝫ: philoſophia ē amor
ſapientie:ait Augu.viij.de ci.c.i.
vbi ait.Ipſuꝫ nomē philoſophie
ſi latine interpretemur:amorē ſa
L pientie profitemur. Et fuit inuen
tuꝫ a Pictagora: ait ibi.c.ij.Nā
cum antea ſapientes appellarent
qui modo quodaꝫ laudabilis vi
te alijs preſtare videbantur: iſte
interrogatus quid profiteret:phi
loſophiam ſe eſſe reſpondit ideſt
ſtudioſum vel amatorem ſapien
tie:quoniam ſapientem profiteri
arrogantiſſimū videbat.hec ibi.
Idem.iij.confeſſionum dicit:ꝙ
philoſophia nomen eſt grecum:
⁊ dicitur amor ſapientie.Ideꝫ li-
bro de ordine.phūs ē amator ve
ritatis:niſi mentiatur nomē.So
phiā enim ideſt ſapientiā amās:
philoſophus eſt.ait comentator.
ethi.i.Idem dicit Tulius tuſcu.
q.li.v.poſt principium. Et idem
Hug.i.didaſcoł.vbi bene d̄ hoc
Conſimilibus modis diffinitur
philoſophia ſiue deſcribit a mul
tis.Sed he ad p̄ſens deſcriptio-
nes ſufficiant.

¶ Capitulum ſecūdum. De diui
ſione philoſophie:⁊ quibus mo
dis dicitur.

(E)t quoniam predicte de
ſcriptiones ſunt philoſo
phie diuerſimode acce-
pte:ideo videnduꝫ eſt de diuiſio
ne philoſophie ⁊ ſuppoſita eius
diuiſione multiplici: data ab Al
pharabio.lib. de diuiſione philo
ſophie: ⁊ ſuppoſita diuiſione da
ta a philoſopho:in naturalē:ma
thematicam:⁊ methafiſicaꝫ.vi. M
ſue philoſophie: ſiue in ſpeculati
uam ⁊ operatiuam libro.i.ſolum
hic de diuiſione eius,put diuidit
a ſacris doctoribus agetur. Ait
enim Aug.iiij.de ci.c.iiij.ꝙ phi
loſophiam Plato diſtribuit in
tres partes ſcilicet moralem:que
in actione verſatur: naturalem:
que contemplationi deputata ē:
⁊ rationalem:que verbum diſtin
guit a filio.Idem Aug.epiſtola.
xxxiiij.ad Dioſcorum.Idē Hu-
go ſuper Eccle.in principio: vbi
ait.ꝙ apud gētiles philoſophos
primo ethica: ſecūdo philoſophi
ca:tertio theorica:que eſt eadem
cum methaphiſica.Specialiᵗ tn̄
ꝓſequitur Hugo ſuper angelicā
hierarchiaꝫ in principio:vbi ait:
ꝙ philoſophia apud gentiles in

tres partes secatur scilicet logicā
que vim modū q3 ratiocinationū
veri ac falsi iudicium assumpsit:
N Ethicam: que modum viuendi
rectum: ꝛ discipline formam ꝑm
virtutū instituta disponit: ꝛ theo
ricā3: que sola verum in oī quod
est ꝛ non est scrutari elegit. Et hu
ius sunt ptes tres scilicet mathe-
matica: que speculatur visibiles
rerum visibilium formas: philo-
sophica: que scrutaṫ iuisibiles reꝝ
visibiliū causas: ꝛ theologia: quā
vocat methaphisicam: que con-
templatur inuisibiles substātias
ꝛ inuisibilium substantiarum in
uisibiles naturas. Predicte igiṫ
diffinitiones conueniunt philoso
phie: aliter ꝛ alr accepte. ¶ Un-
O de ad euidentiam dictoꝝ ꝛ dicē-
dorum: notandū q̄ phia dicit q̄-
drupliciter. vel prout dicitur no-
bilissima scientia nobilissimaru3
rerum. ꝛ sic approbatur scientie
nobili apud philosophos que dṙ
prima philosophia. Ipsa eni3 est
nobilior q̄3 alie scientie. Et deb3
dici philosophia proprie; Sicut
ostendit philosophus. iij. matha
phisice. vnde philosophia est ars
artium: ꝛ disciplina disciplinarū
ait Alpharabius vbi. s̄. vel diciṫ
philosophia comuniter: prout se
extēdit ad logicas de quibꝰ supra
Et sic vtimur cōmuniter nomie
philosophie. Uel dṙ philosophia
simplex modus viuēdi ꝛ rudis
contentus necessarijs ad susten-
tationem: ait Sen̄. loquens de ta
li philosophia bene epl̄a. xciiij. di
cēs. q̄ philosophia est q̄ bene vi
uimus. Sequitur hanc philoso-
phiā iudico non excogitasse ma-
chinationes tectorum super te-
cta surgentium: nec viuaria pisci
um: nec clauem nec seram. ꝛ q̄c
quid aliud est auaritie signu3. Et
sic de omnibus curiositatibus vi
te humane. prout prosequitur ibi
Unde ait. Felix illud seculum q̄d P
ante architectos ꝛ architectores
fuit. Ista enim nata sunt. nascen
te luxuria. Seqṫ. Omnia ista. s.
edificiorum curiositates: ciboru3
delitiositates: ꝛ vestium luxurio-
sitates. hominum sagacitas non
sapientia adinuenit. prout ibi pro
sequiṫ ꝓlixe. Uel philosophia dṙ
studium virtutis: vel studiū cor
rigende mentis: vel amor sapien
tie vere; ꝓut dictum est. s̄. Et ꝑ3
hanc acceptionem loquunṫ phi-
losophi de philosophia que mo-
res corrigit: vita3 ordinat ꝛ regit.
affectus internos cohibet ꝛ do-
mat. Sen̄. epl̄a. xcij. vbi multum
de studijs liberalibus ꝛ partibus
philosophie. ait Liberalia semꝑ
studia dicta sunt: q2. s. homine li-
bero digna sunt. vnum enim stu
dium vere liberale est. quod libe
rum facit. i. sapientie sublimē: for
tem magnanimum. Seqṫ. Qua
re liberalibus studijs filios eru-
dimus: nisi quia virtutē dare pos
sunt: ꝛ quia animum ad accipiē

dam virtutem preparant: Et post Quattuor esse artiũ genera pos sidoni⁹ ait. Sunt enim vulgares Q ⁊ sordide. Sũt ludicre. Sũt pue riles. ⁊ sunt liberales. vulgares sunt q̃ manu opificum constant ⁊ ad instruendam vitam occupa te sunt. Ludicre sunt que ad vo luptatem oculorum ⁊ aurium tē dunt. Pueriles sunt etiam aliqd habentes simile liberalibus. Has P artes quas greci nostri liberales vocāt. s. triuiales: ⁊ quadriuiales vt exemplificat ibi. Solo autem liberales sunt. imo vt verius di cam libere qbus cure virtus est. Ex his pʒ q̃ philosophi loquũt de philosophia que est studiũ vir tutis. vt dictum est. Unde ipsa est ars artium: disciplina disciplina rum ait Alpharabius vbi. s. Et R est vnicum munus deorũ. ⁊ disci plina disciplinarũ ẜm phos: ait Policrat⁹. li. viij. c. v. Qual'r āt artes. s. triuiales ⁊ q̃driuiales q̃s pueriles vocat Señ. valent ad hāc phiā lʒ ñ ptes ei⁹ ꝓprie māi festat Sene. dicta epistola. di. q̃ multa adiuuant nos: nec tamen sunt partes nostre. Sicut cibus adiutoriũ est corporis: nec tamē est pars corporis. Sic enim geo metria necessaria ē philosophie: sicut faber necessari⁹ geometrie: qr scilicet sibi preparat instrumē ta quib⁹ vtiẜ in arte sua. Et sicut iste nō ē pars geometrie: sic nec illa philosophie. s. vltimo modo dicte. Et sic de alijs talib⁹ artib⁹. preparant eiʒ aliqua quibus phi losophia vtitur: prout exemplifi cat ibi. Similiter epistola sequēti scilicet. xciij. vbi loquitur de phi losophia ⁊ eius partibus dicit: q̃ philosophie tres sunt partes scilʒ moralis que componit animum naturalis que reruʒ naturas scru tatur: ⁊ rationalis que verboruʒ ꝓprietates erigit in structuram: ⁊ argumentationes: ne pro veris subrepant falsa. De quarum sub diuisionibus prosequitur ibi bñ. vnde ait. Nec philosophia sine virtute: nec sine philosophia est virtus. philosophia enim est stu dium virtutis. Coherent eniʒ in S ter se philosopia ⁊ virtus. Nō est ergo dicta philosophia contēpla tionis gratia: sed vt boni fiamus ait Sapiens ethi. ij.

¶ Capitulum. iij. De simbolica descriptione philosophie que de scribitur sub mulieris typo.

Onsequēter ꝓsequēduʒ c est de simbolica phie: de scriptione. Sub typo. n. ⁊ similitudine mulieris describiẜ a philosophis: sicut ⁊ sapientia p mulierem figuratur ꝓuerbi. vij. Dic sapientie: soror mea es: ⁊ pru dentiam voca amicam tuā. Uñ Boe. primo de conso. c. i. descri T bit philosophiam sub specie mu lieris dicens: q̃ sibi visa ē mlier: reuerendi admodũ vultus: ocu lis ardentibus: ⁊ sic de alijs orna

mētis ⁊ decētijs. Que descriptio
q₂ egregia ⁊ vtilis est: eius exposi
tiões subscribantur. Sub specie
mulieris ait antiquus expositor
siue comētator philosophia desi
gnatur: q₂ emollit animorū feri/
tatem: vel q₂ lacte nutrit minus
ydoneos: vel q₂ assidere scit egris
Hec enim sunt opera sapientis
mulieris. Hec visa est supra ver/
ticem: q₂ de deo tractat: vel quia
in capite sedes eius. Reuerendi
vultus: q₂ facit philosophos reue
rēdos. Oculis ardentib⁹. Oculi
philosophie sunt rō q̃ ꝑcipit res
corporales: ⁊ intellectus quo per
cipit incorporalia. Qui dicuntur
ardere feruore inuestigandi ⁊ in
telligendi. vltra cōem hominuz
valentiam perspicacibus: q₂ vltra
sensum comunē ⁊ ymaginatiuā:
⁊ expressiuam: ⁊ estimatiuam pe
netrant intelligibilia. Colore viui
do atq₃ inexhausti vigoris: quia
eloquētia venuste ornata: ⁊ sine
oi ornatu rhetorico: ⁊ q₂ nemo at
tingit secreta philosophie. gn ali/
V quid restet inuestigandum. Eui
plena: vt non crederetur nostre
etatis: quia scilicet vigore valida
⁊ maturitate plena. Stature am
bigue discretionis. ⁊c. q₂ aliquā/
do agit de regimine: ⁊ preceptis
morum: vt in ethica: aliquando
de archanis celestium: vt theolo
gia siue methaphisica. Nūc vo
pulsare celuz ⁊c. q₂ vsq₃ ad cogni
tionem creatoris tendit. Homi/
num intuituz frustrabatur: q₂ ad
eam attingendam perfecte: defic
humanus intellectus. vestes te/
nuissimis filis idest rectis senten
tijs. Subtili artificio. i. mō com/
posito ⁊ ordinato in procedendo
Indissolubili modo. cui nō pōt
ꝯdici. vel per vestes: artes triuia
les ⁊ q̃driuiales signant. Quas
suis manibus texuerat. i. suo arti
ficio cōposuerat. veluti fumosas
ymagines: rōne obscuritatis. Ca
ligo quedam neglecte vetustatis
obduxerat: negligētia. i. ⁊ ignorā/
tia veterum. In extremo margi
ne. . In supremo vo. theo
rica ⁊ pratica ⁊ inter litteras gra
dus. s. ascendendi d scia in sciam
Eandem vestem: violentoꝝ scin
dunt manus: q₂ vnam sciaz sine
alia perfectam quidaz putant. De
xtra quidem libellos. sceptrum si
nistra gestabat. q₂ sapientibus de
bet regimen: ⁊ studium principa
lius: ⁊ ideo in dextra libellos. De
bet enim ꝓsidens instruere sub
ditos per sapientiā ⁊ rebelles ca/
stigare per disciplinam: iō sceptꝝ
in sinistra. Hec vt vidit poeticas
musas nostro thoro assistentes:
⁊ senicas meretriculas. i. sciētias
lucratiuas: cōmota est. s. indigna
tione. Sedit in extrema parte le
cti. i. in intellectu rōnali. Pri/
ma eni pars potest dici cognitio
sensualis: que disponit ⁊ preparat
Secunda cognitio ymaginatiua
Tertia cognitio intellectualis: in

q̄ sedet philosophia vera. Merito ergo philosophia descripta est sub typo mulieris mō dicto. Cō similiter sub typo mulieris describit eā Macrobius libro primo Saturnalium in principio di. ꝙ ipsa est tanq̄ censoria quedam ⁊ verecūda materfamilias: vt dicetur infra. ¶ Cum ergo philosophia sit nobilitate ingenua: q̄a filia dei. Omnis enim sapiētia a domino deo est: ⁊ cum sit seueritate incorruptа. nihil eniꝫ coinquinatum incurrit in illam: sap. vij. ⁊ sit venustate speciosa: q̄ꝛ speciosior sole. sap. vij. Et sit veris diuitijs opulenta: Infinitus eni thesaurus est. ⁊c. sap. eodē. c. ⁊ sit regni eterni hereditaria: et recte vtentis ea: ad regnum ductiua: ac diuine amicitie impetratiua Sap. viij. Amicos dei ⁊ pphetas cōstituit: merito vir scolasticus debet eam sibi dispensare: ⁊ amare cuꝫ ea habitare: ⁊ multiplices filios idest bona opera generare: vt vere dicere possit illō sap. viij. Hanc amaui: ⁊ exquisiui a iuuētute mea: ⁊ quesiui: eam sponsaꝫ assumere ⁊ amator factus sū formе illius. ¶ Sed eꝫ: multi malunt: sibi desponsare scenicas meretriculas. i. lucratiuas scientias: De quibus Boe. vbi. s. dicit: ꝙ signantur per mulierem garulā vagam: quietis impatientem: cū ornatu meretricio iuuenem irretientem ⁊ illaqueanteꝫ prouerbiorum. vij.

¶ Capitulum quartuꝫ. De phie dignitate: preciositate: ⁊ honore: apud antiquos.

Deinde videndū de phie dignitate siue ipreciabili pciositate ⁊ honore. Ipsa enim vera phia que est amor sapientie: vel studium virtutis: vt dictum est: preciosior est cunctis opibus: prout dr̄ de sapia puer. iij. Ideo gentiles cum nihil sine nutu numinum crederent faciendum vnū tamen quasi deū deorum: ⁊ principem omniū excolebant. s. sapientiam. Et hoc iō: q̄ꝛ ipsa oībus preest. Unde ⁊ phi veteres. sapientie ymaginem preforibus omniū templorū pingi debere censuerunt: ait Poli. l. iiij. c. v. Et de phie preciositate Sen. bene epistola. xciiij. Quis dubitat inquit: qn deorum imortaliuꝫ munus sit: ꝙ viuim⁹: phie. ꝙ bn̄ viuimus. Itaqꝫ tanto plus huic nos debere certum est quasi dijs q̄to maius est beneficium beata vita q̄ vita. Et certe deberet: nisi ipsam phiaꝫ dij tribuissent. Sequit. Huius vnum opus est: de diuinis humanisqꝫ vera inuenire. Ab hac nunq̄ recedet religio iustitia: pietas: ⁊ omnis alius cōmitat⁹ ꝟtutū ꝯsertarū inter se q̄rentium. Hec docuit colere diuina humana diligere: penes deos imperiū habere: ⁊ inter homies consortiū: qō aliquamdiu inuio

latuз mansit anteq̄ societatem
auaritia distraxisset. Sequit. De
illa ph̄ia loquor.que nullum bo-
num putat nisi quod honestum
est: que nec hominis ne fortune
muneribus deleri potest. Cuius
hoc preciuз est non precio posse
capi.hec ille. Unde ꝛ eius nomē
B sacrum ꝛ venerabile est. ait Se-
neca ep̄la.xv.Et ob hoc ph̄i.pro
ipsa acqrenda ꝛ adipiscenda:om
nes mundi epulentias dimiserūt
omnes seculares excellentias cō
tempserunt:omnes carnales de-
litias abdicarūt:soli philosophie
studio vigilātissime ꝛ sedulissime
vacauerunt. prout dicetur infra:
vbi de studio ph̄orum. Et hāc so
lam exqsierunt.ꝛ de hoc Tulius
v.tus.q.post principium ꝓponēs
similitudinem: q̄ sicut in merca
to celebrato apud gretiam: sic ꝛ
in vita. Illuc enim veniebant ali
qui causa glorie:aliq causa pecu-
nie: aliq v̄o ꝛ rari illa pro nihilo
habentes veniebant vt intuerēt
C studiosius naturam rerum. Sic
ꝛ in vita. Sunt enim quidam q
ad vitam veniunt:ꝛ in ea laborāt
ob nobilitatem corone:alij causa
lucri vendendo ꝛ emendo:alij vt
intueant̄ studiosius rerum nām
q possūt appellari studiosi sapie:
siue ph̄i.Unde anaxagoras inter
rogatus cur natus esset: ostenso
celo syderibusq̄ monstratis rñ-
disse fertur. Ad horum omniuз
contemplationeз: sicut dicit Cal
cidius super primū librum Thi-
mei Platonis. ❡ Ideo Alexā
der magnus: cum quasi totū or-
bem sue ditioni subiecisset:male-
bat tamen excellere in ph̄ia q̄ in
temporali potestate.prout scripsit
Aristoteli magistro suo:cum au-
audiuit libros a se editos in vul- D
gus deuenisse.sicut ait.Au. geli⁹
li.xx. Nam qua re inquit alia pre
stare poterimus:si ea que a te ac-
cepim⁹:omniū prorsus cōia fiant
cum ego quoq̄ doctrina anteire
malim q̄ copijs aut opulentijs?
Ideo abhoiabile fuit apud ph̄os
nobiles:q̄ vita ignobiles ꝛ dege
neres appellarent̄ ph̄i: vsurpan-
tes sibi sanctissimum nomen:ait
Au.gelius.li.iiij. prout patebit in
fra.Merito ergo ph̄ia est excel-
lens ꝛ preciosa:ꝛ omni veneratio
ne digna. Sine ipsa enim ꝛ eius
ducatu:ac regimine: nulla tem-
poralia bona prosunt ꝓuer.xvij. E
Quid prodest stulto habere diui
tias: cū sapientiam emere nō pos
sit? Et de eius excellentia Tulius
ij.de offi.c.i.Quid est inquit pre-
ter deos optabili⁹ sapientia:qd ꝓ
stantius qd homini meli⁹:qd di
gnius? Hanc qui expetūt:ph̄i no
minant̄. Nec qcq̄ aliud est ph̄ia:
si interpretari velis q̄ studiū sa-
pientie.Et ibi bene de hoc.Me
rito ergo acqrēda vera ph̄ia me
rito appetenda.

❡ Capl'm.quintū.De multiplici
effectu ꝛ operatione ph̄ie.

Consequenter prosequendum est de philosophie effectu et operatione. Qui quidem effectus multiplex est. Ipsa enim medetur anime languoribus et morbis: remediatur eius angoribus et tristitijs: et tuetur eam a periculis. Unde philosophia alloquens Boetium tristem vocat se medicamentum vel medicantem. i. de consol. c. v. Ad cognoscentem inquit medicantis faciem mentem recepi. Unde et ipsa sapientia ait ad eum. Si medicantis operam expectas: vulnus tuum oportet detegas: Et de eius medicamine Tul. i. tus. q. in fi. loquens de philosophia. Levatio egritudinum: formidinum: cupiditatum: optimus fructus philosophie. Et li. i. c. iij. Philosophia medetur animis: inanes sollicitudines detrahit: a cupiditatibus liberat: pellit timores. Item eius effectus est: vitia extrahere: animum colere: et ipsum preparare ad virtutes: et virtutum fructus. Unde ibi Tul. Cultura animi philosophia est. Hec extrahit vitia radicitus et preparat ad fructus suscipiendos: atque ut ita dicam serit que adulta uberrimos fructus ferent. Et ut breviter dicam: ipsa est quasi refugium contra omnia mala. Unde Sen. epistola. xvj. Postquam enumeravit mala ac pericula timenda: ait. Ad philosophiam ergo fugiendum est. He littere. s. philosophie non dico apud bonos: sed apud mediocriter malos: insularum loco sunt. Sequitur. Hec quieta et sui negotij contempni non potest: cui ab omnibus artibus etiam apud pessimos honor est. Nunquam in tantum convalescit nequitia: nunquam sic contra virtutes coniurabit: ut non philosophie nomen sacrum ac venerabile maneat. Et ibi bene de hoc. Unde aug. xxij. de ci. c. xxi. Philosophia vel sapientia est donum dei in auxilium contra miserias huius vite. et Sen. epistola. xvj. Philosophia est bene vivere: sine qua eger est animus. Ideo philosophia illustrati nulla mala temporalia: nulla pericula: nulla tormenta formidabant: prout patebit. j. in eorum gestis. Unde Apuleus li. de deo Socratis in fine. loquens de Ulixe et eius prudentia ait. Hac comittante horrenda omnia sustinuit: adversa queque superavit. quippe ea adiutrice: Ciclopis specus introivit: sed egressus est. Solis boves vidit: sed abstinuit: ad inferos demeavit: sed ascendit. Eadem sapientia comitante. Scillam preter navigavit: nec areptus est. Caribdi conceptus nec retentus. Cyrses poculum bibit: nec mutatus est: ad Lothofagos accessit nec remansit: Syrenas audivit nec accessit. Non enim aliud in eodem Ulixe Homerus docet. nisi quod semper comitem esse voluit prudentiam quam poetico ritu minervam nuncupavit: ut dicitur ibi.

Capitulum sextum. De philosophie

vtilitate. ⁊ regimīe vite humane
Ex predictis patet sextum
e principale.s. vtilitas mul
timoda siue necctas phie
Et q: in potioribus vita magis:
cum sint quasi inumerabiles eius
vtilitates: saltem videndum ē de
eius vtilitate in regimine vite hu
mane. Ipsa enim est studiū sapiē
tie: vt dictū est que qdem sapien
tia est regimen vite humane. ait
K Augu.i.de libero arbi. Qđ qdē
regimen est in vitiorum cohibi
tione: in legū iustarum directiōe
in virtutū ordine: in morum cor
rectione: in vite rectitudine. Que
omnia opera vera philosophia:
ait Tul.v.tusc.q. Philosophia
est vite dux: virtutis indagatrix:
inuentrix legum: magistra mor
⁊ discipline. Est etiā vtilis i regimi
ne tocius reipublice tam in regi
mine familie q̄ proprie vite. Ut
eniz dicit Alpharabi⁹ de diuisiōe
philosophie: pratice philosophie
tres sunt partes. Prima est sciē
L tia gubernandi.s.rempublicam:
que dr̄ politica. Secunda est sciē
tia regendi propriaz familiā. Ter
tia gubernatio sui. Et ad has gu
bernationes: est philosophia ne
cessaria. Est eni necessaria ad gu
bernationem reipublice: que nō
gubernatur iuste nisi iustis legi
bus. Sed philosophia est inuen
trix legum: vt dictum est: ⁊ sic di
cit Sen̄.epistola.xciiij. Philo
sophi tulerunt leges. Postq̄ in
qt subrepentibus vitijs in tyrāni
dem regum conuersa sunt: opus M
esse cepit legibus: quas ⁊ ipsi tu
lere sapientes. Sicut Solon qui
Athenas equo iure fundauit in
ter septez veteris eui sapia notos
Et sic đ alijs quos ibi enumerat
Ubi ēt ait: q̄ in illo seculo qđ au
reum perhibet penes sapiētes re
gna fuisse possidoni⁹ indicat. Jō
Boe.i.de cō so.c.iiij. dicit: beatas
esse respublicas. si eas vel studio
si sapie regerent. vel earuz recto
res studere sapie contigisset. Si
cut ex ore platonis hanc sentētiā
phia sanciuit: vt ait ibi. Idē dicit
Socrates: prout ait Policrat⁹
li.iiij.c.vij. Unde sapiētia diuina
ait. Per me reges regnant: ⁊ le
gum conditores iusta decernunt
Jō ille nobilis philosophus Te
mistocles: cuz nesciret canere in N
fidibus in conuiuio: ⁊ ob hoc ha
beret indoctior: atq̄ ab eo quere
ret qd sciret: respondit: se scire ex
republica parua facere magnaz
put r̄citat Aug.epistola.xxviij.
.s.iustas leges ferendo: salubriter
consulendo: iustas disciplinas ap
probando: ⁊ sic de alijs. Ideo an
tiqui principes habebant secum
philosophos. Sicut Alexander
magn⁹ Aristotelē. Nero Sene
cam. Trayan⁹ Plutarcū. Et de
hoc habitū est in tractatu q dicit
Cōmuniloquiū parte prima. vn̄
Alpharabius vbi.s̄. loquens de
philosophia necessaria ad guber

nationē ait: q ciuilis scia que est politica ingrit d specieb' actionū & consuetudinū voluntariarū: de habitudinibus: moribus: & gestibus a quibus procedūt iste actiones & consuetudines: & de finib' propter quos fiūt. Sequit. Describit inter actiones & cōsuetudines qbus vera beatitudo acquiritur: quibus vtendum inter ciues: quibus inter gentes: qbus prelatus apud subditos. & ecōtrario. s. vtatur. Et ibi bene de hoc. Item vt ait ibidem: familia propria regit tribus modis. Disciplina a vicijs cohibendo. Sollicitudine in necessarijs subueniendo: Doctrina eos honestis artibus instruendo alios qdem liberalibus: alios fabrilibus prout quemq decet Ait Cato. Cū tibi sint nati: nec opes: tunc artibus illos: Instrue: quo possint inopem deducere vitam. Sed nec recte disciplinare: nec prudenter prouidere: nec vere instruere potest qs sine vera philosophia que ē disciplia disciplinaꝝ vt dictum est: ideo est necessaria ad regimen familie prout pȝ considerant predicta. Ipsa enim est disciplina virtutuȝ: & regit ciuitates. ait Au. gelius. Queq in publicis simul & puatis excellit & fortiter administrat. Sapiens eniȝ mulier edificat domum suam: insipiens ergo structaȝ destruit manibus. prouer. xiiij. ¶ Item philosophia est qua gubernat homo seipsum & vitā suā in qua tria sūt necessaria: ait Alpharabi' vbi. s. s. fuga vitiorū: exercitium virtutum: exempla meliorū. Per primū declinat homo a malo: p secundū operat bonum: per tertiū ne in aliquo istorum deficiat ad meliora prouocat. Sed ipsa philosophia est expultrix vitiorū: genitrix virtutū: dux vite: vt habitum est a Tulio. Ideo necessaria est ad regimē vite. Dirigit eni in tacendo. dirigit in loquendo: vnde Macrobius primo satur. nal. in pricipio dicit. q orator nō aliter q orando probat. phs nō minus tacendo. q loquendo p tpre pbatur. Et post. Nihil tā cognatum sapientie & phie: q locis & temporibus aptare sermones: personarum que aderūt estimatione notata. Alios eniȝ relata incitant exempla virtutuȝ: alios beneficiorum: nonnullos modestie vt qui aliter agebāt: auditis sepe talibus ad emendationem venirent. Ideo Ecc. xx. Est tacēs nō habens sensum loquelle: & est tacens sciens tempus apti temporis. ¶ Item philosophia dirigit & regit hominē in agendo bona: & sustinendo mala. Ipsa eniȝ est lex vite: qr sapientia est ars vite: ait Señ epla. xcviij. vbi bene de philosophia & eius preceptis.

¶ Caplm septimuȝ. De phie acquisitione: & debito modo audiēdi & vtendi.

Consequẽter inspiciendũ est: quomodo phia acq/ritur: ⁊ inuenit̃: q̃z.s. stu/dij sedulitate: ocij quieti vacatõe occupationum exclusione: Sub tili inuestigatione. Rerũ prudẽ ti experimentatione: ⁊ sic de alijs que exiguntur ad eius inuentio/nem. Unde Au.geli⁹.li.xv.di.q̃ astronomus de gignẽda compo
T nendaq̃z sapientia opinatus est. s.eam esse filiam vsus ⁊ memo/rie. Hocq̃z argumento demon/strat. Nam non libris soluz: nec disciplinis rhetoricis dyalecticisq̃z opus esse: q sapiens esse rerũ hu manarum velit sed oportere euz versari exercerique in rebus quo/minus nocendis periclitandisq̃z eaq̃z oia acta ⁊ euẽta firmiter me minisse: ⁊ proinde sapere atq̃z cõ sulere: ⁊ ex his que pericula rerũ docuerunt non que libri ⁊ magi/stri per quasdaz inanitiones ver/borum ⁊ ymaginum: tãq̃z in mi mo qui in somno delectauerunt Et hij inqt ei⁹ versus. Usus me genuit. mater peperit memoria. Sophiam me vocant greci: vos sapientiam. Et hec ṽba scribi de/bere censuerunt cum ymagine sapientie preforibus templorum nec non ⁊ versus Pacomij qui sunt isti. Ego odi hoies stultos: ignauia opera sophisticas scien/tias.s.que tendunt ad curiositatẽ
V Et de hoc Poli.li.iiij.c.vij.bene vsus quo exercitatio: memorie vi uacitas: qeta vacatio ad studiuz ⁊ amor sapientie: multum iuuant ad eius inquisitionem ⁊ inuẽtio/nem. Unde ⁊ apud philosophos quattuor portabant lecticaz phi/logie. ait Hug. didascol. tractatu iij.s.philos ⁊ copos.i.amor ⁊ la/bor: philemina: ⁊ agrimina.i.cu/ra ⁊ vigilia. In amore ẽ: vt agas in labore: vt perficias: in cura: vt preuideas: in vigilia: vt attẽdas: ait ibi. Et ad hoc: necessaria ẽ qe ta vacatio a tumultibus exterio/rib⁹: ait Señ epl̃a.xcij. Magna ⁊ spaciosa est sapientia: vacuo il/li loco opus est: de diuinis huma nisq̃z dicendũ: ⁊ de multis alijs: vt ibi enumerat. Sequitur. Hec tam multa tam magna: vt libe? possint habere hospicium: super/uacua ex animo tollẽda sunt. Nã dabit se in has angustias virtus Laxum spacium res magna de/siderat: expellant̃ omnia totũ pe/ctus illi vacet: ⁊c. Et ibi bene de hoc. Et ad hoc hortatur sapiẽtia diuina. puer.ij. Si quesieris eaz s. sapientiam quasi pecuniã: ⁊ si/cut thesauros effoderis illaz: tũc timorẽ dei intelliges: ⁊ scientiam dei inuẽies. Sap.vi. Quasi his X qui arat ⁊ seminat accede ad illã. Ecc.xxxviij. Sapientiam scribe tempore vacuitatis: ⁊ qui mino ratur actu percipite illaz. Et quia pauci predicta faciunt ob acqui/rendam veram philosophiaz: iõ non inueniunt eam. ait Au.geli⁹ li.xvi.

li.xvj. Pauci ſunt quibꝰ nõ con/
uenit. quod dr̄ in ſatyra. Si quã/
tum operis ſumpſiſti: vt tuus pi/
ſtor faceret bonũ panem eiꝰ duo
decimam. ſ. partem rediſſes phie
ipſe bonus iam pridem factꝰ fuiſ
ſes. Nunc illum qui norunt vo/
lunt emere centum milibꝰ: te au
tem: qui nouit nemo contentus
eſt. ſ. emere. Quaſi dicat. plus
fuit ei cura: vt piſtor faceret bonũ
panem: ꝗ̄ vt ipſe adiſceret phi/
loſophiam: Et ex hoc piſtor fuit
maioris reputatiõis: ꝗ̄ ipſe. qua
les autem debent eſſe diſcipuli ⁊
q̄liter diſcere dicit elegãter Boe.
li. de diſciplina ſcolarium: ⁊ habi
tum eſt in parte in tractatu q dici
y tur Cõiloquiũ pte. v. Nullus ta/
men credat attingere vel aſſequi
philoſophiam veram: niſi eã deꝰ
det ⁊ reuelet: qui archana ſapien
tie ſue reuellat paruulis. Ut eniꝫ
ait Tul. iij. tuſ. q. ſm Ariſtotelem
veteres philoſophos accuſãs: q
eſtimaſſent philoſophiaꝫ ſuis in
genijs eſſe perfectam aut ſtultiſſi
mos: aut glioſiſſimos. i. vane glo
rie cupidos fieri: ſed ſe videre: ꝙ
paucis ãnis magna acceſſio facta
Z eſſet: breui tempore philoſophiaꝫ
plene abſolutaꝫ fore. Ideo: vt di
cit ibi: Teophraſtꝰ diſcipulus eiꝰ
moriens accuſauit naturã ꝙ cer/
uis ⁊ cornicibus vitam diutur/
nam: quarum id nihil intereſſet
ſed hominibus quoruꝫ maxime
interfuiſſet tam exiguam vitam
dediſſet. Quorum ſi etas potuiſ/
ſet eſſe longior futurum fuiſſet: vt
omnibus perfectis artibus: om/
niqꝫ doctrina vita hominum di
taretur. Hec ibi. Nullus ergo ſe
eſtimet aſſequi philoſophiam ſu
is viribus: ſed eam acgrat humi
liter: feruenter: vigilanter ab eo a
quo eſt omnis ſapiẽtia. Et d̄ hoc
infra vbi de ſtudio phorum.

¶ Caplm̃ octauũ. De philoſo/ phandi ordinato fine.

Onſequenter videnduꝫ
de debito fine ſiue de cã
finali phandi. Et patet
ex dictis qs eiꝰ finis. ſ. correctio A
morum. Naꝫ ⁊ ſocrates: vniuer
ſam phiam ad corrigendos mo/
res dicit flexiſſe. ait Aug. vbi. s̄. ⁊
Sen̄. epl'a. lxxiiij. dicit: ꝙ Socra
tes vniuerſam phiam reuocauit
ad mores. Et hanc dixit ſummã
phiam: bona a malis diſtinguer̄
Et Tul. v. tuſ. q. poſt principium
dicit ꝙ Socrates philoſophiam
euocauit e celo: ⁊ in vrbibus co
locauit ⁊ coegit de vita ⁊ moribꝰ
rebuſqꝫ bonis ⁊ malis querere.
Finis ergo eſt correctio morum
ad quã tendunt effectus philoſo
phie: de quibus ſupra dictum eſt
Finis v̊o mediatus ſiue vltimus B
aſſecutio beatitudĩs ſm ſuam in
tentionem Aug. ix. de ci. c. ij. di. ꝙ
homini nulla ē cauſa philoſophã
di niſi vt beatus ſit. Quod auteꝫ
beatum facit ipſe eſt finis boni/
Nulla ergo cauſa philoſophan/

di nisi finis boni. Quãobrem: q̃ nullum finem boni sectatur: nulla philosophie secta dicenda est. hec ibi. Idem li.xviij.c.xl. Philosophi qui non videntur laborasse in studijs suis nisi vt inuenirent quomodo viuendum eet ac comodate ad beatitudinẽ capessendã cur dissenserunt inter se: nisi q2 hoies humanis sensibus τ ratiocinationibus ista quesierunt? Ideo Plato et platonici nobiles philosophi dixerunt: deũ esse rerum auctorem: virtutis illustratorẽ: beatitudinis largitorẽ:
C ait Aug.viij.de ci.c.v.τ.ix.ꝗ phi quicũq3 de deo ista senserunt: ꝗ rerum creatarum effector: τ lumen congnoscendarum: τ bene agendorũ: ꝗ ab eo nobis sit pͥncipium nature: τ veritas doctrine τ felicitas vite: siue platonici nuncupentur siue alij: eos inq̃ ceteris anteponimus: eosq3 nobis propinquiores fatemur: hec
D Augu. vnde loquens de Platone ait ibidem.c.viij. ipsum determinasse finem boni: ꝯm virtutẽ viuere: τ ei soli euenire posse qui dei noticiam habeat τ imitationem: nec esse aliam ob causam beatũ. Ideo non dubitat: hoc eẽ philosophari amare deũ: vnde colligunt: tũc fore beatũ studiosum sapientie. Id enim est phus cũ deo frui ceperit. Et ibi bñ de hoc. Ideo: ob beatitudinis siue melioris vite appetitõe3: legit de illo: qui lecto Platõis libro cui

nomen Teobrosius vbi de imortalitate anime disputauit: ꝗ se pͥcipitem de muro dedit: atq3 emigrauit e vita ad eã quam credidit meliorem. Quid autem sit finis boni: siue beneficium bonũ diuersimode sẽserũt philosophi. E
Alij enim dixerunt: hoc eẽ a corpore: alij ab anima: alij ab vtroq3: sicut recitat Augu.viij. de ci. c.iiij. τ li.xix.c.i. vbi recitat diuersas philosophorum sententias. Et de hoc infra: vbi de diuersis sectis phoꝝ. vnde de quodã philosopho narrat Augu. omel.iij. I
τ sermone.lxxiij. a q̃ cũ quereretur: quare phiaris: respondit. pp vitam beatã: Et querenti. quando habebis illã: respondit. Cũ hoc corpꝰ reliquero in terra. Et ibi de opinionibꝰ philosophorũ circa istam materiam: vt eni3 dr̃ in prohemio libri de vectigalibꝰ tria vt ait Empedocles extollunt philosophiam. Nobilis affluẽtie contemptꝰ: future felicitatis appetitus τ mentis illustratio. F

¶ Capl'm.ix. de recto vsu philosophie vel philosophandi. G

Onsequenter videndũ est de recto vsu philosophie. Cuiꝰ est rectꝰ vsus cum ad predictos fines ordinat scilicet ad morum correctionem ad btitudinis acq̃sitionẽ τ ad effectuũ eoꝝ. de qbꝰ.ꝯ exercitationẽ K
Ipsa enim est ars vite: ait Señ. epistola.xcix. Sicut ergo quilib3 vtitur arte sua: quando ad fine3 H

E debitum ordinatur: ſic ex parte
iſta. Seņ. epiſtola. xciij. loquens
de philoſophia: ⁊ diuiſiõe ac par
tibus eius. O lucille virorū opti
me: quo minus legas non te ter
reo: dūmodo qcqd legeris: ad
mores ſtatim referas. illos com
peſce: marcentia in te excita: ſolu
ta conſtringe: cõtumacia doma
cupiditates tuas publicas q̃ꝫtum
potes vexa. ⁊ ſic de alijs. Sic eiꝫ
in ſacra ſcriptura: ille eſt magn⁹
qui facit quod docet Mat. v. ſic
I ⁊ in philoſophia: inter philoſo-
phos ille magnus eſt qui recte i
telligit: ⁊ q̃ intelligit: ad finē debi
F tū ordinat. Seņ. epl'a. Sic iſta
diſcamus: vt que fuerunt verba
ſint opera. Nullos omnino pei⁹
mereri iudico de oib⁹ q̃ꝫ qui phi
loſophiaꝫ velut aliquod artificiū
venale didicerunt: q aliter viuūt
q̃ꝫ viuendum eſſe precipiūt. Se
quitur. Nõ magis poteſt quiſq̃ꝫ
talis prodeſſe ꝑceptor q̃ꝫ guber-
G nator in tempeſtate naufragabū
dus. Quid me iuuare poteſt re-
ctor nauigij attonitus ⁊ vomitãs
Quanto maiori periculo putas
vitam in tempeſtate iactari q̃ꝫ ra
tem? Non loquenduꝫ eſt ſed gu
bernandum: omnia que dicunt
K q̃ iactãt turba audiēte aliena ſunt
Dixit illa Plato: dicit zeno: dicit
ingens agmen philoſophorum.
Nunc tot ⁊ tanta taliuꝫ dicta phi
H loſophorum: quomodo poſſint
ſua eſſe monſtrabo. Faciant que
dicunt. hec ibi. Sicut ergo in ſcri
ptura ſacra non ſufficit ſolum au
dire ſed oportet facere: quia non
auditores legis iuſti ſunt ſꝫ facto-
res. ro. ij. Sic in philoſophia nõ
ſuffic̃ ſcire vel dicere: ſꝫ oꝫ facere
vt ſit ver⁹ ph̃us. Facere. n. docet
ph̃s ñ dicere ait Seņ. epiſtola.

¶ Capitulū decimū. De abuſio
ne philoſophie.

v Ltimo videdū: de abu-
ſione vel non recto vſu L
philoſophie. Et hoc pa-
tet ex dictis. Philoſophia enim
abutiť vel qui ſolum intendit cu-
rioſe inueſtigare tantum vt ſciat
nõ vt mores componat: aut cor
rigat: nec vt beatitudinem acqui
rat. Sene. epiſtola. xciij. in fine.
Ipſe ſcribe: vt dum ſcribis legis
oia ad mores: ⁊ ad ſedandã ra-
bieꝫ affectuum refferas. Stude:
vt non plus aliquid ſcias: ſed vt
melius. Similiter ille abutiť phi
loſophia: qui philoſophatur: vt
alios delectet: nõ vt morbos cu-
ret. Seņ. epiſtola. lxxiiij. Ille ar-
tes: ad ingeniū pertinent: hic aie M
negocium queritur. Non querit
eger medicum loquentem: ſed q
ſanare poteſt: de his que faciēda
ſunt diſerat: boni aliquid cõſulat
hoc tale eſt: quale ſi gubernator
ſit formoſus. Quid aures mihi
ſcalpis? qd oblectas qd agis: vrē
dus: ſecãdus: abſtinend⁹ ſū. Ad
h̃ adhibit⁹ es. Curať debes mor
bum veterem: grauem publicuꝫ

Tantum habes negotij:quantuꝫ
in pestilētia medicus.Circa ver
ba occupatus es. Sequit̄.Non
est beatus qui scit illa:sed q facit.
hec ibi.Abusio igitur philosohie
est: non eaꝫ dirigere ꝛ ordinare
ad morborum anime sanationē
ꝛ morum correctionem vt dictū
est.Ipsa enim est studiū virtutis
vt prius habitum est. Sicut igit̄
virtutum est abusio non ordina
re eas ad finem suum: ꝓut dicit
Augu.xiij.de ci.c.viij.ꝙ si virtu
tes persuadent non amare beati
tudinem:non sunt dicende virtu
N tes.Sic abuti philosophia est:n̄
vti ea ad fines debitos. Quam
abusionem reprehendebant no
biles philosophi: prout ait Aug.
v.de ci.c.xx.Solent ꝓphilosophi
qui fineꝫ boni humani in ipa vir
tute constituunt:ad ingerendum
pudorem quibusdā philosophis
qui virtutes quidem probant:sꝫ
eas voluptatē corporalis fine me
tiuntur:ꝛ illam ꝓpter se putāt ap
petendam:ꝛ virtutes ꝓpter ipaꝫ
tabulam quandaꝫ verbis pinge-
re:vbi voluptas i sella regali cō
sedeat:cui v̄tutes famule subijciā
tur:obseruantes nutum eius: vt
faciāt quod ipsa imperauerit: vt.s.
prudētie iubeat:ꝙ vigilanter in-
quirat:quomodo dn̄a voluptas
regnet ꝛ salua sit.hoc ideꝫ impat
alijs virtutibꝰ:ita ꝙ virtutes cuꝫ
tota sua gloria ꝛ dignitate tanꝗ̄
impiose cuidam ꝛ honeste muli
ercule.seruiunt voluptati.ꝛc.Ni
hil hac pictura dicūt ignominio
sius ꝛ defformius:ꝛ qō minꝰ fer
re possit bonoruꝫ aspectus.Et ve
rum dicunt ait ibi.Sequit̄.Non
estimo satis debiti decoris esse pi
cturam:si talis figuratur:vbi vir O
tutes humane glorie seruiāt.Li-
cet eniꝫ ista gloria delicata nō sit
inflata tamen est:ꝛ multuꝫ habꝫ
inanitatis.Item vt ait ibi:nec il-
li se ab ista deffenderint feditate:
q cū aliena spernant iudicia:ve-
lut glorie cōtemptores: sibi sapiē
tes videntur:ꝛ sibi placent.Naꝫ
eorum ꝛ si nulla est:aliquo quo-
dāmodo:humane subditur lau-
di. Neqꝫ enim ille qui sibi non
placet.homo non est hec ibi.Ex
his patet ꝙ potest ymaginari tri
plex pictura.vel cum virtutes ser
uiunt voluptati. vel cum seruiūt
vanaglorie aliene.vel cum serui-
unt ꝓprie complacentie ꝛ estima
tioni apō se glorianti.Ex hoc au P
tem triplex abusio virtutuꝫ ac ēt
triplex abusio philosophie: si di-
ctis modis deordinet̄.Et de hoc
infra:vbi de philosophis abuten
tibus philosophia ꝛ degeneran-
tibus a nobilibus philosophis.
qui vocabātur plebei apud eos.
Et hec breuiter dicta sufficiāt de
philosophia in comuni.

¶ Secūda ps.De philosophis
in comuni.

¶ Capitulum primum.De hoc
noie philosophus ꝛ eius origine.

P Rimum patet ex dictis supra. Dicit enim philosophus amator sapiētie secundum Aug. vbi s. Et sicut dicit Tuli⁹ lib. v. tus. q. post principiū nomē sapiētie vsq; ad tempus Pictagore attribuebatur. Ipse n° o prio respondit: se esse philosophū. Et Augu. iij. confessionum post principium dicit: q philosophus dicebatur amator sapientie. Et idē viij. de ci. c. ij. Et qr nulla: vera ē virtus: nisi que est charitate informata: vt dictum est: nulla vera philosophia: nisi que fide operante per dilectionez dirigit: nullus verus est philosophus: nisi verus dei amator. vnde z Plato vult philosophum esse amatorez dei. vt qr scilicet philosophia ad beatam vitam tendit: fruens deo sit beatus qui deum amauerit: ait Aug. viij. de ci. c. viij. Nō non dubitat etiam Plato hoc esse philosophari scilicz deū amare: vt dictum est. s.

Capitulum. ij. De philosophica pfessione.

S Ecūdo sciendum q pfessio philosophica fuit i mundialiuz contemptu z dimissione: in appetitu sapiētie z eius sedula studiositate: in conuersationis z vite composita honestate: flectendo philosophiam ad moruz correctionem. vnde z Plato dicebat: philosophos eē fustos: eo q omnia cōtemnebāt ait Tulius primo de offi. c. viij. z hoc patebit infra: vbi de hoc. Item eoꝝ vita erat composita z honesta taz in dictis q̄ in factis. vnde Sene. epistola. xli. loquens de quodaz philosopho q solebat magno cursu verba conuellere: z cuius verba plura veniebant q̄ quibus vna vox sufficiat. hoc inquit Señ. non probo in philosopho: cuius pronunciatio sicut z vita debet esse composita. Nihil aūt ordinatum est qd̄ pcipitat z properat. hec ibi. Quibus verbis innuit: q vita philosophi debet esse modesta: z etiaz pronunciatio. Et de hoc similiter infra. Item erant studiosi sapientia: z flectebant philosophiā ad moꝝum correctionez: sicut dictum est de Socrate. Et licet nō fuerit in eis vera virt⁹: nec recta fides modus tamen viuēdi philosophicus in suo genere fuit nobilis. Vñ Poli. li. iij. c. ix. loquēs de philosophis dicit: q erat i eis venerabilis ymago virtutis: duz sine fide z dilectione: virtutis substantia esse possit. Et vtinam inquit inueniatur in nobis qui vel virtutis ymaginez teneat. Quis eniz vmbras virtutuz induit: q bus videmus floruisse gentiles. Licet eniz subtracto eis xp̄o. vere beatitudinis non apprehenderint fructuz: Quis enim Themistoclis diligentiā: Frontonis gra

nitatem.continentiam Socratis
Fabricij fidem:pudicitiam Sci
pionis:longanimitatem Ulixis:
Catonis parcitatē:Titi pietatem
imitatur? Quis non cum admo
nitione veneratur? Porro dicti
philosophi ⁊ consimiles magni
⁊ laudabiles viri:quasi quedam
seculorum suorum sydera splen-
duerūt:illustrantes tempora sua
⁊c. Qui licet tales fuerint: qꝛ tñ
dominum iesū xp̄m nō cogno
uerunt sed euanuerunt in cogita
tionibus suis:superbia tumescen
tes: vera humilitate carētes:hu
manam gl'iam appetentes:se sa
pientes estimātes: ⁊ dicētes stul
ti facti sunt.ro.i. Et deus abscon
dit ab eis sapientiam quam par-
uulis reuelauit Math.xi. Et ni-
hilominus quodāmodo fuerūt
cōmēdandi propter dictoꝝ ope
rum ingenuitatem:⁊ fideles phi
losophi sunt increpandi qui eos
non imitantur in consimilib9:li-
cet eorum opera fuerint imperfe
cta: qꝛ non charitate informata
V Hiero.epistola vltia. Plus de-
bet xp̄i discipulus xp̄i prestare q̄
mundi philosophus:glie pp̄ris
aure:atq3 rumorum venale mā
cipium: qꝛ scilicet humane glorie
seruiebant:eamq3 in operib9 suis
appetebant.

¶ Capitulum.iij. De philosophi
co vestimento.

Onsequenter videndu3
c est d habitu philosophi
co:⁊ de signis sue professionis.⁊
de hoc bene in vita beati Atha-
nasij.vbi de philosophis inter alia
dicit:ꝙ philosophus honorabat
per virgam quam gestabat in ma
nu in signū cuiusdam religiōis:
per nutrimentum come:⁊ p ve-
stimenti decorē.vsq3 ad hec ha
bebat actum philosophicū.hec
ille. Et Hiero.epistola.cxiiij.dic
ꝙ apud grecos ille philosophus
laudatur:qui omne quo vteret
vsq3 ad paliū ⁊ ānulū sua manu Y
facta gloriat9 est. In quattuor pre
dictis consistebat philosophicū
indumentum. Cuius ratio assi-
gnari pōt:ꝙ palio vtebat i signū
honoris ⁊ venerationis:virga in
signū religionis siue regiminis
Anulo in signum magistralis di
gnitatis siue doctrinalis. Comā
nutriebat in signum virilis ma-
turitatis siue grauitatis:vñ apud
philosophos valde erat reprehē
sibile gestare habitū philosophi
cū absq3 vite philosophice hone
state:ait Au.gelius li.ij.atti.no-
ctium idest atheniensiū loquēs
de quodam turpis vite defferen
te habitum philosophicum. Ad
herodem inquit athicum consu-
larem atheniēn. virum ingenio
ameno:grecaq3 facūdia celebrē
adijt quidā paliatus:⁊ barba cri-
nitus prope vsq3 ad pupam por
recta petens ab eo dari sibi co-
proye ide aliquod donariū. Tūc
ille interrogat:quis nam eēt. At y

ille vultu sonituqꝫ obiurgatorio: se phm dixit. Mirari qꝫ se addidit: cur querenduꝫ putaret qđ videret. Cui ait. video barbam ⁊ palliū: phm nūdum video. Queso autem te inquit cum bona venia: dicas mihi: quibus nos argumētis estimas vti vt te phꝫ nosceremus. Tunc qui cum herode erant dixerunt: illum esse erraticū hominē: ⁊ nullius rei dignū incolamqꝫ esse reorum sordentium ⁊ ganearū: ⁊ nisi accipiat qđ petit conuitio turpi solitum irrepsisse. Ait Herodes. Demꝰ huic aliquid eris tanqꝫ homines non tanqꝫ homini. Et iussit: ei dari ꝑcium panis triginta dieruꝫ. Tūc ille aspiciens nos ait: ꝙ phm se ostentanti. Missemꝰ iussit dari mille nūmos. Et cū pleriqꝫ dicerent: nebulonem esse ⁊ malū hominem: ⁊ nulla re dignum aiūt tunc illi dixisse. Dolori inquit mihi ē: ꝙ hmōi animalia spurca atqꝫ probra nomen vsurpant sanctissimum: vt philosophi appellētur. Et subdit. Maiores nr̄i athenienses: noia iuuenū formosissimorum harmodij scilicet ⁊ Aristhogonis: qui libertatis recuperande gratia: hyrpium tyrannuꝫ interficere adorsi sunt: vt nunqꝫ seruis liceret talibus nominibus nūcupari. ⁊ decreto publico sanxerunt quoniam nefas ducebāt nomina libertati patrie donata: seruili contagio pollui. Cur ergo inquit patimur: nomen phie illustrissimū in hominibꝰ teterrimis exsordescere? ¶ Simili iquit exemplo ex ꝯtraria parte antiquos romanoꝝ noia patricioꝝ quorūdam: male de republica meritorum: ⁊ ob eam causam capite dānatorum censuisse: ne qui eiusdē gentis patricio nomine nominaretur: vt vocabula diffamata eorum: cū illis emortua viderētur. hec ibi. ¶ Ex quibus patet considerantí reprehensibilitas philosophorū fictorum: ostendentium se phos: ⁊ vita phica nō viuentium. ¶ Itē patet hominū bonorum mirifica largitas: quia dant aliqñ etiam indignis: considerātes suam honestatem: non aliorum dignitatem. ¶ Item patet iusta equitas: ⁊ recta ordinabilitas: ꝙ noia nobilia non debent imponi ignominiosis: ⁊ ꝙ malorum nomina debent extingui et deleri. ¶ Item patet: ꝙ ficti phi erant detestandi apud veros philosophos quibus erat graue: ꝙ ingenuum nomē in eis sordescebat: qualiter apud sanctos hoies ⁊ apud sanctitatis auctorē dn̄m iesum detestandi sunt ficti ⁊ falsi xp̄iani: falsi ⁊ ficti religiosi: falsi ⁊ ficti clici: falsi ⁊ ficti doctores q gloriantur in dictis nominibꝰ sine re nominū. i. vite debite veritate. Qꝫtū enim in ipsis est: noia illustrissima exsordescere faciunt Quibus iuste potest dominꝰ di

cere illud Jsai.lij. Nomē meum ꝑ vos blaphematur tota die ꝛ illud Apoca.ij. Nomen habes ꝙ viuas: ꝛ mortuus es.

¶ Tertia pars habet distinctiones sex. Distinctio prīa. De philosophorum successione in cōi.

¶ Capl'm.i. De duob⁹ phorum generibus: ꝛ de septem sapientibus: ꝛ eorum successione.

Consequenter videndū est de tertio principali .s. de successiōe illustrium phorum: ꝛ de eorum dictis moralibus ꝛ exemplis. ¶ Et primo de ipsa successione in cōi. ¶ Secundo de sibi inuicē succedētib⁹. ¶ De prīo scilicet de ipsa successione Augu. bene .viij. de ci.c.ij. di. ꝙ q̄ntū attinet ad litteras grecas: que lingua: inter ceteras gen-
C tium clarior habetur: duo phorū genera traduntur. vnū italicum ex ea parte italie que condā magna grecia nūcupata est. Alterū ionicū in eis terris vbi nunc grecia nominat. Sequit. Jonici vō generis princeps fuit Thales milesius vnus illoꝝ septē q sunt appellati sapiētes. Sed ꝛ illi ex vite genere distinguebātur: ꝛ quibusdam preceptis ad bene viuendū accomodatis: ꝛ hi septem sapientes erāt nomīatissimi: ꝛ illustrissimi temporibus suis. De quibus Augu. vi. de ci.c.xxiiij. vbi ait: ꝙ regnāte apō hebreos Sedechia ꝛ apō Romanos Tarquino ꝑsco: eo scilicet tempore Pictac⁹ D
mithilen⁹: alius a septem sapientibus fuisse ꝓhibetur. Qui neq̄ vt septē nominarentur Thaleti quem supra cōmemorauim⁹ scilicet libro .viij. vt dictū ē: ꝛ huic pithaco adduntur. Eo tempore scribit Eusebius fuisse q̊ captiu⁹ ppl's in Babilonia tenebat. hec ibi. Et de eisdē Tuli⁹ .v. tusc.q. post principium dicit: ꝙ nomen sapientie apud antiquos fuit pulcherrimū. Jtaq̄ illos septē qui a grecis sophyn .i. sapientes a nostris ꝛ habebantur ꝛ dicebantur. Et de his Alexander neq̄ lib. de naturis rerum dicit: ꝙ septem sapientibus tanq̄ septē numinibus terrenis sublimata ē ciuitas Atheniensis: quorum responsis tanq̄ celestibus oraculis tot⁹ orbis certificatus est: ꝛ tanq̄ septē planetis non erraticis illustratus. Et tamen hi licet essent sic reputati sapientissimi erant ēt hūiles suo modo se mutuo honorantes
ꝛ reputantes se inuicem sapiētes. E
ait Vale. lib. iiij. c.i. vbi narrat: ꝙ piscatores vendiderāt iactū suū cū rheti: ꝛ extraxerunt mensam auream delphicam. ex qua orta est controuersia: illis capturā piscium tantum se affirmantib⁹ vēdidisse. alio scilicet emptore asserente se fortunā emisse scilicē qō euenisset ex fortuna. ꝛ tūc ꝓpter rei nouitatem consulitur Apollo

delphicus scilicet quid faciendū
Qui adiudicauit: illā dari ei q ce
teris sapia pstaret. Que tūc data
est Thaleti. At ille misit eaʒ Biā
ti: ille pithaco: ꝛ sic inuicem: do
nec vltimo fuit data Soloni. Et
in hoc euidentissimum humilita
tis exemplū in eis qui pemineṫ
sapia. ¶ De successione vo isto
rum philosophoꝝ Aug. viij. de
ci. vbi. s. dicit: ꝙ iste Thales: vt
successores etiā ppagaret: rerum
naturaʒ scrutatus suasqʒ disputa
tiões litteris mandādis emicuit:
maximeqʒ admirabilis extitit: ꝙ
astrologie numeris cōprehensis
deffectus solis ꝛ lune etiam pdi
cere potuit. Aquaʒ tamē putauit
rerum esse principium. huic suc
cessit Anaximander: q mutauit
opinioneʒ: ꝛ ex suis proprijs pn
cipijs quasqʒ res nasci putauit.
Iste quoqʒ Anaximander: di
scipulum successorem reliquit: q
rerū cās aeri infinito dedit. Ana
xagoras vo: auditor eius fuit: et
rerum omniū quas videmꝰ effe
ctorem diuinū animum sensit: ꝛ
ex infinita materia: put ibi prose
quitur Augu.

¶ Capl'm. ij. de Solone philoso
pho: ꝛ eius legibus ꝛ studio.

Solon vo qui fuit alius a
septeʒ sapientibus dedit
leges Atheniensibꝰ. de
cuius legibus Augu. ij. de ci. c.
xvi. Et plenius Au. gelius li. xxi.
dicens: ꝙ Solon Atheniēsibus
leges dedit. Et de diuersitate sua
rum legum: ꝛ de ipso ac eius le
gibus Trogus pompeius li. ij. di
cit: ꝙ ciuitati scilʒ athenieñ. tunc
nulle leges erant: qꝛ libitus regis
pro legibus erat. Eligitur So
lon vir iustitie insignis. qui velut
nouam ciuitateʒ legibus cōderet
qui tanto tēperamento inter ple
bem ꝛ senatuʒ egit: cū scilicet qđ
pro altero ordine tulisset displici
turuʒ alteri videretur ab vtrisqʒ
parem gratiaʒ traheret. Et Au.
gelius vbi. s. de Solone inqt et
Homero ꝛ Hesiodo cōstat eos
etatem egisse eisdem temporibꝰ
vel Homerū aliquāto antiqorē.
Et sequitur. Solonē accepimus
ex illo nobili numero sapientum
leges scripsisse atheniensibꝰ. Pi
sistratus Athenis tyrannus fuit
Solone in exiliū voluntariū p
fecto: quod id sibi predicenti cre
ditum non est. Iste Solon mira
biliter fuit studiosus. de quo Va
lerius lib. viij. c. vij. dicit: ꝙ supre
mo die scilicet ante mortem assi
dentibus amicis: ꝛ quadaʒ de re
sermoneʒ conferentibus fatis iā
pressuʒ caput erexit. Iterrogatus
qʒ quapropter id fecisset: respon
dit. Ut cū id quicquid est de quo
disputatis percepero moriar. Et
de eo Tuliꝰ lib. de senectute dicit:
ꝙ Pisistrato tyranno querenti
qua spe fretus sibi tam audacter
obsisteret: respondit. Senectute
Quasi dicat: ꝙ paratus erat mo

ri tunc. Et ibidem. Solonis sapi
entis eulogiũ est: ꝙ se negat vel/
le mortem suam dolere: ⁊ lamē/
tis amicorum carere: vult enim
carum esse suis. Ex dictis pꝫ: ꝙ
studiosus fuit ⁊ sapiens: ⁊ qualr
vsus est sapientia sua ad alioruꝫ
vtilitatem: dando leges ad regi/
men reipublice: ⁊ ꝙ modestus
vtendo legibus inter discordes.
Quem debent imitari sapientes
xpiani in predictis. ¶ De reliqs
sex sapientibus non legunť mſta
notabilia in libris quibus vtũtur
moderni. Et ideo redeũdum ad
successionem philosophorum su
pradictam: de qua Aug. viij. de
ci. c. ij. vbi dicit qđ sequitur.

¶ Capl'm. scđm: De Anaxago/
ra ⁊ eius virtutibus.

q Uod Anaxagoras fuit
auditor Anaximandri:
de q̊ supra. Qui. s. Ana/
xagoras respondit: se natum esse
ad celestium contemplationē: vt
dictum est supra. Et ipse fuit mũ/
dialium rerum mirificus contē
ptor. De quo Val. vbi. s̃. dicit: ꝙ
cũ ex diuturna peregrinatiōe pa
I triam repetisset: possessionesqꝫ su
as: desertas vidisset: non esseꝫ in
qt saluꝰ nisi ista perissent. ¶ Itē
fuit patiens in aduersis: ⁊ sui pro
uidus consolator. De quo Vale.
li. v. in fi. di. ꝙ audita morte filij:
nihil inquit nouũ: aut inexpecta
tum nuntias. Ego enim illum ex
me. natum sciebam esse mortalē

Idem ait Tul. iij. tusc. q. Itē fuit
contemptor generis mortis. De
quo Tul. li. i. tusc. q. di. ꝙ queren
renti ante mortem an in patriaꝫ
vellet afferri: nihil necesse est in/
quit. tantũ vndiqꝫ vie ad inferos
Et in ꝑdictis iste phus similiter
est imitandus.

¶ Scđa distictio. de Diogene.

¶ Capl'm. primũ. De Antistene
magistro Diogenis.

a Lter vo auditor sup̄/
dicti philosophi: ⁊ sic
condiscipulus Ana/
xagore fuit Diogenes
ſm Aug. vbi. s̃. qui di
xit: aerem: rerũ esse naturam: de
quibus omnia fierent: ⁊ euꝫ esse
compotem diuine rationis. sine
qua nihil ex eo fieri posset'. ait ta/
men Hiero. contra Iouinianuꝫ
ꝙ Diogenes fuit discipulus An/
tistenis. Unde ait. Legunť pluri
mi philosophorum. non tantuꝫ
diuitias contempsisse: sed etiā ab
iecisse quasi impedimentum sa/
pientie ⁊ virtutꝫ. Fecit hoc Socra
tes quem omniũ philosophoruꝫ L
secte quasi prudentie ⁊ virtutꝫ vni
cum fontem venerant. Antiste/
nes quoqꝫ cum gliose rhetoricaꝫ
docuisset: audissetqꝫ Socratem
dixisse ferť ad discipl'os suos. Abi
te; magistrum querite: ego eũ iaꝫ
reperi. Statimqꝫ venditis q̄ ha/
bebat: ⁊ publice distributis: nil si
bi plusqꝫ paliolũ reseruauit. Hu
ius autem Diogenes ille sectator

fuit potentior rege Alexandro et
K nature humane victor. Cū autē
Anthistenes: discipulorum nul-
lum recipere vellet: et perseuerā-
tem Diogenē remouere nō pos-
set nouissime minatus est sibi cla
ua nisi abiret. Cui ille subiecisse
caput fertur atq; dixisse. Nullus
tam duro baculo erit qui me pos-
sit a tuo consortio separare.

¶ Capitulum secundum. De vi
ta Diogenis et eius virtutib9. scȝ
volūtaria paupertate: rigore ani
mi: et constantie eius.

Refert Satyrus qui vi-
r tiorum illustrium scribit
hystorias: q; iste Dioge-
nes palio duplici vsus sit ꝓpter
frigus: peram pro cellario habu-
it: secūq; portauit: et q; clauā ge
N rebat ad corpusculi fragilitatem
qua iam senex membra sustēta-
re solitus erat. remorachios vul
go sic appellatus: in presentē ho-
ram poscens a quolibet et accipi-
ens cibum. Habitauit āt in portaꝝ
vestibulis et porticibus ciuitatum
L vsq; profitens verum: et transeū
tium abigens aut notans vitia q̄
mores fedabant. Cumq; se tor-
queret in dolio: se domum volu-
bilem habere iocabat. se cū tem-
poribus imutantem. Frigore eni
os dolij vtebat ad meridiē: esta-
te: ad septemtrionem: et vbicun-
O q; sol se iclinaret. Diogēis simul
pretorium diuertebat. Quodam
do tempore: cum in vsum potan
di: calicem ligneū gereret: vidēs
puerum manu concaua bibere:
elisit eum in terra dicēs. Nescie-
bam: q; natura haberet poculū
Nihil vnq; de animi rigore re-
misit. In eodē vultus tenore etiā
aduersis interpolatus ꝑstitit. Et
vt plene Socraticū eū nosces:
calcatis turbinibus fortuitoꝝ: ad
uersus omnem dolorem et mise-
riam: vniformi durauit ꝓposito.
Dicebat enīȝ. Nec semꝑ a philo P
sopho aliena: et impotē sui: i quē
fortune quippiā licet. Virtutē ei9
et continentiā moresquoq; indi
cat. Nam cū ad agonum olym-
picum q magna frequentia cele-
brat iam senex pergeret: febri in
itinere apprehēsus accubuit i cre
pidine vie. Volentibus autē ami
cis: eum aut in iumentū: aut i ve
hiculum tollere: non acqeuit: sed
transiens ad arboris vmbrā ait
Abite queso et spectatum pergite
hec nox aut me victorem proba
bit: aut victum. Si febrem vice-
ro: ad agonem veniam: si me vi
cerit: ad inferna descendam. Ibi
q; per noctem eliso gutture: non
tam mori se ait: q; febrem morte
excludere Deceptus opinione vi
rorum fortium et exemplo in ex-
treme difficultatis articulo: ne ali
unde inferret: mortē vltroneā Q
credidit appetendā. Hec ibi. Et
idem. Poli. li. v. c. xv. Et de hoc
in parte Sen̄. epl̄a. xliij. loquens
de ipso Diogene dicit: q; cū vidit

fet puerū manu concaua aquaȝ bibentem: fregit protin⁹ exēptuȝ e perula calicem cum obiurgatione sui. Quamdiu homo stult⁹ supuacuas sarcinas habui? Qui se complicuit in dolio: ⁊ in eo cu bitauit. Ideo concludit: eū esse sapientiorem illis: qui querunt mūdi huius irritamenta ⁊ supflua.

¶ Capitulum tertium. De refutatione muneruȝ Alexan. ⁊ ꝙ fuit eo potentior.

Item Sen̄. v. de benefi. c. v. dicit: ꝙ Alexander quasi omnes vicit nationes: a Diogene tamen victus est. Eo die super humāe superbie tumens mensuram vidit aliquem cui nec dare qcq̄ posset nec eripere. Et ideo potentior ipso Alexandro omnia possidēte. Plus enim erat: ꝙ hic nollet accipere q̄ qd̄ posset ille dare. Et Val. li. iiij. c. iij. di. ꝙ Alex. continentiam Diogenis vincere nō potuit. Ad quem in sole sedentem cum accessisset: hortareturq; : vt si q̄ sibi prestari vellet indicaret: vir robuste prestantie ait. Uellem de ceteris. vt a Sole mihi non obstes. Quasi dicat. Non stes inter me ⁊ solem. ⁊ exoruit sententiā Alex. Nam Diogenem gradu suo pellere temptauit. sed celleri⁹ Dariū armis potuit pelle̅ suo gradu regali. Et de hoc Iuuenalis lib. v. satyra. ij. Sensit Alexander testa cum inquit in illa. i. dolio. Magnū. i. Diogenem habitatorē: q̄to felicior hic q. Nil cuperet: q̄ q totum pasceret orbeȝ. Ubi ait expositor: ꝙ Alexāder licet totius orbis haberet dominium: illi⁹ vitam sue preposuit. Et de hoc. s. q̄liter petijt ab Alexandro: ne staret inter se ⁊ solem: Tulius. v. tus. q. ante fi. Mirific⁹ ergo contemptor omnium opulentiarū: excellentiarum: ⁊ etiā suipsi⁹ fuit ipse philosophus. Unde gliabatur ꝙ fuerat ex diuite fact⁹ pauper: laudabatq; magistruȝ suū q fecerat eum pauperem: prout d̄r li. i. Saturnal̄ ante me. ꝙ Diogenes Antistenem magistrū suum solebat veluti vituperando laudare. Ipse: me aiebat mendicū fecit ex diuite: ⁊ pro ampla domo fecit i dolio habitare. Melius autem dicebat ista: q̄ si diceret: gratus suȝ illi quia me philosophum ⁊ cōsumate virtutis virum fecit: hec ibi Unde ⁊ gratias agebat magistro suo qui fecerat eum pauperem. ⁊ a iactantia cauebat a predictis verbis.

¶ Capitulum quartum. Qd̄ fuit similis dijs inmortalibus ꝑm Senecam.

E huius anteȝ perfectione in talib⁹ Sen̄. in lib. de trāquilitate animi circa mediuȝ. vbi ait: ꝙ facili⁹ est q̄busdam non acqrere pecuniam q̄ amittere. Ideo letiores videb quos nunq̄ fortuna respexit q̄

quos deseruit. Uidit hoc Dioge-
nes vir ingentis animi et effecit:
ne quid sibi erripi posset. Tu in-
quit paupertatem: inopiam ege-
S statem vocans q voles ignomi
niosum nomen securitati impo-
ne. Sequit. Si quis de felicitate
Diogenis dubitat: potest idē du-
V bitare. et de deorum imortaliū sta
tu: an parum bene degāt: q2 illis
non predia non orti sint: nec aliq̃
colono rura preciosa: nec grāde
in foro fen⁹. Et post. Hūc tu pau
perem putas: an diis imortalib⁹
similem qui se fortuitis omnibus
exuit: hec ille. Ex quib⁹ cōcludit
T ipsum Diogenem feliciorem esse
Pompeio: Cui numerus erat
multorum seruorū. Diogeni vero
vnicus erat seruus.

¶ Capitulū quintum. De volun
tate reuocandi seruum: et q sua
fortuna melior fuit q̃ regis per-
sarum.

E ipso quoq3 Diogene
d narrat ibidem q ei⁹ ini
micus seruus fugit: nec
eū reducere cum monstraret cu
rauit. Turpe inqt est: Mahtē si
ne Diogene posse viuere. Dioge-
nem sine Mathen nō posse. Ex
quo patet eius animositas: et ma
gnanimitas: Dedignabatur enī
querere illum qui nolebat secū
viuere. Et de hoc Tuli⁹. v. tuscu.
q. dicit: q hic Diogenes disputa-
X re solebat: q̃to regem persarum
vita fortunaq3 superaret. sibi ni-
hil deesse: illi vero satis nunq̃ fore
se illius voluptates non desidera
re quibus satiari nunq̃ posset. su
as autem consequi illū nullo mo
do posse. Ex hoc pat3 qualiter ab
dicauit oēs voluptates exteriores
et cupiditates suo modo.

¶ Capitlm sextū de ei⁹ patientia i
sustinendo iniurias.

On solum autē fuit cō-
n temptortalium: sed fuit
mirabilis cōstantie et pa
tientie: put narrat Señ. ḋ eo lib.
iij. de ira: vbi monet ad patientiā
Contumeliam inqt tibi fecit ali-
quis? Nunq̃ maiores q̃ Dioge
ni philosopho stoyco. Cui cū de
ira diserenti adolescens proteru⁹
in faciem inspuisset: tunc ille leni
ter et sapienter. non qdem inquit
irascor: sed dubito an irasci opor Y
teat. Et idem. Quāto videbit me
lius. s. sustinuisse. Cui cum agen
ti causam in frontē mediam quā
tum poterat attracta pingui sali-
ua Lentulus inspuisset: Ille ab-
stersa facie: affirmabo inqt. o lē
tule falli eos: q te negāt os habere
Mira igitur eius patientia in cō
tumeliarum perpessione. ¶ Ite3
de eius patientia in cōtemptu ge
neris mortis et sepulture. ait Tu
li⁹. i. tus. q. di. q Diogenes. s. mo
riens: iussit se pici inhumatū
Cui cum amici dicerent: q a fe
ris deuoraret: respōdit. Minime Z
sed baculum quo abigam pone
tote. Cui dicūt. Quid poteris nō

ſentiens.ſ.tunc?at ille. Quid igit ferarum laniatus mihi non ſentienti oberunt? Ex hoc concludit ꝙ minie obeſt carentia ſepulture

Capl'm ſeptimū: De patientia ⁊ aioſitate ei⁹ in captiuitate.

f Uit enim in omnib⁹ cōſtans: nulla moleſtia fractus. Unde. Au. geli⁹ li. ij.c.xvij. Cum Diogenes inquit ex libertate in ſeruitutem act⁹ vēderet: cum: eum emere quidam vellet: percūctat⁹ quoqꝫ eſſet: qđ
A genus ſeruitutis ſciret: noui ingt hoibus liberis imperare: Tūc ille eū emit: ⁊ manumiſit: filioſqꝫ ſuos ei tradens: accipe inquit liberos meos quibus imperes. patet igitur: ꝙ nulla captiuitate victus eſt.

Capl'm octanū. De eius patiētia in doloꝛib⁹ ſuſtinendis.

t Tem in doloꝛibus ſuſtinendis fuit longanimis ⁊ robuſt⁹. Unde Fulgentius li. Michologiarum. Diogenes inquit Cynnicus cum doloꝛe torquere**t**: ⁊ vidiſſet homines in amphiteatrū concurrentes aiebat. O hominū ſtultitiā: currunt ſpectare homines feris repugnātes: ⁊ me pꝛetereunt cuꝫ naturali doloꝛe certantem. Quaſi dicat. Tranſeunt ad videndum min⁹ mirabilia: non cōſiderantes maius mirabile. quod eſt in me. Ex dictis patet qualiter fuit longanimi patientia ſolidus. Ut enim di.

Solinus. li. ij. ante. fi. Heraclit⁹ ⁊ Diogenes Cynnic⁹ nihil vnqꝫ B
de rigoꝛe animi remiſerunt calcatiſqꝫ turbinibus foꝛtuitis aduerſus omnem doloꝛem ⁊ miſerculam. i. miſeriam: vnifoꝛmi durauere pꝛopoſito. Et Sen̄ de tranquilitate ai dicit ꝙ foꝛtuna apud Diogenem nihil ſuū habebat.

Capitulum nonum. De ei⁹ cōtinentia in edomatione interioꝝ concupiſcentiarum.

i Tez fuit i edomatiōe cōcupiſcentiarū ⁊ paſſionū modeſtus: ⁊ ſui modificatiuus: ac libidinū exterioꝛū cohibitiu⁹. Unde in collationib⁹ patrum: collatione Thelemōis monachi dr. ꝙ cū Diogenē qdā intuens diceret: Oculi coꝛruptoꝛis pueroꝛum: in quem cū eius diſcipuli irruere vellent ait: Quieſcite o ſodales. ſum etenim. ſ. talis: ſed C
contineo me. Quaſi dicat. Pꝛonus ſum ad libidines: ſed me cohibeo. ſicut poterat fieri ſine gratia. Et ibidem de eo. dr ꝙ cuidaꝫ pro adulterij crimine puniendo ait. Nō gratis vendit ſiue dal nolꝫ moꝛte emere.

Capitulum decimum de ſeueritate in arguēdo alios nulli adulando.

i Tem: iſte Diogenes fuit ad docendum alios ſtudioſus: cum eſſet circūquaqꝫ pꝛofitens verū habitās in poꝛticibus ciuitatum: tranſeūtū

notans aut abigēs vitia que mo
B res fedabāt:vt.ſ.habitum ē. Vñ
Señ.de Diogene ⁊ alijs Cynicis
epl'a.xxxvj.dicit. ꝙ obuios mo/
nuerunt. Et in docendo fuit con
ſtans ⁊ veridicus ſuo modo:nul
li parcens vt tactum eſt: nec pro
cómodo vel emolumento veri/
tatem dimittens.ait Val.li.iiij.c.
iij.di.ꝙ cum Diogeni olera lauā
ti Ariſtippus diceret:Si Dioniſi
um.ſ.tyrānum adulari velles:nó
D iſta eſſes.i.comederes:reſpódit.
Imo.tu:ſi iſta eſſes.i.comederes
Dioniſium non adulares.ſ. blan
diendo.Veridicus ergo fuit veri
tatis ⁊ iuſtitie anūciator:malens
paucis ⁊ vilibꝰ ſuſtentari q̄ ma/
gnatibus adulari.Unde ⁊ in deū
herculem verbum ludicrū.i.cō/
tumelioſum protulit: ꝓut ait Tu
lius.c.xij.Et ideo proferens ve/
C ritatem: aliquādo deridendo pu
gnabat: prout dicit Tarquilliꝰ.c.
xxxvj. Sugillās Diogenis dictū
fuit. Mergenſes inquit obſonāt
quaſi die craſtina morituri: edifi
cāt q̄ſi ſemꝑ victuri.Quaſi dicat
Parce tonāt: ⁊ ſuꝑflue edificant
¶ Capl'z.vndecimū. De ſua cō
paſſione malis aliorum.

i Ste qñ exhibat in pu/
E blicū flebat:ait Iuuena/
lis li.iiij.ſatyra prima lo/
quens de Democrito q ridebat
quotiens exiret in publicum: ⁊ ð
Diogene qui flebat:ꝙ fuit grauiꝰ
⁊ mirabiliꝰ. Iam ne ingt laudas:
ꝙ de ſapientibus alter. Ridebat
quotiens a limine mouerat vnū
Protuleratqꝫ pedem: flebat cō
trariꝰ alter.Sequit. Sed facilis
cuiꝰ rigidi cenſura cachini. Mi
randū vnde illis oculis ſuffecerat
humor. Ait tamen Señ de tran
quilitate animi ante fi. ꝙ Hera/
clytus fuit ille q flebat: q: omnia
que agimus videbantur ſibi mi/
ſerie:Democritus ridebat:q: ſibi
videbantur ineptie: vt infra dice/
tur.Sz de vtroqꝫ potuit eſſe veꝝ
¶ Caplm duodecimū.De iniu/
rijs eius dictis. Z

d E eodem etiam Dioge/
ne narrantur quedaz in
tractatu de dictis philo/
ſophorum ꝙ.ſ. cum Diogeni do
mum ſuam homo turpiſſimꝰ oñ
deret omnibꝰ in ea locis auro ni
tentibus: in faciem eiuſdem do/
mini ſpuit.Et iterrogatus quare
hoc fecerit:reſpondit:qa nihil tā
vile in domo vidiſſet. ¶ Ibidez G
dr ꝙ iterrogatꝰ cur tantā barbā
gereret rñdit. ſi mlier eēt barba
ta q̄ſi portētū eēt vir āt barbatus
cur accuſat aſſignās i barbā dr iaz
ſeruū.Ibidē recitat dcm̄ eiꝰ: Ad
emēdationē ſui ingt qlibet noſtꝝ
aut eſt ſibi valde amicus: aut val
de inimicus. Et ibidem dr: ꝙ cū
Diogenes quendam inopem ro
garet: ⁊ panem ab eo peteret: id/
qꝫ circunſtantes mirarent: cō diſ
co:inquit ferre repulſam. Et ibi/
dem: ꝙ cum ſibi quidam profer

ret aliq̄ maledicta de eo ab amico eius an id inquid amicus dixerit: durum est. De te autem: mihi manifestuȝ est. Et ibidē: q̄ cū ei' nuntiaret amicus: te amice cōcti vituperant: oportet inqt Diogenes sapientiam ab insipientibus feriri. Esse enim melioreȝ se indicat lingua mala illum quem carpit. Et hoc idem recitat in policrato. li. iiij. c. xiiij. de codeȝ legit vbi. s. de dictis philosophorum. q̄ cum qdam dyaleticus eum interrogasset. Quod ego inquit sū
I tu non es. quod cū ipse annuisset: subdit ille. Homo autem sū: Id q̄ cum assensisset: conclusit ille. Ergo tu non es homo. Hoc inquit Diogenes falsum est. ꝛ si verum id vis fieri. s. qđ concludis: a me incipe dicēdo. s. mihi: tu es homo: concludendo te non esse hominem.

Capitulum decimūtertiū. De eius disputatione cū Antipatre đ rerum venditione.

Et de probabili disputatione huius Diogenis ꝛ Antipatris discipuli ei' Tulius. iij. de offi. c. xij. ꝛ post: q̄ aliđ Diogeni babilonico magno ꝛ graui stoyco: aliđ Antipatri ei' discipulo homini acutissimo i rebus emendis ꝛ vendendis videbatur. Antipatri enim omnia patefacienda esse videbat: vt ne qd omnino quod venditor norit: emptor ignoret. Diogeni venditoreȝ quatenus constitutum est in iure ciuili dicere vitia oportere: vel eq̄ optime vendere. Et ibi recitatis vtriusq̄ rationib' probabilibus concludit auctor: q̄ in quibusdaȝ causis dubijs: ex alia parte deffē
K dit honestas: ex alia vtilitas: Vtilitateȝ reipublice respiciebat Diogenes: ideo dicebat. q̄ venditor non coegit emere: emptor q̄ placuit emit voluntarie: res vendita exposita fuit ei apte ideo nō oportuit venditoreȝ vitia rei narrare. Econtra dicebat alius: q̄ ea lege natus est homo: vt prosit humane societati: ꝛ vniuscuiusq̄ vtilitas sit cōmunis: ꝛ ecōtrario. Et sic vterq̄ probabiliter ꝑcedebāt in sua consideratione. M

Capitulum decimūquartum. De eius honore ex legatione ad Senatum Romanum.

Merito ergo ob insignes suas virtutes ꝛ multimodas: sicut esse possūt virtutes sine gratia diuina fuit apud omnes famosus ꝛ honorat' Ait Tul. iiij. tus. q. Diogenem stoycū ꝛ Carnaydem achademicum: ꝛ Critolaum peripateticum: sicut supaddit. Au. geli'. li. xix. missos L fuisse legatos ab Atheniēsib' ad Senatum Romanum. Ex quo pȝ eos fuisse reputatos magnos et honorificos apud omnes. Et N hec omnia collecta sunt non ob eius cōmendationem: cū nemo sit commēdandus absq̄ diuina gratia

gratia perficiente: sed ad excitatio
nem fidelium phantium ad eũ
imitandum in operibus predictis
ait Hiero. contra Jouinianũ in
fi. Ubi postq̃ enumerauit gesta
Diogenis quasi concludit. Uni⁹
philosophi exemplum: vt formo
suli nostri et rosulii: et vix summis
pedibus adumbrantes vestigia:
quorum verba in pugnis sunt: et
silogismi in calcibus: qui pauper
tate apostolorum: et crucis virtutẽ
aut contemnunt aut nesciũt: imi
tent hui⁹ saltẽ parcitatem. Ex his
M pz ob quã cãm beat⁹ Hiero. reci
tauit predicti philosophi gesta.

¶ Tertia distinctio. De Socra-
te: et eius vita.

¶ Capitulum primum. Qd qui
dam spũs: fuit eius comes.

His phabitis d Diogene
redeundũ ẽ ad successio
nem philosophorũ vbi
dimissum est supra. vt enim ait
Augu. viii. de ci. c. ii. Anaxagore
qui fuit condiscipulus cũ Diogene
successit Archelaus: qui posuit:
omnia constare de particulis in-
ter se similibus: vt ait ibi Augu.
Cui⁹ discipulus Socrates fuisse
perhibetur qui fuit mirificus in
phia et virtutib⁹ phicis. Ipse. n.
fuit princeps phie: et de celo euo
N cauit eam: et in vrbibus colloca-
uit fm Tulium primo tuscu. q. vt
dictum est. s. Unde Poli. li. iiii.
c. vi. et sumit a Plinio: Socra-
tes: Appolinis oraculo sapientis-
simus iudicatus est: et sine cõtradic-
tione septem illos qui dicti sunt sa
pientes incompabiliter antece-
sit non in oppinione sapientie sz
virtute. Et huic fuit quidam spi
ritus comes eũ in multis erudiẽs
sicut dicit Apuleus: quem vocat
deum Socratis. de quo fecit li-
brũ qui dicitur de deo Socratis.
vbi multa de hoc. vnde Augu.
viii. de ci. c. xviii. Apule⁹ platoni
cus vnum scripsit librum cui⁹ ti-
tulum esse voluit: de deo Socra
tis: vbi. s. disserit et expõit ex quo
genere numinũ Socrates hũit
coniunctum et amicitia quadam
conciliatum: a quo perhibetur so O
litus admoneri: vt desisteret ab
agendo: quando id quod agere
volebat non prospere fuerat euẽ
turum. asserit autem apertissime:
illum non deum fuisse sed demo
nem. de quo multum Calcidius
super thimeũ. li. primo. Socra-
ti inquit a puero demon comes:
rerum agendarum preceptor fuisse
non vt hortaretur eũ ad actum
alium: sed vt prohiberet qd fieri
non expediret. Et post Socrati
vigilanti non deerat propitia di-
uinitas: que eius moderaret ac-
tus: vt demõstrat Plato i cachi
demo dicens in persona Socra
tis. Est ab ineunte etate numen
quoddam mihi comes: idq3 vox
est: q cum ad animum meũ sen-
sumq3 cõmeat signat ab eo quod
agere pposui temperandum. hortat

et

p ergo ad nullum actum. Et post ait Calcidius. Egit imbecillis ho minuz natura presidio melioris prestantiorisq̧ nature. vox autez illa quam Socrates sentiebat ñ erat talis vt opinor: que aere icto sonaret: sed que ob egregium te stimonium propter ea que intel ligenti anime presentiam solite di uinitatis reuelaret. Siquidē pu/ ra puris misceri fas sit: atq̧ vt in somnis audire nobis videmur voces sermonum: ꝛ expressa ver ba. Nec illa vox est: ꝫ vocis offi ciuz imitans significatio. Sic vi gilantis Socratis mens pñtiam diuinitatis significati ꝑspicui notio ne augmentabatur. Hec ibi. Et de hoc Tulius primo de diuina/ tione ante finē. de Socrate iquit accepimus: ꝙ que ab ipso i libro Socraticorum sepe dicit diuinū quoddam demon appellat. Cui semper ipse paruit nunq̄ impel/ lēti sed reuocanti. Ideo sicut ait ibi: cū ille magnificus phus: sen tentijs impijs esset dānat⁹: eq̄ssi/ mo animo duxit mori. Neq̧. n. tunc domum egredienti: ꝛ ascen denti in locum in quo causaz di/ xerat: signum sibi vllum quod consueuerat a deo illo quasi ma li alicuis impendentis datum ē. Et per hoc concludit Tulius ibi diuinationē esse. ¶ De parentib⁹ Q ꝛ origine Socratis Vale. li. iij. c. iiij. Socrates inquit non solum hominum consensu: sed Appol linis oraculo sapientissimus iudi catus: Phanarhete mře ꝛ So phonico patre marmoreo genit⁹ ad glorie clarissimum culmē ex/ cessit. Sequitur. post ab erroribꝰ indoctus abductum animuz su um in cima conditionis humāe ꝛ in secessu pectoris repositos affectus scrutari coegit: si virtus per seipsum estimatur: vite magi gister optimus. hec ibi.

¶ Capitulum. ij. De eius studio sitate ꝛ humilitate in adiscendo.

m Erito ergo fuit sapientia preditus: tum quia a tali numine siue spiritu illu/ minatus ẜm phos: tum quia stu diosissimus. Ait enim Tuli. iiij. tuscu. q. Socratem ꝛ Platonez vniuersas terras lustrasse ad inq rendam sapientiam. Et hoc vsq̧ ad senectutem: ait Vale. li. viij. c. vij. Socratem etate prouectuz fidibus tractandis operam dare cepisse: satius iudicantem huius artis vsum sero q̄ nūq̄ operaz percepisse: ꝛ musice rationis vi/ lissimum elementum aduertere voluit. Et sic dum ad discenduz se semper pauperem credidit: ad docenduz: se fecit locupletissimū Qui licet sapientissimus esset: se nihil scire reputabat. propter qđ fuit illud dictuz cōmune Socra/ ticum. hoc scio: me nihil scire: vt ait Hiero. epistola. xxxv. ꝛ in pro logo biblie. vnde comentator su per primum Ethicorum So/

crates gloriosa fugiebat: dicebat-
q3 semper: se nihil scire. Non igi-
S tur mirum si fuit sapiens: qr su-
perne illustrationis luminositas
qua ipse fuit illustratus b3 dictos
auctores: iugis studiositas iter-
na humilitas. vite longeuitas in
ducunt sapientiam.

¶ Capitulum tertium. De virtu
tum suarum multitudine & ma-
turitate.

N On solū āt polluit sapiē
tia: sed virtutibus phicis
& quasi inumeris. vnde
historie tripartite li. vij. & post pn
cipium. Socrates apud grecos
mirabilis castitate: iustitia alijsq3
virtutibus: quem Plato mira-
bilis phs & trogus non solū tāq3
deum habilem honorat: s3 vltra
hominem pronuntiat: ob scilicet
virtutum heroicarum eminētiā
T quib9 homines sunt similes dijs
vnde & pp̄ter vite elegantiam di
cebatur habere numen comitās
vt dictum est. de virtutibus eius
& matura grauitate. Au. gelius.
li. ij. vbi. s. dicit: q stare dicit So
crates pertinaci statu perdi9 atq3
pnox. i. per diem & noctē. a sum-
mo lucis ortu vsq3 ad solem alte
rum orientem: immobilis hisdē
vestigijs: ore atq3 oculis in eūdē
locū directis: cogitabundus tāq3
quoda3 excessu mentis atq3 ani
mi facto a corpore. Tempantia
quoq3 tanta fulsisse traditum est.
vt fere vite sue tempora: valitudi
ne inoffensa vicerit. In illius pe
stilentie vastitate q̄ ciuitas Athe
niensis est vastata: his parcendi V
moderandiq3 rationibus: & a vo
luptate dicitur caruisse: & salubri
tates corporis retinuisse: vt nequa-
q̄3 fieret: comuni omnium clade
obnoxius. hec ibi. Ex quibus p3
q̄3 grauis fuit maturitate: q̄3 soli-
dus stabilitate: q modest9 sobrie
tate. vnde Au. geli9 li. xx. post pn
cipium dicit. q voluptas gustu &
tactu fedissima est b̄m sapientes
& huiusmodi libidies: coēs sunt
hominib9 & bestijs. Homini. n.
cum sue & asino sunt comunes.
Ideo dicebat Socrates: mltos X
propterea velle viuere: vt ederēt
& biberent: se aute3 bibere: & ede
re vt viueret. Moderata igitur
persimonia vsus est in predictis

¶ Capitulum quartu3. De eius
mirabili patientia in multitudie
impugnantium.

P Atiētia v̄o mirabili fuit
inuictus in omnib9 susti
nendis ait Sen. epistola
lxx. Non inquit qr difficilia sunt
multa scilicet non audemus: sed
quia nō audemus: difficilia sunt
Et si exemplum desideratis: ac-
cipite Socratem Socratē senē
per oīa aspera iactatum: inuictu3
tamen: & a paupertate: qua3 gra-
uiorem sibi onera domestica fa-
ciebant: laboribus quos milita-
res quoq3 pertulit: qb9 ille domi
exercitus siue in vxorem morib9

feram: lingua petulantem: siue i libros indociles: ꝛ matri q̄ pri similiores: sic fere semper aut in
y bello fuit: aut in tyrãnide: aut in libertate: bellis ꝛ tyrãnide seuiore viginti septem annis pugnatũ est: post finita arma: triginta tyrãnis noxe dedita est ciuitas: eqb⁹ plerisq̄ inimici eius erant. No/uissima damnatione: est sub grauissimis hominib⁹ impleta obiecta est ꝛ religionum violatio: ꝛ iuuentutis corruptela: quam immittere in deos: i patres in rẽpublicā dictus est. post hec carcer ꝛ venenũ. Hec vsq̄ eo Socratẽ animum nõ mouerũt ꝛ nec vultum quidē mouerũt. Illã mirabilē laudē ꝛ singularē vsq̄ ad extremũ seruauit. Nec tristiorē quisq̄ nec alacriorem Socratẽ vidit. Equalis fuit in tanta inequalitate fortũe. hec ibi. ꝛ de his sparsim in alijs multis locis. vñ Se-
Z neca ep̄la. xxxv. dicit: q̄ triginta tyrãni eũ circũsteterũt nec īfringere potuerunt animũ ei⁹. Et ep̄la lxxvij. dicit: q̄ triginta diebus in carcere ꝛ in expectatione mortis exegit: non hoc aio tanq̄ mĩtas species tã longū tp̄us reciperet: s; vt pberet se legibus: vt fruẽdũ amicis extremū Socratẽ daret.

¶ Cap̄m. v. De patiẽtia ei⁹ in sustinendo rixas vxoris ꝛ familie

I Icet autē multimodas psecutiones ꝛ molestias habuerit: vt dictum est mirabilr tamẽ patiens semper fuit. Iugē enim molestiã passus est ab vxoribus. Sicut recitat Hieronẏ. ꝯ Iouiñ. di. q̄ Socrates Xantipē ꝛ Mirtho neptem Aristidis duas habebat vxores: Que cũ crebro inter se litigarẽt: ꝛ ille eas irridere solitus erat: q̄ propter se fedissimum hoiem simus naribus recalua fronte: pilosis humeris: repandis cruribus disceptarent: nouissime vertunt in eũ impetū ꝛ mulctatum fugientemq̄ diu p secute sunt. Quodam ꝟotpe: cũ infinita cõuitia ex superiori loco ingerẽti Xantipi restitisset: aqua perfusus immũda: nihil aliđ respondit q̄ terso capite sciebã inquit: q̄ ista tonitrua hymber sequeretur. Et de eius patientia in sustinẽdo cõuitia vxoris. Au. gelius lib. ij. dicit. q̄ cũ Alcibiades eū interrogaret: quare Xantipẽ vxorem admodũ morosam iurgiosam: ꝛ que die noctuq̄ muliebribus scatebat molestijs domi non abigeret: respondit. Cū talem domi patior: insuesco ꝛ exerceor: vt ceterorum foris petulantiam ꝛ iniuriam facilius ferã virtuose ergo patiẽtie fuit: q molestijs vtebatur ad exerciciū nõ ad impatientie impetum. ¶ Itẽ filios habebat predicte vxori similes: vt dictum est supra. ꝛ ita discolos ꝛ sibi dissimiles ꝛ inobedientes: imo vt ait quidam sapiens in tractatu suo: vxorem ha

buit scortatrice3: ⁊ filios scortato/
res. Seruum etiam habebat di/
scolum: ⁊ sibi molestũ: erga quē
etiam patiens fuit: ait Sen̄. ij. de
ira di. ꝙ ira. i. vindicta siue pena
differenda est ad emendationez
ei⁹ qui debet puniri. Vñ Socra
tes seruo ait. Cedere3 te: nisi ira/
scerer. Admonitionē serui in tē/
pus sanius distulit. Illo tempore
se admonuit: cuius erat temperā
dus affectus. Nō eni3 ausus fuit
C se ire comittere. hec ibi. ¶ Multũ
ergo fuit patiēs in sustinēdo vio/
lentias familie prope.

¶ Capitulu3. vi. De patientia ei⁹ in sustinendo iniurias illatas ab alijs: ⁊ de sua modestia.

Item patiens fuit in su/
stinēdo iniurias ab alijs
illatas. Ait Sen̄. primo
de ira. Respiciamus inquit exē/
pla eorũ quorum patiam lauda/
mus: vt Socratis: qui comedia
rum publicatos in se spectatos
sales: ⁊ in bonā ptē accepit: risit/
ꝙ non minus: ꝙ̄ cũ vxore Xan
tipe aqua immũda perfunderet.
Et ibide3 li. iij. dicitur: ꝙ iniuria/
D rum alia est differenda: alia de/
cidenda: alia edomanda. Circũ/
ferenda mltis modis est ira: ple
rũq3 in risum iocũq3 vertat. So
cratem enim collapho pcussum
nihil dixisse fertur: ꝙ̄ molestum
esse: qz nescirent homines quan
do cum galea prodire deberent.
Multum dn̄abatur suis passio/
nibus: qui sic se moderabat. Vñ
sequitur ibi: ꝙ in Socrate signũ
ire erat: vocē submittere: loq par
cius. Apparebat tunc ille sibi ob
stare. Deprehendebatur itaq3 a
familiaribus et coarguebat: nec
erat exprobratio illi latitantis ire
ingrata. Ideo quando sentiebat:
se habere occasionem irascendi.
ꝯsistebat ⁊ laborabat: vt rōne co
hiberet impetus: ait Tulius. iiij.
tuscu. q. in fine. Qui a natura in/ E
quit dicitur iracundi aut inuidi:
a mala valitudine animi: sanabi
le tñ est illud. s. malum: vt dicitur
de Socrate. Cum enim mlta vi
tia in cōuentu collegisset in vnũ
zephirus: se naturam ex forma
prospicere fatebatur. derisus ē a
ceteris qui illa in Socrate vitia
nō agnoscebant. ab ipso aũt sub
leuat⁹ est dicens: illa sibi inesse, si
gna sed rōne a se deiecta. Quasi
dicat. Naturalr sibi inerāt passio
nes: sed eas rōne cohibuerat et
domauerat. Jō Vale. lib. ij. dicit.
ꝙ inter alia Socratis magna: il
lud preclarum est: ꝙ in eodem
vultus tenore etiam aduersis in
terpolantibus perstitit.

¶ Capitulum. vij. Qualiter fuit inuictus a molestijs exteriorib⁹.

Sicut autem inuict⁹ fuit
a molestijs hominu3: vt
dictum est a Sen̄. sic fu
it inuictus a molestijs pauptatis: F
vt habitum est a Sen̄. Fuit eni3
omniu3 mundialium ꝯtemptor

ſicut ⁊ alij philoſophi: ⁊ multo am
plius ex quo fuit magiſter ⁊ prin
ceps philoſophorum: ait Tulius
v. tuſ. q. loquens de contẽptu om
niuȝ a philoſophis habito. Oẽs
inquit philoſophi omnium diſci
plinarum niſi quos a recta rõne
natura vitioſa detorqueret: eodẽ
hoc aio fuerũt: ſiue eſſe potuerũt
Socrates inquit cũ magna ſibi
vis auri ⁊ argenti ferret: q̃ꝫ multa
inquit nõ deſidero. Quaſi dicat
nec ampliora deſidero. Omnia
enim dimiſit Socrates ait Hie
ro. ſuper Mat. c. xix. lȝ non de
bito fine: q: non ꝓpter xp̃m. Et
licet ſic omnia dimiſiſſet nõ tñ
importune petebat etiam neceſſa
ria: ait Señ. vij. de benefici. di. c.
xviij. Cũ homines loquerentur
de rebus emendis: ait Socrates
G audientibus amicis. Emiſſeȝ pa
lium: ſi nũmos haberẽ: nemineȝ
popoſcit: omnes admõuit. ⁊ cõ
cludit ꝙ propter acerbos exacto
res repetere prohibemus: nõ vt
nũq̃ꝫ fiat ſed vt parce fiat.

¶ Capitulum octauum. De cõ
temptu pomparum ſecularium.

Item licet indigeret: non
tamen importune inge
rebat ſe ad magnates:
nec inuitationibus eorũ acqeſce
bat: ait Señ. v. de bñfi. c. iiij. di.
ꝙ Archelauſ rex rogauit Socra
tẽ: vt ad ſe veniret: dixiſſeqꝫ So
crates creditur: ſe ad illuȝ nolle
venire a quo beneficia acciperet
cũ illi reddere paria non poſſet. H
Et ibi opponit Señ. qualiter ait
Boe. Cum ille daturus eẽt aurũ
⁊ argentum: recepturus ſcilȝ cõ
temptum vtriuſqꝫ: ꝙ ſcilicet eſſȝ
maius? Itẽ poterat referre grãȝ
qᵒ maiꝰ eẽt Itẽ poterat eũ doce
re multa: ⁊ docere regnare: qᵒ etiã
eẽt maius bñficium. ⁊ rñdet: ꝙ
hoc dixit vir facetꝰ: ⁊ cuiꝰ per fi
guras ſermo procederet: deriſor
omniũ maxime potẽtũ. Malu
it enim: illa verſute negare q̃ꝫ cõ
tumaciter: aut ſuperbe. Item ti
muit fortaſſe: ne quid cogeretur
accipere qᵒ nollet: timuit ne qd
idignũ Socrate acciperet. ſed di
cet aliquis. Negaſſet ſi vellet. ſed
tunc inſtigaſſet in ſe regem inſo
lentem: ⁊ omnia ſua extermina
re valentem. Sequitur. vis ſci
re: ꝙ vere voluerit? Noluit ire I
ad voluntariam ſeruitutem is cu
ius libertateȝ ciuitas libera ferre
non potuit. hec ibi. ex quibꝰ pa
tet ꝙ ſeruitꝰ ẽ acqeſcere inuitatio
nibꝰ magnatũ: et eas ſuſcipere.

¶ Capitulum nonum. De vtili
tate ſue doctrine.

Item fuit benignꝰ ⁊ plus
remiſſor mertiũ ſiue pe
cunie ſibi debitaruȝ: ait
Señ. primo de bñfi. c. vi. di. So
crati cuȝ multi pro ſuis facultati
bus multa offerrent: ethnicꝰ pau
per auditor: nihil inquit dignum
te quod dare poſſim inuenio: et
hoc vno mõ pauperẽ me ſentio

H Itaqꝫ do tibi vnū quod habeo
scilicet meipsuz. Hoc munus ro
go qualecūqꝫ est boni consulas:
cogitesqꝫ: alios cū tibi multū da
rent plus sibi reliquisse. Cui So
crates. Quid ni tu inquit magnū
mihi munus dederis: nisi forte
K te paruo extimas: Habeo itaqꝫ:
vt te tibi meliorem reddaz q̄ ac
cipio. hec ibi. Ex quibus patet et
discipuli probitas: qꝛ se dedit pro
sapientia habenda: cum nō ha
beret bona fortune prout dicit ibi
Sene. di. ꝙ qꝛ non poterat dare
bōa: fortune: de suo dedit: preciū
sui fec. Inueīt eniz quomō So
cratem sibi daret. Item pꝫ magi
stri bonitas: qui non desiderauit
pecuniā sed discipuli profectū. ex
predictis patet: ꝙ ex quo fuit vir
I tutibus tam venerandus: sapia
tam preditus: ⁊ moribus: taz or
natus: ꝙ aptus fuit ad alios do
cendos: ⁊ mores aliorū corrigē
dos: Propter qđ auditores eius
profecerunt: ait Señ. epl'a. vi. di.
plus homines oculis q̄ auribꝰ
credunt. Longuz iter est p prece
pta: breue ⁊ efficax per exempla
Sequitur. Plato ⁊ Aristoteles
L ⁊ omnis turba sapientuz plus ex
moribus q̄ ex verbis Socratis
traxerunt.

¶ Capitulum. x. de eius rectitu
dine in iudicando.

i Deo fuit ydoneꝰ ad do
cendū: qꝛ fuit rectus in
sententijs ⁊ iudicijs. Fm
enim rei veritatem indicabat et
sententiabat: ait Tulius loquēs
de eo. v. tus. q. di. Princeps phi
losophie. s. Socrates disserebat:
qualis cuiusqꝫ affectus eēt: talez
esse hominem. Qualis autez ipe
homo essz: talem eius eē orōnez M
Recte enim iudicabat sine per
sonarum acceptione. vñ ibi Tu
lius dicit: ꝙ Socrates in Gor
gia cū ab eo esset quesitum: Ar
chelaū perdidisse filium: qui cuz
fortunatissimꝰ esset: nōne beatuz
putaret. Ait. Scio inquit. Nūqđ
cū eo locutus sum? Et illi. Num
aliter hoc scire potes: cum sit rex
magnus persaruz? Nullo modo
inquit: cū ignorem q̄ sit doctus
q̄ bonus. Ibiqꝫ cōcludit auctor
bonos esse beatos: improbos eē
miseros. Miser eni Archelaus
scilicet ille potens si iniustꝰ. Nō
ergo iudicabat. nec pferebat ho
mines alijs ob eminentiā bono
rum exteriorꝝ: sed ob prestantiaz N
bonorum interiorum. i. sapientie
⁊ virtutis. Ait Tulius. iij. tusc. q.
ꝙ Socrates Alcibiadi qui erat
potens ⁊ diues: cū persuasissz ne
qcq̄ Alcibiadem summo loco
natum ⁊ q̄uis baiuluz: interesse
autez vt se Alcibiades affictaret
lacrimansqꝫ Socrati supplex eēt
vt sibi virtuti traderet: turpitudi
nēqꝫ depelleret. Quasi dicat. Ni
hil intererat inter ipsuz ⁊ inferio
rem vnde essent homines scilicꝫ
tantum interesse: si maiorem vir

tntem haberet contrariumqꝫ de
pelleret.

¶ Capitulum vndecimum. De
contemptu deoꝝ pro quo passus
est mortem.

q Uam aūt rectus fuit iudi
cādo deos nullo modo
adorādos: propter quod
O nolebat iurare per deos: ait Ter-
tuliꝰ.c.xij. Taceo de philosophis
Socrate contentus: qui in cōtu
meliam deorum quercuz: ⁊ hyr
cum: ⁊ canem deierabat. Sz ꝓ-
pterea damnatus est Socrates
quia deos destruebat. Et Augu.
de vera religione.c.i. ait Socra-
tes audatior ceteris ꝓhibetur: iu
rando per canem quēlibet: ⁊ lapi
dem: ⁊ quicquid iuraturo esset in
ꝓmptu: ⁊ quasi ad manū occur
risset. Credo: ꝙ intelligebat qua
liacūqꝫ opera nature: que admi-
nistrante diuina prouidentia gi-
P gnerentur: multo ꝗ̄ hominum
⁊ quorūlibet opificū esse meliora
⁊ ideo diuinis honoribꝰ dignio-
ra: ꝗ̄ ea que in templis celebra-
bantur. hec ibi. vnde pro hac ve
ritate: mortez passus est. Jō p̄io
de consol.c.iij. ait philosophia al
loquens Boetium: ꝙ preceptor
Platonis.s. Socrates iniuste vi
ctoriam mortis me astante scilicz
philosophia promeruit: vbi dicit
expositor: ꝙ qꝛ noluit iurare per
deos.s. Apolinē ⁊ alios: missus
est in carcerē: cōpulsusqꝫ bibere
herbam venenataz est. Constās
ergo ⁊ rectꝰ in sentētijs suis fuit.

¶ Capitulum duodecimuz. De
sapientia eius in consilijs dādis.

i N consilijs autez dādis:
⁊ hominibus docēdis
fuit veridicus. De cuius
dictis ⁊ consilijs Vale.li.vij.c.i.
dicit. Socrates: humane sapien
tie quasi quoddam terrestre ora
culum: nihil vltra petendū a dijs
immortalibus arbitrabatur: ꝗ̄ Q
vt bona tribuerent: qꝛ hij demuz
scirent quid vnicuiqꝫ esset vtile:
nos autem plerūqꝫ id votis ex-
petere: qđ non impetrasse: meliꝰ
foret. Et enumerat ibi illa: sic̄ sūt
diuitie: honores: regna: splēdida
coniugia que multis nocent. Et
ibi Socrates expedita ⁊ compē-
diaria via eos ad gloriam perue
nire dicebat: qui id agerent: vt q̄-
les videri vellent: tales eēnt. Jtē
Tulius p̄imo de offi.c.xij. Cō-
pendiaria est via ad gloriam: vt
qualis quisqꝫ haberi vellet: talis
esset. Jtem Valeri. vbi.s. dicit: ꝙ
Socrates consultus a quodam
adolescente vtruz vxorē duceret
an omnino abstineret: respondit
Vtrūqꝫ .i. quodcunqꝫ faceret: se
acturum p̄niam. Hinc inquit so
litudo ⁊ orbitas.s. si non duceret R
illinc ꝓpterea sollicitudo.s. si du-
ceret. Et de hoc in communilogo:
vbi de matrimonio. Et ibi Vale.
dicit: ꝙ cuz vxor eius clamaret:
eū innocentem perituruz. quod
inquit ille innocēti mihi mori sa

lius eē dixisti: Quasi dicat. Me lius est mori innocens ꝙ nocēs. Et ibi dicit: ꝙ neminem dū viueret: beatum debere dici asseruit. Et ibidem. Cum videret quēdā merentem: ducens eum in arcē ait. Oculos circūfer in has ptes ⁊ cogita ꝙ multi luctus fuerunt futuri super his. Amitte. i. dimitte: mortalium incomoda tāꝙ ꝓpria deflere. Item ibidem. Ex dictis suis colligitur: non oportere nos que fortuita patimur ꝑcipue ⁊ intolerabilis amaritudinis iudicare. Idem interrogatus quid ex bonis suis secū ferret: oia inquit bona mea porto mecū idest virtutes ⁊ sapientiam. Bona eiꝫ exteriora non dicebat sua. hec ibi ꝙ sapienter auteꝫ respondit querenti: quare sibi peregrinationes n̄ ꝓdessent: ait Sene. epla. xxxvi. Quid miraris īquit: nihil tibi peregrinationes prodesse cū te totū circūferes: premit te eadem causa que expulit. Quid terraruꝫ nouitas iuuaṫ potest? Quid cognitio vrbium ⁊ locorum? In irritū cedit ista iactatio. Queris: quare te fuga ista non adiuuet? cum fugis onus animi deponendus ē. Nō tibi aliter vllus proderit locus. hec ibi. Iteꝫ de sapientiali sua responsione. Poli. libro. v. c. vi. dicit Socrates quereti: quomodo quis famam optimaꝫ compararet: si gesserit inquit optima: ⁊ locutꝰ fuerit pauca.

¶ Capl'ꝫ. decimūtertiū. De egregijs eius sententijs ⁊ dictis.

De dictis notabilibus eiꝰ ⁊ prouerbijs recitatur in tractatu de speculo. ꝗ oriente sole consilium: occidente: cōuiuium cogitanduꝫ. Age sic alienum: vt tuū non obliuiscaris negocium. Velox consilium sequiṫ penitentia. Cum amicis: breues orationes: longas amicicias opꝫ habere. Negat sibi ipsi: q ꝙ difficile est petit: principium amicicie est bene loqui. Cōtraria consilio ira ⁊ festinatio: Malum alienū tuū ne feceris gaudium. Exordium inimicitiarum maledicere. Amicus raro acqritur: cito amittitur. Fallere potest quis famam: conscientiam nunꝙ: Nulli imponas: quod ipse pati non poteris. Hoc exhibe quod tibi velis exhiberi. Absentem lauda: pn̄tē minime. Sepultꝰ apud te sit sermo quem solus audieris. Si bn̄ egeris: tibi: persone auctoritatem dabis. Hec fuerunt dicta Socratis prout dicit compillator illius tractatus. Et de quibusdam horum in tractatu de dictis philosophorum: vbi ⁊ alia recitanṫ. Ait inquit Socrates: patientia est miseriarum portus. Idem: Que concessit fortūa temperet iustitia: qꝺ iustitia inuenit temperet moderantia. Si enim fortune licentiaꝫ auxeris: minuis gloriam. Et ibi dṫ ꝙ cum Socrates hospites su

oſ ſatis tenui cena ſuſcipere para
ret: ⁊ eiꝰ amicus hoc ſibi intima
ret:reſpondit. Si boni ſunt equa
nimiter ferent. ſi mali non eſt cu
randum: Ibidem Socrates: cū
quidam ex eiꝰ doctrina bene me
riti diſcipuli diſcerent : rogantes
eum vt aliquod preceptum ordi-
nande vite perciperent: iuſſit eos
y in diuerſorium ſecum ire: vxorē
q; in ſuperioribus conſtitutā vo
cans: iuſſit. vt vaſa melle ⁊ oleo
plena eiceret. Qđ ſtatī fecit. Ad
mirantibuſq; illis ait. Si hanc i
domibus veſtris poteſtatem ha
bueritis: beatam vitam diſpone-
tis. Quaſi dicat. Cū in domibuſ
veſtris: omnes vobis obedierit
vitam quietam: ⁊ ſic beatam du-
cetis. ¶ De oraculo vō Socratꝭ
Poli. li. vij. c. xvij. Socraticum
fertur oraculum: neminem locu-
pletē fieri vt doceat: niſi ſe ad do
cendum pauperem ⁊ egenū cre-
dat. Et non ſolum predictis vir-
tutibꝰ preditꝰ fuit: ſed etiam in ſui
regimine, puidus. Nā ⁊ ſtudio-
ſos labores: ⁊ ſerioſos: hōeſto ſo
latio temperabat. Ait Val. li. viij.
c. viij. ꝙ Socrates non erubuit
Z cum impoſita arundine cruribꝰ
ſuis cum paruulis filiolis luden̄
⁊ a Xantipe vxore riſus. i. deriſus
eſt: cum tamen nullā ſapiētie par
tem dr̄ ignoraſſe: prout dr̄ ibi. c.
xij. Interdum enim ociari ſapiē-
ti familiari eſt: nō vt virtutiſ exer
citium euaneſcat: ſed vt magis vi
geat: ⁊ quodammodo recreetur
vt dicitur ibi. Qualiter autem re
gebat ſe vtendo alimētis: ait Tu-
liꝰ. v. tuſ. q. di. Socratem ferunt
cum vſq; in veſperam cōtenuꝰ
ambularet : queſitumq; eſſet ab
eo quare id faceret: reſpondiſſe:
ꝙ melius cenaret : obſonare am
bulando famē: Quod creditur
feciſſe non vt plus cenaret ſ; ſani
us. ſ. poſt famem. ¶ Qualiter āt
mūdo vtebatꝰ quaſi non vtens pꝫ A
ex eius reſponſione ibidem: vbi
dr̄: ꝙ interrogatꝰ cuiatem ſe di-
ceret: mūdanum inquit. i. totius
mundi incolam ⁊ ciuem: nullā
ſibi partem appropriando: ſed q̄
ſi peregrinum ſe reputando: qua
les ſe reputabant philoſophi no
biles ſicut dr̄ ibi. De imutabili q̊-
q; conſtantia eius patet. ſ. in par
te ꝯ qua Val. li. iij. c. vl. di. ꝙ So
crates reſtitit toti multitudini: ne
decem pretores occiderent.

¶ Capl'm decimumquartū. De
eius conſtantia in morte: ⁊ de
his que fuerunt circa eū tempe
mortis.

De conſtantia vō ſua i ſu
ſtinendo mortem tactuꝫ
eſt: De qua Sen̄. ad hel
biam. Socrates inquit eodē vul
tu quo triginta tyrānos ſolus ali-
quando in ordinē redegerat: car
cerem intrauit: ignominiam ipſi
loco detracturus. Neq; enī po-
terat carcer videri in quo Socra B
tes erat. ¶ Qualiter autē ſe ha

buit ante mortē narrat Sen̄. lib.
de prouidentia post principium:
di. q̄ Socrates potionem illam
publice mixtam non aliter q̄ʒ me
dicamentum imortalitatis obdu
xit. ⁊ de morte disputauit vsqʒ ad
ipsam. De causa mortis ⁊ modo
dicit expositor super Boetiuz de
disciplina scolarium. c. viij. super
illud. Amicus inquinato gaudet
successore. Amicus inquit fuit di
C scipulus Socratis: q Socratem
accusauit de eo: q̄ fecerat librum
de deo: ⁊ non de dijs. Unde ⁊ cō
pulsus est aurire herbam vene
natam: qua hausta in nomine il
lius dei: non est mortuus: Iterum
compulsus haurire in noīe deoꝝ
mortuus est: Ex quo patuit apud
eos: illum deuʒ potentiorem esse
dijs. Sen̄. ep'a. lxx. Calix vene
natus Socratem trāstulit e car
cere in celum. s. scḋm estimationeʒ
eorum: Et de eius constantia in
predictis dr̄ in principio Phe
D dronis vbi inquirit Hethoraces
a Phedrone de eis que acta sūt
circa Socrateʒ die qua bibit far
natum ⁊ mortuus est. Et ille di.
q̄ ad eū ingressi inuenerunt Xā
tipem vxorem eius tenenteʒ pue
rum: que exclamauit ⁊ ait: que
dam vt mulieres dicere assolent
Et ille aspiciens in Critoneʒ: abi
gito inquit illaʒ. Sicqʒ fecerunt ⁊
multis interpositis questionibus
in fi. intuitus hominem. s. qui fe
rebat farnatum ait. Tu hoꝝ gna

rus dic qd̄ oportet facere. Nihil
aliud ait ille: q̄ʒ bibentem deam
bulare vsqʒ quo grauedo in cru
ribus fiat: de hinc recubare. Et
porrexit caliceʒ Socrati. Qui res
piciens ⁊ valde propiti⁹ nihil tre
mens neqʒ varians: neqʒ corpo
ris: neqʒ coloris: neqʒ vult⁹: imo
velut consueuerat respiciēs in ho
minem qd inquit de hoc poculo
Ad auriendū sufficit: nec ne? Tā
tum insit omnino q̄tum estima E
mus ad mensuram bibere. Se
quit. Dicens ista. ⁊ pariter susti
nēs: ilariter ⁊ facile bibit. hec ille
vbi ⁊ multa de dictis ei⁹ ⁊ gestis
in morte.

¶ Capl'm decimūquintū. De sō
no eius ante mortem.

De somno auteʒ suo pri⁹
sua morte. Tul. ḋ diuina
tione. lib. i. c. xi. Est apud
Platonem: q̄ cum Socrates
esset in custodia publica dixit Cri
toni suo familiari: se post dieʒ ter
tiū moriturum: vidisseqʒ in som
nis pulchritudine eximia feminā
que se ex nomine vocans dice F
ret Homericum quendam hu
iusmodi versum Tertia tychile
tempestas leta leuabit. Quod vt
dictū ē: sic scribit ꝯtigisse. hec ibi.

¶ Capitulū: ḋcimūsextū. De ei⁹
honore post mortē: ⁊ de punitio
ne accusatorū eius.

De honore v̄o sibi exhi
bito post mortē ait Ter
tuli⁹. c. xij. q̄ postq̄ʒ So

crates damnatus est q̄ꝛ deos de struebat: cū penitentia finie Athe nienses crimiatores Socratis po stea afflixerunt: ꝛ eius ymaginē auream in templo collocauerūt Hec ibi. Et merito fuerunt ducti penitentia: q̄ꝛ vt dicit Cōmenta/
G tor Ethi.v. Socrates accusat⁹ di xit. Socratem Athenienses dā/ nare possūt ēt occidere: iustificare non possunt. Et idem Cōmenta tor Ethi.i. Socrates in virtute ꝛ sapia viuēs. iniusta vindicta mor tem proponens.

¶ Capitulū decimumseptimū. De eius etate.

Quantum autem Socra tes vixit. Tulius de sene ctute.c.ij.ait eum cuꝫ pa na vetica qui inscribitur: librum nonagesimoquarto anno scripsis
H se dr̄ vixitq̄ꝫ quinquēniuꝫ postea

¶ Capitulum: decimūoctauum De eius responsione querenti de sepultura.

De responsione quoq̄ꝫ sua de sepultura: narrat Tu li⁹.i.tus.q.añ fi. Socra/ tes inquit: cuꝫ de imortalitate ani marum disputasset: ꝛ temp⁹ mo riendi vrgeret: rogatus a tritone queadmodū sepeliri vellet: mul/
I tam inquit vere operam amici/ frustra consumpsi. Tritoni enim nostro non persuasi. s. adhuc me adulaturum: neq̄ꝫ q̄cq̄ꝫ me hic relicturū. Verūtamē Trito si me assequi poteris: aut si cum nact⁹ eris: vt tibi videbit sepelito. Sed me credo nemo vestruꝫ cū hinc excessero cōsequet. hec ille. Qua si dicat. Nihil de me hic reliquaꝫ sed me totum mecum afferam.

¶ Capl'm decimūnonū. Quo tē pore natus ꝛ mortuus.

Uo v̄o tempore nat⁹ est Socrates. s. tēpore Xer sis regis dr̄. in hystoria scol. sup librum Judith. quo etiā tempore mortu⁹. s. in dieb⁹ Asue
K ri dr̄ ibidem super Hester. Quā tis ergo virtutib⁹ philosophicis: ꝛ operibus imitabilib⁹ floruit di ctus ph'us pꝫ.

¶ Capitulum. vigesimum. Qd tres sunt vocati Socrates.

Ne ꝯtigat error i noīe
M tres fuerunt vocati hoc nomine Socrates. Unus. s. pre/ dictus: de quo premissa: dicta sūt

¶ Secundus Socrates grec⁹ orator. de quo .i. Saturnal'. in pn cipio cuius egregium dictū ibi re citat. Cum enim in conuiuio a so dalibus hortaret: vt aliqd in me diū d eloquentie sue fonte propo neret. respondit. Que presens lo cus exigit ꝛ tempus ego non cal leo: ꝛ que ego calleo: nec loco sūt apta nec tempori. Tamen Po/
L li. in prologo dicit simile dictū de ysocrate: quando fuit a se quesitū quare non in forensibus negoti/ is versaret. ¶ Terti⁹ socrates fu it vnus de tribus compillatorib⁹ hystorie tripartite. Fuit enim cō/

pilata a Solomeno. Theodori-
co. ⁊ Socrate hystoricis grecis.
Jō dr̄ hystoria tripartita. Que
trāslata est sub epiphanio prout
dr̄ in prologo primo.

¶ Quarta dist. de vita platōis.

¶ Capl'm primū. De eius origi
ne: ⁊ d̄ eis que acciderūt circa eū
post eius ortum.

Abitis his d̄ vita ⁊ di
ctis Socratis seqtur
h de vita ⁊ dictis Pla
tonis cuius magister
fuisse Socrates phi-
betur: ⁊ inter discipulos eius nō
quidem inmerito excellentissima
gloria claruit que omnis ceteros
M obscuraret. Qui cum esset Athe
niēsis: honesto apd̄ suos loco na
tus: ⁊ ingenio mirabili longe su-
os condiscipulos anteiret: paruz
tamē putans perficiēde philoso
phie sufficere seipsum ad Socra
ticam disciplinam: longe lateqꝫ
quantum potuit peregrinatus est
quantūqꝫ versus cum alicuius
nobilitate scientie percipiende fa
ma rapiebat: ꝑut dicit Aug. viij.
de ci. c. iij. De origīe quoqꝫ Pla
tonis recitat Hiero. i. contra Jo
uinianum opinionem antiquorū
philosophorum licet erroneam.
Spegippus sororis Platonis fi
lius ⁊ Cleanter in laudem Pla
tonis: ⁊ Anaxilides lib. ij. philo-
sophie perixionem: matrē Pla-
tonis fantasmate Apollinis opp̄s
sam ferunt: ⁊ sapientie principez
nō aliter ꝙ̄ de partu virginis edi
tum. Qualiter autem examē apū N
descendit super os eius cum esset
in cunis Tulius. i. de diuinatiōe.
c. xvj. At Platoni inquit cum in
cunis paruulo dormienti apes in
labellis consedissent: responsū est
singulari illum suauitate oratio-
nis fore. Ita futura eloquentia ꝓ
uisa in infante est. Idem ait Val.
li. i. c. iiij.

¶ Capitulum secundum De sō
nio matris de eo: ⁊ de eius noīe.

E somnio autez Socra
d tis nocte antequam fuit
Plato ad eum addu-
ctus nec non ⁊ de parentib⁹ eius
⁊ alijs notabilibus narrat li. q dr̄
funda. Plato inquit Aristidis fi
lius a Solone trahentis gen⁹ hy
storiatum est. Et ꝙ ex quadaz vi
sione diuina mater Platonis ꝑ
gnans facta: peperit Platonem
Philosophatus est autem So
cratem ⁊ sermo est videtur So-
cratē nocte qua tradit⁹ ē ei Pla O
to Cignum ipsi⁹ genibus super
sedentem. Appellabat autez Ari
stotiles: sed propter latum añ pe
ctus: Plato nominat⁹ est. Alij
tamen dicunt propter latum esse
in sermonibus.

¶ Capl'm tertiū. De eius pegri-
natione pro acqrenda phia: ⁊ de
eius studiositate.

E laboriosa sua peregri-
d natione: ⁊ sedula studio
sitate Aug. vbi. s. dicit ꝙ

in egypto didicit q̃cunqȝ illic ha
bebant: ⁊ docebantur. Et inde in
eas Italie partes veniens vbi pi
ctagoreorum fama celebrabatur
quicqd Italice philoſophie tunc
florebat auditis eminentioribus
P ⁊ doctioribus facillime compre/
hendit. Et qa Socratem ſpecia/
liter diligebat: eum loquentez fa
ciens fere in omnibus ſermoni/
bus ſuis etiã ea que vel ab alijs
dedicerat: vel ipſe quanta potue/
rat diligentia viderat cum illis le
pore ⁊ moralibus diſciplinis ibi
temperauit. hec ibi. Et de Pla/
tone: ⁊ eius virtutibus: facundia
origine ⁊ peregrinatione pro ſa/
pientia acquirenda Val. multuz
li. viij. c. vij. dicit. ꝙ Plato p̃ce/
ptorem Socratem ſortitus ẽ ho/
minem doctrine fertiliſſimuz. Et
ſic de multis que ibi enumerat: ⁊
ſpecialiter de ſua peregrinatione
Et de hoc multum Poli. li. vij.
c. v. ⁊ ſumit de tractatu q dr vita
Platonis. Ubi dr ꝙ teſte Apu
leo Plato prius Ariſtotiles di/
ctus eſt: deinde a latitudine pecto/
ris: Plato. Et in tantam eminẽ
tiã philoſophie: vigore animi: ⁊
Q ſtudij exercitio oſqȝ morum ve/
nuſtate ⁊ copia ſubuectus eſt: vt
quaſi in throno ſapientie reſidẽs
precepta quedaz: auctoritate qua
dam nixus ſit tam anteceſſorib⁹
q̃ʒ ſucceſſoribus imperare ⁊c. Et
ſequit ibi. Aliquorum opinio de
ei⁹ cõceptu ⁊ origine. ſ. ꝙ Appol
linis figuratio ſe matri eius perp
rioni miſcuit: vt dictum eſt. Et
poſt. Doctores habuit in prima
litteratura Dionyſiuz: in paleſtra
Ariſtonem Argis oriundũ: tan/
toſqȝ progreſſus ſibi exercitatio
contulit: vt phitie luctando: certa
mina inuenerit: picture non aſp
natus artez Tragedis quoqȝ ⁊ di
uinationib⁹ ſe vtilem finxit: Ita
qȝ carminum confidentia elat⁹
ſe creatorem profiteri cupiebat:
niſi Socrates humilitatez ei⁹ cu
pidinis ab animo eius expuliſſet
⁊ vere laudis gloriam ei curaſſet
ingerere. Et antea quidem He/
racliti ſecta fuerat imbutus. verũ
cum Socrati ſe dediſſet: non in/
genio ⁊ doctrina ceteros Socra
ticos vicit: ſed etiã labore ⁊ elegã
tia ſapientiaz illuſtrauit: eiuſqȝ re
cta aſſertione ſenſuum verborũ
plurimum adhibuit dignitatis.
Socrate quoqȝ excedente: ſe ad
pictagore cõtulit diſciplinã. Quã R
⁊ ſi ratione diligenti ⁊ magnifica
videbat inſtructam rerum tamẽ
continentiam ⁊ caſtitatem cupie/
bat imitari. Deinde Theodoruz
Cremenſem adijt: vt geometriã
diſceret. Inde egyptum petijt: vt
aſtrologie vacaret. Ibiqȝ a pleriſ
qȝ credit didiciſſe oracula ꝓpha
rum. Unde rurſus in Italiam re
dijt: ⁊ Pictagoreum tarentinuz
Architaz ſecutus eſt: atqȝ ad In
dos. Medos: magos animũ in
tendiſſet: niſi eum procedere ve/

nuissent bella chaletica: que apud magos philosophos admirationi fuerant: In libris suis collegit vniuersa. Docens primo. studia philosophie non esse contraria: sed inicê necessaria sibi. eoque mutuis auxilijs vniuersa consistunt: Multi auditorum eius vtriusque sexus in philosophia floruerunt. Pa-
S trimonium in hortulo q Achademie iunctus erat duobus ministris et phateram: qua dijs supplicabat reliquit. Aurum tantum habuit: quantum puer in auricula gestauerat in nobilitatis insigne.

¶ Caplm quartu: De triplici eius aduentu in Seciliam.

Res aduentus eius in Siciliam mali diuersis opinionibus carpunt. s. primo vt hystoriam nature cerneret in ethna: et incendiorum intelligeret rationem illuc profectus est. Secundo petitu Dionisij: vt Syracusanis assisteret: et vt municipalis prouincie illius: doceret leges. Tertio: vt fugientem Dyonem restitueret
T patrie sue venia a Dionisio impetrata. Sed in his omnibus adeo diligens fuit: vt a studijs aut officijs philosophie nullo vnquam tempore suspenderet. hec ibi. Et de sua peregrinatione pro philosophia acquirenda Hiero. epistola. xxxv. et in prologo biblie. Legimus inquit: quosdam lustrasse prouincias. etc. Ubi ponit exemplu de Pictagora et Platone. Et de hoc in dicto li. qui dicitur Suda habetur: quod ter Plato venit in Siciliam ad tyrannos Dionisios et venditus est a tyranno. ait Plinius. li. vij. c. xxxvj. tamen de honore sibi exhibito a prefato Dionisio tyranno: dicit: quod Platoni sapientie antistiti Dionisius tyrannus alias seuitie superbieque natus vittatam nauem misit obuiam: ipseque quadrigis albis egredientem suscepit: Patet ergo ex dictis quantum sapientiam dilexit: quantumque pro ea laborauit ac quam dignus ipsa sapientia fuit. et tantu in sapientia profecit: quod di- V
cebatur quidam deus philosophorum ait Tulius de vita deorum. li. ij. c. xviij. et Augus. iiij. contra Julianum ante fi. Cicero inquit vocauit Platonem deum philosophorum. Unde de ipso Poli. vbi. s. dicit quod non solum Heroum virtutibus prestitit: sed etiam equiperasse dictus est deorum potestates.

¶ Capitulum quintu. De eius abstinentia: et mortificatione carnalium voluptatum.

E suis autem virtutibus varijs patet in diuersis libris Fuit enim abstinentia moderatus et ideo non laboribus fractus sed vita longeuus: ait Sen. epla. lxxj. Plato ipse ad senectutê se diligêtia protulit. Erat quidem corpus validu: et forte: sortitus est. Illi nomen latitudo pe

ctoris fecerat: sed nauigationes atq̄ pericula multum detraxerāt de viribus. Parsimonia tamen ⁊ rerum que auiditatez euocant modus ⁊ diligens tutella pduxit illum ad senectutem: multis prohibentibus causis. Hec ibi: Et'ð sua moderantia Tul. v. tus. q. Intelliges inquit: q voluptatez maxime sequuntur eos minime seq iocunditatem: q: victus in desiderio non in sacietate est. vñ Thimeum clarum hoiem Athenis: ⁊ principem ciuitatis ferunt: cuz cenasset apud Platonem eoq̄ conuiuio delectatus esset vidisset Platonem postridie: dixisse vestre quidem cene non solū in presentiarum: sed etiam postera die iocūde sunt hec ibi. Quasi dicat. Ex cenis vestris non grauat homo crapula ⁊ ebrietate: nec mente impedit. ¶ Item fuit mortificatione libidinum: ⁊ concupiscētiarum sibi ⁊ alijs austerus. Ait Hiero. contra Iouinianū. Plato cum esset diues pro tempore ⁊ pditione: ⁊ thoros ei' Diogenes lutulentis pedibus conculcaret: elegit Achademiaz: vt posset vacare philosophie: villam ab vrbe procul non solum desertam: sz ēt pestilentem: vt cura ⁊ assiduitate morborum: libidinis impet' frāgeretur: Discipuliq̄ eius nullam aliam sentirent voluptatem: nisi earum reruz quas discerent. Est enim vis omnibus preclusa disciplinis: si comes sapientie sobrietas āmouetur. Quam vtiq̄ tenere non possunt q clamitant omnia siccis duras esse pposita. Vñ ⁊ ipse Plato ait: philosophiā eē meditationē moriendi: ait Macrobius lib. i. c. xxxi. Qui Plato duas mortes hominū nouit: vnā aie: alteram animalis. Sed ⁊ ipsius animalis duas asserit mortes: quaruz vnam natura: alterā virtutes parant. Homo eniz moritur: cum anima corpus relinqt solutum lege nature. Mori etiā dicit: cum anima aduc in corpore constituta: corporeas illecebras philosophia docente contēpnit: ⁊ cupiditatum dulces insidias: reliquasq̄ anime exuit passiones. Sequit. Hanc mortē dicit Plato esse philosophis appetendam hec ibi. Ex dictꝭ patet: qualr mortificabat illecebras: ⁊ mortificari suadebat: ⁊ qualiter eius sentētia cum euangelica ⁊ apostolica concordabat.

¶ Capłm sextū. De contemptu mundialium ab eo.

Item fuit cōtemptu' omnium mundialiuz perfectus: prout dicuntur philosophi perfecti. Nullus eniz est perfectus simpliciter absq̄ diuia gratia perficiēte. Ait Hiero. vbi s. Platonici ⁊ Stoici in templorum vicis ⁊ porticibus versabant: vt admōiti angustioris habitaculi sanctitate: nihil aliud q̄

de virtutibus

de virtutibus cogitarent. Et con
stat ꝙ Platonici exemplo ⁊ do-
cumento magistri sui Platonis
hoc faciebāt. Unde in dicto libro
qui dr̄ Suda dr̄: ꝙ Plato con
uersat⁹ est in Achademia docēs
Sed ipse / Plato pauper erat: ⁊
solū in achademia possedit ortū
que pars minima erat successor
Ortus autem prope ante atria:
aurea tria numismata reddebat.
Totus autem questus posterius
mille vel plura parum augmen
tatus est hic ſm virorum tempo
ra hominum ⁊ successorum phi
losophorum alijs morientibus:
⁊ per testamenta relinquentibus
phantibus occasiōe eius: que in
phica vita est scole ⁊ quietis. hec
C ille. Ex quibus patz: ꝙ habitatio
eius erat modica ⁊ pestilens: siue
tempestuosa: ⁊ ab alijs philoso-
phantibus relicta. modiceq̄ ab
eo dilecta.

¶ Capitulum. vij. de edomatio
ne passionum interiorum.

Item domatione passio-
i num interiorum: ⁊ red
dactione earūdez sub le
ge rationis fuit moderatus: ꝓut
dicit Sen̄. de eo. iij. de ira. vbi ait
ꝙ maximum remedium ire est
dilatio vt primū eius feruor relā
guescat: ⁊ caligo que mentez pre-
D mit aut decidat: aut minus den-
sa sit. Quedam enim ex his que
precipitez ferebant: hora nec tā
tum dies molliet: ⁊ apparebit iā

iudicium non ira quicquid volet
Sequitur. Nihil in fluctu cernit
Nō potuit īpetrare a seipo Pla
to. cum seruo irasceretur. sed po-
nere illum statim tunicam: ⁊ pre
bere scapulis verberibus: īsuper
sua manu ipse censurus. post in-
telligens: se irasci: cum sustulerat
manum: suspensam detinebat: et
stabat: percussuro similis. Inter
rogatus ab amico qui forte intra
uerat quid ageret: exigo inqt pe
nas ab homine iracūdus: velut
stupens: gestū illū seuituri deffor
mē seruabit sapiēti viro: oblitus
iam serui: quia alium quem po-
tius castigaret inuenerat. Itaq̄
abstulit sibi in seruum potestatez
⁊ ob peccatū quoddaz cōmotio-
nem. Tu inquit spegippe seruulū
istum verberibus obiurga: nam
ego irascor: ob hoc nō cecidi, ꝓ-
pter qđ alius cecidisset. Irascor E
tibi plus faciaz q̄ oportet. Libē-
tius faciam: non sit ille seruus in
eius potestate qui in sua non est.
hec ibi. Patet ergo ex dictis q̄li
ter suis dominabatur passionib⁹
⁊ maluit se castigare q̄ aliū: ⁊ ꝙ
alij contempsit castigationis mo
dum: vt iustitiam seruaret.

¶ Capitulum octauum. De sua
maturitate ⁊ exteriori ꝯuersatōe

Item maturitate conuer
i sationis exterioris ⁊ ge-
stus fuit modestus pro-
pter quaz modestiaz prebebat ex
empla virtuosa discipulis. Unde

Señ.ij.de ira dicit:q̄ p̄ceptores pedagogosq̄ placidos pueris cō uenit dari. Omne enim quod tenerum est in eorum similitudinē F crescit nutritū. Apud Platonez inquit puer educatus: cū ad patrem relatus vociferantem videret patrem: nūq̄ inquit apd̄ platonez hoc vidi. Non dubito qn citius imitatus sit patrē q̄ Platonez scilicet si esset apud eū educatus. Ex quo patet ꝛ doctoris matura honestas: ꝛ educationis apud talem vtilitas.

¶ Capitulum nonum. De eius gratitudine p̄ beneficijs.

Item fuit pro beneficijs gratus: ꝛ in diiudicatiōe discretus. Unde Sene. vi. de beneficijs. c. xiij. Plato inquit cum flumen naui transisset nec ab eo q̄cq̄ portitor exigeret honori suo hoc datum credens: duxit positum illi esse apd̄ Platonez G officiū. Deinde paulo post: dum aliū atq̄ alium gratis eadē transueheret sedulitate: negauit: illi iam apud Platonem positū officium. Nam vt tibi inquit aliquid debeaz pro eo quod prestas debes non tantum mihi p̄stare: sed tanq̄ mihi. Nō potes ob id queq̄ appellare quod spargis in populum. Quid ergo? Nihil tibi debet tanq̄ ab vno: nihil tibi cū omnibus soluam: quod tibi cuz omnibus debeo. Ex quo patet ꝛ sua gratitudo pro beneficio cōiter exhibito.

¶ Capitulum. x. de veritate eius in docendo: ꝛ q̄ beatus Augu. Platonicos p̄tulit omnib᷒ alijs philosophis.

Uaz ṽo veridic᷒ fuit in doctrina: sicut potest eē vera doctrina absq̄ lumine fidei: ꝛ q̄ propitius fuit in docendo: ꝛ propinquus veritati sacre scripture: ob quod prefert eūm ꝛ sequaces eius Aug. alijs philosophis: patet ab eodē Aug. H viij. de ci. c. iiij. postq̄ enim m̄lta p̄misit de ipso Platōe: ait. Nūc satis sit commemorasse: Platonem determinasse finē boni esse p̄m virtutem viuere: ꝛ ei soli euenire posse qui noticiam dei habz ꝛ imitationez nec esse ob aliā cāz btīn. Jō ñ dubitat id eē philosophari: amare deum: Ipsum autē verum ꝛ summū bonuz Plato dicit esse deum: vt tactum est. s. Et subdit. c. xi. recitatis dict̄ platonis ꝛ platonicorum. Nūc inq̄t non inmerito me platonicos philosophos elegisse: cū quibus agā in questione de qua agitur. Ideo hos potissime elegi quoniam de vno deo qui fecit celum ꝛ terraz q̄to melius senserunt: tanto ceteris gloriosiores ꝛ illustriores habentur. Sequitur. Mirantur q̄dam cū audiunt vel legunt Platonem hec de deo sensisse: q̄ multum congruere veritati nr̄e religionis agnoscūt. I

¶ Capitulū vndecimū d eius tpe ⁊ etate.

Nde nonnulli putāt: eū v quando perrexit in egyptum audisse Hieremiā prophetam: vel scripturas propheticas in eadem peregrinatione legisse: quorum opinionē in aliquibus libris meis posui. Sed diligenter supposita temporum ratio que cronica historia continetur Platonem indicat a tem-
H pore quo prophetauit hieremias centum fere annos postea natū fuisse. Qui cum octuaginta vnū annos vixisset ab anno mortis eius
K vsq ad tempus quo Ptolomeus rex egypti scripturas propheticas per septuagita viros hebreos interpretandas habendasq curauit: anni reperiūtur sexaginta. Quapropter in ipsa peregrinatione sua Plato nec Hieremiā videre potuit tanto ante defūctū nec prophetias legere: que nūdū erant in grecam linguam trāslate qua ipse pollebat: nisi forte qz fuit acerrimi studij ⁊ ingenij: sicut egyptias: ita ⁊ istas per interpretem didicerit: non vt scribendo transferret: sicut Ptolome⁹ curauit: sed nec colloquendo quicquid cōtineret q̄tū capere posset addisceret. hec ibi. Et hoc estimat
I propter similitudinem verborū ⁊ concordiam que posuit Plato in principio thimei: quē de cōstitutione mūdi conscripsit: cū verbis illis in principio genesis. In principio creauit deus celū ⁊ ter- L
ram: prout ibi explanat Aug.

¶ Capitulum duodecimū. De veritate euangelica cōtenta in libris Platonis.

Eptimo autem libro cō s fessionum ante finem ait August. legisse se i libris Platonis principium euangelij Joannis. In pricipio erat vbū: ⁊ verbū erat apud deū. ⁊c. Illud tamē non legit: verbum caro factum est: ⁊ habitauit in nobis: vt ait ibi. Sicut tamen dicit Poli. li. viij. vbi. s. nisi in patrū scriptis legeretur: nūq alicui infidelium concessum crederem: vt os in tāte lucis oraculum aperiret: quaz oculus mundanus nō sufficit intueri. Et q beatus Joannes euā- M
gelista alti⁹ celo intonuit q̄ mēs humana pcipere queat: lz auris vtcūq possit audire: cum philosophi modo euanuerint non tm̄ in cogitationibus sz in operibus suis.

¶ Capitulum decimumtertium De elegātib⁹ dictis ei⁹: sententijs ⁊ elloquentia.

E veritate dictorum in li d bris suis patet eis q scrutati sunt illos: quorū aliqua egregia recitauit Augu. viij. de ci. ⁊ in alijs libris suis. ⁊ poli. vbi. s. Scripsit plato libros plurimos: ⁊ politici hominis merita contemplatio minime repressit:

⁊ contemplationis acumen ne-
cessitas non extinxit., In laudez
eius: Origenes: Hierony. Aug.
omnium philosophorum attesta
N tionibus freti sufficiūt Quedaz
tamen moralia dicta eius ⁊ ꝑdi
cabilia subscribantur. vt enim di
cit Tuli. primo ꝺ offi. c. vi. precla
re scriptum est a platone. Nō so
lum nobis nati sumus: ortusqꝫ
nostri partez patria vendicat: par
tem amici. Atqꝫ vt placet stoycis
que in terris gignuntur: ad vsus
hominū omnia creari. hoīes aūt
hominum causa esse generatos:
vt ipsi inter se alij ꝓdesse possint
hec ibi. Et. c. xv. Qui reipublice
ꝓfuturi sunt: duo Platonis pre
O cepta teneant. vnū: vt vtilitatem
sic tueātur ciuium: qđqꝫ agūt ad
eaz refferant obliti comodoꝝ ꝓ
priorum. Alterum: vt totum cor
pꝰ reipublice curent: ne dū vnā ꝑ
tē tuenť: aliam deserant. ¶ Itez
Tuli. de senectute. c. v. Diuine in
quit Plato escam malorum vo
luptatem appellat: q: ea homīes
capiuntur: vt pisces. vnde primo
Saturnal. dicit: ꝙ Socrates so
litus erat suadere cibos illos po-
tusqꝫ vitandos: q vltra sitim fa-
mēue sedandam producūt appe
tentiaz. ¶ De dicto quoqꝫ Pla
tonis egregio Boe. i. de consol.
P c. iiij. dicit ꝙ ꝺm Platonē: respu
blica: felix esse incipit: si eam vel
studiosi sapientie rexerint: vel eiꝰ
rectores: sapientie studere incipi
ant. ¶ De multis ꝺo dictis eius
habetur in libro qui dicitur iuda
vbi dicitur. Ait Plato in legibꝰ
quoniaz libera est anima ⁊ domi
na passionum. vincere aūt seipm
omnium victoriaruz prima ⁊ op-
tima. vinci aūt a seipso: ⁊ turpissi
mum ⁊ pessimū. Scimus enim
quoniam passiones in nobis ve
lut nerui ⁊ funis quidam existē-
tes: vt auellant nos: ⁊ ad inuicez
attrahant. Contrarij autez existē
tes: in contrarias actiones scilicz
debemus eē. Quasi dicat. Cōtra
riari debemus passionibus relu
ctandis. Ibidē. ait Plato. Bo-
nus quidē deus: ⁊ quidem deus
causa bonoꝝ: maloꝝ aūt oium Q
non cā. Idez ait in legibꝰ. Deus
vtiqꝫ principiū ⁊ finē omniū ha
bens: derelinquentibus diuinaz
legem adest vltor puniens: obser
uantibꝰ ꝺo: ⁊ felicitati futuris hu
milis ⁊ ornatꝰ. Idē ait in Phe-
drone. Imperfectus quidem ⁊
imundus in infernū abiens: per
fectus ⁊ pregatus hinc transiens
cum deo habitabit. Ibidem dici
tur: ꝙ Plato vadens in egyptū
⁊ multa illorum que illic ⁊ ꝓphe
tarum ⁊ sacerdotum immiscens
suispsius sermonibus quemad-
modum pictor verbaliter depi-
ctis superponens colores neqꝫ
magice agere visus est. Quāpri-
mum aūt ab hominibus inuidiā
passus est in sapientia. Iste idem
plato scripsit decem libros de le-

gibus: in quibus multa sunt pre/
clara: ait. Au. gelius li. xxi. Et ibi
R dem libro. xx. dicit: q plato in ci/
uitate quam in libris suis condi/
dit: mulieres esse cões censuit: p̄
mia viris fortibus summisq bel
latoribus posuit: suasiones puero
rum ꝛ puellarum indicauit. Hec
ibi. Mirum tñ q censuit mulie
res esse comunes: qui pri⁹ ait vo/
luptatem escam esse maloꝝ: ꝛ q
censuit poetas pellendos a ciuita
te: prout dicit Aug. ij. de ci. c. xiij.
An forte inquit greco platoni pal
ma danda est? Qui cũ ratiõe for
maret qualis esse ciuitas debeat:
tãq aduersarios ciuitati poetas
censuit vrbe esse pellendos. Idẽ
S dicit. viij. de ciui. c. ix. Qualis vo
eloquentia fuerit. Au. gelius lib.
ij. dicit. Si inquit de platonis ora
tione aliquod verbũ demas mu/
tasue. atq id cõmendatissime fa
cis: de eloquentia tantum detra
xeris scilicet necesse est. Qualiter
autem fuit derisor pompaꝝ sup/
barũ: df in tractatu de dictis phi
losophorum: q cũ videret Dio/
nisium tyrannũ sceptuz custodi/
bus ait. Cur tantũ mali fecisti: vt
a tam multis custodiaris?

Capitulum decimumquartũ
De eius auiditate ad habenduz
libros alienos.

I Icet autez esset tanta sa
piẽtia preditus: de habẽ/
do tamẽ libros alienos
fuit curiosus. ait Au. gelius libro
ij. Memorie inquit datum est:
platonem tenui admodũ pecũia T
familiari fuisse: tres autem phi/
lolei pictagorici libros decẽ milli
bus denariorum mercatum. Id
enim ei precium quidã scripserũt
amicũ ei⁹ donasse Dionisiũ Sy/
racusanũ. vñ sequit ibi: q Am/
buleius in li. suo Platoni: tenui
admodũ pecũia familiari fecisse
cõtumeliose appellat: q impẽso
p̄cio librũ pictagorice discipline
emisset: ex eoq Cynicuz: aut ali/
quem dialogũ nobilẽ cõcinnassz
Et licet esset sic sapiens: minime V
tñ presumptuosus. vñ Vale. lib.
viij. c. xiij. loquens de eo ait. Con
ditores sacre are de mõ ꝛ forma
eius sermonẽ conferre conatos:
ad Euclidem geometrã ire iussit
scientie eius cedẽs imo p̄fessiõi.

Capitulum decimũquintum.
De eius salubri consilio: ꝛ docu/
mento in morte.

D E salubri vo ꝛ doctrina
li consilio qd dedit disci/
pulis moritur⁹: ait Isaac
in tractatu de elemosynis. Nõ in
quit affert: qd ñ afferũt libri. vbi
ponit exemplũ de Platone. Cũ
eniz p̄pinquasset obitus eius vo
cauit discipulos suos: ꝛ precepit:
vt ostenderent sibi sapientias su
as. Qd cũ fecissent: ait. Reman
serunt apd nos q̃ nõ narrauistis
Extimo q non cognouistis. At
illi rogauerũt: vt doceret eos il/
lud. Et ille venite post tres dies

ad me:tn̄ nō intretis:niſi licētiaȝ
ſpetraueritis. Et ſic fecerunt. Cū
qȝ redirēt: ⁊ nuncius diceret ſibi
diſcipuli rogant: vt intrent: ꝯuer
tit faciē ſuaȝ ad parietē: nec dedit
ei reſponſum. Sic ſecunda vice
X Tertia vō: cū indignatōe ⁊ facie
triſti ſignificante iraȝ rn̄dit. In-
trent. Reuerſus nūcius dixit eis
qđ fecerat. Illi vō ꝯtriſtati intra
uerunt. Et cuȝ intraſſent: aſſedit
plato ⁊ reſpexit eos placido vul
tu: ⁊ blando: ⁊ gauiſus eſt cū eis.
Et interrogauit eos de ꝓpoſitiōe
eoꝝ. Placuit ergo eis qđ appa-
ruit in eo: ⁊ conuerſi ad nūcium
increpauerūt eū vituperantes fa
ctuȝ eius. Et dixit Plato. Quid
habetis ⁊ reprehenditis nūciuȝ.
Dicūt ei. Quando venit ad nos:
terruit nos nūcians nobis diuer
ſum ab eo qđ videm⁹ de p̄re no
ſtro. Et ille. Nō eū reprehendatꝭ
qꝛ non narrauit niſi qđ vidit. Et
hoc quideȝ eſt qđ dixi vobis de
ſapientia. Totus enim ſermo ab
vno loco egreditur: ſed ipſi⁹ for-
me diuerſificantur: eiuſqȝ inten
tiones variantur ſm̄ diuerſitatē
formalē ipſius. Inter ſermoneȝ
enim qui egreditur leuiter ⁊ ſub-
tiliter ⁊ ſuauiter: ⁊ vultu placido
ac ridente: ⁊ inter eū qui egredit̄
cum ira ⁊ triſti vultu differentia
longa exiſtit. ⁊ iō auditus vel au
dire a magiſtro magis applicat
intentionib⁹ rerum: ⁊ veritatib⁹
q̄ꝫ ꝯſideratio in libris. Liber. n.
non affert reȝ: niſi cū forma vna
Magiſter autē affert plures for
mas: ⁊ ex partib⁹ diuerſis rn̄det.
hec ibi. per hoc enim voluit pla
to imprimere diſcipulis: ꝙ plus
confert audire docentem q̄ꝫ ſtu
dere i libris: ⁊ vehemētior fit im
preſſio in mentibus audientium y
ex viſu ⁊ auditu doctoriſ q̄ꝫ ex ſtu
dio in libro. Et concordat dicto
beati Hieronimi ad paulinū epi
ſtola. xxxvi. hȝ neſcio qd latētis
energie viua vox: ⁊ in aures diſci
puli: de doctoris ore tranſfuſa for
tius ſonat.

¶ Capitulum decimumſextuȝ.
De opinione circa mortem ſuā.

D E morte vō eius: diuer
ſi diuerſimode ſcripſerūt
ꝓut dicit poli. li. vij. vbi
ſ̄. Sed ꝓbabili⁹ eſt: vt dr̄ ibi: eū
q innocenter vixerat: ⁊ phie pre
cepta ꝓ virib⁹ inſecut⁹ vitam ri-
ſui nō ceſſiſſe. Nā qđ de eo nō-
nulli tradūt: ꝙ ſcilicet verecūdia
mot⁹ emiſit ſpūm: eo ꝙ nautarū
ꝓpoſitam ſoluere non potuit q̄-
ſtionē ꝯſtat nois errore ꝯpactuȝ
Quicqd enim de eo: grecoꝝ lo-
quūt fabule: hoc de Homero: n̄
de platone maximus Valeri⁹ re-
fert li. ix. c. xiij. Ex eo enim h̄ vul Z
gatum eſt: ꝙ fuerunt qui Home
rum equiuocū Platoni dicerēt
propter ſapientie excellentiā: ſer-
monis eloquentiaȝ: ⁊ latitudinē
pectoris. Nā viros nobiles cer-
tuȝ eſt polonomos extitiſſe. hec

bi. De morte aût Homeri Val. li.ix.c.xiij. Nam vulgaris inquit Homeri mortis cã fert ꝙ in insula qꝛ qõnem a piscatorib⁹ ꝓpositam soluere non potuisset: dolore assumpt⁹ est. Questio autem nautarum fuit talis: vt legitur in tractatu quem fecit Gre. nazanzenus de verbo apli: Sapientia hui⁹ mũdi: stultitia est apõ deuȝ

A Plato inquit ibat spaciatũ in littore maris: celũ aspiciendo quasi eleuatus consideratione. Quem naute residẽtes videntes deriserũt Qui cũ ab eis qreret: qd cepissẽt rñderũt. Quotquot cepim⁹ non habem⁹: ꝛ qt ñ cepim⁹ habem⁹. Pannos enim expediculabant pediculosqꝫ mactabãt: ꝛ sic eos nõ habebãt: Plato vo diriges cogitatũ ad pisces: cogitauit qr id posset esse: ꝛ sic tandiu cogitauit: ꝙ nõ comedit nec dormiuit: ꝛ mortu⁹ est: Ex q infert predict⁹ sanct⁹ sapientiã mũdi eẽ stultitiaȝ apõ deũ. hoc non assero: sed audiui a fide digno q fuit in grecia asserẽs tractatũ illũ apõ grecos eẽ cõem ꝛ vulgatũ. De morte vo Platonis. poli. v bi. s̃. ait. Decessit auteȝ octuaginta annis ꝛ vno ꝯpletis in tanta reuerentia hominum: ꝛ integritatis auctoritate vt diu dubitatũ sit: dijs an semidijs

B poti⁹ eẽt aggregandus. Sed cuȝ etate illa defficiente: merita. virtutum eius tanqꝫ incredibilia quodãmõ ad antiqtatis fabulas vergerent: ipꝫ inter semideos venerãdũ. Labeo scribit vt qddã maius hoie: min⁹ deo fuisse doceat. hec ibi. Et Augu. lj. de ci. c. xiiij. ait. hunc platonẽ. Labeo inter semideos cõnumerandũ putauit.

¶ Capitulũ decimũseptimũ. De honore sibi exhibito post mortẽ.

E hoc eodem Señ. epl'a

D lxi. dicit. Nã hoc scilicet scis puto platoni diligentie sue beneficio contigisse ꝙ natali suo decessit: ꝛ annũ illũ vnũ atqꝫ octuagesimuȝ impleuit sine vlla detractione. Jõ magni qui forte athenis erant immaluerũt defuncto amplioris fuisse sortis qꝫ humanitati: qꝛ cõsumasset pfectissimũ numerũ quẽ nouẽ nouies multiplicata ꝯponũt. Non dubitantes ꝓpter paucos diesq defficerent ex ista summa sacrificium remittere. hec ille. Et de ocasu siue morte tanti luminaris: ait policra. vbi. s̃. c. vi. Sol e celo visus est cecidisse: q die philosophorum princeps plato reb⁹ excessit humanis: ꝛ qsi lucernã mũdi extinctã defleuerũt: q ad thronum sapientie: cui ille diu presederat sua arbitrabant studia perferrenda. Et de eius morte Tul. de senec. c. ij. dicit: ꝙ vno ꝛ octuagesimo anno scribens plato mortuus est. qꝫ nobilis ergo fuit iste philosophus i philosophia. que eum nobilem fecit vt. s̃. habituȝ est a Señ. ꝛ qꝫ multis imitãdus

tan dictis q̄ factis patet conside ranti ex premissis.

¶ Quita distin. De vita Aristotelis.

¶ Capitulum primum. De origine eius ⁊ parentibus.

I Icet Plato nobilis philosophꝰ: multos habuerit discipulos illustres: tñ cū Aristoteles eius discipulus vir excellentis ingenij: sibi in docendi officiū successisset: q̄si matutinum sydus fulsit hoībus: ⁊ qbusdam multiplicis philosophie
E preceptis: velut varijs sapientie radijs illustrauit orbē: ⁊ tāq̄ oculoꝝ detersa caligine: ad intuēdaꝫ veritatis spēꝫ: mētes hominum reparauit: ꝓut dr̄ in poli. vbi. s̄. Sꝫ anteq̄ colligant q̄ d̄ eo dicta sunt in diuersis libris: scribat tractatꝰ de vita eiꝰ translatꝰ de greco in latinū vt dr̄: maxie qꝛ nō habetur a mĺtis coiter. ¶ Aristoteles gente qdē Macedo: patria v̄o Astragoricanꝰ Strageta autē ē ciuitas Tratie: vicina olyntho:
F ⁊ Mothoni. Fuit aūt filius Nichomachi ⁊ festidie ambobus a Machaone Asclepiade descendētibꝰ. sicut dessignat epigrama quod fuit d̄ ipso sic di. Festiō fuit mr̄e: Nichomaco genitore: q descenderunt ab Esculapio īsignis
G Aristoteles. Sed Arminustus ⁊ Armistei. Nichomacꝰ aūt pater Aristotelis: medicus fuit Arimithi regis macedonū pr̄is Philippi. Ad memoriā aūt ꝓprij pr̄is Aristote. filiū suū Nichomacū appellauit. cui Nichomaco ethicam scripsit. Itaq̄ habitꝰ q fuit ei circa medicinā ⁊ phīam: fuit sibi a patre ⁊ ꝓpria generatiōe pꝰ mortē aūt Nichomachi ⁊ Festidis parentū: ducit a q̊dam noīe Praxeno Achirinū. Cuiꝰ famā ⁊ nutrimētū habēs: in memoriā filiū suū Nichanora educauit: ⁊ H
docuit: ac filiū sibi fecit. Et ī morte sua p̄cepit in testō filiam suaꝫ nomine pythardā, genitaꝫ sibi a pythayda tradi dicto Nichanori in vxorem.

¶ Capl'm. ij. De eius etate q̄ iuit Athenas: ⁊ qn̄ adhesit Platōi.

a Ristoteles aūt iuuenis adhuc existēs: doctrinā eloquentie docebat: ꝓut declarant homerica comenta ab eo scripta. ⁊ Iliadis dictamē. qđ dedit Alexādro: ⁊ dialogꝰ de poetis: ⁊ tractatꝰ de poetica ⁊ rhetorica. Factꝰ aūt ānoꝝ decē: ⁊ septē ⁊ pithia p̄cipiente: ip̄ꝫ phari: mittitur Athenas: vbi adherēs So- I
crati: moratus eſt cū eo annis tribus. Mortuo aūt Socrate: adhesit Platoni: ⁊ moratꝰ est cum eo annis viginti vsq̄ ad finem Platonis: sicut ipse declarat scribens Philippo. Et tantā Platonis dilectionē adeptꝰ est: ⁊ diligentiā circa studiū phie: qꝛ Plato domū Aristotelis: domū lecto

riam vocabat. Et frequēter dice
bat. Eam⁹ ad domū lectoris. Et
K ipso absente a lectione clamabat
Intellect⁹ abest: surdū est audito
riū. Uixit aūt post mortem Pla
tonis annis trigintatrib⁹: ptiz q
dē docēs Alexandrū filiū Phi
lippi ptim circuiens cū eo multā
terram: ptim componēs libros:
partim doctrinis iminens. Non
est autem verum ꝙ edificauerit
Liciū ꝯ Platonem. viuum exi
stentem sicut Aristosenus accu
sauit: ⁊ Aristides postea ꝯsecut⁹ ē
Adhesit enim Platoni vsqꝫ ad
finem eius. Plato autem natus
fuit Ductuno dominante atheni
ensibus ⁊ viuens annis octuagi
ta duobus ꝑm doctores: vt supra
dictum est: āno octuagesimo pri
mo vitam finiuit sub Theophi
lo. Aristotelis v̄o natus sub Dios
copho: ⁊ viuens annis sexaginta
L tribus moritur in tempore Phi
lodei. Adhesit autez Aristoteles
Platoni in tempore Naphigeni
Et fuerunt a Teophilo sub q̄ mo
ritur Plato vsqꝫ ad Philodeū
anni viginti tres: quibus superui
xit Aristoteles Platoni. Nō est
enim verum sicut quidam men
tiuntur: ꝙ quadraginta ānis mo
ratus sit Aristoteles sub Plato
t one tempore Odoxij. ristotele
enim sexaginta tribus annis vi
uente tres anni restant a morte
Platonis: ablatis decē ⁊ septem
quibus studuit in triuio: ⁊ tribus

quibus fuit cū Socrate: ⁊ ablatis
quadraginta quib⁹ fuit cū Pla
tone. sicut ipsi dicunt. In tribus
enim annis non solum fuerat im
possibile tanta componere: sꝫ nec
etiam facile legendo tanta trans
currere: sicut Philothorus hy
storiçauit. Nec etiam fuit conue M
niens Aristoteli extraneo existen
ti posse id facere contra Platonē
qui erat ciuis ⁊ valde potens: p
pter Gabriam: ⁊ Thymeū prin
cipantes Atheniensibus: ⁊ gene
re sibi cognatos.

Capitulum tertium. De ei⁹ ho
nore apud principes: ⁊ de eius p
fectu.

P Ost mortem autē Pla
tonis Spegippus quidā
suscepit scolas suas Fue
rat enim hic filius Sparthonis
sororis Platonis. Aristoteles āt
morebatur in Macedonia do
cens Alexandrū Philippi filiū
Et in tantū honorat⁹ est a Phi N
lippo ⁊ Olympiade matre alexā
dri ꝙ sibi construxerunt cuz eis
statuaz: ⁊ in magua parte fuit cō
sors regni eius: ⁊ multum labora
uit pro rege. Et cum esset magna
pars philosophie ad bn̄faciendū
postea vsus est. benefaciens ⁊ sin
gulis proprie: ⁊ omnibus cōmu
niter. Et ꝙ multis quidem pprie
benefecerit: declarant ab eo mis
se epistole de quibusdam ad regē O
Qd autem cōmuniter benefece
rit multis: demonstrat illud: ꝙ ci

nitatē suam Stragicam dirutam
prius a Philippo: induxit Ale-
xandrum reedificare: ⁊ regionē
aliam ipsi tradi. Propter quod
⁊ Stragerini festiuitatez celebrāt
Aristoteli: ipsam Aristoteliā ap-
pellantes: ⁊ mensem in quo festi-
uitas celebrat Stragericū nomi-
nant Et etiam Ephesum vrbez
Theoprasti: ⁊ Theophani disci-
puloꝝ eius destruendam libera-
uit a dstructione. Stragerini cor-
pus Aristotelis mortui in Calci-
de reduxerunt in Stragerā: ⁊ al-
tare construxerunt in monumen-
to: locuz ipm Aristotelicū appel-
P lantes: ibiqꝫ ad consilium cōgre-
gabantur. Jn multis autem etiā
Atheniensibus benefecit: ꝑut de-
clarāt tractatꝰ q sunt ad Philip-
pum. Jō Athenienses in Acro-
poli. illi statuam construxerunt.
vt autem etiam omnibus bene-
faceret: scribit Alexandro libruz
de regno: docens euz qualiter oz
regnare ⁊ in tantū mouit animū
Alexandri ad benefaciendu: ꝙ
dicebat. Quia non feci bene ho-
die aliquibus: non regnaui. Qd
equale est egroto medice morbo
ephimero: propter qd ea: die ope-
rationes sanorum non facit. Ju-
uene autem existente Alexādro
⁊ militante contra persas eundo
cum eo: neqꝫ tunc abstinuit phi-
losophari. Tunc enim composu-
Q it hystoriam ducentarum quinq-
ginta policiarū: ⁊ associauit eum
vsqꝫ in persiam. Ubi bello facto
rediit in patriam suam. Et Anti-
pater. suscipiens Alexādri regnū
in honorem Aristotelem habuit
non minus ꝙ̄ Alexander.

¶ Capitulum quartum. Qualr contradixit Platoni in qbusdaz ⁊ quare.

Pegippo autem nepo-
te Platōis mortuo: eiꝰ
discipulos suscipiūt Xe-
nocrates: ⁊ Aristotenes sapientis
simi. ⁊ Aristoteles quidem rege-
bat in Licio: Xenorates in Acha-
demia: vbi ⁊ Plato studuerat.
Non enim sicut Aristosenus ⁊
Aristodes dicunt Platone viuē-
te: ⁊ in Achademia docente Ari-
stoteles edificauit Licium con-
tra eum. Quod quidam temptāt
dicere propter id quod in pluri-
bus contradicit Platoni. Con- R
tra quos dicendum: ꝙ non sim-
pliciter contradicit Platoni: sz
non intelligētibꝰ ea que sūt Pla-
tonis. Si autem ⁊ Platoni con-
tradicit: non est inconueniēs. Et
enim in his que Platonis sunt
sapit. Platonis enim sermo est.
ꝙ magis oportet curare de veri-
tate ꝙ̄ de aliquo alio. Et alibi di-
cit. Amicus quidez Socrates sz
magis amica veritas. Et in alio
loco. De Socrate inquit parū est
curandum de veritate vo multū
Hoc igit ⁊ Aristoteles fecit: ⁊ de-
struxit verba Platōis ꝙ̄uis cō-
sona sibi fecit: nolēs despicere ve

ritatem. Habuit autem multam dilectionem ad Platonem vt pz ex eo q aram sibi consecrauit: in qua ita conscripsit. Aram Aristoteles hanc fūdauit Platoni: quē non est conueniens malis laudare. Forte etiam neqz ad ea que videntur oppugnare Platoni sed ad eos qui male itelligūt ipa sicut z genituz esse celum in libro qui est de celo. Quidam eniz extra intellectum: illud posuerūt z alia ppria sensibilia. arbitrati sūt ipsa vt hominez imortalē z equū. Nō enim non vult ipsa oino nō eē oñdit i methaphicis. di. dupli cē esse ordinē: hunc in duce exercitus hunc in exercitu: z alterū eē causam alterius. Et in libro de intellectu dicit: q est fm animum esse res.

S

R

Capl'm. quintū. De moderantia eius in scribendo z loquendo

m Altis autem Aristoteles moderatus fuit modis. Unde ait in predicamentis. Non oportet prompte diffinire: sed quod multociens consideratur. Et dubitare de singulis nō est inutile. Et in his que de bono oportet reminisci hominem existentem non solum bene fortunatum. sed etiam demonstrantem. Et in ethicis. Nichomacus: amicus quidem vir. amica autē veritas. ambobus vō entibus amicis: sanctam prehonorare veritatem. Et in methauris. Horū qui

T

V

dem quedam dubitam⁹: quedaz vō attingimus fm aliquem modum. Et in eisdem. Neqz semel. neqz bis: sed infinite easdem opiniones fieri hominibus: q non multum sapientia superbiamus: in quibus inuehire videmur: Et talis qdem fm vitam fuit Aristoteles philosophus.

Capitulum sextum. De ei⁹ studiositate: scriptis: z libris.

a Ddidit aūt philosophie plura que ab ipsa elegit. Ethice quidem addidit: felicitatem neqz in exteriorib⁹ bonis constare sic Poli. ait. Neqz in anima solum sicut Plato posuit sed habere quidem formā in aia: coinquinari aūt z cōtristari solum ipsam ab exteriorib⁹ nō bene se habentib⁹ proprie dictionibus vtens: Et enim: que inquinantur interius ipsa pulchritudinem habent: occultant autez fm solam superficiem: z contristata eandem magnitudinē habēt fm veritatez. Philosophie addidit qntam essentiam. Mathematice autem exigonū esse cōmuni visuū. Propter quod in plus excedit visus cuius inspicit magnitudinem. Et fm hoc nihil eorūz que non simul totum videt: z sic maiorem fieri axem base que est ex hoc: z exigonum conū perficere. zc. Theologie vō q̄uis nihil addiderit: nihil tamen de ea diminute determinauit. Non eniz

X

solum mundana vidit: sicut quidam putant: sed ea q̄ supra mūdū sunt: sic̄ d̄clarat. viij. d̄ phico auditu. di. q̄ prima cā neq̄ per se numero: neq̄ s̄m actus: ex hoc demonstrans: q̄ diuinum neq̄ corpus est: neq̄ passibile. Composuit autem medicinalia ꝓbleumata: ꝛ phisica probleumata i octuaginta libris existentia: ꝛ conspectiua probleumata: ꝛ metaphisica ꝛ scriptas ab eo iustificatōes grecarum ciuitatum: cum quib⁹ Philippus lites grecoꝝ determinabat. Scripta autē est ab eo hystoria politiarum posteri⁹. In philosophia autē transcendit humanam mensuram: nihil diminute tradens seu tractans de ea: sed multa addiciens ex sua solertia: totam direxit philosophiam. Logice quoq̄ apposuit distiguēs res a rebus faciens demonstratiuam scientiam. Antiq enim: demonstrare quidem sciebant: sed demonstrationem facere ignorabant: idē patientes coriarijs: potentibus quidem, vti calceis: non potentib⁹ autē rationem assignare. Insurgentibus aūt ipsi Atheniēsib⁹ iuit Calcidam hec dicēs Concedam Atheniensibus bis peccare in philosophia. Et mittens Antipatri: scribit Athenien sibus cōmorari: periculū. Et dixit illud Homeri. Puto nanq̄ supra picū senescit: ficus autē supra ficum: successionē accusatoꝝ enigmatice loquens.

¶ Caplm̄ septimū. De ei⁹ etate in qua mortu⁹ est: ꝛ de eius ꝓlē: ꝛ discipulis.

Vixit autē Aristoteles annis sexaginta trib⁹. Nā quindecim ānos habēs adhesit Socrati: ꝛ cū eo fuit tribus annis: Adhesit aūt Platoni viginti annis: post mortē quoq̄ Platonis vixit vigintitribus annis. Totū aūt tempus vite ei⁹ numeratum fuerūt anni sexaginta tres. Et mortu⁹ est in Calcide dimittens testamentū scriptū: qd̄ fertur ab Andronico ꝛ Ptholomeo: cū voluminibus suoꝝ tractatuum. Dimisit autem filiū Nichomacū: ꝛ filiam Pythardā propꝛios discipulos Teophrastū Phanium: Eudimū: Calidum Aristotenē: ꝛ Dyatheocum. Tractatus autē mille numero. Multum aūt potuit cum regibus qui tempoꝛe suo fuerunt: Philippo: Olympiade: Alexādro: ꝛ antipatre. Potētia vsus est organo philosophie. Propꝛium aūt fuit philosophie Aristotelis: nō discedere a manifestis. Post demōstrationes enim esset multoꝛum testimonia ferre. Et pedictis concoꝛdat quod ait Cōmentatoꝛ in pn̄cipio Ethicoꝛum. Titulus inquit libri moꝛum Aristotelis Stragerici ad nichomacum Stragerice opidū: vnō natus Nichomac⁹:

q vel pater vel amic⁹ hec ille. De ipso vero Aristotele Aug. viij. de ci. c. xi. Aristoteles inquit Platõis discipulus: vir excellentis ingenij et eloquio Platonica quidez im-
B par: sed multos facile superans: cum sectam perypatheticam condidisset: deãbulans disputare consueuerat: plurimosq̧ discipulos preclara fama excellens: viuo adhuc Platone in suã heresim cõgregauit. hec ille. Qualis vero etatis fuit: qñ incepit audire Platonem: ait magister ĩ hystorijs super hester: ꝙ erat tunc decimũoctauum annum agens.

¶ Capl'm octauũ. De eius ingenio: et studio.

q Ualis autem ingenij fuit ait Tul. i. de diuinatione c. xi. ꝙ fuit vir singulari ingenio: et pene diuino. Et idẽ in prologo. tus. q. dicit. ꝙ fuit vir sũ-
A mo ingenio: et scientia copiosus. ¶ Qualis autem studij fuit patz ex fructibus ei⁹. s. ex libris ab eo editis: et eorum artificiosa subtilitate. De cuius studio: primo Alexandreydos. Forte Macer pallẽs incõpto crine magister. Nec facies studio male respondebat. Aptis exierat thalamis: vbi nuper corpore toto: Perfecto: logycos pugiles armarat elencos. O q̃z
C difficile: studium non pdere vultu. Liuida nocturnam sapiebant ora lucernam. Secq̧ maritabat tenui discrimine pellis. Ossibus in vultu: partesq̧ effusa per oẽs. Articulos manuũ. macies ieiuna premebat. Ex quibus patet. ꝙ fuit moderantia temperatus: et maceratione voluptatis sibi auster⁹. Unde Vale. li. vij. c. vij. preceptũ Aristotelis fuit: vt voluptates abeuntes consideremus: quas quidez sic ostendendo innuit: fessas eniz pnieq̧ plenas animis nostris sbicit: quo minus cupide appetant. D

¶ Capitulum nonum. De eius eminentia. ob quã sibi nomẽ phi est appropriatum.

q Ualis aũt philosophus fuit ait bene Auicena. iij. metha. c. v. ꝙ fuit egregius phs et Rabi moyses. li. i. c. iiij. dicit: ꝙ fuit princeps philosophorum. Et de eo Poli. v bi. s. dicit. ꝙ tractauit omnes philosophie partes. et precepta dedit in singulas. Sed preceteris sic rationalem redegit in ius suum: vt a possessione illi⁹ videret omnes alios excessisse vel exclusisse: Ita vt cõmune nomen omnium philosophorum anthonomatice. i. excellenter sibi proprium esse meruerit. Fuit autem facũdus elloquio sed vberior sen- E
sibus: et doctus omnium sententijs obuiare. Sequitur. Fuerunt q cum incubi demonis filiũ crederent, pter agilitatem corporis perspicaciam ingenij: et glorie appetitum: qua multiplici industria

omnib⁹ precipere consueuerat. Hec ibi. Unde & quidam sapiēs in suo tractatu ait. q Aristoteles gloriabatur se habere spiritū familiarem.

¶ Capitulum decimum. De ei⁹ industria: & ordine in docendo discipulos.

f Uit autem in docēdo industri⁹ & peritus. Docebat enim discipulos pro eorū capacitate: & diuersa diuersis tēporibus. ait Au. geli⁹. li. viij. c. x. vi. q cōmentationum quas tradidit Aristoteles due erāt species: vel que ad rhetoricas meditationes facultatem arguitiarū ciuiliumq; rerum noticiam cōducebāt: siue apoatyca vl agroatyca: in quibus philosophia eminentior subtiliorq; agitabat: q̄q; etiam ad nature contemplationē disputationes dyaleticas huic discipline exercēde tempus dabat in Licio matutinū: Neq; ad eū quemq; admittebat: nisi quorū aut ingenium: aut eruditiōis elementa atq; in docendo studium laboremq; explorasset. Illas vo exotericas auditiōes exerciciūq; discendi in eodē loco vesperi faciebat: easq; vulgo iuuenib⁹ sine delectu prebebat. Utroq; tempore ambulans disserebat: omniūq; rerum comentarios seorsum diuisit: vt & dicerent partim exoterica partim agroatica. hec ibi. Et Poli. vbi. s. Hic est qui primus studiorum genera in agroticum & exotericum d̄r distinxisse. Nā & familiares & q̄si domestici admittebant in agrotica. Exoterica vo non modo extraneis sed etiā hospitib⁹ & peregrinis patebant. Artificiose ergo & ordinate docebat. Quā efficax vo fuit in docēdo. dicit. Poli. ibidem. Hic est inquit: cuius disputationibus effectum est. vt Achademia mouetur magis ratione q̄ collisione ventorum. Licet enim pipateticus non Achademic⁹ censeret: eo tamen sollicitāte de singulis maxime ceperunt Platonici qui relicti fuerant fere de oībus disputare.

¶ Capitulū vndecimū. Qualr fuit studiosus ad cognoscendum nāas animalium.

q Uā vo studiosus & laboriosus fuerit ad cognoscendum naturas rerū: narrat Plinius li. vij. q Alexāder magnus inflat⁹ cupidie noscendi naturas animalium. Aristotelis sūmo in omni doctria viro aliquot millia hominū: toci⁹ Asie grecieq; tracie: parere iussit. Qui venatus aucupia pullatus alebant: quibus varia armenta: aluearia: piscine viuaria in cura erant: ne quid vnq̄ genitum ignoraret ab eo. Quos percunctando quinquaginta fere volumina illa preclara d̄ animalibus condidit.

G ❡ Caplm.duodecimū.De subti
litate ꝛ breuitate librorum suorū
ꝛ quare sic edidit eos.
q Uam subtiliter: ꝛ q̄ pro
funde: multa sub breui
tate comprehendendo:
libros diuiserit: patet ex Aulo ge
lio vbi.s̄. Cu3 inquit libros ab eo
editos ꝛ in vulgo publicatos rex
Alexāder cognouisset. atq3 ea te
H pestate armis exercitū omnē ꝑ
pe Asiam teneret: regemq3 dari
um prelijs ꝛ victorijs vrgeret: in
illis tātis negotijs lr̄as ad Aristo
telem misit: non eum recte fecisse
ꝙ disciplinas agroaticas quibus
ab eo erudit⁹ foret: libris foras edi
tis inuulgasset. Nam qua inquit
alia re pstare poterim⁹: si ea que
a te accepimus: omnium rursus
cōmunia fiant? Ego quippe do
K ctrina anteire malim q̄ copijs at
q3 opulentijs. Rescripsit Aristo
teles. Agroaticos libros quos edi
tos quereris: ꝓuide vt archa ab
scōditos: nec editos scito: nec nō
editos: qn his solum cognoscibi
les erant. s. qui poterant ex breui
bus multa comprehendere. Q(uo)d
aūt libros suos sub tanta breuita
I te ꝛ difficultate ediderit: aliq ascri
pserunt. inani glorie ꝛ inuidie: ꝑ
ut ait Alexander necq3 li.i. de na
turis rerum. Certum est inqt: ꝙ
dictus philosophus sic scripsit vi
ctori peleo. s. Alexādro mūdum
subiuganti. ꝛ impatienter ferenti
ꝙ ipse dyaleticam elaborasset ita
edi. Ita inquit edidi: ac si nō edis
sem. O ostentatio: ꝛ inanis glo
ria que ipsum: dyaleticam sic ede
re compulit. O inuidia: dum an
xietate decise breuitaꝫ fere singu
la perstrinxit: adeo vt vel modi L
cum ipsius opus: totum sibi ven
dicet lectorem. hec ibi. Posset ta
men dici: sic eum libros edidisse
ad exercitiu3 studentiū: ꝛ hoc ex
artis exigentia que est circa bonū
ꝛ difficile: Unde ait Pap. ꝙ qn̄
librū perhierminias scriptitabat
calamū in mente tingebat. Om
nis eni3 locutio accepte rei inter
pres est. Sicq3 liber ille subtilissi
mus.

❡ Capitulum decimumtertium
De ei⁹ auiditate in habēdo libros
alienos.

l Jcet autem fuerit tantus
phus: ꝛ ta3 profundus:
libros tamen alioru3 nō
contēpsit: imo care emit: ait Au.
gelius lib.iij. post principiū di. ꝙ
Aristotelē traditū est: libros pau
culos Spegippi phi p⁹ illi⁹ mor
tem emisse talentis accitis tribus
Ea sūma numeri nostri est sexter
tia duo ꝛ septem millia. De Ari
stotelle vo Alexander necq3 li. de
naturis rerum dicit: ꝙ prim⁹: si
logismos distinxit: artificiosā me M
dij termini inuentionē tradidit:
ꝛ theoreumata libri duodecimi
Euclidis inuenit: primusq3 colo
res theoricos distinxit. Et cu3 in
omni phia primatu3 teneret: solā

tamen medicinā pfessus est. Idē Audiens Xenocratem eleganter perorare: indignans ait. Turpe ē Aristotelem docere: Xenocratez ꝙo pati dicere. Et ibi alia ꝺ dictis ꝛ factis eius.

¶ Capitulum decimumquartū. De absconsione librorum suorū in morte.

N q Uid ꝟo factuz sit de multis libris eius. ait Alexāder neckā ꝟbi.s̄. Aristoteles inquit viaz vniuerse carnis ingressurus: subtilissima scripta sua iussit secum in sepulcro recōdi: ne vtilitati posteritatis sue deseruirent. sed nescio qua vi nature aut artis potentia: ne dicam magice artis ꝓdigio locum sepulchri sui vicinum circumquaqꝫ sibi appropriauit: vt illum etiā his diebus nemo intrare possit. Ferunt nonnulli dictum locum scituruz: ꝛ scripta ibi reposita anti christum putāt inspecturū. Afferent enim vt aiunt nuntij eius secreta Aristotelis conspectui eius q ydolum abhominationis ꝛ desolationis erit. Sed incertis quis adhibere fidem audeat? hec ibi. Et sic recitando nō adherendo predicta dixit.

¶ Capl'm decimūquintū. De cupiditate glorie.

O Psuz aūt glorie auiduz ꝛ laudis esse. ait Uale. li. viij. c. v. ꝛ recitat Poli. ꝟbi. s̄. Non modo inquit subtilitate qua cunctis celebris est: sed mira auiditate discendi eualuit. Adeo quidē: vt Platoni merito proximus fuisse videatꝛ: cum laudis fuisse auidissimum vel ex eo constet: ꝙ cum Theodoti discipuli libros artis oratorie: vt eos ederet ꝯtempsisset: moleste ferēs tantuz laudis ꝛ glorie alij cessisse proprio volumine quibus rebus insistēs planꝰ sibi de his ī Theodoti libris dictuz adiecit. Ex quo cōcludit Ual. ꝙ gloria ne ab his qui contemptum eius introducere conanꝛ negligitur. Nam ꝛ voluminibus nomina sua adiciunt vt quod ꝓfessione leuant vsurpatione memorie assequanꝛ hec ibi Qualis autem fuit in scribendo libros ꝛ docēdo alios: patet in suis scriptis. Ut enim dicit Alexander neckā ꝟbi. s̄. Ingenium Aristotelis cōmendare superfluum est: qꝛ solem iuuare facibꝰ: superuacuū. Omnem enim partē philosophie rōnalē: ꝛ naturalē moralem edocuit: ꝛ scripto tradidit.

¶ Capitulum decimumsextum De enigmatibus ꝛ moralibꝰ dictis eius.

e Nigmata ꝟo Aristotelis r̄citat Hieroni. li. iij. cōtra rufinum. que sunt hec. Stateram ne trāsileas. i. ne pretergrediaris iustitiam. Ignez gladio ne foueas. i. iratum ꝛ tumidum animum verbis maledicis ne lacescas. Coronā minime carpendā

carpendam.i. leges vrbium con
ſeruandas. Coꝛ non comedẽdũ
i.meroꝛẽ de animo deponenduꝫ
Cum ꝓfectus fueris ne redeas:
i.poſt moꝛtẽ:vitam iſtam ne deſi
deres . Per viam publicam ne
ambules.i. ne multoꝛũ ſeq̃ris er
roꝛes.Hyrundinẽ in domo non
ſuſcipiendam.i.garulos ⁊ verbo
ſos ſub eodem tecto non haben
dos.Oneratis ſuperponendum
onus:deponentibꝰ non cõicãdũ
ideſt ad virtutem incedentibꝰ au
genda precepta : Tradendos ſe
ocio relinquẽdos. hec ibi:Mul
R ta quoqꝫ alia moꝛalia ⁊ preclara
ſcripſit ⁊ dixit in libꝛis quos com
poſuit ad moꝝ coꝛrectioneꝫ.Si
cut in libꝛo quem fecit de ebꝛieta
te ſicut dicitur pꝛimo Saturnal̃.
⁊ in illo queꝫ edidit de numero
de quo loquit̃ Hiero.ↄ̃ Iouiñ.
Cuius verba quedã recitat Val̃.
S li.ij.c.vij.vbi narrat dictum eius
vtile.Ariſtoteles inquit ꝺ̃ ſemet
ipſo in neutram partem loq ho
minẽ debere pꝛedicat:quoniam
ſe laudare:vani vituperare quoqꝫ
ſtulti eſt.ꝙ̃ diſcretus fuit in con
ſulendo ibidem Val.Ariſtoteles
inquit Caliſteneꝫ ad Alexãdruꝫ
mittens monuit: vt ei aut nunꝙ̃
aut iocũdiſſime loquereẗ:quo ſci
licet apud regias aures: nil ſilen
tio tutioꝛ: vel ſermone acceptioꝛ
eſſet.Ille ꝟo dñi Alexandrũ gau
dentem cerneret:⁊ ad macedo
nicos moꝛes dñ inuitũ reuocare
perſiſteret : ſpiritu carere iuſſus
eſt:ſeramqꝫ neglecti ſalubꝛis cõ
ſilij penitentiã egit.hec ibi.ꝙ̃ ꝟo
doctus fuerit ⁊ diſcretꝰ in docẽdo T
Alexãdrum:oꝛbem regere:patꝫ
pꝛimo Alexandreydos:vbi reci
tanẗ ſalubꝛia eius conſilia:⁊ egre
gia documẽta. Conſultoꝛ inquit
pꝛocerũ ſeruos contemne bilin
gues.Et neq̃ꝫ:ne quos humiles
natura iaceẗ ꝑcepit:Exaltes ⁊c.
Necnõ ⁊ in epl̃a quam miſit ei
cõſilia ſuaſit.vbi ait.O Alexan V
der ſerua animã tuã nobiliſſimã
que ↄmendata eſt tibi:nõ vt de
honeſtaturo ſed vt gloꝛificaturo.
Et ſic de alijs que ibi ponit.

¶ Capituluꝫ. decimũ ſeptimuꝫ.
Qualiter ꝑmuniuit Alexandrũ
a puella veneno nutrita.

e Ex his patet:ꝙ̃ fidelis fu
it ſuo diſcipulo quem do
cebat.vnde legiẗ in dicta
epiſtola:ꝙ fuit puella quedã miſ
ſa Alexandro a regina indoꝛum
que nutrita fuerat ⁊ imbuta vene
no ſerpẽtũ.Ita ꝙ natura eiꝰ ver
ſa fuit in naturaꝫ ſerpentũ. Que
cõfigebat viſum in faciem homi
num:⁊ interficiebat eos ſolo vi X
ſu.Et niſi Ariſtoteles ꝑmuniſſet
moꝛs Alexãdro ſubſecũta fuiſſet
in ardoꝛe coytus cũ illa.

¶ Capitulum decimum octauũ
De eius ſollicitudie ꝓ republica.

q Quam ꝟo ſollicitꝰ fuit ⁊ pi
us erga rempublicã:pa
tet i libꝛis ſuis:ſiue in po

litica quam edidit ad reipublice
gubernationẽ ⁊ ad singulorũ in/
structionem q̃liter debent viue/
re.vñ de sua sollicitudine Val'.li.
i.c.vi.Aristoteles inquit sup me
vite reliquias senilibus ac rugo/
sis membris:in summo litteraꝝ
otio vix custodiẽs adeo valenter
pro salute patrie incubuit.vt eam
hostilibus armis . solo equatam
in lectulo athenieñ.iacens:mace
donum manibus quibus addic
ta erat eriperet.Itaqꝫ vrbe strata
atqꝫ euersa.alexandri familiari/
tate q̃ restituta est Aristotelis no Y
tum opus est.Sollicitus igit pro
republica in liberatione ei⁹ ⁊ pi⁹
fuit cõpatiendo indigentib⁹.In
tractatu enim de dictis phorum
legit eũ dixisse:ꝙ id solum habꝫ
paupertas incõmodi:ꝙ alios iu
uare nõ põt.Pius ergo fuit ei⁹
affectus ad indigentes vt videt.
¶ Caplm.xix. De ei⁹ discretiõe
in iudicãdo ⁊ eligẽdo successorẽ

In iudicando aũt fuit p/
uidus ⁊ discret⁹:ait Au.
gelius lib.xv.c.iiij.di. ꝙ
Aristoteles philosophus annos
fere iam nactus duos ⁊ sexaginta
unũ:corpe deffũcto : ac spe vite
tenui fuit:Tunc omnis ei⁹ secta/
toꝝ cohors aduenit:obsecrans:
vt ipse deligeret:loci sui magiste
rij successorẽ:quo post summuꝫ
eius diez,puide vt ipso vteretur
ad studia doctrinaruꝫ cõplenda
extollẽdaqꝫ quibus ab eo imbu/
ti fuissent.erant enim multi boni Z
i eius ludo discipuli:sed precipui
duo Teophrast⁹ ⁊ Menedem⁹
qui ceteros doctrina ⁊ ingenio ꝑ
stabant.Prim⁹ ex insula lesbo.
Secũd⁹ ex Rhodo. Ille rñdit
se facturum qđ vellent:cũ id sibi
foret tempestiuũ. post breui tẽpo
re cũ p̃ntes eẽnt qui hoc petierãt
cũ biberet vinuꝫ: dixit insalubre
eẽ sibi ⁊ aspeꝝ:sꝫ q̃ri debere.vel
Rhodiũ:vl' Lesbiuꝫ petijt:vtru/
rũqꝫ se illo dixit:ꝙ se magis iu
uisset.Et cuꝫ afferrent Rhodiũ
petit ⁊ đgustat.Firmũ igt hercle
⁊ iocũdũ petit mox lesbiũ. Quo
degustato:vtrũqꝫ ingt opior bo
nũ.Id vbi dixit nemini dubiuꝫ:
qn lepide sil'⁊ verecũde sibi suc
cessorẽ:illa vice ñ vinũ delegissꝫ
Is erat ex lesbio Teophrast⁹ sua
uitate ligue piter ⁊ vite insignis
Itaqꝫ ñ diu p⁹:Aristotele desũ/ A
cto:ad illum omnes accesserũt.
hec ibi. Curiali ergo modo ⁊ di
screto sibi successorez elegit.Nec
mirũ si esset discret⁹ in homini/
bus diiudicandis:vnũ alij prefe
rendo:qui fuit etiam discretus i
diiudicando:in eodem homine:
quid magis preferendũ : ⁊ quid
condemnandũ.vnde Boe.iij.đ
consola.dicit:ꝙ sicut ait Aristo
teles:si linceis oculis homines
vterentur:vt eorum visus queqꝫ
obstantia penetraret:nõne intro
spectis viscerib⁹ illđ Asclypiadis
superficie pulcherrimũ corpus:

turpissimuz videretur. Igitur te B pulchrum videri: non tua natura sed oculorū spectantium reddit infirmitas. hec ibi. Quo antē docente: fuit ita discretus narrat in tractatu de speculo: q̄ sciscitante alexandro quo docente profiteretur se scientem: rebus inquit que non nouerunt mētiri. Ibidē recitant alique sententie sue: que sunt hec. Nunq̄ verecūdiores esse debemus q̄ cuz de his agit. Item viri boni est: nescire facer iniuriam. Item iniuria irrogata iniuste: eius est infamia qui facit. Item aduersus inimicos inter C parietes nostros victoria est q̄renda. Admiranda igitur & laudanda claritas & bonitas lucis eterne q̄ ita iradiauit & illūinauit tot radios veritatꝭ & lūina p̄ phos tenebrosos tenebris infidelitatis Deus eniz reuelauit illis Ro.i.

¶ Caplm.xxi. De ei9 morte.

De morte vo Aristotelis scribitur in tractatu Gregorii Naçançeni: de quo supra dictum est: q̄ cuz in grecia apud Nigrūpontem sit fluxus maris & reflexus quasi simlr Aristoteles volens inuestigare cām venit videre: & diu considerans: cum non posset inuenire causam sufficientem: vt sibi videbat: ex indignatione alloquens aquam. D ait. Quia non possum capere te: capias me. Et se p̄cipitauit & submersit. Ex quo concludit dictus sanct9: q̄ sapientia mundi: stultitia est apud deum. hoc dico non asserendo sed recitando audita a fide digno: qui in grecia conuersatus asseruit predictū tractatum ibi communiter esse vulgatum. Et hoc potuit esse: qz licet de9 reuelauerit mltas vitates philosophis de rebus creatis: tumore tamen superbie euanuerūt in cogitationibus suis. Ro.i. Et hec ad presens sufficiant de Aristotele.

¶ Capitulum vicesimūprimū. De aliis discipulis Platonis: vt de Apuleo & dictꝭ ei9 ac sentētiis.

De aliis vo discipulis platonis: & qui sibi successerunt in sua scola: Augu. viii. de ciui. c. xi. Cū post mortez inquit Platōis Spegippus: sororis eius filius & Xenocrates ei9 dilect9 discipulus in scola ei9 que Achademia vocabat eidem successissent: atq̄ ob hoc & ipsi: & eorum successores: achademici appellarent: recentiores tamen philosophi nobilissimi quib9 Plato sectandus placuit: voluerūt se dici peripateticos: aut Achademicos seu Platonicos. Ex quibus E valde sunt nobilitati greci Plotin9: Jābicus: Porphirius. In vtraq̄ autem lingua scilicet greca & latina Apuleus Afer extitit nobilis Platonicus. Iste Apuleus cōpilauit librū de deo Socratis. cuius pulchre sunt sententie: in fine maxime vbi dicit. Ni

psi eque minor: q cū omnes cu piant: optime viuere: & sciant nō alia re q aio viui: nec fieri possit quin vt optime viuas: anim⁹ sit colendus: tamen animum suū nō colant. Et ponit exēpla. Ocu li curandi sunt: vt acute cernatur pedes curandi: vt perniciter cur ratur: brachia vegetanda: vt for
F titer pugnetur: & sic de aliis mē bris. Ideo animus colendus: vt bene viuatur. Et ibidem dicit: q artes siue scientie alie possunt si ne erubescentia ignorari: sicut ra tio pingendi: psallendi cantandi quas vir bonus contemnere po test sine vituperatione. Sed ne scire bene viuere: null⁹ audet di cere sine pudore. Itē: q in ho minibus ɔtemplandis noli alie na estimare: sed ipm hominem considera: vt meum pauperem Socratem specta. aliena voco q parentes peperierūt: fortuna lar gita est. Sequit. Generosus es:
G parentes laudas: diues es: non credo fortū e: valid⁹ es: egritudi ne fatigaberis: pernix es: in se nectutem abis: formosus es: ex pecta & non eris. Et ibi bene de consimilib⁹. Et de prudētia quā poetico more Mineruam nun cupauit: q comitante Ulixes eua sit pericula. De quib⁹ dictum est s. De Spegippo discipulo Pla tonis non leguntur alia comuni ter: nisi que dicta sunt scilicet q Platoni in scola successit vt di ctū est. Et sic dicit magister in hi storia sup hester: castigatiōē ser ui contumacis sibi Plato com misit: quando se sensit iratū. Et q cař emit Aristoteles libros ei⁹ vt dictum est. s. si tamen fuit idē Spegippus.

¶ Capitulum vicesimum secun dū. De Xenocrate: & ei⁹ vtutib⁹ & dictis.

f Ed d Xenocrate alio di scipulo Platōis m̄lta p clara leguntur. Unde de H
eo Tulius libro de natura deoꝝ c. xi. dicit: q dii poterant eū audi re. Fuit enī mundi & mundialiū magnus contemptor: ait Tulius v. tus. q. c. viii. di. Xenocrates: cū legati ab Alexandro quinq̄gin ta talenta attulissent: que erāt tūc magna pecunia Athenis: addu xit eos ad cenā in Achademiā. K
Quibus apposuit tantum quod satis erat. Cūq; post pridie roga rent eum: cui numerari vellet. s. pecuniam. Quid vos inquit he sterna cenula non intellexistis: me pecunia non indigere? Quos cū tristes videret: triginta mnas accipi fecit: ne aspernari regis li beralitatem videret. Itē fuit vo luptatum carnaliū auster⁹ mor tificator. De cuius ɔtinentia Ua leri⁹ libro. iii. c. iii. dicit: q cū mu lier lasciua siue meretrix promi sisset se corrumpere illius cōtinē I
tiam: & nocte accessisset ad cellā eius: nec ille ad eam in aliquo di

uertisset: respondit mulier in cra stino petentibus a se pactum: quod non de statua pactum fecerat: sed de homine. Vocauit enim eum statuam propter eius inflexibilem continenciam. Et in vita Gregorij nazanzeni legitur de duobus philosophis scilicet Xenocrate et Polomone: quorum vnus discumbendo cum meretrice nullo modo commotus aut contaminatus est. alter cum esset prepotens: humi discumbere solitus erat. ¶ Item fuit mo destia tranquillus: non credens de facili alienis verbis. Unde de

H

eo Valerius vbi supra dicit: quod cum quidam discipulus sibi diceret: eum Metellum multa mala dixisse de eo non credidit: et querenti quare non crederet respondit: non esse credibile. vt quem tantopere amaret: ab eo inuicem non amaret. At illo iu

K rante: affirmauit numquam Metellum illa dixisse: nisi ea dici expedire iudicasset. ¶ Item fuit in docendo efficax et virtuosus. Ad eius enim doctrinam polemus adolescens in illecebris nutritus: conuersus est ab illecebris: cum eum audiuit in scolis continentiam et modestiam commendantem: ait Vale. libro. vi. De quo in prohemio Comuniloquij: et Hiero. contra Iouinianum ante fi. Xenocrates inquit philosophus de Triptholomi legibus apud athenienses tria tan

I tum precepta in templo Eulegine residere scribit. honorandos parentes: venerandos deos. Car nibus non vescendis. De isto Xenocrate dicitur in tractatu de dic

L tis philosophorum: quod cum videret: furem duci ad suspendendum: ait. ¶ Magni fures puniunt minores.

¶ Capitulum vicesimumtertium. De Phedrone.

De alio vero discipulo platonis scilicet Phedrone: ait Aul. gelius libro. iij. Phedron helidensis ex cohorte Socratica fuit: Socrati: Platoniqz familiaris: eiusqz nomini librum de immortalitate anime edi

M dit. Fuit autem seruus: forma atqz ingenio liberali. Et vt quidam scripserunt: a Lenone domino eius puer ad merendum coactus: eum Creber Socraticus hortante Socrate: emisse dicit: habuisseqz eum postea in philosophie disciplinis. Is postea philosophus illustris fuit: eiusqz sermones elegantes de Socrate leguntur. Unde vult dicere: quod qui prius fuerunt serui postea fiunt clari et philosophi. vnde dicit Helynandus. Mos fu

O it Platoni: libros suos intitulari nominibus magistrorum: vel eorum quos magistri docuerant: vt maiorem auctoritatem acquirerent. Inde dicti sunt Thimeus quem Cicero transtulit: Phedron: et Gorgias et ceteri.

¶ Capitulum vicesimumquartum. De Gorgia.

N

V T enim ait Tuli⁹ de senectute.c.iij. Socratis magister Leōtius Gorgias centum ⁊ septem compleuit annos. Neqȝ vnq̄ in suo studio atqȝ opere cessauit. A quo cū quereretur: cur tandiu vellet eē in vita: nihil inquit habeo quod accuset senectutem meam. Pulchrū responsum: ⁊ docto homine dignum. Hec ibi. Ex quo patet: ꝙ Plato libros suos ītitulauit aliquando nomine magistrorū: aliquando vō nomine discipulorꝫ.

¶ Capitulum vicesimūquintū. De Teophrasto ⁊ eius sentētijs.

M

V T autem tactum est.s̄. discipulus ⁊ successor Aristotelis fuit Teophrast⁹ Qui philosoph⁹ claruit: quia diuinitate vt ait Cicero: sicut recitat magister hystoriarum sup libꝛ Machabeorꝫ: hic fecit librū de nuptijs: in quo preclare disputat: an vxor sit ducenda sapienti: in quo tractat de molestijs coniugiorum. De quo libro multa recitat Hiero.ꝯ Iouiñ. De quib⁹ ꝑ parte in cōlloquio. Fecit ⁊ alium de amicitia: in quo prefert eaȝ rebus humāis. hic dicit accusasse naturam: ꝙ longam vitaȝ dedit bestijs: ⁊ non hominib⁹.vt.s̄.habitum est. Huius sententie recitantur in tractatu d̄ speculo. Expedit inquit probatos amicos ꝓbare: non amatos ip̄robare. Iteȝ Grauius aduersariuȝ securitate

O

perdidisti. Item. Amantium ceca sunt iudicia. Et sic de alijs. vlterius non prosequitur Augu. de philosophorum successione: quoruȝ genus fuit Ioniū.s. in eis terrenis: vbi nūc grecia dicit̄. De quibus Augu.viij.de ci.c.ij.

¶ Sexta distinctio. De vita Pitagore ⁊ eius dictis.

¶ Capitulum primum. Qd̄ ipe fuit auctor Italicorum phorum.

E T ideo redeundum est ad aliud gen⁹ philosophorum.s. Italicum. De quo Augu. ibideȝ dicit. ꝙ italicū genus auctorem habuit Pictagoram Samiū: de quo ferūt nomen philosophie exortum. Naȝ cum antea sapientes appellarent qui modo quodam laudabil̄ vite prestare videbantur: iste interrogatus: qd profiteretur: philosophum se esse r̄ndit.i. studiosuȝ vel amatorem sapientie: quoniā sapientem profiteri: arrogantissimum esse videbatur. Ideȝ Tul. v.tus.q. vbi ait. Nomen sapiētie vsqȝ ad tempus Pictagore prius enim ipse respondit se esse philosophum.

R

P

¶ Capitulum.ij. De eius origie ⁊ peregrinatiōe pro philosophia querenda.

D E origine sua ⁊ peregrinatione pro sapientia habenda ait poli.lib.vij.c.iiij. di. ꝙ fuit natiōe Samius: ne

Q

gociatoris diuitis filius: cui nomen Mancus erat. Sed parente longe ditior fuit: eo quod negotiatio patris tanta nequiuit acquirere: quanta filius cotemnere maluit quam habere. Magnis igitur formatus incrementis sapientie. egiptum primo: mox Babiloniam ad adiscendum syderum motus originemque mundi spectandam profectus: summam scientiam consecutus est. Inde regressus Cretam et Lacedemoniam: ad cognoscendas Minoys et Ligurgi inclytas ea tempestate leges conscendit. etc. De hoc Aug. epistola. iij. dicit quod pheraquides Assirius cum disputasset Pictagoram Samium: ex disputationis sue nouitate promotum: athleta fecit philosophum

R

P

¶ Capitulum tertium. De eius auctoritate: et honore.

De auctoritate vero sua et famosa opinione ibidem ab hoc inquit. philosophorum genus italicum et nomen philosophie exortum est. Tantus autem extitit in ea parte philosophie que speculatiua vocatur: vt sibi quisque philosophantium vix potuerit adequari Tantus in cotinentia: vt ab omnium animantium tempasse creditur edulio. Tantus in cultu iustitie: vt populos illius partis italie que antiquitus magna grecia et post mortem nominis eius auctoritas rexit. hec ibi. De sua quoque peregrinatione Hiero. in prologo biblie scilicet epistola. xxxv. ait Sic Pictagoras memphiticos vates scilicet adijt. etc. De sua vero eminentia Tulius. iiij. tuscu. q. in principio. dicit: quod homines crediderunt Numam regem esse Pictagoram propter equitatem et sapientiam Eum enim qui excelleret sapientia crediderunt Pictagoricum. De eius veneratione et auctoritate Valerius li. viij. c. viij. dicit: quod Pictagore veneratio: tanta ab auditoribus fuit: vt que ab eo acceperant in disputatione ducere nephas putarent. Qui interpellati ad reddendam rationem: Pictagoram dixisse rndebant. Idem poli. vbi. s.

S

T

¶ Capitulum. i. De honestate vite eius cum discipulis: et quod eis erant omnia comunia: et de eius industria in docendo.

De honestate vero vite sue cum discipulis: et qualiter habuerunt oia coia: Au. gelius li. viij. c. vij. Nec pretereundum inquit: quod omnes simul qui a Pictagora in cohortem disciplinarum recepti sunt: quod quisque pecunie habebat: in medium diuulgabatur: et tenebatur societas insepabilis tanquam illud antiquum consortium: quod iure atque verbo romano appellabatur Cocomichot: quod est nomen grecum: et videtur sonare idem quod cocordia vel vnitas. De sapientiali eius industria in considerando discipulos antequam eos acciperet ad discipulatum

V

⁊ de disciplinali iformatōe corū-
dem postq̄ erant recepti dicitur
ibidem pictagoras inquit adole
scentes qui se ad se audiendū cō
tulerant mores nāsq̄ eoruz con
iecturatione quadā de oris ⁊ vul
tus ingenio: deq̄ totius corporis
filo atq̄ habitu erat solicit⁹ sciscita
ri. Eum vō qui exploratus ab eo
ydoneus fieret: recipi in discipli
nam statim iubebat: ⁊ post certū
X tempus tacere. Non omnes idē
sed alius aliud tempus ꝓ estima
to captu solertie: is qui tacebat: q̄
dicebantur ab alijs audiebat: ne
q̄ percūctari: neq̄ conmercari:
neq̄ conqueri si non intellexerat
que audierat fas erat. Sed non
minus quidez tacitus q̄ bieniuz
Ait tū Sen̄. epistola. lv. ꝙ apud
Pictagoram quinq̄ annis erat
tacendum discipulis. Idez Am
brosius primo de offi. c. iij. dic̄: ꝙ
quinq̄ annis vsuz loquendi illis
subtrahebat vel inhibebat. Idez
Hiero. sup illud Eccle. iij. Tem
Y pus tacendi: ⁊ tempus loquendi
Modeste igitur ⁊ humiliter cū
discipulis habitabat: ⁊ eos doctri
naliter ⁊ vtilr̄ instruebat.

¶ Capitulum. v. De eius çelo et sollicitudine in emēdando alios.

Qualiter autem studiose
laborauerit ad proficien
duz alijs in docendo nar
rat Trogus pompeius libro. xx.
⁊ idem Poli. lib. vij. c. iiij. vbi di
citur: ꝙ sapiētia ⁊ legibus instru
ctus Crothonioꝝ vrbē applicuit
omnino resolutam: ⁊ soli⁹ virtutis
opera indigentem. Fortune eniz
indignantes oderant arma: que
aduersus Locrēses ifeliciter sū-
pserūt: mutassentq̄ vitā luxuria
nisi eis Pictagoras ph̄s obstitis
set. Laudabat enim v̓tutem q̄tti Z
die: ⁊ vitia luxurie denudabat: et
casus vrbium ꝑditarum enume
rabat causas. Matronaꝝ vō se
paratā a viris doctrinā: ⁊ puero-
rum a parentibus frequenter ha
buit. Docebat nūc has pudicitiā
⁊ obsequia in viros: nūc illos mo
destiam ⁊ litteraꝝ studiū: ⁊ inter
hec velut genitricē v̓tutuz fruga
litatem omnib⁹ ingerebat. Con-
secutusq̄ disputationū assiduita-
te est: vt matrone auratas vestes A
ceteraq̄ dignitatis ornamenta
q̄si luxurie instrumēta deponerēt
eaq̄ oīa delata in Iunonis edē
ipsi dee consecrarent: preferētes
vera ornamēta matronaꝝ pudi-
citiā non vestes. Sequit̄: ꝙ cum
trecēti ex iuuenib⁹ sodalitij iuris
sacro: sepatam a ceteris ciuib⁹ vi
tam agerēt: q̄si cetū cládestīe cō
iurationis hn̄tes aduersus picta
gorā: ciuitatē in se conuerterūt.
Que eos cū in vnam domū cō
uenissent cremare voluerūt. In B
quo tumultu sexaginta fere perie
re: ceteri in exiliuz ꝑfecti sunt. ex
q̊ pz vt dr̄ ibi: q̄zto hō ꝑstat ho-
mini: cū vni⁹ ꝑsone auctoritas
iā lapsum ad frugē melioris vite

pplm reuocauit hec ibi. pz ergo sua studiositas ad docendū ppl'z: ⁊ ppli edocti: ad eū affectuositas

¶ Capitulum sextum. De eius industria ad pacificandum alios.

Quam vo peritus ⁊ industrius fuit in sedando ⁊ trāquillādo animos hominum turbatos: narrat Augu. contra Julianuz recitans verba Tulij di. q cuz violenti adolescētes: mulieris pudice fores frāgerent. precepit pictagoras: vt sponDeum canerent in sono. s. tibiarū Quod cum fecissent: ille q sonabat tarditate modorum: ⁊ grauitate cantus: illorum furentē resedisse petulantiam dr. Et huic cōcordat quod ait Seneca. iij. d ira Pictagoras inquit perturbationes aī componebat.

¶ Caplm. septimū. Qualiter ad inuenit musicam.

Qualiter autem ipe musicā adiuēit: narrat Macrobius li. ij. post principium. Cum inquit casu preteriret in publico: fabros ignitum ferrū ictibus maleantes audiuit: atqz i aures eius soni certo sibi ordine respondentes sibi ceciderunt repente in quib⁹ grauitatis acumina resonabant. vt vtrunqz ad audientis sensum statuta dimēsiōe resonans remearet: ⁊ ex his varijs impulsibus sensus sibi consonus nasceret. Fecitqz fabros mutare maleos: qbus mutatis: sonoꝝ diuersitas ab hominib⁹ recedēs maleos sequebat. Cumqz diuersitatem ponderis: in singulis annotasset: maiores maleos ferire ipauit: ⁊ ex maleis ad fidis euertit examē. Et intestina ouiū: vel bouum neruos cum varijs ponderibus illigatis descēdit: qualia prius in maleis fuisse didicerat. Talisqz cantus euenit: qualem p or obseruantia promiserat: adiecta dulcedine quā natura fidū sonora pstabat. hic pictagoras Socrati compos deprehēdit numeros quibus soni nascerent. ⁊ his sic proportionatis: vt ibi determinat: ad efficiendam musicā profecit. hec ibi. Unde ⁊ ipse fidibus ⁊ cantu sic vsus est: Ait Tul. iiij. tus. q. di. q pictagorici cum carminibus esse dicūtur: ⁊ precepta quedam tradere occultius: ⁊ mentes suas a cogitationum intentione cantu fidibusqz ad tranquillitatem traducere.

¶ Capitulū octauum. De egregijs documentis eius: ⁊ moralibus dictis.

De documentis suis cōpēdiosius tractat Hiero: contra rufinuz li. iij. vbi ait. De dogmatibus pictagore cuius dogmatibus Italia plena: que condam magna grecia: ⁊ de auditoribus eius. s. Archipo ⁊ Liside. qui Archip⁹ grecie Lisides thetis hūere scolas. Qui memoriter precepta tenentes do

ctoris ingenio pro libris vetebāt
F A quibus illud est Fuganda sūt
omnibus modis ⁊ abscindenda
languor: a corpore: imperitia ab
animo: luxuria a ventre: a ciuita-
te seditio: a domo discordia: ⁊ in
cōmune a cunctis rebus intem-
perantia. ¶ Item pictagore sūt
hec precepta. Amicorum eē om-
nia cōia: ⁊ amicū eē alterū duoꝝ
temporū habendam curā mane
⁊ vesperi eorum que acturi sum⁹
post deum veritatem colendam
que sola homines deo facit ꝓxi-
mos. hec ibi. De huius dcō Tu-
lius de senectute ante fi. ⁊ cōcor-
dat cum pictagoreoruz preterito
more. Exercede memorie grā:
qd quo die dixerim egerimqꝫ cō
memoro vesperi. Hee sunt exer
citationes: hec curicula ingenij.
G De suo vo egregio dicto Sene.
epla. xcvj. Que precepta bona in
quit si sepe tecum sunt: profutura
plus puta qꝫ bona exēpla. Picta
goras ait. Alium animū fieri in-
trantibus templuz: deorumqꝫ si
mulacra e vicino cernentibus: ⁊
aliū tm̄ fores alicui⁹ oraculi ope-
rantibus. Ex his patet: quanta sa
pientia humana preditus fuit: ⁊
qua industria alios docuit.

¶ Caplm nonū. De ꝓfectu di-
scipulorum sub eo.

[E]T ideo merito sub eo ꝓ
fecerunt discipuli ⁊ in sa
piētia: vt dictum est ⁊ in
moribus ⁊ vita phica. in declina
tione tumultuum mundanorum
in appetitione getis: ⁊ sapiētialiū
studiorum. Ut enim ait Hieroni
mus contra Iouin. Pictagorici H
huius mundi frequentiā declinā
tes in sollitudine ⁊ desertis locis
habitare consueuerunt. ¶ Item
ratione vnanimis cohabitatiōis
⁊ cōmunis compositionis: ⁊ do-
ctrinalis informatiōis mutuo se
amabant pictagorci: in tantuz ꝙ
vnus pro alio paratus erat mori
ait Tul. i. de offi. c. xi. Damonem
⁊ Phitiam pictagoreos ferūt in
ter se hoc animo fuisse: vt cū eoꝝ
alteri Dionisius tyrann⁹ diez ne
cis destinasset: ⁊ his qui morti ad
iudicatus erat: paucos sibi dies
cōmemorandorum suorum cau
sa postulasset: vas. i. pignus fa-
ctus est alter eius sistendi. i. loci
eius ponendi: vt si ille non reuer
tisset: moriendum esset sibi. Qui
cum ad diem se recepisset: admi
ratus est eorum fidem tyrannus I
petijtqꝫ: vt se in amicitiam tertiū
ascriberent. Et sic pepcit eis. Idē
dicit Ambro. iij. de offi. hui⁹ quo
qꝫ pictagore preceptum fuit nisi
iussu Imperatoris de statiōe nō
descēdere. i. animā e corpore nō
educere: Ait Tulius de senectu-
te. c. iij.

¶ Capitulum decimum. De ei⁹
errore.

[L]Icet autem fuit predictis
preditus: qꝛ tamen non
gratia dei illuminat⁹ eua

nuit in cogitationibus suis sicut alij philosophi: et erravit ponendo animas transire de copore in corpus sicut dicit Hiero. contra Rufinum vbi.s. Iste inquit prim⁹ īuenit animas esse imortales. De quo etiam errore Virgilius. vj. eneydos. Nō mille rata voluet per annes: Linthum ad fluuiū deus euocat. etc. Sequitur. Rursus et incipiunt ī corpora velle reuerti. Et posuit prio: se fuisse Cufetum: Secundo Talidez. tertio Emithianum. quarto Pirrū: ad extremū pictagoram. Et post certos tempor circulos: ea que fuerūt rursus fieri: nihilq3 in mūdo fieri nouum. hec ibi. Et Señ. epistola. etc. Pictagoras: omniū inter oia cogitationem esse dicebat et aliorū ɔmentiū in alias et alias formas transeuntiuz nulla si illi cōmunis anima interijt. Nec cessat quidem nisi tēpore exiguo dū in aliud corpus transfondit.

Caplm vndecimū De ɔtēptu deorum ab eo.

De illo vo Tul. iij. de natura deoruz in fi. dicit q pictagoras cum in geometria qddam noui inuenisset: musis bouem imolasse dr. Sed id quidē non credo. quoniaz ille nec Apolini dlphico hostiā imolare voluit: ne aram sanguine aspergeret. hec ille. Ex dictis pz: q̄ta est bonitas lucis eterne que tot veritates creatas dicto philosopho reuelauit et q̄ta damnositas non habere gratiam fidei: et ipsi⁹ lucis reuelantis veram cognitionez: quorum priuatione errauit dictus philosophus: sicut alij qui euanuerunt in cogitationib⁹ suis

Capitulum duodecimuz. De eius morte et honore p⁹ mortez.

De morte vo sua et honore Poli. vbi.s. dicit. Cū ad propulsandam labez mor viginti annos egisset. Crotone: methapontuz migrauit: ibiq3 decessit. Cuius tanta honoratio fuit: vt ex domo eius templuz facerēt: ipsumq3 pro deo colerēt nacti forte occasionē ex vbis ei⁹ dicēt domū phantis eē sacrariū sapie et verissimuz dei templum. Traditur etiam persuasisse hominibus aias esse imortales: et post dissolutionem corporis. vite presentis premia recepturas. Impie tamen fabulam mille annor prim⁹ dicit induxisse. hec ibi. De tempore vo ei⁹. Au. gelius. li. iij. dicit. q pictagoras Samius venit Italiaz. Tarquini filio regnū obtinente circa ducentesimuz sexagesimum annum post vrbem conditam.

Quarta pars. De vita alioruz philosophorum.

Capitulum primum. De Carnarde philosopho: et eius studiositate: et animositate ad disputādum.

t ¶ quoniam Beatus Aug. non ꝓsequit de discipulis predictorũ phorum: eis succe/dentibus in ordie scri bantur notabilia de philosophis qui fuerũt eis contẽporanei ⁊ coe ui. Ut enim habitum est. s. Car/naydes philosophus fuit missus cum Dyogene ab Atheniensib⁹
O ad senatum Romanum. Et iste Carnaydes fuit vehementis stu dii: ait. Uale. li. viij. c. vij. Carnay des inquit nonaginta expletis an nis. idem illi viuẽdi ⁊ phãndi fi nis fuit. Ita se mirificuz operib⁹ doctrine addixerat: vt cuz cibi ca piendi cã recubuisset: cogitationi bus inherens: manum ad mẽsã porrigere obliuisceret. Sed eum Mellissa quam vxoris loco ha/bebat temperata studia non iter/pellandi. sed inedie succurẽdi of/ficio dextera sua necessaria vsib⁹ aptabat. Aio ergo vita fruebatur corpore ꝟo quasi alieno ⁊ super/uacuo circundatus erat. ¶ Idẽ cũ Crispo disputatur⁹: helleboro se ante purgauit: ad expurgandũ postmodũ ingeniuz attentius: ⁊ illud acrius refellendũ: quas po tiones: industria solite laudis cu/
P pide appetenda se fecit. hec ibi. Idem fecisse: contra Zenonem scripturus narrat. Au. gelius lib. xviij. Carnaides inquit Achade micus scripturus aduersus zeno nis stoici libros: superiora corpo ris elleboro cãdido purgauit: ne quid ex corruptis i stomacho hu moribus: ad domicilia vsq; ani mi redundaret: ⁊ instantiaz vigo remq; mentis labefaceret tanta cura tãtaq; apparat⁹ vi igenio ꝓ stitit ad refellenda que zenon scri pserat. Hec ibi. Miro ergo mo/do studiosus fuit ad scienda sapi entifica: ⁊ multum animatus ad defendenda sua: ⁊ conuincenda aliena.

¶ Capl'z. secundũ. De Demoste ne ⁊ ei⁹ operib⁹ virtuosis ⁊ studio sitate: ac patientia.

i Tem: predictis fuit coe/uus Demostenes: prout ait magister hystoriaruz super Hester. Qui multum fuit studiosus sicut dicit Uale. li. viij. c. vij. di. q Demostenes cum pri/mam litteram dicere non posset Q oris sui vitium: tanto studio ex/pugnauit: vt ea a nullo expressius proferret. Ibidẽ. Uocez exilitate acerbam: exercitatione continua ad maturum ⁊ gratum sonũ au ribus produxit. Ibidez. Lateris firmitate defectus: quas corpo/ris habitus vires negauerat a la bore mutilatus est. Ibidẽ. Mul tos ꝟsus vno spiritu complebat eosq; adũso loco celi gradu scan dens pronuntiabat. Ibidem va/dosis littoribus insistens: decla/mationes: fluctuum fragoribus obluctantibus edebat: vt ad fre/mitus concitatarum contionum

patientia duratis actionib⁹ offer ret. Ibidem. Fertur ore insertis calculis diu ac multū loqui solitus: quo vacuum promptius et sollicitius esset. Preliat⁹ est cum rerū natura: et victor abijt: malignitatem ei⁹ pertinacissimo animi robore superando. Ita quod alterum Demostenē Mater: alterum industria enixa est. Hec ibi. Patz igitur ex dictis qualiter laborauit in exercitio studij sui. Qualiter aūt abhominat⁹ est voluptatē carnalem: patet ex nobili facto ei⁹ et rñso Laydi mulieri latine. de q̄ Au. gelli⁹ li. x. et Poli. li. vj. c. xx. Hec enim Lays Corinthia ob elegātiam venustatemq; forme demerebat: conuentusq; ad eā diuorū hominū ex omni grecia celebres erant. Nec admittebat: nisi q da ret que petebant. Poscebat autē illa nimium q̄tum. Hinc natuz est frequens illud prouerbiū apō grecos. Frustra quis Corinthuz tendit ad Laydez: nisi queat et velit dare quod petit. Hanc iste Demostenes clanculo adijt: et vt copiam sui faceret: petijt At Layas hoc quotū poposcit quod nostratis manui denarium facit decies mille: equaturq; medietati talēti maioris: qd nostratis denarij viginti milia claudit Tal petulātia mulieris atq; pecunie magnitudine victus expauidusq; demostenes auertitur. Et discedēs: ego ingt penitere tanti non emo. hec ibi. Ex quibus patet. q̄tum voluptatem detestabat: et q̄tū ab eo lascinia arguebatur ad penitentiā hortabat. ¶ De sua quoq; industria in arguendo eos q peccata sua defendunt peccantiū multitudinem. Au. ge. li. ij. vbi. ait. Quo modo tant⁹ philosophus obiurgatione adolescentē quendā arguebat: eoq; a rhetorib⁹ et facundie studio: ad philosophie. s. speculatiue studium transgressus ē. At ille: id solitū esse dicebat: turpitudinē delicti: exemplorum vsu: et cōsuetudinis venia deprecabatur. At tantus ipso genere defensionis instantior: homo ingt stulte et nihil: si te a malis exemplis auctoritates et rationes philosophie. s. vere non abducunt. Neq; illius Demostenis sñia ibi in mentez venit. Sequit. Hec v̄ba Demostenis ad euz qui vtcunq; peccatū suū alienis peccatis exēptuz purgatūq; estimabat. Quo ruz verborū sñia est: quod qui se excusant aliorū peccantiū exemplo malaq; cōsuetudine: inepte et rationabiliter se excusant. De eodē narrat li. xiij. di. quod legati masoleoruz cuz venissent Athenas: et aduocassēt aduocatos: restitit ei Demostenes. Ad quem in crastino venerunt cum pecunia quaz petijt. Postridie v̄o cū res debent agi Demostenes lana multa collum cervicēq; circūuolutuz legit prodijsse. et se dixisse pati reuma

ticā passionē: vt p3 ex processu.s. Xenaxeri ⁊ contra molestos loq non posse: Tunc vnus e populo dr exclamasse. Non Xinarē Demostenes patit. sed achitexem.i. cupiditatē vel simulationem. Et id postea non celauit sed glorie ascignauit. Nam cum interrogaret
X Aristodemū auctorē fabularum q̄tū mercedis accepisset: ⁊ ipe rn̄deret: talentū: respondit ille. Ego plus accepi: vt tacerem. hec ibi. Cautus ergo fuit ad dissimulandū quomodo voluit ⁊ agendu3 De eodē: ⁊ de patientia eius. Aulus geli⁹. li.xxiiij. Traditū inquit est: Demostenē vestitu ceteroq3 corpis cultu nitido nimisq3 accurato fuisse. Hinc turpib⁹ īdignisq3 in eum verbis aliquez irruisse legit: atq3 dixisse eū non tempatum: quin parum vir ⁊ ore polluto diceret: Quod patienter sustinuit. Similiter multa in eū dicta ab hortēsio quasi i histriōe3. Similiter cum Lucius Torquatus non solum histrionē sed Dionysiam gesticulariā cum diceret: q̄ s.erat saltatrix: molli voce rn̄dit. Dionisie mallē esse q̄ tui Torquate. ⁊ de eodem alia in cōmuniloquio parte prima: vbi de aduoca
Y tis ⁊ Poli. vbi.s. dicit. q͡ anteq̄ virtus eloquij eius inotuisset: cultus apparitioris dr appetiss3 nitorem. At postq̄ noticiam ⁊ famā assecutus est: elloquētie toga cōtentus est dicens: se velle potius a se q̄ a nitore vestium aut cultu exqsito constare gloriam.

¶ Capitulū tertiū. De Isocrate.

Hic fuit contemporane⁹ hysocrates: vt legitur in hystorijs. de quo in prologo Policrati dr q͡ cum interrogat⁹ esset ab amicis quare nō in forensibus negotijs versaret: respondit. Que locus hic callet ego nescio: ⁊ que ego calleo loc⁹ hic nescit Tamen vt.s. habitum est: in lib. saturnalium recitatur hoc dictum esse a Socrate oratore. B Z

¶ Capitulum quartum. De Democrito.

Is phis: vt dr in histori is Democritus fuit contemporaneus. De q̄ Valle.li.viij.c.vij.di. q͡ cū diuitijs cēseri posset que tante fuerunt: vt pater eius exercitui Xerxis epulum ex facili dare potuerit: q̄ magis studijs vacuo animo vacaret parua admodū sūma retenta: patrimoniu3 suum fratri donauit ⁊ ignotus vrbi Athenis vixit.s. vacans studio philosophie. C A

¶ Capitulum quintum. De Hypocrate.

Is similiter contēporaneus fuisse Hipocras. de quo Au. geli⁹. lib. xx. dicit q͡ multum detestabatur voluptatem vnde ō coytu venereo ita estimabat: partem esse quādā morbi teterrimi quod nostri co D

mitialem dixerunt. Qualiter aūt
ipse instruebat discipulos narrat
Hiero.epl'a.xxxiiij. Hypocrates
īquit adiurat discipl'os suos ante
q̄ doceat: ⁊ in verbis suis iurar̄
compellit. Extorquet sacraméto
B silentij sermoné incesus mansue
tudinem: habitū moresq̧ descri
bit. Quanto magis inquit nos q
bus aiarū cura est. hec ibi.

Z ¶ Capitulū sextū de Democri
to de quo prius: qualiter scilicȝ fu
it mundialium contemptor ⁊ q̄
re se excecauit: ⁊ de sua ꝯstantia.

E aliquibus phis illorū
narrat Au.gelius. mul
ta preclara vnde libro.ij.
nte.fi.ait. de Democrito: quem
hystorie grece luminibus sponte
se priuasse ferunt: q2 cogitationes
cōmentationesq̧ ai in contéplā
dis nature ratiōib⁹ vegetiores vl'
C exactiores estimabat: si eas vl' de
illecebris oculorum impedimen
tis liberasset: vel ne malis ciuib⁹
bene esse videret. Ait tamen Ter
A quillius.c.xi. ꝙ se ideo excecauit
q2 mulieres sine concupiscentia
aspicere nō possȝ: ⁊ doleret: si nō
esset potitus in continentiū emē
dationé. De eodem narrat multa
Seū. ꝙ fuit magnus temporali
um contemptor. Unde epl'a.lxv.
D Democritus inqt sicut est sic vi
uit: non tā q̄ omnia cōtempserit
sed tan q̄ alijs habenda dimisit.
Et non solum contempsit sed nil
postulare voluit. ait Seū.li.de.p
uidentia aū fi.di. ꝙ Democritus
ea die qua interdixit sibi possīde
re interdixit ⁊ poscere. Quasi di
cat. Nihil voluit possidere nec po
stulare. Et Sen.vij.de benefi. c.
ix. Democrito si res aliquas pos
sidendas deoꝝ tradere velit sub E
certa lege ne liceat donare: affir
mauerim repudiaturū dicturūq̧
Ego me ad id inextricabile pon
dus non alligo: ne in fecem rerū
hunc expeditū hominem dimit
to: quod ad me fers poculorum
omniū mala? ⁊c. Ubi postq̄ enu
merauit diuitiarū incomoda cō
cludit in ꝑsona illius. Ego regnū
sapientie noui magnū: securum
ego sic omnia habeo: vt omniuȝ
sint. Itaq̧ cum sibi Cesar ducen
ta sextercia donaret: ridens reie
cit. Sequit. Ingenté rem dici ab
illo audiui: cum miraretur Cesa
ris dementia: ꝙ se putasset tanto
posse mutari. Si temptare me in
quit Cesar cōstituerat: toto illi fui
experiendus imperio. Quasi di
cat. Suo toto imperio me muta F
re non posset. ¶ Iteȝ fuit huma
ne glorie contemptor. De q̄ Tul.
v.tus.q.aū fi. veni inqt Democrit⁹
Athenas: nec quispiā me agno
uit. O constantem hominem ait
Tulius qui gloriabat̄ se
affuisse. ¶ Item fuit constantia
solid⁹. De quo Tul.ij. tus.q.aū fi.
Democritus cum in manus ho
stis incideret. nullum gen⁹ sup
plicij deprecatus est: nullumq̧ re

cusauit. Unde et vitam mollẽ: ma
F re mortuũ vocauit. Sen. epistola
xcv. Quid stultius est homine:
verba metuente? Eleganter De/
mocritus solebat dicere: eodem
loco sibi esse voces imperitoruz
q̃ ventre redditos crepit⁹. Quid
inquit mea reffert: sursum isti: an
deorsum sonent? Quanta demẽ/
tia est: vereri ne infameris ab in/
famibus? Iste Democrit⁹ lz esset
priuat⁹ oculis exterioribus: seip̃z
tamen regebat honeste. ait Tul.
v. tus. q. ante fi. Cecitas facile ferri
potest: si non desint subsidia vali
tudinuz. Democritus: luminib⁹
G amissis: alba et tetra cernere non
poterat. At vero bona et mala:
equa: iniqua: hõesta: turpia: ma
gna: parua: et sine varietate colo/
rum licebat bene viuere: sine no
tione rerũ nõ licebat:

¶ Capitulum septimũ de zeno/
ne qualiter oĩa contẽpsit: et de vi
te eius honestate.

Similiter vt ait Au. geli⁹
zenon phus Eticensis
floruit illis temporibus:
qui fuit magnus mundialiũ con
temptor de quo Sen. de tranquil
litate animi ante fi. Nunciato in
quit naufragio: zenon noster cuz
omnia sua audiret submersa: iu/
H bet me ait fortũa expediti⁹ phari.
¶ Item fuit constãs stabilitate.
ait Tul. ij. tus. q. q zenon perpess⁹
est omnia anteq̃ cõscios delẽde
tyrãnidis indicaret. ¶ Item fui
moderãtia vite hõest⁹. ait. Sen.
epistola. lx. zenonem Cleãtes nõ
expressisset: si eũ tm̃ audisset. Ob
seruauit illum: vt ex formula ei⁹
viueret: vite eius interfuit: secre/
ta prospexit. De eius egregio di/
cto legit in tractatu de dictis phi/
losophorum: q viro et vxori ga/
rulis ait. Cum duo soli estis: quo
modo capit vos domus vna lo/ I
quaces? et tamẽ qr non fuit gratia
illuminatus: errauit. Posuit eni
voluptatem esse qd indifferens
ait Au. gelius vbi. s.

¶ Caplm octauũ. De pho stoy
co pugnante cũ dolore.

Tem idez Au. geli⁹ reci
I tat multa preclara de phi
losopho Thauro: de quo
mentio facta est. s. Et de hoc idẽ
li. iiij. cũ Delphos alphitia cõuen
tumq̃z tocius grecie phs Thau/
rus iret: diuertit ad amicuz virũ
nobilem in stoya disciplina egra
valitudine oppressum. qui dolori
bus cruciatibusq̃z q̃s greci Ka/
lon. i. trencadas dicunt: et febre si
mul afflictus erat: gemitus ex eo
compressos erumpere: spũsq̃z et
anhelitus e pectore eius non do
lorem magis impugnãtes q̃z pu
gnam aduersus dolorem. Et cuz
ipsum ad retinendam patientiã
Thaurus stabilisset: egressus est
cum socijs. Qui ait ad eos Vi/ K
distis non sanum spectaculũ sed
cognitu vtile cõgredientes com/
pugnantesq̃z philosophum et do
lorem

lorem faciebat vis illa ꝛ natura vim quod suum erat perpetieba tur ꝛ cohibebat. Cohercebat intra se violentias effrenati doloris: nullos eiulatus: nullas complorationes: nullas voces indecoras emittebat. Et ibi cõsequenter de inqsitione discipuli a thauro philosopho de ipso dolore q̃liter est indifferens apud stoycos ꝛ de sufferentia doloris qualiter eum suffert sapiens. Nam dictus philosophus gemitus non emittebat: vt dictum est.

I

¶ Capitulum nonũ de Thauro philosopho

Eisto eodez philosopho narrat idem. Au. geli⁹ libro ꝑmo ꝙ dabat sepe post quottidianas lectiones tp̄s querendi quod quisq̧ vellet. Et ab eodem quesiuit discipulus an sapiens irasceretur. vnde ibi determinatur: qualiter sapiens exercet opera discipline sine ira. vbi introducit exemplũ de Plutarco iubente verberari famuluz cõtumacez sine ira: ꝛ ire signis. De quo dictum est in conuniloquio De eodem philosopho Au. geli⁹ ibi dicit. qualiter iudicauit inter patrem scilicet priuatum ꝛ filiuz presidem. ꝙ scilicet in locis pietatis debet filius preses sedere ante patrem: sed in re domestica ꝛ familiari debet pater prior sedere vt habitum est in cõiloquio. De eodẽ etiaz ibi Au. gelius dicit: ꝙ

M

K

N

cum adolescentem a sodalib⁹ cõuictuq̧ hominũ ceruicoso℞ abducere vellet: misit ei verba Aristotelis ex libro: iussitq̧ quottidie lectitare. Qualia autem fuerunt verba: in greco ponuntur nõ in latino: sed supponendum: ꝙ fuerunt talis sententie: ꝙ societates talium sunt detestande.

¶ Capitulum decimum de stoyco philosopho in tempestate: de quo Aug. ix. de ci.

Tem Au. gelius narrat de philosopho stoyco de quo Augu. ix. de ci. c. iiij. cuius scilicet erat opinio sicut et stoyco℞: ꝙ timor nõ cadit in aio sapientis. Qui tamen palluit in tẽpestate naufragij. Et cum postea argueretur retulit responsuz Aristipi Socratici. Qui cũ re simili argueretur: respondit illuz ꝓ aia nequissimi Nebulonis merito ñ fuisse sollicitum: se autez debuisse timere pro aia Aristippi. Et cum Au. geli⁹ non exagerandi animo sed discendi quereret ab eo: que nã eẽt causa timoris sui: cuz preceptum sit discipline stoycorum ne mortis timeatur aduent⁹: quã constat ni dubium terminum eẽ vite: ille ꝓtulit librũ epytheti stoyci. Cumq̧ librum tenuisset Au. gelius inuenit stoycis placuisse: nõ esse hominis vt visa que fantasias appellant in animum veniant: aut recedãt: ꝛ cũ venerint ex terribilibus rebus aut contra

O

P

necesse esse asserunt moueri ani
mum etiam sapientis: vt paulisp
metu trepidet᷑: tristitia ɔ̄trahatur:
dilatetur leticia: cupiditatib⁹ mo/
ueatur. Tanq̄ȝ his passionib⁹ pre
uenientib⁹: ratiōis ⁊ mentis offi
cium non ideo conscientiaȝ mali
in mente versari: nec approbari
ista: aut eius aliquem indulgeri
Q consensum. Hoc enim volunt
esse in potestate: idq̄ȝ interesse
inter animum sapientis ⁊ stulti
censent: ꝙ stultus cōsensu men
tis: passionibus cedit: sapiens v̉o
licet eas necessitate patiatur: reti
net tamen de rationabiliter appe
tendis vel fugiendis veraȝ ⁊ fir
mam inconcussam mentis sentē
tiam. Hec ibi. Quod tm̄ non est
intelligenduȝ fieri perfecte absq̄ȝ
gratie diuine adiutorio.

Capitulum vndecimum. De
Publio ⁊ eius egregijs sentētijs

i Tem Au. gelius dicit de
Publio ⁊ eius senten/
tijs libro. xviij. Que sunt
hec. Malum est consiliuȝ quod
mutari non potest. Beneficium
accipit qui dat digno feras: non
culpes qd̓ vitare non potes. Cui
plus licet q̄ȝ par est: plus vult q̄ȝ
R licet. Comes facundus in via ꝓ
vehiculo est. Frugalitas inserta ē
rumoris boni. heredis flet⁹ sub
persona risus est. Furor sepe fit il
lesa patientia. Improbe Neptu/
num accusat qui iterum naufra/
gium facit. Ita amicum habeas
vt posse fieri inimicum putes. ve
terem ferendo iniuriam: vites
nouam. Nunq̄ȝ periculum sine
periculo vincitur. Nimiuȝ alter/
cando amittitur veritas. pars be
neficij est: qd̓ petitur: si velle ne/
ges. hec ille.

Capitulum duodecimuȝ. De
Fauorino ⁊ eius documentis in
nutrimenta infantiū.

i Tem Au. gelius recitat
d̓ Fauorino philosopho
li. xiiij. ponens eius docu
menta preclara. Cui suadenti no
bili mulieri v: filium suuȝ ipa nu
triret: cū mater puelle diceret: illi
parcendum: sine inquit oro eaȝ
integram matrem fieri filij sui.
Contra naturam est imperfectū
dimidiatūq̄ȝ genus matris pepe
risse: ac a se abiecisse: aluisse i vte S
ro sanguine quem non vidisset: ⁊
lacte non alere quem viderat iaȝ
viuentem: iam hominem: iā ma
tris officia implorantem. An pu/
tanteȝ: naturam dedisse femins
vbera: ornandi causa: ⁊ non alē/
dorum liberorum. Idem prodi/
giose mulieres: fontem illum are
scere cum periculo corruptis lacq̄
laborant. vbi ponit exempla. ꝙ si
ouium lacte: hedus caprarū ala
tur: vel econuerso: constat in illo
scilicet agno lanam duriorem: in
hedo v̉o capillū gigni teneriorē.
Item hyrcani tigrides admouēt
vbera sua scilicet catulis. Itē. Ta
les mulieres que dāt filios suos

aliis nutriendos: illud vinculum coagulumq amoris: quo natura parentes cum filiis consociat: interscindunt: aut certe dilluunt. Ipsius quoque infantis affectio animi amoris consuetudinis in illa sola vnde alitur occupatur. hec ibi. Rationabiliter: clementer: et vtiliter ista persuasit vt patet ibi.

¶ Capitulum decimumtertium. De philosopho reddente causam non esuriendi vel sitiendi: et de recitatione consuetudinis Virgilij.

Tem li. xij. recitat eiusdem philosophi sententiam. Cum enim visitasset egrum quendam: in quo edendi petitio pristina elangueerat: ait ille philosophus quod non esset mirum. Quia vt ait inquit hestensistratus esuritionem faciunt inanes patentesque intestinorum fibre: et caua intus: ventris ac stomaci vacua hyantia: que vbi aut cibo complentur: aut inanitate diutina contrahuntur: Tunc loco vbi cibus capitur: vel stipato vel abducto: voluntas capiendi cibi desiderandique restringitur. Scithas enim .i. illos populos: vt famem longius tolerent: fasciis ventrem strictissimis circumligare dicitur: ea ventris confossione esuriem posse depelli. hec ibi. Et rationabiliter videtur assignare causam famis: vel fastidij. De eodem philosopho idem libro. xvi. recitans verba Virgilij. Quem solitum ferunt dicere: se parere versus more et ritu vrsino. Nam vt vrsa fetum egerit ineffigiatum informemque lambendo id postea quod ita edidisset conformaret et fingeret. Proinde itaque ingenij sui partus recentes rudesque esse: et imperfectos: sed deinceps tractando reddere his oris et vultus lineamenta subtili ingenio. Hec ibi. Sicut ergo Virgilius dicebat: se primo parere rudes versus: deinde tractando formabat: sic debet homo prouidus opera que primo facit informia et rudia: postea tractando: discutiendo: et deponendo deformitatem: ad plenum siue perfecte formare.

¶ Capitulum decimumquartum. de nobili sapiente dante consilium Lacedemoniis.

Tez Au. gelius libro. xx. post principium narrat de illo nobili sapiente dante consilium Lacedemoniis. Populus inquit Lacedemonius cum deliberaret quid sit vtile et honestum: tunc exurgit sententie dande gratia homo quispiam turpitudine vite preterite diffamatissimus: sed lingua facundiaque prestabilis: consiliumque dabat: oportereque sic fieri suadebat. acceptum ab omnibus futurum erat: ex eius sententia populi decretum fiebat. tunc vnus ex ordine principum: quibus tanquam arbitris et magistris: discipline publice. Lacedemonii vtebantur: comato iratoque animo

exilijs:que nam inquit narratio.
o Lacedemonij:aut que spes tā/
dē erit:vrbem hanc:ꝛ hanc rē/
publicam saluā inexpugnabileq́ꝫ
esse diuti⁹ posse:si huiusmodi an
te acte vite hominib⁹ cōsiliarijs
vteremur:Quod si probata hone/
staq́ꝫ sn̄ia ista est:queso non si/
namus:eam dehonestari turpis/
simi auctoris contagio.atq́ꝫ vt di
xit elegit virum fortitudine ꝛ iu/
stitia pre alijs prestantem:sed in/
opem lingua ꝛ facundia:iussitq́ꝫ
cum consensu petituq́ꝫ omnium
eandem illam sententiam diser/
ti viri cuiusmodi posset verbis di
cere:vt nulla prioris mētione ha
bita fieret quod ipse denuo dice/
ret.atq́ꝫ ita vt suaserat factum est
Sicq́ꝫ bōa sn̄ia mā sit auctor tur
pis mutat⁹ ē.h ibi.Ex qb⁹ pꝫ:ꝙ
publicus ꝯsiliarius magnatuꝫ ꝛ
reipublice:siue doctor vel predi/
cator debꝫ esse bone vite ꝛ fame.

¶ Capitulum decimumquintū.
De Chylone ꝛ eius dictis.

i Tem Au. gelius li.p̄mo
dicit de Chylone:quarr
quesisse dicitur an vnq̄ꝫ
faciendū sit ꝯ ius vel mores ꝑ
amico.vbi colligit ex verbis Ci
ceronis:ꝙ cuꝫ emendati sūt mo
res amicorū:sitq́ꝫ inter eos:om
nium rerum consiliorum ꝛ volū
tatum sine vlla acceptione comu
nitas.Et sequitur.vt ait Cicero ꝯ
F patriam ꝑ amico arma sumēda
non sunt.Sed ait Teophrastus
parua vel tenuis turpitudo:vel in
famia subeunda:si ea re magna
vtilitas nimiuꝫ est amplior ꝛ ho
nestatis noster in re nō grauile
uis iactura:preponendum quod
vtile est amico. Sicut magnum
pondus eris:lamina auri parua
est preciosius.Hec ibi.Itē Chi/
lon ait:has duas affectiones eē
ferocissimas.s.amoris ꝛ odij:at/ Z
q́ꝫ infra mediū cohercēdas.hos
inquit ames tanq̄ꝫ forte osurus
ꝛ hos quidem oderis tanq̄ꝫ po/
stea amaturus. hec ille.

¶ Cap.xvi.De Marco Tulio.

d E Marco vo Tulio q̄ꝫ
studiosus fuit ꝛ sedulus
in laborando:ꝛ q̄ꝫ clar⁹
in multis sententijs:patet i libris
suis multis quos edidit quoruꝫ
nomina recitat lib.ij.de diuina/
tione in principio. Coarctati in/
quit sumus ad philosophie stu/
dium in eo libro qui est scriptus
hortensius. De quo libro loquit
Augusti.iij.confes.di.ꝙ mutauit
affectum suuꝫ:ꝑut ait ibi.Ibidē
recitat Tulius de quattuor libris A
Achademicis ꝛ de quinq́ꝫ li//
bris tusculanis : ꝛ sex libris sci/
licet annunciādi:ꝛ de libro de se/
nectute:Que ꝛ q̄ꝫta documenta
collegit in libris suis patet inspi/
cientib⁹ eos.vnde ꝛ de ipso Se/
neca epistola.51. Negat inqt Ci
cero : si sibi etas duplicaretur:se
habiturum tempus quo legat li/
bros Lyricos:eo mō dialeticos

Et licet esset sic studiosus: fuit ta
men sollicitus pro reipublice re/
gimine. vnde narrat de eo libro
de amicitia. c. iiij. non minoris si
bi cure qualis eēt respublica post
mortem suam q̃ tunc scilicet in
vita. vnde ⁊ pro republica multa
sustinuit. ait Sen̄. de eo libro de
B breuitate vite pᵒ principiū. Mar
cus inquit Cicero iactatus inter
manifestos inimicos: ⁊ ptim du
bios amicos: dum fluctuatur cū
republica in quadam epistola ait
Quid agam queris? Moror in
Tusculano modo semiliber. alia
deinceps adiecit: quibus ⁊ prio/
rem etatez complorat: de presen/
ti queritur: de futuro desperat: iō
semiliberū se dicit. Improbat tn̄
ibi Seneca istud dictuz addiciēs
ꝙ sapiens nunq̃ in tam humile
nomē procidet: nunq̃ semiliber
C erit: integre semp libertatis ⁊ so/
lidē solutᵒ: ⁊ sine viribᵒ altior cete
ris. Quid enim supra euz potest
esse: qui supra fortunam est? Et
ibi bene de hoc. q̃ vo fuit cautᵒ
in cauendis exprobrationibus
hominum: ⁊ dissimulandis sibi
A impositis ait Au. gelius lib. xiiij.
Si obiectum tibi fuerit tempore
aliquid quod negari nequeat re/
sponsione ioculari elidas: ⁊ rem
dignam risu magis q̃ crimie fa/
cias. Et ponit exemplum de Ci/
cerone: ꝙ cum obiectum eēt: se
accepisse pecuniam a reo: vt do/
mum emeret: negassetq; postea:
se domum emere: cū esset dictuz
sibi se negare quod priᵒ voluit: re
spondit. Ignoratis: prudētis eē
proprium: negaturū se emere qđ
nolit propter consortes emptōis
Et sic ioculari responsione elidit
sibi impositum. q̃ vo discretus
D fuit in sententijs suis: q̃ vtilis in
admonitionibus: q̃ rectus in iu
dicijs: q̃ facūdus in eloquijs pa
tet in libris suis.

Capitulum decimūseptimuz.
De Seneca.

E Seneca vo q̄lis fue/
rit: ⁊ q̃ discretᵒ: ⁊ q̃ vti
les doctrinas edidit: pa/
tet in egregijs voluminibᵒ ab eo
editis. Fuit autem binomius mo
re romanoruz. Dicebat eniz Se
neca Anneus Lucius sicut ipse
ait loquēs de se. iiij. de benefi. c.
vi. prout dicit Augu. epla. xxxvi.
Unde ⁊ ipsuz enumerat Hiero.
in libro illustrium virorum inter
alios. Fuit quoq; vite honeste:
abstinentie magne: conuersatio/
nis vrbane: sicut patet in libris
suis: ⁊ vtilibus documētis. ait. n. E
epistola. lxxxvij. loquens de se et
vita sua. panis inquit siccus: ⁊ si/
ne mensa prandium. post qđ nō
lotis manibus dormio minimū.
Consuetudinē meaz nosti. Bre
uissimo somno vtor: ⁊ quasi in/
teruigilo satis est mihi: vigilare
desijsse. aliquādo dormisse me sē
tio: aliquando suspicor. Fremituz
patientissime fero: Et sic de alijs

que enumerat ibi. ¶ Similiter de abstinentia sua epistola .cx. Ipsum tamen ⁊ doctrine sue modũ increpat Quintilianus: ꝓut di-
F cit Au. geli⁹ li. ix. post principiũ. de Señ. anneo dico: ꝙ eius oratio: vulgaris videtur: ⁊c. Sequitur. Eruditio: autẽ plebeia: ⁊ vermicula: nihil ex veterum scriptis habens neqꝫ gratie: neqꝫ dignitatis. Et ibi multum de hoc. Et similiter Policratus lib. viij. c. xvi. recitat v̓ba Quintiliani. Tractauit inquit fere omniũ studiorum materiam. Nam ⁊ orõnes eius ⁊ poemata: ⁊ dyalogi ferunt In philosophia parum diligẽs: egregius vitiorum insecutor fuit Multe in eo clare fuisse sententie: multa etiam morum genera legenda: sed in eloquio corrupta: ⁊c. Sed vt ait auctor ibi: an recte senserit Quintilianus: sapientioris iudicio relinquo. Legunt ei⁹ epistole: ⁊ libri diuersi. Ubiqꝫ fidelis custos virtutũ: vitiorũqꝫ ho
G stis occurrit Tantus viriqꝫ: vt eũ Fronto nepos Plutarci asserat: vniuersos exterminasse errores: vt aurea videatur secula r̄ponere ⁊ deos ab humão genere exulãtes: eius opera reuocatos: hoib⁹ contracta societate miscere. hec ibi. Licet ergo Quintilianus litterator acumine ⁊ grauitate dicendi precederet: iste diligẽtior: ⁊ q̃tũ in rhetorica vincitur: tantũ vincit in ethica. vt dicitur ibi

Iste Seneca magister fuit Neronis: ⁊ ab eo postea occisus: ait Boe. iij. de consola. c. v. Nero inquit Senecam familiarem preceptoremqꝫ suum: ad eligẽde mor H
tis coegit arbitrium. vbi ait expositor: ꝙ Sicconius refert: ꝙ Nero imperator fingebat: se timere Senecam magistrum suũ quasi in pueritia: ⁊ nactus occasionẽ mandauit ei: vt sibi genus mortꝭ eligeret: Ille v̓o cibo ⁊ potu se satians: venã sibi incidi fecit: ⁊ in balneo: vt dicunt aliq: nimio fluxu sanguinis iterijt. vñ q̊dã ꝑsagio habuit nomẽ Senecã. i. se necans: eo ꝙ sibi elegit mortem.

¶ Capitulum decimumoctauũ. De Boetio.

DE Boetio v̓o: q̃tus fuit I
in philosophica: ⁊ theologica sapientia: pꝫ in libris suis editis tam in humana sapientia q̃ diuina. Fuit aũt temporibus Thodorici regis: claruitqꝫ virtutib⁹: ⁊ cõsul in vrbe fuit Cũqꝫ Theodoricus vellet exercere tyrannidem in vrbe: ac bonos ex senatu neci dare: Boeti⁹ dolos eius effugere gestiẽs: missis clam litteris ad grecos: nitebatur vrbẽ ⁊ senatum ab impijs manibus eruere: ⁊ eorum deffensioni subdere. Sed postea a rege quasi conuict⁹ regie maiestatꝭ iussus est retrudi in carcere. Fuit autem ꝯsul eo tp̄e: quo inuaserũt Gothi Romam: ⁊ abstulerunt

omnem libertatem eorum. Qui-bus quia fauere noluit missus est in ergastulum: vbi adhibuit sibi phi-
K losophiam consolatricem: et edidit librum de consolatione philosophie: ne nimio dolore aut tristitia labe retur in desperationem. Idem autem Theodoricus Symachum martyri cauit: cuius filiam Boetius habebat vxorem. Duo autem filij eius: in con sulatu remanserunt sub regia pote-state. Boetius autem dictus est a Bo thos grece idest adiutor: vel auxi lium latine: eo quod multorum adiutor fuit. Seuerinus: dictus a seueritate iudiciaria. Et hoc fuit proprium no men eius vt ferunt. Annicius dictus: eo quod de genere anniceorum .i. inuictorum Mallius: dictus: eo quod originem du
L xit a Mallio Torquato: ordinarius dictus: quia alios in dignitate ordina bat. Patricius dictus: quia amore pa trie rempublicam gubernabat: Exconsul: quia erat ex consulatu: per acto vicis sue anno. Nobiles .n. Romani nomina et pronomina fi lijs imponebant: vt in ipsis origo
M agnosceretur. vnde titulus libri sui est. De consolatione philosophie liber Annitij Mallij Seuerini Boetij exconsulis ordinarij pa tricij incipit. etc.

¶ Quinta pars. De perfectioni bus philosophicis.

¶ Capitulum primum. De per fectione eorum in vitiorum de-testatione.

His enarratis singu-latim de exemplis imi-
h tabilibus predictorum phi-losophorum: et de dictis notabilibus eorum: quas Tul. et Sen. in libris suis sparsim narrant multa preclara de dictis philosophicis: ad maiorem distin ctionem et faciliorem inuentionem videndum est in quibus consistebat perfectio eorumdem philosophorum vmbratica: Nulla enim vera perfe ctio sine gratia dei que operatur in nobis velle et perficere pro bona voluntate: Phil. ij. Fuit autem in multis eorum perfectio suo mo do. Et vt distincte procedat: notan dum quod fuit in vitiorum detestatione prout fieri potest sine gratia fidei illuminantis et purgantis. Unde Au. geli. li. xiiij. vidimus inquit phi losophum peregrinum nomine virum grauem atque constantem apud Athe nas in quodam tugurio extra vr bem diuersantem. Cumque ad eum frequenter veniremus: multa au diuimus: eum disserere vtiliter et ho neste. In quibus illud audiuimus:
N virum sapientem non peccaturum esse dicebat: si peccasse eum dij atque homines essent ignoraturi. Non pene aut infamie metu non peccan dum: sed iusti honestique studio et officio scilicet dicebat. Hec ibi. Multum ergo peccatum detestaba tur vt .n. dicit Tulius. iij. de offi. c. iiij. Nihil turpe faciendum bono viro etiam si ex omni parte lateat.

vbi introducit fabulā ⁊ ponit exemplū de anulo inuento in equo eneo in hyatu terre: quem si quis portaret nō posset videri ab aliq̄ licet ipse eum videre: sicut habitum est in comunilogo. Nec pp hoc debet qs aliqd turpe agere: vt ait ibi. Ubi pmittit. Satis nobis si tamen in phia aliqd proficimus persuasum esse dz: si oēs deos hoiesq̄ celare possem⁹ nihil tamen in nobis auare: nihil iniuste: nihil libidinose: nihil incōtinenter esse faciendum. Et ibi
O bene de hoc. Licet enim vitium nō possit detestari sufficiēter absq̄ gratia: vnde est dei offensiuū diuine legis puaricatiuū ymagis deformatiuū: ⁊ grē priuatiuum. tamen pōt aliqualiter detestari: vnde est nature lesiuū ⁊ ei aduersatiuū. Ait Señ. epla. Scelera tuta eē non possunt. Sequitur. Quia prima illa ⁊ maxia peccātiū pena est: peccasse: nec vllū scelus: lz illō fortuna exornet muneribus suis: lz tueatur ac vindicet: impunitū est. quoniā se scele ri inserere. suppliciuz est. Sed ⁊ hee nihilominus malā mentem pene premunt: timere semper ⁊ expauescere ⁊ securitati diffidere: Sequitur. hic consentiam⁹ epycurro: malo facinore conscientiā flagellari: ⁊ plurimū illi tormētū
P esse: eo q̄ perpetua eū sollicitudo vrget ac verberat. Hoc enim ipsum argumentū est: natura nos a scelere abhorrere: q̄ nō nullis etiaz inter tuta timor est. Multos fortuna liberat pēa: metu neminem. Quare: nisi q: infixa nobis rei aduersatio est: quaz natura damnauit? Ideo nunq̄ fides latēdi fit ēt latronib⁹: q: coarguit eos cōscientia: ⁊ ipsos sibi ostendit. Propriū aūt est nocentium trepidare. Et ɔcordat cū scriptura sap. xvij. Cum fit timida nequitia: dat testimonium cōdēnationis. Et cū beato Aug. primo cōfessionum dicente. Iniquus animus sine iniquitas est, pena sui.
His ergo considerationib⁹ scilz ratione dedecoris ɔfusibilis: deordinationis irrōnabilis: vilitatis inestimabilis: ⁊ inhonestatis vituperabilis que sunt in peccato: ⁊ multorum alioꝝ nocumentoꝝ detestati sunt philosophi vitia: lz non perfecte nec ordinate. vnde se a vitijs abstinebant ait Tul. de senectute. c. ij. de Leontio gorgia magistro Socratis: q cōpleuerat annos centum ⁊ septem: nec vnq̄ a studio ac ope cessauerat. Qui requisit⁹ cur taz diu viuere vellet: nihil ingt habeo qd̄ accuset senectutē meā. Qd̄ fuit pclaꝝ dictum in homine docto: ait ibi Tul. Ideo philosophi studebāt esse dissimiles malis: pp qd̄ ⁊ tormenta multa sustinuerunt: sicut recitat Boetius verba phie ipm alloquentis primo de ɔsol. c. iij. vbi. s. introducit philosophiam

Q R S R

ipm inuitasse: et tormenta que su stinuerunt phi sibi recitasse: sicut Socratis venenum: zenonis tormenta: et sic de aliis quos enumerat: quos nihil aliud in cladẽ detraxit nisi quod morib' philosophie instituti: studiis improborum dissimillimi videbant. Et ibi bene de hoc. Si ergo philosophi infideles sic vitia detestabantur: ab eis se custodiebant: dissimiles malis esse studebant: et ob hoc tormenta etiam sustinebant: multo magis phi fideles et diuini: debent esse tales.

R ¶ Caplm secundũ. De perfectione eorum in voluptatũ carnaliũ mortificatione.

Non solum autem fuit perfectio phica in vitiorũ detestatione: sed etiã in voluptatũ carnalium et ꝯcupiscẽtiarum mortificatiõe: et exterminatione sicut fieri potest sine gratia vt dictum est. et vt pꝫ ex vita philosophorum descripta vnde dicebat Plato mortem esse necessariam phis: vt. s. dictũ est. Miro enim modo abhominabãtur voluptates carnales: ait Au. gelius. li. i. an fi. Voluptas inquit q̃ nimia est ex gustu aut tactu sicut censuerunt sapientes: fedissima ẽ: eosq; maxime q his belluinis voluptatibus se se dederunt: grauissimi vitii vocabulis greci appellant: nos autẽ incõtinentes: vel intemperaneos dicim': et insolentes. Iste due voluptates. i. libidines in cibos et venerẽ prodige sole sunt cões hominibus et bestiis. Idcirco in pecudũ ferarum q; numero habent: qui ex his ferinis voluptatibus pressi sũt. Cetere tres: proprie hominũ vident hec ibi. Et subdit. Verba sup hac re ex libris Aristotelis ascripsi: vt vel auctoritas clari atq; incliti viri a tam infamibus voluptatibus nos terreret. Que verba i greco recitat. Sequit. Quis igit habens aliquid humani pudoris voluptatibus his duabus gaudeat: Et recitat cõsequenter verba hypocratis de coytu venereo: q estimabat: illam voluptatẽ eẽ ptem quandam morbi teterrimi: vt recitatum est. s. Necnõ et verba Socratis dicentis: se esse. i. comedere et bibere vt viueret non ecõuerso. Miro enim mõ philosophi exterminabãt: et mortificabant predictas voluptates: Exẽplum de Xenocrate vbi. s. quem mulier vocauit statuam. Qualiter autem vtebant temperate et sobrie vite necessariis: ait Poli. li. viii. c. viii. Ubi distinguit cõuiuia dicens. quod sunt conuiuia plebeia que sunt soluta a legibus philosophie Et sunt ciuilia que quidem non sunt dissoluta: sed liberioris licentie: et opulentie magne: et q̃ ad cõem leticiam: salua tamẽ sẽper modestia qua ad philosophicũ rigorem accedunt. Conuiuia

T

V

v̄o pħica sunt omnino castigata
⁊ suis regulis limitata: vt qui ver
santur i his possint nulla cibi aut
potus ipediēte molestia: suis of/
ficijs.inseruire. Sobria enī: ⁊ ab
omni luxuria castigata: non ipe/
diunt Socratem: ne iustitiā posi
tiuam exequat: a naturali inquisi
tione Platonē non reuocāt: me
moriam rerum gestarum nō ex
cludunt: heritio Timeus non ꝓ
hibet causas rerum omniū ape/
rire: nec aliquis a quocunqꝫ vir/
tutis offō retardat. Hec ibi. Ubi
bene de hoc. Patet ergo perfe/
ctio pħica suo modo in predictis
vt enim ait Tul.v.tus.q.ante fi.
Sapientis propriuꝫ est: nihil qđ
peniteri pōt facere: nihil iniuste:
sꝫ splendide: cōstanter: grauiter:
honesteqꝫ oia.

¶ Caplm tertiū. De eoꝝ pfectio
ne in mundialiū ⁊ diuitiaꝝ despe
ctu ⁊ dimissiōe.

Item perfectio pħica in
mūdi ⁊ mūdialium des/
pectu ⁊ dimissiōe satis pꝫ
ex dictis .s. qualr mundum ꝺspe
xerūt: ⁊ oia dimiserunt. sicut De/
mocritus ⁊ Diogenes de quibus
supra. hoc enim fuit quasi cōmu
ne philosophis: ait Hiero. episto
la xxxv. Crates inquit Theban⁹
homo quondam ditissim⁹: cum
ad philosophandum Athenas p
geret: magnum auri pondus ab
Z iecit. Nec putauit: se posse simul
⁊ virtutes ⁊ diuitias possidere. Et
epistola.cxvj. dicit de pħo: q mul
tarum possessionū precium proie
cit in pellagus: abite inquit in pro
fundū male cupiditates ego vos
mergo: ne submergar a vobis.
Philosopus glie animal: ⁊ po/
pularis aure vile mancipiū totaꝫ
simul sarcinam deposuit. hec ille
Philosophi enim non reputa/
bant: bona temporalia eē sua: iō
nec ea appetebāt: nec ꝺ amissiōe
dolebāt. ait Seū. de cōstantia sa
pientis. Megeram Demetrius
cepat. Ab hac exiens Stibo phi
losophus: interrogatus: an aliqđ
perdidisset: nihil inquit. oia mea
mecum sunt: ⁊ tamen patrimoni A
um in predā cesserat: ⁊ filios ho/
stis rapuerat: Sequit. Habebat
enim vera bona secum: in q̄ non
est manus iniectio. Que v̄o dissi
pata ⁊ direpta fuerant nō iudica/
bat sua: sed aduentitia: ⁊ motum
fortune sequentia. Iō non vt sua
dilexerat. Omnium enim affluē
tiuꝫ incerta est possessio: ⁊ lubri
ca. hec ibi. Unde ⁊ de paupertate
pħorum Tul.v.tus.q. post medi
um. Quis inquit paupertatē per
timescit? An Scithas Anatarsis
potuit ꝓ nihilo pecuniaꝫ habere
Nostrates pħi facere non potue
runt. Cuius epła fert his verbis
Anatharsis homoni salutē. Cir
cūamictum est Syricum tegimē B
calciamentū: solorum callum: cu
bile terra: pulmentū fames: lacte
carne caseo vescor. Quare? vt ad

getū mecꝫ venias.mūera āt ista qb⁹ delectatus es vel ciuib⁹ tuis vel diis mortalibus dona. Omēs enim fere phi omniū disciplinaꝝ non quos a recta ratione natura vitiosa detorsisset: eodez hoc aio esse potuerunt.hec ibi.Et exemplificat de Socrate ꝛ Xenocrate de quibus supra.De quolibet tali potest dici illud quod dicit Vale.libro.iiij.c.iij.ď fabritio.Locupletum illum faciebat non multa possidere: sed modica desiderare

C sit ergo illi sic cōtempserunt mūdanas diuitias absqꝫ spe celestium diuitiaruꝫ: multo magis phi

A losophi fideles ꝛ celici debēt eas ꝯtēnere: vt centuplū accipiant in futuro.

¶ Capitulum quartum.De eoꝝ perfectione in honorū ꝛ excellentiarū abdicatione.

Non solum aūt fuit eorū perfectio in despectu diuitiarum: sed etiā in contēptu excellentiarum: dignitatuꝫ: ꝛ honorum humanorum: vt pꝫ in dictis philosophis.Sicut in Diogene qui cōtempsit honores oblatos ab Alexandro: ꝛ in Socrate: q gloriosa fugiebat: vt dictum est supra: ꝛ in aliis supradictꝫ.Vñ ꝛ laudes humanas cōtempserūt

B ꝛ se a mundanis tumultib⁹ ꝛ fre

D quentiis sequestrauerūt. ait Hiero. contra Iouinianum añ fi. ꝙ phi multi reliquerūt frequentias vrbium: ꝛ hortulos suburbanos vbi aer irriguus: arborum come susurrus auium: fontis spectaculum: riuus immurmurans: ꝛ sic de aliis.Sequit. Naꝫ ꝛ Pictagorei huiusmodi frequentias declināntes: in solitudine ꝛ desertis habitare consueuerunt: Planū est ergo ex dictis . ꝙ predicta contempserunt que merito sunt contemnenda.sicut Boeti⁹ philosophia instructus elegantius ostendit.ii. de consol.c.vi.ꝛ.vij.Quid inquit de dignitatum potentia dixeram? Que si improbissimum quendā ceciderint: non ne eoipso non sūt appetende? Unde ibi bene ꝛ prolixe. Laudes enim humanas ꝑ nihilo reputabant: ꝛ laudari: per

E nitiosius estimabāt ꝙ vituperari. Ut enim ait Au.gelius li.vi.Turpius dicebat Fauorinus exigue atqꝫ frigide laudari ꝙ insectanter ꝛ grauiter vituperari. Qui enim maledicit ꝛ vitupat: ꝗto id acerbius facit. tanto pro iniquo ꝛ inimico habetur: ꝛ propterea fideꝫ non capit.Sed qui infecūde laudat destitui a causa vř: ꝛ amicus quidem creditur ei⁹ quē laudat: ꝛ ei creditur.

¶ Capitulum quintum.De eoꝝ perfectione ꝛ passionū internarū edomatione.

Non solū aūt fuit eoꝝ ꝑfectio in predictis cō cupiscentias carnis: ꝛ oculorum.ac vite superbiam cohibēdo: sicut fieri potest absqꝫ gratia

vel: sed fuit eorum perfectio i edo
matione passionum interiorum: ⁊
redactione sub lege rationis, ⁊ or
dinatione: semper intelligẽdo vt
dictum est eo modo quo pñt si
ne gratia cohiberi. vt enim habi
tum est supra animus sapientis
F non cedit passionibus ſm senten
tiam stoycorum: nõ. ꝙ oio aufer
rant: sed ꝙ ordinate moderẽtur.
Et de hoc Au. gelius pulcre nar
rat lib. xx. ante fi. Herodes iquit
archicus consularis lacessitus a
quodam Stoyco tanꝗ̃ min⁹ sa
pienter: ⁊ parũ vtiliter dolorẽ fer
ret ex morte pueri quem amabat
dicebat: ꝙ nullus homo qui ſm
naturam sentiret ⁊ saperet: affec
tionibus quattuor carere ⁊ vaca
re omnio posset: atqꝫ si posset vt
curis careret: non ex re illud me
lius qm̃ langueret aius ⁊ torperet
G Dicebatqꝫ. Sensus isti motusqꝫ
animi cum imoderatiores fiunt:
vitia sunt: ⁊ si omnino eos cõuel
lamus: periculuꝫ est necis. Mo
deratas ergo scire ⁊ considerare
purgandas dicebat: vsusqꝫ est fa
bula quadam: ꝙ homo rudis ex
vltima Barbaria colẽdi insolẽs
in terras cultiores venit: emitqꝫ
agrum aptum ad fructus. Cumqꝫ
videret: vicinum amputare su
ꝑflua ex arborib⁹: quesiuissetqꝫ:
ad qd sic amputaret: cũ alius di
ceret: ꝙ sic fieret ager pur⁹: ⁊ ar
H bor fecundior: ille accipiens secu
rim: adijt agrum: ⁊ omnes arbo
res detruncauit: credens hoc me
lius eẽ. Sic est inquit aperte ista
Apachis. i. passionum sectatores
se debent habere. vt non sint im
moderate. Dum vero homies cu
piunt: vt omnino non sint: oibus
vehemẽtioris officijs animi am
putatis: in corpore ignauie ⁊ qua
si eneruate vite consenescunt hec
ibi. Cui ꝯcordat Hiero. epistola
lxxviij. Affectus inquit ⁊ pertur
bationes ꝗ̃diu in tabernaculo
corporis huius habitamus ⁊ fra
gili carne circundamur: modera
te regere possum⁹. amputare nõ
possumus. Et ibidem. Philoso I
phorum snia est: moderatas esse
virtutes: excedentes autem mo
dum atqꝫ mensuram inter vitia
reputari. Unde ⁊ vnus de septem
sapientibus ait. Ne quid nimis.
Et Señ. bñ epistola. lxxvij. Ubi
querit. Nonne affligitur sapiens
in liberorũ aut amicorum ãmis
sione? Et respõdet. eodeꝫ animo:
filiorum morteꝫ expectat quo su
am. Non magis hanc timet ꝗ̃
illam dolet. Uirtutis enim conti
nentia constat. Omnia eniꝫ ope
ra ei⁹ cum ipso concordant ⁊ cõ
gruunt. Si aius quem excelsum
eẽ oportet: luctui aut desidio sub
mittit: inhonesta ois trepidatio ⁊
sollicitudo est. Et querit vlterius
Quid ergo? Nõne aliquid simi K
le perturbationis patiet? Non co
lor eius mutabit: vultus agitabit
artus refrigescet: ⁊ quicquid ali

ad non ex imperio animi. sed in/consulto quodã impetu geritur. Fateor sed mãebit sibi psuasio eadem. Nihil eorum malum esse nec dignum ad quod mens sana deficiat. Omnia que faciẽda sũt. audacter & prompte facit. hec ibi Cui concordat snia Stoicorum de differentia inter animũ sapiẽ/tis & stulti. De qua Aug. ix. de ci. c. iiij. Ubi recitat dictam differentiã. q. s. animus stulti passionib⁹ cedit: sapientis vo ñ. Et Señ. ibi
L ponit exẽpluz bonũ vbi. s. q quẽadmodum in corporibus langui
I dis signa precurrunt: segnities quãdã inhermis: sine vllo labore lassitudo: oscitatio: & terror mẽbra pcurrens. Sic infirmus animus: multo antequã opprimatur malis quatit: presumit illa: & ante tpus cadit. Non sic animus sapientis Et de hoc ibi bene.

¶ Capl'm sextũ. De eorũ cõuersatione & gestus maturitate.

De matura grauitate philosophorum in exteriori gestu: pz ex dict. Socrates enim in eodem rigore vultus se habuit vt dictum est. Platonem commotum non vidit discipulus ab eo nutritus. Homine eiz pacato: & moderato a perturba/
M tione dictaruz passionũ: & mode
K ratur gestus exterior & maturat. Species enim corporis est simulacrum mentis: figuraq; pbitat Sicut ait Ambrosius. iij. de virginitate loquens de beata vigine Sicut enim vera philosophia q est expultrix vitiorum: & magistra morum: vt habitum est sup modificat hominez interiorem: sic veneranda maturitate & grauitate maturat exteriorem. Ut eiz dicit Poli. li. vij. c. xij. Hec phia pcipit obseruari: vt quisq; in omnibus fugiat notam: indicens actioni rectitudinem: ne sit reprehẽsibilis: sermoni cautellam: ne sit cõtemptibilis habitui modestiã ne sit notabilis. Ubi & arguit põ N
patice: & curiose: ac supflue se ornantes cultioribus vestimentis: & ad speculum se ornantes: recitãs dictum Flauiani. Quid viro cuz speculo: nisi in eo casu: quo illud Platonem gestasse testis ẽ Flauianus: vt videret in eo quãtuz in se peregrinatio: studij feruor: acumen temporis: processus etatis: de naturali statu mutasset faciei mũditio: que et bona & mala fidelissime protestatur? hoc idem egit: vt seruaret & reuelaret naturam: ne labore & dieta insueta corrumperet. hec ibi. Ideo merito discipuli ex conuictu & conuersatione cum philosophis profecerunt; vt dictum est. s. Ut eniz di. Señ. epl'a. vj. Plus traxit turba sapientum ex moribus Socratis q ex verbis.

¶ Capl'm. septimũ. De eoruz sedula studiositate.

D E sedula ꝟo philosopho
rū studiositate: ⁊ incessa
bili: ac infatigabili eorū
sollicitudine: patet similiter ex di
ctis. de qua Ualerius libro. viij.
c. vij. dicit. ponens exēpla ꝺ mul
tis. Sicut ꝺ Demostene pictago
ra: Platone: Democrito: Car/
nayde: De quibus dictum est. s̄.
Et de Anaxagora: qui studio ma
gno dr̄ flagrasse. Qui cū ex diu
tina peregrinatione patriam re/
petisset: possessiōesq̄ desertas vi
disset: non essem inquit ego salu⁹
nisi ista perissēt: Quod dixit pre
amore studij. Ibidem etiam exē
plificat de studio Archimedis.
captis enim Syracusis Metel/
lus machinationibus illius phi/
losophi diu ac multum victoriaꝫ
suam inhibitam senserat: extre/
ma tamen hominis prudētia de
lectatus edixit: vt capiti illius par
ceret: tantum glorie in Archime
de servato q̄tum in oppssis Sy
racusis reponens. At his dū ocu
lis ⁊ aīo in terraꝫ difixis: formas
describit: militi: q predandi gra/
tia domum irruperat: strictoq̄
super caput gladio qs nam eēt q̄
renti propter nimiam cupiditatē
investigandi veri qꝺ querebat:
nomen suū indicare non potuit.
Sed protracto manibus pulue/
re: noli inquit obsecro istuꝫ. s. cir/
Q culum deturpare. Et demū qua/
si negligens imperij lictoris: ob/
truncat⁹: sanguine suo: artis sue
liniamenta confudit. Quo acci/
dit: vt propter idem studiū mo/
do vite donaret: modo privaret.
hec ibi. Ibidē exēplificat de So
crate q nonagesimū q̄rtuꝫ annū
agens librum nobilissimū com/
posuit. Ex quo apparet etiam se/
nescentibus membris: quali stu/
dio: vite sue terminuꝫ clausit. Et
de Cleante: qui octuagesimū no/ R
num agens annum exactissime
subtilitatis volumen edidit. Et ꝺ
eodem. Ipsum enim adolescen/
tem questuꝫ extrahentē: eoq̄ ne
cessario tempore per inopiam su
stentantem diurno Crisippi pre/
ceptis vacantem: eundem agen/
tem centesimum annum attenta
cura auditores suos erudienteꝫ
Multum ergo fuit feruidus ad
audiendum ⁊ docendum. Et ibi
dem exemplificat de Sophocle
q postq̄ centesimū annū ageret
composuit illam nobilissimaꝫ fa/
bulam: qua omnium poetarum
preripere gloriam potuit. Similr̄ S
de Symonide poeta: qui octua/
gesimo anno ⁊ docuisse carmina
⁊ in eorum descendisse certamia
gloriat. Et ibidem de Solone: ꝺ
quo dictum est. s̄. Patet ergo fer
vor studij philosophorum: tam
in veritatem inquirendo: tam in
alios docēdo: q̄ in volumia cō/
ponendo. Unde de eorum studio
Hiero. epl'a. xxxiiij. Dicit q̄ The T
mistocles cum expletis centūse/
ptem annis moreret: dixisse fert:

se dolere: ꝙ tunc egrederet̃ d̃ vi-
ta qñ sapere cepisset. Ibidẽ dicit
ꝙ Plato nonagesimo anno scri
bens mortuus est. Ibidẽ: ꝙ So
crates nonagintanoueꝫ anos in
docendi scribendiq̃ dolore labo
req̃ compleuit. Ibidem: ꝙ So
phocles cum propter nimiã sene
ctutem ⁊ rei familiaris negligen
R tiam a filijs argueret̃: edidisse se
fabulam quam nuper scripsit re-
citauit iudicibus. ⁊ tantum spe-
ctamen in etate iam fracta dedit
vt seueritatem tribunalium in fa
uorem conuerteret. Ibidẽ ꝙ Ca
to censorinus disertissimus ⁊ se-
V nex grecas literas discere nõ eru
buit nec desperauit. Ibidem: ꝙ
Homer⁹ refert: ꝙ d̃ lingua Ne
storis iaꝫ vetuli: ⁊ pene decrepiti
dulcior melle oratio fluxit. Et de
quibusdam horum: ⁊ eorum stu
dijs. Tuli⁹. d̃ senectute. c. scđo.
s. de Socrate: de Sophocle: de
Solone. De quo dicit. Soloneꝫ
S gloriãteꝫ vidimus: q quottidie
aliquid adiscentem dixit se seneꝫ
fieri. Ubi. ⁊ Tul. de se. Quid ego
inquit feci: qui grecas litteras se-
nex didici: quibus sic auidus q̃si
diuturnam sitim repellere cupiẽs
De studio Platõis Uale. vbi. s.
dicit: ꝙ altero ⁊ nonagesimo an
no decedẽs: sub capite Sophro-
nismos habuisse fert̃. Sic nec ex
T trema quidem eius hora a cogi-
tatiõe studiosa vacua fuit. De stu
dijs quoq̃ philosophorum Hu

go primo didascolis vbi multos X
enumerat. Ubi ⁊ ait: ꝙ dialetica
inuenta est a Parmenide: q ciui
tates ⁊ cetus hominum fugiens:
in rupe consedit: sicq̃ dyaleticaꝫ
excogitauit: ⁊ rupis Parmeni-
dis dicta ẽ. Et ibi d̃ studio Pla
tonis ⁊ aliorum philosophorum
⁊ inuentorum singularum artiũ
bene. ¶ Item studiosi fuerunt
philosophi diligenti cura in suis
tractatibus quos compilabant:
ne quid vitiosum vel diminutuꝫ
aut superfluum inueniret̃ in suis
opusculis: ⁊ vt diu opuscula dura
rent in sua auctoritate: vñ dictuꝫ
est. s. de Uirgilio: ꝙ more vrsi se
tum suum lambẽtis ⁊ sic quasi ef
figiantis dicta sua ruminabat: re
tractabat: ⁊ formabat ad plenuꝫ Y
⁊ Ual. li. ij. c. vij. de Euripede rñ
dẽte Alcipiadi poete: apud quẽ
cum quereret̃ ꝙ triduo nõ vltra
tres versus: maximo labore im-
pẽso predicere potuisset: atq̃ is se
centum perfacile scripsisse gloria
ret̃. Sed hoc inquit ille interest:
ꝙ tui in triduũ tñmodo: mei vo
in omne tempus sufficiunt. Sic
q̃ factum est. Exemplũ huius ĩ
beato Aug. q ⁊ scripta sua studio
sissime composuit. ⁊ humiliter ac
diligenter ꝙ retractanduꝫ fuerat
retractauit. Et Au. gelius li. xviij.
de Uirgilio dicit: ꝙ cum morbo
oppressus: morteꝫ aduentasse vi-
deret: orauit petijtq̃ a suis amicis
simis: vt eneada que nundum

limasset aboleret. In his aūt in/
quit que videnť retractari: ꝛ corri
Z gi debeř: ꝛ i his erat maxime lo
cus vbi loquiť de monte Ethna
¶ Et non solum erant studiosi
phi in predictis. sed etiam in co/
gnitione suiipsorum: ꝛ discussiōe
factorum ꝛ dictorum: vt dictū est
s. de Pictagoreis. quorum mos
erat: vesperi qd quo die dixerint
egerintqꝫ cōmemorari: prout di
cit Tuli⁹. de senectute. Et de hoc
Sen̄. bene. iij de ira ante fi. di. q
animus quottidie ad rōnem red
dendam euocād9 est. Faciebat
hoc Sixti⁹: vt consumato die: cū
se ad nocturnam quieté recepis/
set: interrogabat animū suū. Qđ
hodie malū tuū curasti? Cui vi
tio obstitisti? Qua pte melior es?
A desinet ira. ꝛ moderatior erit: q̄
sciet quottidie: sibi ad iudicem eē
veniendum. Quid pulchri⁹ hac
consuetudine excutiendi totā diē
Qualis ille somn⁹ post recogni/
tionē sui. Sequiť. Quā tranquil/
lus: qꝫ altus: qꝫ liber. Et p⁹ Utor
inquit Sen̄. hac potestate: ꝛ quot
tidie apud me cām duco: cū sub
latum est conspectui lumen con/
ticuit vxor: moris mei conscia: to
tum diē scrutor: facta dictaqꝫ re
memoror: nihil mihi abscondo:
nihil pertranseo. Quare quicqꝫ
B ex erroribus meis timeā: cū pos
sim dicere: vide ne id amplius fa
cias: inmo tibi ignosco: h ibi. Bo/
num ergo est studium ꝛ salubre:

sic dicta ꝛ facta discutere. Unde ꝛ
phia est suiipsius ab homine co/
gnitio. ait Isal. de difficilibus. ꝛ
Alpharabius ibidem.

¶ Capiťm. octauū. De sermonū
moderatione.

E perfectione phorū
d in sermonū ꝛ verborū
moderatione satis p3 ex
dictis. Philosophus enim non
minus tacendo qꝫ loquendo p/
batur. vt dictum est. s. Philoso
phia enim cōfert philosopho: vt C
sciat fabulari cū omni homie. ait
Aristipp⁹ loquens de se: put dr
li. de deo Socratis.

¶ Capitulum nonū. De discre/
tione philosophica in conuiuijs
humanis: ꝛ an philosophi debe/
ant interesse. conuiuijs sine phia
ꝛ de lingue cohibitione.

Ualiter autē phia docet
loqui in sermonibus co
munibus: considerando
tempus loquendi: ꝛ personas in
ter quas loquendum: ꝛ sermo/
nes proferendos eleganter inue/
stigať primo Saturnaľ. c. i. Et p⁹
Ubi inquiriť: an philosophia de/
beat interesse ꝯuiuantibus ꝛ con
uiuijs. Et arguit ibi q nō: q: ipsa
est tanqꝫ censoria quedā: ꝛ vt ve
reconda materfamilias suis pe/
netralibus continet: ne misceat se
libero. s. deo vini siue vino. Cui
tumultus familiares sunt: cū etiā D
ipsa huiusmodi verecundie sit.
vt strepitum non modo verborū
sed nec

ſed nec cogitationū in ſacrarium
ſue quietis admittat. ¶ Sed in
ɔ̄riū arguit ɔſequenter: ꝙ ſi ſic
eſſꝫ etiā choros aliaꝝ matronaꝝ
ſcꝫ ſobrietatis: modeſtie: ⁊ pietatꝭ
a conuiuijs exularet. Item abſit
inqͣt a phia q̄ i ſcolis ſuis tractat
de officijs conuiualibus: ipſa cō
uiuia reformidet: tāq̄ non poſſit
reb⁹ oñdere qđ v̄bis ſolet docer.
his dictis: ſpecificat qualr̄ loqui
decet in ɔuiuio. Preterea inquit
eam ſcio obſeruaturā: vt ſecum
eſtimet pñtium ingenia ɔuiuaꝝ
⁊ ſi plures ꝑitos: vl' ſaltē ſui ama
toris in cōuiuij ſocietate reperit:
ſermonē de ſe patieẗ agitari. Cuꝫ
E v̄o plures ab inſtitutione diſcipli
ne alieni ſunt: diſſimulationē ſui
ſentiet: ⁊ patietur loq̄citatē maio
ri ꝑti amicitiorē ſonare: ne nobi
litas ſcilꝫ peritoꝝ a plebe tumul
tuoſiore turbeẗ: vbi ponit exēplū
ꝙ ſicut pauce mute littere diſpſe
ſunt inter multas vocales: que i
ſocietatē vocis facile māſueſcūt:
ita rariores imperiti gaudentes
conſortio peritoꝝ: aut cō ſonāt ſi
cut poſſunt: aut taliū reꝝ capiunt
F auditu. Sequitur. Prima ergo
eſtimatio erit: obſeruare ɔuiuas:
deinde vbi locū ſibi patere vide
rit: non de ipſis ꝓfunditatis ſue
ſecretis inter pocula loqueẗ: nec
nodoſas ⁊ anxias: ſed vtiles faci
leſq̄ qōnes mouebit. Et ibi. Si
non erūt mutua cōuiuia. cur ibi
ſermo nō ꝑmittiẗ q̄ honeſt⁹ ꝑhi
betur: maxime cū nō minus q̄
dulcedo vini ilarent verba con
uiuia. Nihil inqͣt tam cognatum
phie q̄ locis: ⁊ tempo2ib⁹ apta
re ſermones: ꝑſonaꝝ que ibi ade
runt eſtimatiōe notata. Alios. n. G
incitant: relata virtutū exempla:
alios beneficioꝝ: nōnullos mo
deſtie. vt qui aliter agebant: ſepe
auditis talibus ad emendationē
venirent. Si autē vitijs irretitos
ɔuiuijs intereſſe ɔtigerit: loquēdi
ordo fiet. phia eniꝫ etiam nō ſen
tientem ſic aliqñ reprehendit: vt
reprehenſus ilaretur. hec ibi. Iō
dicit ibi ꝙ cōuiuiū Agathōis q
habuerit ſocraticos ⁊ phedros:
nullū verbū niſi phicū habuerit
Alchiqui ⁊ Quidonis qr habue
rit Serpopam ⁊ poliphemū cy
thara ſonantes: non habuit talia
verba. Qualr̄ aūt loquēdū: ⁊ q̄ ⁊
a quibus interroganda: ibi elegā
ter proſequiẗ. Ibi eniꝫ quis debꝫ
interrogare reſponſioni facilia: ⁊
que ſcit alium didiciſſe. Gaudet
enim quilibet: cū ꝓuocaẗ ad ſuaꝫ
doctrinam. Debet enim interro
gari a militib⁹ de factis militari
bus ⁊ fortib⁹: a religioſis de ceri
monijs ſuis: a peregrinis d̄ itine
rationib⁹: a ſenib⁹ de eis q̄ ad il
los ſpectant. Huic enim etati eſt
loq̄citas familiarior. Et ſic de ali
is prout ibi proſequiẗ. Cui cōcor
dat Poli. li. viij. c. ix. di. ꝙ phia
que eſt vnicū deoꝝ mun⁹: ⁊ diſci
plina diſciplinaꝝ honoranda eſt

antiloqo. Ciuile q̃q; est: ⁊ sacris litteris consentaneũ: aut omnino silere in mensa vt audias ad pfectũ: aut vnde proficiant alij: vel sine culpa letenť: doctum ꝓferre sermonẽ. Sũt enim nimis tristia ⁊ fere ciuilitatis ignarra: vbi circa voluptatem solus vẽter implet: aut vbi clamore ãserino: ⁊ ineptis fabulis cõuiuia ꝑstrepunt. hec ille. Sic.n.loq docet ph̃ia: q̃ sermones ꝑcogitat ⁊ examinat prius in pectore q̃ ꝓferat ore. ait Au. gelius li.viij. Qui inqt sunt leues faciles ⁊ importuni locutores: nullaꝝ rerũ pondere inniri: ⁊ verbis humidis ⁊ lirantibꝰ defluunt: eoꝝ orationẽ bñ estimatũ est in ore nasci nõ in pectore: linguam aũt non debere liberã esse nec vagam aiunt sapientes. sed innectam de pectore imo de corde moueri: ⁊ q̃si gubernari habenis. Vlixem enim viꝝ sapientem facundia preditũ: vocẽ emittere nonex ore: sed ex pectore. s. q̃ non tam ad sensum habitũq; vocis: q̃ ad scientiaꝝ penitꝰ contemptaꝝ altitudinẽ pertineret scilicet aiũt. Petulantieq; ṽborũ cohibentẽ volũt eẽ oppositũ dentium: ⁊ loquendi temeritas: non tantum cordis custodia ⁊ vigilia cohiberetur: sed ⁊ quibusdã quasi excubijs ĩ ore positis sopiatur. Et ibi bene de multoꝝ insolentia indisciplinata in loquendo vbi recitat verba Tulij. q tam furiosũ q̃ vel verborũ sonitus in vanis nulla subiecta sententia vel sciẽtia. Et idẽ. Nũq̃ tacet: quẽ morbus loquendi tenet. Et Sciodus ait: linguam non vulgandam sꝫ retondendam esse: proinde ⁊ eiꝰ thesaurũ esse in promerẽdo gratiam optimã: sed modesta pauca ⁊ modulata sint. Itẽ inde sumptum est. Qui cũ loqui non posset scilicet sciendo: tacere non potuit. Veteres enim hoĩes in ṽbablarctiores. i. loq̃ces dixerunt. s. sapientes. Et ibi bñ. Cui ꝯcordat scriptura sacra Eccle.xx. Sapiẽs in verbis prodit seipsum. Et.xxi. verba prudentum: statera põderabuntur: in ore fatuoꝝ cor illorum: ⁊ in corde sapientuꝫ os coruꝫ. Jõ sapientes faciunt se amabiles: stulti odibiles in verbis suis. Ecc.xx. Sapiens in verbis se amabilem facit. Et ibi. Odibilis est qui procax est ad loquenduꝫ.

¶ Capl̃m.x. de ph̃ica curialitate

Ex dictis pꝫ: vrbana ph̃ilosophorum curialitas. Nec miꝝ. ph̃ia.n. est totius vrbanitatis: ⁊ omniũ agendoꝝ magistra. Cuius est: eoꝝ q̃ in cõuiuijs sunt exercẽda officia dispensare. ait Poli. vbi. s. vnde ⁊ sapientes: de ꝯuiuijs in qbꝰ curialitas exigiť ordinarũt: put ait Au. geliꝰ li.xv. recitans ṽba Varronis: qui diseruit de apto numero conuiuaꝝ. Qui ⁊ ait: ꝯuiuarũ numerũ incipere oportere a gra

tiarum numero:⁊ pgredi ad nu
merum musaꝝ idest proficisci a
ribus ⁊ cõsistere in nouē:ne sint
pauciores ꝙ̃ tres nec plures ꝙ̃
nouē. Non.n.conuenit eē mltos
P eo ꝙ turba plerūq; est turbulēta
Et Rome qdem cõstat ⁊ etiam
Athenis:nunꝙ̃ plures cubant.
Deinde ipm cõuiuiū constat ex
quattuor.s.Sibeli.i.pulchri ho
mūculi collecti:si loc⁹lat⁹:si tps
vernū:si apparatus nõ neglect⁹
Sequit. Loq̃ces conuiuas nec
Q mutos legere oportet:q: eloquē
tia in foro:⁊ apd subsellia: silētiū
vo nõ in conuiuio.sed in cubicu
lo.Sermones aūt illi⁹temporis
sunt habendi nõ de reb⁹ anxijs:
non tortuosis:sed ex quibus in
genium venusti⁹ fiat:⁊ ameni⁹
⁊ cū quadā voluptate vtiles.hec
ibi.Urbane ergo ⁊ curialr se in
stituerūt philosophi.vnde mltuȝ
detestabant incurialitatē:vt patet
in illo philosopho:de quo Inno
centi⁹li.de miseria hois dicit: ꝙ
cū qdam phs in vili habitu non
posset ingredi palatium pncipis
mutuauit habitū pulchꝝ:ū:⁊ stati
admissus est.Et pcedēs añ pnci
pem:cepit osculari paliū suū ve
R nerabiliter.Qd cū princeps mi
raret:rñdit.Honorantē me ho
noro.Qd.n.virt⁹ non potuit:ve
stis obtinuit. O: vanitas vanita
tum:plus defertur vestib⁹ꝙ̃ vir
tutibus:plus vestimento ꝙ̃ ho
nestati.hec ibi. Quia.n.phi vir
tutes pensabāt ⁊ honestatem:iō
curialitate erant vrbani in oib⁹.

¶ Capl'ȝ vndecimū. De eorū p
fectione in virtutibus politicis.

DE perfectione aūt phoꝝ
i vtutib⁹politicis:mani
festū est ex pdictis.Ipsi
enim magistri fuerūt vtutū fm
Tuliū: vt dictum est.s. Fuerunt
prudentes in reb⁹distinguendis
Hec est enim philosophia scilicȝ V
distinguere bōa a malis:put ait
Señ.epl'a.lxxviij.Itē fuerūt pru
dētes i reb⁹extimādis ⁊ pēsādis
q: vt ait señ.epl'a.lxix. Nemo eo S
rū quos diuitie honoresq; in al
tiori fastigio ponūt magnus est.
Quare ergo magn⁹ videt: Cum
basi sua illū metiris: magn⁹ po
milio licet in monte constiterit.
Colosus magnitudinē seruabit:
etiam si steterit in puteo.Hoc la
boramus errore:ꝙ neminē esti
mam⁹ex equo. Cuȝ volis esti
mationē hominis inire:⁊ scire q̃
lis sit:nudū respice:pōat pfimo
niuȝ:honores ⁊ alia fortune mē
datia.Corpus suum exuat:⁊ ani
mum intuere qualis sit ꝙ̃tusq;.
Alieno an suo magn⁹.⁊c. Et ibi T
Tunc est bon⁹ hō.s. si rō expli
cata ē ⁊ recta:⁊ ad nature sue vo X
luntatem acomodata.hec vocat
virt⁹:hoc honestū ⁊ vnicuȝ bo
nū.hec ibi. Sed solus sapiēs scit
res estimare mō dicto. vnde ait
Señ.epl'a.lxxxix.vir.sapiēti no
tum est: quāti res q̃ taxanda sit.

¶ Jtem ꝙ prudētes fuerunt in consilijs dandis patet ex dictis. Prudentis.n.est bñ ꝯsiliari: et prudēs est cōsiliatiuꝰ ait Sapiēs phs ethi.vi. Et de his in comuniloquio. ¶ Jtem ꝙ prudentes fuerunt in regendis populis: silr patet ex dictis: Sicut in Themistocle: q rn̄dit: se scire de republica pua: magnā facere. Et de hoc
V similiter i cōiloquio. ¶ De temperantia vo phoꝝ satis etiam pȝ ex supradictis. Cum enim ipsa sit: rōnis aduersus libidines: atq alios nō rectos impetꝰ animi forma: ⁊ moderata dn̄atio. prout dicit Tul. prima rhetorica lib. ij: planū est: qualr eam habuerunt ex vitis eoꝝ ⁊ dictis: prout haberi potest absq gratia gratum faciente. ¶ De iustitia vo eoꝝ que est habitus animi ꝓ cōi vtilitate seruata: suā vnicuiq tribuens dignitatem: ꝓut dicit Tul. prima rethorica vbi.s̄. satis lucidū est consideranti predicta. ¶ De fortitudine quoq eoꝝ satis liquet ex dictis. Cum eniȝ fortitudo sit considerata periculoruȝ suceptio ⁊ laboruȝ firma perpessio: prout dicit Tul. vbi.s̄. satis patet ꝙ vir
X tuose se habuerūt in vtroq. Fuerunt enim fortes in agendis. qδ patet in eoꝝ studijs: ⁊ sustinēdis periculis: de quibꝰ.s̄. Similr ꝙ fortes fuerunt in sustinendis cōtumelijs verboꝝ apparet ex antedictis. vnde ⁊ de Aristide narrat Sen. ad Helbiā. Ducebat ingt athenis ad suppliciū Aristides: Cui cū quisq occurreret: deijciebat oculos ⁊ ingemiscebat: ꝙ nō tanꝙ in hoiem iustū: sed tanꝙ in ipsam iustitiam animaduerteretur. Jnuentꝰ est tamē qui in fa Y
ciem eiꝰ spueret. Poterat ob hoc moleste ferre: ꝙ sciebat nemineȝ id ausuꝝ purioꝝ. At ille abstersit faciem: ⁊ subridens comitanti sibi magistratui ait. Admone istū: ne postea tā improbe oscitet. hoc fuit: contumeliam ipsi contumelie facere. hec ibi.

¶ Capitulum duodecimuȝ. De eorum patientia in exilij relegatione.

Jtem ꝙ fortes fuerūt in exilijs: ⁊ peregrinationibus ait Tul. v. tul. q. ante fi. Jn peregrinatione inquit nobilissimi phi etates suas cōsumpserunt: Xenocrates: Cato: Aristoteles: Theophrastus: Canaydes: ⁊ alij innumerabiles: q soluȝ egressi: nūꝙ domū redierūt. Ad omnem rōnem theatri vox
acomodari potest. pria est vbicūq bene est. vnde Socrates respondit: se esse mundanū.i. totiꝰ Z
mūdi ciuem ⁊ incolam. Et Fabricius animo equissimo Athenis exul: phatus est. Cui tn̄ illud tps non accidisset: si legibꝰ Epicuri paruisset. Similiter Democritus fugit tyrannum. ⁊ Corinthū fortunas suas mutauit: filios

procreauit. Non enim stulte an-tepofuit exilij libertatẽ domestice seruituti. Et ibi bñ ꝺ talib⁹. Desse rebant enim secũ bona sua scilꝫ virtutes: iõ nullũ eis exiliuꝫ erat
A graue. vnde Señ. ad Helbiam humile tugur ĩũ virtutes recepit Ideo omnibus templis formo-sius erat: cum illic iustitia conspe cta erat: continentia: pietas: pru dentia: ꝛ sic de alijs. Nullus an-gustus locus: q harum virtutuꝫ magnam turbam capit. Nulluꝫ graue exilium in quolibet cũ tali comitatu ire. Brut⁹ ait: se Mar cellum vidisse Mitilenis exulã-tem: ꝛ ꝙtũ natura hominis pa-teretur beatissime viuentem: nec vnꝙ cupidiorem bonarũ artiuꝫ ꝙ eo tpe: ꝛ adiecit visum sibi: se magis in exiliũ ire q̃ sine illo red diturus esset: ꝙ illũ in exiliuꝫ re-
B linqui. Senatusꝙ ꝓ eo rogauit ne exules essent si sine illo essent Patria enim carere nõ est ma lum: qꝛ forti animo omnis loc⁹ patria. Et ibi bene de hoc.

¶ Capitulum. xiij. De eorũ pa tientia in iniuriarum ppessione.

Similiter ꝙ fortes fue-runt in sustinendis iniu rijs corporuꝫ ꝛ tormẽtis satis dictum est. vñ Tuli. vbi. s. de eorum patientia in tolerantia penarũ corporaliũ: vt cecitatis ꝛ hmõi: ait: ꝙ Diodolus stoycus cecus multos annos vixit. cũ in philosophia multo magis ꝙ an tea versaret. Cui cũ libri per no-ctes ꝛ dies legerentur geometrie munus tuebat verbis precipiẽs discentibus vnde quãlibet lineaꝫ
C scriberent. Ibidẽ. Asclipiadẽ fe-runt non ignobileꝫ phm rñdisse querenti: qd sibi attulissꝫ cecitas vt puero inquit vno esseꝫ comitã tior. Ibidẽ de Democrito ꝑuato luminib⁹. de quo. s. Et de consi-milibus ibi bene. Et ibi ꝙ patiẽ ter sustinebant philosophi mor-tem Theodorus eim Lisimaco mortem minanti: magnũ inquit effecisti: si Catharidis vim asse-cut⁹ es. Qꝺ ait deridẽdo de mor tẽ patiẽter sustinẽtib⁹: vt. s. dictũ est. ꝙ ꝓuide ꝺo ꝛ ꝙ animose q̃ si semp pati ad agẽdũ ꝛ sustinen-dũ vtebant virtutib⁹: ait Seneca epistola. lxij. ponẽs exempluꝫ de Sixtio: de quo. s. Sixtiuꝫ inquit lege virũ acrem ꝺbis grecis ro-manis morib⁹ phantes. Monet ymago ab eo posita: vt quadra-to agmie exercitũ vbi hostis ab oĩ parte suspectus est pugne pa-
D ratuꝫ inuenire scilicet ducẽ. Idẽ inqt sapiens facere debet: vt oẽs virtutes suas vndiꝙ expandat: vt vbi infesti aliquid oriet: illic parata presidia sint: ꝛ ad nutum regẽtis sine tumultu respondeãt. Et hoc nob magis necẽuꝫ: vt ibi qꝛ illi sepe timuere: sine cã: tutissi mũꝙ iter illis fuit qꝺ sepe suspe-ctissimũ erat. Sapiens auteꝫ ad dictum in cursum munit⁹ inten-

mo eſt: ⁊ iteritus ꝯ pericula: ⁊ in-
ter ipſa. Ob virtutū ergo eminen
tiam: ⁊ vtendi induſtriam fortes
D fuerunt in predictis ait Au. geli⁹
li. xv. vtens verbis Pauerij phi
loſophi. Oportet homines inqͣt
E eſſe prompto aīo ad cauenda pe
ricula ad modum athletaruꝫ: vt
illi ꝓiectis alte brachijs ꝯſulunt:
caput ⁊ os manib⁹ appoſitis q̄ſi
vallo ꝓmunt: ⁊ membra omnia
vel ad tuendos ictus vel facien
dos ſcilicet ordinant. Ita prudē
tis animus erectus debet eſſe ar
duis ſeptus ſolide: nunq̄ꝫ aciem
ſuam flectens: conſilia cogitatio
nes ꝯ fortune verba ꝯtraqꝫ iniq̄
rum inſidias quaſi manus ⁊ bra
chia pretendens. hec ibi. Et ideꝫ
libro. xiiij. dicit: ꝙ fortitudo eſt ꝓ
bata: vt dicūt maiores ſcientia re
rum tolerandarū. ⁊ non toleran
darum non excedens moduꝫ ꝑ
īmoderatam audatiam: nec defi
ciens per pene inſenſibilitatem.
vbi exemplificat de quodā: cui⁹
cum vulnera a medicis ſecaban
F tur: ridere ſolitus erat. In predi
ctis autem perfectionib⁹ que enu
merate ſunt: vt patet conſiderāti
hōeſtas vite: ⁊ veritas dūmodo
ſint diuina gratia ⁊ recta intentio
ne ordinate conſiſtunt.

¶ Capitulum. xiiij. De variatio
nis vel otij debito vſu.

Non ſolum aūt fuit perfe
ctio philoſophica in ꝑdi
ctis cōtēnendo mundia
lia. operando virtuoſa ſuſtinen-
do teribilia: ⁊ ſic de alijs: ſed fuit
eorū perfectio ociando virtuoſa
ocioſitate: ⁊ vacando vtili vaca-
tiōe. Quia vt ait Vale. libro. viij.
ociū qd̄ induſtrie ⁊ ſtudio videt
contrariuꝫ: precipue ſubuerti dꝫ
non quo euaneſcit virtus ſꝫ quo
recreatur. Alterum enim inherti
bus vitandū: alterum ſtrenuis q̄
qꝫ interduꝫ appetendū: illis ne
ꝓpam vitam eneruem exigant:
his: vt tempeſtiua laboris remiſ
ſione ad laborandū vegetiores
fiant. vbi exemplificat de Scipio
ne ⁊ Lelio qui actuoſe vite iter G
exequebantur: ⁊ tamen animi re
miſſioni comuniter acquieſcebāt
ſcilicet virtuoſe ociando. Unde ⁊
vagas vndas leguntur in littori
bus lectitaſſe quaſi ludendo cuꝫ
talibus. Et de Sceuola qͥ pila lu
ſiſſe dicitur: ⁊ alee: ⁊ calculis iter-
dum vacaſſe: cū bene ⁊ diu iura
ciuium: ⁊ deorum cerimonias or
dinaſſet. vt enim in rebus ſerijs
Sceuolam: ita in ſcenis luſibus
hominem agebat. Quem reruꝫ H
natura patienteꝫ cōtinui laboris
eſſe non ſinit. Et ibi de Socrate
cui nulla pars ſapientie obſcura
fuit: qui tamen non erubuit: cuꝫ
interpoſita harūdine crurib⁹: cū
paruulis filiolis ludens a Xanti
pe riſus eſt. Sic philoſophi vaca
bant: ⁊ talib⁹ ſe ſolatijs recreabāt
vt ad opera virtuoſa vegetiores
eſſent: vt dictū eſt. Unde Sene.

de beata vita ante fi. ait Ociũ phi
losophorũ: maius fuit q̃ labor
multorũ. Et exemplificat di. q̄
tria sunt genera vite. vnum volu
ptati vacat: alterũ contemplatiõi
I terciũ actiõi. Et ibi bene de hoc
Natura inquit me vtrũq; facere
iubet: & agere: & ꝯtemplationi va
care. Cui concordat Aug. de ve
ra religione. c. v. di. q̄ duplex est
ociũ. s. desidie & virtutis. Et Hie
ro. ꝯ Jouiñ. Sapiens nusq̃ so
lus esse potest. habet secũ omnes
qui sunt & fuerunt boni: & animũ
G liberũ: & quocũq; vult transfert:
& quod corpore non potest: cogi
tatione cõplectitur: & vbi homi
num inopia fuerit: loquitur cum
deo. Et nusq̃ solus erit. Ideo di
K cit Ambro. iij. de offi. post princi
piũ: vbi ait: q̄ Scipio nõ sciuit
solus esse: cum solus esset. Imo
Moyses cum taceret clamabat
cum ociosus staret precabat. Vñ
in silentio loquebatur. & ocio ope
rabantr. Exo. ix. Quid clamas
ad me. &c. Consimiliter de Sci-
H pione loquitur Tulius. iij. de offi.
Qualiter autem debet homo va
care in ocio predicto Señ. episto
la. lxxi. dicit. Absconde te in ocio
sed & ipsum ociũ absconde. Se
L quitur. Ocio gloriari iners am
bitio est. Et post. Optimum est:
non iactare ocium suum. Iactan
di genus est nimis latere: & aspe
ctui hominũ secedere. & demũ
cũ secesserit. Non est agẽdũ hoc

vt de te homines loquantur sed
vt ipse tecũ loquaris. Quid au-
tem loquaris: quod homines de
alijs libentissime faciũt: de te apꝰ
te mala estima. Id maxie tractes
quod in te esse infirmissimũ sen
ties. habet quisq; corporis sui vi
tia. Quid aũt in ocio facio? vlcus
meũ curo. Et ibi bene de p̃dicto M
otio: & de agendis in tali ocio. q̄a
otians sic debet secũ loqui: suas
ĩfirmitates meditari: suas passio
nes curare. Et q̄r otium sine lr̃is
mors: vt ait Idem ep̃la. lxxxviij.
sedule studio vacare deb; homo
& intendere.

¶ Sexta pars. De tribus sectis
principalibus philosophorum.

¶ Capitulum primum. De illis
in cõmuni.

h Habitis supradictis de
vita philosophoꝝ illu
strium. & exemplis ac
dictis eorum in cõi:
sequitur de sectis illoꝝ.
Fuerunt autem famose. s. Secta
peripatethicorum: quã condidit
aristoteles vt dictũ est. ait tamẽ
Hugo: pari eni circũ: vel de q̃si
erga: vel deãbulantes: q̄r Aristo
teles eorum auctor deambulans
disputare solitus erat: vel q̄r am N
bulabant de scola ad scolã dispu
tantes. De stoycis ait Hugo: q̄
stoyci grece: latine dicitur porta.
Et fuit Athenis: in qua picta erãt
gesta sapientum: & fortium viro
rum. In hac sapientes p̄hantur

Ideo stoyci dicti. De epicurris ait
idem: ꝙ fuit quoddam gen⁹ phi
losophorum sic dictorum: q: curã
super cutem corporis gerebant.
Dicebant enim: voluptatem esse
summũ bonum: ignorantes aliã
voluptatem: ab epi quod est supra
O hec ille. vt enim ait Poli. li. vij.
c. viij. Stoycus vt rerum cõtem
ptum doceat: in mortis meditatio
ne versatur: peripatethic⁹ in acq
sitione veri: in voluptatibus epi
curus. Qui licet ad vnũ tendant
varias tñ sententias: quasi vias
beatitudinis auditoribus aperi
unt. Hec ibi. De hoc Aug. ep'la
xxxviij. ad Dioscorum: loquẽs de
philosophis diuersis: quorũ qui
dam ponebant in animo summũ
bonum: & inter hos qui hoc sen
serunt stoyci preualuerunt. Qui
tamẽ naturalib⁹ corpora omnia
esse arbitrantes: magis a carne
ꝙ̃ a corpore animum auertere po
P tuerunt. Inter eos autem q fruẽ
dum deo: a quo nos & oia facta
sunt: atq summum bonum no
strũ esse dicunt: errauerunt Pla
tonici ideoq Achademici quod
Platonici: docet auditorum suc
cessio. Inter eos vo qui in cor
pore summum bonum cõstituũt
epycurri: qui & carnalium seditio
sorum turbas concitant: & apud
indoctam multitudinem: excellẽ
tiori auctoritate viguerunt. Et de
his sectis Seneca epistola. xci.
Aspice inquit ꝙ̃ dissimilia homi
num studia sũt. Nã modo Stoy
cum faciunt: virtutem solam p
bantem: & voluptatem refutantẽ
modo Epycurũ laudantem statũ
quiete ciuitatis: & inter conuiuia
cantusq vitam exigentis: modo
perypatethycũ: bonorum genera
inducẽtem: modo Achademicũ
omnia incerta dicentem. hec ibi.
Ex quibus patent predictorum opi
niones. Et de his Aulus gelius
libro. iiij. recitans sententias di
uersorum. Epicurus inquit volu Q
ptatem putauit summum bonum
Aristenes Socraticus summum
malum. Spegippus atq vetus
Achademia. voluptatem & do
lorem duo mala esse dicunt: & op
posita inter se: bonum autem oẽ
quod vtriusq medium foret. Ze
no autem: voluptatem posuit eẽ
indifferentem.

¶ Capitulum secundum. De peripatethicis.

De Peripatethicis pau
ca leguntur in libris an
tiquis: nisi que dicta sunt.
Ipsi enim laudabant iram quasi
cotem fortitudinis: quia acuit for
titudinem: ait Tuli⁹. iiij. tus. q. Ex R
quo patet: ꝙ erant animosi & cor
dati ad disputandum: Deambu
lantes enim disputabant: vt dictũ
est. Unde Aristoteles princeps &
magister eorum ait: nullum inge
nium magnum esse anteꝙ̃ ha
beat aliquid annexum de furia: p S
ut dicit Señ. de tranquillitate ani

mi ante si.

¶ Capitulū tertiū. de Stoycis ꝛ eorū opinionib᷒.

Stoycorum aūt principes f fuerūt Zenon ꝛ Crispus vt ait Au. gelͥ᷒ ꝛ recitat Aug. ix. de ci. c. iiij. ꝛ vt di. Sen. ad Helbiā a zenone incepit rigida ꝛ virilis Stoycorū sapientia. Apud istos dolor dicebat indifferens: non malū: ꝛ ꝙ passiones non cadunt in sapiente: ita ꝙ sapientis aius cedat eis. vt habitū est. s. ab Au. gelio. ꝛ Aug. ꝛ cum dolorib᷒ cōgrediebant: sicut exēplificatū est supra de Stoyco pugnante cum dolore. Hi eni inq̄rebant vnde verba sint dicta. ait Tul. i. de offi. c. viij. Et eorꝫ conclusio erat sūmū bonū congrue re nature: vel cōgruenter viuere nature: ait. idē. iij. de offi. c. i. ꝛ hi dicebant sapientes eē amicos sapientibus: ꝛ nihil esse amabilius virtute: ait Tul. i. de nā deorū an si. Dicebantqꝫ oēs insipiētes insanire. Ait idē. iiij. tu. q.

¶ Capitulum quartū. De Achademicis ꝛ eorum opinione: ac reprobatione.

Chademici vō dicti sūt a ab Achadēia vñ Plato oriundus fuit. Qui ꝛ eū locum: studendi vsu. ꝛ discipulorum frequentia: moruūqꝫ suorum celebritate fecit insignem. Et iō illum pretulit. vt ad incutiendū timorē quo vitia reprimerentur ꝛ agnita cognitione sui modestia seruaret. Maxime aūt visus est ydoneus: q: ex frequēti terremotu sepe collidit. Timor enī sicut modestie cognatus est: ita familiaris est sapienti. q: s. mentē cōponit ꝛ humiliat: ait Poli. li. vij. c. iij. Hi vitantes precipitiū falsitatis fere de singulis dubitāt. Quorum iuuat opinionem nō modo ꝙ Heraclytes ꝛ Scithio qui ad eos. s. transierūt: sed ꝛ alij plures vt subdit ibi. Sed ꝙꝫ ineptū est ꝛ improbabile fluctuare in singulis: ꝛ nullius rei habere certitudinem: ꝛ ꝙꝫ alienum a fide ꝛ scientia: satis sufficienter ꝓbat ibi. Sicut dubitare an contraria sint simul in eodem: cum id nō sit possibile ꝑm idem. Itē vt dr ibi: hō prestat aīalib᷒ eo ꝙ viget rōne ꝛ intelligentia. Nam in sensib᷒: ꝛ eorum operationib᷒ bestie ꝓcellunt. Sicut linx in visu: vultur ꝛ canis in odoratu: sus in auditu: symia in gustu. aranea iᷓtactu. Si ergo homo non discernit ratiōe certitudinaliter: nec multū sapit: vr esse brutalior brutis: sic in sensib᷒ eminētib᷒ ¶ Itē sic notio dr ab eo qd ē notū: sic rō ab eo qd ē ratū denomiatur grāmatice. Ille vō cui nihil ē. ratū certū nec firmum vr ratione carere. ¶ Itē vr: ꝙ tali nihil afferat phia ꝛ stu diū qui semper fluctuat opinionib᷒. ꝛ cui lux sapientie certū aliqd non oñdit: ꝛ cui nihil rō per

ſuadet: Et de hís ibi bene. Et cō
tra hoſ Aug. fecit libꝛos Achade
A micos. Licet eniꝫ multa ſint du
bitabilia ſapienti. ⁊ licet dubitare
de ſingulis non ſit inutile: ponē-
do. ſ. rationes ad vtrāq; parteꝫ
tamen fluctuare in oībus videt
eſſe diſſonum rationi ⁊ phīe vt di
ctum eſt.

¶ Capitulum quintum De epy
curo ⁊ varijſ eius dictis atq; ſen
tentijs.

e Pycuri ꝟo dicti ſūt ab
epycuro: De quo Au. ge
lius li. xiiij. di. ꝙ Epycu-
rus Athenienſis ⁊ zenon Scit-
thiēſis: philoſophi celebꝛes erāt.
Iſte poſuit voluptatē eſſe ſūmuꝫ
bonum: put dicit Au. ge. ⁊ poſu
it duo eſſe bona: coꝛpus ſine do-
loꝛe: ⁊ aīum ſine perturbatione:
B Seń. epiſtola. lxix. Ubi ēt ſubdit.
Athilus ſtoycus dicere ſolebat.
Malo me in caſtris ſuis foꝛtūa
habeat ꝙ̄ in delitijs. Toꝛqueoꝛ:
ſed foꝛtiter: bene eſt: Audi epycu
rum. Dicet ⁊ dulce eſt. ſ. ⁊ bene ē
Taꝫ ſeuere ergo rei ⁊ honeſte no
men impoſituꝫ ꝙ̄ molli. Fuerūt
tń aliq interpꝛetantes opinioneꝫ
epycuri in melius: dicentes: ꝙ
ń intēdebat de voluptate que eſt
in carnalibus: ſꝫ de voluptate mē
tis. Uń Poli. vbi. ſ. c. xv. dicit.
Cum ſint tres ſecte phantiū que
⁊ ipſe ſcindunt in multas ſectas:
omnes tń lꝫ diſſimiliter laboꝛāt
ad aſſequendū finē quem ſtatu-
unt. Siquidem Epycurus ⁊ to-
tus grex ſodalium eius vitā bea-
C tam aſſerit que tāta ſemper iocū-
ditate letat: vt triſticie aut pertur
bationis non interueniat vel te-
nuis motus. Uera quidē diffini-
tio eſt ⁊ qua nihil pōt eſſe iocūdi
us Ab ea tń plebs que eā ſequit
deflexit in voluptates reputans
ſe earum vſu beatiſſimā eſſe futu
ram Mihi autem pſuaderi ne-
quit. hoc aliquē hauſiſſe de fonte
ſocratico. Sed quia facile eſt: au
re vel oꝛe inſipientiū dicta optīa
depꝛauari: ad compendiū imun
ditie redacta ſunt: que virtutis d
buere eſſe inſtrumentū. Caro q-
dem optima eſt non homo coꝛ-
datus: ꝙ amoꝛe iociſq; nihil eē
iocūdius: nihil ſuaui⁹ paraſcitica
vita: aut eoꝛū qui epulant quotti-
D die ſplendide ⁊c. hec ibi. Quali-
tercūq; ꝟo fiat: nihil turpi⁹ opi-
nione ponente voluptatē ſūmuꝫ
bonū eſſe: nihilq; magis alienuꝫ
a phīa: cum illa ſit tetrū qd ⁊ res
turpis ſm phos: vt dictū eſt ſup
Unde ē pꝛeceptū vtiliſſimū Ari
ſtotelis: vt voluptates abeuntes
conſideremus: quas quidē oñdē
do inuit. Foſſas eni pnicq; ple-
nas aīs noſtriſ ſubicit: quomin⁹
cupide appetant ait Ual. li. viij. ⁊
de hoc Seń. de conſtantia ſapiē-
tis loquens d opinionibus Stoy
coꝛum: ⁊ epycureoꝝ: Epycurus
inquit: quē vos patronū inhertie
ſumitis: putantes mollia ⁊ deli-

niosa precipere & ad voluptatē du
centia in quē sapientis fortuna in
E teruenit. Sequit. Qd si Epycur⁹
quoq; qui corpori plurimū idul-
sit aduersus incurias insurgit qd
dam apud nos incredibile vide-
ri pōt. Ille ait. iniurias esse tolle-
rabiles sapienti: vos. s. Stoyci di
citis iniurias non esse. hec ibi. Et
ep̄la. lxxix. Egregie v̄r mihi dixis
se Epycurus: q peccare se nescit
corrigi non vult: deprehendas te
oportet anteq̄ emendes. Ep̄la.
lxix. Apud Epycurū duo bona
corpus sine dolore: aīus sine per
F turbatione. hec bona non crescūt
q: plena sunt. Quo enim crescit
quod plenū est Dolore caret cor
pus. Quid ad hanc indolentiā
accidere pōt: Aīus constat sibi &
placidus est. Quid ad hanc tran
quilitatē accidere pōt: Seqt Bo
num absolutū humane nature ē
corporis & animi pace contētum
esse. Et ibi bene de hoc: Ex qbus
dam itaq; dictꝭ epycuri v̄r loq de
voluptate. i. perfecta iocunditate
sicut dictū est a Policrato. Un̄
Sen̄. ep̄la. ij. Hodiernū hoc est.
G qd apud Epycurū nact⁹ sū. Ho-
nesta inquit res est leta pauptas.
Illa v̄o non est paupertas: si leta
non est. Qui cum paupertate be
ne cōuenit diues est. Nō qui pa
rū habet: sed qui plus cupit pau
per est. Et hoc est bn̄ dictū & phi
losophice. Similiter in multis su
is epistolis recitat bene dicta ab
illo. Ex alijs aūt dictꝭ Epycuri v̄r
loq d̄ voluptate corporali: ob qd
eius opinio a ph̄is reprobat. ait
Tul. iij. d̄ offi. in fi. di. q etiā Ari
stippus & alij voluptatē bonū po
suerunt: & Epycurus eius auditor
auctorq; snie fuit quā r̄probat ibi
eo q politice v̄tutes expugnant
voluptatē. Nā temperantia ē ini
mica voluptatū: & sic d̄ alijs: pro
ut ibi bene prosequit. Unde Ual. H
li. iiij. c. iij. di. q legat⁹ quidam ad
Pirrū missus: cū audisset quen
dā Atheniensē suadentē: ne qd
aliud homines q̄ causa volupta
tis facere vellent: p monstro: eā
vocem accepit. Sequit. Pyrro
& Samnitibus hāc sapiam dep-
catus est. Licet enim Athene do I
ctrina sua glorientur: vir tamen
prudens: Fabritij detestationem
q̄ Epicurri maluit precepta. Qd
euent⁹ quoq; indicauit. Nā vrbs
cum voluptati plurimū tribuit:
iperium maximū amisit. hec ibi
& Sen̄. iiij. de benefi. c. ij. Nobis
pugna est cū Epycureorum deli-
cata & vmbratica turba in cōui-
uio suo ph̄antiū: apud quos vir- K
tus voluptatū ministra est. Illis
paret: illis seruit: illas. s. se videt.
hec ibi. Ex varijs ergo dictis v̄r
sicut vnus concionator aliqua di
cere ph̄ica: Et in laudē virtutꝭ. ali
qua v̄o quasi ex opinione vulgi:
& in cōmendationē voluptatꝭ: vt
dictū est a Policrato: & sic p; de
Illustribus ph̄is & sectis princi-

palibus apud eos.

¶ Septia ps ð artib⁹ liberalib⁹.

¶ Capitulum primum. De earum vtilitate: ꝛ q̄tum conferunt ad phiam q̄ ordinātur ad mores.

Et qꝛ: que dicta sūt vi dentur cōuenire morali philosophie tn̄: posset videri alicui: phiā rōnalē ꝛ naturalem non esse .s. necessarias ꝛ vtiles ac preambulas ad philosophiam moralem. Sicut bene prosequit Sen̄. epl'a xcij. Loquēs de liberalibus studijs inquirēdo an faciant virum bonū: ꝛ obiciēs ꝙ grāmatica circa curas sermonuȝ versat: sed quid horū de quibus determinat ad virtutē viam sternit: qd ex his metum demit: cupiditatē eximit: libidinem frenat. ꝛ sic prosequit de geometria: musica: ꝛ astrologia qd conferant. s. ad virtutem. Quare ergo inquit liberalib⁹ studijs filios erudim⁹ Et rn̄det: ꝙ ideo: nō qꝛ virtutem dare possunt: sed qꝛ animum ad capiendam virtutē parāt: quemadmodū prima illa vt antiq vocabant litteratura: per quā litterarum elementa pueris traduntur non docet liberales artes: sȝ mox precipientis locum parat. Sic liberales artes non perducūt aiuȝ ad virtutē: sed expediunt. Unde ꝛ ibi distinguit quattuor gn̄a artium. Sunt enim vulgares q̄ manu opificum constant. Ludicre pueriles: ꝛ liberales vt dictuȝ est Ideo ps phie nālis: alia moralis alia rationalis: ait ibi: Ubi bene de hoc.

¶ Capitulum secundum. De coaptatione septem liberaliuȝ artiū septem planetis.

De philosophia rationali ꝛ eius partibus bn̄ Alexāder neq̄ li. ð naturis rerum di. ꝙ sicut mundū illuminant septem planete: sic oēm scientiam septem artes. Lune eni terris vicine comparat grāmatica: primos vēdicās limites. Soli qui ſm quosdam secundum locum tenet comparatur dyaletica Mercurio: q ꝛ deus eloquentie dicebat rhetorica. veneri q̄ ē aspectu gratissima: arismetrica: ob sui venustatem ꝛ subtilitatem in numeris ꝑportionandis. Marte respicit musica: non solū humana ꝛ mundana: sed instrumentalis. qꝛ musicorum instrumentoꝝ sicut tubarū ꝛ huiusmodi cōcentus incitat hoīes ad bellum. Joui appropriat geometria q̄ circa magnitudineȝ imobilē i mēsuris ꝟsat. Saturno q ē supior i astronomia q circa magnitudinē mobileȝ ꝛ cursus astroꝝ ꝟsat. h ibi: Ut ergo planete mundū illūināt sic predicte artes.

¶ Capl'm tertiū. De gāmatica: q̄liter pōt ordinari ad virtuteȝ: ꝛ ad eius opera.

his tñ artib⁹ ꝑt veruſ vti phs ad moruз correctionem Vñ ait ibidē. Quid ꝓdest vitare vitia in vocibus: ꝛ incurrere in moribus ornate loqui: ꝛ inornate viuere. Nunꝙ nomen dyaletici mereť qui falſa ꝓponit: ea. ſ. diligēdo. Ille ergo bonus eſt grāmaticus ſpūaliter ꝛ finaliter: q geſta ſua qbus quaſi loquiť hominib⁹ congrue componit. Grāmatica eni eſt ſcientia cōgrue loquendi: ꝛ cauēdi incōgruitatē in loquēdo: ait. Hugo didaſcoľ. lib. i. Grāmatica grāma grece: littera latine. Inde grāmatica. i. litteralis ſcia: ſumendo large litteralem: prout continet litteras ꝛ dictiōnes. Sed non ſolū loquitur homo verbis vocalibus: ſed geſtis corporalibus. ait Aug. viij. confeſ. ante. fi. Plus inqt alloquebanť animū meū frons: gene: oculi: color: modus vocis ꝙ verba q̄ ſonabant. Ecc. xix. Amictus corporis: riſus dentiū. ꝛ inceſſus hoīs enuntiant de homīe. Ideo Gregori⁹. paſtoraľ. ij. c. xli. Plus debet predicator actibus ꝙ vocib⁹ reſonare. Ille ergo qui ꝛ ſenſus ſuos: actus ꝛ geſt⁹ debita congruitate componit: deuitādo vitium: ꝛ alloquiť hoīes ꝯgruenter: ſine vlla incongruitate: bonus grāmaticus eſt. Congruum enim idē eſt quod conueniēs ait Pap. Qui alter facit: ad moduз barbariſmi ꝛ aliarum figuraruз in geſtis ſuis vitia oſtendit. Vñ ꝛ multi plus timent facere barbariſmum in ſermone: ꝙ vitij deordinationeз in vite qualitate: ait Auguſtinus. i. confeſſionum loquens de hominibus peruerſis: qui magis timent facere barbariſmos ꝙ libidines. Et ibi ait de ſe loquens. Magis timebam facere barbariſmū: ꝙ non facientibus inuidere: Ideo dicebat apľs diſcipulis ſuis. ij. cor. iij. Epiſtola chriſti. eſtis miniſtrata a nobis ꝛ ſcripta non atramento ſed ſpiritu dei

¶ Capľm quartū. de logica qualiter adaptatur.

Item ille bonus eſt dyaleticus qui diſcernit verū a falſo. Dyaletica eniз eſt ars diſcernendi veruз a falſo. ait Hugo vbi. s̄. Veritas autem eſt quadruplex. Cogitationis: Voluntatis. Enuntiationis: Actiōis: ꝓut di. Anſel. de veritate. Qui has igiť veritates diſcernit a contrariis falſitatibus: adherens veritati ꝛ expugnans in ſe ꝛ in aliis falſitateз: bonus dyaleticus eſt. Ecc. xxxvi. Ante omnia verbū verax precedat te. Et de eo verificať illud Malachie. ij. Lex veritatis in ore eius. Et didicit ab illo magiſtro qui docet veritatem. Qui vo veritatem ocultat hypocritali apparentia: ſophiſta eſt. Falſitas enim eſt qua putať eſſe quod nō eſt: ait Auguſti. vij. confeſ. Et fal

sum est significatio rei non ita se habētis pmo d doctrina xpiana c.vij. hypocrita enim: est sathanicus sophista habens defficiētia3 et ostendens apparentiā. Est eni3 hypochrita subtilis igenij. Duo i tendit. s. occultare quod est: et ostēdere quod non est. Ideo odibilis T deo: ait Greg: mor. xxvi. Ecc. xxxvij. Qui sophistice loquit odibil est. Habet eni3 fallatias intra dētes et extra. Decipit eni tā in re q̄ in sermone.

C Capl'm quintū. De Rhetorica qualiter adaptat.

Cum rhetorica vo sit scientia apte dicendi de cā proposita ad persuasionē: prout dicit Alpharabi9. Oratoris enim est: loqui apte: distincte: ornate: ait Tul'.i. de offi.c.i. Ille est bonus rhetor qui virtuosis exemplis: et bonis operib9 alloquit homines: et persuadet eis V de veritate credenda. Unde et sācti dicunt libri: ait. Grego. mor. xxiiij. post principium. Uiua eni3 lectio est vita sanctorū. Apoc. xx. Libri aperti sunt. vel bonus rhetor siue orator est: qui in oratiōe alloquitur deum efficaciter: et flectit ipsum iudicem ad misericordiam. Unde Ethnicus ait: Flectit iratus voce rogante deus. Ideo ppheta orans in psal. ad modu3 oratoris aliqn captat beniuolen X tiam iudicis aliquando: explicat nequitiam aduersantis: aliquando deficientia3 sui orantis: vt flectat iudicem ad mīam: ait Hugo de studio orandi.

C Capl'm sextū. De geometria et eius adaptatione.

Item: cum geometria sit disciplina mēsurādi magnitudinem: et eius differentias ille est bonus geometra. qui nouit suipsius mensuram et se mensurare: ait Sen. epl'a pdicta: Scis rotunda metiri et c. Se Y quit. Si artifex es: metire animū dic q̄ magnus sit: q̄ pusillus sit Scis que recta sit linea. Quid tibi prodest: si quod in vita rectu3 sit ignores? Et ibi bene de hoc. Unde insipiēs est qui ignorat sui q̄ntitatem prout dr in prologo Almagestri. Jō. ij. cor. iiij. Ipsi i nob nosipsos metiētes. Job. xxxviij. Quis posuit mensuras ei9 si nosti? Ubi mor. xxiiij. bene de hoc. Debet enim anima se mensurare q̄ alta sit: in dei dilectione feruida: q̄ lata: in charitate proximi beniuola: q̄ longa: in celestium appetitione deuota: q̄ profunda: in hūilitate perfecta. Eph. iiij. Ut positis cōprehendere cu3 omnib9 sanctis que sit latitudo et c. Z Anime enim mensura est s3 mēsuram charitatis. Que enim magnam habet charitatem: magna est: que paruam: parua: que nullam: nulla. i. cor. xiij. Si charitatē non habuero: nihil sum. prout ait Ber. sup Cant. Omel. xxvij.

¶ Capl'z sextū. De Astronomia & eius adaptatione.

Stronomia ꝟo est de lege astroruꝫ. Norma eni lex: & logos sermo: Ait Hugo in Didascolis. Unde dise rit de conuersione celi: & regione circulis: ortu: & occasu syderum: ait idem. Astrologia ꝟo conside rat de lege astrorum: ꝺm. s. natiui tatis & mortis. et quorumlibet alioruꝫ obseruantiam: ait ibi. Sꝫ cum anima sancta sit celum: & sol sit intellectus vel iustitia: luna fi- des & continentia: stelle virtutes ꝑut dicit. Ber. sup cant. Omel. xxvij. Ille bonus est astronom⁹ qui in predictorum consideratio ne versatur. Unde Aug. iiij. ꝺ tri nitate in principio. Laudabilior est animus: cui nota est infirmi- tas sua: quam qui ea nō respecta vias syderum scrutatur etiam co gnosciturus eas: aut qui iā cogni tas tenet. &c. Et Seň. vbi. ŝ. Ue- nio nunc ad illum q celestiuꝫ no ticia gloriatur: frigida sese Satur ni stella receptet. Sequit̄. Quid prodest. s. equum regere & cursuꝫ eius freno temperare & affectib⁹ effrenatissimis atrahi? Quid pro dest multos vincere luctatiōe vl' cursu & ab iracundia vinci?

¶ Capl'm octauū. De Arismetica: & adaptatione sua.

Tem cuꝫ Arismetica sit scientia de numeris & ei⁹ differentijs: Ille bonus est arismetricus: q studet ad diuina taleńta accepta numeranda: & lu- cra ex eis reportanda: Ad diuina beneficia consideranda: & debita officia reddenda. Qui recogitat annoruꝫ suorū curricula in ama ritudine anime. Ecc. xliij. Datum & acceptum omne describe. Iteꝫ qui pensat aduersariorum hosti lia agmina: & ad obuiandum sua modica merita: & virium suaruꝫ infirma. Luc. xiiij. Qui rex itur⁹ cōmittere bellum. &c. Nonne se dens prius computat: si cum de- cem milibus potest occurrere il- li qui cum viginti milibus venit ad se.: Hec enim numerare & pē sare vtilius est q̄ȝ in numeris ex- teriaꝝ rerum sciendis insudare.

¶ Capl'z nonū. De musica & ei⁹ adaptatione.

Tem: cū musica sit peri tia modulatiōis sono cā tuq; ꝯsistens: vt ait Al- pharabius vbi. ŝ. ille: bonus est musicus coram deo. qui in corde suo iubilatiuis cāticis deum lau- dat: prout dr̄ Eph. v. Loquētes in psal. & hymnis & canticis spūa libus. &c. Unde Seň: vbi. ŝ. Ad musicum pertranseo. Docet me quomodo inter se acute & graues voces consonēt. Sequit̄ Fac po tius quomodo animus meus se cum ꝯsonet ne consilia mea dis- crepēt &c. His modis potest vti phus artibus predictis ad moruꝫ correctionem.

¶ Cap[itulu]m .x. Qualr ph[ilosoph]i ex scien-tis speculatiuis eliciebant ea q[ue] valebant ad mor[um] ordinatione[m].

V Nde [et] modus sapientu[m] est ea que considerant in scientijs speculatiuis or-dinare ad aliqua[m] vtilitatem: ait Sen[eca]. ep[istu]la .lxi. vbi loq[ui]tur de exe[m]plari vel ydea: vbi postea inquirit Quid hec mihi subtilitas prode-rit. Et respondet. Ego mi Lucil-le soleo facere ex omni natio[n]e e[ti]a[m] si a philosophia auersa est longis-sime: eruere aliquid conor: [et] vti-le aliq[ui]d efficere. Unde [et] in hoc q[uod] Plato posuit ydeas: o[mn]ia ista q[ue] sensib[us] seruiu[n]t q[ue] nos accendu[n]t: [et] irritant: negat Plato ex his esse que vera su[n]t. ymaginaria ista su[n]t: nihil horum stabile nec solidum est: Et tamen nos ea cupim[us] tan q[uam] aut semper futura aut habitu-ra. Co[n]tenam[us] itaq[ue] o[mn]ia illa: [et] mi remur in sublime omnium reru[m] formas: deum[que] inter illas versa tem [et]c. Quasi dicat. Predictar[um]

G idearum positio [et] co[n]sideratio de bet inducere in [con]siderante eter-norum imutabilium appetitum [et] presentiu[m] mutabiliu[m] plenariu[m] contemptu[m]. Unde Aug. epistola iij. di. q[uod] in duobus preceptis .s. di liges deum [et] proximum omnis ars continet. Ibi est phisica: q[uia] cause naturarum in deo creatore sunt. Hic ethica: quoniam vita bona [et] honesta no[n] aliu[n]de forma tur: q[uam] cum que diligenda sunt di ligu[n]tur. Hic logica: quonia[m] ve ritas lumen[que] anime rationalis non nisi deus est [et]c. Omnes igi tur artes etia[m] speculatiue ad edi-ficationem: [et] vite ordinationem pu[n]t aptari. Unde narrat. Aulus gelius li. xx. de quodam gra[m]ma tico: q[uod] cu[m] ab eo quereret de hac dictione .s. Contio: ille vultu atro tior ait: Nulla bone salutis spes est cum vos philosophoru[m] illu-strissimi nihil iam aliud q[uam] verba auctoritates[que] verboru[m] cordi ha beatis. Ego enim iam gra[m]matic[us] vite moru[m]q[ue] disciplina[m] quero. vti nam omnes muti essemus q[uo]m[odo] mi nus iprobitas instrumenti h[ab]eret: Cum[que] digressi fuissem[us] dixit Fa uorinus. Videt[ur] mihi istam inte[m] periem non paruis ne[que] abiectis ingenijs accidere: [et] veritate[m] ple-run[que] fortiter dicere sed respectu[m] non habere. Ipsum enim q[uod] no-ster philosophus dixit: si Antiste nes aut Diogenes dixisset dignu[m] memoria visu[m] esset. Hec ille. Si igit[ur] ph[ilosoph]i pagani ph[ilosoph]iam ordinaue ru[n]t ad mor[um] correctione[m]: quibus supplicijs digni su[n]t ph[ilosoph]i x[ri]p[ti]ani: q[ui] sacra scriptura abutu[n]t[ur] ad cupi-ditatem [et] ostentatione[m].

¶ Octaua. p[ar]s. de phisicis vel poet[is]

¶ Cap[itulu]m primu[m]. de illis in co[m]i.

H Is habitis de sectis principalibus philoso phorum: breuiter per sequendu[m] est de alijs vt enim ait Tul. i. tus. q. Hij qui

q. Hij qui a Platone ꝛ Socra-
te ꝛ beata familia dissident: Ple-
bei philosophi appellandi sunt.
vnde. Augu. xiiij. de ci. c. xvij. de
quibusdaz ait: ꝙ per opacas In-
die solitudines quidā nudi philo-
K sophi philosophantur: vnde gin-
nosophiste nominant. Adhibent
tamen genitalibus tegmina: q-
H bus per cetera menbra carēt. Et
qr multi modi fuerunt taliū: phi-
losophia potius abutentes ꝗ̃ ve-
raz sectantes: vt dicitur. ĵ. Ideo
de his supersedendū.

¶ Capitulum secundū. De Vir-
gilio: ꝛ eius operibꝰ mirabilibꝰ.

E qr fuerūt nobiles etiā
e philosophi inter poetas:
ideo de quibusdam eoꝝ
sicut de Virgilio qui fuit poetarū
preclarissimus ꝛ optimus: tene-
ris ebibitꝰ annis: ꝓut dicit Aug.
i. de ci. c. iij. aliqua subscribantur
vt enim dicit Papi. poeta grece
latine vates dicit. vñ ꝛ eoꝛuz scri-
I pta vaticinia dicebātur: eo ꝙ cū
quadā vesania ibi scribendo cō-
mouentur. Quoꝛuz genera erāt
tria: vt ait ibi Papi. Virgilius ēt
nomen habuit a ỽga eo ꝙ ma-
L ter eius somniauit: se peperisse
virgam quandaz que vsqꝫ ad ce-
luz pertingeret. Quod nihil aliđ
fuit: nisi quia Virgiliuz paritura
erat q loquēdo de altis: celū tan-
geret: prout ait Hugo. Hic fuit
ꝛ philosophia naturali preditus
ꝛ nigromantia in multis ē vsus

vnde ꝛ mira narrat de eo Alexā-
der neqꝫ libro de naturis rerum
vbi ait: ꝙ Neapolis cū letali sā-
guisugarum peste vexaretur: li-
berata est: proiecta ab eo: yrun-
dine aurea in puteum. Qua ex-
tracta: euolutis annoꝛum multo-
ruz curiculis ꝛ puteo mundato M
repleuit infinitus hyrundinū ex-
ercitus ciuitatem. Nec sedata est
pestis anteꝗ̃ sanguisuga aurea
iterato in puteuz mitteret. Ibidē
narrat: ꝙ macelluz Neapolita-
num: carnes illesas a coꝛruptio-
ne diu seruare non poterat. Sed
hanc incomoditatem prudentia
Virgilij excepit recludens car-
nem nescio qua vi herbarū con-
ditam: que quingentis annis ela-
psis: recentissima ꝛ optimi sapo-
ris suauitate cōmendabilis rep-
ta est. Ibidem ait: ꝙ dictus Va-
tes hoꝛtum suum aere immobili
vicem muri obtinente muniuit ꝛ
ambiuit: ꝛ pontem aereum con- N
struxit. Cuius beneficio loca de-
stinata ꝓ arbitrio voluntatis sue
adire consueuit. Ibidem recitat
ꝙ nobile palatium Rome ꝯstru-
xit: in q̊ cuiuslibet regionis yma-
go lignea campanam manu te-
nebat. Quotiēs ỽo aliqua regio
maiestati Romani imperij insi-
dias moliri ausa est: in continen-
ti proditricis yconia: campanaz
pulsabat: ꝛ miles eneus equo in-
sidens eneo: in summitate fasti-
gij dicti palatij hastam vibrans:

in illam se partem vertebat que
regionem illaz respiciebat. Et tūc
Romana iuuentus expedite mis
sa a senatoribus preparabat se in
hostes imperij: vt non solū frau
des preparatas declinaret: sed ⁊
in auctores temeritatis aiaduer-
O teret. Quesitus autem vates ꝙ-
diu a dijs conseruanduz eēt illd
nobile edificium. respondere cō
sueuit. Stabit: vsqȝ dum pariat
virgo. Hoc audiētes: ⁊ applau-
dentes dicebant. Igitur: in eter-
nū stabit. In natiuitate vo salua
toris fertur dicta domus inclita
subitā fecisse ruinam. hec ibi. idē
narrat Hugo superaddens: ꝙ
illud palatium dicebat Coliseū:
⁊ ꝙ i medio erat ymago Roma
ne prouincie tenens pomū aure
um in manu: vt domina ⁊ regia
omnium: ⁊ erant hec ibi disposi
ta arte nigromantie: ait idem. ꝙ
subtilis aūt fuit in naturis reruȝ
patet in libris suis: in quibus de-
scribit res ꝓprijssime sicut equos
P apes: ⁊ similia: prout ait Sene.
epistola. xcvij. Qualiter scilȝ de-
scribit equū in persona viri. Nec
varios horret strepitus: illius ar
dua ceruix. Argutūqȝ caput: bre-
uis aluꝰ: obesaqȝ terga. luxuriat-
qȝ thoris animosum pectus an-
heli. ⁊c. Et dum aliud agit Virgi
lius noster describit virum fortē:
ait ibi. Ex hoc notandum ꝙ de-
scribendo res: loquebatur figu-
raliter. Qualiter autem describit
apes notabiliter patet. i. eneydos
vbi ait. Educunt fetus: aut cum
liquentia mella. Stipant: ⁊ dulci
distinguūt nectare cellas. Quas
descriptiones recitat Senē. episto
la. lxxxviij. vbi ait: ꝙ apes debe-
mus imitari: que vagantur: ⁊ flo
res ad mel faciendum ydoneos
carpunt. ⁊c. Et sic de multis alijs
rebus quas describit in operibꝰ
suis: que fuerūt tria principaliter
scilicet liber eneydos: in quo de- Q
scribit vitam militarem. liber bu
colicorum: in quo describit vitaȝ
pastoralem. liber georgicoruȝ in
quo describit vitam cōmuneȝ ⁊
laboriosam. Unde ⁊ eius epytha
phiuȝ fuit. Mantua me genuit:
calabri rapuere: tenet nūc. Par
thenope: cecini pascua: rura. du-
ces. At ne musa carēs vitijs eney
dos esset. Inuidia celi fata tulere
neqȝ. Unde ⁊ moriens orauit su
os amicissimos: vt eneyda q̄ nū-
duȝ elimauerat abolerent: ⁊ cor
rigi facerent. vt dictum est. s. De
isto etiam Poli. lib. i. c. iiij. dicit:
ꝙ fertur interrogasse Marcel-
lum: an aueȝ malet instrui in ca R
pturam auiū an muscam forma-
ri in exterminationem muscarū
Quā questioneȝ cū retulisset ad
Augustum. eius consilio elegit:
vt fieret musca: que a Neapoli
muscas abigeret: ⁊ ciuitateȝ a pe
ste insanabili liberaret. Et optio
impleta est. Unde liquet: priuate
voluptati cuiuslibet preferendam

esse multorum vtilitatē. hec ille.
¶ Capitulum tertium. De arte
poetica: ⁊ poetis in generali.

D E arte vō poetica cōiter
ait Tul. in ꝓlogo tus. q.
di. ꝙ priꝰ fuit apud gre/
cos: deinde apō latinos: ⁊ q̊ mi/
nus honoris erat poetis: mino/
ra studia fuerunt. Imo vt dicit
Au. gelius li. xiiij. non est honor
poetice arti: ⁊ ideo numerat in/
ter scenicas meretriculas q̄ assi/
debāt philosophie primo de cō/
sola. c. i. vt dicit ibi expositor. Et
propterea vt ait Tul. ij. tus. q. re/
cte a Platone dicuntur expelli
ex ea ciuitate quam finxit cū mo
res optimos: ⁊ optimū reipubli
ce statum requireret. Quo cum
accedunt poete: neruos virtutis
elidunt. vt ait ibi. Idem recitat
Augu. ij. de ci. c. xiij. Et primo cō
fessionū vbi loquitur de poetis
Didici inquit in eis multa vtilia.
Sequitur. legi Iouem tonantē
⁊ adulterātē. Fingebat hoc Ho/
merus. humana ad deos trāsfer
rebat. Diuina malē ad nos scilꝫ
transferret. Non accuso verba
quasi vasa electa atqꝫ preciosa:
sed vinum erroris ꝓpinabatur
ab ebrijs doctoribus: ⁊ nisi bibe
remus cedebamur: nec appella/
re ad aliquem iudicem sobrium
licebat. hec ille. Et iō verba quo/
rundam phīca legi: ait Isido. iij.
de summo bono. c. xiiij.
¶ Capitulum quartum. De qui
busdam famosis poetis: ⁊ eorū
epygrāmatibus.

D E quibusdam autem fa
mosis poetis: ait Aulus
gelius lib. ij. vbi recitat
epythaphia talium. Epygrāma
Neui poete. Immortales mor/
talesqꝫ si foret fas flere. Flent di/
ue camene. Neum poetā: Itaqꝫ
postq̄ꝫ est orci traditus thesauro
aboliti sūt rome loq ligua lassa:
⁊c. Epigrama Plauti poete. pꝰ
q̄ꝫ est morte captus Plautꝰ co/
media luget: scena deserta. Dein
de risus iocusqꝫ. Et numeri innu
meri simul omnes collachryma
runt. Epygrāma Paceni. Ado/
lescens ⁊ si properas: hoc te saxū
rogat: vt aspicias: ⁊ qō scriptū est
legas. Hic sunt poete Paceni
mersita ossa: Hoc volebam: ne/
scius ne esses: vale. Et hec tria ip
simet sibi fecerūt. Primū plenū
supbia. Scōm pudore Tertium
moderatiōe. De poetis ēt Papi.
dicit. ꝙ poeta grece: latine vates
dicitur. Hij autem: sic dicti quasi
futura prospiciant. Horum autē
quidam satyri dicti: quia pleni oī
facūdia: siue a saturitate ⁊ copia:
ait ibi. Et horum alij Comici. Et
hij dupliciter: vł q ioculatores ex
titerunt: vt Terentius: vel noui
qui ⁊ satyrici a quibus vitia car/
puntur: vt Persius: Iuuenalis
Et nudi pingūtur: qꝛ vitia denu/
dant: ait idem. varijs ergo mo/
dis poete antiquitus dicebantur

¶ Capitulum quintum de inuē-
toribus apologorum ad expres-
sionem veritatis: et de quibusdā
apologis.

f Uerunt autem et alij: qui
ad maiores expressionē
veritatis: apologos fin-
xerunt siue composuerunt: qua-
lis fuit Esopus: de quo Au. geli[9]
li.ij. dicit: quod Esopus ex frigia ille
fabricator haud inmerito estima-
tus est sapiens: tū quia vtilia sua
monita erant. Non seuere: neque
impiose precepit et censuit vt phi
losophis mos erat: sed festiuos
V delectabilesque comeat[9] res salu-
briter atque perspicaciter in men-
tes animosque hominū cum audi
endi quadam illecebra induxit.
et exemplificat de aue que nidifi-
cauit in segetibus. Que cum eēnt
mature et paterfamilias quereret
auxilium ab alienis: vt meteret se
getes: rediens auicula ad pullos
dixit: quod nō oporteret eos adhuc
timere: ex quo querebat auxilium
ab alienis. Sed quando paterfa
milias dixit suis: quod irent a metē-
dum: rediēs dixit pullis: quod opor
Z teret eos fugere. Et ex hoc dicūt
philosophi: vt bonis que sunt in
nobilissimis innitamur alia autem
omnia: que erūt nos: et animū no-
strum sunt neque pro nostris duca
mus: neque in eis confidamus.

¶ Capitulum sextum. Qualiter
tales apologi dici et narrari absque
mendatio possunt.

a Nam possint autem sine mē
datio induci tales fabu-
le et proponi ad expressio
nem veritatis: inquirit et inuesti
gat: eleganter Augu. lib. 3 men-
dacium circa mediū: vbi ait. quod
apud auctores seculariū litterarum
vt apud Oratium mus loquitur
muri: et mustella vulpecule: vt per
narrationem fictam ad id quod
agitur verax significatio refferat
Unde et esopiales fabulas ad eū A
finem relatas nullus tam ierudi
tus fuit quin putaret appellanda
mendatia. Sed et in sacris libris
vt in libro iudicū. c. ix. cū ligna si
bi regem fecerunt: et loquunt ad
eum et ad inuicem: totum fingit
vt ad rem que intenditur: ficta q
dem narratione: sed veraci figu-
ratiōe veniatur. hec ibi. vbi mul
tum de hoc. Absque ergo menda
tio possunt proponi modo dicto.
et de his Isido. bm̄ primo ethico
rum ante fi. Fabulas poete a fan
do nominarūt. que non sunt res
facte: sed tantum loquendo ficte
Que ideo inducte sunt: vt fictorum
mutorumque animalium inter se
collogo ymago quedam homi-
num nosceretur. et eas poete qua
dam delectandi causa finxerunt
quasdam ad naturas rerum nō-
nullas vero ad mores hominum
interpretati sunt: vt ibi exempli
cat. et Macrobius li. i. post pnci B
pium. vbi distinguit: quod sunt fabu
le voluptatis gratia: et sūt alie ado-

hortationis gratia. primas elimi-
nat ſapientia: in alijs argumentū
ex ficto ſequitur: et per mendatia
ſunt relationis ordo ꝯtexitur: vt
eſopi fabule: elegantia. fictiōis il
luſtres. et ibi bene de hoc. Idem
habetur li. de ortu. ſcientiarum. et
tales fabulas introducūt ſancti i
libris ſuis. Sicut Ambroſi. iij. de
offi. recitat fabulam de illo q in-
C uenit anulum in equo eneo ſub
terra: quem cū in manu habebat
a nemine videri poterat. quā nar
rat Tul. vnde Ambro. ibi dicit:
ꝙ fabula et ſi vim veritatis non
habet: rōnem tamen habet vt iu
xta eam poſſit veritas manifeſta
ri. et de hac fabula in cōmunilo-
quio. Itē ambro. in originali ſup
Luce. c. ix. interſerit aliaz fabulā
Ferunt inquit fabule fuiſſe regez
quendam: qui quicquid tāgebat
aurum fiebat: et ſic ipſa conuiuia
feralia. i. mortalia ſibi fiebāt. Nā
et ipſa mantilia digitis apprehen
D ſa riguerunt: et cibus in ora cre-
pitabat ferens non alimenta ſed
vulnera. et in gutture potus here
bat nec penetrare facilis nec re-
dire. Talia inqt Ambro. ſunt be
neficia ydolorū vt cum videātur
ꝓdeſſe: plus noceāt: Sz eꝯ mu-
nera xpi et dōa. Similiter Aug.
introducit fabulam quandā lib.
ij. ſermonum: ſermone. xviij. Re
ferūt inquit littere ſeculares: quē
dam fuiſſe: vt quotiens virtū ſua
rum amicam et nutricem terram
impulſu aduerſarij contigiſſet: ſ
ſolo ſurgens: magis in aduerſa-
rium preualeret: vt ſic et occaſio E
proſtrat: occaſio fieret triūphi.
Dabat infirmitas fortitudinem:
lapſus palmam: ruina victoriaz.
Cui hec conueniūt niſi xpo: qui
ad hoc cecidit: vt glorioſior reſur
geret: Similiter Hiero. introdu
cit fabulaz eſopianam de cane te
nente os in ore: et vidente maiorē
vmbram oſſis in fonte. et os ꝑꝑ
vmbram dimittente. Qualr aūt
Hierony. elegāter et ꝓprie indu
cit fabulas huiuſmodi in epiſto-
lis ſuis: ſicut eſt illud epiſtola pri
ma: quid ſibi populus Romanꝰ
forte roget cur? Non ſequar aīt
fugiam que diligit ipſe vel odit. F
Oliz qd vulpes egroto cauta leo
ni. Reſpondit referam: que me
veſtigia terant. Omnia te aduer
ſum ſpectantia nulla retrorſum.
Belua es multorum capituz. etc.
Quod poteſt adaptari mūdo q
deuorat amatores ſuos. Simi-
liter et philoſophi ſepe itroducūt
tales fabulas. Sicut Apuleus li.
de deo Socratis introducit fabu
lam eſopianam de coruo carnez
tenente in ore. Cui cum vulpecu
la diceret. ꝙ Cignus melius ipo
cantabat: volens coruus ꝓbare
ꝯtriuz aperuit os: et ſic amiſit car G
nem: et volens cantare: potiꝰ cro
citauit: et publicauit ſuam deffe-
ctionem. Quod accidit illis q ſe
volunt magnificare et oſtentare

vltra mensuram virium suaruʒ. ⁊ Titus liuius li.ij.introducit fa bulam Esopi de ꝯspiratione mē brorum contra stomacum:eo ꝙ omnia consumebat in quib⁹ mē bra laborabant. Cūqʒ esset adiu dicatum a ratione: vt nihil daret stomaco: membra omnia lāgue runt:propter quod oportuit ite rato subministrare stomaco ne cessaria: vt ipse distribueret cōse quenter membris virtualiter. Et adaptat ibi bene ꝯ eos q faciunt conspirationes ꝯ principes vl' p latos:q: ea q̄ princeps bon⁹ acci pit a subditis:ad eorum vtilitatē iterato subministrat. ⁊ de hac fa bula Policra lib.vi.c.xx. Qua liter aūt tales fabulas ad maiorē virtutis expressionem: ⁊ eoruʒ de quibus tractauerūt ipsi introdu
H xerunt: sicut Esopus Auianus: Ouidius: ⁊ Horati⁹ patet in eoꝝ libris: quib⁹ vti possunt sapiētes ad vtilitatem audientium: prout dicit Augu. vbi.s̄.vt enim dicit Policratus lib.vij.c.ix.sicut oīa animantia: homini concessa fue runt in cibuʒ:excepto ꝙ non de buit comedere carnem cum san guine geñ.ix. sic omnes scriptu re: nisi sint reprobate:legi pn̄t a sapiente ad vtilitatem. Vix enim inuenitur scriptum in quo vel in verbis vel in sensu non reperiat aliud vnde prudens lector profi cere possit. ⁊ sicut cōcessa sūt oīa hōi excepto:ꝙ nō debuit come dere carnem cum sanguine: sic possunt legi etiam scripture gen tilium:exclusis erroribus ad vtili tatem legentium ⁊ audientiuʒ: ⁊ ad morum correctioneʒ. ⁊ ponit exemplum. Dum innocentiam: frugalitatem: ⁊ mundi contēptū docent Pictagorici: audiant: dū do: animas quas in celū euexe runt retrudant in corpora bestia rum: reprobentur: ⁊ eorū imita tores. Ideo dictū est pastorī ec clesie act.x. De reptilib⁹ ⁊ immū dis macta ⁊ māduca. errores.n. sunt elidendi ⁊ exterminādi a di ctis ⁊ scriptis gentilium: ⁊ verita tes incorporande: ⁊ anime ratio tionales: eis cibande.predicte er go fabule sicut ⁊ alia dicta genti lium legende sunt ad vtilitatem: errores precauendo. vñ ⁊ apes debemus imitari in colligēdo flo res: vt dictū est in principio. Ille enim colligunt vtiles dimittēdo noxios.

¶ Nona pars. De octo modis abutendi philosophia.

¶ Capitulum primuʒ. Prim⁹ modus est: errore opinionuʒ.

Numeratis predictis de recte philosophan tibus: consequēter vi dendum est de illis q abutūtur philosophia ⁊ a veris philosophis reprehen duntur. Contingit autem abuti philosophia multis modis. vel propter falsitatem errorum: siue

opinionum: errando in ipsa phi
losophia: ⁊ eis que sunt phie: qua
les fuerunt illi quorum opiniões
philosophus reprobat: primo de
anima ⁊ i alijs libris suis ⁊ dictis

¶ Capitulum secundum. Secũ
dus modus: est fallaci hominū
inductione.

Item cõtingit abuti phi
losophia: vertendo eam
ad seductionē ⁊ fallaciá
hominū in credendis ⁊ agẽdis
Quod prohibet apo. col. ij. vide
te: ne quis vos decipiat per phi
losophiam: ⁊ inanem falaciam.
L vbi dicit Aug. iij. confes. Sunt q
seducũt per philosophiam: ma
gno: blando: ⁊ honesto nomine
colorantes ⁊ fucantes errores su
os. ⁊c.

¶ Capitulum tertium. Tertius
modus: est arrogantia ⁊ tumore
philosophantium.

Item cõtingit abuti phi
losophia arrogãtia: ⁊ tu
more superbie. Sciẽtia
enim inflat. i. cor. viij. vt eniz ait
Greg. mor. xxiij. ipsa scientie ela
tio deicit duz extollit. obstaculuz
M enim veritatis est tumor mentis
que dum inflat obnubilat. Di
cantibus enim ingenijs sepe ex
teriora tantũ attingunt: sed inter
ni saporis gustum ignorant hec
ibi. Et sic loquitur Apo. de phi
losophis. ro. ij. cũ dicit. Deus ma
nifestauit illis: ⁊ tamen euanue
runt in cogitationibus suis: ⁊ ob
scuratum est insipiens cor eorū
Dicentes enim: se esse sapientes
stulti facti sunt. vt eniz dicit Po
li. li. vij. c. i. munduz dimẽsi sunt:
naturas varias scrutati sunt. Se
quit. Quasi molle gigantea sub
uecti intumuerunt: indixeruntq3
bellum gratie dei: de vigore ratio
nis ⁊ libero arbitrio confisi. sed
deiecti sunt dum alleuiarentur:
⁊ stulti facti sunt: ⁊ eo miseriores
effecti sunt: quo deffectũ suũ mi
nime cognouerunt. Et ibi bene
de hoc.

¶ Capituluz quartum. Qu art⁹
modus est in vite prauitate ⁊ de
formitate.

Item contingit abuti phi
losophia ob vite prauita
tem ⁊ deformitatẽ. A ve
ra scilicet philosophia: quãdo qs
pretendit: se esse philosophum in
exteriori ostentatione: ⁊ tamẽ vi
uit turpiter ⁊ enormiter interius
vt. s̃. habitum est ẽm Au. geliuz
de illo qui vestimentum philoso
phi gerebat: sed turpiter viuebat
vnde idez Au. gelius. libro. xvij. N
dicit: ꝙ Epicurus philosoph⁹ de
spiciebat eos qui videbant phari
fictis verbis. Nam cũ aiaduerte
ret: hominez pudore amisso im
portuna industria: corruptis mo
ribus audacẽ confidentẽ lingua
ceteraq3 omnia preter animũ cu
rantem: huiusmodi. s. hominem
vituperabat. vnde declinabat ver
bis suis litteras atq3 doctrinas

philosophie:cum in hominē fal/
sum atq3 degenerē:tanq̄ in vas
spurcum atq3 pollutum influxis/
sent verti:mutari:corrumpi:⁊ vri
na3 fieri.aut si quid ē vrina spur
citius.Quasi dicat fieri fetidum
⁊ sordidum.hec ibi.Multu3 er/
go tales despiciebat.Et de talib9
Tulius.ij.tus.q.vbi ait.Quotus
enim quisq3 philosophoru3 inue
nitur:qui moratus ita est animo
ac vita constitutus vt ratio postu
lat:qui disciplina3 suam nō ostē
tationem scientie sed legem vite
O putet.Sequitur.Est videre nō/
nullos pecunie cupidos ⁊ glorie
multos libidinum seruos vt cu3
qualitate vite pugnet oratio.Et
hoc turpissimum est.Et pōit ex/
empla.vt enim si grāmaticu3 se
professus:barbare loquatur:aut
qui vult:se musicum haberi:ab/
surde canat:sic turpior fit qui in
officio cuius vult esse magister
labitur:artemq3 vite professus de
clinat in vita.hec ibi.Reprehen
sibile ergo fuit apō philosophos
profiteri vita3 philosophicam:⁊
non viuere ſm eam.

¶ Capitulum quintum.Quin/
tus modus est de ordinatiōe vir
tutum vmbraticarū concomi/
tantium.

Item contingit abuti phi
losophia ob abusionem
virtutu3 concomitantiū
eam:quia philosophia est studiū
virtutis:vt habitum est.s.Quā/
do ergo non ordinatur ad debi/
tum finem qui est etia3 finis bō P
ni:magna est abusio:s3 seruit aut
voluptati aut hūane laudi ⁊ glo/
rie:aut proprie complacētie:aut
presumptuose de se estimationi.
Sicut nobiles philosophi:ad ta/
lium confusionem:⁊ reprehēsio
nem depinxerunt tabulam:in q̄
virtutes deseruiebant voluptati
vel vaneglorie:vel proprie com/
placentie:vt habitum est.s.partē
prima.

¶ Capitulum sextum.Sextus
modus est vanitate curiositatū.

Item:cōtingit abuti phi
losophia curiositate inue
stigandi:⁊ inquirēdi:in/
vtilia.vt enim dicit Augu.de vti
litate credendi:studiosus ⁊ curio
sus vterq3 agitur magna cupidi
tate noscendi.Curiosus aute3 re
quirit ea:que nihil ad se attinent
idest ad eius vtilitatem.vnde cu
riositas est studium perscrutādi
ea que scire nulla est vtilitas:ait Q
Anselmus de similitudinib9 post
principium.Ideo.i.thi.ij.Stul/
tas ⁊ sine disciplina questiōes de
uita.Nobiles ei3 philosophi phi
losophiam direxerunt ad moru3
correctionem vt habitum est.s.

¶ Capitulum septimum.Septi
mus modus est cumulatione li/
brorum in eis confidendo.

Item:cōtingit abuti phi
losophia:minus ea3 cor
di incorporando:nec ea3

aut eius precepta memorie reti/
nendo: sed labores cumulando:
ꝛ in eis ꝛ aliorum dictis confidē
do. Sen̄. epl'a. xxxiiij. Turpe ē se
ni: aut prospicienti senectutem: ex
R commentario sapere. hoc zenon di
xit Tu quid? Hoc cleātes. Quid
tu. Sequit̄. De tuo ꝓfer. ꝛ istos
nunq̄ȝ aut semper iterpretes sub/
aliena vmbra latentes: nihil pu/
to habere generosi. nunq̄ȝ ali/
quando ausos facere q̄ȝ diu di/
dicerūt. Et post. Omnibus ve/
ritas non est occupata. Mul/
tum enim ex illa futuris relictuȝ
est. Quasi dicat. Nō debet philo
sophus esse contentus tantum
dictis aliorum: nec in libris confi
dere, quin laboret: ad ampliora
inuenienda. vt enim dicit Boe.
de disciplina scolariuȝ circa me/
diuȝ. miserrimi est ingenij semp
inuentis vti: ꝛ nunq̄ȝ inueniēdis
ꝛ ponit exempla. De illo scilicet q
omne magistri sui verbum qua/
S ternis exarabat: ꝛ sic proferebat.
Nec tamen intelligendum: esse
vituperabile dictis sapientuȝ in/
niti: sed ꝙ non confidat qs in ta
libus aut in scriptis: quin sciat ꝓ
ferre etiaȝ sine illis. Sen̄. viij. de
bene. c. i. Solet plus prodesse: si
pauca precepta teneas: sed ea in
promptu tibi sint ꝛ vsu: q̄ȝ si mul
ta didiceris: ꝛ ea non habes ad
manum. vbi ponit exempluȝ de
luctatore: de q̄ non refert q̄ȝ mul
ta sciat: sed q̄ȝ victorie satis est.

¶ Capitulum octauū. Octauus
modus est pompositate verboꝝ
sine operibus.

Tem contingit abuti phi
i losophia: sectando ver/
ba absq̄ȝ correctione vite
ꝛ operis. Sen̄. epistola. cx. Noui
mus quosdam qu i multis apud T
philosophum annis persederūt:
sed nec colorem duxerunt. Se/
quitur. Quidam veniunt, vt au/
diāt nō vt discant. Sicut in thea
truȝ voluptatis causa ad delectā
dum aures oratione: vel voce:
aut fabulis. ꝛ post. Sic ista disca
mus, vt que fuerūt v̉ba sint ope/
ra. Nullos omnino pei⁹ mereri
estimo de omnib⁹: q̄ȝ q phiam
velut aliquod artificium venale
didicerunt: q aliter viuunt q̄ȝ vi
uendū esse precipiunt. Talis pre
ceptor non potest plus prodesse
q̄ȝ gubernator in tempestate nau
fragabundus. Et ibi bene. ꝛ epl'a
cviij. Quēadmodū oium rerū:
sic lr̄arū intēperantia laboram⁹.
Non vite sed scole discim⁹. Idē
epistola. xxxv. An vere audieris
an vere dixeris effectum proba
Turpissimum enim est quod no
bis solet obici. verba nos philo/
sophie non opera tractare. Ideo
ethi. iiij. Uerum in actionibus ex
operibus iudicatur: ꝛ sermones
consonantes operibus accipiēdi
vbi comētator dicit: ꝙ res faciūt V
credibiles sermones non econ/
uerso. ꝛ ibi ante dicit: ꝙ actiōes

sunt credibiliores sermonibus ī passionibus ⁊ actionib⁹: ⁊ cū dissonāt sermones ⁊ actiones interimunt verbuȝ. cū vo ꝯsonāt ꝓuocant audiētes. Si ergo dict̄ modis contingit abuti phia hūana: caueāt ꝓfessores phie diuine: ne ea modis ꝯsilibus abutantur.

¶ Decia pars. De locis in quib⁹ floruere studia phie.

¶ Caplm primū. De illoꝝ tēporum felicitate.

Ultimo videnduȝ est de locis ī qbus floruerunt studia philosophie. Unde Alex. nec̄ li. de naturis reruȝ O felicia antiquoruȝ tempora in quibus ipsi Imperatores mūdū subastantes seipsos philosophie dederunt: vt pȝ. s. de Alexandro de Julio Cesare: d Ptholomeo rege egypti qui fuerūt studiosi sapientie. Et sicut ait ibi: cuiuslibet regni gloria creuit in imensū q̄diu artiū ingenuarum in ipso floruerunt studia. Qui hostes: illi⁹ regno restiterunt: vt pȝ de grecia quādo floruerūt Athenis studia de Roma: de gallia: ex quo floruerunt ibi studia. Victoria eniȝ militie ⁊ gloria philosophie quasi simul concurrerunt. Et merito: qȝ philosophia docet: iuste ⁊ recte regnare. Per me inquit sapientia reges regnant: prouer. viij. ⁊ de hoc. s. parte. i. Et sic dicit Alexander nec̄ Abraā in egypto docuit quadriuium. ⁊ sub tāto doctore multi mathematicis inuigilantes disciplinis: in nobiles euaserunt philosophos. Deinde Plato descendit in egyptum Pictagoras ⁊ alij philosophi vt dictuȝ est. s. Deinde cepit grecia nobilitari philosophoruȝ frequētia: ⁊ consecrate sunt Athene dee sapientie.

¶ Caplm scdm. De Athenis ⁊ eius nobilitate ac noīe.

Et de hoc Aug. xviij. de ci. c. viij. dic. ꝙ minerua tanq̄ dea colebatur regnante Athenis Cycrope: sub q̄ ipsam vel instauratam ferunt vl conditam ciuitateȝ. Nā vt Athene vocarentur: quod certe nomē a Minerua est: hanc causā Varro indicat prout dicit Augu. ibi: c. ix. recitans fabulosam hystoriā di. ꝙ cum illic repente apparuisset oliue arbor: ⁊ alio loco aq̄ eruppisset. misit rex ad Apollinem delphicum ad sciscitandū quod essȝ faciendum. Ille vo respondit: ꝙ oliua Mineruam significaret: aqua vo Neptunum: ⁊ esset in ciuium potestate: quo illorum nomine ciuitas vocaret. Tunc conuocata multitudine vtriusq̄ sex⁹ mos enim erat: ꝙ femine conuocarent ad ferendum suffragium: mares pro Neptuno: femine ꝓ Minerua tulerūt sententias. Et qȝ vna plus inuenta est femina: Minerua vicit. Tunc neptun⁹

iratus marinis fluctibus estuans
terras Atheniensium depopu//
latus est. Spargere enim aquas
latius demonibus non est diffici
le. Cuius vt iracundia placaret:
triplici supplicio sunt affecte mu/
lieres.s.vt nulla vlteriꝰ ferret suf
fragia: Et nullus nascentiuꝫ: ma
ternum nomen acciperet: ꝛ ne
qs eas Athenas vocaret. Ita il
la ciuitas mater ꝛ nutrix liberali
um litterarum: ꝛ tot tantorumqꝫ
phorum: qua nihil habuit grecia
clarius atqꝫ nobilius nomen ac/
cepit ꝓut dicit auctor ille.h Au/
A gu. De nobilitate autem huiꝰ ci/
uitatis: ꝛ dispositione Ethicꝰ phi/
losophus. cuius librum transtulit
Hiero. ait circa medium: se dis/
putasse cum philosophis quinqꝫ
annis.s. Athenis: ꝛ ibidem eam
i. greciā paterna viscera: ꝛ mater
na vbera nūcupauit. Meīa mu
nita mare floridum. cuncta mel
lis flumina: riuuli seminibus con
sitis stipiti herentia: coma: arbu/
sta ꝛ nemora viatica ornata: ma
la punica: colles eminentes: ꝛ sic
de alijs q̄ enumerat ibi. Et huic
cōsonat quod dr̄ in vita bti Dio
nisij: Ubi loquitur de situ Athe/
narum: ꝛ eaꝫ appellat paterna vi
scera: ꝛ materna vbera: Miner
ue consecrata: ꝛ ipsius de nomie
nomen assecuta. Hec ciuitas pri
ma cunctarum vrbium leges cō
didit: ꝛ alijs iura tradidit vel mu
tauit. Solon eni cōdit leges Athe
niensibus: vt habitum est supra
parte.iij. Et de hac ciuitate ꝛ eiꝰ
situ in pte Solinꝰ.li.iij. ꝛ Pap.
similiter ꝛ magister hystoriaruꝫ
super actus apostolorum.c.xviij.
vbi loquitur de aduentu Pauli B
Athenas: ꝛ disputatione cuꝫ phi
losophis. In illa fuit Dionisiꝰ in
fulatus toga philosophica: prout
dicitur in vita eius: ꝛ conuersus
a Paulo. ¶ De multitudine aūt
liberalium artium que ibi doce/
bantur recitat Boetiꝰ de discipli
na scolarium post medium. Ubi
loquitur de illo qui sibi ostēdit lo
ca studiorum. Hic inquit vigent
chaldeoruꝫ presagia.i. diuinatio
nes: hic Ptholomei.s. Astrono
mi non latens gloria: hic Aristo
telis sincera veritas: hic Plato/
nis probata diuinitas. hic zeno/
nis concretio: hicꝰ Pictagore ꝓ/
missio. ꝛ sic de multis q̄s sic enu
merat. In his Athēis erat Ario
pagus.i. pagus Martis. ex quo
Ariopagite: appellati sunt curia/
les vrbis eiusdem. Et de origine C
huius nominis Aug. d ci. vbi.s.
c.x. De quo i Cōmuniloquio vel
dicebatur vicꝰ Martis: vbi erat
templum Martis: qa illi vicos
nominabant adijs quos colebāt
prout dicitur in hystoria sup actꝰ
vbi.s.

¶ Capitulum tertium: De con/
suetudine ciuitatis in repellendo
impatientes ꝛ proteruos a studio
ciuitatis.

a D portum huius ciuitatis sedebat senex ad obiurgandum volentes intrare: vt ibi philosopharent: Et si videret in eis signa impatientie: eos repellebat: si videret contraria: admittebat. Et de hoc in vitis patrum ante fi. vbi dicit: q quidam philosophus moriens: filiū suū alteri cōmendauit. Qui prouectus adulterauit vxorem nutritoris. Cuius scelere cognito: eiectus est: sed penitenti et redeunti dedit p̄rio i pnia vt eēt cū illis danat9 q deponebāt metalla in flumina cui redeūti p9 tres ānos dixit Iterū vade p aliōs tres annos: et da mercedes: vt iiurias patiaris. Qd et fec: Et tūc misit eū Athenas: vt phiam disceret. Erat aūt ad portas ciuitatis philosophus senex et intrantes contumelijs afficiens: iniuriauitq3 illum iuuenē Qui cu3 esset iniuriat9: risit. Cui senex. Quid est hoc. Ego tibi dico iiurias: et tu rides? At ille. Nō vis vt rideam: qui tribus annis mercedes dedi: vt iniurias paterer: et eas mō grat patior? Propterea ob hoc rideo. Cui senex ait. Ascende et ingredere ciuitatem hec ibi: Nobilis ergo fuit illa ciuitas: et illustres in ea philosophi: et varia studia: et ordinatus studendi modus: ac pacificus: ex q nō admittebantur ad vacandū philosophie nisi patiēter iniurias sustinentes. Et merito: q2 vt di. Augu. in tractatu de patientia. Patientia est comes sapientie: nō famula concupiscentie: non inimica innocentie.

D

E

F

C Capl'3. iiij. de arrogātia phorū illi9 ciuitatis et de ꝯditione legū.

I Icet aūt eēt tam nobilis ciuitas: et ta3 nobilia studia ibi essent. quia tamē non fuerunt illuminati lumine fidei: euanuerūt multi in cogitationibus suis sicut et alij philosophi inflati scientia humana et curiosa ad audienda noua et vana. Athenienses enim: ad nihil aliud vacabant nisi aut dicere: aut audire aliqd nouū: Act. xvij. c. Et d hac ciuitate Trogus pompeius li. ij. multum dicit. Unde ait: q vrbē minerue consecrauit Amphitriades et nomē Athenas dedit. Sequitur. Ciuitati nulle leges: quia libido regū pro legibus erat. Eligitur Solon vir iusticie insignis qui velut nouam ciuitatem legibus conderet: vt dictum est sup̄ De his etia3 Ual. li. v. c. iij. Cum equissima iura: et iniquissima haberēt ingenia: maluerūt: morib9 suis q legib9 vti. Et. c. iiij. Fuit dictū eis q Athenienses qd sit fctū sciunt: sed illd facere negligunt.

G

C Capl'm quintū. Qualiter Rome floruerunt studia.

b Einde Romanis mundum subastantibus: floruerunt studia Rome et in italia. Unde et Italicum gen9

H

phorum : auctorem habuit Pi
ctagoram: vt dictum est.s. Et phi
losophie vacabant etiam Impe
ratores. Julius enim Cesar polu
it magna sapia: prout legit li. de
vita Cesarum. Et Cato optim⁹
orator: ⁊ optimus Imperator ait
Solinus li.i. Unde ⁊ Rome se-
natores multi fuerūt magni phi-
I losophi: ⁊ ibi floruerūt latini phi
losophi: sicunt Tulius Uirgilius
⁊ sic de alijs. Ibi eniz docuit Au
gu. rhetoricam prout ipe ait li.v.
confes. Sedule inquit agere cepe
ram propter quod veneram: vt
docerem Rome artem Rheto-
G ricam. ⁊c.

¶ Capitulum sextum. De trans
latione studij vsqȝ Parisium: ⁊
q̊ tempore: ⁊ a qb⁹ trāslatuz sit.

Einde regnante magno
Carolo: cepit florere stu
diū parisius vt enim le-
gitur in tractatu q dr Speculuz
K Aquilinus: de Roma studiū pa
risius transtulit: qd fuit illuc trās-
latuz a Romanis de grecia. Fue
runt aut quattuor fundatores hu
ius studij.s. Rabanus. Alcuyn⁹:
Claudius: ⁊ Joannes Scotus:
Et vt ibi recitatur: in cronicis
metropolis Arelatensis dr: qp ca
put aureum statue. de qua Daū.
ij. Per Carolum magnum ere-
xit deus in francis. Qui cū regna
ret: ⁊ studia litterarum deessent:
H ⁊ in obliuione essent: ⁊ cultura di
uinitatis teperet: contigit: duos
Scotos d̄ hybernia monachos
cum mercatoribus Britānis ad
litus Gallie deuenire in seculari L
bus ⁊ sacris lr̄is eruditos. Qui
cum nihil venale ostēderent ad
turbas conuenientes cā emendi
clamare solebant. Si quis ē aui-
dus sapientie: veniat ad nos: ⁊ ac
cipiat eam. Nam apud nos ē ve
nalis. Et sic sepe factum est. ⁊ ali
is putātib⁹: illos eē insanos. ve-
nit hoc ad aures regis: vocatiqȝ
sunt ad regem. A quibus cū que
reret: an haberent sapientiaz: res
ponderunt: se habere illam. ⁊ in
nomine domini digne querenti-
bus: inquiunt eaz dare parati si
mus. Quo querente: quid ꝓ ea
peterent: responderunt: se pete-
re tria.s. loca opportuna: animas
ingeniosas: ⁊ illa sine quibus vi
ta ista trāsiri nō pōt.s. alimenta: M
⁊ quib⁹ tegamur. Tunc rex gau
dio repletus: vtrunqȝ secum reti
nuit. Et postea cum iret ad bella:
vnum nomine Clementem pari
sius residere fecit: nobilesqȝ sibi
pueros cōmendauit: ⁊ vt erat ne
cessarium victualia ministrari ꝑ
cepit. habitaculis ad habitandū
opportunis deputatis. Alterum
v̓o duxit in Italiam. Cui mona
sterium sancti Augu. iuxta Cinē
sem vrbem delegauit: vt qui adi
scere vellent possent agregari ad
eum. Hoc audito.s.qp rex gratā N
ter susciperet sapientes ⁊ viros re
ligiosos: venit Alchuynus cuz so

cijs ad eum in omnibus scriptu/ris exercitatus vtpote Bede di/scipulus. Quem rex secum vsq̧ in finem retinuit nisi cū ad bel/la iret: dedítq̧ ei abbatiam beati Martini: vt quādo rex esset ab/sens quiesceret: ꝛ ad se confluen/tes doceret. Et sic frāci equati sūt Romanis ꝛ Athenienſibus. s. q̊ ad studiorum gloriā in phīa ꝛ arti/bus liberalibus. hec ibi. Et d̄ his in parte Helynandus in croni/cis suis etiam dicit.

¶ Capl'm septimum. De nomia/tione illius ciuitatis.

De ciuitate v̄o parisiensi ꝛ eius studijs Boetius libro de disciplina scolari um post principium. In ciuitate inquit Julij que parisius dicebat multas artes mendicare perspe/ximus. ꝛc. vbi ait expositor. q̄ Ju/lius Cesar ampliauit parisi⁹ non fundauit: Erat enim tunc tempo/ris castrum quoddā Iseos. s. cu/iusdam dee. que in ea Isis cole/batur: qd̄ nūc Meldunum dicit situm in medio Secane. ciuitas autem Parisiensis erat sita si/militer in medio Secane Idō di/cebatur par Iseos. i. par Isidi. s. illi castro quod Iseos dicebatur: Postea āpliata est: sicut nūc pꝫ

¶ Cap. viij. De ydoneitate illi⁹ ciuitatis: ꝛ loci ad opus studētiū.

Quam v̄o apta erat vacā/tibus studio: legitur in vi/ta sancti Dionisij: q̄ pa/risiorū ciuitas vt sedes regia nō/bilif polebat: q: erat salubris ae/re: iocunda flumine: fecunda ter/ris: arboribus nemorosa: vineis vberrima: constipata populis: re/ferta cōmertijs. ac varijs comea/tibus: vnda fluminis circumflu/ente hec ibi. Ob loci ergo ameni/tatem: patrie fertilitatē: regni pa/cificam tranquillitatem. ꝛ regū ꝯsuetā pietatē ordinate aprouidit vidit deus q̧ ibi studia sapientie lia florerēt.

¶ Capitulum nonum. De vati/cinio Merlini de trāslatione stu/dij vsq̧ Oxonas. Et i hoc finis huius collationis.

Sicut autem ait Alex. ne q̄ꝫ vbi. s̄. iuxta vaticiniū Merlini: vigent studia ad vada bouum in anglia tem/pore suo ad partes hybernie trā/situra. Laudāda ergo: ꝛ omni af/fectu preconizanda diuina boni/tas: que reuelauit gentibus veri/tates que dicte sunt: ꝛ dd̄it eis sal/tem gratiam gratis datam: ꝛ vir/tutem agēdi que dicta sunt. Hec autem collecta sunt ex dictorum philosophorum vitis: ꝛ dict̄ mo/ralibus: ac exemplis imitabilib⁹ eorundem: vt philosophātes ve/raciter in diuina sapientia: imitē/tur eos in predictis. ꝛ habeant in v̄itate qd̄ illi hēbāt in vanitate: ꝛ ne gloriēt̄ si fecerit talia ob dei amorē ꝛ honorē ad populi chri/stiani edificationem: animarum

salutem: ⁊ glorie eterne assecutio nem qualia illi fecerũt ad glorie mundane vanitatem ⁊ humanã ostentationem: exteriorem hone statem: vel veritatis de cognitio/ ne rerum cui studebant amorem Quasi enim sic arguit Aug. v. d ci. c. xij. loquens de Romanis: q mira egerunt ⁊ sustinuerũt. Ve teres inquit Romani: laudis aui di: pecunie liberales erant. ingen tem gloriã: diuitias honestas vo lebant. Hanc ardentissime dile/ xerunt. Propter hanc etiã mo ri non timuerunt Et. c. xviij. enu merans predictos Romanos: re citat eorum facta egregia: ⁊ mira bilia: ⁊ arguit quasi modo iaz di/ cto.

Auctoris humilitas

Si qs vo digneẽ hec col lecta ruditer: respicere: memor sit aliquorũ pho rũ dicta sua pri⁹ tradidisse ruditer sequẽtes vo philosophi artificia liter ordinate: subtiliter: ⁊ ornate tradiderũt: que illi pri⁹ min⁹ artifi cial'r ⁊ min⁹ vtiliter. ⁊ charitatiue corrigat min⁹ bñ dcã: ordiet cõ/ fuse, plata: suppleat q̃ desunt: su/ peraddat que alijs prosint: ad il/ lius honorem: in quo omnes the sauri sapientie sunt ⁊ scie q solus illuminat oẽm hoiem venietem in hunc mũdum. Jo. i. ⁊ hec ad presens sufficiant de p̄dictis.

Finis compendiloquij.

¶ Incipiunt capitula Breuiloquij de philosophia siue sapiētia sanctorum ab eodem fratre Joanne valensi editi.

¶ Huius Breuiloquij quod est de sapientia sanctorum sunt octo capitula. videlicet.

¶ Primum est: quid est sapientia diffinitiue.

¶ Secundum: de sapientia put dicitur in malo: ꝛ qualis est illa: ꝛ quot modis dicitur.

¶ Tertium qualiter sapientia q̄ consistit in rerum cognitione est dirigenda ꝛ ordinanda.

¶ Quartum: que sit sapientia sā ctorum proprie dicta.

¶ Quintuȝ quot modis dicitur.

¶ Sextum: Qualis est sapientia sanctorum.

¶ Septimum: vbi inuenitur sapientia: ꝛ a quibus.

¶ Octauum: De supereminentia sanctorum sapientum respcū mundanorum in vita ꝛ opibus.

¶ Incipit Breuiloquium. De philosophia siue sapientia scōꝝ.

Uȝ vani sint oēs homines in quibus non est sapientia dei. Sap. xiij. lȝ in ꝑori tractatulo fuerunt aliqua collecta d̄ vita philosophorum gentiliuȝ: ꝛ eorum dictis atqȝ exemplis: qa tamen non fuit in eis scientia d̄i vera: nec gratias egerunt ipi sūmo creatori qui reuelauit illis ea que nouerunt: euanuerunt in cogitationibus suis: ꝛ dicentes: se esse sapientes: stulti facti sunt ro. i. Stultus enim factus est homo a sapientia sua Hiere. x. ideo expediens videtur: aliqua colligere de philosophia siue sapiētia sanctorū: qui veri fuerūt philosophi ꝛ vera philosophia illumiati. philosophari enim est amare deum etiam ſm Platonem: ait Aug. viij. de ci. c. viij. Et quia facti fuerunt veri dei amatores: idō ꝛ veri philosophi. vnde in laudeȝ iusti dr̄ sap. x. Dedit illi sapientiaȝ sanctorum. hec enim est scientia aie qua anima illuminatur vera illuminatione: de qua puer. xix. vbi non est scientia anime non ē bonum. Et qꝛ in precedenti tractatu prosecutio facta est de philosophia sub nomine philosophie. idō hic de ea prosequetur sub nomie sapientie: que merito dicitur sciētia sanctorum. philosophia enim est amor sapientie: ꝛ ita sapientia ipsa dicit maiorem perfectionem q̄ philosophia vi nominis. vna tamen sepe pro alia ponitur ꝛ sumitur. Quia v̄o. sapientia aliquā do sumitur in bono: aliquando i malo in scriptura. ¶ Ideo prio videndum est: quid sit sapientia in cōmuni diffinitiue vel descriptiue: ꝛ inq̄tum dicit id quod est

cognitionis vel noticie. Et quia hec sapientia est recte dirigenda. ¶ Secūdo de sapientia vt sumitur in malo. Nam hec est excludenda et cauēda. ¶ Tertio de sapientia prout sumitur in bono q̄ est appetenda. et inquirēda: que est phīa sanctorū.

¶ Capitulum primum. Quid sit sapientia.

Z Apientia eniz dicitur ab eo qd̄ est sapere: ait Augu. xij. de ci. c. ij. Et quia sapere aliquando ꝯtingit in malo: aliquando in bono: ideo sapientia sumitur sic. et sic. Diffinitur autem vel describitur sapientia in cōmuni: et inq̄ʒtū est speculatiui intellectꝰ multipliciter. Est. n. sapientia cōprehensio veritatꝭ rerum que vere sunt: et q̄ sui imutabilitatem sortiuntur: ait Boetius primo Arismetice: et Gundisalinus libro de anima idem. ¶ Itē sapientia est rerum diuinarum et humanarum scientia et cognitio ait Tulius. iiij. tuscula. q. ¶ Uel sapientia est proprie rerum diuinaꝝ agnitio. ait Macrobius li. primo. ¶ Siue veritas scientie rerum sempiternarum ait Gundisalinus de ortu scientiaruʒ. Et concordat cum Augustino q ait xij. de trinitate in fi. ꝙ sapientia ē rerum eternarum intellectualis cognitio: vel sapientia est honorabilissimorum scientia: ethicoꝝ vi. vel sapientia est nosse diuina et humana: et eorum causas: ait Sen̄. epistola. xciij. vel sapientia est: semper idem velle: et ideʒ nolle: ait idem epistola. lvi. Diffinit auteʒ multis alijs modis diuersis prout non solū illuminat aspectū: sed prout dirigit et informat affectum: vt patebit infra.

¶ Capitulum secundum. De sapientia prout sumitur in malo.

E T quia sapientia aliquando sumitur in malo: vt dictum est: quia est sapiētia terrena: animalis et diabolica que non est desursum Jaco. iij. q̄ est declinanda et cauenda a sanctis: licet in ea glorientur sapientes mundi: de qua bene Grego. moral. x. exponēs illud Job. xij. Deridetur iusti simplicitas. Huius mundi inquit sapientia ē: cor machinationibus regere: sensuʒ verbis velare: que falsa sunt. vera ostendere. hec nimirū prudentia vsu a iuuenibus scitur: hec a pueris precio discitur. hanc q sciunt: ceteros supbiēdo despiciūt: hanc qui nesciunt: subiecti et timidi in alijs mirantur: quia ab eis: hec eadem duplicitas iniquitatꝭ nomine palliata diligitur: dū mētis peruersitas vrbanitas vocat. Hec sibi obsequētibus precipit: honorū culmina querere: adepta temporalis glie vanitate gaudet irrogata ab alijs mala multiplicius reddere: cum vires suppetunt: nullis resistentibus crede-

re:cum virtutis possibilitas de// est:quicquid per malitiaꝫ exple/ re non valet. hoc in pacifica bo nitate simulare. Hec ibi. Et hec
B sapientia mūdana: vel est ad ma lignandum siue nocendum alijs qb⁹potest verbo vel facto. Hie. v. Sapiētes sunt: vt faciāt mala: bene autem facere nesciunt. Vel est ad voluptandum ꝛ delectan dum in delitijs carnalibus. Et iō dicitur prudentia carnis ro. viij. prudentia carnis: mors est. Vel est ad querenda lucra ꝛ ꝯmoda mundi:ꝛ honorum culmina. Fi lij enim huius seculi:prudentio/ res filijs lucis in generatione sua sunt. Luc. xvi. Et hec omnes: n̄ sunt de sursuꝫ:sed deorsū. ❡ Et
C prima pōt dici dyabolica. ❡ Se cunda aialis. ❡ Tertia terrena.
❡ Capitulum tertium. Qualiter
A sapientia que cōsistit in cognitio/ ne rerum est dirigenda ꝛ ordi/ nanda.

P Rima auteꝫ sapientia. s. que consistit in reruꝫ co gnitione: dirigenda est ꝛ ordinanda ad finem debitū. Nā est ea abuti: tumore superbie in/ flādo. Scientia eniꝫ inflat. i. cor. viij. sicut cib⁹ indigest⁹. Ait enim Ber. sup Cant. omel. xxxvi. Si/ cut cibus indigest⁹ q non habet decoctionem generat humores malos. ꝛ corrūpit corp⁹: Si vō digestus fuerit:nutrit:sic scientia in stomaco memorie ingesta: si n̄ sit charitatis igne decocta: hu mores malos generat. Mali. n.
D humores: sūt mali mores. Et h̄ scientie inflatio deicit dum extol/ lit. Obstaculū enim veritatis: tu mor mentis: quia dū inflat obnu bilat: ait Grego. mor. xxiij. super illud Job. xxxiij. Hoc est in quo non es iustificat⁹. ❡ Item con/ tingit: ea abuti. de ipsa presumen do ꝛ estimando habere maioreꝫ sapientiaꝫ q̄ꝫ quis habeat. Job. xxviij. Non audebūt contempla ri omnes q sibi videant sapiētes vbi mora. xxvij. in fi. Grego. ait
Contemplari sapientiam dei nō E possunt q sapientes sibi vident: q: tanto ab eius luce longe sunt. q̄ꝫto apō se humiles sunt. Et ibi bene de hoc Math. xi. Abscon disti hec a sapientib⁹ ꝛ prudenti/ bus. ꝛc. ❡ Itē contingit: ea abu/ ti: ad sciendum inutilia curiosi⁹ laborando: turpiter vendendo: vel inaniter exteri⁹ gloriando: ait Ber. sup Canti. vbi. s̄. Qui inqt apostol⁹ putat aliquid scire: stul/ tus fiat: vt sit sapiēs. i. cor. iij. Nō
F probat apostolus multa scienteꝫ si moduꝫ sciendi nescierit scilicet vt sciat quo ordine: quo studio: quo fine: queqꝫ nosci oꝫ. Quo or dine: vt id prius quod maturius ad salutem. Quo studio: vt id ar dentius qō vehementi⁹ ad amo rem. Quo fine vt non ad huma nam gloriam: aut curiositatem: aut simile: sed tantum ad edifica

tionem sui ꝛ proximi. Sunt eniꝫ qui scire volūt vt sciant: ꝛ turpis curiositas. Sunt qui scire volūt vt sciantur: ꝛ turpis vanitas. sūt qui scire volunt: vt scientiam vēdant pro pecunia vel honoribus ꝛ turpis quest⁹. Et sunt qui scire volunt: vt edificent. ꝛ hoc ē charitas. hec Ber. Sicē ergo philosophi nobiles ordinauerunt phiaꝫ ad moruꝫ correctionem: ꝛ philosophati sunt propter finem boni ꝑm Augu. viij. de ci. vt. s̄. habitū est in precedenti tractatu: ita philosophi fideles multo magis debent: philosophiam diuinam: siue sapientiam celit⁹ dataꝫ ordinare ad predicta: ꝛ ad gloriam dei: non presumendo de sapientia: nec extollendo: ne stulti habeātur apō deum. Dicentes eniꝫ: se
G esse sapientes: stulti facti sunt ro. i. vt dictū ē. vt. n. dicit Gre. mor. xviij. sup illō Job. xxx. Filij stultorum. ꝛc. Tanto quis ampli⁹ interius stult⁹ fit: q̄to conatur exterius sapiēs videri. Peribit. n. sapientia a sapientibus: ꝛ intellectus prudentiū abscondet Isa. xxix. ¶ Item ex quo philosophi nobiles nolebant profiteri se esse sapientes sed philosophos idest sapientie studiosos: qꝛ arrogantissimum erat: se sapientem profiteri: vt dictū est in precedenti trac-
H tatu ō Pictagora: ꝛ Socrate q dicebat se nihil scire: ꝑsumptuosum est aliquibus minus scienti bus iactare: se sapientes esse. Iō ꝑm consilium Apostoli. i. cor. iij. Si quis videt inter vos sapiens esse: stult⁹ fiat: vt sit sapiens. Ubi Grego. moral. xxvij. Si veraciter sapientes esse: atqꝫ ipsam sapientiam contemplari appetimus: stultos nos humiliter cognoscamus. Derelinquam⁹ noxiam sapientiam: discam⁹ laudabilem fatuitatem. vnde ꝛ zacheus cū nō
I posset videre iesū pre turba: ascēdit arborem sicomorū: vt eū videret. Luc. xix. Sicomor⁹ enim ficus fatua interpretat: qꝛ q mundi stultitiaꝫ humiliter eligunt: sapientiam dei subtiliter cōtemplātur ait ibi Grego. vbi bn̄ de hoc Cum magna ergo discretiōe est hec sapientia dirigēda: ꝛ ordinānda: recte ea vtendo: ꝛ abusioneꝫ omnem precauendo. ¶ Itē est sapientia ad seducendum erroribus: ad quam cauendaꝫ monet Apostol⁹ col. ij. Uidete: ne quis
K vos seducat per philosophiaꝫ: ꝛ inanem fallatiam: ꝛ omnis talis sapientia est omnino extermināda: qꝛ non patitur se cum sapientia diuia: sicut nec cū stultitia ve-
M ra prout dicit Gre. mor. xviij. super illud Job. xxviij. Abyssus dicit: non est in me scilicet sapientia. Quia iniqua mens duꝫ se eē sapientem carnaliter appetit stultam ad spiritualia se ostendit. Et ibi bene de hoc.

¶ Capitulum quartum. Que ē

sapientia sanctorū proprie dicta:
q Ue ṽo est sapientia philosophoꝝ fideliū ⁊ recte viuentiuꝫ: ac ea vtentiū: explicat bene Grego. moꝛa. x. super illō Job. xij. Deridetur iusti
L simplicitas. Justoꝝ inquit sapiētia est: nihil per ostentationē fingere: sensum verbis aperire: vera vt sunt diligere: falsa deuitare:
I bona gratis exhibere: mala libētius tolerare: q̄ȝ facere: nullaꝫ iniurie vltionem querere pro veritate: contumeliam lucrum putare. Sed hec iustorum simplicitas deridetur: qꝛ a mundi sapientibꝰ: puritatis virtus fatuitas creditur. Hec ibi. Nihilominus sapientia fideliū describitꝰ siue diffinitur a sanctis multipliciter. Sapientia enim est veritas qua cernitur ⁊ tenetur summum bonuꝫ ait Aug. ij. de libero arbitrio. vel sapientia est recta via: ad veritatem ducens: ait Aug. ij. ꝯ Achademicos. vel sapientia est motꝰ
K animi quo se ipse librat: vt neqꝫ excurrat in nimium: neqꝫ ita illud quod plenum est coarctetur
M ait Aug. de beata vita. vel sapientia est regimen vite humane. ait Augu. de li. arbitrio. Et ibidem. Sapiens est q in regno mentis: omnis libidinis est subiugatione pacatus. Et Aug. de vtilitate credendi. Sapiens est: cui inest q̄ȝta homini sapientia inesse potest ipsius hominis deiqꝫ firmissime percepta cognitio: atqꝫ huic cognitioni vita moresqꝫ congruentes. Et ibidem. Sapiens est qui N
ita deo mente coniunctꝰ est: vt nihil interponatꝰ quod separet. Uel sapiētia est amoꝛ boni: siue sapoꝛ boni Aug. de spiritu ⁊ anima. c. viij. Cui cōcoꝛdans. Bernardꝰ super Cant. omel. lxxxv. ait. Sapiētia est amoꝛ veritatis: ⁊ sapoꝛ boni. Ipsa enim oꝛdinat: delibe rat: ⁊ moderatur. Et omelia. 50. Sapientia est: per quam res sapiūt vt sunt: ⁊ sapiens est: cui res sic sapiunt: ⁊ res diligit sicut sunt diligende: Uel sapientia est: insipientiam agnoscere. Que quidē sapientia est de munere dei: ait idem omel. xx.

¶ Capitulū quintū. Quot modis dicitur sapientia.

e Icet autem sapientia fidelium sic dicatur: ⁊ etiā alijs modis descriptiue a sanctis: nihilominus dicitur determīatiue varijs modis. Est. n. sapientia fideliuꝫ veritas fidei indubitata. Job. i. Boues arabāt: O
⁊ asine pascebantur. Ibi moꝛ. ij. Gre. ait. Sapientia nostra fides est: ꝓpheta attestante: nisi credideritis: nō intelligetis. Jsaye. vij. ꝭm aliam litteram. ¶ Iteꝫ secūdo modo dicitur sapientia feruida charitas: q̄ illuminat: ait Hugo libꝛo. iij. de archa Noe. Charitas inquit est sapiētia: quia per eam gustamus deum: ⁊ gustādo

cognoscimus. Gustate inquit & videte. Qui enim diligit: in lumine manet. i. Jo. iij. ¶ Tertio modo dicit sapientia pietas siue cultus dei: ait Augu. xiiij. de ci. in fi. Et idem epistola. xxxiiij. & de spū & anima vbi. s. Qui quidem cul-
P
tus appropriatur firmitati spei. ¶ Item sapientia dicit quarto modo humilitatis veritas: ait Gre. mora. xxviij. prima stultitia angeli: elatio cordis est. vera vo sapientia homis: humilitas sue estimationis: quam si quis magna sapiendo deserit: eo ipso vehementer desipit. Job. xxxiiij. Quis est iste inuoluens sententias sermonibus imperitis? Quod exponit Greg. de presumentibus ob suaz sapientiam. ¶ Item sapientia dr quinto mō filialis amor. Job. xxviij. Timor domini ipsa est sapientia. & recedere a malis intelligentia. Eccle. pmo. Plenitudo sapiētie timere deum. Unde Bernar. super Cant. ome. xxiij. Cognitio nō facit sapientem: sed timor q afficit ¶ Item sapientia dicitur sexto modo: obseruantie mandatoruz dei perfectibilitas. Deuti. iiij. hec est vera sapiētia & intellectus coram populis: vt audientes precepta hec dicāt. En populus sapiēs
Q
& intelligēs: Et sapientie sic dicte competunt descriptiones sapientie date ab Augu. q sapientia est modus animi: vel regimen vite humane. &c. vbi. s. ¶ Itez sapiētia dicit septimo modo vt tactuz est sapor boni. Dicitur eniz sapiētia a sapore. Recta enim estimatio rerum cum vero sapore: perfecta sapientia est. Et sapiens ē cui res sapiunt: vt. s. sicut dictum ē. omnia enim distinguere: sapiētia est: ait Sen. epistola. liiij. Sapiēs omnia estimabit: & vix sapiēti notum est quanti res quelibet taxanda sit: Spiritualis enim iudicat oia i. cor. ij. qr super oia est: ait Aug. illud exponens de vera reli. c. vi. Et hac sapientia solum preditus est q est a deo diuina gra illuminatus. Tali enim sapiunt res diuine vt diuine: humane vt humane: & sic de alijs: qr res diligit vt diligende sunt. Amor enim boni: sapientia est: vt dictum est. ¶ Itez
R
sapiētia dicitur octauo modo: scripture sacre: & archanorum eius luculenta cognitio siue intelligētia recta. In ipsa eniz cōtinetur omnis sapientia: Et ad hanc inuitat Salomon in libris suis. Sic ꝓuer. i. Sapiētia foris predicat. &c. & consequenter quasi per totum. Sap. vi. Clara est: & que nunquam marcescit sapientia. Ecc. primo. omnis sapientia a domino deo ē. Et sepe post. Hanc sapientiā cōmendare vel describere supsedeo quia superfluum est. ¶ Item sapientia dicitur nono modo vita excessiua i cōspectu hominū mū-
S
danoruz: & in adimpletione diuinorum consiliorum: qualis fuit

vita apostolorū: ⁊ eius sequaciū
De qua sapientia.i.cor.iij. Si qs
videtur inter nos sapiens esse in
hoc seculo: stultus fiat: vt sit sapi
ens. Super qđ Gre.mor.xxvij.
in fi. Quid in hoc mundo stulti⁹
ꝙ amissa non querere: possessa:
rapientibus relaxare. nullam pro
acceptis iniuriam redere: imo ⁊
adiunctis alijs patientiam prebe
T re. Sequitur. Per hanc sapiētez
stultitiam per contēplationis lu
men sapientia dei quasi in transi
tu videtur.i.cor.ij. Quod stultuz
est dei sapientia est hominibus.
Hec fuit sapientia ⁊ philosophia
antiquorum patrum. De qua lo
quitur egregie Criso.sup Mat.
omel.viij.ante fi. loquens de illis
vera inquit philosophia ⁊ celis
digna ipa est: que per piscatores
est anuntiata. Sequitur. Noctez
V quidem in sacris hymnis diem
vo in orationibus: ⁊ manuū ope
ribus consumunt: aplicū implen
tes zelum. Et post. Non min⁹ vi
ris: pbantur etiam mulieres. Co
mune enim eis ⁊ viris est belluz
aduersus dyaboluz ⁊ potestates
⁊ mulieres viris magis certe sūt
multociens: ⁊ preclara trophea
statuerūt. Et exemplificat ibi de
beato Antonio: ⁊ operibus eius
⁊ etiam prophetis: nec non ⁊ de
alijs sanctis tam in nouo ꝙ in
veteri testamento: qui summam
phiam demonstrauerunt.i.vi-
te euangelice excessiuā perfectio
nem. De cōsimili ēt philosophia
predictorū. Idem omel.xlix.an-
te fi. Hec est summa ars: sic oia
contemnere propter deum ⁊ pau
peribus elargiri: qꝛ tali arte ꝯstru
untur ergastula idest edificia: si-
ue tabernacula celestia. ⁊ ibi mł
tum de hoc. Idem super Mat. X
omel.prima. Arma militū xpi
non sunt ex chorio ⁊ ferro ꝯstru
cta sed ex veritate: ⁊ iustitia: fide:
⁊ philosophia. Hac enim philo-
sophia contempserunt sancti pa-
tres omnia delectabilia: sustinue
runt omnia terribilia: desidera-
uerūt sola celestia. Iob.i. Scidit
vestimenta sua. vbi Gre.mora.
ij.ante medium. Nonnulli ma-
gne constantie philosophiam pu
tant: si discipline asperitate corre
pti: ictus verboruz doloresqꝫ nō
sentiant. Nonnulli immoderato
dolore commoti i excessu lingue Y
dilabuntur. Sed quisquis veraz
philosophiam tenere nititur: ne-
cesse est: vt inter vtrūqꝫ gradiat.
Non enim est pondus vere vir-
tutis insensibilitas cordis. Rur-
sum virtutis custodiam deserit q
dolorem verberum vltra ꝙ ne-
cesse est sentit. Mira ergo sapien
tia ⁊ philosophia sanctorum pa-
trum. ¶ Item sapientia dicit de
cimo ᷣmō suspensiua. Et de hac
philosophia sanctorum bene lib.
prio hystorie tripartite.c.xi. Ubi
dicitur. vtilissima res ad homies
venit scilicet philosophia mona-

chorū que dialetice artis ſtudia
deſpexit. Et hec conuerſatōe mi
randa: naturali simpliciqꝫ prudē
Z tia docet omnia que nequitiam
perimūt: ⁊ que operantur vtilia.
Non predicat virtutem: ſed ma-
gis exercet: nihilo appendēs hu
manā gloriam: viriliter reſiſtēs
paſſionibus anime: neqꝫ nature
neceſſitatibꝰ ſe ſubdit: nec corpo
ris infirmitati ſuccumbit: diuine
mentis virtutem habens: ſemp
contemplatur omnium creatorē
Sequitur. Patientiā ⁊ v̓tutes
alias meditatur: ⁊ q̄ntum nature
humane poſſibile eſt: deo vicina
eſt: velut in tranſitu vtens preſē-
tibus. Et poſt. Cum ſit rationa-
lis: omnem motum irrationalē
fugit: paſſiōes anime ⁊ corporis
deuincit. Huius aūt elegantiſſi-
me philoſophie magiſtri fuerūt
A Helyas ⁊ Joannes baptiſta: vt
quidā dicunt. Philo enim picta
goricus refert: ſuis temporibus
vndiqꝫ egregios hebreorum in
quodā predio circa ſtagnū mo
rion in colle poſitū philoſophā-
tes: habitaculū eorum ⁊ cibos
⁊ conuerſationem talem inducit
qualem ⁊ nunc apud egyptiorū
monachos eſſe cōſpicimꝰ. Scri
bit enī: eos ꝯctis abrenunciaſſe
permixtionibus ex̄ muros habi
tare in agris: domos eorum eſſe
ſacraria: que nūc monaſteria nū
cupant: diligēter pſalmis ⁊ hym-
B nis plicare diuinitatem: ⁊ an̄ ſo-
lis occaſum non guſtare cibum.
Alios per tres dies ⁊ ampliꝰ ce-
teriſqꝫ diebꝰ: vino ſemper: ⁊ ſan
guinem habentibus abſtinere.
Cibū eis eſſe panis ⁊ ſalis: ⁊ yſo
pi: ⁊ potū aque. ac multas eis co
habitare ſeniores virgines ꝓpter
amorem philoſophie. Hec ibi.
Ubi ⁊ multa alia egregia narran
tur: ⁊ ſpecialiter de magno Anto
nio. Que quia exemplaria ſunt
volentibꝰ philoſophari dicta phi
loſophia celica quedam ſubſcri-
bantur. Ait enim ibi: ꝙ beatus
Antonius puer relictus orpha- C
nus donauit agros conuicaneis
aliāqꝫ ſubſtantiā diſtrahens: pre
cium pauperibus erogauit. Stu
dioſi eſtimans philoſophi: nō ſo
lum ſemetipſū ſpoliari pecunia:
ſed eā diſpēſare perſpicue: iūctus
viris v̓tutis. v̓tutes zelabat vni-
uerſorum: probans virtutē: ſua-
uem fieri conſuetudine: lꝫ primo
fuerit difficilis modus: ⁊ tāq̄ ſē-
per incipiens aliquid innouabat
Erat eſca eius ſolus panis ⁊ po-
tus aqua: prandij tempꝰ ſolis oc
caſus. Freq̄nter duos dies ⁊ am D
plius ſine cibo manebat Uigila-
bat vt ita dicam iugi nocte: ⁊ ora
tionibus coniungebat diem. Si
ſomnus incomberet: ſtando pau
lulum dormitabat. Plerūqꝫ pa
uimento iacens: ſolā terrā ſtratū
refectionis habebat. Sequit. Fu
it gratus colloquentibus ſecū ſi-
ne vlla triſticia. Et lꝫ qui cum eo

disputarent certatiue. questiones
inferrent: sedabat contentionem
strepitum temperabat: mores q̄
si quadam regula componebat.
Ueram beatitudinem in cultura
dei: et legum eius obseruatiōe di-
cebat. Seipsum discutere. et secū
ponere rationem eorum que ges
serat die noctuq; solebat. Erat la
boriosus: et maxime pro solatijs
oppressorum. quorum gratia: se:
pe veniebat ad ciuitates. Pluri-
mi: vi compellente cogebant: eū
E legationibus fungi apud iudices
et magistratus: quorū singuli vel
videre eum: nimis egregium de
siderabant loquentemq; audire:
et precipienti parere erat gloriosū
Qui cum talis esset: studebat tn̄
ignorari et latere per heremū. Si
necessitate faciente venisset ad ci
uitates: disposito negotio: ad de-
sertum continuo reuertebat. Pi
sces dicebat per humectam sub-
stantiam nutriri: monachis orna
tum fore solitariam vitam. Et sic̄
F illi: terre tactu tabescunt: sic glīa
monachorum ad vrbes accedē-
do fedatur. hec ibi. Ubi et multa
egregia dicuntur de ipso et disci:
pulis eius: sicut de Paulo sim-
plici. et Theodoro: et Amone egy
ptio. Discipulorum enim Antonij
studium fuit: vitam habere: vt di
cit ibi. Similiter: de philosophia
virtuosa predictorū narrat Phi
lo predictus: sicut recitatur eccle
siastice hystorie li. i. c. vij. Philo
inquit. de abstinentibus apud egy
ptū in libro quem de theorica vi
ta intitulauit viros cultores: et cul
trices feminas appellauit: hac de
causa: quia venientiū ad seaias tā G
q̄ rudes et agrestes excollerent:
vel quia erga dei cultum: pura et in
tegra conscientia pduraret. Pri
mo enim facultatibus omnibus
renuntiabant deinde omnes vi-
te eius sollicitudines abiciebant:
et extra vrbem egressi: in hortulis:
vel quibusq; agellis degebāt. In
multis inquit orbis partibus est
hoc gen⁹ hominū: sed in egypto
s. maior copia: precipue circa Ale
xandriam. Regio enim est: phie
magis q̄ fructib⁹ opportūa. Se
quit. Ab ortu diei vsq; ad vespe
ram omne eis spaciū in studio
rum exercitijs ducitur: quib⁹ ad H
phiam diuinam per sacras lras
imbuunt. Continentiam velut fū
damentum quoddam in animo
collocant: et ita demum reliquas
super hāc virtutes peragunt edi
ficare. Cibū potumq; nullus eo
rum capit ante solis occasum: tem
pus. s. lucis cum philosophie stu-
dijs curam vo corporis: cum no
cte sociantes. hec ibi. Ubi et mul-
ta alia de predictis. ¶ Similiter
li. xi. c. iiij. narrat de sic phantib⁹.
s. de Macario et alijs. ¶ Simi-
liter Johannes Cassian⁹ in col-
lationibus suis narrat de consi-
milibus. In quarum prima p-
sequitur de habitu monachali

li. In ſecunda. de modo canoni
I co nocturnarum horarũ in pſal
modia. In tertia: de modo cano
nico diurnarum orationum. In
quarta. de inſtitutis renuntiatio-
num. In quibꝰ collationibꝰ ⁊ cõ
ſequentibꝰ recitat de ſapiãli phi-
loſophia ſanctorum patrum. Si
militer in tractatu .x. collationuȝ.
in quarũ q̃rta dr̃: ꝙ maxima ps
intelligentie eſt ſcire qđ neſcias.
Similiter in tractatu .vij. collatio
nuȝ in quaruȝ ſeptima dr̃. ꝙ q̃ſ-
qs hominũ: artis peritiam aſſeq
concupiſcit: niſi omni cura ⁊ vigi
lia: eiꝰ ſe diſcipline ſtudijs man-
cipauerit: ac perfectorum magi-
ſtrorum illius precepta ⁊ inſtitu-
ta ſeruauerit: fruſtra in omnibus
K venit. Nouimꝰ inquit ad hec lo-
ca veniſſe aliquos: cognoſcendi
tm̃ gratia monaſteria fratrũ. nõ
vt has regulas ⁊ inſtituta ſuſcipe
rent. Quibus exprobrari ſolet: ꝙ
nõ ſui profectus gratia: ſed vitã-
de egeſtatis eſtimati ſunt prouin
cias comeaſſe: cum nec ieiunioꝝ
morem: nec pſalmorum ordinẽ:
nec indumentorum habitũ per-
mutarent. hec ibi. ¶ Huius autẽ
ſapientie virtuoſe alphabetum: ⁊
etiam fundamentuȝ eſt humili-
tas. Unde in vitis patrum. li. ij. c.
de humilitate: ait abbas Arſeniꝰ
cuȝ ab eo quereret frater: quomo
do ruſticum iſtum de cogitatio-
nibus interrogas: qui tante eru-
ditionis in latina ⁊ greca lingua
es? Cui ille. Illas eruditiones ap L
prehendi. ſed alphabetuȝ huius
nundum diſcere potui. Uere enĩ
vbi humilitas ibi ſapiẽtia. puer.
x. contemplatio domini Jeſu ⁊
ſpeculationis limpitudo. In ipſo
enim ſunt omnes theſauri ſapiẽ-
tie ⁊ ſcientie abſcõditi. Col. ij. Et
ipſe ẽ fons omnis ſapientie. Ecc.
i. Fons ſapientie verbum dei i ex
celſis. Ipſum ergo contemplari
⁊ de ipſo meditari: ad eũ aſpirare
⁊ anhelare eſt ſapientia ſanctorũ
contemplatiuoꝝ: ⁊ ſicut ait Ber.
ſuper Cant. Omel. xliij. ſup illđ
Faſciculus mirre dilectus meus
Hec mea inquit ſubtilior interi-
orqȝ philoſophia ſcire Jeſuȝ. Et
Omel. ix. Origo fontiuȝ ⁊ flumi M
nuȝ mare eſt: virtutum ⁊ ſcientia
rum dominꝰ Jeſus: deus ſcien-
tiarum ipſe eſt. Si quis callet in
genio: nitet eloquio: ſi quis mori
bus placet: inde eſt. Theſauri enĩ
ſapientie ibi abſconditi ſũt. Et ibi
bene de hoc. Et Omel. xv. Oleũ
effuſum nomen tuum. Si ſcribã
non ſapit mihi niſi legero ibi Je-
ſum. Si diſputem aut conferam
nõ ſapit mihi: niſi ſonuerit ibi Je
ſus. Et ibi bene De hac ſapientia
⁊ philoſophia gloriabat᷑ Apo. i.
cor. ij. Nihil inquit iudicaui me
ſcire inter vos: niſi xp̄m Jeſum
⁊ hunc crucifixum. Hec autem
ſapientia abſcondita eſt ab ocu-
lis viuẽtiũ carnaliter: Job. xxiiij.
Ubi inuenitur. ſapiẽtia: ⁊ quis eſt

locus intelligentie? Absc̄oditus est ab oculis omnium viuentium. N Vbi Grego.mor.xviij. Quisq̄s sapientiam q̄ deus est videt. huic vite funditus moritur: ne eius amore teneat. Nullus quippe eam videt qui carnaliter viuit. Exodi. xxxiij. Non videbit me homo et viuet. Et ibi bene de hoc. Magna ergo et mira sapientia et philosophia sanctorum dictis modis.

Capl'm sextum. Qualis est sapientia sanctorum.

Est enim ipsa sanctorum sapientia origine celestis siue celica. Et est multiformitate varia. Jacobi.iij. Que desursum est sapiẽtia: quo ad primum pudica pacifica. quo ad secundum. Ipsa enim est que descendit a fonte vite.s. Jesu xp̄i qui est fons vite. et magister vite et virtutis: Imo ipsa vita et veritas. ego inquit sapientia.s.increata effudi flumina.i.dictarum sapientiarum fluenta. Ecc.xxiiij. Ut enim dicit Cōmentator.s. abba super ange O licam Hierar.c.i. Sapientia gentilium ascendit de sensu in ymaginem: de ymagine in rationem: de rōne in intelligentiam: nec vltra progreditur: sed in speculo sistit. Sed ista d̄scendit in seraph mẽtes: et deinde ad inferiores deriuatur. Et de hoc Greg.ij. Pastoralis: dictam auctoritatẽ exponens: dicit q̄ pudica est ista sapientia: q: caste intelligit: pacifica: q: per elationem minime a proximorũ societate disiungit: et sic d̄ alijs. Uel pudica est per spiritum sapientie: pacifica per spiritũ intellectus: et sic de alijs spiritus differentijs: de quibus Ysai.xi. Reddẽdo singula singulis: In illa eius est spiritus intellectus vnitus et multiplex. Sap.vij. Item hec sa P pientia est potestate virtuosa. Sapientia enim confortat sapientem super decem principes ciuitatis. Ecc.vij. Et hoc ideo: q: coniungit hominem deo: et firmat in deo Mat.vij. Similabo eũ viro sapienti et c. Item hec sapientia est excessu eminentissima. effectu saluberrima: et vtilissima tum in presenti .ũ q: concupiscentia sapientie perducit ad regnũ. Sap. vi. Job.xxvj. Non appendet argẽtum in comparatione illius.i.sapientie sanctorum: prout dicit ibi 3reg.mor.xviij. Et de huius cōmendatione et effectibus Salomō in libris suis quasi per totum. Prouer.iij. Preciosior est cũctis opibus. Sap.vij. Nec comparari illi lapidem preciosũ: quoniã omne aurum et c.

Capitulum septimum. Ubi et a quibus hec sapientia inuenitur

Ubi autem inuenitur hec sapientia: et a quibus et q̄liter. Job.xxviij. Nescit homo precium eius. Sequit. Nō inuenitur in terra suauiter viuentium. Abissus dicit. Nō est i me

⁊ mare loquit: non est mecum. Quod exponit Greg. mor. xviij. de superbis ⁊ cupidis: a quibus hec sapientia abscondit: Math. xi. Abscondisti hec a sapiētibus: ⁊ prudentibus ⁊c. Inuenit autē ab animabus sanctitate puris ⁊ mundis: ⁊ sic sub deo ordinatis. In animas enim sanctas se trāsfert. Sap. vij. Ecc. ij. Fili concupiscens sapientiam: serua iustitiā ⁊ deus prebebit illam tibi. ¶ Itē inuenitur ab animabus eleuatis a mundi tumultibus ⁊ sollicitudinibus Ecc. xxxviij. Sapientiā scribe tempore vacuitatis: ⁊ qui minorabitur actu sapientiam percipiet q2 reuelabitur sapia. ¶ Itē inuenitur ab animabus humilitate virtuosis. Talibus enim reuelat deus sapientiā suam. Ubi enim humilitas: ibi sapientia. puer. xi. ¶ Item inuenitur ab animabus deuotione feruidis: ⁊ contemplatione eleuatis. Sap. vij. Optaui ⁊ dat⁹ ē mihi sensus: inuocaui ⁊ venit in me spirit⁹ sapientie. Patet ergo huius sapientie inexplicabilis eminentia. Unde ⁊ omnia que dicta sunt in precedēti tractatu ad cōmendationem philosophie humane: per prius ⁊ verius competūt huic vere sapiētie: Idō hec ad presens de eius cōmēdatione sufficiant.

¶ Capitulum octauum. De supereminentia sanctorum sapientum respectu mundanorum in vita ⁊ operibus.

b E eminentia vō sapientum: hac saluifica sapiētia predictorum planum est. Ipsi enim sunt veri philosophi. i. amatores vere sapiētie. Si enim philosophus est cognitor: amator: ⁊ imitator dei fm Platonem: prout ait Aug. viij. de ci. c. iiij. Cum predicti sapientes sint tales in rei veritate: ipsi sunt phi excellentiores incomparabiliter omnibus phis mundanis. De q̄rum excellētia legitur in vitis patrum. lib. ij. Ubi de patientia sanctorum. vbi dr q phi venerunt probare monachos: ⁊ vnus monachus bene indut⁹ venit. Cui philosophi. Ueni huc. At ille indignatus iniurijs eos agressus ē transijt autem alius monachus genere rusticus. Cui dicunt. Tu monache male senex veni huc. Qui cursim venit. Et ceperunt: illi alapas dare. Ille vō aliam maxillam prebuit. At illi adorauerūt eum dicentes: monachus est iste Et interrogauerunt. Quid vos nobis plus facitis? Uos ieiunatis: corpora castigatis. Sic ⁊ nos. At ille. Nos in gratia dei speramus ⁊ mentem nostram custodimus Et illi. Hec nos custodire nō possumus. Euidenter ergo patet supereminentia perfectionis philosophorum fidelium ⁊ diuinorum respectu mūdanorum q2 ipsi custodiunt mentem ab interiorib⁹

deordinationibus: necnon et exteriorem hominem ab exterioribus prauitatibus ex vera credulitate in verum saluatorem ob spem vite eterne. Philosophi vero et si exterius continuerunt se ab exterioribus imperfectionibus: non tamen interius ex fide purificante: nec ob spem vite eterne. Et de excessu istorum verorum philosophorum respectu aliorum Tertulius disputans contra aduersarium c.xl. et post multum: vbi ait. s. aduersarius. Eadem philosophi monent et profitentur. s. innocentiam: iustitiam: patientiam: sobrietatem: pudicitiam sicut. s. christiani. Sequitur. Quo ergo christiani excellunt philosophos Inimice ait Tertulius. philosophi affectant veritatem: et affectando corrumpunt: quia gloriam captant Christiani vero et appetunt et integre prestant: et saluti sue curant. Ideo neque de scientia. neque de disciplina vt putas equamur. Loquitur enim ad aduersarium. Et idem. Nomen philosophorum demonia non fugat. nec adducuntur ad passiones sacrificare nolentes sicut christiani Si de pudicitia prouocemur: similiter patet excessus. Quia lego partem sententie Attice in Socratem corruptorem adolescentum. Sexum femineum non mutat christianus. Noui et Phicenem meretricem Diogenis supra recombentis ardorem substantem: Audio et quendam Spegippum de Platonis scola in adulterio perisse. Christianus vxori sue soli masculus nascitur. Democritus excecando se: quia mulieres sine concupiscentia aspicere non posset. et doleret si non esset potitus: incontinentie emendationem profitetur. At christianus saluis oculis feminas non videt animo aduersus libidinem cecus est. Si de probitate defendam: ecce lutulentis pedibus Diogenes superbos Platonis thoros alia superbia deculcat. Christianus nec in pauperem superbit. Si de modestia certem: ecce Pictagoras apud Tyrios: zenon apud prienenses tyrannidem affectant: Christianus vero nec ciuilitatem. Si de equanimitate congrediar: Ligurgus Apetarones inoptauit: quod leges eius latrones emendassent christianus etiam damnatus gratias agit Si de fide comparem. Anaxagoras depositum hospitibus denegauit: Christianus etiam extraneis fidelis dicitur. Si de simplicitate consistam: Aristoteles familiarem suum hermiam turpiter loco excidere fecit. Christianus nec inimicum etiam ledit: Idem Aristoteles tam turpiter est Alexandro regendo potius adulatus: quam Plato aurum Dionisio gratia vendicatur. hec ibi. Et sic de aliis quos ibi enumerat: Ex dictis igitur manifestare intendit supereminentiam fidelium perfecte in christo credentium respectu philosophorum gen

ſilium. Deinde opponit ibi: ꝙ di
cet aliquis: etiam ex noſtris exci
X dere quoſdam: a regula diſciplie
.ſ. ⁊ peccare: ⁊ mala faceꝛ. Et qđ
bene ſoluit. ꝙ taleſ .ſ. male faciẽteſ
dẽſinũt inde hẽri chꝛiſtiani apud
nos. Philoſophi ṽo etiam cum
talibus factis in nomine ⁊ hono
re ſapiẽtie perſeuerant. Quaſi di/
cat. Chꝛiſtiani peccantes manẽt
inhonoꝛati: q̃zdiu tales. Sed di
cti philoſophi manentes in ſuis
maleficijſ honoꝛanꝛ ⁊ ſunt in ho
noꝛe ſuo. ⁊ ibi bñ đ hoc ¶ Qua
liter autem perfectiones que fue/
runt in philoſophis vmbꝛatice.
ſ. vitioꝝ deteſtatio: mundi con/
temptus ⁊ deſpectio paſſionum
interioꝛum edomatio: ⁊ ſic de ali
is que ſunt enumetata in ꝑcedẽ/
ti tractatu fuerunt ⁊ ſunt in phis
xp̃ianis ꝭꝫ veritatem ſatis patet
ex dictis. Iſi p enim fuerunt ⁊ ſũt
pleni ſpiritu ſancto qui diſcipline
effugit fictum ſap̃. i. Et de cõpa/
ratione philoſophoꝝ mundano
rum reſpectu diuinoꝛum: ⁊ de ex
ceſſu iſtoꝛum reſpectu illoꝝ: bene
Aug. xviij. de ciui. c. xl. Ubi ait ꝙ
Anaxagoꝛas reus factus ſit: qꝛ
Y ſolem dixit lapidem ardentẽ: ne/
gans vtiqꝫ deum: In eadem ci/
uitate Epycurus floꝛuit. non cre
dens. ſolem eſſe deum: ſed nec ẽt
Iouem. Ibi Ariſtipus in volu/
ptate coꝛpoꝛis ſũmum bonũ po/
nens: Ibi Antiſtenes ṽtute ani/
mi potius hoĩem beatuꝫ fieri aſ/
ſeuerans: ⁊ ſimiliter đ alijs phĩs
varia opinantibus de quibus lo/
quitur ibi. At illa ciuitas: illa reſ/
publica: illi iſraelite quibus cre/
dita ſunt eloquia dei: nullo mo/
do pſeudo philoſophos cum ve
ris phis parilitate lumine confu
derunt. Sequitur. Ipſi eis erant
philoſophi. i. amatoꝛeſ ſapientie:
ipſi ſapiẽtes: ipſi theologi: ipſi do
ctoꝛes ꝓbitatis ac pietatis. Qui/ Z
cunqꝫ ꝭm illos ſapuit: ⁊ vixit: nõ
ꝭm homines ſed ꝭm deum q ꝑ
eos locutus eſt ſapuit. Ibi. Si ꝓ
hibitum eſt ſacrilegium. deus ꝓ
hibuit. Si dictũ eſt. Honoꝛa pa
trem tuum ⁊c. Deus iuſſit: ⁊ cete
ra huiuſmodi. Non eniꝫ hec oꝛa
humana: ſed oꝛacula diuina fu/
derunt. hec ibi. Ex quibus mani
feſta eſt excellentia philoſophoꝝ
diuinoꝛum reſpectu l mundano
rum: ⁊ ſimiliter eminentia ſue ſa A
pientie: qꝛ diuina phia eſt reſpcũ
ſapientie: illoꝛum autem: huma
na eſt. Diabolica ergo ſapientia ⁊
terrena ⁊ aialis ſunt exterminan
de: humana eſt oꝛdinanda ⁊ di/
rigenda: diuina appetenda ⁊ acq
renda: que amicos dei ⁊ philoſo
phos conſtituit: Sapientie. vij.
Et hec ad preſens de iſtis ſuffici
ant.

¶ Explicit tractatus de ſapiẽtia
Sanctoꝛum

¶ Incipit Breuiloquiuꝫ de vir/
tutibus antiquoꝛum pꝛincipum
⁊ philoſophoꝛum editũ a Fratre

Joanne valensi: ordinis fratruz Minorum. Prologus.

Voniam miseri/cordia et veritas custodiunt regē prouer.xx. Imo quattuor virtutes Cardinales scilz Prudentia: Tēperātia: Fortitudo: et Justitia sūt quasi quattuor colūne: siue quattuor postes: quibus predictus thronus roboratur: ideo de predictis vir
B tutibus aliq̄ narrationes exēplares et persuasorie ad vtilitatē presidentium et instructionē in thronis residentium subscribantur: prout continentur in gestis potentum: siue sapientum: et mundi philosophorum: Nam exempla sanctorum sufficienter patent in gestis eorum: et hystoriis sacrarum scri
A pturarum.

¶ Capitulum.primuz. De iustitia in possidendo.

Q Voniā aūt iustitia est virtutuz preclarissima: et in ipsa est ois virtus: prout dicit philosophus: Ethi.v. Propter quod dixerunt phi ipsam iustitiam habere vultum aureum: vt ait ibi Cōmentator: ideo prio premittuntur exemplares narrationes de iustitia regum et sapientū: Remota enim iustitia quid sunt regna nisi magna latrocinia: Et latrocinia sūt parua regna. ait Augu.iiij.de ci.c.iiij. Introducens exēplum de Alexandro et Pirrata: de quo exemplo planius et plenius narratur. li.iij. de nugis philosophorum vbi dicitur q̄ cum Pirrata esset deprehensus: et Alexāder interrogaret: propter quod haberet mare infestū: rn̄dit libera cōtumatia. Propter quod tu orbē terrarum. Sed quia id ego facio vno nauigio: latro vocor: quia tu magna classe facis: diceris imperator. Si solus captus sit Alexā. latro erit: Si ad nutū Dionidis: populi famulentur: erit Dionides Imperator. Vocabatur enim Pirrata Dionides. Nam quantum ad cām non differunt: nisi q: deterior est qui rapit improbius: q̄ qui iustitiam abiectius deserit: qr manifestius impugnat. Leges q̄s ego fugio: tu persequeris: Ego eas vtcunq̄ veneror: tu contemnis. Me fortune iniquitas et rei familiaris angustia: Te fastus itollerabilis et iexplebilis cupiditas furem facit. Si fortuna mansuesceret: fierem forte melior. At tu q̄ fortunacior: nequior eris. Miratus Alexander constantiam hominis eum merito arguentis: experiar inquit: an futurus sis melior. Fortunam mutabo: vt non ei amō quod deliq̄ris: sed tuis moribus ascribatur. Eumq̄ fecit: militie ascribi: vt posset exinde saluis legibus militare. Ex quo patet q̄ iustitia debet esse regum in poss

dendo. Item debet esse in eis pa
D tientia in sustinendo iustas incre
pationes. Item beniuolentia: be
nefaciendo eis qui iuste arguunt

¶ Capitulum secundum. De iu
stitia in statuendo leges iustas.

Tem debet esse iustitia i
I regnantib⁹: iustas leges
statuendo: ⁊ vt obseruen
tur diligens studiu3 iugiter labo
rando. Unde narrat Trog⁹ Pō
peius libro .iij. de Ligurgo: q cū
statuisset mandata ⁊ leges: q2 du
ra Lacedemonijs videbant: au
ctorem earum Apollinem Del
phicum finxit: ⁊ se simulans pro
ficisci ad oraculum Delphicum:
E obligauit iuramento ciuitate3: vt
nihil in legibus illis mutarēt an
q ipse reuerteretur. Quo facto:
iuit ad Cretam: ibiq perpetuu3
elegit exiliu3: vt dicte leges obser
uarentur. Moriēs vo: ossa sua
abici in mare pcepit: ne si repor
tarentur: ciues soluerent iuramē
tum: estimantes se ab illo solutos
Et nota: q Delos est insula vbi
erat templum Apollinis. ⁊ locus
diuinationis: prout dicit comen
tator. eth. i. Unde dicitur Apollo
Delphicus. Et q2 dicte leges erāt
honeste: io hic subscribantur.

¶ Prima lege populum in ob
sequium principū: ⁊ principes
ad eorum iustitiā informauit.

¶ Secunda lege parsimoniam
omnibus suasit estimās labo
rem militie assidua frugalitas
consuetudine faciliorem fore.

¶ Tertia lege: emi singula non
pecunia sed mertium compē
pensatione iussit.

¶ Quarta lege: auri vsum velut
omnium scelerum mater su
stulit.

¶ Quinta lege: administratio
nem reipublice per ordinem F
diuisit. Regibus potestatē bel
lorum: magistratibus iuditia:
⁊ annuas sanctiones: Sena
tui custodiam legum: populo
eligendi ⁊ creandi quos vellt
magistratus permisit.

¶ Sexta lege: omnes fundos in
ter oēs equaliter diuisit: vt eq
patrimōia neminem alijs po
tentiorem redderent.

¶ Septima lege: conuiuari om
nes publice iussit: ne cuiusq
delitie vel luxurie: in occulto
essent.

¶ Octaua lege: iuuenib⁹ nō am
pli⁹ vna veste in toto anno vti
permisit.

¶ Nona lege: pueros puberes
nō in forum sed in agrum de
duci iubet: vt primos ānos nō
in luxu sed in opere agerent.

¶ Decima lege statuit: virgines
nubere sine dote.

¶ Undecima lege iussit: vt vxo
res legerentur non pecunia.

¶ Duodecima lege: maximum
honorem non diuitum vel po G
tentum: sed pro gradu etas se
num esse voluit. Nihil autem

vlla dictas

vlla dictarum leguz in alios ipse
sanciuit: cuius ipse primus docu
mentum non daret.

¶ Capitulum tertium. De obser
uatione legum.

In antiquis etiaz regib⁹
fuit mira seueritas iusti
tie pro legibus custodiē
dis ait. Ual. libro. iij. di. ꝙ zeleu
cus: vrbe Lucrētium ab eo salu
berrime legib⁹ munita: inter q̄s
erat ius a se statutum: ꝙ depre
hensus crimine adulterij: vtroqȝ
oculo priuaretur. At ꝟo: cum ei⁹
filius esset in tali crimine depre
hensus: cū tota ciuitas in hono
rem patris: necessitatē pene ado
lescentulo remitteret: aliquādiu
repugnauit. Ad vltimum: popu
li precibus victus: suo prius: de
H inde filij oculo eruto: vsum vidē
di vtriqȝ reliquit. Debituz suppli
cij modū legi reddidit eqtaṫ: ad
mirabili tempamēto se inter mise
ricordē patrē: ꝛ iustū legis latorē
ptit⁹. ¶ Ibidē narrat ꝺ karūdo.
ꝙ cum lege cauerat ob seditiosas
conciones ciuium: ꝙ si quis cō
ctionem intraret cuz ferro: inter
ficeretur: ꝛ ipse interiecto tempo
re e longinquo rure domuz repe
tens gladio cinctus: subito in ip
sam conctionez sicut erat cinct⁹
processit. Et cum esset admonit⁹
I de solutione legum ab eo qui si
bi proxime stabat: ego inquit le
gem resarciam. Et protinus: qd

habebat ferro districto incubuit.
Cum eniz liceret: culpā vel dissi
mulare vel errore deffendere: pe
naz tamen rependere maluit: ne
qua fraus iustitie fieret. ¶ Ecō
trario ꝟo: multi potentes nō ob
seruant leges quas cogunt subdi
tos obseruare. Ideo ait Ual. lib.
vi. ꝙ subtiliter Anaparsus leges
non custoditas telis aranearum
comparauit. Nam vt illis infir
miora animalia retineri: valen
tiora transmitti ita his humiles
ꝛ pauperes cōstringi: diuites ꝟo K
ꝛ potētes nō alligari aiebat. Pro
pterea voluerunt antiqui: leges
suas esse iustas. Fuit eniz genera
le edictum apud antiquos: nihil
expedire quod non eēt iustū. vn̄
narrat Uale. eodem libro. ꝙ cuz
Themistocles diceret Athenien
sibus: se scire saluberrimum eis
consiliuz. s. ꝙ incenderent classē
Lacedemonioꝝ: neqȝ consiliuz
publicare voluit: sed petijt vnuz
sapientem cui illud tacite expone
ret. Cui datus ē Aristides. Quo
audiente consilium reduit ad cō L
ctionez dicens Themistoclis vti
le cōsilium: minime tamen iustū
animo voluere. At vniuersa con
ctio quod equū non est: nec vtile
vel expedire proclamauit. Et sic
edicto ciuiū anlata est prudētie
iustitia: imo nō ē prudentia: sȝ po
ti⁹ calliditas: cui iustitia aduersat.
¶ Capitulum quartum. De pro
uidentia circa rempublicam.

E

Deo enim iustitia viguit apud illos: quod de republica saluanda. eis erat omnimoda cura: et illius vtilitatem: vite proprie preponebant: ait Aug. i. de ci. c. xv. et Tul. de offi. li. primo et. iij. dicit: quod cum esset Marcus regulus ductus captiuus a Carthaginensibus: et missus Romam sub iuramento redeundi pro commutatione captiuorum: ille Romam veniens in senatu: captiuos reddi aut commutari negauit esse vtile: eo quod illi essent adolescentes et boni duces: et ipse senectute confectus. et cum retineretur a propinquis et amicis: redire maluit quam fidem hosti datam fallere. Et tamen non ignorabat: se ad crudelissimum hostem: et ad exquisita supplicia proficisci: sed iusiurandum seruandum esse putauit. ¶ Consimile narrat Augu. xviij. de ci. c. xvii. et Tulius de senec. de Codro rege Atheniensi. Cum enim instaret bellum inter Athenienses et Peloponenses. acceperant in responsis: quod illi essent futuri victores quorum dux occideretur. Hoc audiens Codrus: in habitu pauperis transiuit ad hostes: seque obiecit eis: necem per iurgium prouocando. De quo Virgilius. Et iurgia codri. Maluit. n. mori: vt vincerent sui: quam viuere: suis superatis. Duo enim sunt precepta Platonis volentibus prodesse republice: ait. Tul. i. de offi. vnum vt ciuium vtilitatem sic tueantur vt quecunque agunt ad eam referant obliti comodorum propriorum. Alterum: vt totum corpus reipublice curent ne dum partem aliquam tuentur: reliquas deserant. Et quia antiqui hec et similia seruauerunt: ideo rempublicam: magnam ex parua fecerunt: ait Cato: cuius verba recitat Augu. v. de ci. c. xiij. Nolite inquit estimare: maiores nostros armis rempublicam: magnam ex parua fecisse. Si ita esset: multo pulcherrimam nos haberemus. Quippe sociorum atque ciuium preterea armorum et equorum maior copia nobis quam illis. Sed alia sunt que illos magnos fecerunt que nobis nulla sunt. Domi industria: foris iustum imperium: animus in consulendo liber: neque delicto neque libidini obnoxius. Pro his nos habemus luxuriam et auaritiam: publice egestatem: priuatim opulentiam. Laudamus diuitias sequimur inhertiam: inter bonos et malos discrimen nullum: omnia virtutum premia ambitio possidet. Sequitur. vt erarium esset opulentum: tenues res priuate erant. Corruptis autem moribus econuerso Cato ponit: publice egestatem: priuatim opulentiam vnde antiqui consules: pauperes erant in rebus priuatis: ait Aug. vbi. s. c. xviij. di. quod Lucius valerius in suo consulatu adeo pauper fuit. vt defuncto nummis a populo collectis sepultura curaret: ¶ Consimile narrat Vegetius. ij. de re militari

de Atilio Regulo: q cū ꝓfuiſ-
ſet ſummis reb⁹ adeo pauꝑ fuit:
vt coniugē ⁊ liberos collocaret i
O agello qui colebatur ab vno vil
lico. Neqꝫ.n. volebāt: ditiores eē
in ſuis dignitatibus q̄ añ: ait ibi
Aug. De Quintio: q cū q̄ttuor
iugera poſſideret: ⁊ ea manibus
ſuis excoleret: ab aratro eductuſ
eſt vt dictator fieret: maior vtiqꝫ
honore q̄ conſul victiſqꝫ hoſti-
bus ingentem gloriam conſecu-
tus: in eadem paupertate permā
ſit. Cum enim rempublicam ha
berent opulentiſſimam: in domi
bus paupes erāt: ait ibi Aug. di.
q quidā qui fuerat bis conſul ex
P ſenatu pulſus eſt: eo q decē pon
dera argenti in vaſis habere cō-
ſpectus eſt. Non enim dn̄ari in-
R tendebāt pp lucra: neqꝫ hoc fuit
apud eos ingenium: prout rn̄dit
Curtius conſul cū Sānites ma
gnū ſibi pōdus auri attuliſſent.
Quibus ille ait. Non aurū habe
re: ꝓclarū ſibi videri: ſed eis qui
auꝝ habent potius dn̄ari. ¶ Cō
ſimile narrat Vegeti⁹ li. iiij. de re
militari: q cū legat⁹ Epirotharū
Fabritio cōſuli grande pondus
auri offerret: illo non accepto: di
xit: ſe malle illō habētibus impe-
rare q̄ illud habere. Et ob hoc
nolebant prefici in dignitatibus
S niſi poſſent reipublice ꝓficere: ait
Vale. li. vi. de Scipiōe Cornelio
Cui cū hyſpania forte veniſſet:
rn̄dit: ſe nolle ire, adiecta cauſa:
q recta facere neſciret. ¶ Item
neqꝫ filios ꝓfici patiebātur niſi
poſſent ꝓficere. vnde narrat he
lynandus hyſtoriographus ꝓut
ait Poli. lib. iiij. c. xiij. de Helyo
pertinace: q cū ex ſenatore eſſet
creatus imperator: ⁊ obſecrante ſe T
natu: vt filium ſuum Auguſtum
Ceſarem vocaret rn̄dit. Suffi-
cere mihi debet: vt ego immerit⁹
regnauerim cum non mererer.
Primatus eniꝫ nō ſanguini de-
betur ſed meritis: ⁊ inutiliter re
gnat qui rex naſcitur nec meret.
proculdubio pentis affectum ex
uunt qui paruulos ſuos importa
bili molle ſuperiecta extinguunt.
Hoc enim eſt ſuffocare filios n̄
ꝓmouere. Alendi eniꝫ pri⁹ ſunt:
⁊ virtutibus exercendi: ⁊ cum i
eo profecerint: vt probentur: eos
antecedere virtute quos debent
honore preire: inuiti aſcendāt. Et V
tunc ciuium ſuorum ſe nequaq̄
ſubtrahant votis. Implebāt.n.
enim Salomonis preceptū. Ec-
cle. vij. Noli querere fieri iudex:
niſi virtute valeas dirumpe iniq
tates. Sectantes enim auaritiaꝫ
non preficiebātur reipublice: ait
Val. li. vi. di. q cū duo conſules
contēderent in ſenatu: quis eorū
in hyſpaniā mitteret: ait Scipio
Emilian⁹ oibus ſniam ei⁹ expe-
ctantib⁹. Neuter hoꝝ mihi pla-
cet: q: alter nihil habet: alteri ni- X
hil ſatis eſt: eque mala licētie im
perij: magnam inopiam iudicāo

⁊ auaritiam. ¶ Item eorum iu-
stitia patebat circa rempublicā
in tantum: q nec sibi parcebāt p
salute reipublice: prout pꝫ in dictꝭ
exemplis: neqꝫ eiꝫ pater parce-
bat filio: ait Vale. li. v. ⁊ Aug. v.
de ci. c. xviij. de Bruto: qui filios
ↄprehensos: ⁊ post ad pallū liga
tos securi percuti fecit: quia dñā-
tionem Tarquinij regis superbi
a se expulsam reducere volebāt.
Exuit patrem: vt ageret consulē:
orbatusqꝫ viuere ꝙ vīdicte publi
ce deesse maluit. De q̊ poeta Na
tosqꝫ pater noua bella mouentes
Ad penam pulchra pro libertate
vocauit. Vicit amor patrie: lau-
dūqꝫ immensa cupido. ¶ Con-
simile narrat Aug. vbi. s. de Tor
quato: qui filium: non q ↄ patri
am: sed etiam pro patria pugna-
uerat: q tñ ↄ imperiū ei⁹ licet vi
cisset occidit: ne plus mali in exē
plo contempti imperij: ꝙ gloria
eēt hostis occisi. Idē narrat Va
lerius vbi. s. de Manlio Torq̄
to. Cui cū eēt ei⁹ filius accusat⁹
⁊ ↄuict⁹: ptulit sniaꝫ di. cuꝫ Sil
uanū filiū meū pecuniā a socijs
accepisse, pbatū sit eū repu. ⁊ do-
mo mea idignū iudico. Qui sic
adiudicat⁹: pcristitia: suspēdio se
pemit. ¶ Itē nec fili⁹ debet par-
cere patri agenti ↄ rempublicam
Ait Tulius. iij. de offi. inquirens
an si tradere patriaꝫ conetur pa-
ter: silebit ne filius? Et respōdet:
q primo patrē obsecrabit ne hoc
faciat: deinde si nihil proficit: ac-
cuset: ⁊ ad extremum: si ad per-
niciem patrie res spectat: saluteꝫ
patrie: saluti patris anteponat.
Nimirum: q vt ait ibi. Si duo
sapientes sint super vnam tabulā
in mari que non posset sil' vtrun
qꝫ deferre: minus sapiens debet
cedere sapientiori: eo q ille vtili
or est reipublice.

¶ Capitulum quintum. De iu-
stitia erga inimicos.

Non solum auteꝫ fuit eui
dens eorūꝫ iustitia erga
suos ⁊ rēpublicā: sꝫ ēt er
ga hostes ait val. li. vi. d Camillo
ↄsule q cū Faliscos circūsederet
magister ludi: nobilissimos pue
ros eorum in castra Romanoꝝ
perduxit. Quibus iterceptis: nō
essꝫ dubiuꝫ: quin illi se essent tra
dituri. Camillus vo non solum
spreuit perfidiam: sed censuit: vt
pueri magistrum vinctum vgis
agēdū ad parentes reducerent.
Quia iustitia: eorum animi capti
⁊ beneficio magis ꝙ armis vi-
cti: portas romāis apperuerunt.
¶ Ibidem ait: q Thimocrates
pollicitus est: se Pirrum vene-
no necaturum. Que res: cuꝫ ad
senatuꝫ eēt delata: missis legatis
Pirruꝫ monuit: vt aduersus in
sidias huiusmodi cautius se ge-
reret. Malluit enim: bella non
veneno sꝫ armis gerere. Nomē
quoqꝫ Thimocratis suppressit:
vtroqꝫ modo amplexus equita-
tem: q neqꝫ hostē malo exemplo
tollere: nec eum qui mereri para

C tus fuerat pdere noluit. ¶ Nar
rat tamen Amelius florus in hy
storia Romanorum: q medi-
cus Pirri nocte ad Fabricium
A venit pmittens: se Pirrū occi-
surū veneno: si sibi aliquid pol
liceret. Quem Fabritius vinctū
reduci iussit ad domū suā: Pir
roq3 dici qđ ꝯ eius caput medi-
cus spopondisset. Qđ Pirrus
D admiratus dixisse fert. Ille ē Fa
brici9: qui difficilius ab honesta
te q̄ sol a cursu suo averti pōt.
¶ Legit etiā de Alexandro: q
cum flevisset mortem Darij ho-
stis eius: quē sui letaliter vulnera
verant: vt sibi placerent: volens
scire q hoc scelus cōmiserant: iu
ravit se facturū eos notissimos ꝛ
sublimes. Et tunc pdiderunt se
Bersas ꝛ Arbasōes facti huius
auctores. Quos statim in vindi-
B ctam altissima trabe suspēdit. Et
sic sublimes ꝛ notissimi ꝯctis fue
runt. ¶ Si ergo ignarri legis di
uine: tales erant in operibus iu-
stitie amore patrie ꝛ cupidine tē-
E poralis glorie: quales esse debēt
illuminati fide: ordinati charita
te: certi spe glorie pro republica
xpiana in operib9 diuine iustitie.
Sed qꝛ oēs: que sua sunt q̄runt
non que iesu xpi Phil.ij. Ideo
pauci sunt tales: ꝛ respublica defi
cit. Cum enim quilibet querit cō
modum ꝓpriū ꝛ emolumētū
perit respublica: ait Tul.iij.đ offi.
q si vnusqsq3 rapit ad se comō-
dum aliorum: ꝛ distrahit q̄ pōt: F
emolumenti sui gratia: societas ꝛ
cōitas hominum euertitur.

¶ Capitulum sextum. De partibus iustitie.

Remissis exemplis đ iu
P stitia antiquorum in ge-
nerali: patet iustitia eorū
in speciali. s. q̄tum ad partes iu-
stitie. Diuiditur aūt iustitia in se-
ueritatem ꝛ liberalitatem: prout
dicitur in morali dogmate phorū.
Est aūt seueritas virtus debito
supplitio cohercens iniuriā. Et
de hac: premissa sunt superi9 exē- G
pla. ¶ Liberalitas aūt est virtus
beneficiorū errogatrix: quā pro
affectu: benignitatem: ꝓ effectu:
benificentiā dicimus. Et hec vir
tus: in tribuendo ꝛ retribuendo
consistit. ¶ Qualr aūt hec virt9
viguit in magnatib9 antiquis: eo
rum gesta testant. ¶ De liberali
tate enim Titi impatoris legitur
in gestis romanorū: q statuerat:
ne accedentem ad se postulandi
gratia: sine re: vel spe habēdi di-
mitteret. Et iterrogat9 ab amicis
cur plura polliceret q̄ pstare pos
set: respondit: q nō decet quēq̄
a sermone principis tristē absce-
dere. Idē recordat9 semel sup ce
nā: q nihil tota die illa dederat:
gemens dixit. O amici: diē hunc
perdidi. ¶ De liberalitate Alexā
dri Sen.ij. de bñ. ait. q cuidā pe
tenti denariū: dedit vrbē. Quo
dicente: tantum donū nō ꝯuenit

re ſue fortune: rñdit Alexander
I Non quero qd te accipe: ſed qd
me dare decet. De eodẽ Seneca
epl'a.iiij. dicit: ꝙ rñdit cuidaȝ di-
midiũ omniũ reꝝ ſibi ꝓmittenti
eo inquit ꝓpoſito veni in Aſiam
non vt acciperẽ id qđ dediſſetis
ſed vt haberetis id qđ reliqſſem
¶ Ecõtra eſt de multis: q etiam
cauillatiões inueniũt: ne petenti
aliquid tribuant. Sicut Antigo-
nus: de q̊ vbi.ſ. dicit: ꝙ cũ cyn-
nicus peteret ab eo talẽtũ rñdit:
plus eſſe ꝙ̃ Cynnicus petere de
beret. Repulſus ille petit denari
uȝ. Cui rñdit Antigonꝰ: minus
K eſſe: ꝙ̃ regem dare deceret. Tur
piſſima cauillatio ait Señ. Inue
nit eniȝ quõ neutrũ daret: In de
nario regem: in talento Cynnicũ
reſpexit. Cũ poſſet denariũ Cyn
nico ⁊ talentũ rex dare. ¶ Iteȝ
ſi diuidatur iuſtitia ſpecialiꝰ ſicut
diuidit eã Macrobiꝰ lib.i.di. Iuſti
tia eſt: vnicuiq; ſeruare ꝙ ſuum
eſt. De qua veniunt innocentia:
amicitia: ꝯcordia: pietas religio:
L affectus ⁊ humilitas. Patet in
geſtis antiquoꝝ quõ iuſtitia ꝭm
ptes has in eis viguit. ¶ De Ti-
ti innocentia legiẗ vbi.ſ. ꝙ nullũ
factum quod penitendũ eſſet re-
coluit in morte: vno excepto: qđ
tñ non ꝑdidit. vñ ⁊ in morte cõ-
queſtus eſt: vitam ſibi eripi ime
rito. ¶ Item narrat Soliniꝰ li.
vlt. ꝙ apđ quãdã gentẽ.ſ. intro-
M papanẽ inſulã: in regis electione
nõ nobilitas ꝑualet: ſed ſuffragia
vniuerſoruȝ. Populus.n. eligit
ſpectatũ moribꝰ ⁊ inueterata cle-
mentia: annis grauẽ: ⁊ cui nulli
ſint liberi: ne regnuȝ fiat hr̃dita-
riũ. Qui ſi i aliq̊ ꝑdictoꝝ arguiẗ:
morte ml'ctaẗ ſilr̃ de amicitia et
ꝯcordia q̃lr̃ viguit i antiqs eoꝝ
geſta teſtanẗ. ex q̊ toto nixu itẽde
bant. ad reipublice vtilitatẽ vt di
ctũ eſt. Concordia aũt nihil ẽ vti
lius ciuitati. ait Aug. epl'a.v. Iõ
ad ꝯcordiã hñdam ⁊ amicitiam N
anhelabãt. vnde narrat Vegetiꝰ
li.iiij. vbi.ſ. ꝙ obſidente Hani-
bale: Caſſilini tantã inopiaȝ ſunt
perpeſſi: vt murẽ centũ denarijs
veniſſe ꝑditũ ſit memorie: eiuſ-
q; vẽditorẽ fame ꝑijſſe: emptorẽ
ṽo vixiſſe: fidẽ tñ Romãnis ſer
uauere. ¶ Silr̃ Val'.li.iiij. đ ve
ra amicitia: ponẽs exẽplũ đ duo
bꝰ amiciſ Amõe ⁊ phitia. Quoꝝ
vnũ cũ vellet Dioniſiꝰ tyrãnꝰ oc-
cideř: ⁊ ille ipetraſſȝ tp̃s ab eo: vt
ř diret domũ ad res ſuas ordinã
das alter ſe vadẽ ꝓ reditu illiꝰ da O
re non dubitauit. Appropinquã-
te aũt die diffinita. neq; illo rede
unte: vnuſqſq; temerariũ ſpopõ
ſorem dãnabat. Ille ṽo de amici
conſtantia: ſe non metuere ꝑdi-
cabat. Hora ṽo a tyranno ſtatu
ta alter redijt. Miratꝰ igiẗ tyran
nus eoꝝ animũ ⁊ amicitiã: ſup-
pliciũ remiſit: rogãs: vt ſe in ter
tium ſodalitatis gradũ ſecũ reci-
perẽt. ¶ Hec aũt amicitia debet P
eſſe vera. Cũ.n. triplex ſit amici
tia.ſ. ꝑꝑ honeſtũ: ꝑꝑ vtile: ⁊ pro-

pter expediēs: ꝓut dr̄ ethi.viij. Illa: vera ē amicitia q̄ est ꝓpter honestū. honestū. n. ⁊ virt⁹ facit amicitias. ait Tul.i.d̄ offi. Et virtus conciliat amicos ⁊ ꝯseruat: ait idem.i.de amicitia. De q̄ amicitia Ecc.vi. Amic⁹ fidelis protectio fortis. Qui inuenit illū: inuenit thesaurū. Nam cū amicitia ē simulata.s.ꝓp vtile vel expediēs non est stabilis: ait Tulius. vbi.s̄. Qui enim vtilitatis ꝓprie causa fingūt amicitias: amabilissimuz amicitie modū tollere videntur. Uere enim est amic⁹ mēse. ⁊ nō ꝑmanet in die necessitatis. Ecc. vi. Uñ solebant antiq simulacra gratiaruz effigiari nuda: siue depingi facere ymagines nude: eo ꝙ soliditas amicitie: ⁊ veritas fidei: sine qua neq̄ gr̄e nomē subsistit: nullo simulationis facto debent obumbrari: ait Poli.li.iij. Talis est amicitia multoꝝ iuxta illđ cōe dictū. Cū fortuna mānet: vultū seruatis amici. Cū cecidit: turpi vertitis ora fuge. ¶ Et nō solū hec in eis vigebāt: s3 pietas ⁊ religio ꝭm rit⁹ eoꝝ. Pietas. n. cult⁹ dei dr̄: ait Aug. ep̄la.xxxiiij. Et cū est cult⁹ veri dei: ē vera pietas. Cū aūt falsoꝝ deoꝝ ē falsa ⁊ ꝑnitiosa pietas. ꝓ q̄ tn̄ obſuāda erant diligentes ⁊ studiosi ait Valle.lib.i.di. ꝙ ñ dubitauerīt impia sacris seruir̄ ⁊ ita se hūanaꝝ reꝝ hr̄e regimen estimātia: si diuine potētie bñ ꝯstāterq̄ fuissēt famulata. Uñ pari vindicta parētum ac deoꝝ violatio: expianda erat: ait ibidez. Et mr̄es Romane ac filie: ꝯiuges ⁊ sorores: ⁊ p⁹ Cannensem cladem absterſis lachrymis ꝓ suis interfectis: candidaz induere vestē ⁊ aris thura dare coacte sūt: ait ibidē. Et i h̄ erāt cōstātes: ait ibidē li.iij.di. ꝙ Alexā. sacrificāti astabat vn⁹ tenēs thuribulū: i cui⁹ brachiū carbo dilapsus cū ita vreret: vt odor ad nares sacrificātiū ꝑueniret: tn̄ ⁊ dolorē silētio ꝑssit ⁊ brachiū imobile tenuit: ne sacrificiū Alexādri aut cōcusso thurribulo: aut edito gemitu impediret. ¶ Ulterius de affectu eoꝝ ⁊ humilitate etiā erga inferiores: luculēter exꝑmit in gestis eoꝝ. Uñ Helynandus in gestis Romanoruz narrat de Trayano. ꝙ cū equū ascendisset ad bellū ꝓfecturus: vidua q̄daz apprehenso pede eius miserabiliter lugens iustitiaz sibi petijt de eis qui filiū ei⁹ bonū ⁊ innocentem occiderant. di. Tu Auguste impas. ⁊ ego tā atrocem iniuriaz patior? Cui impator. Ego tibi satisfaciā cū rediero. Et illa. Quid si non redieris? Successor inqt me⁹ tibi satisfaciet. At illa. Quid tibi ꝓdest si alius bñfecerit? Tu mihi debitor es ꝭm merita recepturus. Et fraus vtiq̄ est: nolle reddere quod debetur. Successor tuus iniuriam pro se patiētibus tenebitur: te quoq̄ non li-

Q R S T V

berabit iustitia aliena. Bene enim agitur cū successore tuo: si se libe rauerit. His verbis mot⁹ impa/ tor descendit de equo: ⁊ cām exa minans pñtialr: cōdigna satisfa ctione viduam ɔsolat⁹ est. Unde ⁊ in foro statua Trayani posita ē representans quō in expeditiōe positus: viduam liberauit. ⁊ i se/ natu exclamatū fuit. Nō alter fe lícior Augusto: nec melior Tra/ yano. ¶ Et de eo legitur: ꝙ cum filius eius equitans indomitum X equū ex cui⁹ pedib⁹ fili⁹ cuiusdam vidue fuit interfectus: vidue cō/ querenti: filiū suum p morte tra didit. ¶ Cū aūt alio mō partes iustitie assignent a beato Bernar dino sermone. iiij. de aduētu vbi ait: ꝙ iustitia est virtus: qđ suum est vnicuiqꝫ tribuens scilicet su/ periori equali: ⁊ inferiori. Supe/ riori enim idest prelato debet obe diētia ⁊ reuerentia. eq̄li: siue pari ɔsiliū ⁊ auxiliū: vt ɔsilio erudia tur ignorantia: auxilio iunetur in firmitas. inferiori debem⁹ custo diam ⁊ disciplinā: vt scilicet non regnet in eo peccatū: ⁊ vt dignos pnie fructus faciat. Quib⁹ oībus debet adiūgi iudiciū rectū. Que septem possunt figurari p septem colūnas quas excidit sapiētia in domo quam edificauit. puer. ix. y put exponit ibi Ber. Et hec oia viguerunt in eis scilicet obedien tia ⁊ reuerentia respectu supiorū Cum. n. pnceps sit publica pote

stas in terris: ⁊ diuīe maiestatis ymago: ait Poli. li. iiij. et reuere bantur ⁊ obediebant: ⁊ inobediē tes puniebant. vnde Julius Ce sar licet gloriose pugnasset: qr tñ spacium qnqꝫ annorum qđ sibi fuerat permissum ad domandos hostes pertransijt: honor debit⁹ denegatus est sibi: qr vltra termi num morā ɔxit: prout dicitur in gestis Romanorum. Item vt ait Uale. li. ij. qr Petriliū consulem occidi milites passi sūt: legiōi nec Z era nec stipendia dedit senatus: eo ꝙ pro salute imperatoris: ho stium se telis non exposuerant. In opere enim adimplebant illud ro. xiij. Omnis anima potestati/ bus sublimioribus subdita sit. ¶ Qualiter autem fuit in eis cō silium patet ex dictis. Plus enim laborabant pro republica ꝙ̄ pro salute propria: ait Uegetius li. iij. Paulus: imperatorem senē mo/ rib⁹ dicebat oportere esse: signifi cās. moderatiora seqnda. ɔsilia A Ibidem narrat: ꝙ Cesar dicebat id esse consilium aduersus hostē: quod plerisqꝫ medicis contra vi tia corporum: fame potius ꝙ̄ fer ro aliquan do superando. ¶ Di/ sciplina ⁊ custodia verissime vi/ guit apđ eos. vt enim dicit Po li. lib. vi. Romanis adeo profuit disciplina: vt orbē: sue subderēt ditioni. Alexander enim exiguam manum militarem accepit a pa/ tre: sed doctam: qua orbem terra

rum agreſſus imenſas hoſtium
copias ſubdidit. Ut enim ait d eo
Uegetius li.iiij. Quadraginta mi
B litibus diſcipline aſſuefactis oēs
vicit. Et ibidem de Tito. a qͦ cuz
quatuordecim milibus grecoruz
ſunt centum milia barbarorū ſu/
perati. Debet eniz princeps diſci/
plina milites regere. Ait Ual.lib.
ij. ponens exemplum: quomodo
patres puniebant filios militarez
diſciplinam non ſeruantes. Aure
lius enim filium: qꝛ renuit eiꝰ ꝓ/
ceptum: inter pedites fungi coe/
git: ¶ Item pater debet filios co
hercere. Unde Octauianus: cuz
filijs ſuis ſufficere poſſent ad glo
riam bona hereditaria: tamē in/
ſtructi ſunt: ac ſi ſua retinere: vel
aliena acquirere nequaq̄ poſſēt:
niſi per virtutem. Unde eos ad
gradum militarem: ad curſuz: ⁊
C ſaltum: ad vſum natandi iacien/
di miſſilia ⁊ lapides manu vel fū
da exercitari fecit. ⁊ filias ſic in la
nificio iſtituit: vt ſi eaſ preter ſpez
in extremam paupertatem fortu
na proieciſſet: vitam per artez ſu/
ſtentare poſſent. Nam nendi: te
xendi: veſtes formandi: fingendi
⁊ componendi non tm̄ artē: ſed
etiā vſum habebant. ait Poli.li.
vi. Ideo Ecc.vij. Filij tibi ſūt eru
di illos. Seqtur. Filie tibi ſūt ſer/
ua corpus earuz. ¶ Item pater
familias debet familiā diſciplina
D regere ⁊ cohercere. vt eniz dicit
poli.li.viij. Fertur beatus Hiero
nimꝰ tres a menſa clericos exclu
ſiſſe: qꝛ incompoſitos eos vidit:
turpe dicens honeſto ⁊ graui vi/
ro in eius conſortio aliquem in
compoſitum inuenire. Uere eni
panis: diſciplina: ⁊ opus ſeruo:
Ecc. ¶ Item iudicium verū vi/
guit apud eos. Ait Uale.li.vj. ꝙ
cum quidam iudex male iudicaſ
ſet: Rex Cambiſſes pellem eius
e corpore detractam ſelle iudicia
rie appoſuit: ⁊ in ea eius filium iu E
dicaturū ſedere fecit. Noua eniz
pena: ne quis poſtea iudex corū/
pi poſſet prouidit. Sic enim pre/
cepit lex diuina. deutero.xvi. Iu
dices ⁊ magiſtratꝰ conſtitues in
omnibus portis tuis: vt iudicent
populum recto iudicio: nec in al
teram partem declinent.

¶ Secūda pars principalis. De
prudentia.

¶ Capl'm primū. Qd prudētia
debet eſſe in principibus.

Is breuiter premiſſis
de iuſtitia ⁊ eius parti
h bus: ſequitur de pru/
dentia que eſt neceſſa
ria principibus. Ut eni
dicit vegetius de re militari: nul/
lus eſt quem oporteat vel plura:
vel meliora ſciire q̄ principem:
cuius doctrina debet omnibꝰ ꝓ
deſſe ſubiectis. Nemo eni iuue/
nes eligat duces: eoq̄ non con/ F
ſtat eos eſſe prudentes prout dꝛ
iiij. topicorum Tria enim fecerūt
Romanos eſſe gentiuz victores

f.Scientia:Exercitatio:⁊ Fides.
ꝙ electi in ſacramento reipubli-
ce impendebant.ait Poli.li.vi.
Tunc enim ait Plato beatū or
bem terrarum fore:cū vel ſapien
tes regnare ⁊ reges ſapere cepiſ-
ſent.ait.Val.li.vij. ⁊ Boeti⁹.i.de
conſol. Unde aureū ſeculum di-
cebat quando penes ſapiētes re-
gna erant:ait.Sen̄.epl'a.xcij.At
enim ait Poli.li.iiij.Romanos
Imperatores aut duces du3 eo-
ru3 reſpublica viguit non memi
ni extitiſſe illitteratos.et ſcio quo
G modo contigit ex quo principib⁹
languit virtus litterarum:Arma
te militie infirmata eſt manus:⁊
ipſius principatus quaſi preciſa
radix.Nimirum:cum ſine ſapiē
tia ſtare non valeat principatus
ait ſapientia diuina prouer.viij.
Per me reges regnant.Unde ⁊
rex Romanorum hortatus ē re
gem Francorum:vt filios libera
libus diſciplinis inſtrui faceret di
cens:ꝙ rex illitteratus quaſi aſi-
nus coronatus prout dr̄ in eodē
H libro.Ideo antiqui principes ha
bebāt magiſtros ſuos.Sic Tra-
yanus Plutarcum:Nero Se-
necam.Alexander Ariſtotelem:
Nato enim Alexandro: ſcripſit
Philippus pater eius epiſtola3
talem.Philippus Ariſtoteli ſa-
lutem dicit.Filium mihi genitu3
ſcito.Et quidem dijs habeo gra-
tias non tam proinde q̄ nat⁹ eſt.
ꝙ pro eo : q̄ eum naſci contigit
temporibus vite tue.Spero eni3
fore: vt educatus eruditusꝙ a te
dignus exiſtat:⁊ nobis: ⁊ rerū ip
ſarum.ſ.regni ſuſceptione.Uere
enim rex ſapiens populi ſtabili-
mentum:Sap.vi.Si delectami
ni in ſedibus ⁊ ſceptris:O reges
populi diligite ſapientiam.Et ibi
dem.Diligite lumen ſapiētie om
nes qui preeſtis populis.Ecc.x. I
Iudex ſapiens iudicabit populū
ſuum:⁊ principatus ſenſati:ſtabil'
erit.Sequit̄.Rex inſipiens pdet
populum ſuum:⁊ ciuitates inha
bitabuntur per ſenſum pruden-
tium.Unde ⁊ Salomon placuit
deo:q̄ petijt cor docile:vt poſſet
iudicare populum dei.⁊ diſcerne
re bonum ⁊ malum.iij.Reg.iij.
¶ Ad hanc prudentiam haben
dam:⁊ eius opera exercenda an
tiqui reges fuerunt ſtudioſi:ſicut
Ptholomeus Philadelphus
q Democritum bibliotece prefec̄
Qui cu3 queſiuiſſet ab eo nume K
rum librorum Uiginti millia ad-
eſſe reſpondit:S3 paulo poſt vſ-
ꝙ ad quiquagita millia poſſe ve-
nire.⁊ nuntiauit ei: apud iudeos
eſſe legem:ore ipſius dei editam
⁊ digito eius ſcriptam : pro qua
ſūmopere laborandum eſſe dice
bat:vt in grecum conuerſa eloq-
um in archiuis regalibus habe-
ret:prout legit̄ in hyſtoria ſcola-
ſtica.Et ad ipſam interpretan-
dam obtinuit a iudeis ſeptuagin
ta interpretes:vt dr̄ ibi.Unde in

laudem Theodoſij Imperato/
ris ait Sozomeus .i.hyſtori. tri/
partite.Aiunt:te per diem exerci
tari armis : ⁊ eo tempore ſubie/
L ctorum negotia diſceptare iudi/
care:ſimul ⁊ agere:modo ſeorſū
modo publice que ſūt agēda cō/
ſiderare: noctibus v̄o libris icū/
I bere . Fert etiam tibi ad eoruʒ ſci
entiam miniſtrare candelabrum
opere mechanico factum:ſponte
fundēs oleum in lucernā : vt nul
lus in laboribus tuis cogatur af/
fligi:⁊ nature vim facias ſomno
repugnans per doctrinam enim
audio te ſcire lapidum naturas.
Item princeps non ſolum debet
eſſe prudens in humanis diſpen
ſandis ⁊ eorum legibus: ſed etiā
in legibus diuinis. ait dn̄s deut.
xvij. Poſtq̄ʒ ſedit rex in ſolio re
gni ſui ſcribet d̄utronomiū legis
M hoc in volumine :accipiens exē/
plar a ſacerdotibus leuitice trib⁹
K ⁊ habebit ſecuʒ:legetqʒ illud om
nibus diebus vite ſue:vt diſcat ti
mere dominum deū ſuū:⁊ cuſto
dire verba ⁊ cerimonias que in
lege precepta ſunt.Humane eni
leges eaten⁹ valent: quatenus a
diuinis non diſcrepant: ait Heli
nandus . Alioquin verificat illō
Bernardi ad Eugenium li.i.Si
mia.in tecto : rex fatu⁹ ſedens in
N ſolio . Nō ſi forte illitteratus eſt
princeps conſilijs litteratorū euʒ
regi neceſſe eſt.Unde a ſacerdoti
bus iubet accipere exemplar le/
gis.i.a viris catholicis ⁊ eccl̄ia/
ſticis:ſicut exponit Elynandus.
¶ Capl'm ſecundū.De prudētia
philoſophorum.

E prudentia autem phi/
D loſophorum.⁊ ſtudio ad
eam habendā: ſuperua/
cuum eſt ſcribere:cum eorū ſtu/
dia pateāt per ſapientie documē/
ta. De quorundā v̄o ſtudio Ual.
li.viij.ſcribit.vbi ait:ꝙ Carnay/
des laborioſus ⁊ diuturn⁹ fuit ſa
pientie miles. Siquidem nongē
tis expletis annis: ita ſe mirifice
doctrine operibus addixerat: vt
cum cibi capiendi cauſa recum/
beret:cogitationibus inherens:
manuʒ ad menſam porrigere ob O
liuiſceretur:idemqʒ illi viuendi ⁊
philoſophandi finis fuit. ¶ Ibi
deʒ narrat: Solonē philoſophū
quottidie aliquid adiſcentem ſe/
neſcere. Nō ſupremo die confir/
mauit:in quo aſſiſtentib⁹ amicis
⁊ de re quadā ſermonem confer
rentibus.caput fatis preſſum ere
xit. Interrogatuſqʒ cur id fecerit
rn̄dit:vt cum id qcquid eſt de q̄
diſputatis percepero moriar. De
quo ꝯſimiliter dici poteſt:ꝙ ideʒ
ſibi viuendi ⁊ philoſophandi fi/
nis fuit. ¶ Cōſimiliter ait ō So P
crate:ꝙ dum ad diſcendum ſe ſē
per pauperem edidit:ad docēdū
ſe locupletiſſimuʒ fecit. ¶ Eodeʒ
modo narrat ibi de Archinode
philoſopho: ꝙ capta ſua ciuitate
ſ.Syracuſana:⁊ Marcellus edi

ctum dedisset: ne ille occideretur
& ipse oculis & animo in terras fi/
xis: formas & circulos describe/
ret: superuenienti militi: & sup ca
Q pistrum gladium tenenti: & inqui
renti quis nam esset: propter ni/
miam cupiditatem veri inuesti/
gandi quod querebat in ipsis fi/
guris: nomen suum indicare non
potuit. Sed ꝓtracto puluere ma
nibus: noli inquit obsecro: istum
circulũ disturbare: & quasi negli/
gens lictoris imperium: gladio est
truncatus. Nec mirũ: Si fuit in
eis tam feruens studium pruden
tie: qꝛ eam preciosiorem omnib⁹
temporalibus estimabãt. Unde
enim dicit Uale.li.vij. Themisto
clem philosophum consuluit vni
ce filie pater vtrũ eam pauperi sꝫ
ornato.s.scia & virtutibus: an lo/
R cupleti parum probato.s. in pre/
dictis colocaret nubẽdo. Cui phi
losophus. malo inquit virum pe
cunia: ꝗ̃ pecuniam: viro indigẽ
tem. Quo dicto monuit: vt gene
rum diuitijs potius ꝗ̃ diuitias ge/
nero preeligeret. Carentem enim
prudentia & virtutib⁹: scire vti re
bus non estimauit. Prudentia
enim per se est desiderabilis: & ẽt
propter quid qꝛ vtilis ad multa
Ait Comẽtator. Ethi.i. Uere eni
beatus vir qui inuenit sapientiam
& qui affluit prudentia. prouerbi.
S iij. Ideo studentes philosophie:
velut inutili rei detrahebant pe/
cunie: & huius gratia eam abijcie
bant: Ait Comentator vbi.s. At
eni d' prouer.xvij. Quid ꝓdest
stulto habere diuitias: cum sapiẽ
tiam emere nõ possit: Unde So
crates Thebanus quondã diti/
simus: cum ad philosophandum
Athenas pergeret: magnum au/
ri pondus abiecit: nec putauit: se
posse simul virtutes & ditias pos
sidere.

¶ Capitulum tertium. De me/
moria.

Iso qualiter prudẽtia in
v cõmuni viguit in antiqs
videndum est in ei⁹ parti
bus. Ait enim ait Tul.ij. rhetori.
li.ij. prudentia est rerum. bonarũ
malarumqꝫ scientia. Cuius par/
tes sunt tres.s. Memoria: ꝑ quã T
repetit ea que fuerunt: Intelligen
tia: per quam animus conspicit.
ea que sunt. Prouidentia: ꝑ quã
videt aliquid quod futurũ sit. Et
hee omnes viguerunt in princi/
pibus antiquis: & debent esse in
omnib⁹. Debet enim esse memo
ria.s. proprie conditionis & diuie
sublimitatis: vt ex potentia non
efferatur animus supra se: neqꝫ
contra deum: sed iugiter meditet
propriam conditionem. Ad quã V
memoriam inducendam & con/
seruandam studebant antiqui ꝑ
ut dicit Hugo: & Hiero. in parte
epl'a.cxvij. di. ꝙ victoribus rede
untibus Romã post subiugatio/
nem regionum triplex fiebat ho
nor. ¶ Primus: ꝙ victori ob/

tiabat pupulus cũ leticia. ¶ Se
cundus: ꝙ omnes captiui seque
bantur currum eius: manib⁹ p⁹
terga ligatis: ¶ Tertius: ꝙ ipse
victor indutus tunica Jouis se-
debat in curru: Quem trahebãt
quattuor equi albi: ⁊ sic ducebať
vsq; ad capitoliũ: iuxta illud Oui
dij Quattuor in niueis aure⁹ ibis
equis. ¶ Ne tamen his honori-
bus obliuisceretꝛ sui: triplicez mo-
lestiam oportebat eũ ipsa die susti
X nere: ¶ Prima erat: ꝙ poneba
tur cum eo in curru quidam ser-
uilis conditiõis: vt dareť spes cui
libet quantumcunq; vilis conditio
nis perueniendi ad honorez hu-
iusmodi: si ei⁹ probitas mereret
T ¶ Secunda: ꝙ ille seruus eum
colaphizabat: ne nimis supbiret
⁊ dicebat sibi. Noti clocos. i. no
sce teipsum: ⁊ noli superbire ꝺ tã
to honore Respice post te: homi
nem te esse memento. ¶ Tertia
ꝙ illa die poterat quilibet dicere
in personam triumphantis quic
quid vellet. s. opprobria impune
ipsi victori. Unde ⁊ Julio cesari
reuerenti post multas victorias
multe sunt iniurie dicte: nulla vl-
V tione sequente.

¶ Capitulum quartum. De in-
telligentia.

Onsimiliter legitur fuis-
c se intelligentia apud an
tiquos existentes in pote
statibus que debet esse apud om
nes tales. Et hoc. iij. s. Sollicitu-
dinum concomitantium: put ait
Ual. li. vij. de illo rege subtilis iu Y
dicij. quem ferunt: ꝙ tradito sibi
diademate prius ꝙ̃ capiti impo-
neret: diu considerasse: ⁊ dixisse.
O nobilem magis quam felicez
pannum: quem si quis penitus
agnoscat ꝙ̃ multis sollicitudini-
bus: piculis: ⁊ miserijs sit refert⁹
nec humi quidem iacentem tol-
lere vellet. Uere enim qui preest
ẽ i sollicitudĩe Ro. xij. Uñ Acha
tes qui ďr cura legiť fuisse comes
Enee: prout dicit Hugo. ¶ Jtẽ
fuit in principibus ⁊ debet esse in Z
telligentia periculorum circunstã
tium: ⁊ spẽaliter seductionũ adulã
tium. Sunt enim adulatores sy-
rene blandis vocibus seducẽtes
Jsay. xiij. Syrene in delubris vo
luptatis. A quibus sũme cauere
oportet: ⁊ eorum falatias intelli-
gere. Unde Spegyppus philoso
phus nepos Platonis: adulan
ti dixisse legiť Adulator: desine: ni
hil proficis: cum te intelligaz: Et
ideo ait Celius Baldus prout le
gitur li. iij. de nugis philosopho-
rum. Egregie imperator Augu-
ste: maxime elucet prudentia tua
q; isti. s. adulatores nunduz te in-
sanum omnino reddiderũt. Qui
vt tibi applaudant. non mõ dijs A
sed tibiipsi ⁊ populo iniuriã faci-
unt: Deorum siquidem reueren
tiam minuũt: quos tibi parificãt.
Te arguunt insipientie: dum con
ditionis tue repugnante natura:

parem te esse dijs persuadere pre sumunt. Notā superstitionis in/ currunt populum: cui mortales pro imortalibus suadent esse co/ lendos. Sane aliquid diuinū in/ eē tibi mōstrabis: si omnes istos q diuinitati tue fraudulenter ap/ plaudunt rapi feceris ad tormen ta. Quis enim deorum: ei parcit
B a quo se deceptū intelligit? Quis non irruat in eū: qui aureos Jo/ uis oculos eruit: hec ibi. Unde, p ut dicit Vale. lib. vi. Athenienses Thimogoram inter officium sa/ lutationis. Darium more gentis adulantem suplicio affecerūt. Si mile dicit Señ. epl'a. lxi. qualiter Alexāder subsanauit adulatores Cum enim sagitta vulneratus in bello tandem represso sanguine sicci vulneris anxiū dolorem sen tiret: ⁊ crus equo suspensum pau latim obstupuisset. coactus dsiste re: omnes inquit iurant: me fili/ um esse Jouis. sed vuln⁹ hoc me
C hominem esse clamat. ¶ Item in magnatibus debet esse intelli gentia vanitatis ⁊ breuitatꝫ digni tatuꝫ ⁊ potestatū. Unde de Alex. ille egregius versificator ait Quā friuola gaudia mundi. Quam rerum fugiens honor: q̄ nomē inane. Magnus in exemplo est cui non suffecerat orbis. Sufficit excisso deffossa marmore terra. Quinqꝫ pedum fabricata dom⁹ q̄ nobile corpus. Exigua requie scit humo. Sicut enim dicit Va/ lerius li. viij. Cum Alex. audisset ab anaxarco comite suo ex aucto ritate sui preceptoris inumerabi/ les esse mundos: heu inquit mi/ hi misero: qꝛ neqꝫ vno qdem ad huc potit⁹ sum. Et tamē postmo D dum eius sepulcrū fuit vix quiqꝫ pedū. Egregie autem ait versifi/ cator. Vir bone qd curas res vi les: res pituras? Nil profuturas damno quandoqꝫ futuras? Ne/ mo diu mansit in culmine sed ci to transit. Est breuis atqꝫ leuis in mundo gloria queuis. Ideo pro ut dicit Quintus Curtius: ait q/ dam Alexandro: Vide: ne dū ad cacumen peruenire contendis: i ipsis quos apprehendis ramis d cidas. Vere eniꝫ omnipotentat⁹ E breuis vita Ecc. x. Et qui mō nō intelligunt hanc breuitatem: so/ lertius postea intelligent penaliter Sap. v. Quid profuit nobis sup/ bia nostra: aut diuitiarnm iactan tia contulit nobis. ⁊c. Transierūt hec omnia tanq̄ vmbra. ⁊c.

¶ Capl'm quintū. De, puidētia.

V Lterius: prouidentia po luit in antiquis: que de/ bet esse in omnibus regē tibus. Et hoc de tribus. s. vt sit in eis prouidentia ordinati regimi/ nis: sine qua deficit omnis pote/ stas: vnde legit i morali dogma/ te philosophorum: q Xerxes rex Medorum indixit bellum gre/ cis: ⁊ collegit inumerabileꝫ exer citum. Cui dicebat alius famulā

F tium: grecos belli nuntium non
expectaturos: sed ad primam ad
uentus famã terga versuros. Ali
us dicebat timẽdũ esse: ne vrbes
desertas ⁊ vacuas inuenirent. ⁊
D non habiturum regem: nisi tan-
tas vires exercere possit: Alius di
cebat: greciã non vinci: sed obrui
molle exercit⁹: Alius dicebat: vix
illi naturam rerum sufficere: an-
gusta esse maria classibus: militi
bus castra: explicandis equestri
bus campestria: vix celum pate-
re sagittis. Dumqꝫ in hunc mo-
dũ regem nimia estimatione sui
furentem concitarent: ait Dama
zat⁹. Multitudo ista que tibi pla
cet: metuenda est. Uerum est eni
immodica nunqꝫ posse regi nec
E diu durare potest qđ regi nõ põt
G Nihil tam magnũ qđ perire nõ
possit. Acciderũt autẽ q̃ predixe-
rat Damazatus. Ille enim tã grã
dis exercitus ob defectum proui
dẽtie regiminis deuict⁹ est a pau
cis prouide ordinatis. De hoc eo
dem ait Uegetius li.iiij. ꝙ cũ eẽt
vexat⁹ a trecentis lacedemonio
rum: aiebat se esse deceptum. Et
hoc quidem: qꝛ multos haberet
homies: viros vere discipline te-
naces nullos. Nulla ergo mul-
titudo prodest sine prouiden-
tia. ¶ Item fuit in antiquis
principibus prouidentia: in con-
sideratione mortis. Ut enim le-
gitur in vita Joannis elymosina
rij antiquitus postqꝫ imperator

coronabat: statim ingrediebant
ad eum edificatores monumen
torum dicentes eidem: De quali H
metallo iubet imperium tuũ: ti-
bi fieri monumentũ. Insinuãtes
s.ei: ꝙ tanqꝫ coruptibilis homo
⁊ transitorius curam suscepis⁹ ha-
beret: ⁊ pie regnum disponeret:
Unde ait sapiẽtia diua Ecc. vij.
Memorare nouissima tua: ⁊ in
eternum non peccabis. hec ẽ eni
vera phia. s. meditatio mortis: ait
Plato in Phedrone: Mortis
enim meditatio est quasi frenum
hominẽ refrenãs: ne effluat ⁊ dis
curat per latitudines ambitionũ
cupiditatum ⁊ libidinum. Legit
in hystoria trasmarina: ꝙ Brag
mani petierunt ab Alexandro i- I
mortalitatem: Cumqꝫ diceret: se
non posse dare: cum ⁊ ipse morta
lis esset: dixerunt ei: Quare ergo
tot mala faciẽdo discurris: Qua
si dicat Ab his te dbert mors re
uocare. Sic enim narrat Alphõ
sus in tractatu suo de prudentia:
mortuo Alexandro: cum fieret si
bi sepultura aurea: conuenerunt
ibi philosophi plurimi: Quorum
vnus dixit. Heri Alexander: ex
auro faciebat thesaurum: hodie
econtrario aurum facit de eo the
saurum. Alius dixit. Heri nõ suf
ficiebat Alexandro totus mũd⁹
hodie sufficiunt sibi vlne due vel
tres terre Alius dixit. Heri Ale-
xãder populo imperabat: hodie K
populus sibi imperat. Alius dixit

Heri Alexander multos potuit a morte liberare: hodie mortis laqueula non potuit euitare. Alius dixit. Heri Alexander ducebat exercitus: hodie ab illis ductus sepultus re. Alius dixit. Heri Alexander terram premebat: hodie terra premitur ipse. Alius dixit. Heri Alexandrum gentes timebant: hodie vilem eum deputant. Alius dixit. Heri Alexander amicos hodie equales habet. Si quis igitur ista consideraret dictis modis: se refrenaret. Dicitur enim de impio. Quasi sterquilinium in fine perdetur. Job. xx. Ideo Ecc. xxvi.
L Memento finis. Melius est enim ire ad domum luctus quam ad domum conuiuii. In illa enim: finis cunctorum admonetur: etc. Ecc. vii. ¶ Item fuit in antiquis prouidentia diuine vltionis: et diuini examinis: Ait Tul. i. tus. q. de Dionisio tyranno: quod cum quidam amicus eius Damacles nomine laudaret copias eius et opes maiestatem dominatus rerum humanarum: magnificentiam edium regiarum: negaretque vnquam quemquam beatiorem fuisse respondit. Uis de gustare et experiri fortunam meam: Cumque se id velle diceret: collocari eum fecit Dionisius in aureo lecto pulcherrimo: et mensam parari opulentam: pueros et iuuenes ad ministrandum electos consistere fecit. Cum autem omnes ad essent delitie: et Damacles: sibi videretur fortunatus: iussit tyrannus fulgentem gladium et elimatum seta equina appensum demitti: vt penderet capiti illius et ceruicibus Cumque ille: nec pulchros ministros aspiceret: nec manum ad mensam porrigeret: nec in lectum aureum pre timore quiesceret: ne gladius super caput eius caderet: ait tyrannus. Talis est vita mea: quam beatam putas. Ille vero orauit tyrannum: vt abire liceret. Unde satis videtur Dionisius declarasse: nullum beatum esse: cui aliquis timor semper impendeat: Et de hoc eodem Macrobius li. i. vnde et de Aristotele legitur: quod appropinquans morti rogatus a discipulis: vt doceret bonam sententiam: respondit. Humiliatus: hunc mundum intraui: anxius vixi: turbatus exeo inscius et ignarus. M

¶ Capitulum sextum. De reliquis prudentie partibus.

De predicta tres prudentie partes possunt reduci partes prudentie quas ponit Macrobius li. i. dicens: quod prudentie insunt. ratio: intellectus circumspectio: prouidentia docilitas: cautio. ¶ Ratio est aspectus mentis quo bonum malumque discernit: virtutes eligit: deum diligit: prout dicitur ab Augu. de spiritu et anima. c. viii. ¶ Intellectus est vis anime quo inuisibilia percipit vt dicitur ibi: ¶ Circunspectio est contrariorum vitiorum cautella N

Cuius officium

Cuius officium est: virtutes sic
seruare: vt in vitia homo non ca
dat: put dr in morali dogmate
philosophorũ. Sic enim docet
seruare frugalitatẽ: vt homo nõ
sit prodigus nec auarus. Sic do
O cet seruare fortitudinem: vt hõ
non sit temerarius nec timidus.
Et sic de alijs virtutib⁹. ¶ Pro
uidentia est notio: futurum per-
tractans euentũ. Cuius officiũ
M est: ex pñtibus futura perpende-
re. aduersus aduenientem cala-
mitatem se consilio premunire:
put dicitur vbi.s. Et hec proui-
dentia maxime q̃tum ad consi-
lia danda ꝛ suscipienda viguit in
antiquis. Ut enim ait Tulius de
senectute nõ viribus: aut veloci
tatib⁹: aut celeritate corporis res
magne gerunt: sed cõsilio: aucto
ritate: ꝛ sententia: Dantes eis cõ-
silia: plus agũt alijs. Similes. n.
sunt gubernatori in naui: vnde ꝛ
P in bellis pua sunt arma foris: vbi
intus non est consiliũ: ait Tulius
primo de offi. Et phi plus value
runt in bellis: cõsilijs q̃ princeps
armis: ait Tulius ibi. Ut enim dr
puer. xxiiij. Cũ dispositione init
bellum: ꝛ erit salus vbi multa cõ
silia. Ideo Alexãder obtinuit vi
ctoriam: q: consilio gubernabat
N exercitũ: ait Trogus Pompei⁹
li. xi. q Alexander: cũ ad pericu
losum bellũ exercitũ eligeret: nõ
iuuenes robustos: sed veteranos
q cũ patre patruoq3 militauerãt
eligebat: vt non tam milites q̃
magistros militie putares. Ordi Q
nes quoq3 nemo nisi sexagenari⁹
duxit. Itaq3 nemo fugã i plio s3
victoriam cogitauit: nec alicui in
pedibus quicq̃ spei: sed in lacer
tis fuit. Econtra fuit de exercitu
Darij: ideo ille victor: iste victus
fuit. ¶ Docilitas vo est prudẽtia
erudiẽdi impitos: vt per eã prius
homo seipsum: postea alios infor-
met: put dicitur in dogmate phi
losophorũ. ¶ Cautio ẽ discerne- R
re a virtutib⁹ vitia: virtutũ speciẽ
pretendentia: put dicitur vbi.s.
Uitia enim sepe simulant se vir-
tutes: ait Señ. epla. cxiij. ꝛ Gre.
mora. xxiij. Nonnulla vitia: vir-
tutes se mentiũtur: sicut effusio
siue prodigalitas: videri vult lar
gitas: tenacitas: parsimonia: ꝛ cru
delitas: iustitia aliquãdo vult vi-
deri. Ad hec vo discernenda: ne
cessaria est cautio. vt enim ait Ci
cero. Nulle sunt occultiores insi S
die q̃ que latent in similitudine
officij Troyanos enim: equus
idcirco fefellit: quia fortitudinem
Minerue mentitus est: ait ibi.
Ex his omnib⁹ prudentiores fue
runt antiqui vt patet per exẽpla
predicta

¶ Tertia pars. De temperantia.

His phabitis de prudẽtia
h sequitur de tempantia. q̃
est necessaria pncipanti-
bus: ait sapientia diuina: prouer.
xxxi. Noli regib⁹. o Lamuel: no T

li regibus dare vinū:q2 nullū se/
cretuz vbi regnat ebrietas:ne for
te bibant:⁊ obliuiscantur iuditio
rum:⁊ mutent cās filioꝝ paupis
Ve enim terre : cuius rex puer
est. Et cuius principes mane co/
medunt. Ecc.x. est aūt temperā/
tia nihil penitenduz appetere:in
nullo legem moderationis exce/
dere:sub iugo rationis cupidita/
tem domare.ait Macrobi⁹li.i.
V Est etiam temꝑantia:rationis in
libidinem atq3 alios non rectos
impetus animi firma ⁊ modera
ta dominantio: Cui⁹ partes sunt
tres scilicet. Continentia: Clemē
tia: Modestia ſm Tuliuz.ij.rhe
torica li.ij.

¶ Capitulum primum. De con
tinentia.

Ontinentia aūt large sū
c pta dicitur q̄druplicter.
Naz est vel cohibitio gu
le:vel cohibitio luxurie. vel co/
hibitio cupiditatis ⁊ auaritie:vl'
cohibitio ambitionis ⁊ superbie
qui has supat cōcupiscētias con
tinens est:⁊ qui superatur ab eis
incontinens:ait comētator ethi.
primo. ¶ Cōtinentia primo mo
do scilicet gule viguit in antiquis
X Ait Vegeti⁹ li.iiij.de re militari:
vbi loquitur de continentia ⁊ so
brietate principū: de Alexandro
q̄ in itinere ambulās cū amicis
accepto pāe vesci solit⁹erat. Idez
legitur de Scipione Emiliano:
⁊ Catonem ferūt ꝯtentuz fuisse
ex vino quo remiges siue secum
remigantes. Et de Hanibale le/
gitur:q̄ ante noctem non qesce y
bat:⁊ de nocte surgere solit⁹erat:
⁊ in crepusculo ad cenam vaca/
bat:ꝓut d' ibi. Ibi etiaz dicit de
continentia admirabili exercit⁹
sub Marco Scauro:q̄ cū essꝫ
arbor pomifera in pede castroꝝ
postera die intactis fructibus est
relicta. Ibidē narrat: Masinis/
sam nongentesimum etatis ānū
agentem: meridie ante taberna/
culum stantem vel ambulantez
solitum capere cibos. Ex dictis
igitur patet:q̄ non querebāt lau
ta vel preciosa alimēta:neq3 epu
lis indulgebant. Vnde in gestis
Romanoꝝ legit:q̄ August⁹Ce Z
sar:minimi erat cibi atq3 vulga/
ris:serariuz panē:⁊ pisciculos mi
nutos : ⁊ caseū bubalum manu
pressum:⁊ ficus virides appete/
bat. Vescebatur quocūq3 loco ⁊
tempore stomacus desiderabat.
Et non solum predicta continē/
tia viguit in viris sed etiam in fe
minis. ait Val.lib.primo:q̄ vini
vsus Romanis feminis ignot⁹
fuit:ne in aliquod dedecus prola
berent:q2 proxim⁹a libero patre A
intempantie gradus: ad incōces
sam venerez eē consueuit. ¶ Itē
legitur de Alexandro in epistola
quam Aristoteli misit:q̄ cū per
aquosam terram ⁊ inuiam Pyr
rum fugientem cuz exercitu suo
sequeretur:laborabat siti ꝑ grādi

exercit⁹. Et zephirus miles aquā
inuentam in concauo lapide in
aurata galea obtulit Alexandro:
⁊ ipse sitiens: Sed potius voluit
regi ꝙ sibi consulere. Quaз gdē
aquam Alexander palā effudit:
ne se bibente: alij magis sitirent.
Laudauit tamē: ⁊ remunerauit
militis beniuolentiam. Que res
oēs fec antiquiores. ¶ Cōsimi-
liter continentia a voluptate lu-
B xurie fuit i antiqs. ait Val.li.i.ꝙ
Cornelius Scipio missus in hy
spaniam: eo momēto quo castra
intrauit edixit: vt omnia que vo-
luptatis causa erant auferrentur:
⁊ submouerentur. Nouerat eniз
vir idustri⁹: ꝙ voluptas eneruat
⁊ effeminat homines. vnde in fa
bulis legit: ꝙ fons salinatis: igre
dientem in se eneruabat: ⁊ viris
effeminatis sexum adimebat. Et
hoc figmentum fuit in figura vo
luptatis: que eneruat viuentes in
ea ⁊ effeminat, ꝓut dicitur li. v. de
nugis philosophoꝝ. ¶ Narrat
etiam Val.li.iiij. de quodā ado-
C lescēte nomine Spurina: ꝙ cuз
esset excellentis pulchritudinis:
⁊ mira spetie plurium feminarū
illustriū oculos sollicitaret: ⁊ ex
hoc: viris eaꝝ ⁊ parētib⁹ se suspe
ctum esse sentiret: oris decorem
vulneribus diffudit: deformitatē
ꝙ: sanctitatis sue fidē: ꝙ formā
aliene libidinis irritamentuз esse
maluit. Idē ait Ambro.iij. d vir
ginitate. vi. Juuenem veteres fa
bule ferunt. cū ꝓpter admirādas
oris pulchritudinē in amorez in
cēderet feminas: vultū exarasse
stigmatib⁹: ne qua eū amare pos
set. ¶ Et de cōtinentia Alexādri
D Vegetius lib.ij. dicit: ꝙ cum sibi
tradita essз virgo eximie pulchri
tudinis: cuidam principi despon
sata: summa abstinentia pepercit
vt neqз eaз aspiceret: sed ad spon
sum remisit. Qua re vniuerse gē
tis ⁊ ꝑncipis mentes ad se recō-
ciliauit. ¶ Consimile ait Val.li.
iiij. de Scipione: ꝙ cū inter obsi
des q erant apud Cartaginē ab
eo captam: capta esset virgo exi
mie forme: cū intellexisset: eā cui
dam nobili desponsatam: vocatꝭ
parentibus ⁊ sponso: eam intio
latam illis tradidit aurumqз pro
puelle redemptione allatum: in
E dotem virgini: ⁊ munus nuptia
le dedit. Qua ꝯtinentia ⁊ munifi
centia illoꝝ sibi animos applica
uit. ¶ De vera quoqз continen
tia Xenocratꝭ: ait ibi Val. ꝙ apd
Athenas nobile scortū spopōdit
iuuenibus posse corrumpe tem-
perantiam eius. ⁊ nocte veniens
iuxta eum accubuit. nec eius cō
tinentiam in aliquo labefecit. Et
deridētib⁹ adolescentibus: ꝙ ei⁹
animū illecebris flectere non va
luisset: pactum victorie precium
repetentibus: rñdit se nō de sta-
tua sed de hoie pignus posuisse.
F Vocauit enim philosophum sta
tuam propter eius immobilem

G
H
I

continentiam. ¶ Hanc eni3 cō tinentia3 docuerunt philosophi. vnde legitur li. vi. d nugis phoꝝ de Picłagoꝛa. ꝙ cū audiſſ3 Ter conam al' Choꝛtonā ciuitatem la ſciuijs indulgentem: illuc venit: ⁊ laudabat quottidie virtute3: ac vitia luxurie denudabat. Matro narum doctrinam ſepatam a vi ris: ⁊ pueroꝝ a parentib⁹ frequē ter habebat. Docebat has pudi citiam ⁊ obſequia in viros: illos modeſtiam ⁊ litterarum ſtudiu3 ⁊ velut genitrice3 virtutum fru galitatē omnibus ingerebat. Cō ſecutuſqꝫ eſt diſputationum aſſi duitate: vt matrone oꝛnatas ve ſtes ⁊ cetera dignitatis oꝛnamen ta quaſi luxurie inſtrumenta de ponerent: eaqꝫ delata in Jouis edem: ipſi dee conſecrauerūt: ꝓ ferentes vera oꝛnamenta matro narum. ſ. pudicitia3 non veſtes. Et vt efficatius hoꝛtaret: ab om ni animantium edulio dicitur ab ſtinuiſſe. De continentia etia3 ca ſte mulieris legitur lib. iij. de nu gis philoſophoꝝ: ꝙ cu3 viro ei⁹ nomine Duellio exꝓbꝛatū eēt: ꝙ oꝛis vitio fedatus eſſet ſcil3 ꝙ malū anhelitum haberet: ⁊ ipſe conquereret vxoꝛi: ꝙ eū nō mo nuerat: d hoc querere medicinā reſpondit illa. Hoc feciſſem: niſi crederem: ſic omnium viroꝛu3 oꝛa olere. Veriſimile eſt: ꝙ os ſu um: oꝛi viri alterius non applica uerat. ¶ Simili modo continen tia a cupiditate auaritie viguit in antiquis. Non enim ambiebant dominari ꝑpter pecuniam: ſed ꝑpter gloꝛia3 ⁊ reipublice custo diam. vnde Val. li. iij. dicit: ꝙ cū Scipio accuſaret de pecunia: ſe natui reſpondit. Cum totā pote ſtati veſtre ſubiecerim aphꝛica3: nihil ex ea quod meū eēt pꝛeter cognomē retuli. Fuit enim dict⁹ Scipio aphꝛicanus: q2 Aphꝛicā deuicit. Et addidit. Non me pu nice. i. Aphꝛicane: neqꝫ fratrem meū Aſiane. i. de Aſia gaze aua rum reddiderunt: ſed vterqꝫ no ſtrum magis inuidia ꝙ̄ pecunia locupletioꝛ eſt. hoc ait: q2 inuidia eſt reſpectu maioꝛu3. Job. v. par uulum occidit inuidia. Eſt ergo ſenſus. Locupletioꝛ inuidia ideſt virtutibus quibus inuidet. Nar rat etia3 ibi Val. Manchne Cu rio ⁊ eius cōtinentia: ꝙ fuit noꝛ ma Romane frugalitatis: ⁊ ſpe cimē foꝛtitudinis. ad que3 cū le gati Sānitiū veniſſent in agreſti ſcāno aſſidentē foco: atqꝫ in cati no ligneo cenante3: magnumqꝫ auri pondus attuliſſent: ac beni gnis verbis inuitarent: vt auro vti vellet: vultu3 riſu ſoluit dicēs Superuacue ne dica3 inepte au ru3 attuliſtis. Ite ⁊ dicite ſamniti bus Manchnē Curiū male lo cupletib⁹ imperare: ꝙ̄ eū fieri cupletem. At iſtud vt ꝑcioſum: ita malo homini excogitatū mu nus reffertote: ⁊ mementote: me

K
L

neq3 in acie vinci: neq3 pecunia posse corrũpi. ¶ Idez: cũ Pyrrum regem exegisset: et vicisset: nihil omnino ex preda regia attigit q̃ exercitũ vrbẽq3 ditauerat: et popularis assignationis modũ non excessit extimans paruz ydoneum ciuem reipublice: qui eo qd reliquis tribueretur content⁹ non est. ¶ Ibidem narrat d Fabricio lucino: cui cum per legatos a sannitib⁹ essent donaria missa: omnia remisit: cõtinentie sue beneficio predíues sine pecunia: sine vsu familie alende comitat⁹ qr eũ locupletem faciebat ñ multa possidere: sed modica desiderare. ¶ Ibi etiã narrat d Quinto Tuberone. Cui cũ gens etheorum vasa argentea magno pondere exquisita arte fabricata per legatos misisset: qui retulerãt: se vidisse vasa fictilia in mensa ei⁹: iussit eos abire cum sarcinis suis monitos: ne continentie q̃si paupertati succurrendum putarent. ¶ Consimiliter narratur de cõtinentia Anathocles regis lib. v. de nugis philosophorum vbi dicitur: q auro tanq3 fictilibus: et fictilibus tanq3 auro vtendũ est: longeq3 prestantius est: morib⁹ splendescere q3 rebus. Ferunt. n. Anathocletam regem in fictilibus vasis cenasse: q̃rentiq3 cãm respondit. Rex ego Sicilie cum sim: figulo satus genitore. Fortunam reuerenter habe: quicunq3 repente: Diues ab exili pgrediere domo. Considerans enim humilem ortum suum: vasis fictilibus content⁹ erat. Huius autez cõtinentie causa fuit in eis: quia vtilitatẽ reipublice non pprĩã intendebant. vt enim dicit Valeri⁹ vbi. s. patrie rem non suaz q̃sq3 gere pcurabat: pauperq3 in diuite imperio: q3 diues in paupere versari malebat. Et ponit exempla de psimilibus: qui adeo pauperes moriebant: q ñ habebant vñ traderent filias suas nuptijs. Illustrium tamen viroꝝ inopie a senatu succurrebat: et eorum filias consueuit senatus honorabiliter nuptijs tradere. Iõ vere ait Aug. epl'a. v. Qui prudenti⁹ attẽdunt: plus dolendu3 est: paupta tem q3 opulentiam perisse Romanaz. In illa eni3 scil3 pauptate. morum integritas seruabatur Per hanc scilicet opulentiã: nõ muros vrbis: s3 hoiu3 mẽtes: dira neqtia: oi peior hoste corrupit iuxta illud Iuuenalis. Nullum crimen abest: facinusq3 libidinis ex quo. Pauptas Romana perijt. ¶ Ex dictis patet: qualiter fuit in eis continentia ambitionis et superbie. Non enim dñari appetebant ambitiose et arrogãter sed reipublice proficere: et eã vtiliter gubernare. Et in laborib⁹ suis condescendebant: et in militijs cum suis laborabant. vñ in laudem Iulij Cesaris dicit: q nũq3

dixit militibus suis ite: sed venite dicensq; labor cū duce participatus videtur militibus minor. vnde de ipso legitur lib.iij.de nugis philosophorum: ꝙ cū veteranus quidā periclitaret coram iudicibus: rogauit Cesarē: vt adesset in publico.s.ad eū adiuuandum. cui cum Cesar daret bonū
R aduocatum: rūdit ille. O Cesar: te periclitante in bello Asiatico: non vicarium quesiui: sed pro te ipse ego pugnaui: detexitq; cicatrices vulnerum que ibi susceperat. Erubuit Cesar: venitq; in aduocationem. Verebatur enim non tantum supbus: sed ēt ingratus videri. vnde ait ibi. Qui nō laborat: vt militibus carus sit: militē amare nescit. ¶ Consimile narrat Sen.li.iij.de ira.de Antigono rege: ꝙ cum qdam nocte audisset quosdā ex militibꝰ oia mala imp̄cātes regi: q eos duxerat in illud iter ⁊ locum: accessit ad eos qui maxie laborabant. Qui cum eos adiuuaret: ⁊ ignorarēt a quo iuuarent: admonuit eos di.
S Jam maledixistis Antigono cuius vitio in has miserias incidistis. Nunc bene optate ei: q vos ex hac voragie eduxit. Mira regis humilitas: qui nō dedignatꝰ est condescendere laborantibus ⁊ mira patientia: q2 non est indignatus sibi maledicentibus.

¶ Qualiter autē dicta q̄druplex cōtinentia viguit in philosophis planum est. His enim mōis cōtinere: est opus phie. Leuatio.n. egritudinum: formidinum: ⁊ cu T
piditatum: est fructꝰ vltimꝰ phie ait Tul.i.tus.q. vt enim ait ibi li.ij.philosophia est cultura animi. Hec extrahit vitia radicitꝰ: mundat animos: ⁊ preparat: vt fructꝰ ferant: ⁊c. vnde sicut dicit Papias: Achademia fuit villa freq̄nti terremotu cōcussa: distans miliario ab Athenis. Hanc phi elegerunt.s. Plato ⁊ sui: vt se timore a libidine ꝯtinerent: ⁊ ab alijs cessantes: studio phie vacarēt. et inde dicti sūt Achademici. ¶ Nā V
de continentia Diogenis ait Valeri.li.iiij. ꝙ ꝯtinentiā eiꝰ Alexā. vincere non potuit. ad quē in sole sedentem cum accessisset: hortareturq; vt si q̄ sibi p̄stari vellet indicaret: vir robuste p̄stantie inquit. Vellem de ceteris: vt a sole mihi non obstes.i.non stes inter me ⁊ solē. Ex hoc aūt exiuit sententia. Alexander gradu suo Diogenem diuitijs pellere tēptauit: sed celeriꝰ Darium armis.s. X
pellere potuit gradu suo regali. Jō Sene.v.de bn̄fitijs dicit: ꝙ Diogenes multo potentior ⁊ locupletior fuit Alexandro omnia possidente. Plus.n.erat qd hic nolebat accipere: q̄ qd posset ille dare. Et ipsa die victꝰ est Alex. q2 vidit hoiē: cui nec dare posset aliquid: nec eripe. ¶ De huiꝰ q̄q; abstinentia diffusius narrat

Hiero. ꝯ Jouin̄.di.ꝙ palio du
plici vsus sit ꝓpter frigus: peram
pro cellario secum portauit: ⁊ cla
uam ad corpusculi fragilitatē su
stentādam. Habitauit in portaꝝ
vestibulis ⁊ porticibus ciuitatum:
y vsqꝫ quaqꝫ ꝓfitens verū: ⁊ trāseū
tium abigens aut notans vitia q̄
mores sedabāt. Qui cū in dolio
habitaret: ⁊ se torqueret: domū
volubilē se habere vetabat: ⁊ se
cum tpibus immutantē. Frigore
os dolij vertebat in meridiē: esta
te: ad septentrionem: ⁊ vbicun-
qꝫ sol se iclinaret: Diogenis simi'
pretorium vertebat. ¶ Quodā
quoqꝫ tpe: cū in vsu potandi: ca
licem ligneū portaret: vidēs pue
rum manu concaua bibere elisit
calicē in terra dicens. Nesciebā
ꝙ natura haberet poculū. Et sic
Z postea semper cum manibus bi
bit. Nunqꝫ aliqd de animi rigo
re remisit: in eodem vult⁹ tenore
etiam aduersis interpolantibus
ꝓstitit: vt plene eum socraticū no
sceret: calcatisqꝫ turbinib⁹ fortui-
torum aduersus omnē dolorem
⁊ miseriā vniformi ꝓposito per
durauit. Dicebat.n. semp alienū
a philosopho: ⁊ i potestate animi
sui esse in quem fortune qppiam
licet. ¶ Virtutem animi ⁊ patien
tiam ei⁹: mors indicat. Nam cū
A ad agonem olympicū senex pge
ret: febre apprehensus accubuit
i crepidine vie: volētibusqꝫ ami
cis eum aut in iumētum: aut in
vehiculum tollere: nō acquieuit:
sed transiens ad arboris vmbrā
ait: Abite queso ⁊ spectatū pgite
hec nox: me aut victorē ꝓbabit:
aut victum. Si febrē vicero: ad
agonem veniā: si me vicerit: ad
inferna descendam. Estimandū
est: ꝙ inferna vocat statū anime
ꝓut sepationē a corpore. ¶ De
ꝯtinentia aliorum philosophoꝝ
ait Hiero. epl'a.xxxv.di. ꝙ So
crates Theban⁹ homo ꝯdā di B
tissimus: cū ad philosophandū
Athenas pgeret: magnum auri
pondus abiecit: neqꝫ putauit: se
posse virtutem simul ⁊ diuitias
possidere. Idē epl'a.cxvi. de alio
qui ait Abite in ꝓfundum male
cupiditates. Ego vos mergam:
ne submergar a vobis. Abiecitqꝫ
pecuniam. ¶ Consimil'r ait Se
neca libro de constātia sapientis:
ꝙ cum Democritus Megarā
cepisset: Stipho philosophus ab
eo interrogatus si aliquid perdi
disset: nihil iquit: omnia mea me
cum sunt. Et tamen patrimoniū
⁊ filios hostes rapuerant: qui in
uictum ⁊ indemnē se testatus ē.
Habebat enim vera bona: in q̄
non est manus iniectio. Et dissi-
pata ac dirupta: non sua sed ad-
uenticia iudicabat: ideo non vt
sua dilexerat: Nec talia: bona
esse reputabant philosophi. vt.n.
ait Valerius libro. vij. Anaxago C
ras prudenter respondit interro
ganti: si quis esset beatus. Nemo

inquit ex his quos tu felices pu-
tas. sed eum in numero eorũ re-
peries qui a te miseri creduntur.
Non est ille diuitijs aut honori-
bus habendis: sed aut ruris exi-
gui: aut non ambitiose doctrine
fidelis cultor: i secessu magis ꝙ̃
in fronte beatior idest inuisibilr
potius ꝙ̃ visibiliter.

¶ Capitulum secundum. De cle-
mentia.

D His habitis de continen-
tia: sequitur pars secũda
temperantie: que est cle-
mentia. Est autem clementia: tẽ-
perantia animi in potestate vlci-
scendi scilicet lenitas superioris
erga inferiores: vel inclinatio ani-
mi ad lenitatẽ in pena exigẽda
ait Sen. ij. de clementia. Et ẽ ple-
nior ꝙ̃ venia ⁊ honestior: quia ve-
nia ẽ debite pene remissio: vt ait
ibi. Ex his patet ꝙ clementia est
quattuor modis. s. In ꝯpatiẽdo
affectualiter alienis malis. In re- vel supra fo 23
mittendo perfectibiliter malũ fa-
cientibus. In dando largiter in-
gratis ⁊ indignis. In ꝯdescendẽ-
doq; humiliter suis. Et his mo-
E dis viguit in antiqs. Ut enim ait
Sen. li. i. de clementia: quid ma-
gis decorũ regenti ꝙ̃ clementia
quibuscũq; modis: ⁊ quocunq;
iure positus sit? Et ponit exem-
plũ. Rex apum sine aculeo est:
Noluit enim natura neq; seuũ
esse: neq; vltionẽ petere: telũq;
detraxit: ⁊ iram eius inhermem
esse voluit: exemplum hoc ma-
gnis regibus ingerẽs. Pudeat
enim: ab exiguis animalib' non
trahere mores: ait ibidẽ. ¶ De
clementia principum in ꝯpatien-
do etiã hostib' ait Ual. ꝙ Mar-
cus Marcellus: captis ab eo sy-
racusanis: cum esset in arce con-
stitutus: ⁊ opulentissime condã F
vrbis tunc afflicte fortunã ex al-
to cerneret: ⁊ casum lugubrẽ: fle-
tum cohibere nõ potuit. Narrat
etiam: ꝙ cũ Cesar caput Pom-
pei capitalis eius inimici aspice-
ret: pias lachrymas fudit. ¶ Cõ-
similr ẽt ait de clemẽtia in remit-
tendo male facta: ⁊ dando bona
indignis. Ait enim de clementia
Pompei erga regem Armenie
qui contra Romanos bella ma-
gna gesserat: victũ in conspectu
suo supplicem iacere diutius nõ
est passus: sed benignis verbis re-
creatum diadema quod abiece- G
rat: capiti reponi fecit: ⁊ in pristi-
num fortune habitum restituit.
eque pulchrum iudicans ⁊ vin-
cere reges ⁊ facere. ¶ Similiter
narrat de quodam cõsule Pau-
lo nomine: ꝙ cum quendam re-
gem captum ad se adduci audi-
ret: occurrit ei: ⁊ volẽtẽ ad genua
ꝓcũbere: dextera alleuauit. Nã
⁊ si egregium est hostẽ deijcere
nõ minus laudabile est: infelici H
scire misereri. ¶ Narrat ibidem
de cesare: ꝙ audita morte Cato-
nis: dixit: se illius glorie inuidere

patrimonium q3 eius liberis suis
icolume seruauit. Sic eni instruit
Virgilius & recitat Augu. de
I ci.c.xiiij. Tu regem imperio po-
pulos Romane memento. He
tibi artes erunt pacis imponere
mores. Parcere subiectis: & de-
bellare superbos. Hec est in sum
mis: gloria summa viris. Et ali-
bi Etnicus. Est piger ad penas pn
ceps: ad premia velox. Quiq3 do
let: quotiēs cogit esse ferox. ¶ Itē
clementes erant antiqui in dādo
idignis & remittēdo. Vñ Val. li.
v. Liberalitas inqt duo sunt comi
tes: humanitas & clementia. Se
natus Romani acta fuerunt hu-
K manissima & clemētissima. Et po
nit exemplum: q cum legati Car
thaginenses ad captiuos redimē
dos in vrbem venissent: protinus
eius nulla accepta pecunia reddi
ti sunt iuuenes numero duo mi-
L milia quingenti quadragita tres
Tantum hostium exercitum di-
missum: tantam pecuniam con-
temptam: tot iniurijs veniam da
tam: ipsos legatos obstupuisse ar
bitror. & dixisse: O munificentiā
gentis Romane: deorum beni-
gnitati equandam. &c. Ait Soli.
li.i. de Cesare: q quos armis su-
begerat: clementia magis vicit.
¶ Consimiliter clementia prin-
cipum ad inferiores eis cōdescē
dēdo magna fuit in antiquis. Si
M cut legit de Cesare qui ait. Qui
non laborat: vt militibus suis ca
rus sit: milites nesit amare: vt ha
bitum est. Nihil enim reddit pn
cipem tam carum militibus sicut
benignitas: Unde legitur de tyrā
no in gestibus romanorum q cū
argueretur: q in omnes vltra q3
Imperatorem decebat cōmunis
esset. s. condescendendo clemen-
N ter oibus: rñdit: se talē velle Im-
peratorē eē priuatis qlē impatorē
qsq3 priuatus optaret. ¶ De Ale
xandro ait Val. q precipuū amo
rem a militibus meruit sua clemē
tia. De quo ait: q cum in tempe-
state duceret exercitum: militem
confectum senio: & frigore obstu
pefactum respexit ipse sedens in
sede sublimi ppinqua igni. Sta
timq3 descendit. & manibus suis
O illum in sua sede imposuit: id salu
tare sibi futurum dicens: & quod
apud persas capitale extitisset: so
lum regium occupasse. Quid igi
tur mirum si sub eo duce milita-
re: iocundum ducebant: cui mili
tum incolumitas: pprio fastigio
carior erat? ¶ Legitur etiam de
Alexandro in epla eius ad Ari
stotellem, q cum deuicisset Pyr-
rum superbissimum & ditissimum
sibi statim regna restituit. Qui vt
insperato honore dotatus est om-
nes thesauros quos absconderat
sibi ostēdit: eumq3 & suos ditauit
ac sibi fidelissimus postea fuit q
fuerat inimicus.

¶ Capitulum tertium: De mo-
destia.

n Non solū aūt p̄dicte par
tes tēperātie viguerūt in
antiqs: sȝ ēt tertia ps q̄
est modestia est autȝ modestia
scia rerum que aguntur aut dicū
P tur colloquendarum: ait Tul.li.
i.de offi. Et dicitur a modo i quo
nec plus nec minus: ait Aug: de
beata vita. Ex quo igitur fuerunt
virtutibus prediti. planum est: ꝙ
⁊ modestia. Unde de Tito dr: ꝙ
in morte nullum factum recoluit
penitentum excepto vno: qđ tñ
non perdidit: nec cuiq̄ notū fec.
Q Quod euenit: quia omnia mode
ste egit que agenda erāt. Ad has
partes temparantie reducuntur
partes quas ponit Macrobius
li.i. dicens. Temperantiam sequi
tur verecundia: Abstinentia: Ca
stitas: Moderatio: Parcitas:
Sobrietas: Pudicitia. Quibus
p̄nt exēpla suprapofita adaptari.
¶ Quarta pars de fortitudine.

c Consequenter viden
dum est de fortitudie
qualiter viguit in anti
quis: non ea que ē cor
poralis sed q̄ virtua
tualis ⁊ mentalis. Ait Macrobi
us li.i. Fortitudinis est: animum
supra periculi metuȝ agere: nihil
nisi turpia timeř: aduersa ⁊ ꝓspe
ra fortiter tollerare: Est enim for
R titudo: rerum magnarum contē
ptio ⁊ laboris cum vtilitatis rōe
perpessio. ait Tul.ij. rhetori.li.iij.
vel vt ait idem rhetori.i.li.ij. For
titudo est: considerata periculoꝝ
susceptio. Cui⁹ partes sunt: Ma
gnificētia: Fidentia: Pacientia:
perseuerantia.

¶ Capitulum primum. De ma
gnificentia.

e Est autem magnificen
tia: magnarum ⁊ excel
sarum reruȝ cum animi
āpla ⁊ splēdida ꝓpositione agita
tio ⁊ administratio: ait Tuli. vbi
s̄. Et hec magnificētia vel ē cor
dis: dedignando subici vilitatib⁹
aut priuari libertatibus. Uel est
oris profitendo veritatem in ser S
monibus vel est operis: magnifi
ce agendo in effectibus. ¶ Pri
ma magnificentia: erant prediti
antiqui: ⁊ debet esse predituȝ cor
hois. Est enim proprium hois
habere gloriosum spiritum que
rentem vbi honestissime viuat
non vbi tutissime: ait Sen. ep̄la T
cvj. Ideo debet dedignari vilib⁹
maxime peccatis. Unde Sene.
epistola. lxviij. Ad maiora natus
sum q̄ vt sim corporis mei ma
cipium. Et idem alibi. Si scirem
deos ignoscituros: ⁊ homines
ignoraturos: peccare d̄dignarer
¶ Item hec magnificentia dedi
gnař priuari debita libertate. Ut
enim ait Ual. li. vi. Cū perumna
tium captū esset a Romanis: ali
quibus interfectis: aliquibus ca
ptis: tñ Italici sanguinis obliui
sci non potuerunt. Cum eniȝ nul
lum auxilium: nisi in precibus re

ftaret his q capti erant princeps
V corum interrogatus: quam penã
mererent ipse et sui: respondit: quod
eam quam mererent illi q se di-
gnos iudicant libertate. A quo cum
vlterius quereret: qualem cũ eis
pacem Romani habituri essent
impunitate donata: rñdit constã
ter. Si bonam dederitis pacem
perpetuam habebitis: si malam
non diuturnam. Qua de re factũ
est: vt victis non solum venia: sed
et beniuolentiam Romãe ciuitatis
daret. ¶ Item magnificentia fu
S it in eis in profitendo verum in
sermonibus. Ut enim ait Valeri
us vbi. s. Cum Selinus vltime
senectutis accusaret Libonem:
Pompeius magnus exprobãs
ei etatem: dixit illum ab inferis eẽ
X remissum ad accusandum. Qua
si dicat: eum fuisse mortuum p se-
T nectute: et post resuscitatum. Rñ
dit constanter. Non mentiris in
quit Pompee. Venio enim ab in
feris: vbi dum moratus sum. vi-
di multos deflentes et conquerẽ-
tes: iussu tuo iniuste occisos. For
tissimum enim erat tunc: Pom
peio maledicere: et tñ ex forti ma
gnificentia expressit sibi constan
tissime veritatem. ¶ Narrat ibi-
dem: quod mulier quedam imerẽs
i. sine causa damnata a Philip-
po rege temulento. prouocarẽ in
y quit. i. appellarem ad Philippũ
sed ad sobrium. Qua voce excus-
sit rex crapulam: et causa diligẽ-
ter inspecta: iustiorem coegit sub
ire sniam. ¶ Ibidem ait: quod om
nibus Syracusanis expetentibus
exitum Dyonisij tyranni: propter
nimiam morum acerbitatem mu
lier quedam vltime senectutis ora
bat deos: vt incolumis et super-
stes esset. Quod vt agnouit ille:
indebitam admirans beniuolen
tiam vocat eam: inquirẽs quare me
rito suo id faceret. Respondit illa
Cum essem puella et grauem ha
berem Tyrãnum: eo carere cu-
piebamus. Quo interfecto: arcem
deterior occupauit: cuius domina-
tionem finiri magis orabamus.
Sed et illo subtracto: tertium te Z
importuniorem omnibus habere
cepimus. Timẽs igitur: ne si tu fue
ris absũptus: deterior in locũ tu
um succedat: caput meum pro sa-
lute tua deuoueo. Valebant enim
antiqui veridici: dicendo verita-
tem mori: quam tacita veritate viue
re. Unde. Val. li. vij. dicit: quod cum
Aristotelles Calistenem audito-
rem suum ad Alexandrum mit-
teret: monuit: vt sibi aut nũquam lo
queretur aut iocundissime. s. loquen-
do sibi placentia. Ut apud regias
aures vel silentio esset tutior: vel
sermõe acceptior. At ille. Ut Ale A
xandrum vidit gaudentem per-
sica salutatione: dimiserat enim ri
tum proprie gentis assumens ri-
tum persarum: eũ obiurgat: et ad
macedonicos mores: inuitum re
uocare perseuerat: Propter quod

occidi iussus est. Unde et de Dio
gene dictū est.s.q erat vsq3 q̄q3
profitens verum. De quo Uale.
li.iiij.dicit. q cum sibi olera lauā
ti Aristipus diceret. si Dionisiū
adulari velles. ista non ederes:
imo inquit ille: si tu ista ese.i.ede
B re velles Dyonisium non adula
res. Malebat enim oleribus vi
uere et verum dicere: q̄3 epulis
regijs saginari: et Regi adulari.
¶ Hec fuit magnificentia prin/
cipum antiquorum: ait Ual.lib.
vi.q cum post duo prelia Dari/
us in quibus victus fuerat misis/
set ad Alexandrum offerens si/
bi partem regni: et filiam in ma/
trimonium cū decem centū mili
C bus talentorū. et Parmenio p̄n
ceps militie diceret: si ipse eēt Ale
xander: se vsurum tali conditiōe
respondit Alexander. Q̄d meū
ē offert mihi: et ego vterer si essē
Parmēio. Quasi dicat. Cor me
um magnificum est: nec est mi/
hi magnum quod tibi videt mal
tum.

¶ Capitulum secundum. De fi/
dentia.

Imili modo confidētia
S que est pars secūda for/
titudis viguit apud eos
Est autem confidentia: per quā
magnis et honestis rebus anim⁹
multū in se fidentie collocat: ait
Tul. rhetorica.ij.li.ij. Unde de fi
dentia Alexādri ait Ual. li.iij. q
D cum Alexāder infirmaret: et om
nes medici ad vnam potionem
sniam direxissent: quam potionē
debebat sibi Philippus medi/
cus porrigeret: Tūc superuenerūt
lr̄e Parmenionis monentes
Alexandrū: vt caueret insidias
Philippi: Quas cū legisset Ale
xander: medicamentum hausit:
litterasq3 legendas postea Phi
lippo tradidit. Constanti eni fidē
tia. prius sumpsit potionē: q̄3 me
dico diceret suspitionē. Ob ma E
gnam enim fidentiam quam ha
buit in amico non de leui credi/
dit de eo malum. ¶ Consimiliter
ait de Platone li.iiij. q cum au
disset: Xenocratem discipulum
eius multa improperia de se dixis
se: criminationē respuit. Et cū in
dex instaret querens cāz q̄re non
crederet: adiecit: non esse credibi
le: vt quē tantopere diligeret: in
uicem ab eo non diligeret. Qui
cum iurare se diceret q̄d indica/
bat. respondit Plato: nunq̄3 Xe
nocratē illa dixisse: nisi dici expe F
dire vidisset. ¶ Idem narrat li.
iiij. de quodam claudo: cui cū ex
probratum esset. q in aciem clau
dus descenderat: respondit ille:
sibi propositū esse pugnare nō fu
gere: quod claudus facere nō po
terat. Ideo non debuit increpari
de eo q claudus in aciē descēdis/
set. ¶ Similiter de alio: cui cū so
cius diceret. solem obscura ri sa/
gittis persarum. s. propter multi/
tudinem earū. r̄ndit. Bene nar/

ras in vmbra enim melius pre/liabimur. Hoc enim ex ingēti fi/dutia locutus est. ¶ Legit ibidē de quodam Spartano: q cū osti/deret hosti muros excelsos: rn̄/dit ille. Si mulibus muros istos comparastis: recte fecistis: si vo viris turpiter. Videbat enim sibi q mulierū non virorū esset mu rorum tutellā exquirere.

G

¶ Capitulum tertium. De pati/entia.

E

Equitur videre qualiter fuerunt prediti patientia que est tertia pars fortitu dinis Est autem patientia. hone statis aut vtilitatis cā: rerum ar/duarum & difficilium voluntaria & diuturna perpessio: ait Tul. vbi s. Loquendo autem vulgariter de patiētia dr̄ quadrupliciter. vel in sustinentia contumeliarum: & improperiorum in verbis vel in perpessione longanimi penarū in corporibus. Vel in remissione iniuriarum in mala facientibus. Vel in moderatione disciplinarū in correctionibus: Fuerunt enim antiqui prediti patientia prio mo do dicta. Vel de Alexandro legit li. iij. de nugis philosophorū: q cum Antigonus sibi diceret: eta ti tue iā iā regnare non conuenit pudetq3: in corpe regis volupta/tem luxurie dn̄ari. Quasi dicat. Indignus es regno ratione eta/tis: & voluptatis. Quod tn̄ Alexā der patientissime tulit. ¶ De pa

H

F

I

tientia q̄q3 Alexandri erga Pir ratā habitū ē. s. in pncipio ¶ Eo dem li. legit de patiētia Iulij Ce saris. Cum enim caluitium gra/uiter ferret: & capillum defluentē a ceruice ad frontem conuoca/ret: milite dicente: facilius est te Cesar caluum non esse: q̄3 in Ro mano exercitu: me timide quic/q̄3 egisse: vel acturum eē. Quod tamen patienter tulit. Cūq3 d eo essent famosi libelli: & ioculatoria carmia publice diuulgata: & hoc ad improperium eius patiēter su stulit. Et cum quidā maternam eius originē despitiens: panificū eum vocaret: ridendo pertulit. ¶ Ibidem legit de Augusto Ce sare: q cum quidā sibi diceret. o tyrāne: respondit. Si essem non diceres. ¶ Et ibidem de Scipio ne Aphricano: q cum qdam eū parum pugnantē dicerent: & eū arguerent: respondit. Imperato rem me peperit mater mea: non bellatorem d Theodosio: quoq3 Imperatore legitur ibidem: & in Codice: q ait. Si quis nomina nostra crediderit maledicto lacef scenda nolumus: eum pena sub/iugari: quoniam si ex leuitate p/cessit contemnendū est: si ab in/fantia: miseratione dignū: si ab iniuria: remittendum. ¶ Ibidē legit de Vespasiano: cui cum qui dam diceret: vulpem citius posse mutare: q̄3 eius animum: vllum posse mutare: eoq pecunie cupi

K

L

M

dus esset: nec auaritiam minue-
ret processus etatis: dixisse fertur
Huiusmodi hominib' debem'
risum: nobis correctionem: penā
criminosis. ¶ De patientia Anti
goni ait Sen̄. iij. de ira: ꝙ cū au-
diret: aliquos de se mala estima-
re ⁊ proloqui: cum inter dicentes
⁊ se audientes esset sola palla: illā
leniter cōmouit dicens. Discedi-
te hinc: ne rex audiat vos. ¶ De
patientia philosophorū legit lib.
de nugis philosophorum: ꝙ Ari
stipus cuidam maledicenti sibi rn̄
dit. Ut tu lingue tue sic ego auriū
mearum dn̄s sum. Quasi dicat.
Sicut tu potes loqui mala ligua
tua: Sic ego audire auribus me
is. ¶ Ibidem legit: ꝙ Antiste-
nes cuidam dicenti sibi: mala di
xit ille tibi. i. mala dixit de te. rn̄-
pondit. Non curo: qr auditus dz
esse robustior lingua. ¶ Ibidē
legit: ꝙ Tytatius maledicenti si-
bi respondit Tu didicisti maledi
cere: ego didici teste conscia ma-
ledicta contemnere. ¶ Et ibidē
de Diogene: ꝙ cum amicus nū-
tiaret ei dicens: cuncti te vitupe-
rant: respondit. Oportet sapienti
am ab insipientibus feriri: ⁊ me-
liorem se indicat: lingua mala eū
quem carpit. ¶ Ad patientiam
hanc habendam studebant phi.
Sicut enim legit lib. v. de nugis
phorum. Socratem interroga-
uit Alchipiades quare Xantipē
vxorem suam iurgiosam: ⁊ que
die noctuqz mulieribus scatebat
molestijs domi nō abigeret. Cui
philosophus. Cum talem domi
perpetior: assuesco: ⁊ exerceor: vt
ceterorum foris petulantiam ⁊ in
iuriam facilius feram. ¶ Simi-
liter patientia secundo modo di-
cta. s. in penarum perpessione vi
uit in antiquis. ait Ual. lib. vi. de
Theodoro Syreneo: ꝙ cum Li
simacus rex iussisset: eū cruci af-
figi: rn̄dit Terribile hoc sit pur-
puratis tuis. mea aūt nihil inter-
est: an humi an in sublimi putre
fiam. ¶ Unde ⁊ supra positū est
exemplum de patientia pueri assi
stentis Alexadro sacrificanti su-
stinētis longanimiter brachij cō
bustionem: prout ait Uale. li. iiij.
Ubi similiter ait de patiētia Pō
pei q digitum cremandū prebu
it. dum Senatus consilia prode
re iuberetur. Quam combustio-
nem: patienter sustinuit. ¶ Ibi-
dem ait de zenone: cuius imposi
ti in eculeo neqz supplex vox: ne
qz miserabilis eiulatus: sed fortis
exhortatio qua tocius orbis ani-
mū fortunamqz mutauit. In tā
tum enim persuasit: vt tyrannus
qui eum puniebat: lapidibus pro
sterneret. ¶ Ibidem ait de alio
zenone: a quo in eculeo existente
cum Eltardus tyrānus quereret
qui erant premeditantes de nece
sua: rn̄dit: velle sibi aliquid dicer
in secreto. Laxatoqz eculeo: aurē
ipsius morsu arripuit: nec ante di

misit q̄ꝫ ⁊ ipse vita: ⁊ ille: ea parte corporis priuaret: ¶ Et ibidem de Anaxarco: quem cum tyrā̄n⁹ puniri faceret: ⁊ sibi amputationē lingue ꝯminaret. non erit inquit hec pars corporis mei tue ditionis. Et mox linguam dentib⁹ abscindens. cō masticatam: in os tyranni eripuit. ¶ Ibidem ait: ꝙ Leonides nobilis Spartan⁹ cū trecentis ciuibus pugnauit cōtra Xersem regem pro patria libertate. Quos alacri animo hortatus est dicens: Prandete comilitones mei tanq̄ꝫ apud iferos cenaturi. Cui omnes intrepidi paruerunt: Denuntiauit enim eis nihil restare nisi mortem: ⁊ animauit eos ad omnia patienter tolleranda. ¶ Item patientia tertio mō dicta. que est in iniuriaruꝫ remissione erant prediti antiqui. Unde Cicero de laude cesaris ait: ꝙ nihil solebat obliuisci nisi iniurias: prout dicit Aug. epistola. v. vbi ⁊ ait. Dicebat ne hoc tam magnus laudator: aut tam magnus adulator. Si dicebat laudator: talem esse Cesarem nouerat. Si adulator dicebat: talem esse debere p̄ncipem oñdebat: qualem illū̄ falaciter predicabat. Unde ⁊ hoc est non reddere maluꝫ pro malo. s. abstinere a libidie vlciscēdi. Qđ est accepta iniuria male ignoscere q̄ꝫ persequi: ⁊ nihil nisi iniurias obliuisci: ait ibidem Augusti. Et non solum obliuiscit sapiens iniuriarum: sed etiaꝫ negat: se iniurias recepisse. ait Señ. de constantia sapientis: inquirens. Sapiens alapis percussus quid faciet: Et respondet. Quod fecit Cato. Cum os sibi percussum esset. Nam excanduit non iudicauit iniuriam non remisit. s. tm̄: sed factum fuisse sibi negauit: hoc eniꝫ visum fuit honestius inter alia. ¶ De tali etiam patientia Philippi regis. ait Señ. iij. de ira. Ad quem cum venissent legati Athenienses. eorum audita legatione benigne ait Philippus. Dicite quid possuꝫ qđ sit gratum Atheniensibus: respondit Damachares vnus đ legatis. Te inquit suspendere. s. esset gratum eis. Cum q̄ꝫ circunstantes indignati: in eū vellent irruere: iussit: eum rex incolumem dimittu: dicens ceteris legatis. Nunciate Atheniensibus: multo superbiores eē q̄ ista dicunt: q̄ꝫ qui impune audiunt. ¶ Item đ Alexandro df ibi: ꝙ cum miles quidam de persis: cui Darius promiserat partem regni cum filia: si occideret Alexā̄druꝫ cum percussisset eum: capt⁹ a militibus Alexan. confessus est ꝓpter quod hoc fecerit. Alexā̄der autem promissum Darij: ⁊ militis audaciam considerans: laudatum remisit ad suos indemnē ¶ Ibidem legitur de Antigone ꝙ cum greci ab eo obsiderentur in castris: illi fiducia loci seden-

tes: multa loquebantur in oppro-
A brium eius. s. quod statura humilis
et sic de alijs. Gaudeo ait rex: quia
aliquid boni spero: si in castris me
is silentium habeo. i. si mei: de me
mala non loquuntur. ¶ Ibidem
legitur de Pisistrato Athenien.
tyranno: De quo cum eius con-
uiua ebrius multa dixisset de cru
delitate eius: nec deessent qui vel
lent manus in eum inicere: placi
B de dicitur respondisse: non magis se
illi succensum: quam si quis oblongus
oculis innuisset in se. ¶ Ibidem
legitur de Socrate: quod dum iret
per ciuitatem: colapho percussus
nihil amplius dixisse fertur: quam quod
molestum esset: quia nescirent homi
nes quando cum galea: vel sine
galea prodire deberent. Ut enim
dicit ibi. Non expedit audire om
nia vel videre. Multe nos iniu-
rie transeunt: e quibus plerasque
non accipit qui nescit. Non vis esse
C iracundus? Non sis curiosus. Ita
alia differenda sunt: alia deriden
da: alia demenda: alia domanda
Circumscribenda est ira multis mo
dis pleraque in ludum iocumque ver
tatur. Unde in Socrate: ire signum
erat: vocem submittere: parce loqui
Apparebat enim tunc illum sibi
obstare. ¶ Consimiliter ait Sen.
eodem li. de Diogene. Cui agen-
ti causam cum Lentulo: cum ille at
D tracta pingui saliua: sibi in frontem
mediam inspuisset: quantum potuit
absterso facie ait. Affirmabo te

omnibus: o lentule: falli eos qui te
negant os habere. De eodem dicitur
ibi: quod sibi de ira diserenti proter-
uus adolescens in eum inspuit.
Quod ipse leniter et patienter tu-
lit dicens. Non irascor: sed dubi
to: an irasci oporteat. ¶ De pati
entia in predictis ait Val. li. v. quod
cum Pirrus audisset paruum ho-
noratum sermonem de se fuisse ha
bitum in conuiuio Tarentinorum
eos qui interfuerant percunctatus
est: an ea dixerint que ad aures E
eius peruenerant. Rndit vnus eo
rum. Nisi vinum nobis defuisset
hec que dicta tibi sunt: pro his que
de te locuturi eramus: ludus et io
cus essent. Cuius vrbana crapu-
le excusatio: et simplex veritatis con
fessio: iram regis in risum conuer
tit. ¶ De Augusto Cesare legitur
li. iij. de nugis philosophorum: quod cum
Tiberius quereretur: quod multi
de se male loquerentur respondit: F
Noli nimis indignari contra quem
libet: qui de te mala loquatur. Satis
cum hoc habemus ne quis nobis
mala facere possit. In omnibus
autem talibus sustinendis: mul-
tum iuuat iniuriarum obliuisci: ait Se
neca epistola. xcvj. Iniuriarum reme-
dium est obliuio Communiter vt
ait idem de constantia sapientis: sa
pientem nullius iniurie obnoxium
esse dico. Non refert quam multa in G
eum coniiciant tella: sed quod nulli
sit penetrabilis: quomodo quo-
rundam lapidum est natura: in-
expugnabilis

expugnabilis fere duritia. Neqꝫ
enim secari adamas neqꝫ scindi
potest: sed incurrentia vltro retū
dit. Et quemadmodum quedaꝫ
non possunt igne consumi: sꝫ flā
ma circunfusa vigorem conser-
uant: ⁊ scopuli mare frangūt: ita
animus sapientis solidus est: et
id roboris colligit: vt tātus sit ab
iniuria q̄ ea que retuli a lesiōe.
¶ Patientia quoqꝫ quarto mo
do dicta: que est in disciplinaruꝫ
H ⁊ correctionum moderatione vi
guit in antiquis. Ait Valeri⁹ lib.
iiij. ꝙ Architas Tarentin⁹ cum
animaduertisset: rura sua: villici
negligentia corrupta esse ⁊ perdi
ta: intuens in illum male meritū
suscepissem inquit a te suppliciuꝫ
nisi tibi esseꝫ iratus: Maluit eiꝫ
impunitum dimittere: q̄ pp iraꝫ
iusto grauius punire. ¶ Eodem
libro legitur: ꝙ cum Plato ad-
uersus delictū serui sui vehemē-
tius exarsisset: veritus ne modū
vindicte tenere non posset: Spe
gipo amico suo castigationis mo
duꝫ mandauit: deforme sibi exi-
I stimans: si animaduersio sua re-
prehensionem mereretur. ¶ De
hoc eodem Seneca. iij. de ira di
cit: ꝙ cum Plato irasceret ser-
uo: iussissetqꝫ tunicam deponere
⁊ scapulas prebere verberibus:
manu sua ipse cesurus: postq̄
se intellexit iratum: manuꝫ suspē
saꝫ detinebat sicut sustulerat: ⁊ sta
bat percussuro similis. Interro-
gatusqꝫ ab amico qui interuene-
rat quid ageret: respondit. Exigo
penas ab homine iracundus sci
licet existens. Tu autem seruum
istum verberibus obiurga: Naꝫ
ego irascor: propter quod nō ce-
do. Irascor inquit: ⁊ plus facereꝫ
q̄ oportet ⁊ libentius. Non sit il
le seruus in eius potestate: qui in
sua non est: qualis scilicet ego sū
Plato oblitus est serui: quia ali
um quem potius castigaret inue
nit. s. seipꝫ: abstulitqꝫ sibi in suos
potestatem. Ideo dicit ibi Sen.
Nihil tibi liceat dum irasceris. ⁊
hoc ideo: qꝛ si vis omnia tibi li-
cere: pugna tecum ipse: Si iram
vincere non potes: te illa incipit K
vincere. ¶ Potest tamē sapiēs
sine ira disciplinaliter castigare.
Ut enim legit libro. iiij. de nugis
philosophorū: de Plutarco ma
gistro Trayani impatoris: ꝙ cū
precepisset: famulum verberari
ob sua demerita: ⁊ insultaret fa-
mulus sibi dicens: ꝙ non dece-
ret philosophum irasci: ⁊ ꝙ ꝯtra
doctrinam suaꝫ faceret qui librū
de patientia fecerat: rn̄dit Plu-
tarcus. Nunquid quia vapulas:
tibi irasci videor? Nulla ī me ire
signa vides: nec oculos truces:
nec os turbidum. Hec eiꝫ signa
sunt ire. Conuersusqꝫ ad euꝫ qui
verberabat ait. Dum ego ⁊ iste
disputamus: age tu opus tuum
⁊ sine iracūdia mea retunde ser-
uilem contumaciam: ⁊ iniquum

penitere doceas potiusq̄ obiur-
gare. ¶ Est autem disciplina ali
quando moderanda. Ut enim le
L gitur eodem libro: dicebat Tra-
yanus imperator: insanum eē: si
aliquis habens oculos lipientes
malit effodere q̄ curare. Item di
cebat: vngues si acriores fuerit
non euelendos: sed resecandos.
Item dicebat: q̄ corde in musi-
cali instrumento debent propor-
tionari: et securius est: q̄ remittā
tur q̄ si nimis tendantur: et rum
pantur. Cōsimili modo dicebat
esse faciendum in disciplina qua
debet homo curari non opprimi
nec extirpari. Sed nihilominus
insolentes castigandi sunt disci-
plina vt habitū est. s.

¶ Capitulum quartum. De per
seuerantia.

ſ Equitur de quarta par-
te fortitudinis scilicet de
pseuerātia: q̄ vigebāt an
tiq̄ ē aūt pseuerātia i rōne bñ cō
stituta stabilis et perpetua permā
M sio: ait Tulius prima rethorica.
vbi. s. Hac perseuerantia fit ho
mo immobilis: ne aduersitatib⁹
frangatur: nec prosperitatib⁹ ex-
tollatur. Item nec cominationi
bus terreat: nec promissionibus
flectatur. Unde in laudez Fabri-
cij dixit Pirrus: vt dictuz est. s.
Ille est fabritius: qui difficili⁹ ab
honestate q̄ sol a cursu suo auer
ti potest: vt eniz dicitur libro. iiij.
de nugis philosophoruz Socra
tes negat sapientem posse offen-
di: sed aduersus omnez fortunā N
in robore virtutis sue māere im-
mobilem. Hoc enim est precipu
um scilicet erigere animum sup
minas: et iprouisa fortuita ait Se
neca de naturalibus questionib⁹
vt enim dicit expositor sup Boe
tiuz de consolatione: philosophi
posuerunt duo dolia esse in lumi
ne domus Jouis: de quibus in-
trantes oportet bibere. Dom⁹ Jo
uis est mundus: duo dolia psp̄e
ritas et aduersitas: de quibus gu
stare oportet omnes munduz in
trantes vñ Señ. epi. cvj. vn⁹ ē
portus huius vite scilicet euentu
ra contemnere. ¶ Qualiter autē O
differēter animus sapienti̇ et stul
ti varie afficiuntur in tribulatio-
nibus determinat Augustin⁹. ix.
de ci. c. iiij. recitans opinionē Ze-
nonis et Crispi: qui fuerūt princi
pes stoycorum. Qui id interesse
censuerunt inter animum sapien
tis et stulti: q̄ anim⁹ stulti passio-
nibus cedit: et accomodat men-
tis assensum. Sapientis autem
animus: licet ipse passiones ne- S
cessitate patiatur: retinet tamen d̄ P
his que appetere vel fugere debz
veram et stabilem inconcussa mē
te sententiam. Ubi ponit exēpluz
de Stoyco philosopho: qui expa
uit in naui in tempestate. Cui cuz
obiectum esset: q̄ timuisset: et ita
q̄ falsa esset positio Stoycorum
ponentiū non cadere passiōes

In sapientem:respondit philoso/
N phus dicto modo. Et enī ait Se
Q neca libro de prouidentia: quis ē
vir qui non est erectus ad hone
sta: qui non est laboris iusti ape/
tens: qui non ad officia cum pe/
riculo paratus. Sequitur. Nihil
infelicius ait Democritus eo: cui
nil aduenit vnq̄ aduersi. Nō li
cuit illi: se expiare. Male de illo
dij iudicauerunt. Indignus visus
est a quo vinceret aliquando for
tuna: que ignobilissimum quēq̄
refugit: contumacissimum idest
R fortiter obuiantem quēq̄ & rectū
aduersus quem vim suam incen
dat. Ignem experit in Mutio q
O scilicet fuit combustus: pauperta
tem in Fabricio: exilium in Ru/
tilio: tormenta in Regulo: vene
num in Socrate: mortē in Ca/
tone. vnde ait ibi de Socrate: q
potionem illam scilicet veneni:
non aliter q̄ medicamentū im/
mortalitatis obduxit. & de morte
disputauit: atq̄ ipsam veneni po
S tionem letus bibit: hausitq̄. De
ipso & eius morte Ualerius lib.
p vij. dicit: q forti animo & constā/
ti vultu: cum potionē veneni ac
cepisset: vxoreq̄ sua inter fletū
& lamentationē vociferante: eū
innocentem periturum: quid in
quit nocenti mihi mori satius eē
duxisti? Quasi dicat. Males tu:
q nocens morerer: q̄ innocēs?
Ideo concludit Seneca vbi. s.
Miserum esse iudico q nunq̄

fueris miser. Trāsijsti sine aduer
sario vitam. Nemo scit: quid po T
tueris: neq̄ tu quidē ipse. Opus
enim est ad sui noticiam: experi/
mento. Quid quisq̄ possit nō ni
si temptando didicit. Illos quip
pe miseros dicit qui nimia felici
tate torpescūt: quos velut in ma
ri lento tranquillitas iners deti
net. Q̄ fortes ergo & perseueran
tes in fortitudine: & tolerāda mor
te pro veritate & honestate antiq̄
fuerunt patet ex dictis. ¶ Et nō
solum viri: sed etiam mulieres
fortes fuerunt: ne dedecus aliqđ V
paterentur: sicut ait Ambrosius
iij. de virginitate đ matre & filia/
bus: que se amplexantes: & quasi
choros ducentes proiecerunt se
in alueum fluuij: ne a predonib'
castitatis dedecus paterentur. Et
sicut dicit Augu. primo de ciui. c.
xix. de Lucretia Romane pudi
citie duce: q cum esset oppressa
a filio Tarquinij regis superbissi
mi. induxit suos ad vindictā: de
inde fedi in se cōmissi egra & im
patiens: ferro quod sub veste te
ctum detulerat se peremit. Quis
autem hoc non sit faciendū. Nō X
enim debet se quis iterimere. ad
vitandam libidinem alienam: q̄r
non polluit: si est aliena libido: &
proposito animi permanente: p
quod corpus sanctificari meruit
ipsi corpori non aufert sanctitatē
violentia libidinis aliene: quam
seruat perseuerantia continentie

ait Augustinus vbi.s.c.xvij. Tamen detestatio dedecoris: amor honestatis: perseuerantia fortitudinis sunt in talibus ꝯmendāda ¶ De fortitudine quoqꝫ perseuerantie antiquorum in sustinentia mortis filiorum: ait Ualerius li. vi. dicens: ꝙ Anaxagoras: audita morte filij: respondit. Nihil inexpectatum aut nouum nuntias Ego enim: ex me natum sciebaꝫ esse mortalem. Sciebat enim: a
Z rerum natura accipiendi spūs ꝛ reddendi legē: dare atqꝫ vt nemini nem mori qui non vixerit: ita neqꝫ viuere aliquem quideꝫ posse: qui non sit moriturus. ¶ Ibidē ait: ꝙ Xenophon audiens mortē filij maioris natu qui in prelio ceciderat: coronam tantuꝫ deponere ꝯtētus fuit. Agebat eni solēne sacrificium. Deinde percūctatus quomodo occubuisset: vt audiuit fortissime pugnantem interijsse:
A capiti coronaꝫ reponens: numina quibus sacrificabat testatꝰ est maioreꝫ se ex virtute filij volupta tem ꝙ̄ ex morte amaritudinem sentire. ¶ Item ꝙ̄ fortes fuerūt in sustinentia ablationis rerum suaruꝫ patet ex dictis. Unde narrat Ualerius lib. vij. de quodam philosopho qui dictus est Bias prienen̄. ꝙ cum hostes patriam suam prienē inuasissent: ꝛ homines fugerent cum rebus suis in
B terrogatus ille respōdit. Omnia mea mecum porto. Pectore. n. ea gestabat: non humeris: neqꝫ oculis vidēda: sed animo estimāda: que domicilio mentis inclusa neqꝫ mortalium: neqꝫ deoꝝ manibꝰ labefactari possunt: ꝛ vt manentibus presto sunt: ita fugientibus non desunt. vn̄ de illo bono episcopo Nolensi Paulino ait Augustinus primo de ciui. c.x. ꝙ quando Nolam ciuitatem suam barbari vastauerant: ꝛ ipse teneretur ab eis: sic in corde suo precabatur dicens: Domine: nō
C excrutier propter aurum ꝛ argentum. Ubi enim sunt omnia mea tu nosti. Ibi enim omnia sua habebat: vbi euꝫ condere ꝛ thesaurizare ille monuerat: qui hec mala mundo futura predixerat. In sustinentia igitur predictoruꝫ cōsistit vera perseuerantia: que est pars vltima fortitudis: vt dictuꝫ est. ¶ Ad predictas autem ꝑtes
D fortitudinis reduci possunt ille ꝑtes fortitudinis: q̄s Macrobius ponit libro primo dicens. Fortitudo prestat magnanimitateꝫ: fiduciam: firmitatem. Quibꝰ pn̄t adaptari predicta exempla.

¶ Quinta pars de ordinatione virtutum.

Is breuiter premissis de virtutibus: premeditandum est: ꝙ si ill
h antiqui non illuminati fide: neqꝫ ordinati charitate neqꝫ solidati spe: tā virtuosi fuerūt in operibus virtutum: ꝛ tanta su

stinuerunt: ⁊ hoc pro cupiditate
E glorie: ⁊ temporali vtilitate: vel
vite honestate: q̄ ista debent face-
re fideles: qui sunt prediti virtu-
tibus gratuitis scilicet fide: spe: ⁊
charitate: ⁊ q̄ ista contemnere pro
eterna felicitate. Sicut enim dic̄
Aug. quasi arguens cōiter in p̄-
dictis. v. de ci. c. xix. qd magnū ē
ꝓ illa eterna celestiq; gloria ꝯcta
seculi blandimēta contemnere:
si ꝓ hac tēporali ⁊ terrena Bru
tus voluit filios suos occidere:
Et sic de alijs: prout exēplificat
ibi bene. Sunt eniz predicte vir
tutes ordinande ad suum finem
⁊ opera earuz. vt enim ait Aug.
v. de ci. c. xix. In quibusdaz opa
virtutuz ordinantur ad volupta
tem: in quibusdam ad glorie va-
F nitatem. Et ideo vt ait ibi: solent
philosophi qui finez humanibo
ni in virtutibus constituunt: ad
ingerendum pudorem philoso-
phis qui virtutes ꝓbant: sed eas
voluptatis fine metiunt. Illi in-
q̄ solent pingere tabulaz vbi vo
luptas in sella regali: quasi q̄daz
delicata regina sedeat sibiq; vir-
tutes quasi famule subiciantur:
obseruantes eius nutuz vt faciāt
que ipsa imperabit. vt prudentia
iubeat ⁊ inquirat quomodo vo-
luptas regnet ⁊ salua sit: ⁊ sic de
alijs virtutibus: vt ait ibi. vbi se-
quitur. Nihil hac pictura dicunt
esse ignominiosius ⁊ deformius
⁊ quod minus bonoruz possit fer
re fructus. Et verum dicit. Sed
nō estimo satis debiti decoris eē G
picturam: si talis etiam figuretur
vbi virtutes: humane glorie ser-
uiant. Licet enim ista mulier de
licata non sit: est tamen inflata ⁊
multuz vanitatis habet: ꝓut ait
ibidem bene. ¶ Consimiliter ait
Sen. in pte. iiij. de benefi. ꝙ ni-
hil magnificum habet virtus: si
habet quicq; venale. apud enim H
epicurros: virtus ē ministra vo-
luptatis. Sic ordinare virtutes
est eas deordiare: ⁊ eis abuti: eo
ꝙ virtus est via ad gloriam: ait
Aug. v. de ci. c. xiij. Siue ars be
ne viuendi. iiij. de ci. c. xxi. Et id
ait idem li. xix. c. xxv. virtutes ad
quodlibet adipiscendum: si retu
lerit scilicet animus nisi ad deuz
ipse virtutes: vitia sunt potius q̄
virtutes. Nam licet a quibusdaz
tunc vere honeste putentur esse
virtutes: cum refferuntur ad se-
ipsas: nec propter aliud exponū-
tur: ⁊ inflate tunc ⁊ superbe sunt I
⁊ ideo non virtutes sed vitia iudi
cande sunt. In hac eniz vita vir
tus nō est aliud: nisi diligere qd
diligendum est. ait Augu. episto
la. xxxiiij. Illud eligere: prudētia
est: nullis autem aduersis auerti
fortitudo: nullis illecebris auerti
temperantia: nulla superbia auer
ti: iustitia est: ait ibidē. Et hi sunt
actus virtutum in via. Sed i pa
tria idipsum est virtus ⁊ premiū
virtutis. Ideo ps. Mihi autez

adherere deo bonu3 est. hec erit
ibi plena ⁊ sempiterna sapientia
eademq3 vita veraciter btã. Dice
tur ibi prudentia q2 perspicacissi
me adherebit bono qđ ñ amittit
fortitudo: q2 firmissime adhere/
bit bono: vnde non euellatur: tẽ/
perantia: q2 castissime adherebit
bono quo non corrũpatur iusti/
tia: q2 rectissime adherebit bono
cui merito subiciatur. Seq̃t. hic
sunt v̓tutes in actu: ibi in effectu
hic in opere: ibi in mercede. hic
in officio: ibi in fine: ait ibi Aug.
Et consimiliter ait idem de actu/
bus virtutum in via ⁊ in patria
li. xiiij. de ci. c. ix. ⁊ li. xij. sup geñ.
ad litteram dicens. Ibi virtutes
L anime non sunt operose. ac labo
riose. Neq3 enim opere temperã
tie: libido refrenatur: aut ope for
titudinis aduersa tolerantur aut
opere iustitie iniqua puniuntur:
aut opere prudentie mala deuitã
tur. Una enim ⁊ tota virtus est
amar̃ quod videas: ⁊ summa fe
licitas: habere quod amas. ibi. n.
beata vita in fonte suo bibit. De
quo fonte bibere desiderare de/
bet anima fidelis desiderãdo fer
uenter fatigabiliter: ⁊ perhẽniter
Unde propheta. Sicut desiderat
ceruus ad fontes aquaru3: ita de
M siderat anima mea ad te deus.
Si enim in discipulo Platonis
pagano tantum fuit desideriũ vi
te future: q lecto libro Platõis
de anime immortalitate: se dedit
de muro precipitem: atq3 sic ex
hac vita emigrauit: vt ad vitam
quam meliorem credidit cito trã
siret: vt ait Augustinus primo de
ci. c. xxxij. quantum desiderium
fidelibus respectu vite eterne no
bis promisse: Non q debeant se
necare exẽplo discipuli male errã
tis: sed q eã debẽt desiderare: vt
de eis verificetur illud, puer.
Desiderium iustorum: omne bo
num. Has ergo virtutes doceat
nos sapientia dei eterna: qui est
ipse filius verus magister. De q̃
sap. vij. Sobrietatem ⁊ sapientiã
⁊ iustitiam: ⁊ virtute3 docet: qui/ N
bus vtilius nihil est in vita hoi/
nibus. Et ad seipsum perducat
qui est premium virtutum. Ipse
eni3 est via: veritas: ⁊ vita. Jo.
xiiij. via in exemplo: veritas in p
misso: vita in premio: prout ait
Hugo illud exponens primo de
sacramentis pte. viij. c. x. ⁊ Aug.
de verbis domini sermone. xvi.
Quo vis ire. ego via: quo vis do
ceri: ego veritas: quo vis perma
nere: ego vita. Amen.

¶ Finis breuiloquij de virtuti/
bus antiquorum principũ ⁊ phi
losophorum fratris Joannis va
lensis.

¶ Incipit ordinarium vite reli/ giose: siue alphabetũ a fratre Jo anne valensi de ordine fratrum minorum compositum.

Unquid nosti ordinez celi: ꝛ rationem ei⁹ pones in ter/ ra. Job .xxx/ viij. Sicut an gelica hierar/ chia: siue celestis spirituum cele stium sublimatur: illuminat: bea tificatur ex sua adhesione super/ celesti hierarchie siue diuine: sic subcelestis hierarchia siue eccle siastica ordinatur: illustratur: et perficitur ex imitatione angelice hierarchie: ꝛ conformitate eius: prout patet a Dionisio angelice hierarchie.c.vij.ꝛ.ix.ꝛ quasi per totum. Et tunc summus creator ponit rationem celi.i. celestis hie rarchie in terra idest in ecclesia/ stica hierarchia: siue in religione sacra: quando dat gratiam eccle/ siasticis viris ꝛ religiosis imitan di pro sua possibilitate vitam ce/ lestium spirituum. vnde Augu. super Jo. omel.xix. Triplex ẽ vi ta.s. pecorum: hominum ꝛ ange lorum. vita pecorũ terrenis vo luptatibus estuat: sola terrena q̃/ rit. vita angelorum sola celestia: vita hominum: media est. Si vi uit homo ꝯm carnem: comparat pecoribus: si ꝯm spiritũ angelis sociatur. vnde prelati ecclesie di/ cuntur angeli: apoc.i. Septẽ stel le: angeli sunt septem ecclesiarũ Angelus enim grece: latine dicit nuncius. Et sacerdos vel predi/ cator dicitur angelus: ait Greg. super euan. libro primo omel.vi. ꝛ Malachie primo. Labia sacer dotis custodiunt scientiã ꝛ ex ore eius legem requirent. quia ange lus domini exercituum est. Cuz igitur in angelis sit iugis ꝛ indef fessa diuinis laudibus vacatio: ꝛ ministeriorum in locis ad que mittuntur virtuosa operatio: mi lia enim milium ministrant deo Dañ.vij. Et omnes sunt admi/ nistratorii spiritus in ministeriũ missi propter eos qui hereditatẽ capiunt salutis. hebre.i. Et ob h̃ electorum ad quos mittunt pur/ gatio: illuminatio: ꝛ perfectio: vt patet a Dionisio.c.vij. Immittit enim angelus domini in circui/ tu timentiũ eos. Tunc ordo celi idest inconfusibilis rectitudo vi/ te angelice ponitur in terra idest in religionis stabilitate quãdo re ligiosi ꝯm suam possibilitatẽ imi tantur angelos in predictis: ꝛ se dulo studio nituntur ad iugiter vacandũ diuinis laudibus om ni hora temporis: ꝛ ad virtuose exercendum debita opera in om nibus locis: ꝛ ad honeste viuen dum cum omnibus hominib⁹.

¶ Hec enim sunt tria vtilia reli giosis scilicet.

¶ Absq; temporis amissione:

vtilis occupatio in omni tpe.
E ¶ Absq3 fraude ꝛ fictione: debitorum operum virtuosa exercitatio in omni loco.
¶ Absq3 scandali occasione: et cui3 boni exempli exhibitiõe honesta conuersatio coꝛa3 omni homine. prout monet apostolus.i.coꝛ.xiiij. Omnia honeste ꝛ sꝫ oꝛdinem fiant in vobis. Et hoꝛum trium contraria sunt eis multu3 nociua.s. Dãnosa tempoꝛis amissio. Operum debitoꝛum in locis
F ad ea deputatis ommisio: vl' deoꝛdinatio. Et conuersationis dehonestatio. Ideo ad exhoꝛtationem iuuenum religiosoꝛum: vt tria pdicta nociua caueãt: ꝛ alia tria adimplere studeant: collecte sunt auctoꝛitates sanctoꝛũ: ꝛ alioꝛum sapientum in hac rudi collatiuncula que potest dici oꝛdinarium siue alphabetum vite religiose: cuius tres sunt particule.
¶ In quarum prima sunt auctoritates ad dissuasionem amissionis tempoꝛis: ꝛ persuasionẽ vtilis occupationis in omni hoꝛa: que potest dici Dyetariu3. ¶ In secunda: sunt auctoꝛitates ad de-
G hoꝛtationem deoꝛdinationis: in operibus assignatis in locis suis: ꝛ ad exhoꝛtationem debite exercitationis operum debitoꝛum in eisdem: que potest dici locariu3.
¶ In tertia parte sunt auctoꝛitates collecte pꝛo secularibus quãdo religiosi egrediuntur: ꝛ ad perfectionis vite ipsoꝛum egredientium infoꝛmationẽ: que potest dici itinerariu3. ¶ Capitula vo cuiuslibet partis patent in pꝛincipio dictarum particularum.

¶ Incipit pꝛima pars que dicit Dyetarium.

Uoniam omni negotio est temp⁹ ꝛ opoꝛtunitas: pꝛout dr Ecc.xiiij. sedula solertia debet vir reli- H giosus: quem posuit deus in paradiso religionis vt opeꝛet. studere ne in tempoꝛe sibi celitus concesso ad seruiendum deo. ꝛ ꝯgregandum thesaurum meritoꝛum ꝛ ad mercandum regnum celoru3 desidiosa occiositate toꝛpeat: ne inutilibus occupationib⁹ se distrahat: ne a fructuosis laboꝛib⁹ se defraudet: sed vt omni hoꝛa tẽpoꝛis fructuosis studiis intendat eoq3 omni negocio: est tempus modo debito assignandu3. Oia enim tempus habent Ecc.iij. Et vt predicta plenius precaueãtur: ꝛ vt singulis hoꝛis diei religiosus virtuoso studio occupet: aliq̃ auctoꝛitates: ꝛ exempla ta3 sanctoꝝ q̃3 phoꝛum: in hac pꝛima particula colligant: que potest Dyetarium nuncupari.
¶ Caplm pꝛimu3. De defectiua tempoꝛis ꝛ varia qualitate.

Irca primum notandū
c ꝙ consideratio prouida
qualitatis temporis mo
uere dꝫ religiosum: ne suo tempo
I re abutatur. ¶ Nam tempus ē
istātanea modicitate breue Job.
xx. Gaudiuꝫ hypochrite ad in/
star puncti. Quia. s. appet ad mo
mentum: ⁊ disparet in perpetuū
Et sicut stilus in pūcto positus le
uatur: sic hypochrita: dum vi/
te presentis gaudia tangit āmittit
ait Greg. mor. xv. Religiosus āt
nō viuens prout debet: hypocri/
H ta est: quia simulator hypochri/
ta est: qꝛ duo intendit. s. occultare
quod est: ⁊ ostendere quod nō ē
mor. xxvj. Qualia intendit predi
ctus simulator. Unde ⁊ vita: i bre
uitate puncto cōparatur. ait Se/
neca epistola. lxxx. Non eris in/
quit: non fuisti: vtrunqꝫ tempus
alienum in hoc puncto. s. presen
ti coniunctus es. ⁊ de ista tempo
K ris breuitate scriptura protestatur
i multis locis. Job. xiiij. Breues
dies hominis sunt. Ibi mor. xij.
Uelut non esse constat quod cuꝫ
tanta velocitate transcurrit. Job.
vj. Expectate paulisper: ꝯfusi sunt
Ibi mor. vij. Parum est quicqd
finitur. Tempus enim breue est
i. cor. vij. De temporis breuitate
facit Sen̄. librū de breuitate vite
Ubi hanc breuitatem eleganter
ostendit. ¶ Item hoc punctale
L tempus: est velut trāsitus irretar
dabile. Job. vj. Fratres mei pre/
terierūt me sicut torrēs inundās
Ibi. mor. vij. Momenta tempo
ris quo sequunt. s. hominem fugi
unt: ⁊ quo accipiūt amittūt. Job.
vij. Dies mei veloci⁹ trāsiert ⁊c.
Ibi mor. viij. Tempus semꝑ de/
sinens indeficienter consumim⁹
⁊ ad finem nostri itineris etiā qe
scendo peruenimus: ⁊ per cursuꝫ
nostri transitus etiam dormiētes
imus. Job. xxiiij. Eleuati sunt ad
modicum ⁊ non subsistunt. Ibi
mor. xvij. Gloria iniquoruꝫ qua
si stabilis estimat. Sꝫ cū hāc re/
pentinus finis intercipit: breueꝫ
fuisse deprehendit. Et de vtroqꝫ M
horum Sen̄. epistola. 51. Infini
ta est volubilitas tēporis: punctū
est qd viuimus. Et ep̄la. cij. Res
pice celeritatem rapidissimi tem
poris per quod citissime currim⁹
Et de hoc idem de breuitate vite
recitans illud Virgilij. Optima
queqꝫ dies miseris mortalib⁹ eui
Prima fugit: subeunt morbi tri
stisqꝫ senectus. Et labor: ⁊ dire ra
pit inclementia mortis. Ideo nō
est cessandum a fructuoso labore
in tam breui ⁊ volatili tempore:
ait ibidem ponens exemplū bo/
num. Cum celeritate temporis: N
vincendi celeritate certanduꝫ est
⁊ velut de torrente rapido nec sē
per fruendo cibo hauriendū. Et
epistola. cviij. Non dixit virgili⁹
ire dies sed fugere. Quid igit ces
samus nosipsos concitare: vt ve
locitateꝫ rapidissime rei possim⁹

equare? Imo non solum fugit tē pus sed volat: ait Tuli⁹.iiij.tus.q. dicit ꝙ etas nostra volat. Et hoc
O siue quiescamus siue laboremus Unde Greg.i.registri. Uita nr̄a: nauigationi similis est. Is enim qui nauigat stet: sedeat: iaceat: sē per vadit. q: impulsu nauis duci tur. Sic ꝛ nos siue vigilantes: si ue dormientes per momenta tē porum quottidie ad finem tendi mus. ❡ Consimile exemplum ponit Señ.ep̄la.lxxiij. dicēs: ꝙ similes sumus nauigantib⁹. Iō debet homo festinare ad laborā dum. ait idem epistola.xxxiij. di. ꝙ homo debet festinare in hac breuitate vite: ac si a tergo hostis instaret. Et vere hostis a tergo in stat: quia mors. Señ.epistola.51. Mors sequitur: fugit vita. No strū eni viuere est a vita transire
P ait Greg.mor.xi. super illō Job. Et fugit velut vmbra. Hoc enim inquit quod viuimus: nihilo pro ximum est: ait Señ: ep̄a.ciij. Uñ de Ecc.vij. Quid necesse est ho mini maiora se q̄rere. cū ignoret qd ꝓducat sibi vita sua numero dieꝝ pegrinatōis sue ꝛ tpe qd̄ ve lut vmbra p̄terit? Et Ecc.xi. Ne scit ꝙ tp̄s p̄tereat: ꝛ mors appro piquet ꝛ reliq̄t oia alijs ꝛ moriat. ❡ Item tempus sic breue ꝛ vo
Q latile est irredibilitate irrepara bile. Job.xvj. Breues anni tran sierunt: ꝛ semitam ꝛc. De his tri bus simul.s.ꝙ breues anni: tem poris punctalis modicitas: q: trā seunt: fugax velocitas: q: non re uertitur: impossibilis redibilitas Greg.mor.xiij. Omne quod trā sit breue est. Et post. Ad conque renda premia laboribus iterum non venimus. Señ.ep̄la.cxxij. Fluunt dies: ꝛ irreparabilis vita decurrit. Et ep̄la.cx. Fugit irrepa
R rabile tempus. ❡ Item tempus irredibile est viuentium in tem pore consumptio: ꝛ ad laborādū inhabitatio. Homo eni infirm⁹ est ꝛ exigui temporis. Sap.ix. Et Sap.ij. Exiguum ꝛ cū tedio tē pus vite nostre. Si enim in potē tatib⁹ octuaginta anni: amplius eorum labor ꝛ dolor. Ideo anteꝙ̄
V deficiat homo a tempore consu mēte laborare dꝫ. Ecc.xi. Si an nis multis vixerit homo: memi nisse dꝫ tenebrosi temporis. Se neca episto.cx. Meliora preter uolāt.s.tempora: deteriora succe dunt. Et ponit exemplum. Quē admodū amphora primū quod
S est sincerissimum effluit: grauissi mum quoqꝫ turbidūqꝫ subsistit: sic in etate nostra: quod est opti mum: in primo est illud exhauriri in alijs patimur: Et sequit̄ illud Uirgilij: supra positum: Optima
X queqꝫ dies: ꝛc. Et eadem ep̄a añ. Agit nos: agiturqꝫ dies: in scij ra pimur. Sequitur quod subest: se gnius ꝛ languidius est: ꝛ propius fini. Que enim in iuuentute nō congregasti quomodo inuenies

in ſenectute.: Ecc.xxv. Ideo di/
cunt̛ dies mali. Geñ.xlvij. Dies
annoꝛū peregrinationis mee cē
tum viginti anni : pauci ⁊ mali.
T ¶ Item ſub tpe ſic conſumpti/
uo vita noſtra eſt fragilitate defe
ctiua: ⁊ ad reſiſtenduꝫ corꝛuptio
ni inualida. Jacobi.iiij. Que eſt
R vita noſtra? Vapoꝛ ad modicum
parens. Omnis enim caro fenū
Iſay.xl. Job.xiiij. Eleuati ſūt ad
modicum. Ibi moꝛ.xvij. Bona
exempla de vite fragilitate: ꝙ cō
paratur fumo. nebule: ſpume: q̄
ad modicum apparent ⁊ cito diſ
parent. Aug. de verbis dñi ſmo
ne pꝛimo. Fragilioꝛes ſumus va
V ſe vitreo: qꝛ ⁊ ſi caſus vitro timea
tur: non tamen ſenectus: aut fe/
bꝛiſ. Sequitur. Si caſus nō acci
dat: tempus ambulat. Vitat ho/
mo que extrinſecus ſunt: quod in
tus naſcit̛ pellit? Quaſi dicat: nō
Et poſt. Dies decidūt ⁊ accedūt:
veniunt dies ⁊ eunt: non vt ſint
S nobiſcum : ſed vt tranſeant : ⁊
cum tranſeunt: minus nos vale
re faciunt. Ideo Aug.iiij.confeſ.
vita iſta eſt moꝛs viuentium., Et
de ci.c.xiij.di. ꝙ non eſt niſi cur
X ſus ad moꝛtē. Unde vita hec: q̄ſi
facula eſt: ⁊ moꝛs eſt: ait Seneca
epl̄a.lxxxix.⁊.cxv.dic̄. ꝙ hic diu
viuere eſt diu moꝛi. Nec eſt curā
dū ꝙ diu viuit̛: ſod ꝙ bñ. ¶ Itē
tempus tale quale deſcriptuꝫ eſt
eſt incertum ſui terminabilitate.
Job.xxxij. Neſcio q̄ꝫ diu ſubſi/
ſtam: ⁊ ſi poſtmodum. tollat me
factoꝛ meus. Ibi.moꝛ.xxiij. Ne
ſcit q̄ꝫ diu iudicium ſubſiſtit hic:
⁊ quando ad dei iudicium tollat̛
ignoꝛat. Ideo hec vita compara
tur vento: quo nihil inſtabilius: ⁊ Y
cuius mutatione nihil incertius.
Job.iij. Memento qꝛ vent⁹ eſt
vita mea. Et.xxxvij. Ventus trā/
ſiēs fugabit eos. Ibi.moꝛ.xxvij.
Ventus tranſiens eſt vita pñs.
Et Aug. de verbis dñi ſermone
lxxix. Bꝛeuis eſt vita noſtra: ⁊ ip
ſa bꝛeuitas ſemper incerta. Seq
tur. Indulgentiam tibi deus per
mittit: diem craſtinum quis pꝛo/
mittit? Quid differs in craſtinuꝫ.
Vita longa erit. Ipa longa ſit bo
na. Quod ſi longa erit: meli⁹ bo
na erit: Job.xv. Numerus āno
rum eius incertus. Ibi moꝛ.xv.
Cur quaſi de certo tollit̛: cuius vi
ta ſub pena incertitudinis tenet̛?
Hiero.epl̄a.lxxix. Nihil ita deci
pit q̄ꝫ cum ignoꝛent hoīes ſpatia
viuendi: longioꝛem ſibi vitaꝫ re/ Z
pꝛomittunt. Luc.xij. De diuite q
dicebat: quid faciam ? Non hēo
vbi congregem fructus meos.
Sequit̛. Hac nocte. repetent ⁊c.
¶ Item tempus tranſiens mo/
dis dictis eſt excluſiuum omnis
tēpoꝛis ad merendum. Iurauit
enim angelus: ꝙ non erit temp⁹
amplius.ſ. ad merita colligenda
Apoc.x. Ecc.ix. Quodcūq̄ꝫ pōt
manus tua: inſtanter operare: qꝛ
nec opus.⁊c. Super quod Gre/

gori⁹.mor.lx.in fi. Tota intentio/ne curandum est: vt cum temp⁹ vacationis accipimus: bene vi/uendi studio.malorũ vltima sup
A plicia fugiamus.¶ His ergo cõsiderationibus de temporis bre/uitate.s. ꝙ est breuitate punctale velocitate transitus volatile: irre/dibilitate irreparabile: ⁊ sic de aliis debet religiosus stimlari ⁊ moueri: ne cõcesso sibi tempore abutatur. Sed toto nixu: toto affectu studeat: tempus suum bene expẽdere: vel deum querẽdo in ocio contemplationis. Isay.v. Querite dominuz: dũ inueniri põt: vel proximis benefaciendo.s.doctri/ne informatione: beneficẽtie cõ/solatione: discipline cohertione. Hec eniz debet homo proximo ſm Aug.epl'a.xxxiij. Jõ Gal.vi.
B c. Dum tempus habemus operemur bonum. Toto eni tempore discendum est viuere. ait Sene. de breuitate vite. Et Au. epistola xlvij. Neqȝ in tempore vtiliter viuitur: nisi ad comparandum meritum: quo in eternitate viuatur. Ideo studium sanctorum fuit: in toto tempore suo: ⁊ singulis ho/ris temporis: virtuosis studijs occupari. Ut de magistro gentium Paulo exemplum ponat. ait eni Haymo super primã.cor.c.i. In scriptis patruȝ legimus de Pau
C lo: ꝙ a prima vsqȝ ad quintã hora labori manuum insistebat. Ab illa vsqȝ ad decimam predi/cationi vacabat. Post decimaȝ pauperum peregrinorumqȝ hospitalitatem: ⁊ corporis sui necessitatem procurabat. Per noctem ꝟo orationi instabat. Et propter hanc assiduitatem. qua per sin/gulos dies ⁊ noctes gratias lau/desqȝ domino referebat: ait se sẽ per gratias agere.i.cor.i. ¶ Cõ/similiter exemplo principum vir
F tuosorum sic est faciendum. Ut enim dicit in laudem Theodosij .i. historie tripartite: solebat per diem exerceri armis ⁊ corpore: subiectorumqȝ negotia disceptarꝫ totis ꝟo noctibus libris icumbere. Unde legitur habuisse cande/labrũ arte mechanica factum sũ D
dens sibi oleum in lucernam: vt laboribꝰ nemo affligeret: ⁊ vt na ture viȝ faceret: somno repugnãs
G ¶ Simil'r exẽplo philosophoꝝ dȝ homo moueri ad precauẽduȝ temporis ãmissionem: qꝛ nullo tẽ pore vacabant a studio philoso/phie ⁊ virtutum: prout patet i gestis eorum. Unde Señ.epistola lxxviij. Sapiens studium putat ꝙ viuit. Et de coꝛuȝ studio indef
E fesso. Ual.lib.viij. Ubi narrat de Solone moriente: ꝙ semper fla/grabat ad studia: quibus se significabat quottidie aliquid adiscentem senescere.

H ¶ Capl'm secundũ de ocij in tẽpore periculositate: ⁊ qbus mõis tempus ãmittitur.

D Escriptis temporuȝ qualitatibus: ⁊ quarum consideratione dȝ religiosus precauere ne tempus āmittat: videndū est quibus modis āmittit Et notandū: ꝙ principaliter āmittitur tribus modis. s.
F ¶ Desidiosa occiositate.
¶ Labor īfructuosa occupatōe
¶ Bonorū operū deordinatiōe
¶ Primo ergo notandū: ꝙ est cauenda desidiosa occiositas: eo ꝙ multum nociua: testante scriptura. Ecc. xxxviij. Multā malitiaȝ docuit occiositas. Unde dicit Beatus Franciscus in regula ꝙ ocium est anime inimicuȝ. Et
D hoc propter multa. Nam occiositas est anime in sua intellectiua tenebratiua. prouer. ix. Qui sectatur ocium. stultissimus est. Et vere stultissimus qꝛ stultitia est rerū
G appetendarum: ⁊ vitandarū: nō quelibet: sed vitiosa ignorātia. ait Au. de libero ar. in fi. Unde stultus est ociosus qui non declinat vitanda: Stultior qui non colligit merita nec desiderat appetenda. Stultissimus qui cumulat sibi supplicia. ¶ Item ociositas ē
E anime quo ad suā potestatiuam eneruatiua: ⁊ in desidiam resolutiua. Ut eniȝ di. Ual. li. viij. c. viij. Est ocium quo euanescit virtus: ⁊ aliud quo recreat. Alterum est
H inhertibus vitandum: aliud strenuis appetendum. Illis: ne vitā uā enervē extinguāt: his: vt tempestiua laborum remissione: ad laborādū vegetiores fiāt. ¶ Idē li. vij. c. ij. Nimia quies resoluit ī desidiam. Nam est ocium desidie: ⁊ ocium cogitationis. ait Augu. de vera reli. c. vij. Unde dn̄s ꝯquerit ꝺ ociosis. Ezec. xvi. Hec fuit iniquitas Sodome saturitas
I panis ⁊ ociū: ⁊c. ¶ Item ociositas est anime quo ad suam affectiuam maculatiua: ⁊ bonoꝝ euacuatiua: ⁊ distractiua. Un̄ Ethnicus. i. Ouidius. Cernis vt ignaui corrumpūt ocia corpus. Et vicium capiunt ni moueātur aque. Et Lucanus. Uariam dant ocia mentem. ¶ Item ociositas ē aīe quo ad suaȝ memoratiuam: siue vim consideratiuam: vel ingenium: hebetatiua: qꝛ est rubigo aīe
K ait Sen̄. epistola. cxxiij. di. ꝙ ociuȝ quasi rubigo ingenij. facultatē siccat. Et Alexander. neqȝ super bibliam. Est ocium desidie: ⁊ ocium vacationis. Sequit. Corpori desidie ingenij nobilitas degenerat: obnubilatur splendor: hebetatur acumen. Et ponit exemplū Ferrum rubiginem ducit. s. p ocium: ⁊ vitis nō putata in lambruscam siluescit. Et Sen̄. li. de prouidentia. Languent per inhertiā saginata. Et Ber. epistola. lxxxij. ad fratres de monte. Sūma mētis malitia ocium inhers. Sequitur. Ocium est quod vel nullam habet vtilitatem: vel vtilitatis intentionem: Ideo increpando ait

L dñs occiosis. Quid hic statis to ta die ociosi? Matth.xx. ¶ Itẽ ociositas est bonorũ acquisitorũ consumptiua. ait Hiero. epistola lxxxvij. Nihil ocio deterius: quod non solum non acquirit noua: sȝ etiam parta consumit. Sancte vite ratio processu gaudet ꝛ crescit: cessatione torpet ꝛ deficit. Sequitur. Tam diu non labimur retro quamdiu ad priora contendimus. At vbi stare descendimus: nostrumqȝ nõ progredi: iã reuerti ẽ. ¶ Itẽ ociositas est discursuum inutiliuȝ occasionatiua. ꝛ verborum inuti-

M lium multiplicatiua. i. Thi.v. de viduis adolescẽtulis. Volũt ocio se discurrere: domos circuire: nõ solũ ociose sed verbose: ꝛ curiose ¶ Item ociositas est Sathane ad hostium cordis introductiua Hiero. epistola. lxxij. Fac semper aliquid boni operis: vt te dyabolus occupatum inueniat. Et Crisost. sup. Jo. Omel. vij. Per opera impeditur introitus dyaboli. Item Aug. iij. de ci. c. viij. dic. quod quanto minus hominem occupatũ inueniunt: tanto magis ipsi. s. demones occupant. Unde Cassianus. li. col. ante fi. Hec est sententia patrum operanteȝ monachũ

N vno demone pulsari: occiosum: innumeris spiritibus deuastari. Math.xij. De septem spiritibus nequioribus. Inueniat eam scopis mundatam: ꝛ vadit ꝛ assumit septem alios spiritus nequiores se. ꝛc. ¶ Js igitur considerationibus ꝛ multis alijs: cauẽda ẽ ociositas. Unde Ber. ij. ad Eugeniũ In ocio cauendum est ocium: fugienda proinde ociositas mater nugarum: nouerca virtutum. Et Señ. lib. de clementia. Emollit ocium vires sicut rubigo ferrum Et post. Fax imota torpet: ignem exagitata restituit. Et vt breuiter concludat: ociositas facit: hoiem

O non viuere debito modo viuẽdi. ait Señ. epistola. lviij. Ociosus non sibi viuit: sed quod turpissimum est ventri ꝛ somno. Seqt. Ille non viuit qui nemini viuit. ꝛ qꝛ ociosus non viuit ad suã nec alterius vtilitatem: ideo quasi nõ viuit vero modo viuendi. Quia homo ad laborem nascit. Job.v. Qui ergo non laborat labore humano: non viuit vt homo. Ecc. vltimo. Deum time: ꝛ mandata eius obserua: hoc est eni omnis homo. Ubi Augu. xx. de ci. c. iiij. Quicunqȝ enim est hoc: est custos mandatorum dei. quoniam qui hoc non est: nihil est. Et quia

P ociosus nec deum timet: nec mã data eius obseruat: ideo non viuit vero modo viuendi. ¶ Cauenda igitur occiositas tum rõe considerationis descripti temporis: vt habitum est: tum ratione necessarie pparationis ad mortẽ ꝛ eiusdem mortis subitationis, p ut dicit Saluator Matth. xxiiij. Nescitis qua hora dominus vẽ-

turus est. Señ. epla. xiij. Omnis
dies ordinandus tanq̄ cõsumet
Q ¶ Item cauenda est ratione per
nitiositatis vt dictum est. Jõ an-
tiqui magnates ⁊ militantes mul
tum cauebant ocium: q̄ multũ
obest: eo q̄ resoluit in desidiam ⁊
lasciuiam. Ideo Scipio nolebat
carthaginẽ emulã Romãis dirui
sed contradicebat Catoni decer-
nenti: vt dirueret: timẽs infirmis
O animis hostem securitatem: ꝓut
dicit Aug. i. de ci. c. xxx. Quod pz
R ex euentu: q̄ illa diruta: Romani
resoluti sunt in desidiã. lasciuiã
⁊ discordiam ciuilem: prout dicit
ibi: Unde ⁊ de Troya dicit. Virgi
lius. Inuadunt vrbem somno vi
noq̄ sepultam. Et Ethnic⁹. Que
ritur Egip⁹ quare sit fact⁹ adul
ter: In promptu causa ẽ: desidio
sus erat. Vñ Hanibal dux Car-
thaginensium: de nocte surgere
solitus non requiescebat ante no
ctem: crepusculo autẽ: socios ad
cenam vocabat. ait Poli. li. v. c.
vij. Ut enim ait Aug. epla. v. Lo
P S quens de Roma recitans verba
Iuuenalis dicit. Seruabat castas
humilis fortuna latinas. Quon-
dam nec vicijs contingi parua si
nebat Tecta labor: somniq̄ bre-
ues ⁊ vellere tusco. Vexate dure
q̄ manus ⁊ proximus vrbi. Ha
nibal: ⁊ stantes collina turre ma-
riti. Et post. Nunc patimur lon-
ge pacis. dãna: seuior armis. Lu
xuria incumbit: victamq̄ vlcisci
tur vrbem. Nullum crimẽ abest
facinusq̄ libidinis ex quo. Pau
pertas romana perijt ⁊c. ¶ Itẽ
philosophi studentes: sũme caue
bant ociositatem: ⁊ laborioso sa- T
pientie studio indulgebant. Ait
Val. li. vij. c. viij. Ociũ idustrie ⁊
studio maxime contrarium vide
tur. Obnubilat enim intellectiuã
⁊ quasi rubiginat memoriã ⁊ in
genium: vt dictum est. Ideo ait
sapientia diuina ecc. vi. Quasi is
q̃ arat ⁊ q̃ seminat accede ad illã.
⁊. c. vi. Colluctata est anima mea
in illa. Et prouer. ij. Si quesieris
eã quasi pecuniam: sicut thesau
rum effoderis: tunc intelliges ti
morem domini: ⁊ scientiam dei
inuenies. Ut enim dicit Hugo in V
didascol. Apud antiquos q̃ttuor
portabãt lecticã philologie. s. phi
los ⁊ nopos. i. amor ⁊ labor ⁊ phi
lemia ⁊ agremia. i. cura ⁊ vigilia
In amore est vt agas: in labore
vt perficias: in cura vt ꝓuideas:
in vigilia vt attendas: ait ibidẽ.
¶ Item vulgares homines ⁊ la
borãtes: summe cauere debent
ocium: eo q̄ eneruat virtutem ⁊
potentiam: vt dictum est. Unde
⁊ Ade dictum est post peccatum
In sudore vultus tui vesceris pa X
ne tuo. Et prime thesa. iij. Qui ñ
laborat non manducet. Sed ⁊
laborãtibus dicitur in ps. Labo
res manuum tuarũ quia mãdu
cabis: beatus es. ⁊c. Unde Criso
stom⁹ super Jo. omel. xxvi. puer

si facti sumus ab ocio. Sequitur. Non laborare: nos corrumpere assueuit. Et val. li. vij. c. ij. dicit: ne gotium populo Romano: meli⁹ q̃ ocium cōmitti. Nouit enim im pia mens a cognitione rerum ad virtutem capescendā resolui. Se
Y quitur. Negotium nomine orri dum: moles nostre ciuitatis i sta tu suo continuit. Blande appella tionis quies plurimis vitijs resp sit. Iō Auicene. iiij. phie. Opor tet ordiare ciuitatē in tres partes In dispositores: mistros. ꝛ legis peritos: Et in q̄libet hoꝝ ordine tur prelatus aliqs. ꝛ nullus sit in ciuitate inutilis. Sed ab vnoquo qꝫ ꝓueniat vtilitas. ¶ Itē r̄ligio si ꝛ cōtemplatiui sūme cauere d̄ bent occiositatē eoqꝫ resoluit i tē pore ꝛ inhertiā Ber. vbi. s̄. In
Z ocio cauēdū ē ociū. Iō Ambro. iij. de offi. c. i. di. ꝙ Scipio nō mi nus erat negociosus cū solus erat Et Moyses cū taceret: clama bat: cū ociosus staret preliabatur Añ ꝛ in silētio loquebat: ꝛ i ocio operabat. Exo. xiiij. ꝛ. xvi. Iō de aia contēplatiua dr̄ ꝓuer. vltimo Panē ociosa nō comedit. i. refe ctionē celice ꝯtemplatiōis: absqꝫ virtuoso opere nō gustauit. Añ i vitis patrū. li. ij. c. xij. titulo ꝙ orā dū est sine intermissione: dr̄ non esse talē laborē: qualē orare deum Quia oīs alius labor h̄ꝫ aliquam
A quietem: orō v̄o vsqꝫ ad vltimā exalationē: opus h̄ꝫ magni certa minis. Añ Cassianus in collatio. vbi. s̄. dicit de abbate Paulo: ꝙ cū in orto modico moraret ꝛ ha beret sufficientiā: collect̄ palmaꝝ folijs: quottidianam pensam a se exigebat ad ocium cauendum: ꝛ in fine anni concremabat: ꝓbās sine opere manuum: nec in loco B
posse perdurare monachū: nec ad perfectionis culmen posse cō scendere. ¶ Cum ergo omni sta tui hominum: ocium cauenduꝫ sit vt pretactum est: caueant eccle siastici ociosi: ne inueniantur ex tra debitum statum ꝛ ordinē: ꝯ quos Ber. iij. ad Eugenium in
E fi. Quid sibi vult: ꝙ clerici aliō eē: ꝛ aliud videri volunt? Nēpe: habitu: milites: questu: clericos: actu: neutrum exhibent. Nō. n. pugnant vt milites: non euange lizant vt clerici. Cuius ergo ordi nis sunt? Cum vtriusqꝫ esse cupi unt: vtrunqꝫ deserunt: vtrūqꝫ cō fundunt: vnusquisqꝫ autem i or dine suo resurget. i. cor. xv. Isti C
in quo? An non qui sine ordine peccauerunt: sine ordine ꝑibūt Sed credo ibi ordinandos: vbi nullus ordo sed sempitern⁹ hor ror inhabitat. Job. x.

¶ Capitulum tertium. De inuti lium occupationum infructuo sitate.

F Onsequenter videndū ꝙ non solum tempore c diuinitus cōcesso abutū D tur q̄ desidiosa ociositate torpēt sed etiam:

D ſed etiam qui infructuoſis occu-
pationibus ⁊ laboribus inutilibus
fatigãtur. vnde Hierony. epiſto
la. lxxvij. Non ſufficit animalis eẽ
ociosum: ſi quis fuerit a bonis. ſ.
ocioſus. Et poſt occupandũ eſt
bonis rebus ingeniũ ⁊ ſancte cõ
uerſationis vſus altius inſerẽdus
⁊ Augu. epiſtola. lxxij. aliquid eſt
quod tibi dicere curaui: vt curis
exueremur inanibus: ⁊ induere-
mur vtilibus. Unde occupatio ĩ
rebus ſuperuacuis: eſt vite dimi
nutiua: ait Seneca de breuitate
vite. Nihil melius eſt hoĩs occu
pati ꝙ viuere: ⁊ nullius rei diffi-
cilior eſt ſcientia ſcilicet ꝙ viue
E re. Nam viuere: tota vita diſcen
dum eſt. Et quod mirabilius ẽ:
tota vita diſcendum eſt mori. vñ
⁊ maximi viri vſq; ad extremã
etatem egerũt: vt viuere ſcirent.
Sequit. Eius vita lõgiſſima eſt:
q ꝙtuncũq; potuit totũ ſibi va-
cauit. Nihil inde occultum fuit.
His vero ſcilicet occupatis neceſſe
eſt defuiſſe: ex quorum vita mul
tum populus tulit. Et ponit exẽ-
plum bonum. Non eſt quod queꝙ
ꝓpter cãos aut rugas putes diu
vixiſſe: ſicut non putas multum
nauigaſſe: quẽ tempeſtas a por
tu huc illucq; tulit. Non multũ
F nauigauit: ſed multum iactatus
eſt. Sic eſt de homine occupato
Non eñ diu vixit: q2 ſcilicet nõ
ſibi vacauit ſed diu fuit. vbi enu-
merat de his qui ſibi auferunt vi
tam dicens. ꝙ vanus dolor: ſtul
titia: auida cupiditas: blanda cõ
uerſatio abſtulerunt: ꝙ exiguũ
tibi de tua relictum ſit intelliges
ſcilicet cũ cõſideraueris: ⁊ ſcies
te immaturum mori. Ex hoc p3
fatuitas occupatorum in reb9 ſu-
peruacuis. Ait ibidem homines
predia ſua occupari a nullo patiũ
tur: ⁊ propter illa ad arma diſcur
runt: ſed in vitam ſuam incedert
alios ſinũt: imo ⁊ poſſeſſores in-
ducunt. Nemo inuenitur q pecu
niam ſuam diuidere velit. vitã G
vnuſquiſq; ꝙ multis diſtribuit.
aſtricti ſunt in continendo patri-
moniũ. vt aũt ad iacturam tem
poris ventum eſt: profuſiſſimi
ſunt in eo: cui9 min9 honeſta aua
ritia eſt. Et exemplificat de homi
ne centum annorum: cum ad cõ
putationem ſue etatis reuocatur
conſiderans ꝙtum ei lis vxoris
ſeruorũ cohabitatio: per orbem
diſcurſio: ꝙtũ morbi ſibi attule-
runt. ꝙtũ ſine vſu iacuit: vide-
bit: pautiores ſe habere: ꝙ cui in
erat. Ideo tales multũ fallũtur: H
q2 res omni theſauro precioſiſſi-
ma ⁊ incomparabilis ſcilicet tem
poris: viliſſima eſtimat. Nemo
enim eſtimat tempus: cuius pe-
ne nullũ eſt precium: ait ibi. ⁊ vtũ
tur eo laxius: ꝙ gratuitis. Ideo
tales ſunt prodigi de re precioſiſ-
ſima: cũ tamen eſſet parciſſime
diſpenſanda. ait ibi. Non accepi
mus breuem vitam: ſed fecim9:

nec inopes ei⁹: sed ꝓdigi sumus
Et ponit exemplũ. Sicut ample
opes si ad malũ dñm perueniũt
momento dissipant: si vo bono
custodi modice tradite sunt: v su
crescunt. Ita etas nostra bene di
sponẽti multũ paret: ꝛ vita si vti
I sciasː lõga est. Sed aliũ tenet in
satiabilis auaritia: aliũ in supua-
cuis laborib⁹ sedulitas. Ali⁹ vino
madet: ali⁹ inhertia torpet. ꝛ sic d
alijs. Ideo exigua pars vite est
qua viuim⁹: ꝛ omne spaciũ: non
vita sed tempus est. Et ad litterã
si qs solerter cogitet q̃tũ sibi eri
pit de vita sua: somni prolixitas
comessationum: ꝛ potationuz su-
perfluarum diuturnitas: inutiliũ
occupationũ inumerositas: ocio
sitatũ desidiositas ↄfabulationũ
K inanium vanitas: ꝛ internarum
meditationũ varietas: luculẽter
videbit: ꝙ modico tempore viuit
eo modo q̃ debet: qꝛ nõ ad suaz
vtilitatem: vel ad agreganda me
rita viuit. Señ. vbi. s̃. Exiguum
tempus habem⁹: sed multũ ꝑdi
mus. Et ep̃la prima. Quedã tẽ-
pora nobis eripiunt. quedã sub-
ducuntur: quedam effluũt. Tur-
pissima tñ iactura que per negli-
gentiaz fit. Sequit. Magna ꝑs
iam preterijt. Quicquid etatis re
tro est mors tenet: dũ differt vita
trãscurrit. Et post oĩa: aliena sunt
L temp⁹ tantuz nostrũ est. Sequit
Quanta stultitia mortalium: vt
vsq̃ minima vilissima: ꝛ irrepa
bilia sibi iputari patiant. Nemo
enim indicat: se quicq̃ debere q
tp̃s accipit. Et tamẽ vt ait Sene.
de breuitate vite: id debet seruari
diligentius quod nesciat quis qñ
deficiat: sicut tempus. Iõ aliorũ
iactura tolerabilis: non sic de tẽ-
pore: qꝛ nemo ãnos restituet: ait
ibidem. Et epistola. 50. Si mul
tũ superesset etatis: parce dispen
sandũ erat: q̃to min⁹: qꝛ vix suf
ficit necessarijs. Nunc aũt q̃ de- M
mentia est superuacua discere in
tanta temporis breuitate? Ideo
ep̃h. v. Uidete qũo caute ambu-
letis: non quasi insipientes: sed
vt sapientes redimentes tp̃s. ꝛc.
Magna fatuitas querentiũ ma
gnopere rex viliũ recuperationẽ
ꝛ non querentiũ temporis perdi
ti redemptionem: cũ tamen na-
tura dedit nobis tempus nõ ad
perdendũ: ait Señ. epistola. cix.
Non dedit nobis natura temp⁹
vt aliquid ex eo vacet perdere.
Et vide diligentissime: lq̃ multa
pereant. Aliud valitudo abstulit N
aliud negotia. vitam nobiscum
somnus diuidit. Et hoc tempore
tam angusto: tãq̃ rapido ꝛ nos
auferente: qd iuuat: maiorẽ ꝑtẽ
in vanũ mittere? ¶ Ex dictis pa
tet: ꝙ occupationes inutiles sunt
religiosis maxime precauende:
q̃ sunt mẽtis ꝑturbatiue. ait Se-
neca. iij. de ira. Quemadmoduz
per frequentia vrbis loca in mul
tos incursandum est: ꝛ aliqñ ab

illis retineri: ⁊ luto spargi necesse
est: ita ⁊ vago homini: multa im-
pedimenta: ⁊ multe querele inci
dūt. Jō Luc. x. Martha Mar
O tha sollicita es. ⁊c. ¶ Item sunt
diuine cognitionis impeditiue.
Job. iij. Nonne quieui? ⁊c. Ibi
mora. v. Nequaq̄ mens ad su-
perna attollit: si curarum tumultib⁹
occupat. Job. xxxiij. Per som-
nū in visione nocturna. Ibi mo
ral. xxiij. Cū mens ab actionib⁹
M sopitur: tunc plenius: mandatorum
dei pondus agnoscit. Sequitur.
Neq̄ enim hō diuisus ad vtraq̄
sufficit. Et Grego. super Ezech.
P li. ij. omel. i. Anima q̄nto circa ter
rena angitur: tanto in his q̄ sunt
celestia minus videt: eo q̄ curis
suis ex se ducit: ⁊ sic ad videnda
celestia min⁹ valet: q̄r diuisa. vbi
ponit exemplū bonū de fluuio: q̄
cū ad multos riuos diuidit: ab
alueo desiccatur. Job. xxxix. Nū
quid nosti t̄ps ptus hybicū. Ibi
mor. xxx. Quo extra se spargi per
N disciplinā mens non potest: eo
supra se intendere p̄ profectū pōt.
Et ponit exempla bona: in altum
crescere arbor que per ramos dif
funditur prohibet. Et cū riuos
fontis obstruimus: fluenta ad su
periora surgere prouocam⁹. Sic i-
tentioni anime: si exterior euaga
tio clauditur: secessu interior ape
ritur. ¶ Item sunt cognitionis
Q p̄prie exclusiue. Job. xxxiiij. Ne
q̄ in hominis potestate est: vt ad
deum veniat. Ibi mor. xxv. In
his visibilibus cor nostrū spargi
tur: ⁊ quid de se intrinsecus agit
obliuiscitur. Job. xxxv. Suspice
celum: ⁊ intuere. Ibi mor. xxvi.
Sparsis foris mentibus: ad seip
sas redire difficile est. ¶ Itē sūt
cordis vt sepius in culpam im-
pulsiue. Job. xxvi. Ecce gigātes
gemūt sub aquis. Ibi mor. xvij.
Ipsa occupatio seculariū dignita R
tū facilioribus vitijs tanto premi
tur q̄nto maioribus curis grauat
Humanus enim animus deui-
tare peccata vtinam valeat vel
quietus. Ecc. xi. ne in multis sint
actus tui. vnde etiam a bonis oc
cupationibus antiqui magnates
abstinuerunt: vt patet de Diocli
tiano ⁊ maximiano: qui dimisso
imperio: vitam priuatam elege-
runt prout legit hystorie triparti
te libro. ij. c. iiij. ¶ Item antiqui
philosophi ⁊ sapientes: a talibus
abstinuerunt vt patet in libris eo
rum. vnde Socrates: cū ab eo S
q̄reret: quare non in forensibus
negotijs versaretur rn̄dit. Que
locus hic calet: ego nescio: ⁊ que
ego calleo idest sapio: loc⁹ hic ne
scit. Ego enim contemno q̄ auli
ci ambiunt: ⁊ que ego ambio illi
contemnūt: prout legitur in pro-
logo Policrati. Sed libro satur
naliū. c. i. dicitur: q̄ fuit Socra
tes grecus orator qui consimil'r
respondit. Petentibus enim in
conuiuio: vt aliquid de fonte elo

quietie proponeret: ait. Quod locus hic et tempus exigunt ego non calleo. Que autem ego calleo: nec loco sunt apta nec tempori: nouerant enim philosophi: occupationes impeditiuas esse sapientie et veri studij: ideo se ab illis elongauerunt: et quieti vacauerunt, prout patet in gestis eorum. Unde scriptura dicit. Tempore vacuitatis scribe sapientiam: et qui minoratur actu percipiet illam. Job. xxviij. Sapientia vbi inuenitur? Sequitur. Mare loquitur: non est mecum. Ibi mor. xxiij. Quid maris nomine nisi secularium mentium inquietudo signatur? Et post. nullus eam scilicet sapientiam plene recipit: nisi qui se abstinere ab omni actionum carnalium fluctuatione contendit. ¶ Qualiter autem sancti patres fugerunt ad solitudines et elongauerunt se a mundanis occupationibus patet in vitis patrum: et libro qui dicitur paradisus: et vij. collationum col. prima de fabula Macharij de quodam tonsore: qui pro ternis denarijs quemlibet detundebat: et sic parua mercede in acquirendo sufficienter sibi prouidebat: et cum hoc: centum denarios marsupio inferre bat scilicet in spatio temporis. audiens autem: quod in alia ciuitate quilibet dabat solidum vnum pro tonsione illuc iuit. Ubi cum quolibet die multos denarios lucraretur: omnes expendebat: quia forte ibi caristia. Quod ille cogitans: ait intra se: melius esse redire ad ciuitatem vbi ex tenui questu: completa corporis necessitate: exuberantia quottidiana excrescebat: quam ymaginarium habere questum solidorum: vbi nihil exupabat. Sic ait Macharius melius est: tenuem solitudinis fructum tenere: vbi nulle cure quam lucra magna affectare: que mundane conuersationis quottidianis deffectibus consumuntur. Quam enim difficile est varijs occupationibus indulgere: et non pati dispendium vel in puritate orationis: vel in tranquillitate contemplationis: vel in veritate locutionis: vel in perfectione operationis. bene nouerunt in talibus experti. ¶ Et quia multi decipiuntur in occupationibus: estimantes vtiles que sunt nociue: notandum: quod est distrahi occupationibus: et sic ammittere tempus dupliciter. ¶ Interius scilicet. ¶ Et exterius. ¶ Interius tripliciter. Quando. s. cor occupatur. ¶ Uel vanis memorationibus de preteritis. ¶ Uel fantasticis meditationibus: et auidis affectionibus circa presentia. ¶ Uel fluctuosis timoribus de futuris. Job. iij. Qui edificant sibi solitudines. Ibi mor. iiij. Mens quasi quendam populum patitur: que insolenti cogitationum tumultu vastatur. Et exemplificat de tumultibus cogitationum: quibus varia hominum genera occupantur. Unde d

auaris dicit. Cõsilia multiplicãt: et mentis sinum: cogitationũ im mẽsitatibus latius expandunt: in q̃rum persona iob. viij. Cogitatio nes succedũt mihi: et mens mea in diuersa rapit. Ideo Hier. iiij. vsq3 quo noxie morabunt in te cogitationes: vt enim ait Sene. epistola. lix. Nihil valet silentiu3 religionis: si affectus fremunt.
A ¶ Contra has occupationes re mediũ est: cor prout possibile est a talibus absoluere. Ecc. xxx. Con grega cor tuũ in sanctitate: et con tine. et ipsum cor diligenti scruti nio discutere: et a talibus pulueribus mũdare et scopare procura. ps. Meditatus sum nocte cũ corde meo: et exercitabar et scopebã spi ritũ meũ. et ide3 cor ad deũ diri gere: et simplificare. Sap. i. i sim plicitate cordis q̃rite illũ Job. v. Nonne silui. Ibi mor. v. Silere
B est a terrenorum desiderijs cor re stringere. ¶ Ad hmõi occupa tionũ exclusionem fuit sanctorũ patrũ studiũ. ideo se a mũdanis tumultibus elongabant viuentes ĩ solitudinibus: et vacantes celestibus prout legit in vitis eoru3. Job. v. Qui edificant sibi solitudines ibi mor. Solitudines edifi care est: a secreto cordis: terreno rũ tumultus expellere: et vna inten tione eterne patrie: in amorẽ ge tis intime anhelare. Trenorum. iij. Sedebit solitarius et tacebit. Senẽ. epistola. vij. Auarior redeo: am

bitiosior: luxuriosior: crudelior: i humanior: qr inter homines fui et idem. Nil dãnosius bõis mori bus: q̃z in spectaculis residere: qr tũc facilius vitia subrepũt. Sequit Anus mihi pro pplo est. Unde his occupari ẽ tempus amittere. iõ cauendũ ab eis. ¶ Item exterius inutiliter occupari est quadrupli citer scil3. ¶ Uel in vana curiosi tate studiorum. ¶ Uel in varia flu xibilitate multiloquiorum: ¶ Uel ĩ numerosa diuersitate discursita tionũ. ¶ Uel in multitudine se cularium negotiationũ. ¶ Sũt enim aliq vane et curiose studen tes scilicet in eis q̃ non conferũt ad salutem. Aug. x. de trini. c. ij. Curiosus est: q non ob aliquam causam nota3: sed solo amore ra pit incognita cognoscendi. et in h differt a studioso: qr vt ait ide3 d vtilitate credendi: curiositas est cupiditas cognoscendi ea que nihil ad se attinent: studiosus vo ea que ad animum nutriendũ li beraliter et ordinabiliter pertinẽt intentissime requirit. Unde d sic studentibus ps. Corrupti sunt: et abhominabiles facti sunt in stu dijs suis. etc. Ber. de gradibus su perbie in principio. Primus sup bie gradus ẽ: curiositas. Sequit. Si videris monachũ euagari: caput erectũ aures portare suspẽ sas: etc. curiosu3 cognoscas. et pus. Qui seipm ignorat: foras mittit: vt hedos pascat. in hedis eni3 pa

scendis scilicet in motibus ordi/natis se curiosus occupat. ¶ Ab hac curisiotate nobiles philoso/phi precauebant. Sicut Socra/tes qui totam philosophiam ad mores corrigendos componen/dosq reflexit: ait Aug. viij. de ci. c. iij. et Plato elegit Achademiã ad studiuz: q frequenti terremo/tu concutiebat: vt timore: discipli a libidine continerent: ait Pap.
F
vnde Achademia: tristitia popu li iterpretatur. et erat villa distãs vno miliario ab Athenis. Unde et philosophia fm eundem: put dicit Jsaac in distinctionibus est tediũ: cura: et sollicitudo mortis. ¶ Qualiter etiam sancti patres occupationes vani studij excluse runt: et ad cognoscendũ deum: et seipsos studuerunt: et adimpléda opere que audiebant aure: labo/rauerunt: patet in vitis eorum. No uerant enim scriptum. estote fac tores verbi et non auditores tm. Jac. primo. et factores legis: iusti
G
sunt apud deum non auditores. Uñ de abbate Pambo. ix. histo rie tripartite dicitur: q cum esset sine litteris accessit ad quendam vt doceret. Qui cuz audisset ver sum illum: dixi custodiam vias tuas vt non delinquam in lingua mea: non est passus audire secũ dum versum: dicens intra se. Si potero opere hocimplere sufficit mihi hic versus tantum. Quez cuz is qui versuz sibi tradiderat culparet: cur per sex mẽses ad eũ non redisset: respondit. Quia ver
H
sum illum adhuc opere non im pleui. Postea vo: cũ supuixisz plurimis ãnis: requisitus an ver sum illuz adhuc impleesset: respõ dit. Quadraginta nouem an/nis vixi et adhuc vix implere pre ualui. Sed econtra est hodie de studentibus. Unde Sene. episto la. cvi. Quemadmoduz omniũ rerum sic litterarum intempãtia laboramus. non enim vite: sed scole discimus. ¶ Jtez multi oc cupantur in varia fluxibilitate
I
multiloquiorum. Job. vi. Ad in crepandum: eloquia concinnitis et in ventum verba profertis. ibi. mor. vij. in ventuz verba pferre est: ociosa dicere. Sequit. Qui/busdam se ruine gradibus deſi diosa mens in foueelapsum im pellit. Nam dum ociosa cauere negligimus: ad noxia puenimus. prouer. xvij. Qui demittit aquaz caput est iurgiorum. Ibi Greg. aquam demittere est linguaz in fluxuz eloquij relaxare. Et post. Quot enim superuacuis rebus mens a censura silentij dissipat. quasi tot riuis extra se ducitur: qr per multiloquium exterius spar
K
sa: vim intime cõsiderationis p/dit. Nec redire interius ad sui co/gnitionem sufficit: et sic hostibus se exponit. puer. xxij. Sicut vrbs patens: et absq murorum ambi tu: vir qui non potest in loquen/

do cohibere spiritum suum. Ibi Gregori⁹. Qui murum silentij non habet: patet inimici iaculis ciuitas mentꝭ. Quā tanto sine labore hostis superat: q̄to ipsa cō tra se per multiloquium pugnat. Idem dicit. ij. pastoral'. c. xv. Et ad cohibitionem huiusmodi occupationis in multiloquio studebant philosophi. Sicut Pictagoras qui discipulis suis vsum loquendi per quinquennium inhibebat: ait Ambrosius primo de offi. ⁊ Seneca epistola. lv. Vñ Ambrosius. Tacere nosce: q̄ loqui difficilius. Scio enim plures plus loqui cum tacere nesciāt. et tamen sapiens qui tacere nouit: quia vt loquatur multa conside rat scilicet quid: cur: vbi: quādo: dicat: ait ibi. Ubi ponit exempla. Si non cohercetur ripis suis: cito lutū colligit amnis exundās. Habet enim habenas suas mentis sobrietas. Laque⁹ aduersarij sermo noster est: vt min⁹ ipe aduersetur. Quod enim loquimur excipit inimicus: ⁊ quasi gladio nostro nos vulnerat. ex v̄bis. n. tuis cōdemnaberis: ⁊ ex verbis tuis iustificaberis. ¶ Qualiter autem sancti patres studebāt ad huiusmodi cohibitionem: patet in vitis patrum libro. ij. c. de continentia. vbi dicit: q̄ abbas Agathon portauit per trienium lapidem in ore: vt disceret taciturnitatem. ⁊. c. de discretione: ait senex Si non tenueris linguam tuam quocunq̄ perrexeris nō eris peregrinus. ¶ Item occupantur multi inutiliter ammittēdo tempus innumerosa diuersitate discursitationum. Hiere. xiiij. c. hec dicit dominus populo qui dilexit mouere pedes suos: ⁊ n̄ quieuit ⁊ domino non placuit. ⁊ hoc. quia mulier vaga idest cōcupiscentia trahit eos post cōcupiscibilia sua prouer. vij. Considero vecordem iuuenem: qui transit per plateas Sequitur. Ecce mulier garula: ⁊ vaga: quietis impatiens: nō valens in domo consistere pedib⁹: nūc foris: nunc in plateis. ⁊c. Unde signum est in religiosis nolentibus quiescere sed per mundum euagari pro leuibus causis ⁊ inutilibus: q̄ a suis concupiscētijs stimulātur ⁊ trahuntur: ⁊ q̄ nō sunt stabiliti firmiter i amorꝭ illi⁹ veri bōi: qđ est necessariū. Nam abdicatiōe ꝯcupiscētie ⁊ appetit⁹ exteriorum erit aīa quieta. Job. xxviij. Mare loquitur: nō ē in me ibi mor. Quid in hac vita laboriosius q̄ terrenis desiderijs estuare? Et quid quietius q̄ nihil huius mundi appetere? Math. xi. Tollite iugum meū super vos Sequitur. Et inuenietis requiē animabus vestris. Vñ ⁊ ad quietem habendam ab huiusmodi discursibus principes etiam abstinebāt ait Señ. de breuitate vite: q̄ Dionisius Augustus: cui dij plura q̄

ulli prestiterant: non desijt quietē precari: & vacationē a republica
R petere. ¶ Phi etiam studiose se a discursibus continebant. Señ. epistola. ij. Bonā spem de te cō cipio: si non discurris: nec locoꝝ mutationibus inquietaris. Egri animi est ista vagatio. Primū argumentum composite mentis estimo: posse consistere: & secum morari. Non enim proficit plan ta que sepe trāsfert. Et ep̄la. lxxi. Mutare te loca: & de alio in aliū ire nolo. Primū: qꝛ tam frequēs mutatio: instabilis animi est. Co alescere ocio non potest: nisi desi it circunspicere & errare. Ut aiūȝ possis continere: corporis tibi fu gam siste deinde plurima reme dia continuata proficiunt. Seqr.
S Quotiens processeris: in ipso trā situ aliqua que renouent cupidi tates tuas tibi occurrēt. Et ep̄la cvij. Nihil eque prodest ꝙ quie scere: & minimū est. alijs loq. secū plurimum. Unde & Señ. elegan teȝ libꝛuȝ fecit de trāquilitate ani mi. Ubi ait in principio. Ad ociū conuertor. Quaēdmodū pecori bus fatigatis velocior domū gres sus est: & inter parietes suos pla cet vitā cohercere sic & mihi ire placet ad quietē. In fine q̄q; eiꝰ dem libri ponit exemplaȝ aliud. Quemadmodum agros exhau rit nunꝙ intermissa fecunditas:
T ita animorum impetus: assiduꝰ labor frāgit: & vires recipiūt pau latim resoluti. s. quiete. Unde qui diligūt huiuismodi discursus: ul cerosas habent aīas: ait ibi ponēs exemplū bonuȝ. Ut ulcera tactu gaudent: & fedam corporis scabi em delectat quicquid exasperat: non aliter dixerim his mentibꝰ in quibus cupiditates velut ma la ulcera eruperunt: voluptati eē laborem vexationemq;. ¶ Qua liter etiaȝ sancti patres discursus fugiebant: & tranquille quieti stu debant: patet in vitis patruȝ li. ij. c. de quieta conuersatione. Arse nius enim audiuit vocem dicen teȝ sibi: Arseni fuge: tace. quiesce: Hec sunt radices non peccandi V
Et ibidem. Imperforabilis ma net a sagittis hostis: q amat quie tem. Qui autem multitudini mi scet: crebrā suscipit vulnera. Ūn de abbate Euagrio legitur in vi tis patrum. c. de continentia: ꝙ i cella viginti annis fuit: nec leua uit sursum oculos. vt tectuȝ vide ret. In collationibus quoq; pa trum legit̄ ď abbate Appollo: ꝙ cum ad eū venisset frater eius de precans vt exiret ad eleuandum bouem eius qui iacebat sub plau stro: respondit. Cur nō rogas fra trem tuum iuniorem: vt iuuet te? At ille. Quomodo possem: de se pulcro euocare eū: qui ante ānos quindeciȝ obijt? Ait ille. An igno ras: ante viginti annos me mun do defunctū. & nulla posse de hu ius celle sepulcro que ad vite hu ius solatia spectēt tibi ꝯferre: Xp̄s X
enim nec breuissimi momenti in

dutus pro patris indulsit sepultu
ra. Math. viij. que tamen hone
stius fiebat: q̄ꝫ ego ab intentione
mortificationis accepte vel mo-
dicum ad boue᷑ extrahendū pa-
tiar relaxari. Unde pꝫ: q̄liter fuit
quietus mente ⁊ corpore. Naꝫ ⁊
mortem fratris ante annos quin
decim ⁊ prope habitantis igno-
rabat: ⁊ q̄ꝫ feruens fuerit conti-
nuando quietem quam ceperat.
¶ Ite᷑ multi occupantur amitten
do tempus inutiliter in multitu-
dine secularium negotiorū: inge
rendo se ⁊ implicando in hmōi
absqꝫ necessitate ⁊ vtilitate: ⁊ faci
endo domū orōnis .i. aīam suaꝫ
domū negotiatiōis. Jo. viij. No
lite facer̄ domū pr̄is mei domū
negociatōis. Discurrūt n. mlti nūc
ad palatia p̄ncipū: nūc ad tēpla
pōtificū: nūc ad fora mercatorū
nūc ad spectacl'a vanitatū. Qui-
bus dr̄ Eze. xxviij. In multitu-
dine negotiationis tue repleta sūt
interiora tua iniquitate: ⁊ peccasti
A talibus aute᷑ negotiationib⁹: ni
si quatenus cogit necessitas: vel
pia vtilitas d̄bet se religiosus elō
gare: considerans illud quod ait
Mardocheus. Hester. iiij. qꝛ
non erat licitum indutū sacco: au
lam regis intrare. Unde Hiero.
epistola. xxxij. Si officiū vis exhi
bere presbyteri. si episcopat⁹ te vl'
opus vel honor delectant viue
in vrbibus ⁊ castellis: ⁊ aliorum
salutem: fac anime tue lucrū. Si
autem cupis esse quod diceris. s.
monachus .i. solus: quid facis i
vrbibus: que non sunt soloꝝ ha
bitacula sed multorum: Sequit᷑.
Habet vnumquodqꝫ propositū
principes suos. Romani duces
imitent᷑ Camillos: Fabritios: Re
gulos: Scipiones. Philosophi
proponant sibi Pictagoraꝫ: So
cratem: Platonem: Aristotelle᷑:
Poete emulentur Homerum:
Uirgilium: Terrentiū: Hystorici
Salustium Herodotum: Liui-
um. Oratores Lisiam: Graccū
Demosteneꝫ: Tuliū. Et vt ad no
stra veniamus tempora: ep̄i ⁊ p̄
sbyteri habeāt in exēplū ap̄los ⁊
ap̄licos viros: quorum honoreꝫ
possidentes: habere nitant᷑ ⁊ me
ritum. Nos igit᷑ habeamus pro-
positi nostri principes: Pauluꝫ.
Antonium: Julianum: Hilario
nem: Macharium: ⁊ vt ad au-
ctoritatem scripturarum redeaꝫ:
princeps noster est Helyas: no-
ster Helyseus: duces nostri filij
prophetarum: qui in agris ⁊ soli
tudinibus habitabant: ⁊ faciebāt
sibi tabernacula prope fluēta ior
danis. hec ille. Unde hic notan-
dum qꝛ ob lucrum animarū cō
ceditur ep̄is ⁊ presbyteris esse in
vrbibus. ¶ Ideꝫ epistola. xxxiij.
Interpretare vocabulum mona
chi. Quod est nomen tuuꝫ? So-
lus. Quid facis i turba qui solus
es? Ideo Hugo i tractatu de. xij.
abusionibus dicit. Sexta abusio

est monachus curialis. Ubi ait:
Contingere solet: quod monachi cu
rias frequentantes: causas audi
ant: iudicia. perquirant: ad curi
as securiores recurrant: nec suas
tm̃ sed aliorum causas defendũt
Amant decreta consiliorum: nõ
secreta misteriorum. decreta non
psalmos ruminãt. Sequit. Lau
dari appetunt: eoque pro multis lo
quuntur Sed monachus mul
tum loquens multum displicet.
Hoc etiaꝫ intelligendũ est de oi
bus religiosis: nisi quantum cogit
C necessitas vel pia vtilitas. ¶ Qua
liter auteꝫ sancti patres se ab hu
iusmodi elongabant pꝫ in vit pa
trum. li. ij. c. de quieta conuersa
tione. Ubi ait Antonius. Sicut
pisces in sicco moriunt: ita mo
nachi vagantes extra cellã: vel cũ
sclarib' morãtes: a getis pposito
resoluuntur: Et ibidem d' tribus
monachis fratribus: quorũ vn'
elegit. littigantes pacificare: secũ
dus: infirmis ministrare: tercius
in solitudine quiescere. Qui con
uenientes: narrauerunt duo tri
bulationes suas ei qui erat in soli
tudine. Qui ostendit eis aquam
turbidam: vbi videre non pote
rant. vultus suos. Sed cum esset
limpida facta: inspexerunt et vide
run sicut in speculo. Sic est in
quit: qui in medio hominũ con
sistit. Turbida enim mens nõ vi
det peccata sua. Sed cũ quieue
rit maxime in solitudine: tunc de
licta sua conspicit. ¶ Consimile
exemplũ ponit Grego. sup. Eze. D
li. ij. Omel. xi. di. quod aqua concus
sa ymaginem aspicientis nõ red
dit. Cum aũt non mouet: tũc red
dit. Sic est de anima. Et de hu
iusmodi occupationibus superflu
is. Ecc. ij. Quid prodest homini
de vniuerso labore suo: Cũcti di
es eius: laboribus et erũnis ple
ni sunt: nec per noctem mẽte ge
scit. Nonne hec vanitas? ¶ Aũ
Anselm' de similitudinibus. Si
militudo ẽ inter laborãtes et mo
lentes. Quidam eni quicqd mo E
lit in saccum reponit. Quidã par
tem vnam reponit: aliam negli
gentia in fluuiũ cadere sinit. Qui
dam totum vento exponit. Ideo
in vespera aliter erit eis: qa qdã
totum colliget: quidam nihil: qui
dam partem. Sic d' laborantib'
Flumẽ est decursus seculi: mane
nostra natiuitas: vent' vanaglo
ria: vespera mors: molendinũ la
bor seculi. Sicut enim mola cir
cũcirca ad eundem locũ semper
reuertit: sic labor noster animis
singulis ad consimile principiuꝫ
reddit. et quidã sic laborantiũ to
tam mercedem colligunt. quidã
modicum: quidam nihil. Sic se
occupantes. in laborib' inutilib'
tempus perdunt. Sap. iij. Uana
est spes eoruꝫ et labor sine fructu.
Ideo Ecc. v. Non aufert secum
de labore suo. prouer. v. Ne des
alienis honorem tuum: et annos

tuos crudeli. Sequit. Ne labores tui sint in domo aliena.

❡ Capitulum quartum. De occupationibus que videntur bone de ordine.

Lij. enim sunt qui se occupant in bonis loquendo de bonis que dicunt bona: q2 de genere bonorū: & tñ q2 illa bona deordinant perdunt tempus sic laborando: saltem quo ad retributionem eternam. Qđ contingit septem modis. ❡ Uel propter prauitatem: & culpam operantis. Geñ. iiij. Caym offerebat de fructibus terre munera domino. Et tamen sequitur: q ad munera eius dñs non respexit: sz ad munera Abel. Ubi Grego. mor. xxij. Ex dātis corde id qđ dat accipitur. Ideo prius dicit. Respexit ad Abel: deinde ad munera. Non enim Abel ex muneribus sed ex Abel munera placuerunt. Ad Caym vo vel eius munera non respexit. q2. s. ipse displicuit. Isay. i. Cū multiplicaueritis orationes vestras: non exaudiam &c. Sequit enim causa. Man9 enim vestre: sanguine plene sūt. ❡ Itē occupationes & labores đordinātur: & a mercede frustrantur rōe vanitatis anime mouētis ad operandū. Sicut cum quis operatur bona que sunt de genere bonorū vanagloria mouente. Mat. vi. Attendite: ne iustitiam vestram faciatis corā hoibus. &c. Alioqn mercedem non habebitis Ipsa enim vanaglia: de bono facit malum. Sicut cū dat elemosyna ꝓpter vanamgloriam. ait Augu. contra Faustum. iiij. Et q sic operantur tempus perdūt: quia premio frustrantur: sicut Uirgies fatue. Math. xxv. ❡ Item deordinant occupationes laborū ob arrogantiam & iactantiam cordis ipsius operantis: vt pz de phariseo Luc. xviij. q dicebat. Jeiuno bis i sabbato. &c. Sed fructu suo frustrat ob iactātiā cordis. Job. xxxix. Justitia indutus sum. Ubi bñ Grego. de phariseo isto mor. xxix. O quot labores vno percussi vitio ceciderunt. Quāta bona vnius culpe gladio sunt perempta. Unde magnopere oportet & bona spargere: & nos ab eis caute i cogitatiōe custodire: ne si mētem eleuent: bona nō sint: dū nō auctori sed elationi militant. Uñ i. Mach. vi. Eleaçar elephantem feriens q sub illo occubuit: significat q arrogantia de culpa quam supat eleuat. ait ibi. Job. xxij. Ut video: spūs ē in hominib9. Ibi mor. xxiij. Dicit Gregori9 de dicto phariseo: q absq iustificatione descendit: q2 bonorū opū sibi merita tribuens se pretulit publicano: Et ibi đ quattuor specieb9 iactantie siue arrogātie. ❡ Quarum prima est: dum bonū a seipsis habere estimant. ❡ Secunda dum datum eis desuper ꝓ su

is meritis esse credūt. ¶ Tertia cum se iactant habere quod non habent. ¶ Quarta cum despectis ceteris: singulariter videri appetunt: quod non sunt: De quibus exemplificat bene. ¶ Item deordinantur et a mercede frustrātur ex deordinatione intentionis dirigentis que qualificat opera: Ambro.i.de offi. Affectus nomē imponit opi. Et Aug.epl'a.xxxviii.
L Ipsa intentio diuersificat eadem opera in diuersis. Ubi ponit exēpla de deo patre q tradidit filium et de filio qui tradidit semetipsum et de iuda qui tradidit ipsum dei filium. Idem epl'a.iiij.contra Julianum. Noueris non officijs sz finibus a vitijs discernendas eē virtutes. Unde non solū q bona facit ad sui ostentationem: ea perdit: sed qui facit ad aliorum contemptū et d̄rogationē. Unde legit Dial.i.c.xxxviij. q malignus spiritus peregrinum se simulās clamauit per ciuitatem derogās Fortunato epo in vespis dicēs Ecce quid fecit fertunatus. Peregrinum de hospitio expulit. Quero vbi requiescere hēo: et i ciuitate ei⁹ non inuenio. Quod quidam au
M diens: inuitauit eū hospitio. Cū q̄ cōfabularent: puerulū eius inuasit: et animam excussit. Et hoc ideo: qa vt dicit ibi Greg. multa videntur bona que nō sunt: quia bono aio non fiūt. Unde hūc delectatum esse non estimo gratia hospitalitatis: sed derogatiōe epi. Sunt enim q bona facere studēt vt gratiam aliene operatiōis obnubilent: sicut iste: quem potius estimo ostentationi intendisse q̄ operi: vt meliora q̄ episcopus fecisse videret. ¶ Item deordinantur bone operationes: et ratione indebite executionis in operādo maxime in operibus iustitie: Ut qn quis facit ex crudelitate opus iustitie: quod d̄bet facere ex equitate: vt in reorum diudicatione et punitione deutero.xvi. Quod iustum est: iuste exequere. Job.xxviij. Cartilago illius quasi lamine ferree. vbi mor. Hostis noster tanta se arte palliat: vt culpas nostras: virtutes fingat: vt inde qs quasi expectet premia: Unde dignus est eterna subire tormenta. N
Plerunq̄ enim in vlciscendis vitijs crudelitas agitur: et iustitia putat: atq̄ imoderata ira. iusti zeli meritū credit. Similit̄ effusio misicodia credit. tenacitas: parcitas: et ptinatia constantia: et sic de alijs: prout ibi enumerat. Unī narrat Greg.iiij.dial'.c.xxxv.de Petro famulo ecclie maioris visu in tormētis. Et requisitus cur ita esset: respōdit. Hoc iō patior: qa si quid mihi pro fienda vltione videbatur: ad inferendas plagas plus ex crudelitatis desiderio: q̄ obediētie seuiebā. Quod sic fuisse: nemo qui eū nouit ignorat. ¶ Item bone operationes de O

ordinatur: ⁊ fructu priuãtur rõne
idebiti finis. Sicut cũ aliquis fac̃
bona ob honor ambitiõem ob
lucri temporalis cumulationem
ob fauoris acquiſitionem: vel ob
remunerationis hũane intẽtionẽ
P Multi enim videntur bona fa-
cere: propter deum: q tamẽ iſtis
finibus deordinant. Job. ix. Ve-
rebar oĩa opera mea. Ubi Greg.
N Duo timenda ſunt in bonis ope-
ribus: deſidia: ⁊ fraus: Sequitur
Sed ſciendum magnopere eſt:
ꝙ deſidia per torporem naſcitur
fraus per priuatam dilectionem.
Illam enim minor dei amor exa
gerat: hanc male mentem poſſi-
dens proprius amor creat. Frau
dem in opera dei perpetrat: quiſſe
inordinate diligens: per hoc qd̃
recte agit ad remunerationis trã
ſitorie bona feſtinat. Iſay. xxxiiij.
Q Qui excutit manus ſuas ab om
ni munere. Ubi Greg. vbi ſupra
Tres ſunt munerum acceptiões
ad quas ex fraude feſtinatur. ſcz
munus a corde: quod eſt capta-
ta gratia a cogitatione. Munus
O ab ore. i. gloria per fauorez. Mu
nus a manu. ſ. premium per da-
tionem. A quibus omnibus iu-
ſtus excutit manus ſuas. Idem
dicit ſuper Ez̨e. li. i. Omel. iiij. Jõ
Luce. xiiij. Cum facis conuiuiuz
voca claudos ⁊c. Sequitur. Qui
non habent retribuere tibi. ⁊c.
¶ Item deordinãtur bona ope-
ra ⁊ perduntur: cõmiſſione culpe
ſequentis: ⁊ labores deuaſtantis
Sunt enim qui bona agunt: ſed R
poſt per culpe cõmiſſionem om
nia perdũt. Ecc. viij. Qui in vno
peccauerit: multa bona perdet.
Iſti ſimiles ſunt congregantibꝰ
bona ſua in horreum: ⁊ poſtea il
lud incendunt. Peccatum eniz
ignis eſt vſq3 ad conſũmationez
deuorans. Job. xxxi. Sunt etiaz
ſimiles cuſtodienti omnes aditꝰ
ciuitatis. Qui tamen per vnum
foramen hoſtes intrare ſinit: Ait S
Greg. mor. ix. ponens exemplũz
de phariſeo. Ez̨e. xxiiij. Si auer-
terit ſe iuſtus a iuſtitia ſua: ⁊ fece
rit iniquitatez oẽs iuſtitie eiꝰ nõ
recordabuntur. ¶ Ex dictis patz
ꝙ tempus amittunt qui deſidio-
ſa ocioſitate torpẽt: qui infructuo
ſis operibus diſtrahuntur: ⁊ qui
occupationes que de ſe bone ſunt
deprauant ⁊ deordinant modis
dictis.

¶ Capitulũz quintũ. De tp̃is ad
fructuoſe laborandũ ydoneitate

Tudendum igitur ẽ: vti
liter occupari in tempe
diuinitus cõceſſo ad fru
ctuoſe laborandum ꝑpter mul-
tas cõditiones. ſ. ¶ Ob prioris T
temporis abuſiuam conſumptio
nem: ⁊ damnoſam ꝑditionem: ⁊
ob iuſtam equitatem deo ſeruiẽ-
di i tp̃e qd̃ reſtat. i. Pe. iiij. Suf
ficit p̄teritũz tempus ad volupta
tem gentium conſumandã. ⁊ ibi
ante. Non in hominum deſide-

rijs est: sed in volūtate dei: vt qđ
reliquum est in carne viuāt deo.
¶ Item vtiliter debet homo oc
cupari in tp̄e ob temporis pditi
fructuosam redemptionem: q̄si
geminando ꝛ multiplicando fru
ctuosum laborem: vt tp̄s pdituz
V redimat: ꝛ p̄n̄s nō pdat. Ephe.
v. Uidete quō caute ambuletis:
non quasi insipientes: sed vt sa/
pientes redimentes tempus ꝛc.
Colos. iiij. In sapiētia ambulate
redimētes tempus. ¶ Item sic
debet occupari homo ob tempo
ris a deo dati gratuitam cōcessio
nem: ꝛ ingratitudinis deuitatio/
nem. Ut enim supra dictum est:
X tempus est res preciosissima ho
mini a deo ꝯcessa ad ꝺlicta emē
danda: ꝛ merita cumulāda. Jdō
abuti eo est periculosissima igra/
titudo. Ualde eniz piculosum ē:
abuti dono regio. Apoc. ij. Dedit
illi tempus: vt penitentiam age/
ret: ꝛ non vult penitere. Sequit.
Ecce mittam eum in lectum ꝛc.
¶ Itez sic debet homo occupa
ri ob tp̄is ad laborandum ydo/
neitatem. Ut enim dicit p̄s. Tp̄s
faciendi dn̄e. s. est nunc. i. Corin.
vj. Ecce nūc temp⁹ acceptabile.
¶ Itez debet homo sic occupa
Y ri ob fructus multiplicis futuri
premij adeptionem. Nunc eniz
est tempus seminādi postea me/
tendi. Que aūt seminauerit ho/
mo hec ꝛ metet. Gala. vj. Item
nunc est tp̄s aggregandi merita

in horrea cordis postea fruendi.
Unde comparat tempori messis
ꝛ estatis. Prouer. x. Qui cōgre
gat in messe filius sapiens est: q
aūt stertit estate: filius cōfusiōis.
Comparat etiā diei. Unde Sal/
uator in persona membrorū. Jo.
iiij. Me oportet operari: duz di
es est. Et. xij. Ambulate dum lu
cem habetis. ¶ Item est iugiter
laborandum ob piam dei mise/
rationem: in hoc tp̄e offensas re
mittendo. Nunc enim est tēpus Z
miserendi: postea iudicandi: p̄s.
Cum accepero tp̄s: ego iusticias
iudicabo. In hoc enim tp̄e appa
rēt mirifice misericordie dei: q̄a
nūc est miserator ꝛ multum mi/
sericors: sed post terrifice iusticie
dei. Augu. de. x. cordis in princi/
pio. Gaudemus ad dei miseri/
cordiaz: sed timeamus ad dei iu
diciuz. Et post. Modo licet tibi
cām tuam componere. Ante vl/
timum dei iudiciū compone cāz
tuam: quia non potes fallere eū
per falsos testes: vel fraudulētiā A
deceptionum cauillationē: vel ar
tes litigiosas. Job. xviij. Fugite
a facie gladij. Ibi mora. in
fine vitari terror iudicis nō nisi
ante iudicium pōt. Modo non
cernit: sed p̄cibus placat. Cū vo
in illo tremēdo examine sederit:
ꝛ videri pōt: ꝛ placari non pōt:
quia facta prauorū que diu susti/
nuit tacitus: simul oīa reddet ira
tus. Job. viiij. Si equitas iudicij B

querit᷑:nō audebit,ꝓhibere.Ibi
moꝛa.viiij Ille cās examinat: q
cas per alienum testimoniū nō
explorat. Isa.xlij. Tacui semꝑ
silui:patiens fui.s.in pn̄ti. Sicut
parturiens loq̄r.s.in futuro.Ibi
Greg.vbi supꝛa.Parturiēs: cū
doloꝛe eicit qđ diu in abditis cū
pondere poꝛtauit.Post ergo si/
lentium:sicut parturiēs loquet᷑:
quia qđ apud se nunc tacitus to/
lerat in vltione iudicij quasi cuz
doloꝛe manifestat.zelus eniz ⁊ fu
C roꝛ viri non parcet in die vindi/
cte:neqꝫ acquiescet cuiuscꝫ pꝛeci
bus.Pꝛouer.vj.¶ Item vtili/
ter debet homo occupari in tꝑe
ob euasionem damnationis de
amisso tꝑe. Tre.i.vocauit aduer
sum me tꝑs.Job.xxiiij.Dedit ei
locum penitētie.Ibi moꝛa.xvij.
Qui accepta penitentie tꝑa con/
uertit in culpam:distinctus i vl/
timis iudex impensa argumēta
misericoꝛdie conuertet ad penā.
D Sicut enim non peribit capillus
de capite:sic nec momentuz de
tꝑe qđ de eo deus rōnem inqui/
rat:ait Ber.In q̄dā tractatu.Et
sicut de omni v̄bo ocioso opoꝛ/
tet reddere rōnem.Mathe.xij.
Sic de omni momēto tꝑis ocio
se expēso.Ideo Eccle.5o. Ope
ramini opus vestrum ante tem/
pus.s.iudicij:quia omnia tēpoꝛe
suo querent᷑. Eccl.xxxviiij.Qui
ergo multū de tꝑe accipit: ⁊ mul
tum ex eo perdit:mala faciendo
⁊ a bonis ociādo est puer centuz
annoꝛuz:de quo. Isai.lxv.puer E
centum annoꝝ moꝛiet᷑: ⁊ pecca/
toꝛ centum annoꝛuz maledicet᷑.
Talis enim dicit᷑ centum anno/
ruz ob tꝑis accepti diuturnitatē:
puer vero ob bonoꝛum operum
paucitatem:peccatoꝛ centū āno/
rum:ob maloꝛum cōmissoꝛum
multiplicitatem.¶ His igit᷑ cō
siderationibus a parte tꝑis debz
iugiter religiosus occupari. Et
hoc vel opere virtuoso:vel oper᷑
meritoꝛio.Ut enim dictum ē:du
plex est ocium.s.desidie: ⁊ vacua
tionis:quia ocium non est si nō
omnino ratione vacuum est:ait
Ber.lib.de pꝛecepto ⁊ dispensa/
tione.Un̄ Moyses in ocio ope/
rabatur:vt dictum est. ¶ Notā F
dum ergo:ꝙ religiosus vacare
debet ocio virtuoso:vel ad suoꝛū
interioꝛuz scrutinium ⁊ curatio
nem:vel ad occultam cū coꝛde
suo confabulationez. Sene.epi.
lxxj.Queris quid ocio facio? Al
cus meum curo. Et post. Cum
secesseris:non est tibi agendum
quid de te loquant᷑ hoies:sed vt
ipse de te loquaris.Quid autem
loquaris? Quod hoies de alijs G
libēter faciunt.De te apud te nul
la estima.Sequit᷑.Id marie tra
cta qđ in te infirmum sentis.Et
ponit exēpluz. Sicut quiscꝫ no/
uit coꝛpoꝛis vitia ⁊ remedia sic ⁊
vitia aīe: quibus est adhibenda
curatio.Et ibidem.Nihil dāna/

ui nisi me. Et post. Ociū tibi cō/
mendo: i quo maiora agis ⁊ pul
chriora ꝙ̄ que reliquisti. Eccle.
xxxij. Precurre prior in domuꝫ
tuam illic aduocare: illic lude.
¶ Item in hoc ocio debet eē ve
ritatis studiosa inquisitio. Aug.
H xviiij. de ci. c. viiij. In ocio: non
debet esse iners vacatio: ſꝫ aut
inquisitio veritatis: aut inuentio
Eccle. xxxiij. Tempore vacuatis
scribe sapiētiam. ¶ Item i hoc
ocio debet esse anime supra se ele
uatio: ⁊ limpida dei cōtemplatio
Isa. xvij. Quiescam: ⁊ conside/
rabo. ps. Vacate ⁊ videte. Señ.
de beata vita. Ociū philosopho
rum: maius est ꝙ̄ labor: quia ta
li ocio aīa roboraṫ ⁊ recreatur: vt
I dictum est. s. ꝑm illud Lucani.
Ocia corpus alunt: animus q̄si
pascit illis. s. ocijs v̄tuosis. Exo.
xvj. Maneat vnusquisqꝫ apud
semetipsum. Nec ad hoc ocium
confert solitudo loci: nisi sit qes
mentis ⁊ elongatio affectus a tu
multibus exterioribus. ait Señ.
episto. cvij. Incipio toto animo
studere. Non multuꝫ ad hoc lo
cus cōfert: nisi se sibi prestet ani/
mus: qui secretum in occupatio
nibus medijs si volet habebit.
K Si enim deest spūs nō adiuuat
locus: qa si locus saluare posset:
Sathan de celo non caderet: ait
Grego. sup Eze. li. i. Omel. viiij
Ideo cauendum est i dicto ocio
ne sit iners vacatio: vt dictum
est: ⁊ derideat ab hostib⁹. Tre. l.
Viderunt eā hostes: ⁊ deriserūt
sabbata eius. Ibi mora. v. Ho/
stes sabbata derident cum mali
gni spūs ipsi vacationis ocia ad
illicitas cogitationes pertraunt.
¶ Sed non solum vacanduꝫ ē
tali ocio: sed aliquando occupan L
dum operi meritorio: ⁊ vicissim
qñqꝫ vacare orationi: qñqꝫ vtili
studio: qñqꝫ pio negotio: operi
meritorio. Hiero. epistola. lxxij.
Nūꝙ̄ de manibus eius ⁊ oculis
recedat liber: psalteriū discat ad
verbum: oratio sine intermissiōe
vigil sensus: nec vagis cogitatio
nibus. Sequiṫ. Ama scientiam
scripturarum: ⁊ carnis vitia nō
amabis. Nec vacet mēs tua va/
rijs occupatiōibus. et post. Fac
semper aliquid operis: vt te sem
per diabolus inueniat occupatū M
Idem episto. lxxvij. exercitādus
est spiritualibus cumulis semper
animus. Sequiṫ orationis istan
tia: illuminatio lectionis: sollicitu
do: vigiliarum diurnaruꝫ ⁊ no/
cturnarū incitamēta sunt. ¶ Sū
mo tñ studio debet vacare reli/
giosus orōni ⁊ diuinis laudibus
Ad laudandū eniꝫ deum sūt ho
mines creati. Deut. xxvij. Quas
s. gentes deus creauit in laudem
⁊ gloriam suam. Et oꝫ semꝑ ora
re ⁊ non deficere. Luc. xviij. Si
ne intermissione orate. i. Thes. vl N
timo. ps. Benedicam dñm in oi
tempore. Ut eniꝫ dicit Crisosto.
sup Math.

super ẽ Matth. omel. xxij. in. fi. continue orandum est. Si enim de oratione: sicut de respiratione Sicut enim semper indigemus respiratiõe ad vite corporalis cõservationẽ: sic ⁊ oratione ad spiritualis vite custoditionem. Et si non haurimus a deo: nostra est incusatio: horis tamen debitis ñ extinguendo spiritum devotiõis sm illud prime thes. v. Spiritũ nolite extinguere. Et profecto: ex

O olvendo deo canonicas orones in debitis horis: potest religiosus exercere opera vtilia: administrare pia negotia: vacare circa salubria studia: ait Augu. epistola. xlviij. Diu orare cum vacat idest cum aliarum bonarum actionũ non impediunt officia: licet i eis desiderio sit orandum: non ẽ improbum nec inutile. Sequit. Iõ ab alijs curis ⁊ negotijs certis horis ad orandi negotium mentem revocam': verbis orationis nos admonentes ⁊c. Unde Glo. sup illud Luc. xviij. Oportet semper orare: dicit. Semper orat qui bo

P na agit. Nec dsinit orare: nisi cũ desinit iustus esse. Semper orat qui canonicis horis orat. Idem dicit glo. super illud apostoli. Sine intermissione orate. Et de horis ad orandum deputatis ps. Septies in die laudem dixi tibi. Et Hiero. epistola. lxxxviij. Nõ ea q̃ extra te: sed que intra te sunt considera preter psalmorum: et orationis ordinem. Quod quia hora tertia: sexta: nona vespere medio noctis: ⁊ mane semper ẽ exercendum: statue quot horis sacram scripturam debes adiscere q̃nto tempore legere: non ad laborem: sed ad delectationẽ ⁊ aie instructionem. Et post. Que sunt errata reprehende: que facienda constitue. Si tanta operum varietate fueris occupata: nunq̃ tibi longi dies erunt. Loquitur ad Q

Demetriadem virginem. Unde Hester. ix. Quater in die confitebatur ⁊ orabat dominum. Nec est contrarium q̃ tunc orabant octo horis: ⁊ nunc ecclesia septẽ qr sm q̃sdã matutine ⁊ nocturne laudes pro duabus horis computabãt. vel sm alios missa corespondet hore octaue. Interpollate igitur est orandum: ⁊ bñ operandum. Augu. epistola supradicta dicit: q̃ fratres in egypto habuere crebras orationes: sed brevissimas: ⁊ raptim quodammodo iaculatas: ne illa vigilanter ere- R

cta que oranti plurimum necessaria sunt per productiores moras evanescat: ⁊ hebetetur intentio.

¶ Capitulum sextum. De matutinali oratiõe: ⁊ quare deus hora illa laudatur

q Taliter autem his horis orandum est: prolixi' est negotij explicare. Sz vt S

detur occasio: pauca sunt premittenda. Et incipiendum est ab ora

tione que fit tempore matutinali
scilicet media nocte: Que tūc cō
uenienter instituta est: vel in me/
moriam percussionis p̄mogeni/
torum egypti: ⁊ liberationis filio
rū israel. Exo.xij. vel in memo/
riam natiuitatis domini que me
T dia nocte fuit: prout ostensum est
beato Bernardo sicut legitur in
vita eius. Dū eniꝫ mediū silētiuꝫ
tenerent omnia: ops sermo tu⁹
domine a regalibus sedib⁹ venit
sap.xviij. ¶ Uel ad vigilanduꝫ
ꝯ insidias hostiuꝫ eo tempore in
festantium. Mat.xxvi. Uigilate
⁊ orate: ne intretis in temptatio/
nem. ¶ Uel ad excutiendum sō
nolentium torporem iuxta illud.
Nam lectulo consurgemus. ⁊c.
¶ Uel ad ammouēdū lasciuias
ꝺsideriorum carnaliū. q.n. ebrij sūt
nocte ebrij sūt. thes.v. ¶ Uel ad
saluatoris imitationeꝫ: qui in ora
tione pernoctabat Math.xiiij.
¶ Uel ad diuine vltionis euasio
nem. Math.xxv. Media no/
V cte clamor factus est ⁊c. ¶ Hac
igitur hora debet religiosus sur/
gere ad deum orandum ⁊ laudā
dum: strenue ⁊ agiliter audito si
gno ecclesiastico: sicut surgit mi
les: audito regis edicto. ps. Me
dia nocte surgebam ad ꝯfitendū
tibi. Et illud surgamus ergo stre
nui. ¶ Item citissime ⁊ frugali
ter Hiero. epistola.lxxxiiij. Mo
dicus cibus ⁊ nunꝙ venter ex/
pletus. Sequit. Ad orationē.n.

nocte surgenti non indigestio ru X
ctum faciat: sed inanitas. ¶ Itē
letissime ⁊ gaudenter: q̄r citatur
⁊ vocatur ad loquendū cū deo.
Sicut enim miles terrenus gau
det cum vocat ad loq̄ndum cū
rege suo: multo magis miles spi
ritualis idest religiosus gaudere
debet vocatus ad loquendū reg.
eterno. Christuꝫ enim alloquimur
cum oram⁹: eū audim⁹ cū diuina
oracula legimus: ait Ambro.i.ꝺ
offi. ps. Sumite psalmū iocun/
dum cum cythara idest orationis
iocunditatem cum carnis morti
ficatiōe. Sic aūt surgēs religio/ Y
sus: dꝫ adire tēplū dei vel orato/
rium: quod est ad deum orandū
vel laudandū deputatū: nisi fue/
rit vel labore fatigatus: vel debi/
litate corporis pregrauatus: vl' oc
cupatione vtili prepedit⁹. ps. In
ecclesijs bn̄dicite deo. Idē Ado
rate dominū in aula sancta eius.
¶ Multa enim concurrunt ad
excitandū deuotioneꝫ orantis in
loco sancto scilicet. ¶ Corporis
xp̄i in altari p̄sentia. ¶ Sctōruꝫ Z
in quorum honorem dedicata sunt
altaria memoria. ¶ Angeloruꝫ
assistentia: q̄r ibi ꝯiuncti sunt pri
cipes psallentibus. ps.i. angeli:
ait Bernar. in meditationibus.
¶ Fratrum compsallentiuꝫ vni
tas ⁊ concordia. Unde Hugo p̄
mo de sacramentis parte.ix.c.ij.
Sacramenta sunt quedam loca
edificate basilice; ⁊ determinata

tempora certa quibus fidelis po
pulus ꝯgreget: vt vnitas ꝯmen
detur: gratias reddat: ⁊ vota sol
uat. Sen̄. epistola. lxxvi. dicit: ꝙ
Pictagoras ait: alium animum
esse intrantibꝰ templū: ⁊ euicino
ꝯsiderantibꝰ simulacra deorum:
alium operientibꝰ idest extra ex-
A pectātibꝰ an̄ fores. vnde pie cre-
dendum est: ꝙ deuotiꝰ oratur in
locis sacris: ⁊ qd̄ petit᷑ citiꝰ impe-
tratur. Ecclia enim est domꝰ ora
tionis. Math. xxi. Et domꝰ dei
ac porta celi. gen̄. xxviij. Un̄ Sa
lomō orauit pro orantibꝰ in tem-
plo: vt deꝰ exaudiret eos. iij. Re
gum. viij. vt exaudias inquit ad
dn̄m orationē quam seruꝰ tuus
orat in loco isto. ¶ Est aūt oran
B dum potius in ecclia ꝓpter sex.
vnde versus. Sex lucror in syō:
peregrinor: instruor oro. Parti
cipo sacris: dn̄i de morte recor-
dor. Adiuuor a sanctis: in quoꝝ
laude laboro. Suppositis autē
mysterijs eoꝝ que dicunt᷑ in ma
tutinis scilicet psalmoꝝ: lectionū
responsoriorum: ⁊ versiculoꝝ: qr
de his exq̄site determinat᷑ i libro
de ecclastico officio: que omnia
sunt ad deuotionis incitationē:
⁊ instructionem in orando: ꝓut
dicit Hugo vbi. s̄. di. ꝙ in locis
sacris deus nunc suppliciter exo
ratur: nunc consonis vocibꝰ de-
uote collaudat᷑: vt vicissim fide-
C lium corda nunc ꝯponant᷑ ad re
quiem: nunc excitent᷑ ad deuotio

nem. In ipsis quoqꝫ diuinis pre
conijs non eadem semꝑ forma
exhibetur collaudationis. Nunc
psalmodie accēdūt ad deuotionē
Nunc hymni ⁊ cantica ad diui-
nam excitant exultationem: nūc
lectiones recitant᷑ ad formā mo-
rum ⁊ honeste vite instructionē.
¶ Laudās ergo deū dictis mo-
dis primo precat᷑ deum: vt labia
eius aperiat iplicās ꝙ tp̄e somni D
clausa fuerunt a laude dei. Et qr
deus operat᷑ i nobis velle ⁊ opari
ph̄s. Consequenter implo-
rat diuinū adiutoriū dicēs. Deus
in adiutoriū ⁊c. vt scilicet digne
possit eū psallendo placare. orās
autem ⁊ psallens: sollicite cauere
debet a cordis distractiōe: ⁊ cogi
tationū inutiliū vanitate ⁊ varie
tate que immittunt᷑ ab hoste: vel
nascunt᷑ ex vāo corde: aut stimu
lantur a carne. Hostis eniꝫ orā- E
tes impugnat: et fedas cogitatio
nes immittit. Naꝫ tempore quo
Abraaꝫ sacrificabat: descēdebāt
volucres super cadeuera: quas
Abraam abigebat. gen̄. xv. ꝑ q̄s
significant᷑ cogitationes vane: q̄
tempore orationis nascuntur in
corde. Hec sunt musce morien-
tes perdentes suauitatē vnguēti.
Eccle. x. ꝓut exponit Gre. mor.
ix. Hec significantur ꝑ turbam:
qua eiecta intrauit iesus Math.
ix. ait ibi Gre. In quibꝰ cogitatio
nibus cor quasi extra effunditur
⁊ diffluit: ait ideꝫ pastoralis. c. xv.

Nil inquit est corde fugatiꝰ: qđ
totiens a nobis recedit quotiens
ꝑ prauas cogitationes defluit.
F ps. Cor meū dereliquit me. Iō
tempore orationis studendū est
ad cordis collectionem: ⁊ varia-
rum cogitationum exclusionez.
ij. Re. vij. Inuenit seruus tuꝰ cor
suum: vt oret te. Ad imissionē.n.
cogitationū tpe orōnis: studiose
laborant maligni spūs. Unde le-
gitur in vitis patrū parte prima
de abbate Machario: ꝙ eo orā
te demon ad hostiū pulsans: ait.
Surge eamꝰ ad collectā: vbi fra
tres ad vigiliā ꝯgregati: expectāt
te. Ille v̄o fallatiā esse diaboli in
telligens: respondit. O mendax
qd tibi cū collecta? At ille. Latet
te adhuc? ꝙ nulla sine nobis col
lecta agatur. Ueni videbis opera
nostra. ⁊ ille. Impet tibi deus: o
demon. ⁊ abijt deprecans: vt deꝰ
sibi ostenderet hmōi veritatem.
G Et cum venisset ad collectā fra-
truz: vidit ꝑ chorū quasi pueros
ethiopes discurrere. Mos eniz
erat ibi: ꝙ sedētibꝰ ꝯctis: ab vno
psalmꝰ dicerēt: alijs audientibus
⁊ aliqñ respondentibꝰ. Quibus
omnibus demōes illudebāt. vł
digitos in oculos ꝯprimendo: et
tunc dormitabāt: vel in os: ⁊ tūc
oscitabāt. Ante alios in mulierū
spēs vertebantur: vel edificabāt
in cordibus eoꝝ parietes: vel iter
agētes. Quod vidēs sanctū aiti
exurge domine: ⁊ dissipentur in-
mici tui. Post orationez v̄o ex-
aminādo veritatis gratia: vocatꝭ
singulis inquisiuit: quas habue-
rant cogitationes: vel de mulieri
bus: vel iter agendi: vel edifican
di. At singuli cōfitebantur tales
fuisse cogitationes: vt ipse vide-
rat. ex quo intelligendū: ꝙ vane
cogitationes tēpore orationis illu
sionibus demonū fiunt: ⁊ ab eis
q cor suum seruant: demones re
pelluntur: vt dicit ibi. Iō ps. In
matutino interficiebam omnes
peccatores terre. Ibi Grego. suꝑ H
Iosue omel. viij. Demōes debe
mus interimere: non eoruz sub-
stantiam perimentes: sed q2 opꝰ
eoruz ⁊ studiū est: vt nos pcare
faciant: sine dubio: eorum interi
tus est si nō peccemꝰ. ⁊ post. Si
omnes hos hostes d̄struxerimꝰ
tunc diem festū dño celebramꝰ.
¶ Itez orans ⁊ psallens: studio
se laborare debet. ad eoꝝ q̄ orat
⁊ psallit intelligentiam ⁊ reueren
tiam ait Ber. super Cant. omeł.
vij. Credimꝰ: angelos astare orā
tibus: ⁊ deo offerre preces ꝓ psal
lentibus. Iō vsurpemus officiū
quoꝝ sortimur ꝯsortiū: ⁊ dicamꝰ I
eis psallite dō nostro. ⁊ audiamꝰ
eos vicissim respondentes. psalli
te vos sapiēter. vnde ibidē ome.
xviij. psallendū est: vt nihil aliđ
cogitet. i. cor. xiiij. Psallam spiri
tu: psallam ⁊ mente. i. intelligen
tia mentis: dicit glo. vt eni dicit
Hiero. epistola. lxxij. Non dulce

K do vocis:sed mentis affect⁹ que-
rendus est.vñ ꝛ cant⁹ psalmoꝝ
in ecclia institutus est ad incitan
dū pium affectum in populo au
diente:ꝛ euitandū tediū in psal-
lente. ait Aug.ix.confes.in princi
pio.Q̄tum fleui in hymnis ꝛ cā-
ticis tuis suaue sonātis ecclie vo-
cibus.Et voces ille influebāt in
auribus meis:ꝛ eliq̄bat veritas
in cor meū:ꝛ ex ea estuabat me
affectus pietas:ꝛ currebāt lachry
me:ꝛ bñ mihi erat cū eis.Seq-
tur.Tūc hymni:ꝛ cantici:ꝛ psal
mi vt canerent:ne populus me-
roris tedio contabesceret institu
tum est: ꝛ ex eo in hodiernum
diem retentum.hec ibi.¶ Item
psallens et orans ad plenam p
L nūciatōem:oīū q̄ psallūt dꝫ sol-
licite laborat: ne sillaba vel lr̄a
ommittatur:ꝛ ad pfectam appre
hensionem omnū que leguntur
tam lectionnū q̄ rñsoriorū:ver-
siculoꝝ:ꝛ bñdictionum:siue in-
terpellationū que a deo postulā-
tur.ꝛ hoc reuerentia ꝛ alacritate.
Ber.vbi.s.omel.vij. Psallēdū
est reuerenter.Idem sicut cibus
in ore:psalmus in corde sapit:cū
non negligit anima: illū cterere
quibusdam dentib⁹ intelligentie:
ne forte integrū glutiat:ꝛ nō mā
sum.Et idem plani⁹ omel.xlvij.
Moneo vos pure semp ꝛ stre-
nue diuinis laudibus intendere.
Strenue: vt sicut reuerenter:ita
alacriter dño assistatis:non pigri

non somnolenti:non oscitantes M
non vocibus parcentes:nō ver
ba pscindentes:non integra trā-
silientes:nō fractis ꝛ remissis vo
cibus:muliebre quoddaꝫ balbe:
ꝛ de nare sonantes : sed virili vt
dignum est sonitu ꝛ affectu spirit
tus voce depromentes. Si eniꝫ
homo exprimēs aduersariorum
malitiam ꝛ ppriam miseriam:ꝛ
captans regis beniuolentiaꝫ:pe-
tens d aduersarijs victoriā:ꝛ de
malis suis veniam:studet:exq̄si
te loqui ante regem:nihil de con N
tingētibus ommittendo : multo
magis orans ꝛ psallens ante re-
gem regum.ꝛc.ps. Quoniā rex
omnis terre deus psallite sapien
ter. vnde versus. Non vox sed
votum:non musica: cordula:sꝫ
cor.Nō clamor sed amor sonat
in aure dei. ¶ Unde legitur lib.
de vniuerso demone cui nomen
Titiuillus : ꝙ apparuit.cum co-
phino apud quosdaꝫ psallentes:
colligēs sub specie micaꝝ dictio O
nes ꝛ sillabas omissas ab illis in
psalmodia.vñ versus. Fragmina
verborū Titiuillus colligit hoꝝ
Sicq; die:mille vicibus se farci
nat ille.¶ Et ibidē legitur:ꝙ cū
quidam religiosi inordinate ꝛ in
decenter psallerent:vnus ex ma
lignis spiritibus: eorum turpem
ꝛ indecentem psalmodiam irri-
sorie effugauit. ¶ Et libro mira-
culoꝝ beate virginis legit:ꝙ cuꝫ
quidā monachus:in vigilia dor-

mitaret: ⁊ ad gloria patri caput nõ
humiliaret: apparuit angelus di
cẽs. Flecte caput: q: dicis glia pa
tri. Et dyabol⁹ ex alia parte. Nõ
flecte: nisi triplicez ruperis funẽ
P Hoc vidẽs abbas ⁊ audiẽs ora/
uit dicẽs. Ne perdas ouem. funẽ
deus aufer ⁊ hostem. Cui ange/
lus. Libero captiuum: tu corripe
desidiosum. psallite ergo deo no
stro psallite. ⁊c. ¶ Item psallens
⁊ orans debet esse puidens ⁊ la/
borans ad cordis eleuationez in
deum in psalmodia: ⁊ ad dei in/
troductionem in cor. ait Grego.
super Ezech. li. i. Uox psalmodie
cum per intentionez cordis agit:
Q per hãc omnipotenti deo ad cor
iter aperitur: vt intente menti vel
pphetie mysteria: vel grãz com
punctionis infundat. Ps. Sacri/
ficium laudis honorificabit me.
⁊c. Idem. Cantate deo: psalmuz
dicite nomini eius. ¶ Institutio
do psalmodie ortũ habuit a btõ
R ygnatio put legit. iij. hystorie tri/
partite. c. viij. vbi habet: q ygna
tius Anthiocẽ. ecclie qrt⁹ eps:
post Petrũ: vidit angelor cho/
ruz: qui post antiphonã sancte tri
nitatis dicebãt hymnos. Hic mo/
dus Anthiocẽ. ecclesie pbatus
inde ad cunctas transijt ecclias.
¶ Consequenter fuit institutio
roborata i ecclesia Mediolañ:
in qua excubabat pia plebs para
S ta mori pro episcopo scilicet btõ
Ambrosio: ne populus: meroris
tedio contabesceret. ¶ De psal/
modia do qd significet: ⁊ de ei⁹
vtilitate habet ecclastice hierar
chie. c. iij. per totum. Et de mõis
psallẽdi Aug. in tractatu de psal/
modia. Qz sit grata deo ⁊ accepta
bilis psalmor deuotio: dicamus
Et ponit exempla de patriarchis
⁊ prophetis: Sequitur. Cuz tali/
bus psallimus ⁊ cõfitemur deo:
quid hac delectatiõe iocundius?
Et sicut boni 9uiue delectantur
in ferculor varietate: ⁊ copiosita
te: ita anime nostre: lectionum ⁊
hymnorum exultatione multipli T
ci saginantur. Intermẽtes fabu/
las intento sensu: vigilanti mẽte
psallamus: qd psallimus excogi/
temus: nec deo displiceamus. Et
post. Totum quasi in conspectu
dei non hominum placendi stu/
dio celebrare debem⁹. Qñ psal/
litur: ab omnibus psallatur. Cuz
lectio legitur. facto silentio ab oi/
bus equaliter audiatur: vt legẽte
lectore nemo perstrepat. ¶ Un/
de de beato Francisco legitur: q
horas canonicas solitus erat nõ
min⁹ timorate deo soluere qz de
uote. Grauiter enim: se putabat
offendere: si quando orationi de V
ditus: vanis fantasmatibus inte/
rius vagaret. Cui 9cordat Aug.
vbi. s. dicẽs. Non solũ spiritu. i.
sono vocis: sed mente psallam⁹.
Quod psallim⁹ cogitemus: ne ca
pta mẽs fabulis vel extraneis co
gitationibus laborẽ habeat isru/

ctuosum. ¶ De vtilitate quoqꝫ psalmodie in oratione Aug. ibidem dicit: ꝙ in psalmis nō inueníes nisi quod facit ad vtilitatē: X ⁊ edificationem: ⁊ eruditionem omnis sexus ⁊ etatis. hꝫ in psalmis infans qđ lactet: puer quod laudet: adolescēs qđ corrigat: iuuenis quod sequat: senex qđ precetur. Et post. In his suaue medicamentū ꝯtinet: iustitia ingeritur: iniquitas prohibetur: misericordia laudatur: mendatiū damnatur: dolus accusatur. Et ibidē. Psalmus: tristes consolatur: letos temperat: iratos mitigat. pauperes recreat: diuites vt se agnoscant admonet. ¶ Idem dicitur in vita sancte Theodore. vt eniꝫ dicit Cassiodorus libro. de institutis scripturarum. Psalterium est quedam celestis spera: ⁊ vt ita dixerim quidam pulcherrimus pauo: qui velut oculoꝝ orbibus: ⁊ colorum varietate depingitur. paradisus quidam animaꝝ: poma continens innumera: quibꝰ suauiter mens humana saginata pinguescit. Uarijs ergo mōis hiſ pomis est reficiēda. Si orat: orate. Si gemit: gemite. Si gaudet gaudete. Si sperat: sperate. Si timet: timete. ¶ Qualiter autē varij psalmi diuersimode ad orationem cōueniūt: ait Hugo de studio orandi: ꝙ in affectibus pietatis est virtus orandi. Sequit. Ex affectu dilectiōis canitur psalmꝰ Diligam te domine virtus mea. Ex affectu admirationis domine dominus noster. Ex affectu cōgratulationis omnes gentes. Et in his omnibus est laudatio. Ex affectu humilitatis in te dñe speraui. Ex affectu doloris. vsqꝫ quo domine. Et affectu timoris A Domine ne in furore tuo. Et in his est mixta querulosa deprecatio. Ex affectu idignatōis. Quid gloriaris. Ex affectu zeli. Deꝰ vltionū. Ex affectu presumptionis bone: Iudica me deꝰ. Et in his est captatio beniuolentie. Uñ et ad modū rethorum effectum ē: captare beniuolentiam: vel a cōmendatione cause: vel ab aduersarij iustificatione: vel a iudicis laudatione: vel a proprie ꝑsone ꝯmendatione: vt patet rethorica prima post ꝓncipium: ⁊ secunda. Sic facit ꝓpheta in psalmis. vt eniꝫ dicit Hugo vbi. s. ⁊ Ambrosius libro de mysterijs initiādis. Sicut oratores i causis ꝑmo incipiunt a laude ꝓncipis: vt beniuolū eū reddāt: deinde supplicāt vt libēter audire dignetur tertio depromunt que postulant: quarto sicut inceperant a laude principis: ita in eius laude desinunt: sic ⁊ in oratione ad deū. ¶ Prima oratio habet laudeꝫ dei: ⁊ dr̄ oratio. ¶ Secunda est supplicatio: vt audiat. ⁊ dicitur obsecratio ¶ Tertia desiderati petitio q̄ dr̄ postulatio. Quarta gratiaꝝ actio

l.Thi.ij. Obsecro primo omniuz
fieri obsecrationes orationes:po
stulationes.gratiarum actiones.
¶ Sed valde dolendum est: q
hodie cómuniter in ecclesia defi
cit modus prescriptus psallendi:
q2 psalmodia ⁊ cursorie dr: ⁊ co-
rupte: ⁊ psallentes: desidiose: ne-
D gligenter: ⁊ fraudulēter psalmos
dicunt: vt pz consideranti: ⁊ cuz
temporalia omnia fiant cum sol
licitudine: deliberatione: ⁊ diligē-
tia officium ecclesiasticum dr sine
reuerentia: diligentia: ⁊ aduerten
tia. Contra quos Hieremi.xlviij.
Maledictus q facit opus domi
ni fraudulēter ⁊ desidiose. Frau-
dulenter propter omnissionem
eorum que dicere debent. Desi-
diose ob indeuotionē quo ad mo
dum dicendi. ¶ Expleta vo lau
de matutinali cómuni dz religio
sus ad cor recurrere in oratione
priuata. Sicut enim consuetudo
est: q cū celebratur conciliuz vel
capitulum generale primo expe-
diunt negotia cómunia: deinde
quilibet ad propria expediēda ne
gotia studet: ⁊ explicat presidenti
aliquando supplicando pro idul
gentiarū relaxatione: aliqñ postu
lando veniā de cómissis aliquā
E do dona petendo ⁊c. sic religio-
sus dz post matutinum ad consci
entiam redire: ⁊ in solitudine cor
diali colloqui deo suo. eius do-
na gratuita recogitando: ⁊ grati-
as agendo: abusiones,pprias de
bonis collatis: ⁊ dei mandatorū
transgressiones deplorando: mul
titudinem peccatorum. ⁊ paucita
tem bonorum memorando. ⁊c.
Et hoc docet Hugo vbi.s. Re-
uocemus ad memoriam bona:
⁊ post: oblitos sui admónuit: auer
sos reuocauit: venientes ad se be
nigne suscepit: penitentibus idul
sit: perseuerantes custodiuit: stan
tes tenuit. lapsos erexit. De his d
bet cogitare dolendo: penitendo
veniam postulando: diuine volū F
tatis beneplacita faciendo: corde
⁊ ore dicendo. Miserere mei de
us.⁊c. Ut enim dicit Aug. in ori-
ginali. Qui magnam misericor-
diaz deprecatur: miseriā magnā
fatet. Sequitur. Secunduz mul
titudinem miserationū tuarū ⁊c.
Multe enim miserationes tue.
Attendis contempnentes vt cor
rigas. Attendis nescientes vt do
ceas. Attendis cófitētes vt igno
scas. sic supple ⁊ mihi fac. Nota
de adultera que sola cū Jesu re-
mansit in tēplo. Jo.viij. vbi Au-
gu. Remansit vulnerata: ⁊ medi
cus. Remansit magna miseria: G
⁊ magna misericordia. Sic debz
homo exclusa turba cogitationū
terrenarum: eiecta turba affectio
num carnaliū: fugata turba mū-
danorum appetituū: cuz solo Je-
su remanere in templo cordis: ⁊
eum alloqui vt patrem: supplica
re vt iudici: interpellare vt aduo
catū: rogare vt amicū ⁊c. Mat.

lii. Tolle grabatum tuum et vade
in domū tuā. Quod ē redire ad
ɔsciaȝ: ait Grego. super Eze. li. i.
H omel xij. Job. xxix. Cui dedi'i sol
litudine locū. Ibi mor. xx. De so
litudine cordis que tunc est: cum
strepitus desideriorum terrenoꝝ
premuntur: cū ebulientes cure re
stringunt: cū motus importuna-
rum cogitationum quasi circun-
volantes musce manu grauitatis
abbigunt. Et tunc cū domino in
tra secretum paratur: Ubi per in
terna desideria silēter anima cuȝ
eo loquatur: vt extrahitur ab eo
dem super illud Apoc. viij. Factū
est silentium in celo quasi dimi-
dia hora. i. in anima contempla-
tiua a predictis tumultibus. licet
non plene propter corporis gra-
uitatem abstracta. Sen. epistola
vi. Argumētum translati animi
in melius est: scire vitia que pri⁹
ignorauit. Et epla. xvi. De corpo
I re ad animū redeūdū est Mat.
vi: Clauso hostio ora patrem tu-
um. Aug. de psalmodia vbi sup.
Patet tempus cum volum⁹ pri
uatim orare. Et de modo orandi
bene Aug. epla. xliiij. ad probā.
per totum. Ubi ait. Absit ab ora-
tione multa locutio: sed non dsit
K multa precatio: et feruens perseue
ret intentio. Et post. Plerunqȝ
hoc negotiuȝ plus gemitibus q̄
sermonibus agitur: plus fletu q̄
affatu. Nimirum qr oratio ē mē-
tis deuotio. i. in deum conuersio
per pium et humilem affectū: fi-
de: spe: et charitate subnixa. ait
Hugo de studio orandi. vbi sup.
Ipsa quoqȝ oratio est ascēsus in
tellectus per diuersa tēdentis pe-
titio. ait Dionisius li. iij. c. xxiiij. et
Greg. mor. xxiij. Ueraciter orare
est: amaros in compunctione
gemit⁹ nō vba ꝓposita resonare

¶ Caplm septimū de laude diui
na hora prima.

r Ecreato corpore sobria
quiete cū indiguit: vt po
stea melius homo possit
orare: et se virtuoso opere exerce-
re iuxta illō Job. vij. Si dormie-
ro dicam quando consurgaȝ: dȝ
religiosus laudes diurnas exol-
uere. s. mane hora prima a creatu L
ris irrationabilib⁹ stimulat⁹. Tūc
enim aues laudant deuȝ ait Am
bro. exam. omel. v. ¶ Et qr diui-
na laus hora ipsa est ɔuenienter
instituta. Tunc eniȝ respexit dn̄s
castra egyptiorum. Exodi. xiiij.
Tunc xps fuit Pilato presenta-
tus. Math. xxvij. Et tunc appa
ruit Magdalene flenti ad mo-
numentū. Jo. xx. Merito insti-
tuta est hora ista ad diuinoꝝ bene
fitiorū recognitionē. Ad operuȝ
a laude dei inchoationē. Math.
v. Primum querite regnuȝ dei. M
Et ad primitiarū illoꝝ opeꝝ deo
exsolutionē. Exo. xxiiij. Primiti
as frugū tuarū inferes in domuȝ
dn̄i. Et ad laboris debiti exercita
tionē: qr ab ea hora dȝ homo la-

dorare. Ecc.xi. Mane semina se men tuū. ⁊ Cañ.vi. Mane sur gamus ad vineas. Unde ea hora exijt paterfamilias cōducere ope rarios in vineam suam. Math. xviij. Et q̄z laudantes deū debēt esse puri ⁊ mundi.i. Thi.ij. Uo lo viros orare leuātes puras ma nus. Jō in laude huius hore in terponit̃. ꝯfessio generalis: ad eo rum absolutionē que nocturno
N tempore sunt contracta. ⁊ de hac hora Hiero.epl'a.lxxvij. Post q̄ꝫ oē tp̄us dīno debes consecra re: nullam prorsus horā a sp̄ūali profectu vacuā eē ꝯuenit. Cum q̄ꝫ tibi i lege dñi die ac nocte me ditatio sit: dꝫ aliq̄s determinatus numer⁹ esse horarū: quo pleni⁹ deo vaces. Sequit̃ Optimuꝫ er go est huic ore matutine deputa re tempus: ⁊ meliorē ac puriorē
O diei partē vsq̄ꝫ ad horā tertiā ani mā quottidie in celesti agone cer taturā velud sp̄ūale quoddā: pa lestre exercere gimnasiū. Mo dus enim pauperū mendicātiuꝫ est mane surgere: ad hostiū patris familias pro elemosyna clamare Consuetū est apud multos i ma ne primo clamāti elemosynā dare Sic dꝫ religiosus q̄ est mēdicus ⁊ pauper ante deū. Ois eni orās mēdicus: ait Aug.li.sermonū.ij. s̄mone.ij. Mane surgere dꝫ hō
P ad petēda dōa dei: vt eū iueniat. ꝓv.viij. Qui mane vigilauerit ad me iuēiet me. ps. Māe exau dies vocē meā. ⁊ mane oro mea preueniet te. ⁊ repleti sumus ma ne misericordia tua.

¶ Capl'z.viij. De istitutiōe diue laudis alijs horis.s.iij.vj.ix.

Consequenter est de⁹ lau dādus hora tertia: sexta ⁊ nona. Unde Daniel tribus tp̄ibus in die flectens ge nua adorabat. Dañ.vi. Jbi ma gister hystoriarū dicit: q̄ꝫ tūc ora bant iudei.s. hora.iij. q̄z tūc dat⁹ est eis decalogus. Exodi.xx. Ea dē hora orat ecclīa: q̄z tūc dat⁹ est Q
spūs scūs Act.i. ¶ Jn.vj. orabāt q̄z tc̄ erect⁹ ē serpēs ene⁹. Nume. xxiij. eadē hora orat ecclīa q̄z tūc xp̄s sē i ligno suspēsus. Luc.xxiij. in.ix. orabāt. q̄z tc̄ petra d̄dit aq̄s i cades. Numeri.xx. Eadē hora orat ecclīa: q̄z tūc de xp̄o lancea to ⁊ mortuo fluxerunt sanguis ⁊ aqua. Jo.xix. Uñ Act.v. Petr⁹ ⁊ Joannes ascenderūt in tēplum ad horā orationis nonā. Jbi ma gister hystoriarū dicit. Daniel. tri bus horis orabat: ⁊ est consuetu do firmata ab ecclīa: q̄ꝫ eisdē ho ris oret: tertia.s. q̄z xp̄s flagellat⁹ est: sexta: q̄z crucē ascēdit: nona: q̄z sp̄m posuit. Jn his āt horis dꝫ rligios⁹ dicer̃ laudes dinas plene R
⁊ itegral'r nihil ōmittēdo vt dcm̄ ē. Tūc.n. tā ecclīastic⁹ q̄ꝫ religios⁹ obligati sūt ad exoluēdas laudes diuinas s̄ꝫ ecclīe ꝯsuetudinē. Ec clīastic⁹: q̄z viuit de decimis ⁊ p̄ mitijs ⁊ pctā ppl'i comedit. Osce

r. Religiosus vo: q: viuit de ele/
mosynis. Debitor eni tenet plene
soluere debitũ creditori. Eccla/
stic⁹ igit̃ sic vult: q decime ⁊ alia
sibi soluant̃ a populo sine aliqua
diminutione sic dz laudes diuas
p eis exoluere: sine dictionis aut
S sillabe ommissione. Aliter est. sta
tera dolosa: q̃ est abhoiatio apud
deũ. puer. xj. Et vere tũc mẽda
ces filij hoium in stateris. Simi
liter religiosus vult q elemosyne
sibi pmisse integraliter exoluant̃
ió dz exoluere pro benefactorib⁹
orones ab ecclia institutas. aliter
dicetur ei illud. Math. v. Non
exhibis donec reddas nouissimũ
quadrantẽ. exemplũ supra de de/
mone colligẽte ommissa in laudi
bus diuis. ¶ Sz heu hodie ver
sus psalmorũ sincopant̃. principi
um ⁊ finis vix dicunt̃ mediũ ver
sus labijs nõ tangit̃. ió potius est
T irrisio q̃ laudatio. exẽplũ supra d
demone irridẽte corruptũ cantũ.
¶ Itẽ psallens ⁊ orãs dicere dz
horas pure: ⁊ sinceriter: nihil im
pertinẽs intermiscẽdo. nec d va
niloquijs exteri⁹ in ore: nec de su
perfluis cogitationibus interi⁹ in
corde. vt eni dicit Alexã. Papa
Xpianus orõnis tẽpore cuz deo
loquit̃. ergo non dz loqui cũ hoie
exterius vaniloquia: nec cũ fictis
ymaginibus in corde superflua.
V ¶ Est eniz duplex verbũ: interi
us. s. ⁊ exteri⁹ fm Aug. ix. de tri.
c. iiij. et pz exemplũ sensibile. Si

eni loquens Pape de suis carls
negotijs intermisceret impertinẽ
tia ⁊ vana: alloquendo oẽm sup/
uenientem: potius papã prouoca
ret q̃ placaret. ió timeant q ho/
ras canonicas interrũpunt: ⁊ va
niloquia intermiscent' ad impe/
dimentũ deuotionis sue ⁊ aliorũ
vel fingũt in corde varia ymagi
nabilia: ne deũ plus offendãt q̃
placent vnde Ber. i meditationi
bus in pesorna taliũ dicit. In mo
nasterio sepe cum oro nõ attẽdo X
que dico. Ore foris oro: sed men
tem vagantem: orationis fructu
priuo. Corpore interius: corde sũ
exterius: ideo perdo que dico. Et
post Magna peruersitas ⁊ insa/
nia: quando cũ dño maiestatis lo
qui psumo: ⁊ inconstanti mente
aurẽ in oratione auerto: ⁊ ad ne/
scio quas ineptias cor conuerto.
Seqtur. Loquit̃ mihi de⁹ in psal
mis: ⁊ ego illi: nõ tñ cũ psalmuz
dico attendo cuius sit psalm⁹. ió
magnã deo iniuriam facio: cũ eũ
pcor: vt precẽ meã exaudiat: quã
ego qui eã fundo non audio. De
precor: vt mihi intẽdat: ⁊ ego nec
mihi nec illi intendo: sed qd dete
rius est imũda ⁊ vilia i corde ver
sando fetorẽ horribilẽ aspectui ei⁹
ingero. ¶ Unde legit̃ de sancto
Seuerino Coloniẽ. epo: q post
mortẽ apparuit suo archidiacho
no: super cuius caput erat nubes y
ignea: guttas igneas distillans.
Qd ille admirãs querit: cur tãta

esset pena punitus q adorabat vt sanctus. Qui ait. Qñ dicebã officiũ cũ clericis: supueniẽtib⁹ famulis p negotijs. ꝯsueui diuinũ officiũ interrũpere: ideo sic affligor. Qd cũ ille se nõ credere diceret proiecit guttã super ei⁹ brachiũ. Quo clamãte pre angustia: sanauit cũ sua oratione dicens. Modo vides quãtũ apud deum possũ. ¶ Item psallẽs ꝛ orãs dꝫ dicere horas honorifice ꝛ reuerenter tã ꝙ corã deo ꝛ ãgelis psallens. ps. In cõspectu angeloꝝ psallã tibi.
Z Jõ erecto corpore: alacri vultu: patulo sensu ꝛ ore psallat: nõ appodiãdo: nec incuruãdo: ꝛ hmõi exẽplo beati Francisci: de q̃ in vita sua. c. x. dr: ꝙ lꝫ egritudine laboraret nolebat muro vel parieti herere dũ psalleret: sed orãs semper erect⁹ ꝛ sine caputio: nõ giro
A uagis oclis nõ cũ aliqua sincopa horas canonicas psoluebat. ps. Stãtes erãt pedes nostri i atrijs tuis hierlm. Et. s. clicus dicat illud. iij. Reg. xvij. Uiuit dñs i cuius conspectu sto. ꝛ sicut in exteriori hoie stat erect⁹ ita in interiori. Job. xxxiiij. Si dixerit ad ipsũ s. cor. Ibi mor. xxiiij. Curuũ est cor cũ ima appetit: erigit cuꝫ ad superna eleuat: Cant. ij. Recti diligũt te. Rect⁹ ñ ẽ sequẽs dei voluntatẽ ait Aug. super Jo. omel. xxv. ¶ Item psallẽs ꝛ orans dꝫ psallere prouide ꝛ sapienter: vt dictũ est. s. s. itelligẽdo ꝛ aduertendo que canit: qd est psallere sapienter. Unde de beato Francisco legit: ꝙ grauiter se putabat offendere: si quo mõ oroni dedit⁹: uanis fantasmatib⁹ interius vagaretur: ꝛ de hoc habitũ ẽ. s. ¶ Iteꝫ psallendũ est iubilatiue ꝛ gaudẽter. ps. Jubilate deo omis terra. Jubilus eni dr q̃ ineffabile gaudiũ mente cõcipit: qd nec abscõdi põt: nec sermonibus aperiri ꝛ tñ quibusdã motib⁹ pdit: lꝫ nullis ꝓprietatibus exprimat. mor. xxiiij. Et ps. Beatus populus q scit iubilationẽ. Jubilate mõtes laudeꝫ deo: per quos mõtes eleuate mente signant. ¶ Itẽ psallendũ est tẽperate ꝛ ꝯgruenter. s. horis cõgruis ꝛ ordinatis: nisi cã legitima quis sit ꝓpedit⁹: vl pia vtilitate occupatus. ps. septies in die. ꝛc. Uespere ꝛ mane: ꝛ meridie. ꝛc. ¶ Itẽ psallendũ ẽ aperte D
ꝛ intelligenter: vt. s. oẽs intelligãt: nõ ore semipleno. Neemie. viij. Legerũt in libro legis distincte ꝛ aperte ad intelligẽdum. Ad psallendũ igit modis dictis dꝫ q libet pro posse laborare.

¶ Caplm nonum. De missa audienda.

In spatio vo itermedio dꝫ religiosus audire missam dici cũ offõ: qñ ẽ ꝓpria assignata. Que missa fm canones dꝫ hora tertia celebrari qr s. ea hora xps ad passionẽ duct⁹ ẽ ꝛ spũs sanctus super apostolos d

scendit: vt habet de conse. di. i. ex
E cepta nocte natiuitatꝭ dñi. Et tñ
mane celebrare: ne ppl's sua de-
uotiōe frustret: vt dr ibi. Nec dz
religiosus ꝓpter missā peculiarē
ommittere qn audiat missā d die
ꝓut habet in sūma de casib⁹ lib.
iij. ti. de sacramentis nō iterādis
F et extra de celebratione missarum
Vñ Apparat⁹ in sūma vbi supra
Peculiarē. i. spālem de aliq̄ san
cto: aut de mortuis: de die vo: in-
telligo qñ dies ꝓpriā missā habet
Argumentū ꝯ eos qb⁹ in dieb⁹
dñicis suffic audire itroitū d die
postq̄ celebrauerit d beata vgie
vel alio sancto. Isti nō audiunt
missam de die: qr missa dr offici
um cū canone: ꝓut dr ibi. ❡ Ce
lebratio vo misse est in memori
am dñice passiōis. Mat. xxvij.
Hoc facite in meā ꝯmemoratio-
G nē: ꝓut dicit Hugo de sacris: p-
te. viij. libri. ij. c. xiiij. Vñ inter oīa
sacra. hoc precipuū esse ꝯstat: qr
verum corpus xpi et sanguis nō
solum ibi figurat sz etiā continet:
ait Innocenti⁹ de officio misse.
❡ Et lz in hoc officio tanta sint
inuoluta misteria vt nemo ea
sufficiat explicare. ꝓut dicit idem
tñ vir religiosus et celic⁹ audiēs
missā dz saltē in generali cogitar
H ❡ Nā igressus sacerdotis in ec
clesiam. representat xpi ingressuz
in mūdū: Quē ingressū etiā in-
troitus in choro dictus designat.
❡ Kirieleyson vo qd interpre-
tatur dñe miserere significat po-
stulationem misericordie ab ipso
xpo: q venit in mundū. Hiere.
xxx. Dñe miserere nostri: te eniz
expectauimus. Vnde nouies dici
tur: ad designādā humanā iper-
fectionē. In numero eniz noue-
nario iperfectio designat: et in de I
nario. perfectio. Ideo homo ptē
decimā deo dat: nonam sibi reti
nens: ait Hugo. i. d sacra. pte. xi.
c. viij. ❡ Hymn⁹ angelic⁹ signi
ficat angeloꝝ congratulationez
de aduentu xpi in mundū. Luc. K
ij. ❡ Oratio designat xpi suppli
cationē ꝓ mūdo ad patrē. Aduo
catū enim habemus apud prēz
et c. Et Jo. ij. ❡ Epistola signifi-
cat doctrinā apostolicā. ❡ Gra-
duale: ꝑfectū iustorū de virtute i
virtutem. ❡ Euangeliuz doctri-
nam saluatoris. ❡ Altare: crucē
christi. ❡ Gestus sacerdotis cir
ca altare: et ipsa consecratio signi
ficat xpi immolationez in cruce.
❡ Corporis xpi eleuatio: xpi ele
uationez in cruce. ❡ Oratio do-
minica q̄ omnes antecellit qua-
drupliciter fm Innocentium. s.
auctoritate datoris: breuitate ser- L
monis: sufficientia petitionum:
ꝓfunditate mysteriorum impli-
cat et significat: qꝫ a dei filio sunt
petenda a malis liberatio: et bo-
noruz omnium collatio. ❡ Nā
aūt dicit et ꝯsequenter bis agnus
dei miserere nobis: significat: qꝫ
petimus ab eo releuationem cor

poris ⁊ anime. Et ꝙ dicit tertio
dona nobis pacem: significat: ꝙ
M ab eo petimus tranquillitatē eter
nitatis. ¶ Quod vltimo dicitur
ite missa ē significat dimissionē
populi ad ꝓpria. Quasi dicat ho
stia missa est ad deum ꝓ vobis:
redire potestis ad ꝓpria. De his
aūt misterijs bene Inno. de of-
ficio misse: ⁊ Hugo vbi. s. ⁊ lib.
d offō ecclīastico. Ex dictꝭ pꝫ: ꝙ
multi nesciūt audire missam: qa
exeūt chorum: vl' dum euāgeliū
legit: vel oratio dominica dicitur
vel anteq̄ꝫ corpus xp̄i eleuetur
N Tunc enim deberent facere peti-
tiones suas ad deum: ex quo di-
gnatus est descēdere in altari ve
rus deus ⁊ homo. Isti sunt simi
les fugientibus d concistorio in
trante summo pontifice: vl' d pa
latio: intrante rege: qñ deberent
sua negocia p̄ntare. Hoc dico d
eis qui non audiūt aliam missaꝫ
vel exeūt sine causa legittima.
¶ Qualis aūt esse debet missaꝫ
celebrans: ⁊ qualiter ante missaꝫ
se debet iudicare patet. i. Cor. xj.
Probet aūt seipsuꝫ homo: ⁊ sic
de pane illo edat ⁊c. Et de pericu
lo indigne celebrantis: ibi. Qui
O manducat ⁊ bibit indigne ⁊c.
prouer. xxiij. Quando sederis vt
comedas cum principe: diligen-
ter attende que posita sunt āte fa
ciem tuam. Quod exponit Au-
gu. super. Io. omel. lxxxviij. De
mensa sacratissima altaris domi
ni: vbi corpus ⁊ sanguis xp̄i ap-
ponitur. In qua mensa sedere ē
hūiliter accedere: ait ibidē. Acce
dens enim debet esse plenus san
ctimonia ⁊ immaculatus. Leuit.
xxvj. Homo qui hūerit maculā
nō offerat panem deo. ¶ Debet
esse ornatu virtutum decoratus.
p̄s. Sacerdotes tui induant iu-
sticiam. Unde sacerdotes legales
lauabant se ante ingressuꝫ taber-
naculi. Exodi. xxx. Et induebant
saccis. Exodi. xxviij. ¶ Debet eē P
omni ꝯcordia pacificatꝰ. Mat.
v. Si offers munus tuum ad al
tare ⁊c. ¶ Debet esse supra se ele-
uatus: quia angelus domini ex-
ercituum est. Malach. ij. Et sic
cum feruida deuotiōe: iubili exal
tatione: ⁊ perfecta dilectione ac-
cedit. Eccle. viiij. Uade comede
i letitia panem tuuꝫ: ⁊ bibe i gau
dio vinum tuum: ⁊ sic celebrans
amplius in xp̄m immutet ⁊ dei-
ficetur. Augu. viij. Confes. in per
sona xp̄i Cibus sum grandium.
Cresce ⁊ manducabis me. Non
tu me mutabis in te sicut cibum
carnis tue: sꝫ tu mutaberis i me.
¶ Unde de pena idigne celebrā
tis dicit libro qui dicit paradisus Q
ꝙ cum ad sanctum Machariū
venisset sacerdos quidam caput
hn̄s excoriatum ⁊ quasi cōsum-
ptuꝫ vt curaret. Naꝫ sibi deꝰ de-
derat gratiam curationum: non
tamen ab eo visus est vel susce-
ptus. Et cum staret: vt sui mise-

reretur: rn̄dit: q̄ non erat dign⁹ curari: quia fornicatiōe pollutus sacra mysteria celebrarat. Jō sic cruciabat. Sed si promitteret: q̄ vt sacerdos nunq̄ mysteria diuina contingeret: posset deo iuuā te medicinam accipere. Qui cū vocatus esset ac ꝓmisisset: nūq̄ se fungi sacerdotis officio: sed q̄ inter laycos semper staret: crimine ꝯfesso imposuit sibi manus ⁊ curatus ē. De vtilitate vero missarum legitur dialogorum. iiij. in fine.

¶ Capitulum decimū. Quod religiosus se debꝫ vtiliter occupaŕ.

His vero spacijs intermedijs inter horas ṗdictas debet religiosus occupari vel in studio vtili: sacraꝫ lectionem audiendo: vel per se acquirendo: ⁊ inuestigando. Lectiōe enim instruimur: oratione mendamur: ait Jsido. iij. de summo bono. c. viij. ⁊ Augu. super Joā. Omel. prima. Lectio ē sicut oleum in flamma. Si est ibi quod nutriatur nutrit: crescit ⁊ permanet. ⁊ Dama. ad Jo. episto. i. Lectione velut quotidiano cibo alitur ⁊ piguescit oratio: ⁊c. ⁊ Alternatim audire debet sapientiores ⁊ studiose inuestigare. Jn audiē do enim imprimitur ipsa veritas intime ⁊ intense ait Hieroni. epistola. xxxv. Et est in prologo biblie. Habet nescio quid latentis energie viua vox: ⁊ in aures discipuli de auctoris ore transfusa fortius sonat. Unde prout dicit Jsac lib. de elementis: cum platonis obitus appropinquasset: ⁊ ad se discipuli cōuenissent: ait q̄ audire magistros magis applicat intētionibus rerū: q̄ considerare in libris. Liber enim nō offert rem: sed tantum formaꝫ ex vna parte: magister vero offert plures formas ſm varios gest⁹ suos: ⁊ ex pluribus partibus respondet. ¶ Similiter in studendo solertius inquirit veritas ⁊ inuenitur. Sene. epi. lxxxvj. Alit lectio ingenium studio fatigatuꝫ non tn̄ sine studio reficit. Nec scribere tm̄: nec legere tantū. Sequitur. Alterum altero temperādū: vt quicqd lectiōe collectū ē stilus redigat in corpus. Et pōit exemplū: q̄ alimenta q̄ diu sunt integra innatāt stomaco: ⁊ oneri sunt cum vero mutata sunt: in vires trāseunt. Sic ⁊ que haurimus audiendo vel studēdo: nō patiamur integra esse: sed coquamus: ⁊ in ingenia ibūt. Jn quo studio ꝓuideri debet: q̄ certa sit lectio: qꝛ vt ait Sene. epsto. xlvj. Lectio certa prodest: varia delectant. ⁊ Ber. ad fratres de mōte. Certis tpib⁹ ⁊ horis: certe est lectioni vacandū. Fortuita. n. ⁊ varia lectio: ⁊ quasi casu reperta nō hedificat: ⁊ leuiter admissa leuiter recedit a mēoria. Sꝫ certis ingenijs inmorandū est ⁊ assuefa

ciendus est animus. Sequitur De quottidiana lectione aliquid quottidie in ventre memorie demittendum est: q fidelius digeratur: et rursum reuocetur et crebrius ruminet: qd proposito cõueniat: qd intentiõi proficiat: qd detineat animum: ne aliena cogi
y tare libeat. Sepe auriendus est de lectiõis serie affectus et formãda oratio Sene. ep'la. ij. Distrahit librorum multitudo: ita q cũ legere non possis quantum habueris, satis est habere qd legis. Sed inquis. Modo hũc librum euoluer volo: modo illum. Rñdeo. Fastidientis est stomaci: multa degustare Que varia sunt et diuersa inquietant nõ alunt. Et studium iuuat affectuosa oratõ. ait Ber. vbi s. q oratio lectionem interrumpit: nõ tamen interrumpẽdo impedit: qr priorem ad intelligen-
Z tiam animũ restituit. Totum aũt studiũ religiosi tẽdat ad augmẽtum religionis et deuotõis. Ber. in meditationibus. Nihil aliud docet me tota scriptura: nisi religionis vnitatem seruare. Ego miser et miserabilis citius curro ad lectionem: quam ad orationem. Libentius volo legem quam missas audire. De hoc cassian⁹ lib. v. Col. de abbate Theodoro dicit: q cũ explicationem obscure questiõis inquireret nec attingeret: septem diebus et noctibus in oratione infatigabilis perstitit: donec solutionem deo reuelante percepit. Idẽ de institutione scripturarum dicit. Monachum cupiẽtem ad scripture noticiam pertigere nequaquam debere labores suos erga commentariorum libros ipendere. s. totaliter: sed oẽm mentis industriã et cordis itẽtionẽ erga emendationẽ vitiorum detinet Quib⁹ expulsis: cordis ocli q̃si sublato velamine passionum: scripturarum sacramenta contemplantur. Et ponit exemplum de oculis corporalibus: et lumie visibili. Sapiẽ. vij. Optaui et datus est mihi sensus. ¶ Ceteris aũt horis quibus nõ vacat' religiosus orationi vel studio ociositatem debet cauere B
et bona opera exercere: put dictũ est supra. Ber. vbi supra. Nunquam ociosus sit fu⁹ dei: quamuis ad deũ feriatus sit: quippe nomen tam suspectum et vacuum et molle: rei tam certe tam sancte ponendum non est.

¶ Capitulum vndecimũ. Qualiter accedendũ est ad refectionẽ.

His aũt peractis accedẽdum est ad refectionem corporum corruptibiliũ vt conseruent et roborent ad seruiendũ deo. Hac enim intentio C
ne debet vir sanctus ad corporis refectionem accedere. Et no. q in accessu ad mensam debet esse dolor et iterna lamẽtatio. ¶ In progressu sobria fragilitas: et prouida discretio. ¶ In egressu vo diuina laus

diuia laus & gratiarum actio. ¶ De
primo Job. vj. Antequam comedam
suspiro. Et merito. Ob memoriam
amisse imortalitatis per peccatum
& inflicte mortalitatis & defectibi
litatis: quam oportet reparare & re
creare per corporalem refectio-
nem. Nam licet homo in para-
diso comederet si non peccasset:
D prout dicit ab Augu. xiiij. de ci. c.
xxvij. di. quod cibus aderat ne esuri
ret: potus ne sitiret lignum vite:
ne eum senectus dissolueret: nihil
tamen corruptionis in corpore
vllas molestias vllis eius sensi-
bus ingerebat. Non tamen co-
mederet ad deperditionis restau
rationem: nec ad miseriarum cumu
lationem sicut modo. Unde libro
qui dicit paradisus legitur de ab
bate: Isidoro: quod cum cibum su-
meret sepe lachrimabat dicens.
E Erubesco irrationabilem sumere
cibum: qui rationalis a deo factus
in paradiso voluptatis deberem
versari: & cibo diuino saciari.
¶ Item ob cosiderationem igno
miniose vilitatis ipsius exactoris
cui oportet seruire manducando:
& ob eius implacabilitatem & per
ditionem omnium que sibi exol
uuntur. vt enim dicit Sen. epla.
xxij. Uenter precepta non audit:
quod non possit appellat. Non est
tam molestus creditor. Et epla.
F cxij. loquens de ventre dicit. In
quem sic preciosa congerimus tam
quam recepta seruantem: quid ad rem
pertinet quod accipiat perditurus
quicquid acceperit: Idem de breuitate
vite. Cum ventre homini est ne
gotium. Nec rationem patitur: nec
equitate mitigatur: nec vlla prece
flectitur eius esuries. Ideo merito
cum dolore accedit: vt sibi seruiat.
Et vere beatus est qui sibi non seruit
Job. xxix. Clamorem exactoris non
audit. Quod exponens Grego.
de ventre ait. mor. xxx. Seruitus
exactoris est necessariorum nature G
postulatio. Clamor vero est men-
suram necessitatis transiens ap-
petitum gule. Unde legitur libro
qui dicitur paradisus de abbate
Serapione qui et Sydonius di
citur: eo quod sindone vestiebatur:
quod cum Athenas venisset: nec tri
bus diebus ante comedisset: nec
peram nec pecuniam haberet: quarta
die esuriens & stans iuxta locum
consilij clamauit. Uiri Athenien
ses succurrite. Requisitus quid ha-
beret. respondit. Trium fenerato
rum manus incurri: & duorum de-
bitum solui. Tertius me retinet:
nec satisfacere possum. Interro-
gatus: qui essent illi: respondit. H
Cupiditas pecunie: desiderium vo
luptatum: & voracitas ventris.
Duos videor euasisse: tertium eua-
dere nequeo: quia modo me vrget. Et
tunc quidam philosophi creden
tes: eum quedam ficta dicere: soli-
dum vnum offerunt: Quem tra-
dens cuidam vendenti panes: ac
cipiensque vnum panem tantum
K

recessit. Et solidum recuperaue/
runt philosophi: dato precio panis
¶ Idem legitur. iiij. coll. collatione
iiij. sub alijs verbis: vt habetur:
quod senex quidam disputans cum
philosophis sub colore problema/
tis hoc expressit. Multis inquit
creditoribus me pater meus re/
liquit obnoxium. Sed ceteris sol/
uens: ab eorum molestia libera/
I tus: vni satisfacere quottidie sol/
uendo non possum. Et querenti/
bus solutionem: rndit. Multis
sui vitijs constrictus: quibus tanquam
molestissimis creditoribus omnem
substantiam abitiens satisfeci: at
que ab eis absolutus sum. Castri/
margie et o stimulis carere neqo
nec licet eam redigerim: in par/
uum modum: vim quottidiane im
pulsionis euado. Sed necesse est
perpetuis conventionibus perurgeri
atque inexplebile inferri vectigal. Cu
ius exactionis quottidiane cum
molesta consideratione merito
cum luctu debet homo ad refec/
tionem accedere. Sic Tobias cum
K luctu sumebat panem. ¶ Conse
quenter debet esse discretio et so/
bria frugalitas in processu: siue v su
et hoc multipliciter. ¶ Primo
vt sit gule et omnium eius specie/
rum abdicatiua exclusio. Job. xxx.
Clamorem exactoris non audit
Ubi mora. xxx. dicitur: quod per exa
ctorem signatur venter: vt dictum
est. Cuius clamor non est audien
dus: gulam restringendo. ¶ Cu

ius species sunt quinque. s. ¶ Uel L
tempus preueniendo: vt Jona/
thas. i. Regum. xiiij. ¶ Uel cibos
lautiores appetendo: vt populus
carnes desiderans in deserto. Nu
meri. xi. ¶ Uel cibos accuratius
preparando: vt filij Heli. i. Reg
ij. ¶ Uel mensuram excedendo.
vt Sodoma. Eze. xvi. Hec fuit
iniqtas Sodome. etc. ¶ Uel ni/
mis ardenter appetendo: vt Esau
gen. xxv. vnde versus. Pre prope
laute nimis ardenter et studiose.
Sic Jonathas popul⁹ sodoma
que seyrque sacerdos. A quibus om
nibus speciebus oportet frugaliter
precauere. Ecc. xxxi. Super men/
sam magnam sedisti. Sequitur
Utere quasi homo frugi his que M
tibi apponuntur. ¶ Item, prouida
discretio: vt sit alimentorum cor
pus inflammantium debita sub
tractio. Corpus enim est vt fornax
ardens maxime iuuenile. Alimen
ta sicut fomenta inflammantia.
Ideo cauendum: ne subministren
tur nimis inflammantia ratione quanti
tatis vel qualitatis. Hiero. ad Eu/
stochium epistola. xxxiij. Uinum
et adolescentia duplex incendium
voluptatis. Quid oleum flamme
adicimus: Idem epistola. lxxxviij.
Quicquid inflammare corpus
potest: quod fomentum voluptati N
suggerit fugiendum est amore
castitatis. Et epistola. xciiij. ad fu
riam de viduitate seruanda. Non
Ethne ignes: non vulcana tellus

non viscus ⁊ olympus tantis ar/
doribus estuant: vt iuueniles me
dulle vino plene: ⁊ dapibus in/
flammate. ¶ Et qꝛ vinum ⁊ car
nes inflammant: iō ab eis antiq
abstinebant. Hiero. ij. ꝯ Iouiñ.
Esus carniū ⁊ potus vini: vētris/
q3 saturitas: semiaria sunt libidi
nis fm illud Comici. Sine cere
re ⁊ baco friget Venus. Vñ nar
O rat ibi: Iouis prophetas non so/
lum a carnibus: sed a coctis cibis
abstinuisse: prout fert Euripides
Et de sacerdotibus egypti narrat
ꝙ semper abstinuerunt a carni/
bus ⁊ vino. Et ꝙ Athenieñ. tria
precepta in templo erāt deos ve
nerādos: honorandos patres: ⁊
carnibus non vtendum. ¶ Item
necessaria est discretio: vt sit con
cupiscentie insidiantis cauta de/
uitatio. Gregorius vbi. s. volu/
ptas sub necessitate se paliat: vt
eam vix quis etiam perfect9 dis/
cernat. Et. ix. mor. in fi. Discretio
P nis moderamie carnis cura ser
uanda est: vt seruiat: ⁊ minime
principetur: ne quasi domina ani
mum vincat: sed subacta: mētis
dominio quasi ācilla famuletur.
Et Augu. ix. confessionum: hoc
me docuisti deus: vt queādmo/
dū medicamenta: sic alimenta
sumpturus accedam. Sed dum
ad quietem sacietatis ex indigen
tie molestia transeo: in ipso transi
tu insidiatur mihi laqueus con/
Q cupiscentie. Sequit. Cum salus
sit causa edendi ⁊ bibendi: adiū/
git se tanꝙ pedisequa periculosa
iocunditas: que plerunq3 preire
conatur: vt ei9 scil3 cā fiat: qd salu
tis causa facere me dico vl volo.
Ro. xiij. Curam carnis ne feceri
tis in desiderijs. ¶ Item discre
tio debet esse: vt sit hostis inclusi
triumphalis deuictio. Gregori9
mor. xxx. Neq3 ad conflictu3 spi
ritualis agonis cō surgitur: si nō
prius in nosipsos hostis positus R
gule scilicet appetitus edomatur
Sequit. In cassum ꝯ exteriores
hostes in campū bellū geritur. si
intra ciuitatis menia insidiās ci
uis habetur. Vnde princeps co
quorum destruxit muros Hieru
sale3. iij. Reg. vl. i. anime ꝟtutes:
ꝑut dicit Hiero. super illud gal.
v. Qui xpi sunt carnem sua3 cru
cifixerūt. De quo hoste idē Hie
ro. epistola. lxxxiij. Hic hostis in
tus inclusus est. Quocūq3 pergi
mus nobiscum portam9. Sequi
tur. Moderatus cibus: ⁊ nūꝙ
vēter expletus triduanis ieiunijs
prefertur. Et multo meli9 ē. quot
tidie ꝙ raro satis sumere. ¶ Itē S
d3 esse prouida discretio in actu
refectiōis: vt sit carnis sub lege
spiritus redactio: ⁊ ne sit ex via3
dei vagatio. vt enim dicit Aug.
li. sermonū: sermone primo. Ca
ro iumentum est: quod ē freno ⁊
fame domandum: qꝛ de via que
ducit Hierusalē. excludere cona
tur Hieronim9 epistola. xcv. Ca

ro domāda est: vt sessorem spūm
sanctū moderato atq͡ cōposito
portet incessu. Cibaria enī ⁊ vir
T ga: ⁊ onus asino ⁊c. Ecc. xxxiij. ⁊
i. cor. ix. Castigo corpus meū. ⁊c.
Quod exponit Gre. mor. xxx. de
castigatione per abstinentiam. i.
cor. xi. In fame ⁊ siti. ⁊c. ¶ Itē
debet esse prouida discretio i vsu
alimētorū: ne fiat viriū aggraua
tio: ⁊ operum impeditio: s; sit ad
opandū pmptitudo. Hiero. epi
stola. lxxx. Cibus sit olusculū ⁊ si
V milia: raroq͡ pisciculi: ⁊ ne prece
pta gule longius trahā: sic semp
comedas: vt semp esurias: ⁊ sta
tim post cibū possis legere: psal
lere: ⁊ orare. Idē pmo. ꝯ Iouiā.
Adesse debet rō: vt tales ⁊ tātas
sumam⁹ escas. quib⁹ nec oneret
corpus nec pregrauetur libertas.
Luc. xi. Ne grauent corda vr̄a
crapula ⁊c. ¶ Item debet esse p
uida discretio in sumptiōe alimē
torū: ne p immoderantia pterita
oporteat fieri pnialis maceratio
X siue disciplinalis castigatio vnde
ꝯria ꝯrijs curent: ait Gre. super
euan. lib. i. omel. xij. ⁊ mor. xxiiij.
in principio: Et vt p abstinentiā
fiat reuersio in padisum: a quo di
scessimus per gulā appetendo li
gnum vetitū. Per aliā. n. viā re
uersi sunt in regionē suā. Mat.
ij. vbi Greg. super euange. lib. i.
omel. xi. A regiōe nostra supbiē
do inobediendo: visibilia sequen
Y do: cibū vetitū gustādo discessi
mus. Sed ad eā necesse est: vt
flendo obediēdo visibilia ꝯtem
nendo: carnis appetit⁹ refrenādo
redeam⁹. Hiero. epistola. lxxxiiij.
Sollicite puidendū est: vt quos
saturitas de paradiso expulit esu
ries reducat. Mat. v. Beati qui
nunc esuritis quia saturabimini.
¶ Magna ergo ars ⁊ solers in
dustria necessaria est ad vtendū
necessarijs in refectione corpali.
Ideo phil. iiij. Ego didici in qb⁹
sum sufficiens. Sequit. Vbiq͡
⁊ in omnib⁹ instructus sū. Scio
saturari. ⁊c. Vbi Grego. sup Eze.
li. i. omel. vij. Ars magna hec sci
re: de qua gloriatur apls. ¶ Re Z
citare vo exempla sanctorū patrū
de pdictis ⁊ austeritates vite eorū
nobis modernis maior est cōfu
sio q̄ laudatio. Nam in eis fuit
alimentorū vilitas ⁊ austeritas.
Quidam enī viuebant herbis
crudis. quidā modicis fructib⁹.
Quidā siccis panib⁹ ⁊ aqua: vt
patet in vitis eorū. Hiero. ad Eu
stochium epla. xxiiij. De cibis ⁊
potibus taceo. cum etiam languē
tes monachi aqua frigida vtant
⁊ coctū aliquid accepisse: luxuria
sit. Hec ibi. ¶ Item alimentorū
erat eis impreparabilitas siue ru A
ditas. eorū enim erat studium: q̄
alimenta saporē amitterēt. Sic̄
beatus Germanus qui cineres
intermiscebat cibis ne saperent.
⁊ beatus Franciscus idem facie
bat. Nec salsam aliam querebāt
q̄ famem ⁊ laborem. Vñ Ber.
ad fratres de monte. Panis fur

fureus: ⁊ similiter aqua: olera vł legumina simplicia neq̄ res delectabilis est: sed amore xpi ⁊ desiderio interne quietis ventri bñ morigerato gratanter ex his satisfacere posse: valde delectabile est. Sequitur. Facillimū est ⁊ delectabile: adiuncto amoris dei condimento: ꝑm naturā viuere ⁊ ponit exemplum de pauperibꝰ quibus est delectabile sic viuere.
B ¶ Item in eorū refectione erat tēporis tarditas: q2 vix aut raro comedebant ante solis occasū. Unde Hiero. ad Paulinū epl'a
Z xxxv. Sit vilis ⁊ vespertinꝰ cibus olera ⁊ legumina: interdūq3 pisciculos ꝓ summis ducas delitijs. Qui enim xp̄m desiderat: ⁊ illo pane vescit: nō querit magnopere ꝙ de cibis preciosis stercus ꝯficiat. Quicq̄d post gulam nō sentitur: idē sit tibi quod panis ⁊ legumina. Unde in vitis patrū li. ij. c. de continentia: ait solitarius. Nunq̄ vidit me sol manducan
C tem. ¶ Item erat refectionis eorum raritas. Quidam eni come debant semel in biduo vł triduo. vñ lib. q dicit paradisus legitur
A de Pachomio sub quo erāt trecenti monachi: ꝙ aliꝰ ieiunabat ieiunio biduano: alius triduano. Macharius vō in angulo vno stabat vsq3 in finem quadragesime non panem vel aquā gustās: non genua flectens: non in terra iacens: sed tantū folia cruda die dominica sumens. ⁊ cū ibat ad nature necessaria nec os opiens nec alicui loquēs: sed corde orās ⁊ aliquid manibus efficiēs ibat.
¶ Item erat in eis alimentorū insensibilitas. Cibi enim delicati eis non sapiebant: quia sensū suum ad eorum saporem non conuertebant. vnde sancti patres nesciebant comedere carnes. prout legitur in vitis patrum. c. de continentia. ¶ Item erat in eis refectionis obliuiositas. prout dicitur ibidem de abbate Sysoi: ꝙ cū discipulus diceret ei: surge pater manduca. rñdebat. Nonne adhuc manducauimus? Cui cū discipulus diceret: non: aiebat. Si non manducauimus: manducemus. ⁊ ibi de abbate visitāte aliū Quibus cum apposuisset discipulus panes. manserūt sic vsq3 ad diem alium hora sexta loquētes de spiritualibus. ⁊ tūc excitati comederunt. ¶ Itē erat in eis circa opera vtilia occupatio dū comedebant: ne intenderent cibo. Unde ibi d̄ abbate priore dicitur ꝙ ambulādo comedebat. ⁊ interrogatus quare: ait se sic comedere: vt id non vt opus aliq̄d ageret: ⁊ vt comedēdo delectationē anima non haberet. Idem legit de abbate Hor libro. ix. hystorie tripartite. Qui forte idem fuit: s3 binomius. ¶ Contraria vō sunt in modernis multis religiosis: q̄ rentibus in alimentis delitiositā

Margin letters (right column): D, E, F

tem:accuratam preparabilitatez
et sic de aliis.vnde Hieronymꝰ
G epistola quadam in persona tali-
um dicit. Natus in paupere do-
mo:in tugurio rusticano:qui vix
milio ⁊ cibario pane rugientē sa
tiare ventrez poteram: modo si
milam ⁊ mella fastidio. Noui ge
nera ⁊ nomina piscium:in quo lit
tore collecta sunt. Calleo sapori-
bus auium:discerno prouincias
⁊ ciborum raritas:ac nouissime
damna ipsa delectant. Et de tali
bus Bernardus epistola.ij.de di
sciplina monachorum ad abba-
tem Cluniacen̄. Inter prādia ꝙ̄
H tum fauces dapibus:tantum au
res pascuntur rumoribus:quibꝰ
totus intentus:modum nescias
in edendo. Et ibidez. Fercula fer
culis apponuntur:⁊ cum pro so-
lis carnibus:a quibus aliquotiēs
abstinetur:grandia piscium cor-
pora apponuntur. Et cum priori
bus saturatus fueris:si secundos
scilicet pisces attigeris:videtur ti
bi non gustasse pisces. Tanta qp
pe accuratione ⁊ arte coquorum
omnia apparātur:quatenus qua
tuor aut quinqz ferculis deuora-
tis.priora non impediunt nouissi
ma:nec saturitas minuit appetitū
Pallatuz quippe dum nouellis
seducitur condimentis .paulatiz
dissuescit ad cognita. Post ven
ter quidem tumescit oneratur:sz
varietas tollit fastidium. Et sub-
I dit. Quis dicere sufficit quot mo
dis:vt de ceteris taceaz:sola oua
vexantur.versantur:durantur:li
quantur:ꝙ̄toqz vertuntur:sub-
uertuntur:diuiduntur:⁊ nunc qui-
dem frixa nunc assa:nunc farsa:
nunc mixtim:nunc singillatiz ap
ponuntur. Ut qd hec omnia ni-
si vt solo fastidio ꝯsulatur. Et pꝰ.
Dum oculi coloribus:palatuz sa
poribus aliciuntur:infelix stoma
cus:cui nec colores lucēt:nec sa-
pores demulcent:duz omnia su
scipere cogitur: opꝑssus magis
obruitur ꝙ̄ reficitur:⁊ cum cre-
bris ructibus se repletuz indicet: K
nundum curiositas satiatur. Iaz
vo de aque potu quid dicaz?quā
do quidem nec vllo etiam pacto
ad vinum aqua admittitur? Om
nes nimiruz ex quo monachi fa
cti sumꝰ:infirmos stomacos ha
bemus:⁊ necessarium apostoli d
vtendo vino consiliū merito nō
negligimus:modico tamē quod
ipse permisit cur nescio ꝑtermis-
so. Et vtinam vel vno solo vino
ꝯtenti essemus. Pudet dicere sz
pudeat potiꝰ actitare: ⁊ si pudet
audire nō pudeat emēdari. vidas
in vno prandio ter vel quater se-
miplenum calicez reportari qua-
tinus diuersis vinis magis odo L
ratis ꝙ̄ potatis:non taz haustis
ꝙ̄ attractis sagaci approbatione
⁊ oculi cognitione:vnum tandez
e pluribus quod fortius sit eligāt
hec Bernar. Idem super Cant.
omel.xxxi.super illō. Qui volue

rit animam suam saluam facere
&c. Quid hic vos dicitis obser-
uatores ciborum: neglectores mo
rum? Hypocras & Socrates do
cēt: animas saluas facere in hoc
modo. Christus & discipuli eius
perdere. Quem vos e duobus se
M qui vultis magistrum? Manife
stum se facit qui disputat. hoc ocu
lis: hoc capiti: hoc stomaco no
cet. Et post. Legumina ventosa
sunt: caseus stomacum grauat:
lac capiti nocet: potum aque pe
ctus nō sustinet. &c. Quare hoc
K est? vt totis fluuijs: agris: hortis:
& cellarijs vix inuenire possis qđ
comedas. Puta queso: te mona
chum esse non medicum: nō de
comprehensione iudicandum:
sed de professione. &c. Et quod ti
mendum est: sunt aliqui qui fin
N gūt se debiliores: medicinas eua
cuatiuas querunt: vt liberius &
excusabilius delicatis vtant. De
quibus bene Bernardus dicta
epistola. Aiunt: incolumes con
uentum solere deserere. & se in do
mo infirmorum qui non sunt in
infirmi collocare. Carnium esu:
qui vix egrotis & debilibus ex re
gule discretione pro virium repa
L ratione conceditur: non quidem
corporis inflammantis ruinā re
ficere pro commodo: sed carnis
luxuriantis curam facere in desi
O derio. Et post. Delicata nimis ē
medicina: prius alligari q̄ vulne
rari: membrum non percussum
plangere: nundum suscepto ictu
manum apponere: fouere vnguē
to vbi non dolet: emplastrū ad-
hibere vbi lesura non est. ¶ Et
non solum in sanctis claruerunt
exempla predictorum sed etiā in
philosophis. Unde Policratus
lib. viij. c. viij. ait Socrates: mul
tos homines ideo velle viuere:
vt edant & bibant: se autem bibe
re & comedere vt viueret. Unde P
& ferūt: Galienū decime diei ab
stinentiam loco medicine indi-
xisse: vt dicit ibi. Et Seneca glo
riatur: q̄ post mensam suam
non esset necesse lauare manus.
epistola. lxxxv. Jō. Hieroni. ad
Helbiam. O miserabiles: quorum
palatum non nisi ad p̄ciosos ci-
bos excitatur. Et ep̄la. xciiij. In-
felices sunt: qui maiorem habēt
famē q̄ ventrem. ¶ Item non
solum in philosophis exemplum
abstinentie viguit. sed etiā in ma
gnatib⁹. Ait Poli. vbi. s. de Au
gusto Cesare: q̄ minimi erat ci- Q
bi & vulgaris panem secundariū
& pisciculos & ficus appetebat. Et
de Scipione emiliano: qui in iti-
nere accepto pane vesci solit⁹ erat
Jō tales diu viuebant & viribus
vigebant: sicut contrariū facien-
tes: q2 miserabiles naturam pau-
cis contentam epulis suffocant.
multos morbos & languores: &
tandem festinatam mortem incur
runt. Señ. ep̄la xci. Antiqui me
dici nesciebant dare cibū sepius

ꝛ vino fulciri venas cadētes. Ne
sciebant sanguinem minuere: ꝛ
diuturnam egrotationē balneis
R sudoribusqꝫ laxare. Non enī ne
cesse erat circunspicere multa au
xiliorum ꝛ remediorum gratia.
cū essent periculorū paucissima
Nunc v̄o q: longe processerunt
cause valitudinis: inumerabiles
esse morbos non miraberis. Co/
quos numera. Morbos mltos
multa fercula faciunt. Medici/
na quondam: paucarū scia fuit
herbarū: quibus sistit fluens sā/
S guis vulnera paulatim sanantur
Deinde in hanc peruenit tā mul
tiplicem varietatem. Nec mirū
tunc illam minus negotii habu/
buisse: firmis adhuc solidisqꝫ cor
poribus: ꝛ facili cibo nec per artē
voluptatēqꝫ corrupto. Qui post/
q̄ cepit: non ad tollendam lꝫ ir/
ritandā famē queri: inuente sunt
mille conditure: quibus auiditas
exiccaret. Inde palor: ꝛ neruorū
T vino madentium tremor: ꝛ mise
serabilior ex cruditatibus q̄ ex fa
me macies. Inde in totā cutē hu
mor admissus: distentusqꝫ vēter
dū male assuescit plus capere q̄
poscit: cogitur putrescere sumpta
non coquere. Deinde q̄ fedi pe/
stilentesqꝫ sunt ructus q̄tū fasti/
dium sui exalantibus ventrē: in/
uitis ingesta visceribꝰ per os red
dunt. Quid capitis vertiginē di
cā? qd oculoꝝ auriūqꝫ tormen/
ta: cerebri estuātis imutatiōes ꝛ
inumerabilia febriū gn̄a: aliarū
ipetu seuientiū: aliaꝝ tenui peste
repentium: aliarū cū multo hor
rore. membroꝝqꝫ cassatione ve/
nientium? Quid alios referā: inu V
merabiles morbos? Immunes
erant a malis istis antiqui q nū
dum se delitijs soluerāt: Sibi im
perabant: sibi ministrabant: cor
pora sua aut opere aut labore du
rabant. Excipiebat eos cibus: q
non nisi esurientibus placere pos
set Itaqꝫ nihil tunc opus erat ita
magna medicorum suppellectili
nec tot ferramentis ꝛ pixidibus
Poterant enim vicijs simplici/
bus obstare remedia simplicia.
hec ille. ¶ In sumendis v̄o ne/
cessarijs dꝫ religiosus seruare or
dinem ꝛ modum: vt non solum X
corpus intēdat reficere alimētis:
sed ꝛ animā spūalibus hortamē/
tis. Ber. ad fratres d̄ monte. Cū
manducas nequaq̄ totus man/
duces: sed corpore refectionē su
mente: mens omnino suam non
negligat: sed de memoria suaui/
tatis dei vel scripturarum aliquid
quo pascat meditando: aut me/
morando secum ruminet ꝛ dige
rat. Sequit. Seruandus est mo
dus: ne effundat animum suum
comedens super omnē escā: ob/
seruandum ne ante horam ob/
seruanda q̄litas. ꝛc. Ideo statu/
tum est a sanctis patribus: q̄ reli Y
giosis corpora reficientibus lega
tur sacra lectio: qua aie reficiant.

Unde de Origene dr: nūq̃ sum
psisse cibum sine lectione: prout
di. Hieronim⁹ epistola .lxxxvij.
¶ In exitu vo vel egressu a re-
fectione: debent laudes deo exo-
lui. & gratiarum actiones p col-
latis beneficijs. Unde & Salua-
tor postq̃ fecit pasca cum discipu
lis: hymno dicto exiuit in montē
oliuarum. Math. xxvi. Ad cu-
ius imitationem religiosi debent
adire ecclīam que est mons san-
ctus completa refectione: vt deū
Z laudent. Edent enim pauperes:
& saturabunt: & laudabunt dnm.
Ut enim ait Hiero. epistola .lxx-
xiiij. Nec cibi ante sumant: nisi
oratione premissa: neq; a mensa
receditur: nisi creatori gratie re-
ferantur.
¶ Capitulū .xij. Qualiter se de-
bet hēre religiosus p⁹ refectionē.
His expletis debet religio
sus post refectionem ca
uere a gestus leuitate: a
multiloquij varietate a ludi & spe
ctaculorum vanitate: ne sit illius
populi imitator. Exodi. xxxij. Se
dit populus manducare & bibe-
A re. &c. Alium enim gestū dz ha-
bere post cibum. s. maturiorē q̃
ante: vt tollatur omnis excessus
suspitio. prout dicit Hugo in sū-
ma sua. ¶ Item cauere debet a
torpida occiositate: eo q ea hora
est homo pronus ad ocium & de
B sidiam. Ad quam excutiendam
debet vacare verbo edificatorio
vel vtili studio. Hieronim⁹ epl'a
lxxxviij. Statue tibi q̄t horis sa-
cram scripturam legas: nō ad la
borē. sed ad delectationē. Sen.
epistola .xciij. Quo minus legas
non te terreo: dū quicqd legeris
ad mores statim referas. Illos
compesce: marcentia in te excita
solerta constringe: contumacias
doma: cupiditates vexa. Uel va-
ces deuote orationi: et fructuose
operationi: vel fraterne vel edifi
catorie collatiōi: exemplo sancto
rum qui talibus vacabāt post re-
fectionem: vt patet in vitis patrū C
per totum, & nunq̃ sit seruus dei
ociosus. ait Ber. vbi. s.
¶ Caplm decimūtertiū. De lau
de vespertina.
His autem completis: sol
uende sunt laudes vesp
tine: vt offeratur deo sa
crificium vespertinum: in figura
q xps in mundi vespera homo
factus: mundum redemit. Uñ &
congrue institutum est: q ea ho
ra, quandoq; psalmi decantētur
ad laudem dei in figura quando
q; vulnerum. que xps pro mun D
do pertulit. Ideo tunc laudādus
in psalmis & hymnis & canticis
spūalibus. Eph. v. & Col. iij. Et
tūc & omni hora qñ deus lauda
tur cor est ab exterioribus colligē
dum: moderandum: & preparan
dum. exemplo eorū qui cantant
instrumentis musicis. Qui pri⁹
instrumenta & cordas proportio

nabiliter temperant cum plectro exteriori: vt cordis temperatis ꝛ proportionatis: cócorditer ꝛ dulciter ante magnates pulsent. Sic debet religiosus añq̃ cantet apđ deum: in corde suo conceptus ꝛ
E affectus moderari: ꝛ plectro discretionis proportionari: vt dulciter ꝛ ꝯcorditer cātēt corā deo. vñ in figura sanctorum Apoc. v. singuli habebant cytharas ꝛ phialas aureas plenas odoramentoꝝ que sunt orationes sanctorū. Et per cytharas in quibus corde in ligno tendunt: corpora mortificata: ꝛ per fialas que sunt vasa pura: decora: lucida: preciosa sctōꝝ corda laudibus plena intelligant Ecc. xiiij. Ante orationem prepara animam tuam. ¶ Item hora vespertina q̄r principalior est pꝰ
F matutinalem cauenda sunt multa. s. cordis distractio ꝛ euagatio de quibus supra in laude matutinali ¶ Et hoc propter dine maiestatis presentiam. Unde Ber. i meditationibus. Cum ad orādū vel psallendum: eccliam intraueris. fluctuantium cogitationum tumultum extra relinque: curam ꝗ exteriorem oium penitus obliuiscere: vt soli deo vaces. Sequitur. Intende illi qui intendit tibi Audi loquentem tibi: vt ipse ex-
G audiat te loquentem sibi. ¶ Itē propter angelorum presentiam. Unde sequit ibi. Quoniaꝫ preuenerunt principes coniuncti psallentibus prout exponit ibi de angelis ꝛ sicut anima est preparanda ante orationem canonicā: ꝛ in oratione seruanda quieta: sic ꝛ pꝰ ad defectus proprios dirigenda: ꝛ ad deum erigenda: postulando veniam de multimoda negligentia: ꝛ innumerosa deficentia que fiunt in laude diuina: ꝭꝫ documētum Saluatoris. Luc. xvij. Cuꝫ auteꝫ oia benefeceritis: dicite serui inutiles sumus. Melior enim
H fons orationis: ꝗ principium. Eccle. vij. ¶ Ecōtra est de multis qui vix stare possunt in ecclia vsqꝫ ad finem horarum. Quibꝰ timendum est: ne ab hoste inde trahantur. Sicut de monacho beati Benedicti. ij. Dial. c. v. vbi dicitur: ꝙ erat vagus nec in oratiōe poterat stare. Quod audiēs beatus Benedictꝰ: accessit ad locum ꝛ vidit: ꝙ puerulus niger eū trahebat extra: nec pmittebat stare in oratione. ¶ Consimiliter timendum est de multis: Ut enim legitur. iiij. col. collatione. iiij. triplex est causa quare nō habetur deuotio in oratione. vel ex negli-
I gentia: q̄r spine ꝛ tribulli sunt in corde vel ex hostis impugnatione. Uel ad probationem ex diuina dispensatione: vt perseuerantia ꝛ cordis desiderium cōprobetur.

¶ Capl'ꝫ decimūquartū. de moderantia cene.

His completis si tempo-
ris congruitas ꝛ corporis

necessitas exigit: vt sequatur se cūda refectio siue cena: que quidem est refectio post prandium ait Greg. super euā. li. i. omel. iiij.
K Cena est conuiuium in fine diei ꝛ li. ij. omel. xvi. Post prandiuꝫ restat cena. Cum maiori ergo timore ꝛ dolore ad cenam est accedendum ꝙ ad prandiū. Sancti enim patres ieiunabat biduanis ꝛ triduanis. ieiunijs: vel salteꝫ in fine diei semel cibum sumebant:
H vt habitum est supra. Et ꝛ vt dicit Hiero. epistola. lxxxiiij. antiq monachi. s. cenobite cenas i prādia mutabant: ne ventrem cibo duplicato onerarent. ꝛ in epistola Platonis legit: ꝙ nō placet bis in die saturatum fieri Vt ait Tul. v. tus. q. Et ideo nos moderni q cenas delicatas prolixis prandijs superaddimus: timere debemus
I ꝛ etiam prouidere: vt sit cene breuitas: alimenti modicitas: in sumendo sobria frugalitas: ne fiat ventris oneratio: corporis aggrauatio: virium ad exercenda debita officia impeditio: ꝛ ne sequatur tempe oratiōis indigestio. ꝛ som
I niorūꝫ illusio. Oratius. Cena breuis iuuat: prope riuum somnꝰ in herba. Hier. contra Iouinianuꝰ Comedendū est: ꝛ dormiēdum: ꝛ digerēdū: ꝛ post inflatis venis incentiua libidinis sustinenda qꝛ luxuriosa res vinum. ꝛc. prouer.
M xx. Sequit. Nec tales sumamus cibos: quos aut difficulter digerere aut comestos magno labore paratos ꝛ perditos doleamus Olerum: pomorum: ꝛ leguminum ꝛ facilior est apparatꝰ: ꝛ arte impendium ꝛ medicorum nō indiget. ꝛ li. x. coll. collatione. iij. Generalis continentie modus ē Vt ꝑm capacitatem virium corporis ꝛ etatis tantum cibi sibi quilibet cōcedat: ꝙtum sustentatio corpis non ꝙtum desiderium saturitatꝭ exposcit. Sequit. Recēs
N esce perceptio tam in vespertinis ꝙ nocturnis orationibus tenueꝫ leuemqꝫ sensum inuenire non sinit. Ideo sanctis comode. ꝛ vtiliter hora nona refectionis tempꝰ indultum est in quo reficiēs monachus non solum in nocturnis vigilijs leuis ꝛ vacuus verū etiā in ipsis vespertinis laudibus digesto iam cibo aptissimus inuenitur. Vt enim di. Ber. ad abbatem Cluniacen. Si ad vigilias indigestum cogis: non cantuꝫ extorques sed planctum. ¶ Econtra multi faciunt: q cum nō habeant refectionis necessitatē nec
O appetitum: nec in cibo saporē: nihilhominus: sumunt cibos: ꝛ cenant in corporis nocumentuꝫ: ꝛ officiorum debitoruꝫ impedimētum potiusꝙ emolumentum. Et quod turpius est salsamentis: vꝉ potius gule irritamentis appetitum prouocant: ꝛ famem ꝙ non habent mendicant. De tali. Seneca epl'a. xxij. Querit non vt vē

trem impleat:sed farsiat. quomo
do post saturitatē quoq; esuriat
quomodo sitiz: in prima potatio
ne sedatam reuocet. Unde Tul.
P v.tus.q. de Dionysio tyranno dic̄
ꝙ cum cenasset: negauit se dele/
ctatum esse in cibo. Respōdit co
quus. Minime mirum:qꝛ con/
dimenta ꝺ̄ficiunt. Qui cum que
reret que essent illa.rn̄dit. Laboꝛ
sudoꝛ:cursus:fames: sitis: Tali/
bus enim lacedemonioꝛū epule
condiuntur. Voluptuosi eni que
rentes voluptatem.auferunt eaz
sibi:qꝛ satiati non inueniunt sapo
rem in cibo: sicut esurientes. pꝛo
ut exemplificat ibi ꝺ̄ Dario. Qui
fugiēs vulnerat⁹ cū bibisset aquā
turbidam: cadaueribus inquina
tam:ait se nunq̄ iocundius bibis
Q se ꝛ hoc qꝛ nunq̄ sitiens biberat
vsq; mō. ¶ Similiter ꝺ̄ Ptho
lomeo. cui cum pergenti egyptuz
datus esset panis cibarius nihil
fuit visum sibi iocundius eo: qa
esuriebat. ¶ Ab his ergo deoꝛdi
nationibus cene cauere debet re
ligiosus cui⁹ est: nocte in dei lau
dibus vigilare. ¶ Post cenam
ꝺ̄o cauendum est ab omnib⁹ que
post prandium cauenda sunt:ꝛ il
lis vacandum quibus ꝛ tunc: de
quibus dictum est: ꝛ multo am/
plius: vt sicut corpoꝛalis refectio
est duplicata:sic ꝛ aie sit gemina
ta. Cui⁹ refectio est in deuota oꝛa
R tione vel sacra lectiōe:ne talia nō
cauenti dicatur illud Job pa
uit sterilem que non parit.s. car/
nem:ꝛ vidue non benefecit.i.ani
me eam reficiendo sua refectiōe

¶ Capitulum decimūquintum
de diuina laude in cōpletoꝛio.

Post ista accedere dꝫ reli
giosus ad ecclesiā ꝑ sol
uēdis debitis laudib⁹ ꝺ̄o
in completoꝛio:qua hoꝛa sūt me
rito laudes deo soluende in me/
moꝛiam agonie saluatoꝛis: ꝛ oꝛa
S tionis in ipsa agonia: quando.s.
sudoꝛ eius sicut gutte sanguinis
descendit. Luce.xxij. Et in me/
moriam regetionis in sepulchꝛo
Unde merito dicit completoꝛi/
um quia tunc complete sunt se/
ptem laudes canonice i septima
hoꝛa: vł creatoꝛi qui omnia con
didit septem diebus: ꝛ eidem re
demptoꝛi qui oēs refoꝛmauit se/
ptem sacramentis: ꝛ gratificauit
spiritu septifoꝛmi: ꝛ ipsi beatifica
toꝛi: q beatificabit post hanc vi/
tam que currit septem diebus: ꝛ
dotabit beatificatos septem doti
bus.s.quattuoꝛ coꝛpoꝛis ꝛ tribus
anime: laudes septenarie plena/
rie exoluantur. Nam per septē
vniuersitas designat:ait Greg.
super euan. Omel.xij. Et ēt gra/
tia septifoꝛmis.moꝛ.i. ¶ Et i lau
dando hac hoꝛa potius q̄ aliis
debet homo auertere se ab om/
nibus exterioꝛibus:seq; ad lau/
dandū deum ꝯuerteꝛ. Un̄ icipit
Cōuerte nos de⁹ salutaris no/

ſter ⁊c. Ad innuendum ꝙ quia
fuit homo diſtractus per opera
vite actiue i die: Luce. xij. Mar
tha martha ſollicita es ⁊c. tūc dꝫ
inuocare dei auxilium ⁊ adiuto-
riuꝫ ad ſe auertendum ab illis: ⁊
conuertendum ad deum. Et q̄a
non eſt ſpecioſa laus in oꝛe pec-
V catoꝛis. Eccle. xv. Antecedit cō
feſſio generalis ad coꝛ abluēduꝫ
a cūctis pulueribus in operibus
diei ꝯctis. Et cantādo diuinas
laudes: tunc cauēda ſunt que di
cta ſunt in matutinis. ¶ His ve
ro decantatis laudibus vacāduꝫ
eſt diuinis oꝛationibus: ⁊ celeſti
bus meditationibus: ait Hugo
in ſumma ſua. Nox eſt tempus
ſilentij ⁊ quietis: dies tempus la
boꝛis ⁊ operis. In noctibus de-
bent homines eſſe ſecum: ⁊ aut
feſſa coꝛpoꝛa ſomno reficere: aut
oꝛationibus ⁊ ſanctis meditatio-
nibꝰ ſe in ſilentio exercere. ¶ In
pꝛimis ergo redire ad coꝛ ſuum
religioſus debet tenendo ſibi ca
X pitulum mētale. In quo capitu-
lo ratio iuſta debet ſtare loco pꝛe
ſidentis: conſcientia recta loco ac
cuſantis: cogitationes ⁊ affectio
nes oꝛdinate ⁊ regulate loco te-
ſtium: zelus feruens ⁊ conſtans
timoꝛ loco executoꝛis exequētis
mandatum iuſte rationis decer-
nentis reuꝫ puniri. de quo Aug.
de pnia. Conſtituto in coꝛde iu-
ditio: adſit accuſatrix cogitatio: te
ſtis conſcientia: carnifex timoꝛ.

Inde q̄dam ſanguis aīe confitē
tis: per lachrymas eſtuat. ⁊ Ber.
in meditationibus. Integritatis
tue curioſus exploꝛatoꝛ: ꝯdigna
diſcuſſione vitam tuam examīa
Attende diligenter q̄ꝫtum pꝛofi
cis: q̄ꝫtum deficis: qualis ſis in
moꝛibus: qualis in affectibus: q̄ꝫ
ſimilis deo: ⁊ q̄ꝫ diſſimilis: q̄ꝫ ꝓ-
pe: q̄ꝫ longe: nō locoꝛum inter-
uallis: ſed moꝝ affectibus. Stu
de cognoſcere te. Sequit᷑. Red
de te tibi ⁊ ſi non ſemper ſaltem
interdum. Rege tuos affectus: Y
coꝛrige exceſſus: dirige actus. Ni
hil in te remaneat indiſciplinatū
Pone omnes tranſgreſſiones
tuas añ oculos: ⁊ ſic teipſum plā
ge. Idem ad fratres de monte.
Diſce vitam tuam oꝛdinare: mo
res componere: te iudicare: accu
ſare: condemnare: nec impūitū
dimitte. Sedeat iudicās iuſticia
ſtet rea: ⁊ ſe accuſans cōſcientia.
Nemo te plus te diligit: nemo fi
delius iudicabit. Mane ꝑterite
noctis fac a teipſo examinationē
⁊ venture diei tu tibi indicito ca
nonem. Veſpere diei pꝛeterite ra
tionem exige: ⁊ ſupuenientis no Z
ctis fac inditionem: ⁊ ſic diſtricto
nunq̄ꝫ laſciuie tibi vacabit. Qui
ſic facit ſeipſum diiudicat: ⁊ dei
iudiciuꝫ euadet. i. coꝛ. xj. Si nos
metipſos diiudicaremus ⁊c. Iob
xxxiiij. Non ē in hoīs poteſtate
vt veniat in iudicium. Ibi moꝛ.
xxv. Eſt iudicium interius i quo

sancti quicquid contra se impu-gnat eneruant. Ibi ante oculos suos omne qd defleant coacer-uant: Ibi tot patiuntur supplicia quot pati timēt. Nec deest i hoc iudicio minister qui punit reos.
A Nam cōscientia accusat: ratio iu dicat: timor ligat: dolor excruciat Sed qa multi hoc negligunt cō queritur dominus. Isay. lviij. Non est iudiciuz in gressibus eo rum. Job vbi supra. Nunquid q non amat iudicium sanari pōt. In hoc iuditio manifestatur di uine bonitatis miseratio in colla tiōe bonorum donorum: & bene ficiorum: & hois peccatoris abu sio de eisdem: & ex hoc eiusdem humiliatio: & iudicij futuri formi datio & euasio. Jō in hoc iudicio diuina honoratio. Honor enim regis iudicium diligit. Uere iudi ciuz determinat causas: prouer. xxvj. Et quia ibi relucet dei boni tas: bona homini cōferrendo: & hominis prauitas: eis abutendo ideo prouer. xxij. Cogitationes iu storum iudicia. Sene. iij. de ira in fine. Quottidie ad rōnem re
B dolendam vocandus est anim9 hoc faciebat Sextius: vt cōsuma to die cum ad nocturnam quietē se recepisset. aium interrogaret. Quod hodie malum tuum sana sti? Cui vitio obstitisti? Qua ex parte melior es? Desinet ira & mo deratio: erit. s. aius: q sciet quot-tidie ad iudicem esse veniendū Sequit. Atqz hac potestate quot tidie. Apud me cām iudico: to-tum diem mecum scrutor: facta dictaque mea rememoror: nihil mihi abscondo: nihil transeo. C
Quare quicq̄ʒ ex erroribus meis timeam cuʒ possim dicere: vide ne amplius hoc facias &c. Ex di ctis igit debent confundi religio si qui se nō iudicāt: nec facta sua scrutantur: cum gentiles audiūt hoc fecisse.

¶ Capitulum decimūseptimuʒ Qualiter accedendum est ad lo cum getis & somni.

Redcō capitulo mētali completo in corde: & aia eleuata per spem ad patrem mi sericordiarum & deum totius cō solationis & inflammata diuina dilectione: q̄si compulsa graua-mine corporis aiam aggrauātis accedendum est ad locum quie tis cum dolore & amaritudie: qa oportet dei laudes interrūpere: exemplo sanctorum. Unde in vi D
tis patrum. c. de cōtinentia dr̄ d abbate Daniele: q tota nocte vi gilabat. Et volens circa mane p pter naturā dormir dicebat som no veni serue male: & subripiens pauxillum somni sedendo: statiʒ surgebat. Intrans aūt ad dormi endum debet se fidelis munire signaculo crucis inuocando do-minum Jesum: & ponendo il-lum vt signaculū super cor suū & brachia ad demones effugan-

E do s eorũq; illusiones ⁊ insidias euadendas. Hiero. ep̃la. lxxxviij Crebro crucis signaculo munias frontem tuam: ne exterminator egypti locum in te inueniat: sʒ primogenita que apud egyptios pereunt in mente tua saluentur. Unde i vita beati Raymũdi cã turieñ. legit: ꝙ dum separaret se a socijs: sacris insistens meditationibus apparuit sibi puer cãdidus ⁊ rubicũdus dicens. Salue
F dilecte mi. Quo mirante subiunxit. An me nõ agnoscis: ⁊ cuʒ diceret se eum nõ nosse: ait. Quomodo hoc cum in scholis ad latus tuum sedeam: ⁊ tibi iseparabiliter sim cõiunctus. Respice i frontem meam. Qui aspiciens: vidit aureis litteris scriptũ Jesus nazarenus. Dixitq; illi: hoc ẽ nomen meum: qd̃ tibi sit memoriale in desiderio aie: qd̃ diligenter ⁊ articulariter nocte qualibet imprime fronti tue. Et per hoc cõtra mortem subitaneam muniẽris. Quicũq; eni sic fecerit mortem subitaneaʒ nõ videbit. Quibus dictis disparuit. ¶ Consimiliter intrans ad dormiendum dʒ esse celicis ⁊ diuinis cogitationi
G bus illustratus. Ber. ad fratres de monte. Iturus i somnum aliquid tecum defer in memoria et cogitatione: i quo placide obdormias: qd̃ ẽt somniare iuuet. Sic tibi nox dies illumiabitur: et nox illuminatio tua i delitijs tuis: placide obdormies: i pace quiesces facile euigilabis: et surgẽs facilis
H eris et habilis ad redeundum in diem: vnde nõ totius discessisti. Unde de origene: ait Hiero. epi. cvij. Nunq̃ ei venisse somnum nisi vnus e fratribus: sacris litteris personaret. Sicq; dormienti erit somnus delectabilis. Sõnia enim qñq; fiunt ẜm qualitateʒ eorum que vigilans cogitauerat Job. vij. c. Terrebis me p somnia. Ibi mor. viij. Cum somnia contingant aut ventris repletione: aut inanitione: aut illusione: aut cogitatione: aut reuelatione: cogitationes sanctiores: celestio
I res: ⁊ tuosiores sequunt̃ somnia blandiora: ⁊ delectabiliora. Job xxxiij. Per somnium in visione nocturna. Seqtur. Aperit aures virorum: ⁊ exaudiens eos istruit disciplina. Unde phus. i. ethi. in fi. Reprobat opinionem dicẽtiũ malos non differre a bonis nisi ẜm dimidium vite. s. tp̃e vigilie ⁊ nõ tp̃e somni q est quies. Cõtra quos ait: ꝙ meliora sunt fantasmata iustoꝝ q̃ quorumlibʒ: q̃a meliora fuerãt cogitata ab eis in
K vigilia. Ideo boni in somnis differũt a malis. Cui ꝯcordat Auic. lib. de anima parte q̃rta. di. Do minum quoddam est verbum somnium: qd̃ fit cum hõ cõsueuit dicere verbum ⁊ vincere falsam ymaginationem. ¶ Uir aũt religiosus somnum capiens: ho

neſte debet eſſe compoſitus: ca-
uens ne ſomnus ſit minis ꝓfun
L dus ⁊ abſortiuus: non tumultuo
ſus nō ꝑlixus. Ber. ad fratres d̄
monte. Caue ſerue dei q̄ꝫtum po
tes: ne totus qn̄qꝫ dormias: ne
ſit ſomnus tuus nō q̄es laſſi ſed
ſepultura corporis ſuffocati: non
reparatio ſed ſp̄ūs extinctio. Su
ſuſpecta res eſt ſomnus: magna
in parte ebrietati ſimilis. Sequit
Quantū ad debitum cōtinui ꝑ-
fectus: nihil tp̄is tam perit de vi
ta noſtra q̄ꝫ qđ ſomno deputat.
Et poſt carnalis ẜo ⁊ brut⁹ ſom
nus. ſ. et ſicut dicit letheus dict⁹
a lethe fluuio īfernali: qui ẜm fa
bulas obliuio īterpretatur abho
M minandus eſt ſeruo dei. Et in vi
ta beati Ber. legitur: ꝙ ſi queʒ re
ligioſum in dormiendo durius
ſtertentem: vel minus compoſi-
te iacentem videret vix patienter
ferre poterat. ¶ Ad habendum
ẜo ſomnum tenuem iuuat vict⁹
⁊ potus ſobrietas. Ut enim dicit
ibi: tenueʒ victū ſomnus tenuis
N comitatur. Et dicta ep̄la. Sobri
um cibum: ſobriumqꝫ ſenſū ſeq̄t
ſobri⁹ ſomnus. Ecc. xxxi. Som-
nus ſuauis in hoīe ꝑco. ¶ Iteʒ
iuuat ad hoc bona precedēs ope
ratio Ecc. v. Dulcis ē ſomn⁹ ope-
ranti. ¶ Item ad hoc iuuat ſtu-
dioſa meditatio de diuina lege ⁊
celica virtute. prouer. iij. Cuſtodi
legem atqꝫ conſilium. Sequitur
Si dormieris non timebis: qe-
ſces: ⁊ ſuauis erit ſomn⁹ tu⁹. Iob
xi. Secur⁹ dormiens requieſces:
⁊ non erit qui te exterreat. ¶ Cū O
qꝫ ſic dormiēs euigilauerit debet
cor leuare ad deum orādo ⁊ me-
ditādo: ⁊ aliqn̄ ſurgere. Hiero.
epiſtola. lxxxiiij. Noctibus bis
terqꝫ ſurgendum eſt reuoluēda-
qꝫ ſunt de ſcripturis que memo
riter retinentur. Sic aūt dormiē
ti ſomnus etiam ipſe meritorius
eſt: ait ibi Hiero. Somnus ipſe P
ſanctꝭ ē ōro nec vacat ſanctis ſō
nus a merito. Grego. mor. viij.
Hoſtis īſidiās quos vigilantes
minime ſupat dormiētes maxie
impugnat. Quod agere ſuperna
diſpenſatio benigne ꝑmittit: ne ī
electorum cordibus a paſſionis
premio ēt ſomnus vacet. Sicqꝫ
ſomnus ſanctis eſt oratio ⁊ meri
torius: quia vigilant ad bene agē
gum q̄ꝫdiu pn̄t: ⁊ q̄ſi coacti acce
dunt ad ſomnum: ⁊ accedentes
ſic ſe muniunt ⁊ ordinant vt di-
ctum eſt. Somnum enim capi Q
unt: vt expediti ⁊ agiles poſtea
deo ſaruiāt. Iob. vij. Si dormie-
ro. ſ. ad corpus recreandum: di-
caʒ qn̄ ſurgaʒ ad deo expeditius
ſeruiendum. ¶ Hoc vero exple
to: ſurgendum eſt ad ſoluenduʒ
laudes matutinales de q̄bus di-
ctum eſt: vt redeat religioſus ad
ſoluendas laudes a quibus ince
perat: ⁊ dicat circuiui ⁊ imolaui R
in tabernaculo eius hoſtiaʒ vo-
ciferationis ⁊c. In circuitu enim

ad eundem punctum linea ter/minatur a quo incipitur: vt patet in linea circulari. Sic debet vir celicus deum laudare incipiens a dei laudibus: et finiens: vt cum psumauerit: tunc incipiat'. Ecc. xviij. Et ps. Psallam deo meo q̄diu fuero: donec. s. hostes omnes triumphaliter vincat: et cacumen contemplationis ascendēs: premium bene psallentium accipiat. Abach. iij. et sup excelsa mea deducet me victor in psalmis canentem.

Incipit pars secunda que dr̄ locariū.

Olo: viros orare i oī loco: leuantes puras man⁹. etc. i. thimo. ij. Quemadmoduz religiosus debet esse occupatus vtiliter in omni hora: et sollicite cauere a temporis amissione: vt dictum est: sic in omni loco debet esse honestus: exercendo virtuosa opera ad que loc⁹ est assignatus: et precauere ab omni abusione in locis deputatis ad opera sibi congruentia. Et qz in paucioribus via magis: studeat religiosus: hōeste se habere in septē locis. Quod erit facile: si fuerit bene occupatus omni hora temporis. Ideo breuiter transeo hic de istis locis. qz patent ex p̄dictis. Et hec pars huius collatiuncule potest dici locarium. In qua auctoritates sanctorum colliguntur quibus religiosus instruitur qualis esse debet in quolibet loco.

Capitulum primum. Qualis esse debet religiosus in ecclesia.

N primis ergo studeat vt sit in oratorio deuotus: et intētus operib⁹: ad que oratorium institutum ē Augu. in regula. In oratorio nemo aliud agat: nisi ad quod factum est: et vnde nomen accepit. est. n. domus orationis. Mat. xxij. vñ Hugo de. xij. abusionibus. vndecima abusio est: dissolutio i choro. Nam vt dicitur ibi: in choro sunt quidam corpore: in foro mēte. Sequitur duodecima abusio est irreuerentia circa altare. Nihil ergo dz ibi fieri nisi oraī: et ad orationem pertinens. Aug. ij. de ci. c. viij. Quia populi ad eccliaz pfluūt: casta celebritate: honesta qz vtriusqz sexus discretione vt audiāt q̄z bene hic viuere debēt. Sequitur. Nihil eis turpe: aut flagitiosum spectandum: imitandumqz proponatur: vbi dei viui aut precepta insinuātur: aut miracula narrātur: aut dicta laudantur: aut beneficia postulātur. Idem. v. confessionuz de matre sua. Ad ecclesias ibat mane et vespere: non ad vanas fabulas et loquacitates: sz vt audiret te in sermonibus tuis: et tu audires eam in orationibus suis. Sed ecōtra multi faciunt: qui ibi vaniloquia multiplicant: cōuiuia istam

rant: cōmessationibus vacāt. &c. Sanctus autem Ambro. non sinebat: in ecclesijs cōmessationes fieri: ne esset cā ingurgitandi: ait idē. vi. confes. Et qđ multū dolen
X duz est: tempore psalmorum et orationum: multi inuicem colloquētes interrumpunt: et impertinentia interserunt: vel loquunt in corde cum fantasmatis ymaginibus et cogitationibus: facientes domum dei speluncam latronum. Math. xxi. hmōi enim locutiones interiores et exteriores furantur de laude dei. vnde in tractatu de specło hystoriali legit: qp diaconus vertens se ad ecclīaz vbi due mulieres multiplicabant va
Y niloquia vidit diabolū super eas in spetie symie omnia scribentez et cedulam dentibus dilatantem eo qp ille in tantum verba multiplicabant: qp cedula non caperet. ¶ Sed nō sic sancti patres. vñ Cassianus coll. ij. dicit: qp ad sollemnitates conueniebant: et tantū silentiū prebebatur: vt in vna innumerosa multitudine fratruz conuenientium: preter eū qui cantabat in medio: nullus adesse videbatur. At precipue cū consumat oratio: in q̄ nec sputū emittitur
Z nec excreatio obstrepit: nec tussis intersonat: nec oscitatio trahitur: Nulli gemitus: nulla suspiria astātes impediunt. Nulla vox preter sacerdotis auditur: nisi forte per excessum subrepserit. Qui ergo alia opera non facit in ecclīa: nisi ad que instituta est: et ea exercet intente et deuote absqz abusione honeste et ordinate se gerit in ecclesia.

¶ Capitulum secundum. Qualis dz esse religiosus in capitulo.

Consequenter religiosus
c in capitulo: vel in loco discipline debet esse obedi A
ens humilis mansuetus: et subiectus. Si vō prelatus: debet eē discretus: puidus: verax: iustus: et pius. De q̄ domo discipline Ecc. vltimo. Congregate vos in domo discipline. &c. Sine hac eniz nulla religio stare potest: ait Augu. lib. sermonum: sermone. lvij. Non enim supbia nisi vbi negligitur disciplina. Nam disciplina est magistra religiōis et vere pietatis: que nec iō icrepat vt ledat nec ideo castigat vt noceat. Deniqz mores hominum irata corrigit: inflammata custodit. ¶ In domo ergo discipline studeat religiosus: vt sit in eo deffectuum et B
culparum luculenta recognitio: humilis confessio: penitentie libens susceptio: et impletio: et eorum deinceps cauta deuitatio: recogitans illud Hebre. xij. In disciplina perseuerate. puer. iij. disciplinaz domini ne abiitias. ps. Disciplina tua correxit me in finem. Bonitatem et disciplinam et scientiā doce et me. Aug. li. smonū: smone. lviij. Bonitas maliciaz vincit: di

ſciplina voluptatem ꝛ vitia caſti
gat: ſcientia illuminat cecitatem.
¶ Exemplũ in collationibus pa
trum de Phaſnutio: de quo dr̃
ꝙ cũ ꝯ eum quidam inuidia du
ctus in cella eius codicem abſcõ
diſſet: ac deinde ante abbatẽ Iſi
dorum querelã expoſuiſſet: dicẽs
codicem ſibi ablatũ mirantibus
illis: qꝛ tale quid inter ipſos nũꝙ̃
contigerat: ille vrgebat: vt mitte
rentur ſeniores qui ſcrutarentur
omnium cellas ꝓ libro ingrẽdo.
Sicq̃ factum eſt: ꝛ liber in cella
C Phaſnutij: inuentus reportat⁹
eſt. Ille vͦo lꝫ eſſet conſcientie ſe
curus: ſatiſfactioni ſe tradidit: ꝓ
ſpiciens ne ſi furti maculam ver
bis conaretur abluere: etiã men
datij notaretur. Nemine igit᷑ ſu
ſpicãte aliud ꝙ̃ inuentũ eſt: pro
fuſis in oratione lachrymis: tri
plicatis ieiunijs: ꝛ humilitate ꝓ
ſtratus duabus ebdomadibus
ſe afflixit: ꝛ in eccleſie limine ſe ꝓ
ſternebat ad veniã ante fratres.
Deo aũt non patiente: euꝫ ampli
us infamari: is ꝙ̃ impoſuerat ſi
bi crimẽ arreptus a demone ore
ſuo rei ſeriem retulit: nec ad ora
tionem abbatis vel fratrum libe
rari potuit xp̃o ſeruante hãc gra
tiam Phaſnutio: vt eius orõni
bus purgaretur cui inſidiatus ẽ.
Et ſic deus remunerauit in pre
ſenti eius humilitatem ꝛ patien
tiam. ¶ Vere enim talis debet
eſſe ſubditus in capitulo, vt eniꝫ
dicit Hugo de.xij.abuſionibus: D
decima abuſio eſt lis in capitulo
vbi dicit: ꝙ capitulum eſt offici
na ſpũs ſancti: in qua dei filij cõ
gregantur: vt deo reconcilientur
Noli ergo frater eſſe quaſi Sa
than qui aduerſari⁹ dr̃. ¶ Pre
latus vͦo in capitulo debet eſſe iu
ſtus ꝛ pius. Iob.xxx. Cũ ſederẽ
quaſi rex ꝛc. Ibi mor.xx. Miſcẽ
da eſt lenitas cuꝫ ſeueritate: ꝛ fa
ciendum eſt quoddã tempamen
tum: vt nec multa aſperitate ex
ulcerentur ſubditi: nec nimia be
nignitate ſoluant᷑. ps. Virga tua
ꝛ baculus tuus. ꝛc. Virga.n.per
cutit: baculus ſuſtentat. vt infun E
dant vinum ꝛ oleũ. vinum quo
vlcera mordeant᷑: ꝛ oleũ quo fo
ueantur. Luce.x. In archa eniꝫ
erat virga cum manna. Hebre.
x. quia boni rectoris in pectore
debet eſſe virga diſcretiõis: ꝛ mã
na dulcedinis. ait Grego. vbi.ſ.
¶ Capitulum tertium. Qualis
eſſe debet in ſcola.

In domo vͦo ſapientie:
i vel in auditorio: diſcipl's
debet eſſe docilis igenio F
attentus exercitio: beniuolus aio
Attentus ad audiendũ: docilis
ad intelligendum: beniuolus ad
retinendũ. vñ ſcolaris dr̃: ꝙ ni
hil ſit diſco us. i. a ſcolis diuiſus.
ꝛ ſcola dicit᷑ vacatio: ait Boe. ꝺ
diſciplina. Et Sene. de ſe ꝛ ſuis
conſcolaribus loquens de Atylo
philoſopho dicit ꝙ primi ad ſco

lam veniebāt ꝛ nouissimi exibāt. epistola.cviij. Talis enim sapientiam assequet puer.ij. Si sapientiam inuocaueris: ꝛ cor tuum inclinaueris prudentie: si quesieris eam quasi pecuniam: ꝛ sicut thesauros effoderis illam. tunc itelliges timorem domini ꝛ scientiā dei inuenies. ¶ Si fuerit doctor
H debet esse ad docendum pmpt⁹ ꝛ vt auditoribus pficiat studiosus: Ait Sen̄. vbi.s̄. loquēs d̄ dicto philosopho: ꝙ nō solū patū inueniebant eum scolares: sꝫ obuium. Nam ꝛ docenti ꝛ discenti debet esse ppositum: vt ille pdeē velit: hic pficere. ¶ Item debet esse prouidus in docendo: vt sit
I eius doctrina vera ꝛ sana tanꝗ̄ scriba doct⁹: pferēs de thesauro suo noua ꝛ vetera. Math.xiij. ¶ Itē debet esse virtuosus exēplo ad doctrinam alijs imprimēdam. ꝛ in se ope confirmandaꝫ. Qui enim fecerit ꝛ docuerit hic magnus vocabitur i regno celorum. vnde Tul. v. tus. q. Turpissimum est philosopho: quando cū vita pugnat o°o. Et ponit exēpla. Turpe est: se grāmaticū pfiteri: ꝛ barbare loqui. Aut velle se haberi musicū: ꝛ absurde canere. Sic ꝛ turpior fit philosoph⁹ in vite rōne peccās. Et tn̄ nihilomin⁹ qdam q videnł aliqd sibi
K esse: vitia que ipsi frequentant: in alijs mordent: reprehendūt: ꝛ lacerant: ac si ipsi ad ea que arguunt minime teneanł. Hiero. epistola.xc. ad Rusticū monachuꝫ Nulli detrahas: nec i eo sanctū te putes si alios laceras. Accusamus eniꝫ in alijs sepe qd̄ facim⁹ ꝛ ꝯ nosipsos diserti: in nr̄a inuehimur vitia: muti de eloquentebus iudicantes. Ut enim ait Seneca. epistola.vij. Plus hoies oculis q auri⁹ credūt. Et longū L
est iter per precepta: breue ꝛ efficax per exempla. Sequitur. Turba sapientū plus ex morib⁹ ꝗ̄ ex verbis Socratis traxit ethi.x. in fi. In operationib⁹ vita ꝛ operibus iudicał: ꝛ sermones consonantes operibus acceptādi. vbi commētator dicit: ꝙ res faciunt sermones credibiliores: sed non econuerso. Et cū dissonant ꝑmones ꝛ actiones interimunt: sꝫ cū consonant prouocāt audientes. Ideo summus magister cepit facere ꝛ docere act.i. Et fuit potēs in opere ꝛ sermōe Luc. vltimo. Quod eniꝫ turpissimuꝫ est solet nobis obici: verba nos philosophie non opera tractare: ait Seneca epistola.xxv. Unde doctor M
intendere debet: vt potius discipuli informētur in vita ꝗ̄ in scia Hiero. epistola.xxxiiij. ad Nepotianū. Isocrates adiurat discipulos anteꝗ̄ doceat: ꝛ iurare compellit: ꝛ extorquet sacramento silentij sermonem: incessus mansuetudinem: habituꝫ moreſqꝫ describit. Quanto magis nos qui

bus animarum medicina cōmissa est: Sed contraria sunt in multis vt patet consideranti.

¶ Capitulum quartū. Qualis esse debet in locutorio.

In collocutorio autem: religiosus debꝫ eē discretus considerādo: quid: cui: qñ: vbi: ꝛ quō loquaẜ. Ait. n. Hugo in summa sumeñ a beato Grego. super Eçe. li. ij. omel. xi. In loquēdo consideranda sunt quinqꝫ. ¶ Primo qd loquendum vt sit sino in gratia sale cōditus. ¶ Secūdo cui loquendū qꝛ aliter vni: ꝛ in diuersis statib⁹. ¶ Tertio quando: qꝛ ṽbum est aliquando dicendū: aliqñ tacendum: aliqñ differendū. ¶ Quarto qualiter: qꝛ verba que hūc ad salutem reuocant: alium vulnerant. ¶ Quinto ꝗtum: ne eum qui multa facere non valet: ad fastidium ꝑuocem⁹. Et mor. xxiiij. in fi. In loquendo sunt quattuor ꝯsiderāda: Que: cui: qñ: quō dicatur. Nam vt dicit. xxxij. lib. in ꝑncipio. Omne qđ dꝭ ꝗdriptita qualitate distinguiẜ. Est eniꝫ malum: maledicere: cū res ꝑuersa suadetur. Et est bonum bñdicere: cū recte pꝭaẜ: ꝛ est bonuꝫ maledicere: cū vitiuꝫ exprimiẜ vt reprobeẜ: ꝛ est maluꝫ bñdicere: cuꝫ rectuꝫ non recto studio ꝓfertur. Religiosus igitur aut taceat: aut dictis mōis loquaẜ. Hiero. ep'a. lvij. Prescindēda est lingua: vt qui loqui nescit discat aliquando reticere. Jac. i. Si quis putat se religiosuꝫ eē nō refrenās linguā suam. ꝛc. Non est dubiū: qn diabolus suadeat religiosis: vana ꝛ friuola loqui: ꝛ studeat impedire collatiōes spūales. vnde. v. coll. de abbate Machate dꝭ: ꝙ grāꝫ impetrauit a dño: vt quot dieb⁹ aut noctib⁹ agereẜ collatio spūal' nunꝗ dormiret. Sed siqs ṽbū detractionis vel ociosum diceret mox in somnū caderet. Hic dicebat: zabulon esse fabulaꝝ fictorē ꝛ spūaliū collationū impugnatorem. Cū enim qdam e fratribus de spūalibus disputaret vidit q̊sdam eorū sopore demergi: ꝛ cuꝫ ociosam fabulam introduceret: omnes euigilasse. Idem legiẜ in vitis patrum. c. de sobrietate. vbi addiẜ. Carissimi fratres agnoscētes: malignj spūs opus esse: attendite vobis: custodiētes vos a sō no cū spūalia auditis vel facitis. Et in. c. de continentia. Non est monachus qui non tenet linguā Unde vna de. xij. abusionib⁹ est rumor in claustro. Ubi sequitur. Sunt q sedēt: non vt lectioni: sꝫ rumoribus ꝛ scurilitatib⁹ vacēt q locum tacendi nusꝗ ꝛ nunꝗ seruant: sed nunc hos: nunc illos ad colloquiū ꝑuocant.

¶ Capitulum quintum. Qualis debet esse in suo ministerio ꝛ labore.

In loco quoq3 laboris ⁊
I ministerij:religiosus de-
bet esse pmpt⁹ad laborā
dū ⁊ obsequēdū fr̄ibus.Ecc.vij.
Ne oderis opera laboriosa:⁊ ru
sticationē a deo creata3.⁊ hoc in
sincera charitate:iocūda ilaritate
vrbana honestate:⁊ voluntaria
S pmptitudie gal.v.per charitatē
suite inuice3.Et.vi.Alter alteri⁹
onera portate.Et hoc exēplo pa-
tru3 li.i.coll.de Phafnutio:cui
cum cura orti esset ꝯmissa tanq̄3
seni ad alia inepto.hec ⁊ alia offi
cia ꝯplebat nocte cōsurgens:ne
agnosceret.Et qđ plus est:exem
plo saluatoris:q cū esset domin⁹
omniū:nō rapinam arbitrat⁹ est
eē se equalem deo:sed semetipm
exinaniuit.phil.ij.vt scil3 nobis
seruiret seruitute humillima:la-
T boriosa:dura:dolorosa.Isai.xx-
xi.Seruire me fecistis in peccatis
vr̄is.Ipse eni3 nō vēit ministra
ri sed ministrare.Math.xx.vn̄
⁊ discipulis ministrauit obedien
ter:affectualr̄:curialr̄.indifferen
ter.⁊ cōiter.Luc.xxij.Ego aūt i
medio vestrū sum sicut q mini-
strat.Jo.xiij.Cū accepisset linteū
cepit lauare:⁊c.Ipsius.n.exēplo
stupendo ⁊ dispensatiuo:seruire
debet religiosus fr̄ib⁹ suis in om
V nibus q̄ pōt.i.Petri.iiij.Unus-
quisq3 sicut accepit gr̄a3 in alter-
utrum illam administrantes:⁊c.
Et sine personaꝝ acceptione:q2
q̄to fr̄es infirmiores:⁊ abiectio
res:tanto eis plus meritoriū est
seruire.Unde in vitis patrū.c.d
charitate dicitur:q cu3 frater in
terrogaret senem de duob⁹ fratri
bus:quorum vnius erat ieiuniu3
septem dieꝝ:alterius egrotanti-
bus deseruire:cuius op⁹ deo pl⁹
esset acceptum:rn̄dit:q si frater
qui septem dieb⁹ ieiunabat appē
deret se p nares:non posset equa X
ri ei qui seruiebat ifirmis.¶ Et
ibidem.Interrogauit sene3 qui-
dam de fratribus dicens.Quid
si video fratrem de quo audiui
culpam aliquam:nō possu3 sua-
dere animo meo:vt eum intro-
ducam in cella3 meam:sed si vi
deo fratrem bonum libenter in-
troduco:Respondit senex.Si fa
cis bono fratri parum boni:alte
ri duplum impende.s.vt ad bo-
num allicias:non vt sibi in aliq̄
insolentia faueas:quia non opus Y
est valentibus medicus sed ma-
le habētibus.Math.ix.Et.xxv.
Quod vni ex minimis meis feci
stis:mihi fecistis.

¶ Capitulum sextum.Qualis esse debet in refectorio.

Onsimilr̄ religiosus de-
C bet esse honestus in refe
ctorio:vt seruet ibi disci
plinam in habitu ⁊ cibo.ait Hu Z
go i summa.¶ In habitu tripli
citer.¶ In disciplina tacendi:
quia tunc lingua laxatur.¶ In
disciplina vidēdi:ne habeat ocu
los vagos.¶ In disciplina con

tinendi. vt nihil sit indecēs vel inhonestum: neqꝫ fiat aliqd cum strepitu aut tumultu. ¶ In cibo quoqꝫ tripliciter. vt quilibet obseruet quid: q̄tum ꝛ quomodo sumat. ¶ Quid ne delicata vel preciosa appetat. ¶ Quātum ne nimis in q̄titate. ¶ Quomodo qꝛ
A se honeste debet habere in mensa sicut supra hitum est. ¶ Specialiter auteꝫ debet cauere a murmuratione: ꝛ apposita sumere cū gratiarum actione. Unde in vitis patrum. c. de contemplatione dicitur: qꝫ comedentibus fratribus vidit senior: alios comedere mel alios panē: alios sterc⁹. Quo admirante ꝛ orante deum: vt hec sibi reuelaret: venit vox dicens. hi q mel comedunt: sunt qui ad mēsam cum timore ac tremore sedēt incessanter orant: ꝛ oratio eorum sicut incensum ascendit ad deuꝫ. Qui panem edūt sunt qui gratias agentes percipiunt sibi data.
B Sed qui stercus edunt: sunt qui murmurant dicentes: hoc ē bonum: illud malum. Que non debent cogitare: sed potius deum glorificare. ij. cor. vij. Siue manducatis: siue bibitis: siue aliquid aliud facitis: oīa in gloriam dei facite. ¶ Si vo religiosus est in mensa extra cōmitatem cū fratribus: caueat etiam a predictis. Et
C aut sacram audiat lectioneꝫ: aut vtilem collationē: aut ipse ꝓferat ad aliorum edificationeꝫ. Unde

Poli. li. viij. c. ix. Ciuile est: ꝛ sacris lr̄is consentaneum: aut omnino silere in mensa aut audias ad profectum: aut vnde alij proficiant: vel sine culpa letenᵗ doctū ꝓferre sermonē: Exemplo Saluatoris: q parabolas inter comedentes miscuit: cū argueretur qꝫ cū publicanis ꝛ peccatoribus mādu caret. Math. ix. Et quādo cū phariseo comedit. Luc. vij. Sed ecōtra est de multis. Ber. ad abbatem. Cluniaceñ. O q̄tum distamus ab his qui in diebus Antonij fuere monachis. Siquideꝫ illi: cū se inuicem pro tempore ex charitate reuiserēt tanta ab inuicem auiditate panem animaruꝫ
D percipiebant: vt corporis aliquādo penitus obliti: dieꝫ plerunqꝫ totum ieiunis ventribus nō mētibus transigebāt. Et hic erat rectus ordo qñ digniori prius seruiebatur. Hec sūma discretio: cū plus sumebat q maior erat. Hec deniqꝫ charitas: vt aie quarunꝫ charitate xp̄s mortuus est tanta sollicitudine reffocillabanᵗ. Nobis enim cōuenientibus in vnū vt verbis vtar apostoli: non ē cenam dn̄icam manducare: Quippe celestem nemo est qui requirat nemo qui tribuat. Nihil de scripturis: nihil de salute ibi dᵗ aiaꝝ.
E Sed nuge: risus: ꝛ verba proferunᵗ in ventum. Inter prandiuꝫ q̄tum fauces dapibus: tantū aures pascunᵗ rumoribus: quib⁹ to

nis intentus modū nescit in' edē do. Talibus timendū est: q dia bolus eis suggerat ad eorū ora sedanda: vt talibus satiatis: spiri tualia non sapiant. Unde in vitis patrum. c. de contemplatione dr q quidam patrum vidit cū sede rent fratres & loquerent de spūa libus angelos gaudentes: & tripu diantes: Ut autem veniebat locu tio secularis recedebant angeli
F & volutabantur inter eos porci fe dissimi: qui eos polluebant. Jō cauendū est religiosis a locutio nibus secularibus: maxime quā do edunt peccata populoꝝ: & ele mosinas pauperum. Sed audiāt sacras lectiones: & collationes: & vigilanter orent tam pro se q̄ p benefactoribus affectu & corde. Unde in vitis patrū parte. ij. di citurq eum qui vere monachus est oportet sine intermissione ora re aut psallere i corde suo. Unde ibi ait senior increpans fratres in refectione loquentes. Tacete fra
G tres. Ego scio fratrem nobiscum edentem cuius orō ascendit i cō spectu dei velut ignis.

¶ Capitulum septimum. Qua liter se debet habere in dormito rio.

In dormitorio siue in lo
I co quietis debet esse reli giosus honest⁹ in gestu: tranquillus in incessu: accedens
H & recedens sine tumultu. Et de bet esse deuotus & orans: vt dcm̄ est supra. Unde Ber. epl'a de ho nestate vite & morum. Cum ad stratum lassus adueneris: te ho nestissime iacendo compone: nō supinus: non genua leuando cal caneos coxis iungas. q si forte te luxurie pompa concusserit: re cole: dilectum tuū positū super le ctum doloris: & dicas. Deus me us in patibulo pendet: & ego vo luptati operam dabo: Sicq in uocato noie Saluatoris: & inge minando nomen salutis cessabit I quassatio. Ruminantē psalmos somnus te occupet: vt in somno: te somnies dicere psal. ¶ Caue at etiam ne nimis cito ad somnū accedat: nec nimis prolixe ꝯtinu et: neq euigilans: inmundis & vanis se cogitationibus occupet nec frequēter iteret: q: i somni p lixitate: & iteratione: magna ē am missio temporis: vt dictū est. Suf ficit enī monacho vna hora dor K mire: prout dr in vitis patrū. c. d continentia. Cogitetq quot ele cti alloquunt tunc deum in sacris orationibus: & q̄ ydoneū est tem pus nocturnum & quietū ad deo loquendum. Tunc enī potest hō solus soli deo expandere manus explicans miserias & indigentias suas: de cōmissis & ommissis ve niam postulando: de beneficijs regratiando &c. De quibus & pro quibus loquendū est Saluatori. Unde col. v. de abbate Theodo L ro dr: q cum venisset ad eū Cas

stianus explorans quid ageret sic rudis anagorita: ⁊ finita vespertina solennitate: cum ipse fessum corpus inciperet somno reficere: ait abbas. O Joannes: Isti hac hora deum alloquuntur: ⁊ in se amplectuntur: ⁊ retinent: ⁊ tu fraudaris tanto lumine inhertie somno sepultus? ¶ Ut autem in his septem locis que principaliora sunt in conuentibus religiosorum modis dictis religiosus bene se gerat: oportet incitari ⁊ stimulari ex

M consideratione: quod deus desuper videt eum: ⁊ scrutatur interiora ⁊ exteriora. Boe. v. de consolatione. Magna vobis est: si dissimulare non vultis indicta est probitatis necessitas: cum omnia ante oculos agitis cuncta cernentis. ¶ Et Sen. epistola. lxxxi. Sic certe viuendum est tanquam in conspectu dei viuamus. Sic cogitandum tanquam aliquis in pectus intimum transigere possit. Quid enim prodest: aliquid ab homine esse secretum? Nihil enim deo clausum est. Interest animis ⁊ cogitationibus medius interuenit. Nuda enim ⁊ aperta sunt omnia oculis eius. Heb. iiij. Sicut igitur omni hora ⁊ momento cauere debet religiosus ab amissione temporis: sic in omni loco sollicite precauere debet: ab omissione eorum que debent fieri in loco ⁊ honeste agere ea ad que loca sunt instituta. Ait Hugo in summa. Non solum quid agat: sed quo loco agere debet: considerare necesse est. Alius enim est modus se habendi in loco vbi deus adoratur: Alius vbi corpus reficitur. Alius in eo qui locutioni deputatur Alius intus: Alius foris: Alius in secreto: Alius in publico. Merito ergo ait: Apostolus: Volo viros orare in omni loco. ⁊c.

¶ Incipit pars tertia. que dicitur Itinerarium.

¶ Capitulum primum. Quot bona religioso proueniunt ex quieta mente.

Dmonendus est etiam religiosus: maxime iuuenis: siue moribus: siue etate. Est enim puer moribus ⁊ puer etate. Ethi. i. Ut sit quietis amator: non ex inhertia vel torpore: sed affectu colloquendi cum deo in orationibus: ⁊ meditationibus: ⁊ ex vera deuotione. Maxime cum in conuentu quietus est: si voluerit bene vti: est anime minor distractio: quia euagationis per fantasticas ymaginationes minor occasio: ⁊ est anime ad se facilior recollectio: ac ipsius ad deum vnibilior applicatio: ac ipsius supra se sublimior eleuatio ⁊ sic eius in se tranquillior quietatio: ⁊ ex hoc sui luculentior recognitio: ⁊ inde merito a deo a quo omne datum optimum in eum affluentior donorum

Q ꝛ charismatūʒ celestium infusio:
ac per hoc: dei ꝛ celestium limpi
dior contemplatio: ꝛ ab ipso deo
quem cōtemplatur delicatior cō
solatio. ¶ His enim quasi gradi
bus spūalibus in scala contem/
platiōis se debet aīa sancta a mū
do ꝛ mundialibus abstrahere: ꝛ
se ac meditationes suas in se re/
colligere: ꝛ se supra se eleuare: ꝛ
sic ꝺ alijs. Unde Grego. sup Eze.
li.i.omel.v. ¶ Primus gradus
est: vt aīa se in se colligat: ¶ Se/
R cundus: vt qualis est collecta vi
deat. ¶ Terti⁹ vt supra se surgat
ꝛ se contemplationi auctoris subi
ciat. Eze.xl. Ascēdit per gradus.
Ubi Greg. omel.iij.libri.ij. Gra
dus sunt incremēta virtutū: Alia
enim sunt virtutis exordia. aliud
pfect⁹ aliud perfectio. Job.xxxi.
Per singulos gradus pronūtia
bo illum. Ibi mor.xxij. Repente
ad summa non peruenit. sed ad
virtutum celsitudinē p incremē/
ta mens ducit. Talis autem q sic
quietus ascendit: ascensiones in
corde suo disposuit i valle lachri/
marum. Utigit religiosus se pos/
S sit modis dictis colligere: ꝛ ad
deum conscēdere: sic amator stu
diose ꝛ virtuose quietis. Tre.iij.
Sedebit solitari⁹ ꝛ tacebit. Isai.
xviij. Quiescam. ꝛ considerabo
in lectulo meo. Job.xxix. In ni/
dulo meo moriar: ꝛ sicut palma
multiplicabo dies ꝛc. Per nidū
enim quies signatur: ait Grego.
mor.xix. Sic sancti patres fuerūt
quietis amatores. Unde in vitis
patrum.c. de cōtinentia dr: q an
tiqui non cito migrabant ꝺ loco T
suo ad locum: nisi propter tria. s.
Si quis esset contristatus cōtra
eū: nec posset eum placare. aut si
cum contigisset a pluribus lauda
ri: aut si in tēptationem fornica/
tiōis incidisset. Sequit. Si i mo
nasterio cum alijs ꝯuersaris: nō
mutes locum. Lederis enīʒ oio
si facis. vt enīʒ si galina reliquerit
oua sua fota: sine pullis exire fa/
cit. Ita monachus frigescit tran/
seundo de loco ad locum. Et p⁹.
Sicut arbor fructificare non po/
test: si sepius transplantat: sic nec
monachus frequenter migrans V
¶ Et ibi de virgine sacra dicitur
que super alueum fluuij quadra/
gintaocto annis habitans: nūq
inclinata est: vt flumen aspiceret
ꝛ de hac virtuosa quiete: ꝛ quali/
ter sit ea vtendum dictum est su
pra parte prima.

¶ Capitulum scdm. De periclo egressionis in mundū.

d Einde admonendus ē
religiosus: ne sit auidus
s. in affectu: nec pronus
in effectu ad egrediendum ob di X
ctorum contraria. q: inde multi/
plitior cordis distractio: ꝛ mior re
collectio: maior depressio: ꝛ sic ꝺ
alijs vt patet consideranti. vt enī
dicit Aug. vij. confes. in principio
Per qles formas ire solēt oculi

per tales ymagines ibit cor. Sz
per multiplices formas vadunt
oculi egressi in mundū: sic yma
gines cordis. Et ob inumera pe-
ricula: ⁊ multiplicia hostium tē-
ptamēta: ⁊ bonoꝝ studioꝝ impe
dimenta. Ber. in meditationib⁹
mundus circūcinxit me: ⁊ obse-
dit vndiqꝫ: ⁊ per quīqꝫ portas. i.
qnqꝫ sensus sagittis suis me vul
nerat: ⁊ mors intrat ꝑ fenestras.
Respicit oculus: ⁊ mentis sensū
auertit. Audit auris: ⁊ cordis in-
tentionem flectit. Odoratus co-
gitatum impedit: os loquit' ⁊ fal-
lit Tactu quoqꝫ ardor libidinis ꝓ
parua occasione excitatur. Seq
tur. Diabolus quem videre non
possum tetendit arcum suū: ⁊ pa
rauit eū: vt in eo parauit sagittas
suas vt sagittet me ⁊c. Sicut ergo
homo cum timore vadit ad bel-
li certamina contra hostium te-
la inter illaqueantia rhetia: ⁊ di-
luuia submergentia: ⁊ inter infe-
ctiua contagia: ⁊ inflammantia i
cendia ac abrupta ⁊ ꝓcipitia: sic
dꝫ cū timore exire religiosus i mū
dum. Omnibus enim predictis
comparatur mundus. Ber. vbi
supra. Undiqꝫ tela volāt: vndiqꝫ
pericula: vndiqꝫ temptamenta
⁊c. Est enim mundus voluptati
bus illecebrosus: crudelitatibus
furiosus: erroribus iniquus: ait
Aug. i. de. ci. c. xxvij. Et ita incen
dijs concupiscentiarum accēsus
coꝝ quicqd est in eo: est concupi
scentia carnis. aut oculorum ⁊c.
i. Jo. ij. Concupiscentia enim est
ignis: q nūqꝫ dic' sufficit. puer. xx-
xvi. In q̊ quidē mundo sunt di-
luuia peccatorū. Osee. iiij. Ma
ledictum: homicidium: menda-
cium: inundauerunt. ⁊c. Est etiā
plenus laqueis temptationum:
prout ostensum est Beato Antonio
in vitis patrum. c. de humilitate.
Uidit enim laqueos inimici ten-
sos vndiqꝫ. Et cum ingemisce-
ret quereretqꝫ: quis eos transire
posset: dictum est sibi: humilitas
¶ Ob considerationē igitur pre
dictorum non dꝫ religiosus eē ꝓ B
nus ad egrediendum in mundū
qr vere in mundo presuram ha-
bebitis: dicitur discipl'is. Jo. xvi.
Quāto magis hoies imperfecti
Uix enim videt homo in mūdo
nisi mala: vel culpe que sunt dete
standa: vel pene que sunt deflen
da: vel vanitatum et pomparum
irritamenta q̄ sunt fugienda. Uel
fallaciarum: ⁊ deceptionū machi
namēta que sunt precauēda. Uñ
narrat Señ. de tranquilitate ani
mi de duobus philosophis. s. De C
mocrito: ⁊ herodio: quorum pri
mus quotiens in publicum ꝓdi
ret: flebat: alt⁹ ꝟo ridebat. Huic
oia que agebātur miserie: illi ine
ptie videbant': ⁊ sic aut flēda: aut
deridenda. Ideo sancti patres se
a mundo elongabant: ⁊ in solitu
dinem fugientes: inuiti in mun-
dum exibant: prout patet in vitis

patrum.c.de quieta conuersatio/
ne. Ubi dicitur. q homo fugiés
hoiem: filis est vue mature. Qui
autem cum hoibus conuersatur
est sicut vua acerba. Señ. episto
la.vij. Auarior redeo τ ambitio/
sior. q: iter homines fui. ¶ Ecõ
tra est de multis: quorum deside
rium est: in mundum egredi per
D mundũ euagari: mundi negotijs
implicari: τ mundo conformari.
Quibus dr Jo.viij. Uos de mũ
do estis: ego autem de mũdo nõ
sum.s. q̃tuz ad affectum: q̃ tales
hitant i mũdo. Amãdo eni ha/
bitamus. Corde qui diligunt mũ
dum: habitant in mundo: ait Au
gu. super Jo. omel.iij. Sunt ergo
multum dissimiles sanctis patri/
bus: quibus mundus erat in te/
dio: solitudo in desiderio. Hier.
epistola.lxxvij. Uiderit quid alij
sentiãt. Unusquisq3 suo sensu du
citur. Mihi opidum carcer est:
solitudo padisus. qd d̃sideram⁹
vrbiũ frequẽtiã: q d̃ singularitate
E cẽsemur? Moyses: vt preesset
populo in heremo erudit. Pa/
stor ouium: hoium pastor efficit
τc. Nec aliquis sibi blandiat al/
legans: q interueniũt cause τ ra
tiones egressuum: quia sic nũq̃
qescet. Senc. epi.lxxiiij. Nunq̃
nos succedunt occupationes: s3
serimus eas: itaq3 ex vna plures
exeunt oia autez negligéda sunt
vt p)ie assideamus: cui nullum
tpus satis magnum: ét si a pueri
tia vsq3 in longissimos humani

cui terminos vita pducitur. Se
quitur. Resistendũ est occupatio F
nibus: nec explende: sed submo
uende sunt. Hiero. ad eustochi.
Nunq̃ cã deerit procedendi: si
semper quando necesse est proce
datur.

¶ Capitulũ tertiũ. Quibus mo
dis põt religiosus eggredi.

Ed q̃uis nõ debet esse
pnus religiosus ad egre
diendum: nec appetere
ex desiderio: põt tñ egredi ex le/
gitima cã τ meritorie coram deo
maxime ex q̃tuor cãis.s. ¶ Uel
cum suptoris obedientia mittit. G
¶ Uel cum iusta necessitate co/
gitur.s. vrgẽtibus negocijs sui vl
ordinis. ¶ Uel ex pia vtilitate in
expediẽdis pijs negotijs spiritua
lium amicorum: qbus obligatur
lege amicitie τ charitatis. ¶ Uel
cuz zelo salutis aiaz attrahitur.s.
cum exit ad officia sacre predica
tionis: vel exhibẽdo ɔsilia saluta
ris eruditionis. His.n. modis
egredi põt ad dei honorem τ ho
minum vtilitatẽ: τ meriti sui au/
gmentuz: dummõ sincere τ pu
re exeat: τ opa ad que exit fidelr
exequat: τ dictos limites notabi/
liter nõ exeat. Nam sunt q l3 vi/
deant egredi dictis modis appa
renter τ coram hominibus: egre
diunt tñ modis contrarijs reali/
H ter coram deo. ¶ Ex pura enim
obedictia missus exit: qñ illa tota
liter emanat de cõsciẽtia τ volũ/
tate superioris: τ cum emissus

ipsius volūtati oīno conformat. Nam obediētia est ei⁹ cui est voluntatis subiectio: ꝛ nō eius qui nō est: ait Dama. libro. iij. c. viiij. Sed sunt q ex tali obediētia nō exeūt: sed vel p importunam ꝓcurationem: vel fraudulentaȝ fictionem vel seductoriam deceptionem: fingendo. s. cās falsas: ꝛ decipiēdo supiorem. vel p blanditoriam adulationem tpis superioribus: siue p munusculorum ꝛ obsequiorum oblationeȝ: siue p
I aliorꝫ itercessionem: ꝛ sic nō exeunt p veram obedientiam: sed p obedientie simulationem mouētē ad huiusmōi vanitate sepe seu voluptate. Aū in tractatu de. xij. abusionibus dicit: ꝙ scda abusio est discipulus inobediēs. Sequitur. Locus placet: nō qa abūdat fratribus: sed piscibus: placet qa famulis abūdat ꝛ fabulis. Et p⁹ Multis modis hec obedientia
K queri solet. Auxilio parentū ꝯsilio fratrum: simulationis īgenio Sequit. Hec obedientia quādo ꝙ cōcedit parētum exactiōe: vl fratrum seductoria deprecatione vel boni opis simulatoria fictione. Nomen habet obediētie: sed re caret. ¶ Sunt ꝛ alij: q ꝛ si nō ꝓcurant obediētiam vocali expressione: aut supplicatione p se vel per alios ꝓcurant tm̄ implicite: opeꝝ q̄litate ꝛ vite sustentatione. Faciunt enim se vl potius fingunt medicos in morbis sanandis: vel vnguentarios in doloribus alleuiādis: discretos i ꝯsilijs dādis ꝛ magnatū familiares i ne
gotijs ꝓcurandis ꝛ pertractādis L
vel ostētatiōe singulari ꝛ opinione vite sanctos in operibus exterioribus: ꝓpter que a secularib⁹
postulantur. Nam ad spiritualia O
aiaꝝ medicamēta inuiti exeunt: sed ad predicta ad que oportet eos mitti: ne petentes scandalizētur libenter vadunt. Et hi q sic placere volunt mūdo ꝛ mondanis ꝛ ab eis vocari dissimiles sūt apostolo: qui ait gal. vltimo. Mihi mundus crucifixus ē. ꝛc. vbi Greg. mor. v. Quia paulus nec
mundi gloriaȝ q̄rebat: nec a mū M
di gloria q̄rebatur: ꝛ se mūdo: ꝛ sibi mūdum crucifixum eē gloriabatur. Idem mor. xviij. in fi. Predicator dei: vt ostēderet: ꝙ p abiectioneȝ qua se humiliādo deiecerat: talis iam factus eēt: vt nec ipse mūdum: nec mundus eum concupisceret: ait mihi mūdus ꝛc. Unde ꝛ studium sanctorum fuit abscondere se: ne a mūdo agnoscerent. Unde i vitis patrum. c. i. ꝛ. viij. ait senex. Ne velis tibi nomen facere ō aliqua re dicendo: nō manduco hoc vel illud. qa hoc tibi faceret nomen vanum: ꝛ postea importunitates
patieris hoium: qm̄ vbi hoc audierint: ibi te querent. ꝛ ibi. Nū N
ꝙ maneas in loco noiato: neqȝ sedeas cum hoīe magnū nomē

hñte. Expectet igit religiosus cũ Moyse donec dicat sibi deus p beneplacitum suum: veni mittã te. exo. iij. Et cum hiere. ad oia q̃ mittam te ibis: ⁊ cum Eze. mittã te ad illos: ⁊ cum discipulis xp̃i.
O Ecce ego mitto vos sicut agnos inter lupos. Luc. iiij. Melior. n. ẽ obediẽtia q̃ victie. ij. Reg. xv. Talis enim ẽ verus imitator sal uatoris: qui descendit d celo: nõ vt faceret volũtatem suam: sꝫ pa tris. Jo. vi. Et sic obediẽs trium phabit de hoste: qa vir obediẽs loquet victorias. prouer. xxj. Et hoc intelligendum de obediẽtia in prosperis ⁊ licitis qa vt dicit
P Greg. mor. vlti. Debet obediẽtia in aduersis de suo aliqd hr̃e: sed in prosperis nihil oino. Jõ pau lus Act. x. Ego nõ solum alliga ri: sed ⁊ mori paratus sum ꝓ no mine yesu. Jsa. vj. Ecce ego mit te me. s. ad populum dure ceruicis: ⁊ rebellem a cuius rege erat etiam occidendus. Ex pura igit obediẽtia debꝫ egredi religiosus ne obediẽtie merito se defraudet vt voluntatem suam volũtati su perioris cõformet: ⁊ merita cu mulet. De tribus aũt modis exe undi. s. ex obedientia: vel inobe dientia vel ex l'nia: Ansel. de simi
Q litudinibus. c. iiij. bene. ¶ Item religiosus vrgẽtibus necessarijs negocijs ordis vel ẽt sui põt me ritorie egredi. Sed sub pretextu necessariox negociox exeũt mul ti ad negocia impeditiua ꝓfectus sui ⁊ ordinis potiusq̃ꝫ expeditiua Sic q exeũt ad fundamẽta terra rũ fodiẽda ad saxa euellẽda: li gna scindẽda vt inde ꝯstruãt q̃si tẽpla iudaica: palatia babilõica ⁊ antra gentilia: in paupex dispen dium: q viuunt ex elemosinis fi
R delium: in hoium scandalum: i religionis detrimentum: ⁊ ad in gressum religionis multorũ im pedimentum. Ber. ad abbatem Cluuiaceñ. Obmitto oratoriorũ immẽsas altitudines: imodera tas latitudines: supuacuas longi tudines sumptuosas depolitões curiosas depictiones: que dum orantium detorquent aspectum
V impediunt affectum: ⁊ antiquũ quodãmodo iudeox pretendũt ritũꝫ. Sequit. Quid putas i his oibus querit: presentium compũ
S ctio: aut intuentium admiratio? O vanitas vanitatũ: sed nõ tam vanior q̃ꝫ insanior. Fulget eccle sia in parietibus: eget in pauperi bus. Lapides auro induit: filios nudos d̃serit. De sumptibus ege norũꝫ seruit oculis diuitum. Jn ueniunt curiosi quo delectentur nõ inueniũt egeni quo sustenten tur. ⁊c. Unde ⁊ tales vt sepe sunt hoium seductores: q eos idueũt ad lapides mortuos colligẽdos lapidib' viuis p fame ⁊ frigore mo
X riẽtib' ⁊ sic sũt paupuꝫ spoliatores ⁊ falsi p dicatores asserẽtes ẽt ynas eẽ i talib' expẽdẽdas: cũ multo melius eẽt pascere pauperes pp xp̃m. Hiero. episto. lxxxviij. Alij

edificent ecclesias: vestiant parie
T tes: columnaꝝ moles aduehant
earumqꝫ deaurēt capita ꝑcioso
ornatu ⁊ gēmis deaurata distin-
guant altaria. Sed tibi aliud sit
ꝓpositum. s. xp̄m vestire in pau
perib⁹: pascere in esuriētibus: vi-
sitare in languentibus: suscipere
in eis q tecto indigent: maxime
domesticis fidei. ⁊c. Sic ergo ꝑ
ponendum est pascere pauperes
ecclesiaꝝ edificationibus: quāto
magis: palatioꝝ sup̄fluis erectio
nibus. ¶ His tamē diebus mul
ti ad egrediendum ꝓ talibus sūt
feruentes ad laborandum infati
gabiles ad ꝑficiendum ꝑseuerā-
V tes: ⁊ ꝓ huiusmodi cum seculari
bus iugiter ꝯuersantes blandiūt
vtinā ñ adulantes corpora labo
ribus affligentes spiritum deuo
tionis cōtra ꝑceptuꝫ apostolicū
extinguētes. Quod multos timē
dū est facere instinctu sathanico
potiusq̄ꝫ diuino. Vñ. iiij. col. col.
viiij. dicitur: ꝙ in talibus delecta
ri: ⁊ cellas exq̄siti ornatus: ⁊ ca-
patiores q̄ꝫ vsus ꝯsiderat ꝯstrue
re: nō pōt fieri sine instinctu de-
monum. ¶ Quod patet ꝯ quo-
daꝫ q in cōstruendis reparādis-
qꝫ superfluis quotidianis distra
ctionibus desudabat. Quem vi-
dens cum grādi maleo saxū con
terentem: ⁊ ethiopem astantem:
X vnaqꝫ cum eo ictus malei iūctis
manibus alludentem: ⁊ eum ad
operis instātiam ignitis facibus
instigātem diu substitit vel dona
tionis impressionem vel illusio-
nis fraudeꝫ admirās. Cūqꝫ vel-
let ille instigatione demonis ani-
matus: iterum resumere maleuꝫ
vrgebat: vt his instigatus incita
mentis laborem non sentiret. At
ille diu demonis ludificatiōe ꝓ
motus venit ad eum salutans ⁊
ait. Quod est opus qđ agis? rñ.
Laboramus cōtra saxum istud
qđ vix cōterere possumus. At il
le. Bene dixisti possum⁹. Nō. n.
solus eras cū illō cedes: sed ali⁹
tecum erat quem nō videbas: q
tibi nō tam adiutor q̄ꝫ violētus
impulsor astabat. ¶ Consimili-
ter timendum est multis: ꝙ insti Y
gent ⁊ impellant a Sathana q
terram circuit ⁊ perambulat: ta-
les instigans ad terram circuien
dam: ad saxa scindēda ligna col
ligenda edificia erigenda pa-
ganis ēt talia contemnentibus.
Sene. ep̄la. lxxxxiij. Felix illud
seculum nō hñs architectores: ⁊
ante tectores. Ista nata sunt iam
nascente luxuria. Sequit. Sub
his tectis est viuere secure. Sub
marmore ⁊ auro seruitus habitat
Nam hec hoīum sagacitas: nō
sapiētia inuenit ⁊ ep̄la. cxvij. Si-
miles sum⁹ pueris: q̄bus omne
lubricum in precio est: q̄a inter Z
nos ⁊ illos nihil aliud īterest ait
Aristoteles: ꝙ nos circa fabulas
⁊ statuas insanimus: illos in lit-
tore calculos leuare delectat.

¶ Consimile exemplum ponit
Crisosto. sup Math. omel' xxiij
in fi. Quid a pueris dista mus lu
dentibus ⁊ domos fabricantibꝰ
nos qui domos pclaras fabrica
mus: nisi ꝙ nos cũ pena hoc agi
mus illi cum gaudio? Sequitur
Nanduꝫ viri facti sumus. Sed
cum effecti viri erimus sciemus
ꝙ hec sunt ludibria: ⁊ ea deride
bimus. Simus ergo viri. Usqꝫ
A quo a terra trahimur in lignis ⁊
lapidibꝰ magna sapientes. Usqꝫ
quo ludimus. ¶ Unde legit de
beato Ber. ꝙ videns tuguriola
pastoꝝ culmo tecta similia casu
lis pristinis cisterciẽsibus fleuit
tunc habitare in palatijs stellatis
Et in vitis patrum dicit: ꝙ cum
Antonius venisset ad paulum
heremitam in tugurio subterra
neo habitãtẽ quesiuit ab eo pau
B lus tres questiones. s. An adhuc
cessasset idolatria obstinatio iu
deorum: ⁊ an christiana religio:
ritum gentiuꝫ in sumptuosis edi
ficijs imitaret. ¶ Qualiter autẽ
sancti patres: huiusmodi contẽ
pserũt: ⁊ in tugurijs ⁊ cellulis ha
bitauerunt sicut Illarius Anto
nius ⁊ alij patet in vitis eorum.
Toto enim affectu studebant ad
virtutum in se hedificia constru
enda ⁊ ad tabernacula in eter
nitate mãsura edificanda scien
tes: ꝙ nullum tuguriuꝫ angustũ
virtutibus: ait Sene. ad helbiaꝫ
Nosti Romuli casam. Dic po
tius illud humile tugurium. Sꝫ
C nempe virtutes recipit: ⁊ oibus
templis formosius est: cuꝫ ibi iu
sticia fuerit cõtinentia cum pru
dentia: cum pietas oium officio
rum: cum recte dispensatorũ ra
tio cum diuinoruꝫ humanorũqꝫ
scientia. Nullus locus angustus
q hanc magnam virtutuꝫ turbã
capit: nullam exiliuꝫ graue. Ire
cum hoc comitatu libet. ¶ Uti
nam hec cogitarent religiosi: qui
euiscerant se ꝓ lignis ⁊ glebis cu
mulandis: ⁊ nõ spiritualibꝰ con
struendis. Non enim habemus
hic manentẽ ciuitatem: sed futu
ram inquirimus hebreoꝝ. xij.
¶ Consimiliter pia vtilitate sti
mulante pro negotijs vtilibꝰ ami
D corum spiritualium vel parentũ
egredi põt. Sꝫ multi sub umbra
huiusmodi exeunt ⁊ discurrunt
mendicantes solatia ⁊ cõmoda
ꝓpria: ⁊ sic ingerũt se ad huma
na cõsortia: colloquia: ⁊ cõuiuia
secularia. Ex qbus sequit in eis
studiorum ⁊ orationuꝫ ommis
sio deuotionis extinctio: seculari
bus cõmixtio inutilium occupa
tio. ps. Cõmixti sunt inter gen
tes ⁊ didicerũt opa eoꝝ. Quoruꝫ
ꝯria erant in sanctis patribus:
E q talia fugiebãt ⁊ sibi vacabãt: vt
dictum est supra. Unde. v. col. dr
de quodam fratre. Cui cuꝫ post
quindecim annos parẽtum eius
epl'e defferrẽtur: accipiẽs eas ait
Quantarum cogitationuꝫ mihi
erit harum

C erit hac lectio: q̃ vl ad inane gau diũ: vel ad tristitiã me impellet? Quot dieb⁹ scribentiũ recordationes intentionẽ cordis a contemplatione reuocabũt? Quãto labore status tranquillitatis reparatur: ꝛ cum eis habitare anim⁹ ceperit eos corporaliter deseruisse non proderit: si eos corde cepe
F rit intueri? Et sic loquẽs: nullius epistolam dissoluit: ſ3 nec fasciculũ litterarũ. nec nõia nec vult⁹ scribentiũ recordat⁹: a specie itentione cessauit: ꝯstrictũq3 fasciculum igni tradidit ꝯburẽdũ dicẽs. Terrene cogitatiões pariter ꝯcremamini: nec me vlteri⁹ ad ea que fugi reuocare tẽptetis. ¶ Econtra est de multis: q nõ cessant discur
D rere ad parẽtes ꝛ amicos: scribere ꝛ rescribere: ꝛ cũ eis aĩo habitare: ꝛ sic a diuina contemplatione distrahi. Contra q̃s Deut. xxxiij. Qui dixerit patri ꝛ matri nescio vos: ꝛ fratrib⁹ ignoro illos: ꝛ ne scierũt filios suos: hi custodiunt consiliũ dei. Vñ fratres noluerũt
G videre matrẽ: eos in monasterio visitantẽ. ꝓut dicit in vitis patrũ c. de patientia. Abscõdebant eni se dicentes non hẽre patrem nec matrẽ in terris sed in celis. Et. c. de exhortatione monachorũ legit
E q cũ diceret fratri: pater tu⁹ mortuus est. rñdit. Blassemas frater pater eni me⁹ imortalis ẽ. ¶ Similiter religiosus: meritorie egredi põt: zelo salutis aĩarũ attract⁹

f. ad v̄bũ dei seminãdũ. Matth. xiij. Exijt. q seminat. ꝛc. Jo. xvi. H
Posui vos vt eatis ꝛc. Sic aũt exeuntiũ debet esse tota intentio ad deo lucrãdas aĩas. i. cori. vlti. Non quero vestra: sed vos. Et Phil. iiij. Non quero datũ sed fructũ. ¶ Sed multi q exeũt sub pretextu predicationis poti⁹ anhelant ad testamẽta ꝯdenda: cadauera sepeliẽda: ꝛ magnatũ negotia exercẽda. Que licet sint licita: dũ recto modo tractent. his tñ ni
mis intendere: ꝛ ad ea anhelare I
periculosũ est predicatori veritatis cui⁹ est veritatẽ dicere omni homini: ꝛ oĩum vitia indifferenter arguere. Unde Hugo d. xij. abusionibus. Quinta abusio est monachus curialis. Sequit. Qui secularium ꝯsortia diligunt. q se principũ ꝯsilijs ingerunt: secretorum illorũ consilij: ꝛ secretarij: curiales dici pñt. Et post. Sexta abusio ẽ monach⁹ causidic⁹. Qui. s. in cõuiuio principis videt vacã vidue ꝛ porcũ pauperis: ꝛ in ei⁹ carcere pauper moritur. Et tñ de substantia pauperis comedens monachus: principi blandit. Et sic laudatur peccator in desiderijs anime sue ꝛc. ¶ Predicator igitur a talibus caueat exemplo Dioge
nis: qui omnia contemnens vili K
bus ꝛ paucis cõtent⁹ erat: vt posset omnibus libere dicere veritatem. De quo Ualerius libro. iiij. c. iiij. dicit. q cum sibi olera lauã-

ti Aristipus diceret: si Dionisium
adulari velles: ista non ederes.
Imo ait ille: si tu ista edere vel-
les: Dionisio non adulares. Sic
⁊ predicator volens veritatē pre
dicare: non debet desiderare ho-
nores magnatum: aut eorū tra-
ctare negotia: ne ora eorum obtu
rentur: sed contemptis omnib9
possit dicere veritatem. Sen̄. de
benefi. c. xi. Monstrabo tibi: cu
ius rei inopia laborent magna fa
stigia. ⁊ quid possidentib9 omnia
L desit scilicet qui dicat eis verum.
vnde vna contentio est: quis blā
dissime fallat: ait ibidem. Ne. s.
sint canes muti non valentes la
trare. Isai. lv. Per canes enim p̄
dicatores signantur: qui vigilāt
⁊ clamant: ait Grego. moral. xx.
Canes enim: cum ora eorum im-
plentur pane a latronibus: latra-
re non valent. Nec debet predi-
cator transire pauperes: quin eis
predicet: licet conuiuia desint: fe
sta deficiant: hospiciola feteant:
M exemplo saluatoris Luc. iiij. Ad
euangelizandum pauperibus mi-
sit me: ⁊ exemplo beati Cutberti
qui cum exibat ad predicandum
predicabat maxime in villulis: q̄
in arduis asperisque montib9 erāt
horrori alijs ad videndum: ⁊ pau
pertate pariter ac rusticitate: do-
ctorum ꝓhibebant accessum: ꝓ-
ut dicitur in vita eius. Qui igit̄
contemptis honoribus ⁊ fami-
liaritatibus potentum: ⁊ festis ac
conuiuijs: pauperibus predicant N
signum est euidens: ꝙ lucrum
animarum querunt. Qui vero ecō
uerso: caueant sibi:

¶ Capl'm quartū. Qualr' dꝫ esse
paratus qui egreditur.

Hijs causis quibus reli-
giosus licite egredi pōt:
⁊ quibus etiam aliquan
do exit periculose: admonendus
est: ꝙ exeat virtutibus ornat9: ⁊
munitus: q2 intra hostes vadit:
vt dictum est supra. Qui enim vir O
tutibus pollet: armatus est: Ait
Hier. epistola. xliij. ⁊ lxxxiij. Or
namenta aurium sunt verba dei
Et post. Hec ornamenta: ⁊ mu-
nimenta sunt. ⁊ epistola. xxxiij. lo
quens de quattuor virtutib9 car-
dinalibus. Ex omni parte deco-
raris: cigeris: protegeris: ⁊ orna-
mento sunt ⁊ munimini: gēme
vertunt in scuta. Ro. xiij. Indui
mini arma lucis. ij. cor. vj. Per P
arma iustitie. ⁊c. Et. x. Arma mili
tie nostre non sunt carnalia sꝫ spi
ritualia. Eph. v. Induite vos ar
maturā dei: Sic ergo miles xp̄i
armatus ⁊ insignitus vexillo re-
gis eterni. s. noīe Jesu xp̄i: qd nō
solum est vexillum. sed murus in
expugnabilis: securus exeat. pro
uer. xviij. Turris fortissima nomē
dn̄i. Unde in vita beati Antonij
legitur: ꝙ signum crucis ⁊ fides Q
ad deum murus est inexpugna-
bilis. Ideo dicebat fratribus. Si
gnate vos: ⁊ securi eritis Hiero.

epistola.lxxxiiij. Ad omnez actū & desideriuz man⁹ impingat crucem. egredientes armet oratio. Istud triumphale signum timēt demones & fugiunt. Origenes super. Exo.vi.c. Quid timēt demones? Sine dubio crucē xpi i qua triumphati sunt. Sequitur. Timor & tremor cadit super eos: cū signum crucis in nobis viderint fideliter fixum: & magnitudinez eius quam dominus expandit i cruce. Unde de sancta Justina legitur: q demon videns sup eaz signum crucis accedere non audebat ad eam. In huius nominis inuocationez exijt David ad Goliam: & deuicit eum. i. Reg. vltimo.

¶ Capitulum quintum. A quibus cauere debet religiosus egrediens.

Egrediens vo caueat: ne singularitate habit⁹ notabiliter sit distinct⁹ Hiero. epistola. lxxxiiij. Uestis nec satis mūda nec sordida: & nulla diuersitate notabilis. ne ad te obuians turba cōsistat: nec digito demonstreris. Et ibi. Nec affectate sordes: nec exqsite delitie xpiano conueniunt. Ut enim ait policratus lib. viij. c. xij. Hec phia pcipit obseruari: vt quisq in omnibus fugiat notam, indicens rectitudinem actioni ne sit reprehensibilis: habitui modestiam: ne sit notabilis. Neq id intelligendū est: qn pauperes religiosi possint vilibus indui & repetiare: sed ne requiratur: aut intendatur notabilis singularitas: vt homines vane loquantur: vel vt is qui ē habitu singularis laudetur & digito demonstretur. Hieronym⁹ epistola. lxxij. Uestium sordes cādide mentis inditia sunt. s. quando fit amore paupertatis. Nā parum valet habitus vilis & contēptibilis: & venter carnalis & delicatus. ait Hieronimus epistola. lxxxiiij. Uestis pellea: cingulum sacceum: & sordidis manib⁹ pedibusq: venter solus: quia videri non potest estuat cibo &c.

¶ Capitulum sextum. Qualis debet esse religiosus itinerans in homine exteriori.

Item sic egrediens & itinerans debet esse membris compositus: ne habeat collum extentum: & oculos vagos: nec aures nimis patulas nec manus volantes: aut pedes saltantes. Sed debet esse incessu honestus nō nimis festinus aut preceps in eundo: & religiose coopertus: ait Hugo in summa disciplinali. Diligenter obseruādū est: vt mēbra singula suuz teneāt offiīn: vt neq manus loquat nec os audiat: nec ocul⁹: lingue offiīi assumat. Et post. Alij nauigant brachijs incedentes in duplici qdam monstro vno tempore pedibus deorsum in terra ambulā-

tes: et lacertis sursuz volant in se ra. Debet enim religiosus esse dissimilis viro apostate: qui gradit ore peruerso: annuit oculis: terit pede: digito loquitur, puerbiorum .vi. Unde et talem incompositionez in exteriori homine sancti abhominabantur. Ambrosius primo de offi. Meministis quendam amicum: cum sedulis videretur se commendare officijs. Hunc tamen inclytum non receptum: quem gestus eius plurimum reddebant notabilem. Et ibidez. Meministis cum inculto aliuz repe
V
rissem iubere me: ne vnquam me preiret: quia velut quodam insolentis incessus verbere oculos nostros feriebat. Et Policratus lib .viij. Fertur beatus Hiero. tres a mensa clericos exclusisse: quia incompositos vidit. turpe dicens honesto et graui viro in eius consortio aliquem incompositum reperiri. Nimirum: quia exterior hominis incompositio sepe oritur ab indisciplinata dissolutione interio
Z
ri. ait Hugo vbi. s. Cuz mens interius a custodia soluitur: membra foris ad omnem actum inordinate commouentur : velut corpus paralitici: quod motum quidem habet: sed membrorum officia in actionibus suis seruare non valet.

¶ Capitulum septimum. Qualis esse debet itinerans in homine interiori.

¶ Sicut religiosus itinerans
e
debet esse in exteriori homine honestus. sic in interiori deuotus maxime in diuinis laudibus et horis dicendis omni nixu laborando: vt eas dicat affectualiter cum mentis deuotione: intelligibiliter: cum cordis attentione: integraliter: cum plena expressione: honorifice : in gestus A
corporis compositione: vt si potest quiescat corpore quando dicit: exemplo beati Francisci. vt dictum est. s. Et si hoc bono modo seruare non potest: modo tamen mitiori et maturiori incedat : ne dicendo impediatur a modis predictis. Tunc enim occurrunt plura impedimenta scilicet labor itineris: fatigatio corporis: obuiantium multitudo: sensuum euagatio: cordis distractio: et huiusmodi. Ideo nisi itinerans omni nixu se colligat et diuinis laudibus intendat: in dicendo deficiet. Si eniz in quiete vix possunt bene dici: multo minus in itinere. Ait Hugo. de .xij. abusionibus: qui sunt mente vagi B
oculis attoniti: habitu dissoluti. Sequitur. Aliud cantant: aliud cogitant. In choro corpore: in foro sunt mente. Nunc intus sunt nunc foras exeunt. Nec tantum intus dissoluti: sed etiam cum foris exierint curiosi. Et quidem psalmodie verba non attendunt. Ab his ergo deffectibus summe cauendum est in horis dicendis.

❡ Capitulum octauum. q̃ itine
rans debet esse orans ꝛ studens.
[C]ompletis autem laudi
bus diuinis statutis: ni
hilominus religiosus iti
nerans: vt caueat ab amissione
temporis ceteris temporibus de
bet esse: vel affectu in deuz eleua
C tus: de eo meditando ꝛ orando.
Deut̃.vi. Erũt verba hec i corde
tuo. Sequitur. Meditaberis ea
sedens in domo tua: ꝛ ambulãs
in itinere. prouer.iij. In omnib⁹
vijs tuis cogita illum: vel intelle
ctu studiosus: sacrum librum de
ferendo ꝛ legendo exemplo san
ctorum. Unde primo dial̃. dicit
de sancto felice: q̃ supra se codi
ces sacros in pelliceis sacculis por
D tabat. Et vbicunq̃ perueniret:
scripturarum aperiebat fontem:
ꝛ prata mentium irrigabat. ꝛ exẽ
plo philosophorum. ait Au. geli⁹
libro acticarum noctium: ꝛ reci
tat Augu.ix. de ciuita.c.x. de phi
losopho stoyco: qui ad questionẽ
determinandam de qua erat mẽ
tio protulit librum de sartiuncu
la sua. ❡ Et Eunuch⁹ legebat
Ysayaz in curro act̃.viij. De quo
Hiero. epistola.xxxv. scilicet i ꝓ
logo biblie. q̃ nemo illo fuit stu
diosior. ❡ Et sancti igitur ꝛ phi
E losophi itinerantes: libros secum
portabant. Uel debet etiam psal
mos ꝛ hymnos ore cãtare ꝛ ru
minare ad alleuiationez laboris
exemplo sanctorum in vitis pa
trum.c. de patientia. Ait abbas.
Hymni spirituales sint i ore tuo
ꝛ meditatio sancta subleuet pon
dus temptationum superuenien
tium. huiusmodi exemplum ma
nifestum est. Arator ꝛ sarcinator
onere pregrauatus: fãdo ꝛ respi
rando: oneris vie paulatim labo
rem minuit. Ut sic itinerantes cã
tent in vijs domini: quoniaz ma
gna ẽ gloria domini. Specialiter
dicant septem psalmos cum leta F
nia: in quibus beatus Aug. ma
gnam habebat deuotionez: ꝓut
dicit in vita eius. Qui itelligens
dissolutionem sui corporis immi
nere: septem psalmos penitentia
les scribi fecit: ꝛ poni ex opposito
in pariete. Quos iugiter legebat
lachrymas fundens. In letania
etiaz fit oratio comunis ꝓ omni
statu ecclesie. ❡ Consimiliter di
cat officium mortuorum ad ere
ptionem animarum de purgato
rio: quia hoc placitum est deo.ij. G
Machabeo.xij. Sancta ꝛ salu-
bris est cogitatio pro defunctis ex-
orare ꝛc. Hoc est etiaz virtuosuz
ꝛ demonibus molestum. Unde
legitur de Hedolione Cluniacẽ.
abbate: q̃ de ipso ꝛ eius conuẽtu
demones cõquerentes reclusus
quidam audiuit: pro eo q̃ eoruz H
orationibus ꝛ elemosynis anime
a manibus eorum eripiebantur:
ꝛ sui iuris vernaculos perdebãt.
❡ Uel debet religiosus itinerans
de celestibus cum socio cõferre

exemplo discipulorum Luc.vlt. Qui sunt hi sermões.&c. ¶ Econ tra multi faciunt:qui nec affectu orant: nec cogitatu : vel aspectu student:nec affatu psalmodiçant nec fabulatu vtiliter conferunt. vt autem predicta perfecte adim pleant:caueant ab infectiuis ap prehensionibus sensualibus co gitantes : eo q mors intrat per fenestras Hiere.ix.¶ Speciali ter ne per visum intret quod infi
I ciat.Unde in vitis patrum.c. de continentia dicitur:q cum ancil le dei transirent per viam:vidēs eas monach⁹:a via diuertit. Cui vna ear dixit.Si perfectus esses monach⁹:nō ita respexisses nos vt agnosceres nos eē feminas. Sic enim visum cauendo:facili⁹ caueri potest ab inanibus cogita tionibus.fantasticis ymaginatio nibus:& fedis affectiōib⁹. Per quales enim formas ire solēt ocu li:per tales cogitationes ibit cor: ait Augu.vij.pfessio. Ideo Job xxxi. Pepigi fedus cum oculis meis.&c. Ibi mor.xxi.in pncipio bene qualiter oculi sunt cohiben di & interiores cogitationes.

¶ Capitulū nonū. Ubi religio sus debet libentius hospitari.

C Onsequenter cum post itinerationē venitur ad hospicium:debet religio sus hospiciū querere:vbi quie tius possit deo & sibi vacare:ho
K nestius cōuersari:& alijs fructuo sius pdesse. Nec attrahatur car nali voluptate:mundana vanita te: seculari familiaritate. Luce.x. Nolite trāsire de domo i domū: querendo scilicet aliquam volu ptatem Ambro.super Luc. Alie num est a predicatore regni dei cursitare per domos: carnalia.s. sectando. Econtra faciunt multi dimittendo loca magis religiosa & querendo carnalia.

¶ Capitulum decimū. Que ca uenda sunt religioso hospitāti.

V Iri v̄o religiosi commu niter admonendi sunt: ne sint auidi:vel se inge rant ad querenda vulgaria & se cularia conuiuia: vt sit in eis in violata sobrietas: & ne se ingerant importune ad muliebria consor tia : vt in eis maneat illibata ca stitas.& ne frequentent magna L tum curias:vt in eis reluceat ve ra & alta humilitas. In cōuiuijs enim vulgaribus multa pcurrūt vitia: ait Gregorius.super euan. omel.iiij.loquens de diuite Epu lone scilicet edacitas:loquacitas & ludi vāitas. Unde vix possunt sine culpa celebrari. Moralium primo super illō Job.i. Cumq transissent in orbem dies puiuij. &c. Nouerat enim vir sanct⁹: q magna purgatione sacrificiorū diluende sunt epule conuiuiorū: M quas semp comitatur voluptas. Exodi.xxxij. Sedit populus mā ducare & bibere:&c. Ambro.iij.

de offi. Conuiuia extraneorū oc
cupationes habent: subrepūt fa
bule: et propter voluptatē pocu-
la. Sen. epistola. lxvij. Sermo-
nes solent esse in conuiuijs. Cri-
sostomus super Mathe. omel.
xlviij. In conuiuijs sunt sepe mi-
mi et hystriones qui animas oc-
cidunt. Ex quo enim in cōuiuijs
huiusmodi sunt: varia voluptas
multimoda vanitas: diuersimo
da loquacitas: nullius boni audi
bilitas: salutaris documenti con-
N temptibilitas: prout ait Aug. epi
stola. xxxviij. de Themistocle phi
losopho: quod cum esset in conuiuio
et habitus esset indoctior: cū ner
uis canere recusaret: sibiqz dictū
esset: cum se nescire illa dixisset:
quid igitur nosti? Respondit rem
publicam: ex parua facere ma-
gnam. Secundum enim scire ē
gloriosum et vtile: et tamen in cō
uiuijs primum eligitur. Ideo pe
riculo et contemptui se exponit q
se ingerit ad conuiuia secularia.
Hiero. epistola. xxxiiij. Cōuiuia
secularia: vitanda sunt; maxime
que honoribus tument. Sequit.
facile contemnitur clericus q se-
O pe vocatus ad conuiuia non re-
cusat. Quanto magis qui se ingerit?
vnde in vita beati Augustini le-
gitur: quod vnū fuit de sancti Am
brosij institutis: ne quis in sui pe
na etiam petitus iret ad cōuiuia:
ne scilicet per frequentiam insti-
tutus temperantie amitteretur
modus. ¶ Et non solū religio
sus debet cauere pericula conui- P
uiorum: sed multo plus pericula
muliebriū consortiorū. s. ¶ Ob
ardoris concupiscibilis: in carne
mortali vigentis inextinguibilita
tem. ¶ Ob nature muliebris in
fectiuam fascinationē. ¶ Et ob
hostis homines per mulieres tē
ptantis sagacitatē. ¶ Ardor. n.
concupiscibilis est ignis: et ipsa mu
lier ignem accendens: et diabolus
iugiter fomenta ministrans. Iō
talis familiaritas omnino cauen
da. Hieronymus ad Occeanum
epistola. xlij. Feminarum: cū clericis
nullo pacto coniūcta permittat
conuersatio. Ianua diaboli: via Q
iniquitatis: scorpionis percussio:
nociuum genus femina: cū proxi-
mat. Stipula incendit ignē: flā
migero igne percutit femina con
scientiam pariter habitantis: ex-
uritqz fundamentū. Ego iudico
si cū viris femine habitent: non
deesse viscarium diaboli. Ex his
aucupatū ab initio peccatū. Fer
reas mentes domat libido. Si
enim alligauerit quis ignem in
sinu suo: vestimenta eius nō cō
buret? puer. vi. Sequitur. Mi-
hi crede. Non potest toto corde
cū deo habitare: qui feminarum
accessibus copulatur: etc. eccle. ix. R
Ne respicias mulierem multiuo
lam: ne incidas in laqueos illius
et post. Colloquiū illius quasi ignis
exardescit. ex quo igitur eius accel

ſus ſtimulatiuus: ⁊ malarū cogi
tationuz generatiu⁹: aſpectus in
fectiuus: affectus ⁊ afflatus iflā-
matiuus: vitanda eſt eius fami-
liaritas. Ut enim eſt de homini
bus in illiricis: ꝙ interimunt ho
minem videndo: ⁊ dicūtur effe
minare voce ⁊ lingua: ⁊ faſcina
tio oculorum eorum eſt exitialis
prout dicit Plini⁹ libro. v. c. xiiij.
⁊ Algazel. v. philoſophie. c. vi.
ta ⁊ mulieris aſpectus multis ē
exitialis. ecc. ix. Auerte faciē tuā
a muliere compta. Sequit̃ ꝑpter
ſpeciem mulieris multi perierūt:
⁊ ex hoc cōcupiſcentia q̃ſi ignis
exardeſcet. ¶ Unde ⁊ ſancti pa-
S tres ieiunijs ⁊ abſtinentijs mace
rati: ⁊ attenuati: frigorib⁹ ⁊ nudi
tatib⁹ afflicti: ⁊ infrigidati: vigilijs
⁊ orationibus attriti: laboribus
confracti: ſenectute quaſſati: a vi
ta carnali alienati: conuerſatiōe
celici: contemplatione ſuſpenſi:
mulieꝝ colloq̃a ⁊ conſortia om-
nimode fugiebāt. Unde in vitis
patrū. c. de exortatiōe monacho
ruz ait ille ſanctus pater. Nō ha
beas amicitiam cum muliere. et
c. de quieta cōuerſatione de ab-
bate Arſenio dicitur: ꝙ noluit vi
dere mulierez ſanctā de Roma
ad ſe venientem. cui ſupplicanti:
vt pro ſe oraret: ⁊ eſſ3 ſui memor
in oratione: reſpōdit. Rogo deū
vt auferat tui memoriam de cor
de meo. Et ibi de illo qui dixit di
ſcipulo: eamus vbi nō eſt mulier
⁊ ille. Non eſt talis locus niſi ſo
litudo. Cui abbas. Eamus ergo
in ſolitudinem. ⁊. iiij. dial. dicit de
presbytero moriente qui noluit vi T
dere matrez: ſed ait. Recede mu
lier: igniculus adhuc viget: tolle
paleā. neq3 voluit: ꝙ ſibi appro-
pinquaret. Ideo in vitis patrum
c. iiij. dr̃. ꝙ filius portans matrez
ſuam cooperuit manus dicens
Caro mulieris: ignis eſt. ¶ Ecō
tra eſt de multis religioſis habē
tibus etiam contrarias conditio
nes ſanctis patribus. Sunt eniz
calore iuuenili bulientes: alimen
torum ſuperfluitate ⁊ ocijs ardē
tes: ſe nullis abſtinentijs aut la-
boribus affligentes: temptatio-
nes ⁊ aſtutias diaboli nunq̃3 ex-
pellentes: ⁊ huiuſmodi: audaci-
ter tamen ſe ingerunt ad conſor-
cia: colloquia: ⁊ conſilia: mulierū
ſimul coridendo: ſe mutuo aſpici V
endo: ſibi viciſſim pocula propi-
nando: quod non fit ſine anime
periculo. Hiero. epiſtola. lxxxiiij.
Omnis aduerſus viros: diabo
li virtus in lumbis eſt. Omnis i
vmbilico contra feminas fortitu
do. ⁊ ponit exēpla. Samſon leo-
ne fortior ſaxo durior. dalide mol
leſcit amplexibus. Dauid ſc̃m cor
dei electus: Berſabee eſt nudita
te deceptus. Salomon per quez
cecinit ipſa ſapientia: q̃a amator X
mulierum fuit: receſſit a deo. Et
ne quis de ſanguinis propinqui-
tate ꝯfidat: Thamar ſororis ſue

Amon frater exarsit incendio. Pudet dicere: quot quottidie virgines ruant. &c. ¶ Idem epistola.xxxiiij. Hospiciolū tuū aut nū aut raro mulierum pedes terant. Nec sub eodem tecto maneris: nec in preterita castitate cōfidas: quia nec Dauid sanctior: nec Samsone fortior: nec Salomone sapientior: qui omnes decepti sunt a muliere. Et post: Pericula tibi monstrat: cuius vultū frequenter attendis. Mirum ē igitur: quod tam audacter iuuenculi religiosi: cum iuuenculis tam secularibus monialibus confabulantur & rident: cum sancti tantū timeant earum colloquia & aspectus. Unde beatus Augu. cū a pluribus feminis visitaretur: nolebat sine clericis testibus eis loqui: nisi interesset aliquis secretorum. Nec monasteria feminarū sine causa vrgente visitare volebat. Unde Hier. epistola.cxxiiij. dicit. quod Romam veniens pro ecclesiastica necessitate: verecunde feminarū oculos declinabat. Jō illa monialis egrotans in monasterio: fratri volenti eam videre mandauit: quod nolebat dare occasionē: vt propter se veniret i medio feminarum. prout legitur in vitis patrum.c.iiij. et Hiero.epistola.xli. dicit de illa que noluit videri a beato Martino: sed per fenestram ait: ora pro me. Quod sanctus audiens: gratias egit deo: & benedixit eam. Nouerant enim sancti: quod demones multum laborant ad decipiendum religiosos per mulieres. Unde in vitis patrum.c.v. dicitur. quod cum esset puer ab infantia in monasterio: nec sciret quid essent mulieres: demones nocte ostendebāt ei habitum mulierū. Et cum in mūdo iret cū patre suo: videns mulieres ait. Ecce qui veniūt ad me de nocte. Et pater. Isti sunt monachi de seculo: & vtunt alio habitu heremite. Et in lib. Barlaam legit de filio regis īcluso ab infantia: cui ostensis multis pulchris & preciosis viris: mulieribus: auro: gēmis: &c. Et querens nomina mulierū: responsumque esset quod dicerentur demonis: homines seducentes: cū rex quereret quid plus de omnibus amaret. respondit: quod demones: Tyrānica enim res est amor mulierū dicitur ibi Hiero. epistola. lxxxiiij. Horrebant sacco membra deformia. Sequitur. Sepe tamen choris intereram puellarum. Si sic de tanto sene: quid de iuuene? Hec igitur pericula & multa alia religiosus considerans: nō se ingerat ad hospitandum vbi sūt inevitabilia consortia mulierum. & caueat suspitionem secundum regulam Hieroni. epistola.xxxiiij. Caueto omnes suspitiones: & quicquid probabiliter fingi potest. ne fingatur autem de vita hec ille. ¶ Item re

ligioſi non ingerant ſe ad hoſpi/
B tandum in curijs magnatoꝛum
niſi conſtet: illos per eos emēda
ri: vel etiā pauperes adiuuari: qꝺ
raro fit. Nam ad tales accedere
ob familiaritatis acquiſitionem:
aut conuiuioꝛum delicationē: ho
noꝛis ambitionem: vel pompati
cam oſtentationem: periculoſuȝ
eſt. Qui enim ſic accedunt: ſepe
loquuntur placentia: nec pꝛoſunt
pauperibus. Ideo ſancti talia fu
giebant. Unde in vitis patruȝ. c.
viij. dr: ꝙ iudex pꝛouincie voluit
videre abbatem paſtoꝛem: nec
acquieuit. Iudex autē filiuȝ ſoro
ris ſue ponēs in carcere ait. Si ſe
nex venerit liberabo eum. Tunc
mater pueri ad fratreȝ accedens
cuȝ lachꝛimis ſupplicabat: vt ad
C iret iudiceȝ: nec ſic acquieuit. Iu
dex ergo ait. Saltem verbo iube
at: ⁊ dimittam eum. Cui mādat
ſenex di. Examina cauſam: ⁊ ſi
moꝛte dignus eſt: moꝛiatur. Sin
auteȝ fac quomodo vis. Sȝ mul
ti hodie rogant pro talibus ſm
quod affectus ducit: non ꝑut ve
ritas exigit. Et ibidem dr: ꝙ cuȝ
iudex veniret ad videndum ab/
batem Amonem ⁊ diceretur ei.
iudex venit: vt benedicatur a te:
pꝛepara te: ille accipiens panem
⁊ caſeum: in ingreſſu celle man/
ducās ſedit. Quod iudex vidēs
⁊ ſui: ſpernentes eum diſceſſerūt
Sancti enim vera ſapientia pdi
ti: a mundo ⁊ mūdanis volebāt:
ſtulti videri: ne appeterent. In
curijs enim pꝛincipum raro au/
ditur doctrine veritas: non ama
tur iuſtitie eqtas: non honoꝛatur D
virtutis honeſtas. Sed diſciplie
deſpicitur auſteritas. Potiꝰ ibi
auditur iniquus ꝙ̄ ſanctus. plus
veſtis honoꝛatur ꝙ̄ virtus: ma/
gis eſtimātur reruȝ opulentie ꝙ̄
virtutuȝ. Plus ludi vanitas: ꝙ̄
diſcipline oꝛdinabilitas. Un̄ nar
rat Innoc. libꝛo de miſeria hois
ꝙ cū quidā phꝰus habitu cōtem
ptibili aulam pꝛincipis ſepe ingre
di temptaſſet: nec potuiſſet ha/
bitū oꝛnatum aſſumens. mox ē
permiſſus intrare: Et ſtans coꝛā
pꝛincipe: cepit oſculari paliū ſuū
Quod pꝛinceps miratus ⁊ que/
rens quid ageret: reſpondit. Ho E
noꝛanteȝ me honoꝛo. Quod eni
virtus non potuit: veſtis obtinu
it. O vanitas vanitatum: ⁊ om/
nia vanitas: Plus defertur ve/
ſtibus ꝙ̄ virtutibꝰ: plus veſtimē
to ꝙ̄ honeſtati. hec ille. Un̄ Caſ
ſianus. xi. col. Hec eſt patruȝ ſen
tentia: monachum debere fuge/
re mulieres ⁊ epos: qꝛ non ſinūt
quieti operā: nec diuine thoꝛie in
herere. Merito ergo debet reli
gioſus fugere hoſpicia hmōi pro
pter cauſas pꝛedictas.

¶ Capitulū vndecimum. Qua
liter eſſe debet in conuerſatione
cum ſecularibus.

Ingrediens ꝟo religio/
i ſus hoſpicium ſecula

riuz debet esse in omni sensu cau-
tus: ⁊ circūspectus: gestu: ⁊ mo-
rum grauitate maturus: effectu
⁊ exemplis operum virtuosus: af
fatu ⁊ documentis salutarib⁹ fru
ctuosus. Ut ex primo: ab oīs ma
F li occasione caueat? Ex secundo
se difformem conuersationi mun
dane. ⁊ quasi angelicam conuer
satione celica se ostendat. Ex ter-
tio. oēs ad bonū attrahat: ⁊ bonū
post se odorem relinquat. Ex q̄r-
to: omnes illumiari doceat. Gre
go. mor. i. Nec valde laudabile
est: bonum esse cum bonis: sꝫ bo
num esse cum malis. Sicut eniz
grauioris est culpe: inter bonos
bonum non esse: ita imensi est ꝑ
G conij: bonū inter malos eē. Job
i. Erat vir ille simplex. in quo ho
nesta maturitas. Et timens deuz
in quo operum virtuositas. Ecc.
vij. Qui timet deum nihil negli-
git: Recedens a malo: in quo cu
stodie sensuū sedulitas. Rectus
in quo intelligentie ⁊ doctrine ve
ritas. Job. iiij. Uacillantes cōfir
mauerunt sermones tui. Ezec. i.
Planta pedis eorum: quasi plā
ta pedis vituli. Ubi Greg. omel.
i. Planta pedis vituli est matu-
re incedēs: fortis: ⁊ diuisa. Quia
H predicator debet habere venera
tionem in maturitate: fortitudi-
nē in opere: vngule diuisionem
in discretione. Non enim facile
predicatio accipitur: si leuis mo-
ribus videatur. Et nulla est ma-

turitatis ostensio: si contra aduer
sa non adsit operis fortitudo. ⁊
virtutem amittit fortitudo boni
operis: si desit discretio itellectio
nis. Debet igitur esse omni sensu
circūspectus ⁊ cautus. In visu: vt
caueat aspectum omniū ad ma-
lum allicientium: vt dictum ē su-
pra. Sunt enim oculi: principes
ad nocēdū in sensibus: ait Aug. I
x. confes. Et ideo cohibēdi. Job
xxxi. Pepegi fedus cum oculis
meis. Ibi mor. xxi. Non debet i-
tueri quod non licet concupisci.
Quia Tre. i. Oculus meus dep̄re
datus est animam meam. Con
cupiscendo enim visibilia: inuisi
biles virtutes amittit. ait ibi Gre
gorius. ⁊ Sen. de remedijs for-
tuitorum loquens de oculis dicit
Irritamenta sunt vitiorum: du-
ces scelerum. Huic adulteriū ocu
li ministrant. Huic domum quā
cōcupiscat. Huic vrbem ⁊c. Uñ
Democritus excecauit se: eo ꝙ K
nō posset mulieres aspicere sine
concupiscentia: Ait Tertuli⁹ ora
tor. c. xliiij. Sic alij multi fecerunt
vt cogitationes ad mentis puri-
tatem cogerent: prout dicit Hie
ro. epl̄a. lxv. ⁊ Sen. vbi. s. Non
intelligas partem esse innocentie
cecitatem. Unde Anto. ait Didi-
mo: a pueritia ceco: de cecitate do
lenti. Miror te prudentem virū
eius rei dolere damno: quā formi
ce: musce: ⁊ culices habent: ⁊ nō
letari ea possessione quaz soli sa[n]

cti ꝛ apostoli meruerunt.s.oculo rum mentis: ait Hiero.epistola lxvj. Jō ps. Auerte oculos meos ne videant vanitatē. ¶ Consimiliter debet esse circunspectus ꝛ cautus in auditu: ne audiat allicientia ad malum. Aug.x.confes. Voluptates aurium me tenacius implicauerant ꝛ subiugauerant: sed resoluisti ꝛ liberasti me. Ideo cauere debet: ne audiat cātilenarum: ꝛ sonorum vanitates detractiones: sinistras diiudicationes: blandas adulationes: falsas deceptiones: ꝛ huiusmodi secularia. Ideo Ecc.xxviij. Sepi aures tuas spinis: ꝛ noli audire linguaʒ nequā.s.increpādo ꝛ pūgēdo mala loquentes. Spine.n. pungunt: prout exponit Aug.de doc.xpiana. ꝛ Hieroni. epistola xxxiiij. Cum detractorib⁹ ne cōmiscearis: quoniam repente venit perditio: tam eius q detrahit ꝙ eius qui accomodat aurem. Non enim inuito auditore libenter narratur: Sicut sagitta in lapidem non figitur: ꝛ interduʒ resiliens percutit dirigentem. Jō prouer.xx. Ventus aquilo dissipat pluuias ꝛ facies tristis linguā detrahentem. ¶ Item debet eē circūspectus in gustu: ꝛ quo ad modum gustādi.s.vt modo religioso ꝛ hōesto comedat ꝛ bibat. Nā quidam minus honeste se habēt in huiusmodi. Ait Hugo in summa disciplinali. Alij bibentes: digitos mediotenus poculis imergunt. Alij nudis articulis coclearis vice olera piscātur: ita vt ī eodeʒ vasse manus ablutionem: ꝛ ventris refectionem querere videantur. Sequitur. Nunc sustineant in audiendo verecundiaʒ. qui nolunt in faciendo habere disciplinam. Temperantiam comedendi intelligimus: si homo tractim ꝛ non cum festinatione comedat. ¶ Similiter quo ad gustabilia debet esse circunspectus: ne querat nimis delicata: nec accurate parata: aut supflua: vt dictum est supra. Unde Hugo vbi supra: Sunt qui superstitiosū nimis in preparandis cibis studium adhibent: infinita frixurarū ꝛ condimentorum genera excogitantes: modo calida: modo frigida: modo assa: modo elixa: modo pipere ꝛ huiusmodi saporib⁹ condita ꝑm consuetudinem mulierum pregnantium desiderantes. Ab huiusmodi caueant religiosi ne talium notentur appetitores more puerorum ꝛ mulierum. Caueant ꝛ a superfluitatib⁹ post ieiuniorum euacuationem. Hiero.ij.cōtra Jouinia. Quale est illud ieiunium: aut qualis refectio post ieiunium: cum pridianis epulis distendimur. ꝛ guttur nostruʒ mediator efficitur lachrīmarum? Dumq3 volumus prolixioris inedie fame carere: tantum voramus ꝙtum vix alteri⁹

diei nox

diei nox digerat. Istud itaq; non tam ieiunium appellandum est: quaz crapula: ⁊ fetens: ac molesta indigestio Ecc.xxxviij. Noli auidus esse in omni epulatione: ⁊ non effundas te super omnem escam. Et.xxxi. Utere quasi homo frugi his que tibi apponũtur ¶ Quantum vo ad aliud officiũ lingue quod est loqui debet eẽ circũspectus cõsiderãdo quid: cui: quando: quomodo loquatur. vt dictuz est supra. ait Hugo vbi.s. Tribus modis dz hõ inter epulas seruare disciplinaz. Ut linguã a loquacitate compescat: oculos a circũspectione cohibeat: ⁊ mẽbra alia: cuz modestia ⁊ quiete cõtineat. Ubi enim auditus non est non effundas sermonem. Ecc. xxij. Sed in conuiuio seculariuz auditus non est: qr dum venter impletur: lingue clamorosis vocibus perstrepunt: ait Poli.lib. viij.c.ix. ¶ De circunspectione q̃tum ad odoratum ⁊ tactum superfluum est moneř religiosos: cuz in huiusmodi voluptari ⁊ delectari sit perniciosuz: ⁊ quia hec querere est mulierum fatuarum prouer.vij. Asperſi cubile meum mirra ⁊ aloe. Seqtur. Ueni fruamur: ⁊c. Aug.x.confes. De illecebra odorum non satago nimis. Cum enim absunt non requiro: cum adsunt non respicio. parat' sum carere. ¶ A tactu quoq; impudico: caueat religiosus sicũt ab igne infernali ⁊ mortifero. Caro enim mulieris. ignis est: vt habitum est. prouer.vi. Nunquid abscondere potest homo ignem in sinu suo ⁊c. Sequitur. Sic qui ingredit ad mulierẽ ꝓximi sui non erit mundus cũ tetigerit eã. Qui sic igitur ẽ omni sensu circõspectus: cauet ne mors itret ad animam per fenestras. Hiere.viij. ¶ Item debet esse grauitate morum ⁊ gestu maturus: vt sit disformis a secularibus. Ro.vij. Nolite conformari huic seculo: ⁊ sit conuersatione celicus. Phil.iij. Nostra autem conuersatio i celis est. Et hoc nõ hypocritali simulatione: sed virtuali operatione: vt.s. maturitas ⁊ cõpositio corporis oriatur a compositione mẽtis. Ait Hugo i summa. Gestus hominis in omni actu gratiosus sine mollitie quietus: sine dissolutione grauis: sine tarditate alacer: sine inquietudine maturus: sine proteruia: ⁊ turbulẽtia seuerus. Ex visu enim agnoscit vir: ⁊ ex occursu faciei sensatus. Amictus corporis: risus dentium: ⁊ ingressus hominis enuntiant de homine ipso. Eccl.xviiij. Sene. epistola.lv. Argumentum morum ex minimis licet capere. Impudicum incessus ostendit. Improbum vultus. Insanum risus: habitusq; demonstrat. Hec eni maturitas religiosorum: est hominũ prouocatius ad laudem dei. ps.

In populo graui laudabo te.
¶ Item debet eẽ exemplis ope
rum virtuosus: vt sit omnibus
in exemplũ. Math.v. Luceat
Y lux vestra ꝛc. Et.i.Thi.i. In om
nibus prebe teipsum exemplum
bonorũ operum. Ex talibus.n.
deus honorificatur: religio hono
ratur proximus edificatur: odor
bone fame dilatatur. Unde Act.
xiiij. de Paulo ꝛ Bernaba dici
tur. Dij similes hominibus descẽ
derunt ad nos. Homines aũt: dij
dicunt ppter virtutum eminen-
tiã: put dicit. Ethi.viij. Unde.i.
Cor.ij. Alijs sumus odor vite in
V vitam. Sic enim attrahunt ho-
mines ad deum. Cant.i. Curre-
mus in odorem vnguentorum tuo
rum. ¶ Et nõ solum debet eẽ ta
lis in se: sed etiam vt alijs semi-
net spiritualia documenta in col
latiõe: sicut metit temporalia in
sustentatione. ij.cor.viiij. Si nos
Z vobis spiritualia seminamus nõ
est magnũ: si vestra carnalia me
tamus. Et vt virtute vbi dei eij-
ciat demonia peccatorum: ꝛ lin
guis loquatur nouis Marci.vl.
Debet enim illuminare mundũ
ꝛ domum quam intrat. phil.ij.
Inter quos lucetis sicut lumina
ria in mundo.ꝛc. Non enim so-
lum in predicatiõe publica debꝫ
vir euangelicus alios erudire: sꝫ
etiam in collatione priuata.i.cor.
ij. Sermo meus.s. in collatione
priuata: ꝛ predicatio.s.publica di
ctũ glosa. Et hoc sm auditoriũ
capacitatem ꝛ qualitatem. Eccl.
xxxvij. Cum irreligioso tracta d A
sanctitate: cũ iniusto de iusticia
ꝛc. Ubi Hugo in summa. Tales
debemus discretionem seruare:
vt semper studeamus discere a
sapientibus: ꝛ minus doctos si se
doceri patiant erudire. Et sic do
cere pferẽdo qd magis cõgruit
auditori. Unde ꝛ phi erudiebãt
eos cum quibus cõferebant. ait
Sene.epla.xxx.loquens de Dio
gene. Nec minus de alijs qui li-
bertate pmiscua vsi sunt: ꝛ obui-
os monuerũt. Et post. Illud scio
aliter pfuturũ: si multos admo
nuero. Semper agenda est ma- B
nus. Nõ põt fieri: vt nõ aliquan
do succedat multa temperantia.
Et episto.cxviij. Qui ad phm ve
nit: quottidie secum aliqud boni
ferat. Aut sanior domi redeat: aut
sanabilior. Ubi ponit exempla.
Qui ad solem venit colorabitur
qui in taberna vnguentaria rese
derint: odorem secũ ferent. Sic
qui ad phm venit trahere ali-
quid necesse est. Si ergo philo-
sophi gentiles docebant alios: vt
pficerent quanto magis philosophi
diuini ꝛ euangelici: ne apud ali-
quem ociosi manducent: vt sint
operarij digni mercede. Unde
ij.Dial.c.ij.dicitur de beato Be- C
nedicto: q cum homines cibos
sibi deferrent corporis ab eius ore
in suo pectore alimenta defere-

bant vite Debet enim religiosus
alios ad se cõuertere: non se ad
alios . Hieremi.xj. Conuertent
adte: ꝛ nõ tu cõuerteris ad eos.
¶ Econtra multi faciunt minus
circũspecti in sensu: minus matu
ri in gestu: minus virtuosi in ef/
fectu : minus fructuosi in affatu
qð patet opere ꝛ exemplo. Hñt
D enim aures patulas ad fabulas
ꝛ rumores: oculos vagos ad va
nitates: guttura delicata ad diiu
dicandũ sapores: ora garula ad
multiloquij vanitates. Faciũt.n.
se in mensis secularium: saporũ
diiudicatores: ciborum discreto
res sapidiorum frustrorum ele/
ctores. ꝛ curiosos incisores vino
rum cognitores magisꝗ̃ diuino
rum doctores. Cum talis sciẽtia
sit valde vilis religioso et noxia
inter viros celicos enutrito Au/
gu. de quiditate anime. Noxium
E est illud genus artiũ quo animi
valitudo sauciatur. Nam ꝛ odo/
re ꝛ sapore diiudicare pulmenta:
quo lacu piscis captus sit: vel ꝗ̃
tenue vinum nosce: miseranda
quedam peritia est. Et his artibꝰ
cum q̃si creuisse anima videt: q̃
neglecta mente defluit in sensus
nihil aliud ꝗ̃ minuisse ꝛ conta/
buisse iudicanda est. Et tamẽ de
tali peritia qñꝗ aliqui gloriant
ad cõfusionẽ suam potiusꝗ̃ ho
norem. Sunt alij q plus loquũt
de mũdanis de bellis principũ
ꝛ triumphis de curiarũ cõuiuijs
ꝛ vanitatibus ꝗ̃ ð diuinis: ꝛ edi
ficationibus. Nimirum qa que F
ab ore ꝓcedunt: de corde exeũt.
Math.xv. Et quia talia volue/
runt ea effundunt. Nullum enĩ
vas põt effũdere qð nõ hꝫ. Jõ
.i. Reg.ij. Recedant vetera de
ore vr̃o. Et.i. Pe.iiij. Si qs lo
quitur q̃si sermões dei. ephe.iiij.
omnis sermo malus: de ore vr̃o G
non procedat.

¶ Capitulũ duodecimũ. Qualiter se debet habere post refectionem.

f Initis vero refectioni/
bus iter seculares caueat
religiosus a prolixis ses/
sionibus cum eisdem: siue in cõ
uiuijs: siue i fabulis a vanis spe
ctaculis ludis ꝛ secularibus ver
bis. Talia enim sepe comitantur
conuiuia: vt dictum est.s. Exo. H
xxxij. Sedit populus manduca
re ꝛ bibere ꝛc. Ibi Greg. mor.i.
Cum venter reficitur lingua ef/
frenatur. Et de hoc supra. Tunc
enim elõgare se debet religiosus
a secularium vaniloquio: ꝛ noci
uo spectaculo: ꝛ locum secum in
quirere: vbi se ab huiusmodi ab
strahat: ꝛ se colligens ad cor re/
deat seqꝫ discutiat. Hiero. ad De
metriadem episto.lxxxvij. Adhi
be tibi in vrbe solitudinem: ꝛ re/
mota paulisper ab omnibus deo
propius iungere. Augu. in s̃mo/
ne de ouibus. Solitudo magna
cõscientia est. Ibi iterrogemus

fidem: et si est charitas. etc. Job xxiiij. Perfodiunt in tenebris do-
I mos. Ibi mora. xviij. Quid domorum nomine: nisi conscientie designantur: in quibus habitamus contrectando quod agimus. Mat. v. Intra domum tuam .i. conscientiam: ait ibidem. Et Ber. ad fratres de monte. Alia est cella interior: alia exterior. Exterior est domus vbi habitat anima cum corpore. Interior: conscientia: quam habitare debet spiritus sanctus. Ostium clausure exterioris: signum est ostij circunstantie interioris. Sequitur. Diligis cellam exteriorem: dilige potius interiorem. Quod si non potest religiosus de die ad
K hanc cellam redire: redeat saltem de nocte: vt lauet per singulas noctes lectum suum rigando lachrymis contrictionis.

¶ Capitulum decimumtertium. Quod religiosus redeat ad locum quietis.

Expeditis vero negotiis: et causis legitimis: pro quibus religiosus egressus est in mundum de quibus habitum est: absque fictione et simulatione et morosa retardatione redeat cum gaudio ad locum quietis: et conuen-
L tum: exemplo auis que euasit rhetia: viscos: laqueos: et sagittationes. Unde Ansel. de similitudinibus i fi. dicit: quod sicut bubo dum in cauerna cum pullis suis est letatur: et suo modo bene sibi est. Dum autem est inter coruos et corniculas: aut aues alias incursatur et dilaniatur: et male sibi est. Ut pote quam hic rostro percutit: ille alis in eam ruit: alter vnguibus discerpit. Ita et mihi: quando cum monachis conuersari queo: bene est et grata consolatio. Quando vero remotus ab eis inter seculares conuer- M
sor: hinc inde causarum variarum incursus me dilacerant: et quando non amo secularia negocia vexant et male mihi est etc. Nec remaneat religiosus inter seculares ob causas alias: quam propter quas est egressus de quibus supra. ¶ Cum autem venerit ad locum quietis siue conuentum studiose debet redimere tempus ammissum redeundo ad se: vt pro multiloquio cum hominibus soli deo loquatur: pro euagationibus et discursibus exterioribus in seipso recolligatur: pro humanis honoribus apud se deprimatur: pro delitijs conuiniorum et copijs ieiunio- N
rum abstinentijs affligatur: pro vanis gaudijs et risu salutari tristicia compungatur: pro sensuum delectabilibus sicut aurium timor diuini iudicij audiatur: pro delectabilibus oculorum lachryme fundantur: pro delectabilibus gustus amaritudine satietur: pro vaniloquiis orationes et psalmi multiplicentur pro suauitate odorum peccatorum feditas ad propriam ignominiam ingiter memoretur pro suauibus lectis et sessionibus terre inhereat:

⁊ panniculis operiat᷑: vt sic fiat p̄
suaui odore fetor: pro zona funi-
O culus ⁊c. Isa. iij. ⁊ Hester penul
timo: pro vnguentis variis cine
re ⁊ stercore caput iplebat: ⁊ cor
pus humiliabat ieiuniis. Omnia
loca in qbus letari consueuerat:
M crinium laceratione compleuit.
Per crinium lacerationem si-
gnat᷑ dolentium cogitationum p̄
prioribus delictis p̄uaricationi-
bus collectio. Sic enim fuit mo
dus sanctorum: se pro prioribus
delectationibus affligere. Unde
P in vitis patr. c. iiij. d̄ beato Ma
chario dicit᷑: q̄ fratribus adueni
entib⁹ vinum bibebat. Et postea
pro vno calice: die integra absti
nebat. Et si qd boni in mūdo fe
cerunt: totū deo attribuant. Job
xxxviij. Nunquid mittes fulgura
⁊ reuertētia dicūt adsumus. Ibi
mor. xxx. Per fulgura predica-
tores signant᷑: qui miraculis cor-
N ruscant: qui non suis sed dei viri
bus attribuere debēt si qd forti-
ter egerūt. Eccle. i. Ad locū vñ
Q exeunt flumina reuertunt᷑: vt ite
rum fluant. Quod exponit ibi-
dem Gre. de predicatoribus q̄
debent reuerti ad deum contem
plandum. Quod nisi fecerint: in
terna siccitate: exteriora predica-
tionis verba siccant᷑. Ezechiel. i.
Animalia ibant ⁊ reuertebant᷑ in si-
militudinem fulguris corruscan
tis. Quod expōit ibi Gre. omel.
v. de p̄dicatorib⁹. Et sic reuertē

tes qescant post multiplices cor-
poris lassitudinem ad mentis re
creationez: ⁊ refociliationē. Job R
iij. Ibi cessauerūt a tumultu: ⁊ re
quieuerūt fossi robore. Quod ex
ponit ibi Greg. mo. iiij. De san-
ctis cessantibus a tumultu mun
dano: ⁊ deficientibus a corpora-
li robore ⁊ humano acqescenti-
bus in ipso deo fruitionis deside
rio. Ad quam nos p̄ducat ille a
quo n̄rum esse non habet mortē
nostrum nosse non habet errorē
nostrum amare nō habet offen
sionem: prout dicit Augu. xj. de
ci. c. xviij. Ipse enim ait. Jo. xvi.
In me pacem habebitis: i mun
do aūt pressuram. In ipso enim
est pacem habere pectoris i hac
vita: ⁊ pacem eternitatis in futu-
ra: quando ponet fines nostros
pacem. Isa. xxxij. Sedebit popu
lus meus i pulchritudine pacis:
⁊ in requie opulenta. ¶ In pre-
missorum igit᷑ collatione possum
ego dicere ex veritate qd ait bea
tus Grego. in fine pastoralis ex
sua humilitate. Dum inqt mon S
strare qualis esse debet pastor in
uigilo: pulchrum depinxi homi
nem pictor fedus. Dum eni ego
hortatus sum virum religiosum
ad vtilem occupationem in om
ni hora temporis: ad exercitatio
nem debite operationis in omni
bus locis ad ordinatum modū
⁊ fructuosum in labore itineris: ⁊
ad honestatem conuersationis:

dehortando contraria descripsi qualitercũq3 qualis debet esse religiosus: ꝛ sic vt cũq3 pilchrum depinxi religiosum: existens i p̄dictis oino defectuosus: ꝛ sic pictor fedus. Et alios ad perfectionis littus dirigo: q in delictorum fluctibus adhuc versor. Et ideo restat: vt humiliter supplicem iuuenibus religiosis: si dignati fuerint hec collecta respicere: vt pietate sue orationis subleuent me de neufragio mltimode mee defectionis: quem deprimit pond⁹ proprie corruptiõis: prout supplicat beatus Greg. vbi supra. In hui⁹ inquit vite naufragio queso orationis tue tabula sustineat: vt quem pondus proprium deprimit: tui meriti man⁹ leuet. ¶ Et in hoc finis huius collectionis.

¶ Exactũ insigne hoc atq3 preclarꝫ opus: ordinariũ siue alphabetũ vite religiose a fratre Johãne Walensi editu3. Impressum venetijs per Georgiũ de Arriuabenis mantuanu3. Anno domini. M.cccc.xcvi. die penultima iulij.

REGISTRUM

a b c d e f g h i k l m n
o p q r s t v x y z ꝛ ꝯ ꝶ
A B C D E F G H I
K L M

Omnes sunt quaterni excepto M q est quinternus.

FINIS.


A
G

